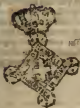
Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in vniuersaȝ Aristotelis ⁊ Auer. Dyalecticam facultatē quaȝ quidē illo priuatiȝ horis subcisiuis edocēte scolares Ticinenses in vnū redigerūt āno M.ccccc.iij.

Cum Priuilegio.

Jo. Andree Capreoli Cremonēsis Carmen:

Fidus Aristoteli tandem datur arbiter: vt sit
Improba qui varij pectoris ora premat:
Jam modo tot sensus: ⁊ tot figmenta: cucullis
Apta: reponantur: nam satis vnus erit:

Coll. Rom. Soc. Jesu Cat. inscr.

B. 5.

¶ Tiberius Bacilerius Bononiensis Illustri atq3 Excellentissimo dño Iafredo Caroli senat⁹ Mediolani presidi sapientissimo perpetuã felicitatem.

On possum: nec poterit vnquã posteritas illustris atq3 excellentissime pricepo florentissima achademie Ticinẽsis ingenia vehemẽter nõ admirari: Que cũ me pceptorẽ trib⁹ ãnis habuissent: sententias oẽs quas explicaui in Dyaletica: Naturali: diuinaq3 phyã pfunde intellexerũt & resolute: intellectasq3 omni cura: & diligentia varias in lecturas (vt opportunũ erat) disposuerũt: quibus quidẽ meum adieci nomẽ: tum vt ipsis morẽ gererem: tu3 ne elucubrationes mee in multitudine aberrarent absq3 proprio auctore. Quare cum lectura in libros ausculiatorios tuo nomini dicata in lucem pdierit: necnõ & lectura in tres libros de anima & pua naturalia. & tractatum Auerrois de substãtia orbis: pariter & in duo de gnãtione & corruptiõe volumina Iulio secundo pontifici maximo cõsecrata. Ut egrediẽtes rempublicã3 literariã clarissimũ & expeditissimũ ad nãlem: Diuinãq3 phyam haberent adytũ: operepretium duxit hec florẽtissima achademia: vt in presentia lectura in vniuersam Aristotelis & Auerrois Dyalecticã facultatẽ in publicũ ostenderet: quã ãno 1503. priuatim: horis subcisiuis cõstruxerã: satisfaciens itaq3 achademie equissimũ existit has elucubrationes tibi dedicare: Cui viri oẽs pbatissimi se nõ parũ debere fatentur: mihi vero non est infima laus placuisse & satisfecisse: quãdo quidem illustris. D. Tua tanto honore: tãtoq3 emolumento me illustrauerit: vt neq3 Medici Theorici ordinarij: neq3 Phy ordinarij patauij phyam edocentes dignitate: honore: & stipẽdio nullatenus me ãtecedant. Et ita sigd ornamenti sint mei labores posteris allaturi: id totũ cũ tua se cõsequutos arbitrent. Bñ valeat. D. Tua cui me iterũ atq3 iterũ cõmẽdo. Datum Papie kal. Februarij. 1508.

Tiberij Bacilerij Bononiēsis Lectura in libellū Porphyrij ⁊ Auerrois de quinq; intentionibus secundis.

Um necessarium sit. Quia celū ⁊ hō aialia existūt ꝑ intellectū: ⁊ celū sit viuū: appetēs: ⁊ itelligēs ꝑ eēntiā ꝓpriā: ⁊ absq; labore ⁊ discursu: hō mo vo viueret ꝯsideraret ⁊ intelligeret nō ꝑ se ⁊ sine ratiocinio: cū eēt aial ⁊ per sensū ⁊ ꝑ intellectū: non potuerūt intellectiones quibus corpora celestia cōprehēdunt aliqua in parte variari: at intelligere humanū ob varias hominum cōplexiones: nō semꝑ eādem seruare naturā conspiciebat: qua de causa poterat hō sepenumero variis detineri erroribus. Ut igit homo sue pristine integritati ⁊ libertati restitueret: voluit Aristoteles hāc facultatē posteris suis ī monumētis relinquere: qua posset vnusquisq; in operationibus intellectus q̄ꝫcōmodissime regulari. Ego vo plane ꝑcipiēs acutissimi: beneuolētissimiq; discipuli vobis in aio esse velle ꝑficere: honestissimū est vt ⁊ mihi sit in aio vobis velle prodesse: Quare lꝫ logica Aristotelis expositores habeat florētissimos: nihilominus vt beniuolentie erga me vestre aliqua in pte satisfaciam: presenti āno hora subcisiua propositiones omnes Aristotelis ⁊ Auerrois logicales magna cum breuitate ⁊ facilitate resolutissimas reddere omni cura: studioq; contendam. Anteaquam igitur propositum aggrediar nōnulla prius inducam fundamenta que cunctis dyalectice partibus pricipiū erūt accōmodatissimū.

In primis itaq; obseruandum est: ⁊ multum vtiliter: triplex inuēnitur ordo: primus est ordo rerum: secundus est terminorum prime intentionis: ⁊ nūcupantur termini rerū: tertius est nominum secūde intentionis: ⁊ vocātur nomina nominum: mathematicus: diuinus: naturalisq; phylosophus eas propositiōes speculant que ex terminis prime intentionis cōstituunt: at grāmaticus ⁊ dyalecticus eas formant orationes que nomina nominum dūtaxat complectūtur: mathematicus eas componit rationes que componuntur ex propositionibus cōstitutis ex terminis abstracta ſm rationem nō ſm esse significātibus: Diuinus vero propositiōibus consentit que quidem ex terminis formantur abstracta ſm esse ⁊ ſm ratiōem palam designātibus. Termini autem qui illa entia important que a materia simpliciter separari non possunt: nec ſm esse: nec ſm rationem muneris sunt phylosophi naturalis. Et infero corolarie: si volumus ordinē abstractiōis in tribus his disciplinis speculari: hic erit ordo: Diuinus: Mathematicus: Naturalis: si ordinentur merito eorum que sunt nobis magis sensata hac lege disponentur: Naturalis: Mathematicus: Diuinus: De modis significādi differit Grāmatic⁹ qui vocibus cōcedunt a quib⁹ inseparabiles existūt respectu cuiuscūq; ꝑdicati: sunt aūt modi significādi principia formalia ⁊ ratiōes formales quibus pies orationes vniunt. Modi intelligendi a logico discutiuntur tribus intellectus humani deseruiētes operationibus. Inueniunt aūt varie secte: hac de causa: quia placuit doctori subtili vt termini prime intentionis naturas significarent cōicabiles: quas ex materia ⁊ forma in vniuersali constitutas fecit termini secunde intentōis relatiōes ratiōis eas importabāt que beneficio intellectus obiecta cōparātis derelinquebantur. Arbitrātur nominales terminos prime intentōis singularia significare realia: termini autē secunde intētionis erant instituti ad significandum terminos: vnde li homo omnes hoies designat presentes: preteritos ⁊ futuros: li genus oēs terminos importat qbus respondemus ad interrogationē factam per qd de pluribus specie distātibus: ⁊ ita apd Scotum in suppositiōe simplici accipitur terminus pro significato: apud vero noiales terminus ꝑsonaliter supponēs pro suo stai significato: at Auerrois putauit terminos prime intentionis institutos esse ad significādum formas vt habent esse in re: vbi terminim secūde easdem designāt vt in intellectu recipiūtur. Eadem nāq; forma ⁊ in materia ⁊ sensu ⁊ intellectu reperitur: ⁊ in intellectu varia sortitur noia ſm q̄ forma magis vel minus abstracte cōsiderari pōt.

Secundo aduertendū est. Si ꝓpositiōes quibus secunde intentiones de primis enuntiātur denominatiue sint denominatiōe intrinseca: via doctori subtili ꝓpria ⁊ peculiari ꝓcedendum est: at si tales ꝓpositōes denoiatiue existāt denoiatione extrinseca: erūt modi intelligēdi conceptus formati ab actibus ratōis: ⁊ qualitates de pria specie: que si ſm se ⁊ absolute cōsiderētur ad nālem phm pertinebūt: si in respectu ad primas intētōes: ad logicum spectabūt artificem ratōalem: nō realē. Quare operepretiū est fundamēta vtriusq; familie vobis aperire. Si propositio qua affirmatur secūda intētio de prima sit denoiatiua denoiatōe intrinseca erit secūda intētio relatio ratōis: ⁊ habitudo obiecti cogniti ad obiectum cognitū causata seu derelicta in obiecto cognito per actum cōparatiuū intellectus comparātis vnum obiectū ad aliud. Unde vt paulo altius exordiar: quādo anima intellectiua aliqd obiectum comprehēdit. Septem ibi cōsiderāda occurrunt: in primis inuenitur intellectus possibilis: seu aia humana mediāte intellectu possibili: mox obiectum cōceptū: siue eius spēs intelligibilis: que quidē similitudo est representatiua obiecti existēs subiectiue in aia intellectiua mediāte itellectu possibili ⁊ ab eadē producta mediāte intellectu agēte: deinde est actiua productio intellectionis: que in intellectu fundatur ⁊ ad intellectōē terminatur: postea existit productio passiua illata ab actiua que in intellectiōe subiectatur: ⁊ ad intellectum terminat. Ulterius reperitur ipsa itellectio denuo producta: que est quedam qualitas de prima specie qualitatis: verum q̄ per illam intellectiōem cōstituit intellectus obiectū in esse cognito: idcirco cōsideranda ē ꝓductio actiua talis eē cogniti: que cognitio actiua vocatur siue cōceptio actiua a qua quidē ipsa anima denoiatur formaliter cognoscens: postremo cōcurrit esse cognitū quod est cognitio passiua a qua res denominatur cognita intrinsece: cum sit talis cōceptio passiua habi

tudo rei cognite ad intellectum: ⁊ cum vnaqueuis relatio quattuor exigat: fundamẽtuȝ videlicet ⁊ terminum: ⁊ rationem fundandi ⁊ ratiõem terminãdi: cognitio passiua derelicta qdem nõ per actum rectum sed per collatiuũ ratio est fundãdi ⁊ terminãdi oẽs secũdas intentiões: ⁊ quia talis cognitio passiua habitudo existit diminuta ideo secũde intentiões relationes fuerũt rationis: capit nãqȝ relatio suum esse reale ⁊ rationis a ratiõibus fundandi ⁊ terminãdi ⁊ nõ a fundamẽto ⁊ termino: vnde secũde intentiões prime itellectus. operationi deseruiẽtes que sunt. Genus. Species. Differẽtia. Propriuȝ ⁊ accidẽs. in rebus fundãtur ⁊ ad res terminãtur: at esse cognitum fundamẽti ⁊ termini ratiões existũt fundandi ⁊ terminãdi: possunt ⁊ secũde intentiões in secundis fundari: cum sint secũde intẽtiones modi intelligendi primas ⁊ secũdas. Insuper secũde intentiões secunde operatiõi correspondẽtes: que sunt: ꝓpositio cõpositio: diuisio: cathegorica: hypothetica: fundãtur quideȝ in propositiõe scripta: vocali ⁊ mentali: ⁊ terminãtur ad significata earum: rationes fundandi ⁊ terminãdi sunt esse cognita fundamẽti ⁊ termini. Intentiões tertie operatiõi satisfaciẽtes: veluti sunt. Syllogismus diꝫ. Syllogismus dyalecticus: in premissis fundãtur ⁊ ad cõclusiones terminãtur: at esse cognitum premissaruȝ ratio est fundãdi: esse cognitum cõclusionis ratio est terminandi: vel fundantur tales intentiões in tribus propositiõibus ⁊ ad significata terminãtur: ⁊ hoc modo omnes propositiões quibus secũde intẽtiones predicãtur capte vt modus erunt denoĩatiue denoĩatione intrinseca. At si tales propositiões denoĩatiue existant denoĩatione extrinseca erunt secũde intẽtiones cõceptus secundarij quibus obiecta comprehẽdentur in relatiõe ad aliud: ⁊ erit esse cognitum denoĩatum denominatiõe extrinseca ab ipsa intellectiõe que est in intellectu: ex his fere omnes pendent inter auctoruȝ familias dissensus.

Tertio animaduertẽduȝ ẽ. Huic ꝓpositiõi: logica ẽ sciẽtia: capiẽdo logicã nõ pro aggregato: nõ pro cõi: sed pro vno habitu indeterminate tñ: ꝯsentiẽduȝ ẽ: tali fundamẽto. Qñcũqȝ in aliqua facultate iueniũtur oẽs ꝯditiões reqsite ad dẽmõstrationẽ: ⁊ ad sciẽtiam: cũ demõstratio sit syllogism⁹ faciẽs scire: in hac disciplina hec palam conspiciũtur: subiectũ. s. passio subiecti ⁊ diffinitio subiecti: ergo logica est sciẽtia. Itẽ logicus est sciẽs: q: demõstrat: ergo logica ẽ sciẽtia vñ ab affirmatiõe abstracti de abstracto ad affirmatiõeȝ cõcreti de cõcreto. Et a negatione cõcreti de ꝯcreto ad negatiõeȝ abstracti de abstracto in cunctis cõcretis ⁊ abstractis vliter colligit sequella. In cõcretis aũt a subiecto existẽte ꝑdicatiõe primi modi tenet ꝯña ad abstracta media abstractiõe. Si aũt ꝓpositio cõponat ex cõcretis a supposito alteri⁹ denoĩatiõis: ex ea nõ colligit ꝓpositio in qua affirmet abstractũ de abstracto. Est aũt cõcretum a subiecto id qd cõcernit aliqd alterius nature ab illo: cõcretuȝ vero a supposito est quoduis superius respectu iferioris: ⁊ quẽadmoduȝ duplex ẽ cõcretũ: ita duplex ẽ abstractũ: a subiecto. s. ⁊ est abstractuȝ media abstractiõe: ⁊ a supposito: ⁊ ẽ abstractũ vltimata abstractiõe. ¶ Rursus: nõ põt quis mẽtiri ea notitia qua huic cõclusioni cõsentit: oĩs syllogism⁹ cõstat ex tribus terminis deducte ex hoc: q: ẽ oratio in qua quibusdaȝ ⁊ cetera: ergo illa vel erit itellect⁹ vel sapiẽtia: vel sciẽtia: aut ars: aut prudẽtia: quattuor sublatis palaȝ sciẽtia remanebit.

Contra Logica ex cõib⁹ procedit ⁊ nõ est alicuius determinati generis: cum interroget: prio posterioꝝ capite. 9. §. Solutio est: logicus docẽs est ille qui ꝓprias conclusiões deducit ex primis: veris: imediatis: prioribus: notioribus: causisqȝ cõclusiõis: logicus vtẽs maxima propositiõe in logica declarata artifex est nõ sciẽtificus: reperitur ⁊ logicus vtens istrumẽto: ⁊ cum omne ignotum sit aut complexũ: aut icomplexũ: ⁊ icomplexum diffinitione: complexuȝ vero argumẽtatiõe ostẽdatur: erit omne instrumẽtum: aut diffinitio: aut argumẽtatio: facit hec declaratio: vt iste propositiones approbari debeant: Diuinus sciẽs est logicus vtẽs: Naturalis opinãs est logicus vtẽs: Mathematicus diffiniẽs est logicus vtẽs: ⁊ licet ista sit vera: logicus nõ inquãtum vtẽs ẽ sciẽs: iste tñ falsissime existũt: logic⁹ iquãtũ vtẽs ẽ sciẽs: logicus iquãtũ vtẽs nõ ẽ sciẽs.

Rursus Logica ẽ modus sciẽdi. 2. methaphysice. 15. absurdũ est simul querere sciẽtiam ⁊ modum sciẽdi idest logicam: ergo logica nõ est sciẽtia. Neqȝ modus sciẽdi ⁊ sciẽtia cõmunis possunt coincidere: si enim modus sciẽdi existeret sciẽtia cõmunis: esset ⁊ hec ꝓpositio vera: modus sciendi est sciẽtia: p locũ a parte in modo ad suuȝ totũ: cõstat autem hanc propositiõem esse falsam: modus sciẽdi est sciẽtia: tum quia omnis predicatio sm cursum naturaleȝ in abstracto: si est vera: est in prio modo: nõ potest eniȝ talis propositio esse vera propter habitudinem subiecti ⁊ predicati ad vnum tertium: ergo erit vera: quia predicatum est de essentia subiecti: sed ista propositio: modus sciendi est sciẽtia nõ ẽ vera in primo modo: ergo est impossibilis. Itẽ modus sciẽdi est posterior scire: ergo posterior q̃ sciẽtia: quia finis est prior in itẽtione his que sunt ad finem: ⁊ cum ea que ordinãtur ad finem nõ sint ipse finis: ⁊ modus sciẽdi ordinetur ad capescẽdam sciẽtiam: nõ erit modus sciẽdi sciẽtia: ordinatur namqȝ modus sciẽdi ad sciẽtiam: veluti scire ⁊ actus sciẽdi ad sciẽtiam: cum sit sciẽtia habitus ex frequẽtatis actibus aggeneratus. Quare dicẽdum est primo: q modus sciẽdi ⁊ sciẽtia quãdoqȝ coincidũt: quãdoqȝ nõ: at siue coincidãt siue non: propositio Aristotelis. 2. methaphysice. 15. si copulatiua existit: est vniuersaliter vera. Absurdũ eiȝ est simul querere sciẽtiã ⁊ qrere modũ sciẽdi: hec aũt enũciatio de ꝑdicato copulato: absurdũ ẽ simul querere sciẽtiã ⁊ modũ sciẽdi falsa ẽ vbi sciẽtia ⁊ modus sciẽdi coincidãt: vbi v̇o sciẽtia ⁊ modus sciẽdi eidẽ quã querim⁹ facultati nõ cõsentiãt: ẽ vera. Dico secũdo iste due ꝓpões: logica ẽ sciẽtia: logica est modus sciẽdi pñt cõmode saluari quatẽn⁹ nãqȝ secũde itẽtiões sunt cõcrete a subiecto: sic ex illis formant ꝓpões nõ scibiles: ⁊ hoc pacto: logica est modus sciẽdi de illis tractãs: logic⁹ v̇o est artifex sciẽtificus inquãtũ ptractat de secũdis intentiõibus vt sunt cõcrete a supposito: ⁊ hac fundatissima declaratiõe tollunt varie in dictis auctoꝝ nõ cõtemnẽde contentiones.

Quarto cõsiderãdũ est: Approbãde sunt iste ꝓpões. Nõ oĩuȝ cõclusionũ logicalium ẽ vn⁹ habit⁹ numero. Premissarũ ⁊ ꝯclusiõis nõ ẽ idẽ habit⁹ numero. Respectu oĩuȝ cõclusionũ logicalium ponẽdus ẽ vn⁹ habit⁹ vnitate specifica: ⁊ vnitate potẽtiali: ⁊ finali: nõ formali: nec virtuali: ⁊ rõ est

oẽs

oēs ptes dyalectice facultatis hñt determinatū ordi
nē iter se:cū attributionē hēant ad vnū subiectū sub
vna formali rōne cōsideratū:qualē ordinē nō hñt cū
alia facultate:quapropter tota logica est vna sciētia:
quēadmodū multi hoies dicunt vnꝰ populus ꝓp de
terminatū ordinē iter se:⁊ multi hoies ad vnū regē
numero dicunt vnum regnū. Itez:Demōstratio est
syllogismus faciēs scire ergo multiplicatis demon
strationibus:multiplicant sciētie:neqꝫ valet respōsio
Thomistarū dicētiū. Demōstratio ē syllogismus fa
ciens scire:vel scire ptꝰ acq̄sitū intēdēs tm̄ q:alteri
us ⁊ alteriꝰ demōstrationis ē aliud ⁊ aliud mediū: ergo
alia ⁊ alia cā:ergo aliꝰ ⁊ aliꝰ effectꝰ ergo alia ⁊ alia sci
entia:tum q:idē habitꝰ pari lege itenderet ⁊ actibꝰ
similibus ⁊ actibꝰ dissimilibꝰ:sꝫ intēsus actibꝰ dissi
milibus pōt in varias cōclusiōes ergo ⁊ intēsus acti
bus similibꝰ poterit in easdē. ¶ Ampliꝰ: forme eius
dem rōnis pñt in opatiōes eiusdē rōnis. primo celi
⁊.ergo habitꝰ potēs inclinare intellectū tm̄ ad spe
culationē prime cōclusiōis erit alterius rationis ab
habitu inclināte ad cōsiderationē cētesime. Neqꝫ va
let respōsio multorū dicētiū:oēs actus respectu om
niū cōclusionū vniꝰ facultatis esse eiusdē rōnis: tum
q: cōclusiōes mentales vnius facultatis sunt alteriꝰ
⁊ alterius rōnis ergo ⁊ notitie:tū quia visio albi ⁊ vi
sio nigri distiguūtur sm̄ speciē nō obstāte ꝙ potētia
visiua respiciat oēs colores sub vna rōne formali:er
go actus cōsiderādi demōstrationē esse aggenerati
uam sciētie:⁊ actus ꝯsiderādi syllogismū dyalecticū
esse aggeneratiuū opinionis differūt sm̄ speciem:nō
obstāte ꝙ logicus ea speculetur sub vno modo consi
derandi. ¶ Rursus:per actū circa cētesimā cōclusio
nem nullū absolutū causat circa habitū acq̄sitū per
actum circa primā cōclusiōez:ergo ille habitus habꝫ
ꝑcise ad cētesimā ꝯclusionē nouū respectū: q: actꝰ
fuit elicitus circa illā:ergo cū nō possit talis actꝰ nō
fuisse:nō poterit ille habitus nō habere respectum
ad cētesimā cōclusionem:⁊ nō esse habitus predicte
cōclusiōis:dum esset:ergo nō poterit habēs illū ha
bitum perdere sciētiam cētesime cōclusiōis:cū semp
remaneāt respectꝰ acq̄siti ꝓpter ꝑteritos actus. Con
firmatur:talis respectꝰ vel ē ipse habitꝰ ⁊ sic p illū re
spectū nō erit ille habitꝰ pricipiū alteriꝰ opatiōis:vl
ē noua entitas:⁊ ita illa noua ētitas potius erit pri
cipiū sicꝰ actꝰ et q elicitꝰ fuit circa cōclusionē cente
simā ⁊ ꝓp quā respectꝰ hic dr̄ acq̄situs:ac per hoc ma
gis dicendus erit habitꝰ illiꝰ conclusiōis ꝙ habitꝰ il
le prior. ¶ Ulteriꝰ cū habitꝰ sciētificꝰ ⁊ hitus itelle
ctuales sint habitꝰ specifice distincti iclinātes itelle
ctū in actus specifice distinctos cōcludo aliū eē actū
ꝑmissarum:aliū cōclusiōis.

Contra Una ē potētia visiua respectu omniū
colorū ergo ⁊ vnus habitus numero
respectu oīum scibiliū sub vna rōne formali conside
ratorū. Solutio est:negat cōsequētia:q: potētia visi
ua pōt hēre actus diuersaruꝫ rōnum ⁊ circa diuersa
obiecta specifice seiūcta:vnꝰ aūt habitus numero ⁊
spē nō hꝫ actꝰ ineqꝫ obiecta spē distīcta. ¶ Rursus:
actꝰ quo cognoscit ꝙ hoc est ꝓp hoc transit simul sup
illud quod est causa ⁊ sup illud cuius est causa: sed
actus sciēdi est nosse ꝙ hoc est ꝓp hoc: vt patet p dif
finitionem de scire ꝑmo posteriorum : ergo eodem
actu itellectꝰ fertur sup ꝑmissas ⁊ cōclusionē:ergo nō
solū cōclusionū logicaliū:imo ⁊ ꝯclusionū ⁊ ꝑncipio
rū erit vnꝰ habitꝰ numero. Rñdeo:aliud eē cognoscē

hoc ꝓpter hoc:aliud cognoscere hoc esse ꝓpter hoc:
dum terminamus questiōez quia:cognoscimus hoc
ꝓpter hoc:terminata questiōe ꝓpter q̄d scimus hoc
esse ꝓpter hoc:vnde si formauero hāc demōstratiōez
omne aial ratōale est risibile:oīs hō est aial ratōale:
ergo oīs homo est risibilis:p hanc cognosco a priori
⁊ p cām ꝙ hō ē risibilis nō ꝙ hō sit risibilis ꝓp illam
cām:si vero formauero istā:oē aial ratōale ē risibile:
q: est aial ratōale: oīs hō ē aial rōnale: ergo oīs hō
est risibilis:quia est animal rationale:p hanc rōnem
scio ꝙ hō ē risibilis:ꝓpter illam cām: ⁊ hec est cā ꝙ
questio q:⁊ questio ꝓpter quid nō eodē penitꝰ me
dio terminātur:sciētia itaqꝫ acq̄sita p demonstratiōez
terminātez q̄ōnem q::nō cadit sup cām:sꝫ bñ sciētia
acq̄sita fauore drōnis terminātis q̄ōnē ꝓpter quid.

Quinto obseruādū est. Cū vnaqueqꝫ sciē
tia practica sit aut speculatiua: extē
dendo nomē habitus practici ad habitū actiuū ⁊ fa
ctiuū:erit logica sciētia speculatiua:nō practica:cū
per ꝓpositiōes logicales nō dirigat hō in opus. Cō
tra:per ꝓpositiōes logicales dirigimur in operatiōes
nostri intellectus. Respōdeo:logicus est artifex spe
culatiuꝰ:q: nō est in ptāte sua:ꝙ operatiōes intelle
ctus efficiātur tales vel tales. Dolator ē artifex pra
cticus:q: in ptāte sua est ꝙ lignuꝫ doletur sic: vnde
quēadmoduꝫ habitus speculatiuꝰ est circa scibile ab
solute:practicus circa scibile operabile:ita specula
tio est operatio qua intellectus speculatur scibile ab
solute:⁊ praxis scibile operabile vt sic: qua quidem
praxi dicit intellectus q̄d agēduꝫ:⁊ q̄d fugiēduꝫ:⁊ lꝫ
nō possit eadeꝫ enūtiatio practica esse ⁊ speculatiua
fateor tn̄ de eodē subiecto multa ꝑdicari practice ⁊
speculatiue:quare obiecto cōplexo ⁊ nō incōplexo
distabūt inter se habitus practicus ⁊ speculatiuus:⁊
q: habitui speculatiuo nō correspōdet nisi actus eli
citus nō directiuꝰ praxis:⁊ habitui practico respon
dent duo actus:elicitus. s. ⁊ directiuus:iccirco ꝯcedē
dum est quēlibet habitū practicuꝫ a quolibet specu
latiuo fine ꝓprio discerni:⁊ ita cōcludo respectu ob
iecti totalis practici vl̄ partialis importāti p passio
nem principiuꝫ esse in nobis: nō aūt respectu obie
cti speculabilis:de operationibus. n. quas in nobis
experimur est notitia speculatiua:cuꝫ nō sit in ptāte
nostra ꝙ operatiōes fiant tales:q: ergo oīs ꝓpositio
est aut practica aut speculatiua: ideo semp intellectꝰ
inuenit aut practicus aut speculatiuꝰ in secūda ope
ratione intellectus:⁊ erit simpliciter oīs notitia pra
ctica aut speculatiua.

Postremo attendēdū est. Quia vnaquis
sciētia vnitatē capit a subiecto
equalis ambitus cuꝫ principalissima passione in tali
facultate cōsiderata:iccirco subiectū huius discipli
ne est stabiliēduꝫ ⁊ proponat hec ꝓpositio. Demon
stratio est subiectū totius logici negotij: que quideꝫ
vera est:hoc fundamento:ipsa est finis totius logici
negotij. De eadeꝫ ꝑcognoscit quid ⁊ q:. Inquisitio
de syllogismo est ꝓp demōstrationē:ergo ipsa ē sub
iectum totius logice: hec ratio est Auerrois primo
prior capite primo. Item cuꝫ subiectū primū alicu
ius sciētie sit illud q̄d subijcit principalissimo ꝑdica
to p se intento ab artifice:⁊ hoc ꝑdicatū:eē aggene
ratiuū sciētie:a logico p se ꝑmo existat intentū: erit
demōstratio subiectū totiꝰ logice. Eritqꝫ necessario
ideꝫ subiectuꝫ totius ⁊ partis. Unde tm̄ est dicere d
subiecto ꝑcognoscit quid ⁊ q:. De subiecto demon

ſtrant paſſiones p diffinitionē ſubiecti: que quidem diffinitio dicit qd ipſius ſubiecti: ⁊ pp qd paſſionis: ⁊ ad ſubiectū cuncta in tali facultate determinata reducunt: quātum eſt dicere: ſubiectū primū alicuius diſcipline eſt id qđ ſubicit pncipaliſſimo pdicato p ſe intento ab artifice. Et infero corolarie diſtinctiōez de ſubiecto cōtentiuo ⁊ pncipali nō ſatiſfacere Ariſtoteli: tū qꝛ de ſubiecto cōtētiuo nō ꝑcognoſcitur qd ⁊ qꝛ: tum qꝛ de eodez nō pbant ꝓprietates ⁊ paſſiones: fuiſſet enī Ariſtoteles diminut⁹: ſi hec ꝓpoſitio eſſet vera: ſubiectū cōtentiuū eſt ſubiectū: cum de ipſo nullaz fecerit mentiōem: tum qꝛ: ſciētia capit vnitatē a ſubiecto: ergo numeratis ſubiectis numerantur ſciētie: ⁊ hec eſt cauſa ꝙ ſoleo dicere: ſubiectū cōtentiuū nō eē ſubiectū: ⁊ Scotū tertia queſtione vliū: demōſtraſſe cōtra tenētes eius ratōis. Secundam intentionē: ⁊ cōceptuz formatuz ab actu rōnis eſſe ſubiectū logice: iſtoꝝ.n. ſubiectoꝝ nō pmittitur diffinitio tanꝙ principium ſcientie.

Contra Subiectū dꝫ eſſe notiſſimū: multa in logica ptractant notiora ipſa demonſtratione: ergo. Solutio eſt: ſubiectum ſatis eſt ꝙ ſit notiſſimū tanꝙ qđ: ⁊ via attributiōis. ⁊ non oportet vt ſit notiſſimū tanꝙ quo: ⁊ via cognitiōis. ¶ Rurſus: ſi de demōſtratione habeat ſcientia p demōſtrationem: aut hoc erit p demōſtrationē in cōi: ⁊ hoc nō: ne idez reſpectu eiuſdez ſit notū ⁊ ignotum: aut p demonſtrationē in pticulari: ⁊ hoc nō: tū ne idez notū inferat ⁊ ignotū: vel proceſſus in infinitū euitari nō poſſit. Solutio ē: de dīone qdez in cōi agi pōt ſciētia p demōſtrationē in pticulari notiſſimā quo ad pmiſſas ⁊ euidentē cōcluſionis illationē: quātum tñ ad paſſionē que de demōſtratōe in cōi declarat: palā eſt ipſaz pro aliquo priori incognitā eſſe: paſſio nāqꝫ p ſe pmo ſuperiori: p ſe nō primo inferiorib⁹ cōſentit: ⁊ cū tenendū ſit hoīem nihil ſcire: niſi ſe ſcire comprehendat: ideirco arbitrandū eſt cōcluſiones non ſciri niſi in regreſſu: tunc.n. facilime dignoſcit qđ argumentū ē demōſtratiuū: qđ topicū: qđ ſophyſticū: hec ſunt igit fundamēta ꝗ pmiſſimus oib⁹ quas tractaturi ſum⁹ ꝓpoſitiōib⁹ logicalib⁹ꝙ comodiſſima.

Quia igitur Prime opationi intellect⁹ ꝗ ē ſimpliciū apphenſio liber pdicamētoꝝ deſeruit: cui Porphyrius ⁊ auctor ſex principioꝝ adminiculant. Et ſcđam operandōez intellectus que eſt cōpoſitio ⁊ diuiſio regulet liber de interptatione. Tertia aūt que eſt diſcurrere a noto ad ignoti notitiaz abſoluat in libris prioꝝ: poſteriorū: topicoꝝ: ⁊ elenchoꝝ: ideirco has oēs ptes intēdens relictis ſupfluis exponere: ceteris dimiſſis primo liber pdicabiliū Porphyrij ⁊ Auerrois explanabit: qui ſeptez capitib⁹ ptitur. Sentētia aūt pmi capitis ſtat i hoc. Notitia qnqꝫ vliuz vtilis eſt ad pdicamenta: ⁊ ad diffinitiōes: diuiſiones: dōneſqꝫ formādas: quoꝝ qdem notitiam pmittit ſe traditurū imitādo peripateticos: aſſeritqꝫ ſe velle abſtinere ab altiſſimis negotijs.

Auerrois prio dicit intentio in hac dictōe eſt explanatio ei⁹ qđ ꝯtinet liber Porphyrij in introductiōe ad ſciētiaz rōnalem: cuꝫ currit ꝯſuetudo vt aperiant libri logice in eo. Senſus ē: titulus hui⁹ libelli tal' exiſtit ſꝫ Cōmētatorē: incipit liber Porphyrij introductorius ad ſciētias rationalem: qui opportunus eſt ꝓpter illa que Porphyrius ſcribit in principio: ⁊ nō ſatiſfacit (vt ꝯſtat) talis iſcriptio: incipit liber Porphyrij introductorius ad pdicamēta Ariſtotelis: dixit aūt cū currit conſuetudo vt apiantur libri logice in eo: quaſi vellet dicere: libros logice Ariſt. declarari poſſe abſqꝫ Porphyrio: nō fuit enī Porphyri⁹ apud Auer. magne auctoritatis: ſed vt quibuſdam amicis ſuis morē gereret: hanc in Porphyrium edidit cōmentationem. ¶ Amplius ait: pceſſio i ſciētia iſtorū quinqꝫ vliū eſt neceſſaria, in diſciplina libri pdicamentorum: neceſſarium ⁊ vtilitatem ⁊ neceſſitatez ſignificat: neceſſitas p ſe quidem eſt: vtilitas vero ſemp ad id quod vtile eſt refert: ⁊ ꝗꝙ ſit ſuma neceſſitas his ignoratis nō poſſe ad ea ad que hic tractatus intēditur peruenire: nō tamē de neceſſitate hoc dictum eſt neceſſarium: ſed ponius de vtilitate. ¶ Iterum inquit: ⁊ dixit illud ideo qꝛ diffinitiōes cōponūtur ex generib⁹ ⁊ differētijs: ⁊ diuiſio quidē eſt generū p dīas: ⁊ demonſtrandōis ꝓpoſitionū ptes ſunt hec pdicata quinqꝫ. Sēſus eſt: hec quinqꝫ nomia: genus: ſpēs: differentia: ꝓprium ⁊ accidens iāū ſunt ambitus: tāteqꝫ cōitatis: vt omnes modi pcedendi ope eorum indigeant: nullus nāqꝫ terminus cōis vniuocus ſaltem inuenit quin ab altero iſtorum quinqꝫ terminorū denominari poſſit: quinimo ⁊ iſtimet termini a ſpē ſuā capiūt denominationē. Sūt.n. hec quinqꝫ vlia ſpēs vlis: ⁊ cū Auer. dicit: demōſtratōis ꝓpoſitionū partes ſunt hec pdicata quinqꝫ: vel ſumit nomē demōſtratōis p noie ſyllogiſmi: vel accidēs ſemp: nō raro pōt itrare demōſtratōez. 4. phyſicorū. 20. cōſtat nāqꝫ quintū vlē remouēdū eſſe a potiſſima demōſtratione. ¶ Preterea ait: ſicut ē igitio đ generib⁹ ⁊ ſpeciebus: vtrū ſint inēta extra itellectū ſicut ipſa ſunt i itellectu: aut iuētio ipoꝝ ſit i itellectu tm̄: ⁊ ſi ſint inuenta extra itellectū ſicut ipa ſunt in ipo: que ſit eorum inuētio: vtrū ſint corpa vel nō corpa: ſepata vel nō ſepata. Senſus ē: manifeſtū ē vlia in itellectu reperiri: ſed dubiū eſt nūqd i re iueniātur: ⁊ ſciēdum eſt ꝙ eadez forma eſt ſingularis ⁊ vlis ſm tñ aliud ⁊ aliud eſſe: forma in re pricipiū ē ſingl'aritatis: i itellectu vero pncipiū exiſtit vlitatis: dicunt aūt vlia eē in ſolis nudis: puriſqꝫ intellectib⁹: ſi ſunt cōceptus mētis qb⁹ nihil in re correſpōdeat: veluti ſunt cōceptus q de figmētis formant. ¶ Poſtremo ait: ſꝫ inquiſitio ex his reb⁹. i. de his reb⁹ eſt ex eo qđ ē inuētum ex pte qua ipa ſunt logicalia: ⁊ rememorabor ex hoc ꝓprie iter id: rememoratiōe: cōſuetudine ppateticorum. Senſus ē: ſecūde intēnōes pñt dupli cōſiderari: vno mō quātū ad ſuas cās: que ſunt itellectus agēs: ⁊ poſſibilis ⁊ obiecta: ⁊ ſic ſūt difficillime cognitionis: alio aūt mō quo ad earū explanationē ⁊ diffinitionē: ⁊ ſic faciles captu inueniūtur. Imitatur ēt Porphyri⁹ Ariſto. nō Platonē: cū locet aial ſb corpe. Plato aūt multa aialia cōceſſit icorpea.

Digreſſio.

Quia vlē ſubiectū huius libri ab expoſitorib⁹ ſtabilit: ideirco nō poſſum quātum expedit ꝓpoſito nō ptractare de vli in cōi: quaſdā inducē doppōes: Pria ſit iſta: vlē ē ens: nō ſolū itriſece ⁊ formalr: ſed extriſece ⁊ obiectiue: cōceptus.n. vles a rebus originez trahūt: vñ cū nihil intelligatur ſub ratione non entis: ⁊ quicquid comprehendit cōprehendat ſub rōe vlis: ꝯcludet vlē eē ens: itellꝰ nāqꝫ

cum sit vlis in essendo cognitionē singularis suscipere nō potest: et cū cōcreta accidētalia et realia et intētiōalia capi possint p denoiato: et pro p se significato: et pro vtrisq pmixto: de vlibus p denoiatis oēs artifices tractāt: cū sint vlia modi intelligēdi pmas et scdas intētiōes: de his p p se significato differit dūtaxat logicus. ¶ Cōtra cōclusionē arguit: vle nō est pma sba: et non dicit de pma substantia: qr sole scde substātie dicunt de pmis: neqz est in pma substantia: ne pma substantia sit vniuersalis: ergo. Solutio est: secūde intentōes restricte ad pdicamētuz substātie: que secūde substātie nūcupant: de pmis substantijs quiditatiue enunciātur: que vt generibus accidētū applicant sunt in pmis substātijs .i. de illis pdicantur denominatiue et tales pdicatōes sunt signate quas si exercere intēdamus opus est dicere: sortes est hō sortes est albus: vñ esse in est ita cōditio accidentis realis: q sibi nō cōcedit dici de in relatōe ad oppositum: nō enim albedo pdicat de nigredine: at esse in cōsentit accidētibus intētionalibus in compatione ad pmas intentōes: cum hec sit denoiatiua: homo ē spēs: respectu vo intentōis opposite attribuit illis dici de: genus nāqz d spē pdicat: et diffō de diffinito.

Item vniuersale vel est ens nature: vel sola cogitatiōe fabricatū: si pmo modo erit singulare: si scdo mō: erit figmentū. Solutio ē: vniuersale neqz est ens nature: neqz figmentū: cum conceptus vles a pprietatibus nō limitatis sz transcendētibus originē trahant: risibilitas pprietas est limitata cōicabilitas vero transcendēs: ideo spēs tenuis est similitudo singularium: et genus magis tenuis specierum: quia maiorem cōuenientiaz habēt inter se singularia vnius speciei: qz species alicuius generis cōmunicabilitas quoqz pluribus numero tantum distantibus psectior est qz cōmunicabilitas pluribus specie differentibus.

Secunda propositio est: secūde intentōes sūt obiecta p se scibilia et itelligibilia: scibilia respectu pdicatoz scdi modi: itelligibilia: respectu pdicatoruz pmi modi: deffiniunt nāqz scde intentōes signate et exercite: et ad interrogatōez factā p qd de secūdis intentōibus p multa pdicata qditatiua satisfacimus: et si sint secūde intentōes species intelligibiles et silitudines: erunt opa facta ab intellectu agente: cuius qd qd ē in fantasmatibus est obiectū at si sint relationes rōnis: ab intellectu possibili vno actu producunt: alio actu ab eodez intelligunt: sunt quoqz secunde intentōes modi intelligendi primas et secundas: est enim species modus intelligendi genus: et differentiā: et ppriū et accidens: et seipsaz: qre opus est fateri hāc scdaz intentōez: hec spēs: fundatam in scdo vli poiez et posterioreZ eodē gñe poritatis et posterioritatis eē respectu eiusdē: cū et relatio et indiuiduū illius sit: est āt relatio posterior fundamēto sz eē existentie: indiuiduū aūt pus spē sm noiatū esse: cū igit scde intentōes deffiniant: hēbūt et pprias passiones de illis dēabiles. Cōtra: si vle hēt passionem: aut singulare essz passio vlis: aut idez essz passio sui ipsius. Solutio est: si. A. sit ppria passio vlis: ista propositio. A. est vle: pōt esse pdicatio sm cursuz nālem et denoiatiua: cuius subiectū sumptuz vt qd supponit simplr pdicatum sumptū vt modus psonalr: pōt et illa propō esse pdicatio sm cursum non nālez et tūc tam subiectū qz predicatū supponūt personaliter et est in secūdo modo dicendi per se si simpliciter con-

vertatur: vnde hoc est vnum ex priuilegijs secundarum intentionum: aliquid denominatur ab inferiori et conuertitur cum supiori: quemadmodum et superius ab inferiori denominari solet: est enim vniuersale genus ad quiqz vniuersalia: cui vniuersali ratio generis est extranea: cum dicimus: species ē vniuersale: genus est vniuersale: non enim colligit hec sequela: species est vniuersale: vniuersale est genus: ergo species est genus: veluti et animali ratio generis extraneatur: cū vniatur suis speciebus p hoc verbū est: erit itaqz subiectū libri Porphyrij vle: cū oia ad sbiectum regsita sibi plane cōueniant.

Tertia ppositio est: tantum sunt quinqz vlia: hoc fundamento: vle si in quid pdicatur: aut pdicat pte essentie et habet genus: aut totam essentiam: et sic est species: aūt in quale essentiale: et ita est differentia: ant accidentale cōuertibiliter et sic cōstituitur pprium: aut nō cōuertibiliter: et ē quintum vle. Ex hac ppositione: species dicit totam essentiā indiuiduoz: itero corolarie q sortes et Plato sunt idē essentialiter: et q ista ppositio: sortes ē aliud ab hoie est falsa: ex quo ly aliud dicit diuersitatez essentialē: Contra: diffinitio non enumerat a Porphyrio: sed ab Aristotele ponit pmo Topicoz de numero quattuor pdicatoz. At species ab Aristotele nō enūerat sz a Porphyrio. Dña ponit a Porphyrio nō ab Ari. Solutio est: diffinitio a Porphyrio non assignat: qr nō hz tantū vnū modū pdicādi: cū pdicet in qle qd. Dicebat Doctor sbtilis i vlib. Cōtra: ergo ad interrogationem factā p qd de hoie: si dz nec pt rñderi q sit aial rōnale: quare dicendū est ptractatū eē de diffinitiōe: qñ de ptibus eius est determinatū. Rursus species nō ponit ab Ar isto. Vel qr reducit ad genus: vel qr non est pdicatū in pblemate scibili: neqz ē pdicatū de sbiecto scibili in pdicatiōe sm cursuz nālez: accidens aūt pt dici pdicatū in pblemate scibili: ad hunc sensuz: qr pdicat de specie: que quidem species sbiectum existit ppositionis scibilis. Amplius: differentiaz Aristoteles non enumerauit: quia differentia vltima cum diffinitione: intermedia vero cuz genere pari lege pcedit: verū de his fortassis plura diximus qz erat necesse.

¶ Caput Secundum Porphyrij.

Videtur autem. Sententia huius capitis stat in hoc: inductis tribus generis significationibus: generis logicalis varias assignat deffinitiones. Et in pmis cui supponūtur species. Itē: est pdicabile de pluribus differētibus specie in quid. Propositiones autez huius capitis sunt tres. Prima ē: dr genus aliquoz hominū aggregatio: q quidē ad vnū qspiā et iter se habēt respectū. Secūda ē: vocat genus vniuscuiusqz pncipiū ortus tā ab eo q genuit: tā a loco i quo ē qspiā ortus: patria nāqz pncipiū ē generatōis cuiusqz: pinde ac pr. Tertia ē: dr genus id sub quo spēs collocant: qd phi describētes sic assignarūt: genus id eē dicētes qd de pluribus spē differētibus hoc ipo quid ē pdicat: et nihil supfluū descriptio dicta cōtinet: neqz qcqz excludit: qd ad nām generis spectat.

Auerrois primo dicit: genus et species non dicunt simpliciter de intentione vna .i. nomē generis et spēi sunt multiplicia multiplicitate significatoz: multiplicitas nāqz significatorū:

facit q vnus terminus potest appellari multiplex: & non multiplicitas suppositorum: & quemadmodum genus & species: ita differentia: proprium & accidens multiplici sunt significatõe. ¶ Iteruz ait: secũda est principiuz generatõis: pater. s. & locus: & talis ppõ vera est: si similitudo refferat ad genus cause: falsa: si ad modum cause: pater nãq3 & locus ratione habent cause efficiẽtis: at pater p se generat: locus vero dũ/taxat per accidens. ¶ Amplius inquit: & transtule/runt quidam huic intẽtioni nomen generis famosio/res huius artis propter comparatõez ipsius ad illas duas intentões notas apud vulgũ: vnde dicebat ge/nus id sub quo spẽs locabant accepta similitudine a prioribus vocabuli eius significatis: & loquit Auer/rois ironice: dum dicit: qdam famosiores hu° artis: Absurduz nãq3 erat fateri genus tertiũ significati di/ci p cõparationẽ ad genus primo mõ & scdo modo: cũ genus tertia acceptõe verius sit genus q̃3 in pri/mo & scdo significatis. ¶ Item ait: rerũ pdicatarũ: quedã predicant de vno: & sunt pdicata singularia: & qdam pdicant de plurib° numero: vnde aduertẽduz est: cũ terminus sit in quẽ resoluit ppositio: vt subie/ctum & predicatũ: termini dũtaxat partes erunt pro positionis: ea tamen p quibus termini supponũt res esse inueniunt: nomina tamen apud Auerroim sunt in quadruplici differẽtia: scriptuz videlicet: vocale: mentale ad placituz significãs: mentale naturaliter significãs: cecus a natiuitate formãs propositões ex terminis coloris: designãtibus vtitur nominib° mẽ/talibus ad placitũ significãtib°: similiter si quis d ma/teria prima ostẽdat aliqd pdicatum enũciari: nomen materie est ad placitum significãs: solũ forme vt ha/bent esse in intellectu sunt noia mentalia naturaliter significantia: ex quibus quoq3 propositões formari possunt. ¶ Preterea inquit: & in hoc quod dicit: de differẽtibus spẽ: differt genus a spẽ vltima: & pp̃ter hoc nõ est diffinitio generis vera: qd ipsum ẽ cõmu/ne duorũ aialium. i. quod requirit plures spẽs: in qui/bus opz q respondeat in respõsione quid: sicut diffi/niuit iam vna diffinitõe: sed quod est sub quo ordi/nat species. Sensus est: positio Auerrois fuit: hoc nomen genus vt est pmum vniuersale cõcedit gene/ribus generalissimis tantum: hoc nomen species: quatenus est secũdũ vniuersale attribuit speciebus specialissimis & subalternis: putant Porphyrius & ceteri expositores q hoc nomẽ genus vt est primuz vle cõcedat generi subalterno & generalissimo: hoc vo nomẽ spẽs vt est scdm vle attribuat spãlissimis tñ: verum q2 hoc est habitudo p quam intermedia sunt species quam sit illa p quã sunt genera: iccirco Auerroi est penit° cõsentiẽduz. Neq3 affirmari põt: genus vt e primũ vle: vtriq3 generi: & spẽm: vt ẽ scdm: vtriq3 speciei consentire: rõe Auer. fundatissi/ma: quia p hanc diffinitionẽ: pdicari de plurib° diffe/rẽtibus spẽ in qd: separatur genus a reliqs vlibus: & nõ seiungit a spẽ subalterna: sed ab vltia tñ: ergo si spẽs que est sm vle sit quoddã cõe vtriq3: illa nõ erit diffinitio generis quaten° est pmum vle: & hoc ẽ q dicit Auer. in calce capituli: tãq3 significatuz est sup hoc q huius dssignatio generis: neq3 supfluũ neq3 diminutũ cõtinet: lz dixerimus in qbus cõtinet dimi/nutionẽ. Item si sub spẽ vt est scdm vle: cõphẽde/ret species subalterna & specialissima: ergo hec ppo/sitio erit vera: spẽs subalterna in quãtũ spẽs subal/terna est spẽs: & spẽs inquantum spẽs est vle: ergo spẽs subalterna inquãtũ spẽs est vle: sz qcqd est vle quaten° est vle: est pdicabile de plurib°: g spẽs sub/alterna vt sic pdicabil de pluribus non de pluribus differẽtibus numero tãtũ: ergo d pluribus spẽ distã/tibus: nõ in quale: ergo in qd: ergo diffinitões pri/mi & secũdi vlis vt sic cõsentirẽt. Quare q arbitratur genus vt ẽ primũ vle: vtriq3 generi: & spẽm vt est se/cũdũ specialissime tantũ cõuenire: cõsequẽter & subtili/ter pfecto procedunt: similiter & Auerrois resolute incedit: credens genus vt ẽ primũ vle: generi gene/ralissimo tãtũ: speciẽ vero vt ẽ secũdũ: vtriq3 speciei cõsentire. At obstupidus esset: & nulli secte satisfaci/ens: q genus vt ẽ primũ vle: vtriq3 generi: & spẽm: vt ẽ scdm: vtriq3 speciei cõuenire arbitraret. ¶ Adij/ciendũ postremo studiosis mentib°: si genus sit cui directe & imediate supponũtur species: species erit que directe & imediate locabit sub genere. Contra. ergo hõ nõ erit species substãtie: neq3 corporis: cum sub illis imediate nõ ponat. Solutio ẽ: cũ imediate poni sub genere sit diffinitio speciei: & diffinitio sit in/separabilis a diffinito respectu cuiuscũq3 comparet diffinituz: si hõ erit spẽs substãtie & corporis: ponet hõ imediate sub substantia & corpore: vñ aduertẽdũ ẽ q duplex est actus: trãsitiuus scilicet & intrãsitiuus spẽs imediate ponitur sub genere primo actu trãsi/tiuo: q2 actus pdicandi generis primi imediate ca/dit supra spẽm: et spẽs imediate ponit sub genẽ re/moto: actu intrãsitiuo: q2 actus pdicandi generis re/moti ñ imediate cadit sup spẽm. Veluti iste due ppo/sitiones: vere existũt: propriũ ẽ vle: proprium ẽ pre/dicatum: appropriate tñ loquẽdo: proprium est vle respectu singulariũ: & ẽ predicatũ respectu spẽi: ita q propriũ ẽ pdicatũ respectu speciei actu trãsitiuo: re/spectu singulariuz actu intransitiuo: ẽ vo vle respcũ singularium actu transitiuo: respectu speciei actu in/transitiuo.

Digressio.

Vt ea que psenti pte dicta sunt resolute itelligã/tur: approbande sunt nonnulle propositio/nes. Prima sit ista: deffiniũtur secunde intentiones pro ipsismet secundis intentionibus: stando semper in actu signato: cum enim dicitur: genus pdicatur d pluribus differentibus specie in quid: deffinitur in/tentio generis pro his intentionibus secundis: hoc genus applicatum animali: hoc genus concessuz co/loti & figure: est enim hec propositio vera: hec inten/tio: hoc genus applicata animali pdicatur de pluri/bus differentibus specie in quid: & talis ppositio si/gnata sic exercetur: homo est animal. Asinus est ani/mal: vnde sciendum est secundas intentiões suppo/nere psonaliter: quando accipiuntur pro subiecto vel fundamento: hinc est q extrema istarum propositio/num: genus predicatur de specie. Diffinitio predica/tur de diffinito: proprium de specie: supponunt per/sonaliter. At si alicuius propositiõis extrema sint se/cunde intentiones & subiectum sumatur vt quid & predicatum vt modus: subiectum supponit simplici/ter: & predicatuz personaliter: vt patet in his propo/sitionibus: genus est species. Uniuersale est genus. A. est vniuersale: capiẽdo vniuersale vt modus: stãt enim subiecta p suis significatis primarijs: nõ respi/ciendo ad inferiora. Est eniz regula generalis: cuiuscunq3 ppositiõis exercite pdicatũ ẽ secũda itẽtio ca/pta vt modus: & subiectum sumatur vt quid siue si/

prima

prima: siue secūda intētio: subiectū simpliciter: pre/
dicatum vero psonaliter supponit. Quare vt paucis
& resolute loquar iterū attendēdum: omnis proposi/
tio vel est pure exercita: & est propositio cuius extre
ma sunt prime intentiones vnite p hoc verbum est:
vel est pure signata: veluti sunt que formantur per
hoc verbum predicari: siue extrema sint prime: siue
secunde intentiones: vel est partim signata & partim
exercita: sicut est propositio cuius extrema sunt secū/
de intentiones vnite per hoc verbum est: propositio
nem signatam quidditatiuam exercent propositiōes
pure exercite: & propositiones partim signate & par/
tim exercite: quēadmoduz istam: genus predicatur
de specie: iste exercent: homo est animal: & species ē
vniuersale: at si propositio signata fuerit vera & deno
minatiua: siue extrema fuerint prime: siue secūde in/
tentiones poterit exerceri in eisdem terminis: hec
nāq propositio: animal de homine pdicatur: ita ex/
erceitur: homo est animal: & ista: genus de hoc gene
re enunciatur: isto pacto declaratur: hoc genus est
genus: verius tamen in istaz: homo est animal: exer/
cetur ista: genus predicatur de specie: q̄ ista: animal
de homine predicatur: & in istam: hoc genus est ge/
nus: verius exercetur ista: species de indiuiduis p/
dicatur: q̄ ista: genus de hoc genere predicatur: &
causa est: quia iste sunt quidditatiue: genus predica
tur de specie: species predicatur de indiuiduis: ho/
mo est animal: hoc genus ē genus: iste vero sunt de/
nominatiue: animal de homine predicatur: genus d
hoc genere predicatur: & notanter dixi semper: ani/
mal de homine predicatur: genus de hoc genere p/
dicatur: quia iste sunt false: animal pdicatur de ho/
mine: genus affirmatur de hoc genere: predicabile
predicatur de vniuersali. Risibile enūciat de homi
ne. ¶ Contra cōclusionem arguitur: quod hic diffi/
nit predicatur in quid: de differētibus specie: tale ē
genus pro denominato: nō pro formali significato.
Item extrema huius ppositionis: genus pdicatur
de differētibus specie: stant pro denominatis ergo
nō diffiniūtur intentiōes secunde pro secūdis: sz p
primis. Solutio est: stando semp in actu signato dif/
finitur intentio secūda pro secūda: at pdicatiōe exer/
cita ad interrogationē factam p qd de pluribus spē
distātibus satisfacimus p p̄mam intētionem.

Secunda propositio: hec generis diffini/
tio: pdicabile de pluribus spē dif
ferētibus in quid: cōueniēs vtriq generi: diffiō ve/
rissima eē pōt: & si nō est pure quiditatiua: vocari dz
admin⁹ qditatiua p additamētuz: & nō potuerūt dif
finiri scđe intētiōes sicut relatiōes rōnis p fundamē
ta: & subiecta: q2 ab illis nō causabanẽ: neq p intelle
ctuz: q2 in illo nō fundabanẽ: accidētia nāq p subie/
ctū diffiniunẽ: si ab illo causenẽ & in illo subiectenẽ:
at si scđe intētiōes sint q̄litates de p2ia spē: vt simplr
& absolute sumunẽ p sõm declarari debēt: sz q̄tenus
modi sunt intelligēdi qdcūq scibile & intelligibile
& vt sumunẽ a ppuetatib⁹ trāscēdentib⁹: neq p itel
lectū: neq p ea q ab ipsis extrisece denoianẽ: diffini
ri pñt. ¶ Cōtra: hec oratio est nugatoria: multis diffe
rentib⁹: quia omnia differentia sunt multa: sed non
omnia multa sunt differētia: qm̄ diuersa sunt multa
nō tñ differētia: sed nugatio cōmittitur siue inferius
superiori: siue superius inferiori anteponaẽ: neq vz
responsio dicentiuz nugationem esse: quando infe/
rius additur superiori cuz coniunctiōe: non si absq

cōiūctiōe reperiūtur: qm̄ si ratio pro noīe ponaẽ: trās
ponātur q termini palam patebit nugationē eē: quo
modocūq ordinētur supius & inferius ex eadez pte
orationis. Solutio ē. Uel sensus diffinitiōis tal' exi/
stit: predicabile de differētibus spē i quid: vr n icon
uenit anteponere differētias superiores inferiorib⁹
cū n habeāt differētie rōnē includētis & iclusi: sz pre/
supponētis dūtaxat & psuppositi: vñ si i diffinitione
sumatur genus proximuz: satisfacit differētia vltia:
si aūt sumatur genus remotū: differētie oēs iterme
die ordinate accipi debent. i. hec: animal rōnale dif/
finitio ē hois meggerrima: nō aūt ista: substātia ra/
tionalis: & causa ē: q2 animal icludit actu differētias
oēs superiores nō aūt substātia: neq rōnale. ¶ Itē
p hāc particulā: differētibus specie: nō separat gen⁹
a pprio: cū sint multa ppria que de differētibus spē
enūciātur. Solutio ē: licet entis & generū sint passio
nes: appropriate tamē proprium dicitur respcū spe/
ciei specialissime: & differētia specie que subiciunt ge
neri sunt differētia numero: capiēdo differētia spē: vt
quid: & differētia numero: vt modus: quēadmodum
genus ē genus: si subiectū & pdicatū sumātur vt qd
genus tñ vt quid ē spēs vt modus. Et videtur vete
res expositores sentire propriū pdicari in qd: quorū
sententia vera ē: ad hunc sensuz: q ppriū pdiceẽ con
uertibiliter: n tamē ita q propriū sit pdicatuz primi
modi & quiditatiuum.

Tertia propositio est: genus nō actu: n potē/
tia: sed aptitudine dūtaxat multas exi
git species: & hec itētio genus ita bñ applicareẽ aia/
li: si hec itētio spēs applicareẽ homini tātū: veluti si
hōi: asino: alij sq applicareẽ: & cuz aptitudo i vno ex
tremo impediaẽ a potētia pp deffectū aptitudinis in
altero extremo: poterit genus eē aptū natū predica/
ri de pluribus: nō tñ potēs: spēs quoq nō actu: nō
potētia: sed aptitudine tātuz varia reqrit īdiuiduas
aptitudo igiẽ & potētia n sunt idem: q2 iueniẽ poten
tia sine aptitudine: & aptitudo sine potētia: pōt nāq
lapis moueri sursuz: n tñ ē aptus moueri sursuz: & ce
cus aptus natus ē videre: nequāq tamē videre po
test. Hec sunt que de genere causa vestra aperienda
proposueram.

¶ Caput Tertiuz Porphyrij.

Species autem. Sentētia huius capi
tis stat in hoc. Posi/
tis varijs speciei significatiōibus: speciei logicalis
nōnullas adducit diffinitiōes. Assignat mox longo
sermone ordinē predicametalē. Propositiōes autez
huius capitis i suma sunt qnq: Prima ē: species ē
id qd subiciẽ generi: & de quo genus hoc ipso quid ē
pdicaẽ. Secūda ē: spēs est id qd de plurib⁹ differēti/
bus numero hoc ipso qd ē pdicaẽ: ergo erit necessa/
riū vti genere in diffinitione speciei: & specie in dif/
finitiōe generis. Tertia ē i predicamētis & generalis
sima & specialissima necnō & itermedia palā ɔspiciū/
tur. Quarta est: decē generib⁹ nihil ē cōe vniuocū: n
n. ipm ens vnū ē genus oiuz cōe: sz sunt p2ia decem
genera decē p2ia pricipia. Quinta ē. cum ad spēlissi
mas descēdimus spēs: trāseamus p multitudinez di
uidēdo necesse ē: at cū ad generalissima ascēdim⁹ ge
nera: in vnū multitudinē ipaz ɔgregemus oportet.

Auerrois primo dicit: & de proprietate re/
latiuoruz est q vnūquodq recu/

piatur in diffinitione sui cōparis: preterq̄ʒ accidat ex hoc impossibile. Sensus est: hoc preceptū: ea q in alicuius diffinitione ponūtur in sua diffinitiōe diffinituʒ habere nō posse: verū est in substātijs et in accidentibus absolutis: que tm̄ vna pendent dependentia ad subiectū. s. minime in respectiuis: q2 in diffinitione vnius relatiui ponit suum correlatiuū: vnde i diffinitione scire inuenitur demonstratio: et in diffinitione demōstratōis ponit scire: pendet. n. relatio duplici depēdentia: ad fundamentuʒ videlicet et ad terminuʒ: et ita ponitur relatiuū in diffinitione sui correlatiui tanq̄ʒ terminās illius dependētiam: nō veluti notius: neq̄ʒ veluti explicans essentiam. ¶ Amplius inquit: iā q̄ʒ designat spēs per hoc qd̄ predicatur de pluribus differētibus numero ex via quid est et inter has designatōes non est differentia: nisi quia hec designatio cōprehēdit spēm vltimam tantum: que est id qd̄ est spēs tantuʒ preter qd̄ sit genus: sed diffinitio prima cōprehendit oēs species in qua dicitur q̄ est ordinata sub genere et magis propria ipo: et oportet vt intelligat ex hoc qd̄ dicit: q̄ diffinitio vera generis in qua nō cōmunicat ei spēs media est q̄ est vniuersale cōprehēdens speciē et ordinatum sup ipsam ex via quid est et non diffinitio quam narrauit ante: q2 in illa sicut diximus cōmunicat cum eo species media. Sensus est: species vt est secunduʒ vniuersale cōsenit vtriq̄ʒ speciei: cuius quidem diffinitio talis existit: esse ordinatum sub genere: et eē magis proprium ipso: et ratio est: q2 essentialior est habitudo inferioris ad superius q̄ʒ illius ad inferius: iccirco species vt est secundum vniuersale comprehendet omnia intermedia. ¶ Rursus ait: genera dicuntur in comparatiōe ad sua inferiora: et species in cōparatiōe ad sua superiora: et ipsa sunt vniuersalia vera seu intermedia que sunt inter vniuersale primuʒ: et vltimū vniuersale inuentoꝝ in eodē predicamēto et primum vniuersale dicitur genus generꝝ et vniuersale vltimuʒ dicitur species specierum. Si Auerrois appellet vniuersalia intermedia esse vniuersalia vera: hoc alia de causa esse non potuit: nisi quia genus generalissimuʒ vnam tantū habebat habitudinem ſm quā genus nominabatur: vniuersale vltimū vnā dūtaxat retinebat habitudinem per quā mereret nomen speciei: et licet species specialissima posset comparari ad superiora et inferiora: q2 tamen vtraq̄ʒ habitudine existebat species: ideo ille habitudines nō posuerunt in numerū: intermedia vero duas hn̄t habitudines ſm quas et genera et spēs esse potuerunt: quare due ille habitudines faciūt vt vlia itermedia vera vniuersalia dici possint. ¶ Ulterius inquit: et oportet vt scias q̄ substantia posita est in exēplo hoc pro genere generum ſm sententiam dicentis q̄ materia et forma intrēt predicamentuʒ substātie: et substantie separate. Sensus est: si substantia esset genus vniuocuʒ p̄dicamenti substantie: substantie separate et materia et forma directe in genere substantie locarentur: que tenet hoc fundamento: substantia diuiditur in mām: formā: et ꝯpositū: et de illis q̄ditatiue enūciatur: ergo si hoc nomen sba esset supremū vniuersale: oēs sbe pari filo sub ipsa cōprehenderētur: at ſm illum q videt quod id qd̄ intenditur in p̄dicamēto est ꝯputatio vniuersaliū rerū sensibiliū erit genus generꝝ corpus: q̄nimo genus vniuocū p̄dicamēti substantie est hoc nomen corpus vt est impositum ad significādum corpora sublunaria tantū: genus aūt analoguʒ pōt esse hoc nomen substantia: et ly corpus: quatenus sunt noīa instituta ad significanduʒ substantias eternas et nō eternas: quibus nihil ē cōe vniuocum 10. methaphysice vltimo. Predicamentis quoq̄ʒ nihil ē cōe vniuocū: cū ipsa nec in materia nec in forma conueniant: rebus autem vnius coordinationis: q2 propria potentia correspondet: (actus. n. et potentia sunt principia omnium predicamentorum proportionabiliter. 12. methaphysice. 26.) illis aliquod nomen vniuocuʒ concedi potest: et ita licet genus et differentia sumantur a forma: vniuocatio tn̄ alicuius predicati est a materia: hinc est q̄ celo et his inferiorib[us] nihil est commune vniuocum: similiter neq̄ʒ plurib[us] corporibus celestibus. ¶ Preterea ait: et non eleuātur genera inuentorum ad suum vniuersale commune ipsis omnibus: quoniam ens inuentum nō ē omnibus genus: nec inuenitur genus ad qd̄ eleuentur omnia genera prima: sed omnia genera ascendūt ad decem genera prima que sunt decem predicamēta: super quibus non inuenitur predicamentum et continens ipsa: et illud est: quia nomen inuenientis. i. entis ipsis est dictum per cōitatem nominis: aut p modum modorum consecutionis non vniuoce: et si esset inuentum eis commune. s. vniuocum: esset nomen inuenientis dictum de eis vniuoce: ergo vult Auerrois ens esse aut equiuocum aut analogū et nullatenus vniuocum. Quare multis relictis teneo ad mentem Auerrois q̄ vnumquodq̄ʒ predicatuʒ commune possit capi absolute: vt non concernit contenta: et vt habitudineʒ dicit ad sua significata. Equiuocatio. Analogia. Uniuocatio conceduntur nominibus in respectu ad significata et contenta: et tūc induco aliquas propositiones mentem eius declarātes: prima est: potest haberi conceptus entis qui non cōcernat sua contenta: et ratio est: quia primo cōcipitur aliquid sub ratione entis q̄ʒ talis entis. Secūda propositio est: ens vt concernit predicamenta tanq̄ʒ primo diuersa est equiuocum: si vero vt habent attributionem adinuicē est analogū: virtute istius propositiōis potuit dicere Porphyrius: si quis predicamēta vocet entia: equiuoce inquit nuncupabit: et Auerrois facit ens analogum: non vniuocum: vnde sola nomina dicuntur vniuoca quibus respondent intentiones rerum naturaliter significātes importate per ip̄a: nō conuenientibus. n. in aliquo principio itrinseco mālī vel formali nō attribuit aliquod nomē cōe vniuocū. Tertia ꝓpositio ē. Ens p̄dicat essentialiter de differentijs et passionibus: hoc fundamēto: q2. 3. methaphy. 3. format hec ꝯsequentia: ens p̄dicat de differētijs: genus nō: ergo ens nō ē genus: s3 modus p̄dicandi generis de differētijs ē idēticus nō formalis: ergo ens nō tantū idētice verū ēt formaliter p̄dicabit de differētijs. ¶ Iterū ait: et id nō ꝯprehendūtur p differētias q̄bus diuidunt spēs vltime: q2 iste differētie sunt infinite. Sēsus ē: indiuidua i vniuerso sunt infinita nō q̄dē actu: sed potentia: spēs autem nō inueniūtur ifinite: neq̄ʒ actu neq̄ʒ potentia: et ita vel numeri oēs erūt eiusdē spēi specialissime: vel spēs nō existūt ifinite: quaꝝ vna nō pēdet ab alia neq̄ʒ quātū ad mām: neq̄ʒ quātū ad formā: sunt aūt differētie ifinite: q2 sunt infinite forme i potētia: q̄ sunt principiū singularitatis. ¶ Amplius iquit: qd̄ ē: q2 quāto magis ascendit genus ē minus notificans et magis aggregās ea q̄ sunt sub eo: et quāto magis dscēdit ē magis notificans et minus aggregans et in vtroq̄ʒ eorum

eorum est aggregatiuum.s.genus et spẽs:sed genus magis aggregat:et species minus. Sensus est:ascẽsus a specialissimis ad generalissima vocaᵗ collectio et compositio: et descensus a generalissimis ad specialissima nominatur diuisio. Cõtra:naturalis phya Aristotelis est doctrina cõpositiua : cum procedat a magis vniuersalibus ad minus vniuersalia : ergo. Solutio est:inueniũtur processus in triplici differẽtia:sunt aliqui quibus homo vtitur ab scribendum vnaȝ totalẽ facultateȝ:veluti ꝓcessus cõpositiuus:resolutiuꝰ:et diffinitiuꝰ:et qꝛ omne ignotũ:aut est incõplexum aut cõplexũ:ignotũ incõplexuȝ declaraᵗ processu obscuro:et ꝓcessu diffinitiuo constituto ex vijs diuisiua et cõpositiua:et processu scientifico cõposito ex vijs cõpositiua et resolutiua:ignotũ cõplexu panditur argumẽtatõe:ergo ꝓcessus cõpositiuꝰ vt opponitur diuisioni incipit ab inferiorıbꝰ et tẽdit ad superiora:vbi diuisio a superiorıbꝰ inchoat et in spẽm desinit: cõpositio autẽ vt opponiᵗ resolutioni a magis vlibꝰ incipit et terminaᵗ ad minus vlia: et his ꝓcessibꝰ multe secte cõciliari põt. ¶ Postremo inquit:et indiuiduũ ꝓdicaᵗ de vno tm̃:et hoc qd̃ dicit nõ verificaᵗ nisi in indiuiduis accidẽtiũ:qꝛ indiuidua substãtie nõ ꝓdicantur de aliquo sȝ cursuȝ nãlem:et id̃ hec assignatio est vera:ꝙ indiuiduũ nõ predicaᵗ de multis: nõ que ẽ ꝙ ꝓdicatur de vno:sicut ipse assignauit. Sensus est: indiuiduũ accidẽtis enunciaᵗ de vno tm̃ ꝓdicatione sm̃ cursuȝ nãlem:que est qñ subicitur qd̃ dȝ subici:et ꝓdicaᵗ qd̃ dȝ ꝓdicari:dicimus.n.sortes est hoc albũ: indiuiduum auteȝ substantie de nullo affirmatur sm̃ cursum naturalẽ:quare lȝ differentia esset prior specie:de specie tamen prius fuit tractandum q̃ȝ de differentia:quia species erat correlatiuuȝ generis in cuius deffinitione ponebatur.

Digressio.

Quia Species inquãtuȝ spẽs per se primo ad genus refferebaᵗ:et rõne sui generis qd̃ est vle:cuius per se et ꝓmũ correlatiuũ est singulare: ad indiuidua:iccirco due assignate fuerunt diffiões quaꝝ vna fuit:eẽ ordinatũ sub genere:altera: ꝓdicabile de pluribꝰ differẽtibus numero tm̃ in qd:vnde queadmodũ duplũ sm̃ se referᵗ ad dimidiũ: sed sm̃ suũ genus ad submultiplex:ita spẽs sm̃ se referᵗ ad genus:sed sm̃ suũ genus ad singularia:est tñ dissimilitudo:qꝛ ibi correlatiuũ generis cõtinet correlatiuũ speciei:hic nõ. Sensus est:sub multiplici cõprehenditur duplum:sub submultiplici dimidiuȝ:correlatiuũ ergo multiplicis continet sub se correlatiuuȝ dupli.i.submultiplex ꝯtinet dimidiũ singulare aũt qd̃ ẽ correlatiuuȝ vlis non comprehendit sub se genus quod est primum correlatiuum speciei.

Preterea Hec propositio:plures homines sunt vnus homo:vera est:si nota copulationis inclusa in plurali habeat potestatem confundendi:falsa:si predicatum supponat determinate:Scotus arbitratur ipsam esse falsaȝ: his fundamentis:plures homines sunt vnus homo:ergo vnꝰ homo est plures homines. Iteȝ:hec esset vera quattuor sunt duo:quia duo et duo sunt duo: et sunt quattuor : ergo quattuor sunt duo : et ita ista propositio: plures homines sunt vnus homo: significat ꝙ plures homines sunt vnus homo numero. ¶ Contra: qñ aliqd se hȝ ad aliqua simpliciter et sm̃ qd:si addaᵗ sibi aliqd determinãs sm̃ qd:stat tantum pro illo:sȝ vnus se hȝ ad vnum numero simplr̃:et ad vnum specie sm̃ quid: ergo cum sibi addatur nomen speciei: stabit hic dũtaxat pro vnitate speciei : ergo ꝓpositio erit simpliciter vera. Solutio Scoti ẽ:determinabile non contrahit determinationẽ:sed econuerso maxie non ad sm̃ quid:vnde hic:hõ mortuus:non stat mortuus sm̃ quid:licet aliquãdo contrahat ipsuȝ ad supposita:nam hic:hõ albus:stat album tantũ pro albo in homine. Unde Doctor subtilis primo sentẽtiarũ distinctione.36.iducit quasdam propositiones. Prima sit ista. Determinatũ determinatione distrahente non habet rationem distracti:huiusmodi nãqȝ determinatum includit contradictionẽ ad talem determinationem:veluti cũ dicimus:homo mortuus:ly homo qui determinatur dẽterminatione distrahente: quia per ly mortuus:non habet rationeȝ distracti:sȝ includit ad ipsam talem determinationem contradictioneȝ. Secũda propositio est ista. Distrahẽs distrahit tertium cui cum suo determinato attribuiᵗ:vt dicendo:homerus ẽ homo mortuus:ly homo est determinabile:ly mortuus determinatio. Tertiũ auteȝ cui vtrunqȝ tam determinatio q̃ȝ ipsum determinatum attribuitur est ly homerus:talis ergo determinatio distrahens distrahit homerum cui attribuitur, cum suo proprio determinabili. Tertia propositio ẽ ista:id cui conceditur determinatũ determinatiõe distrahente est illud qd̃ determinatur sm̃ quid:vt cum dicitur:homerus est homo mortuus designaᵗ ꝙ homerus est homo sm̃ quid tantuȝ. Quarta propositio est. Determinatũ determinatione diminuente nõ habet rationẽ diminuti nisi respectu tertij ad ipsum cõparati. Exemplũ suum est. Ethiops ẽ albus sm̃ dentes:hic ly album determinaᵗ per ly dentes respectu tertij respectu ethiopis cui totũ hoc attribuitur:albꝰ sm̃ dentes:ly albũ:ergo non hȝ rationem diminuti sm̃ se:imo dicit albũ simpliciter:et habet rationẽ dũtaxat diminuti respectu tertij cui attribuitur. ¶ Contra hanc determinationẽ adduco quedaȝ motiua:in primis. prima propositio est falsa:qꝛ effectus formalis inseparabilis est a causa formali:ergo determinatio distrahens dat suo imediato determinabili eẽ distractum:ergo determinatum determinatione distrahente habet rationem distracti. Item propono hanc ꝯsequẽtiã:determinatio distrahens non distrahit illud qd̃ imediate determinat:ergo non distrahit tertium:ergo si distrahat tertium:prius intelligetur determinabile distrahi per determinationẽ distrahentẽ q̃ȝ illud tertium distrahatur:illa enim determinatio non distrahit tertium nisi mediante illo determinabili:ergo prius determinabile distrahitur q̃ȝ illud tertium. Rursus cum dicitur:homerus est homo mortuus:quero quid distrahatur in homero:nõ nisi humanitas:ergo prius distrahetur humanitas q̃ȝ homerus. Et qd̃ dicit Doctor subtilis in prima propositione:ꝙ determinatum determinatione distrahente non habet rationem distracti:quia includit ꝯtradictionem ad ipsam talem determinationem:cõcludit oppositũȝ illius qd̃ intendit:quia quanto aliqua determinatio distrahens magis repugnat suo dẽterminabili:tanto magis ipsum distrahit:distractio nãqȝ oritur ex repugnantia. Quare tenendum est vnũ quoduis determinabile habere rationeȝ determinati per determinationem:siue sit determinatio distrahens:siue diminuens:hec de secundo vniuersali prefata sufficiant.

¶ Caput Quartum.

Differentia vero. Sententia hui⁹ capitis stat in hoc: introductis varijs differentie diuisionib⁹ & diffinitionibus tandē cōcludit: officiū esse differētie: diuidere: constituere: & diffinire. Propositiōes huius capitis quinq₃ existunt: prima est: differētia est qua species excedit genus: hō naq₃ plusq₃ animal habz rōnale. Secūda ꝑpositio est: differētia est id qđ de pluribus & differētibus specie hoc ipso: quale qd est predicat: rōnale enim & mortale đ homine hoc ipso quale qd est predicat: sed nō hoc ipso quid est. Tertia propositio est: differētia est id qđ suapte natura ea que sunt sub eodem genere separat. Quarta est: differētia est id quo singula differunt. Quinta est: nō videnℓ eē differentie specifice vtiles illie im̄ que ad id qđ est eē proficiunt: ergo actus differentie erunt diuidere: constituere: & diffinire.

Auerrois primo dicit. Differentia similiter dicit de trib⁹ intētionibus: diuisio differētie est vocis in suas significatiōes & equocitates ẜm modum equiuocatiōis: & dicit differentia cōmunis: qꝛ est in vsu cōmuniter loquentium: quo quidem dicitur sortes senex differre a seipso puero: adhunc sensum: quia sortes senex non est sortes puer. ¶ Item ait: differentia quidez propria est qua diuersificatur aliquid ab aliquo per accidens inseparabile: sicut cecitas in oculo: & vestigiuz in plaga concaua: ergo vestigium erit accidens inseparabile. Cecitas quoq₃ per denominationē accidēs erit inseparabile: vel sumitur cecitas pro qualitate disponente oculum ne videat. ¶ Rursus inquit: differentiarum quedā est renouās inuentū aliud: & q̄daz renouans ab alteratiōe: & differētie que renouant inuētuz sunt qbus diuidunℓ genera in spēs & p eas complentur diffinitiōes: & colligunℓ due regule gnāles: prima est. Diffinitio qditatiua ex genere & differentijs ipsius generis absoluitur. secunda est sola spēs diffinitur tali diffinitiōe: quia sola species habet genus & tales differentias sui cōstitutiuas: & cū Auerrois dicit nutribile & sensibile sunt plena substantia animalis. Sensus est: sunt tota essentia & substantia animalis. ¶ Amplius inqt in fine prime diffinitiōis in hoc sermone est debilitas. Sensus est: in hoc sermone .i. in hoc argumēto quo probat Porphyrius q differentia diuisiua non est in genere diuiso actu: nam ratio Porphyrij talis existit: opposita impossibile est esse in eodez. Sed irrationale quod est priuatio & rationale quod est habitus sunt opposita: ergo non possunℓ inesse eidem generi in actu: ergo si vnū inerit generi in actu: non inerit alteꝝ aliquo modo: maior est multiplex: quoniaz cum dicitur in eodem: potest intelligi in eodem numero & in eodez genere vel specie. Primo modo maior est vera: & minor falsa. Secūdo modo maior est falsa: & minor vera: & ita ratio eius non concludit: & exemplo hec declarētur: quoniam licet album & nigrum sint contraria: non tamen nisi in vno indiuiduo: quia possibile est esse homines albos & nigros in actu: & sic in animali est rationale & irrationale in actu: quia homo est rōnalis: & brutum irrationale: verumtamē Porphirius vnū dixit & aliud intellexit: intellexit namq₃ q nulla harum differentiarum est inclusa in ratione generis: qꝛ cui competit essentialiter & per se vnuz oppositum: ei non pōt conuenire aliud: & ideo dixit Cōmētator q est debilitas: & nō asserunt locuz ab oppositis non esse vtilem. ¶ Preterea ait: ē differentia predicatiuz de pluribus differentibus specie in eo q qualis res: & non in eo q quid: vnde aliud est predicari quiditatiue: aliud predicari in quid: aliud in quale qd. Differentia predicaℓ qdem quiditatiue nō tñ in qd. Genus predicaℓ qditatiue & in quid: diffinitionis vero modus predicādi ē in quale quid. ¶ Iteruz inquit: postq̄ rēs ē ita: est aggregatuz generis & differentie ipsa substantia rei ẜz q in intellectu ē: sicut substantia ipsius ẜm q ē extra intellectum ex materia & forma. Sēsus est: eadem forma vt ē in intellectu ē genus & species & differentia ẜm q magis abstracte & minus ꝯsiderari pōt: que forma in intellectu pōt esse rō intelligendi & formam in re & ipsum ꝯpositū: ipsa deffiniℓ explicata noīe concreto supponente pro singularib⁹ forma vero ẜm esse qđ hz in re naturatū cōstituit cōpositum ex mā & forma. His dictis pandiℓ error modernoꝝ existimantium rationale qđ cōtrahit animal angelis ꝯuenire: tū qꝛ differētia nō exit ambitū & potestatem generis: tū qꝛ: genus & disiunctū ex differētijs nō ꝯuerterenℓ: qꝛ angelus esset rōnalis vel irrationalis: non tamen animal.

Digressio.

Sermo de differentia operepretium ē vt quibusdam absoluatur propositionib⁹. Prima sit talis. Differentia potest deffiniri. cum sit species vlis: cuius differentia ē p̄dicari in q̄le essentiale vel de pluribus numero differentibus. si est differentia vltima: vel de pluribus specie distantibus: si est differentia intermedia. ¶ Contra: differētie nō est differentia: ne sit processus in infinitū: omne autē quod diffiniℓ habet differentiā. Solutio est: differētie nō est differentia respectu cuius differētia habet rationē differentie: sed pōt habere differentiā respectu cuius ipsa est species. i. id quod intelligitur sub ratione differētie differentiā habere nō pōt: qđcūq₃ aūt cōprehendiℓ sub ratione speciei differentiaz habere conspicitur: & ita differentia vt quid spēs erit modus: ai p̄dicari in quale essentiale differentia existit vt modus. ¶ Secunda propositio sit talis. Differentia differt ab alijs vlibus diffinitiōe & specie: vñ differentia capitur dupliciter & prime intentiōaliter. & secunde: si secūde intentiōaliter: adhuc dupliciter: vno modo: vt significat intentionē applicabilē ei qđ est principiū: & sic est vniuersale: & concretum cuius abstractū est intentio differētie: alio modo significat relationē rationis cuius sunt spēs: differentia numero: differentia specie: differentia genere: & ita est abstractuz cuius concretū est differens: ille sunt spēs in abstracto: in cōcreto vero dicimus: differens numero: differens specie: differēs genere: ista ergo ꝓpositio est vera. Differentia differt & predicaℓ ibi cōcretū de cōcreto: nō concretū de abstracto. ¶ Tertia ꝓpositio est: predicari in quale essentiale deffinitio est differētie vt est tertiū vniuersale: qꝛ predicari in qualē essentiale vniuoce cōsentit differentie vltime & intermedie: cuz quelibet illaꝝ dicat partez formalem: at predicari in qd vnū nō potuit cōstituere vle: cum alia ratione generi alia ratione speciei cōueniret: explicat eniz genus partez essentie. Spēs vero totam dicit naturam indiuiduoꝝ. ¶ Quarta ꝓpositio est: neq₃ differētia de genere: ne q₃ gen⁹ de differentia

rentia

rentia formaliter predicatur: tamen ne in diffinitione inueniatur nugatio: tum ne vnum animal sit plura animalia: quia cum dico: rationale est animal: vel animal quod enunciatur de homine est id quod de rationali affirmatur: ⁊ ita diffinitio hominis erit nugatoria: vel est aliud: ⁊ sic homo erit plura animalia: cũ enim conceptus differẽtie sit irresolubilis ⁊ simpliciter simplex: nullum predicatum vniuocum potuit vniuoce de ipsa predicari.

Postremo aduertendum est ⁊ multũ vtiliter: animal est analogum ad animal per intellectum ⁊ ad animal per sensum: sub animali per intellectum comprehenditur celũ ⁊ homo: sub animali per sensum cõtinetur homo ⁊ Brutum: anima cogitatiua causa est ꝙ homo est animal per sensum: itellectus possibilis qui nõ habet aliam naturam nisi ꝙ est possibilis vocatus facit hominem esse animal per intellectum: homo ⁊ Brutum sunt eiusdem generis vniuoci: at homo ⁊ celum existunt eiusdem generis analogi: ⁊ ita homo species erit vniuoca ⁊ analoga: cogitatiuum ergo erit differẽtia predicamentalis vltima qua homo in genere vniuoco cõstituetur. Diffinitio quoqꝫ hominis vniuoca erit ista: animal cogitatiuum: verum Porphyrius multa induxit exempla ad manifestãdum quibus nullatenus cõsentiẽdum est.

Caput quintum Porphyrij.

Proprium vero. Sentẽtia huius capitis stat in hoc: proprium per quattuor diuiditur modos: nam proprium est id quod soli cuipiam accidit speciei, ⁊ si nõ omni contento sub illa specie. Et id item quod omni accidit speciei ⁊ si non soli. Et etiam id quod soli accidit ⁊ omni atqꝫ quandoqꝫ. Quartum autem est id in quo omnia conuenerunt: vt soli ⁊ omni semperqꝫ accidat: vnde aliquod est proprium quod inest toti nõ soli: quoddam soli non toti: est ⁊ aliud quod inest soli ⁊ toti sed non semper: proprium verissimum est quod attribuitur toti: soli ⁊ semper: ⁊ est talis diuisio proprij analoga: dico proprij importãtis plura ſm attributionẽ ad vnum.

Auerrois dicit: ⁊ est vniuersale quod conuenit toti speciei ⁊ soli ⁊ semper: sicut risibile homini ſm primam fidem: non ſm actũ idest ſm aptitudinem: non actu. Est diligenter obseruandum: si proprium: comparetur ad speciem est predicatum: si ad singularia est vniuersale: sunt namqꝫ iste due propositiones quidditatiue: proprium est predicatum: proprium est vniuersale: quatenus tamen dico: proprium est predicatum: actus predicandi vniuersalis non transit super proprium: ⁊ similiter cum affirmamus proprium esse vniuersale: actus predicandi predicati non transit super proprium. Rursus nomen proprij ⁊ animali rationali ⁊ risibili consentiebat: verum quia animali rationali erat nomen impositum: quoniam dicebatur terminus ⁊ diffinitio: risibili vero non erat nomen impositum: ideo nomẽ proprij remãsit risibili: est enim regula vulgata primo topicorum capite. 3. nomen cõmune pluribus remanet illi cui non est nomẽ impositum.

Digressio.

Vt caput presens suum habeat complementum: inducantur nõnulle propositiones. Prima est: proprium est vniuersale: cum predicetur de pluribus in quale accidentale ⁊ de specie conuertibiliter: a proprio enim denominantur omnia predicata que in secundo modo dicendi per se predicari inueniuntur: verũtamẽ est. quatenus propriũ est vniuersale: appropriate loquẽdo dicitur p̃dicari de indiuiduis speciei: inquãtum aũt predicatum de spẽ: ⁊ ita modus p̃dicandi proprij talis erit: p̃dicari in quale accidentale per se tamẽ: ⁊ licet proprium sit speciebus vniuersalis: ab eo tamẽ poterũt denominari p̃dicata que in scd̃o mõ dicendi per se de vniuersali affirmãtur: ⁊ cum nihil sit proprium nisi per illud satisfaciamus ad interrogationẽ factam per quale: ⁊ nunqꝫ per istum terminum risibilitas possimus respondere ad interrogationẽ factam per quale de aliquo subiecto: concludendum est hanc propositionẽ esse falsam: risibilitas est proprium: vt proprium est quartũ vniuersale: ⁊ de numero quattuor p̃dicabilium. Secũda propositio est: propriuꝫ accidit omni: soli ⁊ semp. i. proprium est p̃dicatum accidentale cõuertibile: ⁊ ita Porphyrius videtur exponere proprium inquãtum hꝫ rationẽ p̃dicati nõ vniuersalis: vnde hoc nomẽ: p̃dicatum non essentiale conuenit proprio ⁊ accidenti. Tertia propositio est: proprium ⁊ accidens eidẽ fundamẽto nullatenus cõuenire possunt: nec respectu eiusdẽ nec respectu diuersorũ imo neqꝫ primuꝫ vniuersale ⁊ secũduꝫ eidẽ subiecto attribuuntur: neqꝫ genus ⁊ differẽtia: neqꝫ genus ⁊ propriũ: neqꝫ proprium ⁊ species: neqꝫ dico respectu eiusdem: neqꝫ respectu diuersorũ. Sunt. n. ista quinqꝫ vl̃ia quinqꝫ spẽs disperate vl̃is: que eidẽ nullatenus attribui pñt. Contra: caliditas ignis est proprium ignis: ⁊ accidens mixtorum: ergo. Solutio ẽ: caliditas neqꝫ propriũ est: neqꝫ accidẽs: cũ ad interrogationẽ factã per quale de aliquo subiecto rñdere nõ valeamus per istũ terminum caliditas: calidũ tñ ẽ accidens ⁊ nõ proprium. ista. n. propositio: ignis ẽ calidus: nõ est in scd̃o modo dicendi per se. Item: albũ est spẽs coloratũ ⁊ est accidẽs hominis: ergo. Solutio ẽ: hec propositio: albũ ẽ spẽs colorati: si est vera: est vera: quia albedo est spẽs coloris: vnde appropriate loquendo: album est accidẽs: ⁊ albedo est spẽs: nõ accidẽs: vt accidẽs ẽ quintũ vl̃e. Iterum propria passio albi ẽ accidẽs hominis: ⁊ propriũ vl̃is ẽ accidens fundamẽti vl̃is. Solutio ẽ: albi non ẽ propria passio: sꝫ albedinis: appropriate loquendo: vel dicatur ꝙ aliud ẽ esse accidẽs: aliud aliqd accidentis: veluti aliud ẽ eẽ sb̃am ⁊ aliud aliqd substãtie: ⁊ ita disgregatiuũ nõ erit propriũ albi: vt albũ ad homineꝫ cõparatur: tandeꝫ siquis docte intelligere cõtẽdat: opus est vt teneat plura istorũ quinqꝫ vl̃iuꝫ nõ posse alicui fundamẽto cõsentire neqꝫ respectu eiusdẽ: neqꝫ respectu diuersorũ. ſꝫ. n. Cõmẽtatorẽ genus vt primũ vl̃e erat genus gñalissimum: ⁊ spẽs erat qdãdam cõe vtriqꝫ: ⁊ ita primũ ⁊ scd̃m vl̃e de eodẽ nõ poterant affirmari: apud Porphyriũ genus cõe erat primum vniuersale: spẽs specialissima secũdũ: que ꝯstat eidẽ subiecto cõuenire nõ posse: verum ad exercitãdum ingenia vestra hec inducta sufficiant.

Caput sextum Porphyrij.

Accidens est. Sententia huius capitis consistit in hoc: accidens ẽ

quod adest ⁊ abest sine subiecti corruptione: ⁊ diui-
ditur in duo: aliud enim est separabile: aliud insepa-
rabile: mēte .n. cogitatō eue coruus albus ⁊ ethiops
non niger sine subiecti corruptione concipi pōt. In-
super diffinit̄ accidens hoc pacto: accidens ē qd̄
inesse ⁊ nō inesse eidem pōt. Item est quod neq̄ ge
nus: neq̄ species: neq̄ differētia: neq̄ ꝓprium est.
Semp aūt est in subiecto.

Auerrois dicit. Quod ē: quoniā imagina
ri pōt coruus albus ⁊ ethiops
similiter: absq̄ eo q̄ imaginet̄ corruptio ex illo ho-
minis aut corui: cōtrario generis ⁊ speciei. Sensus
est: vel licet sit cōtrario huic vel illi indiuiduo nō tñ
generi ⁊ speciei: quia stat animal esse album ⁊ si non
coruū: ⁊ hoiem esse nigrum ⁊ si nō ethiopem. Aliter
contrario generis ⁊ speciei .i. contrario modo se hʒ
accidens q̄ȝ se habeant genus ⁊ species: quoniā nec
genus inec species generant̄: neq̄ corrūpunt̄: quin
generent̄ vel corrūpant̄ indiuidua quoꝝ sunt gene-
ra ⁊ species: repugnat .n. aiali perire non perempto
indiuiduo aialis: at nō repugnat nigredini corrūpi
sine interitu corui ⁊ ethyopis. Similiter patet de ge
neratione. ¶ Amplius inquit: ⁊ diffinitio prima cō
prehendit seperabile ⁊ inseperabile: ⁊ secūda com-
prehendit separabile tantū: ⁊ ratio est: quia in prima
ponebat̄ hoc verbuȝ extimat̄: ⁊ nō in secūda. ¶ Atten
dendum est: quando intelligimus coruū vt sibi non
repugnat albedo sumus in prima operatione intel-
lectus: ⁊ nō intendimus affirmare coruū esse albuȝ:
quia sic essemus in secunda operatione ⁊ essȝ intelle
ctus falsus: q: nō est ita in re sicut p istaȝ propositōeȝ
significat̄: coruus est albus: vnde nō est intellectus
falsus: si intelligat rem aliter q̄ȝ est: sed bñ falsē com-
prehenderet, intelligēdo reȝ esse aliter q̄ȝ est. Prece
ptum ad inferēdum aliquid esse accidēs cōe tale est:
nō repugnat oppositūȝ eē in subiecto ergo ē accidēs
cōe: ⁊ si repugnet subiecto stare sub opposito accidē
tis illud solet appellari accidēs ꝓprium. Et solitus
sum dicere hoiem eē risibileȝ in primo instanti natu-
re: nō tñ pro illo instanti: antecedunt nāq̄ȝ predicata
primi modi ꝑdicata secundi modi.

Digressio.

Pro expeditione vltimi vlis induco quasdam
ꝓpositōes: prima ē. Accidēs est vle ⁊ ꝑdi
catuȝ: qd̄ q̄uis nō ponat̄ in ꝓpositōe scibili: ē tamē
ꝑdicatū quatenus de subiecto scibili ꝑdicatione sm̄
cursuȝ nālem affirmari pōt: ⁊ est accidens ꝑdicatum
nō essentiale: neq̄ cōuertibile: vnde hec propositio
accidēs ꝑdicat̄ nō essentialiter: neq̄ cōuertibiliter d̄
pluribus: est signata qditatiua: ⁊ in ꝓprijs terminis
exerceri nō pōt: at ista: accidens de hoc accidēte enū
ciatur: signata est ⁊ denoiatiua: que in proprijs ter-
minis exponi pōt. ¶ Cōtra: receptū est in recipiēte
p modū recipiētis: accidēs cōe ē in singulari: ḡ acci-
dēs cōe ē singulare: ergo ista ꝓpositio erit falsa: acci-
dens ē vle. Solutio ē: hec intētio accidēs ē in subie-
cto cōi: vt in albo: vel in aliquo ꝯsimili cui applicat̄:
veluti spēs fundat̄ i hoc cōi subiecto hō. ¶ Cōtra:
id cui cōcedit̄ intētio accidentis est primo in singu-
lari ergo ē singulare: ergo ⁊ intētio q̄ ē in illo ē singu
laris. Solutio ē: id cui applicat̄ hec intētio accidēs
vt album: sm̄ esse materiale est in singulari primo:
sed sic non est subiectum intentionis: sed quatenus
consideratur ab intellectu: sic est ei extraneum esse

in singulari: vniuersale nāq̄ȝ potest tripliciter sumi.
vno mō vt hʒ esse in intellectu. secundo mō vt habȝ
eē in suis inferiorib⁹. tertio modo vt ei conueniunt
predicata cēnualia: similiter ⁊ animal ⁊ quoduis ali-
ud vle ⁊ prime intētionalr ⁊ secūde captu potest his
tribus cōsiderationibus cōsiderari: secūde intētiōes
non applicant̄ fundamētis nisi quatenus fundamē-
ta habent esse cognitū: ⁊ extraneant̄ illis: inquātum
habent esse in suis inferiorib⁹: in hac .n. ꝓpōneȝ ho-
mo est animal ꝑdicatur quidem genus de specie: ra-
tio tamen generis ⁊ predicati aiali extraneat̄ inquā-
tum vnit̄ hōi p hoc verbum est.

Secunda ꝓpositio ē: cū albedo ñ sit accidēs
vt accidens est quintuȝ vle: non
poterit hec diffinitio: adesse ⁊ abesse preter subiecti
corruptionē: intelligi de ly adesse ⁊ abesse prime in-
tentionalr: quare tm̄ valebit dicere: accidens adest ⁊
abest preter subiecti interitū: quātū si diceremus: ac-
cidens est ꝑdicatum p quod ꝯuenienter respōdem⁹
ad interrogationē factā per quale accidentale non
cōuertibilr. ¶ Cōtra hanc diffinitionē arguit̄: diffi-
nitio p se cōpetit diffinito: ergo accidēs per se adest:
⁊ abest preter subiecti corruptionem: ergo accidens
per se adest: ergo non potest abesse: ⁊ si per se abest:
non poterit adesse. ¶ Solutio Scoti est: si ly per
se dicat inherentiam: propositiones assumpte sunt
vere: si inherens: sunt false. Contra: nunquam pro-
positio primi modi aut secundi redditur falsa pro-
pter appōnem de ly per se: siue inherentiam dicat:
siue inherens: quare cum sensus huius diffinitionis
adest ⁊ abest preter subiecti corruptionem sit iste: ꝑ-
dicatur in quale accidentale non conuertibiliter: ra-
tio est soluta. Et cum per istos terminos: mors: cor-
ruptio: combustio: transmutatio non possimus satis-
facere ad interrogationē factam per quale de aliquo
subiecto: non erunt tales termini a quinto vniuersa-
li denominati. Hec sunt que d̄ quinq̄ȝ vlibus vobis
quātū postulabat institōnis breuitas: exponēda ꝓpo-
sueram: nunc de istorum adinuicem relatione pertra-
ctandum est.

¶ Cōia quinq̄ȝ vlibus: ⁊ ꝓpria.

Ommune quidē. Presens caput inducit vt cōita-
tes: differētieq̄ȝ iter quinq̄ȝ vlia
tractent̄. Conclusio autem hui⁹
partis talis est: i hoc quod ē pre-
dicari de pluribus cuncta vniuer
salia palam cōmunicant: non om
nia tamen vniuersalia sunt in predicando paria: ne-
q̄ȝ pari filo de suis subiectis enunciantur: quia pro-
priuȝ primo inest speciei: secūdario indiuiduis: ecō
tra est de accidente. Dicit Auerrois: ⁊ hoc quidem
certificatur in differentijs que non sunt differentie
speciebus vltimis: colligitur plane dandas esse dif-
ferentias cum speciebus specialissimis conuerti-
biles.

¶ Cōia propriaq̄ȝ generis ⁊ differentie.

Commune est autē generi.

Snia huius partis stat in hoc: genus ⁊ differentia
spēs

species claudunt ⁊ cōtinent: ⁊ sicut ea que de genere predicant: dicunt de subiectis generi: ita etiam ea que de differētia predicatur dicuntur de his quoqꝫ que differentijs supponūtur: ⁊ quēadmoduꝫ abrutis generibus species interimunt: ita consumptis differentijs species intereunt de quibus differentie affirmabantur. Proprium est generi de plurib⁹ predicari ꝙ̄ cetera quattuor: continet quoqꝫ genus differentias potestate. Differentia autem genus nō potest continere: vnde animal est totum potestatiuū respectu differentiarum: respectu specierum est totuꝫ vniuersale. Sublato quoqꝫ genere perit differentia at si rationale interimas: irrationale animal manet: Genus in quidi Differentia vero ī quale predicatur. Item: vni speciei vnum genus: at multe differētie satisfaciunt. Rursus alia discretio est ꝙ gen⁹ habet locum materie. Differētia vero forme.

Auerrois primo dicit: ⁊ hoc quidem verificatur de illis que sunt preter differentias vltimarum specierum: ergo dantur differētie vltime conuertibiles cum speciebus specialissimis. ¶ Amplius inquit: ⁊ sic etiam est res manifesta in accidente ꝙ predicatur de paucioribus ꝙ̄ genus rei in qua inuenitur illud accidens: ⁊ hoc quidem inuenitur in accidentibus que sunt magis propria ꝙ̄ illud genus. Sensus est: accidens ⁊ si pluribus inesse possit: tamen sepe genere contractius inuenitur: vt bellator non nisi homo dicitur: ⁊ velocitas in paucis animalibus iuenitur. Soleo tamē hāc ppositionem: genus predicatur de pluribus ꝙ̄ accidens: ad eleuandum ingenia: ita exponere. Animal quiditatiue de omnibus suis speciebus predicatur d̄ qb⁹ n̄ p̄dicat̄ albū. Vel quia genus nō potest saluari in vno indiuiduo: nec in vna specie: accidens vero in vno indiuiduo saluari potest: ideo genus dicit̄ predicari de pluribus ꝙ̄ accidens. Vel dicenduꝫ est ꝙ accidens vt est quintum vniuersale applicat̄ tantum illi de quo est veruꝫ dicere ꝙ est substantia: genus verum vt est primum vniuersale de substantia ⁊ accidente affirmari potest. ¶ Rursus ait: auferuntur differentie per ablationem generum: sed non econuerso: ⁊ hec est dispositio generis cum differentijs diuisiuis ⁊ non cōstitutiuis: genus enim sublatis differentijs diuisiuis permanere potest: dūtamen maneant ille que ipsius generis formā substantiamqꝫ constituunt. Verūtamen attendendum est: si differētia perimatur vt diuisiua: perimitur ⁊ genus vt ē diuisum: non si auferat̄ vt cōstitutiua speciei. ¶ Preterea ait: ⁊ appropriatur ei ꝙ genus est vnuꝫ in vnaquaqꝫ specierū: ⁊ est: quia non inuenitur speciebus multis plusquam vnum genus in ordine vno: sꝫ vni speciei inuenitur plus vna differentia. Aliqui volūt ꝙ hominis sit tantum vnum genus proximum: differentie vero plures: vt rationale atqꝫ mortale. Cōtra: sicut hominis est vnum genus proximum: ita ⁊ vna inuenitur differentia proxima. Quare ratio ꝙ hominis non est nisi vnum genus talis existit: quia omnia genera hominis se habent fm superius ⁊ inferius: ideo non ponunt in numeruꝫ: non ita se habēt differentie: patet de rationali ⁊ mortale: neqꝫ.n. omne mortale ē rationale: neqꝫ oē rōnale est mortale ad mentem Porphyrij.

¶ Cōia propriaqꝫ generis ⁊ speciei.

Genus autem. Sententia huius ptis stat ī hoc. Genus ⁊ species vt species de pluribus affirmantur. Sunt ⁊ genus ⁊ species priora his de quibus predicatur. Preterea sunt totum eorum que intra suum ambitum cōtinent atqꝫ coercēt. omniuꝫ eniꝫ specieruꝫ genus est totum: ⁊ oium indiuiduoꝝ totum est species: vnde appropriate loquēdo. Genus est pars diffinitiōis: ⁊ totum in predicādo respectu speciei. Differre aūt dicitur genus a specie: quoniam genus cōtinet species potestate. Species vero nō ꝯtinet genera: itaqꝫ maioris sit ambitus ꝙ̄ genus: est tamē genus inclusum in ratiōe speciei: ⁊ hec ē causa ꝙ sublato genere tollitur species: nō ecōtra: ⁊ ꝙ genus fm cursum naturalem de speciebus: species vero de generibus n̄ enūciātur: differūt quoqꝫ genera a speciebus: ꝙ genera superuadūt species suas aliarum cōtinētia specierū: spēs vero genera differētiaꝝ pluralitate: neqꝫ species generalissimum esse potest: neqꝫ genus specialissimum.

Auerrois dicit. Ambo precedunt p naturā respect⁹ de qbus p̄dicant: ⁊ primo physicorum. 28. dicebat partes rei que sunt fm diffinitionem precedentem rem inesse: idest natura: ⁊. 7. methaphysice. 33. diffinitio habet partes significantes partes rei: ⁊ partibus diffinitiōis correspōdent partes rei: ex quibus auctoritatibus aliqui colligunt dari vniuersalia realia: ⁊ diffinitionem seclusso actu intellectus: verum quia tenendum est genus ⁊ differentiam non re sed ratione tantum distingui: dico ꝙ distinctio de diffinitione data per terminos in recto ⁊ in obliquo soluit auctoritates: vnde ptes diffinitionis ex terminis in obliquo precedunt rem in esse: at partes diffinitionis ex terminis in recto idem sunt re: ⁊ prioritas talium partium est in intellectu: vel dico ꝙ genus ⁊ differentia scilicet non vltimata precedūt rem idest diffinitum in esse idest natura: quia sunt priora ea prioritate a qua nō conuertitur subsistendi cōsequentia: existimo autē nihil absurdius esse ꝙ̄ fateri diffinitionem realem: cum diffinitio det causa inotescendi: notificatio autē solum fit apud intellectum: ⁊ hec est causa ꝙ soleo dicere: illum non fuisse ita obstupidum qui propositionem realem cōcessit: velutī qui diffinitionem realem esse putauit. ¶ Iteruꝫ ait: Genera abūdant ex parte cōmunitatis: ⁊ hec ex parte compositionis scilicet species: semper enim inferiora sunt compositiora superioribus: cum includant quicquid includunt superiora: ⁊ cum hoc aliquid vltra. ¶ Amplius inquit: ⁊ oportet vt intelligas has comparatiōes inter genera ⁊ spēs de eo ꝙ spēs sunt spēs: ⁊ gn̄a sunt genera: nō ex eo ꝙ accidit speciebus vt sint genera: neqꝫ generibus vt sint species. Sensus est: si talem speciem esse poneremus: que etiam genus esse posset: ac de ea diceremus ꝙ cōmune habet cum genere d̄ pluribus predicari: nihil interesset: an ita diceremus: ipsum genus id secum habere cōmune de pluribus predicari: talis est.n. species que nō solum est spēs sed etiam genus est.

¶ Cōia ppriaqꝫ generis ⁊ ppriꝫ.

Generis aūt ⁊ proprij. Sententia hui⁹

ptis stat in hoc. Genus & pprium ꝯsequūtur species: & equaliter ea que sub genere sunt: suscipiūt genera: sicut ea que sub pprijs propria: & quemadmodum genus de pprijs spēbus vniuoce p̄dicat: ita etiam pprium de sua specie vniuoce dicit. Uerūtamē est: genus prius ē proprio. Predicat genus de plurib⁹ speciebus: pprium vero minime: sublato genere perit pprium & nō ecōtra.

Auerrois dicit: quoniā risibile predicatur de sorte & Platone vniuoce: sicut aialitas p̄dicatur vniuoce de boue & equo: causa est (vt aliqui arbitrātur) genus. n. quoniam substātiam speciei cōtinet: nō modo eius nomē de specie: verū etiam diffinitio predicatur: pprium vero speciē nō relinquit: quā semp sequit: nec in aliam speciē trāsgreditur: nec infra subsistit. Diffinitōem quoqz propria speciebus tradūt. cuius. n. nomē vni tātū cōuenit speciei cui coequatur: dubitari non pōt: quin ei⁹ quoqz diffinitio speciei cōueniat: quo fit: vt sicut genus de speciebus: ita pprium de sua specie vniuoce p̄dicetur. Cōtra stante hac declaratōe: albū de hoīe vniuoce diceret: qz si nomē albi de hoīe dicit: ergo & diffinitio illius noīs de hoīe affirmabitur. Quare dicēdum est pprīū p̄dicari vniuoce: idest in secūdo modo: & necessario & inseparabiliter: nō in pmo mō. Et cū spēs & pprium ꝯuertātur: abolitio vnius est abolitio alterius: pprium tñ interimit speciē cōcomitanter: nō causaliter.

Cōia ppriaqz generis & accidētis.

Generi vō & accidenti. Sentētia hui⁹ partis stat in hoc. Nihil est quod i ceteris ita sit a generis ratiōe disiunctum: sicut est accidens: cōueniūt ergo in hoc genus & accidēs qꝫ vtrūqz illorū de pluribus speciebus p̄dicatur. Est igitur genus ante accidentia: & vbi genus neqz intēsionē neqz remissionem suscipere potest: accidētis participatio intēdit & remittitur. Item omne accidens in īdiuiduis principaliter subsistit. Genera vero speciebus & indiuiduis priora sunt: & accidētibus. Differūt quoqz: qz genus p̄dicatur in quid: accidens vero in quale accidentale nō cōuertibiliter. Quia igitur erant viginti differentie quibus hec quinqz vniuersalia abinuicē poterant: cum tamē multe detrahantur comparationes nō remanebunt nisi decem. Primū namqz vniuersale comparatur ad quattuor. Secundum ad tria sequētia: eo qꝫ iam erat comparatum ad pmū: quādo primum comparabatur ad ipsum. Et tertium refertur ad duo sequentia. Et quartum ad quintum: ergo comparatiōes erunt quattuor: tres: due: vna: ergo decem.

Auerrois dicit. Et hoc ideo ppterea quia accidētia inueniūtur sm primā intentiōem in singularibus: & singularia diuersificantur in additione & diminutiōe: & genera quidē & species p̄cedūt p naturā singularia: neqz sunt inuēta in singularibus: & qd̄ dixit est verū quidē sup dictū in formis scilicet si inuenirētur: sicut genera & species extra intellectum. Sensus est: Plato cōcessit vniuersalia separata a singularibus. erant. n. idee extra intellectum: genera & spēs: veritas aūt peripatetica e: qꝫ forme sunt genera & species quaten⁹ per sicḡt intellectum: inquantum vero sunt in re extra animam nō dicunt genera & spēs: forma nāqz pricipiū ē singularitatis & vniuersalitatis sm aliud in & aliō esse.

Cōia & ppria differētie & spēi.

Cōmune ergo. Snia huius partis stat i hoc. Differētie & species equaliter predicant. Itē differētie sui pticipātia non relinquūt: ita spēs his que ea pticipāt: semp adiuncta est. At differentia in quale: cōtinet & sub se plēs species: species vero tātum indiuiduis preest: & p̄dicatur in quid. Ex plurib⁹ quoqz differētijs vna species iūgitur: ex pluribus vero speciebus nulla speciei substātia copulatur: quod siquis occurrat dicēs quoniam permixtus asino equus efficit mulum: nō recte dixerit: indiuidua enī indiuiduis iuncta: indiuidua vero alia fortasse perficient: ipse vero equus simpliciter idest vniuersaliter & asinus vlr neqz pmisceri possunt aliquid si cogitatione misceant: constat igitur differentias quidem plurimas ad vnius speciei substātiam cōuenire: species vero in alteri⁹ speciei nām nullo mō posse cōgruere.

Auerrois dicit: nō inuenitur vnus hō magis homo qꝫ alter: neqz magis rationalis qꝫ alter: nisi quis velit per rationalitatem rem accidentalem intelligere. i. si hoc p̄dicatum rationale esset p̄dicatum accidētale posset predicari sm magis & minus: merito enim anime intellectiue oēs homines sunt disciplinabiles: ratiōe tamē corporis anime itellectiue subiecti potest quispiam nō eē apt⁹ sciētijs speculatiuis: molles enim carne aptos mente: duros ineptos: dicebat Aristoteles. 2. de aia. 94. Item ait: sortes enim semp est ratiōalis & semper est homo: ergo ista est sempiterne veritatis: sortes ē homo: sorte nō existēte: & ad hoc tenēdum moueor his rationibus: vnūquodqz predicatū quidditatiuū & secūdi modi prius cōceditur speciebus qꝫ singularib⁹ sed homo existit: quia sortes existit: ergo. Item hec propositio: albedo est per se ens: est vera: siue ly per se dicat inherentiam: siue inherēs: at ista: albedo est per se existens: falsa est: saltem si ly per se dicat inherens: cum itaqz albedo sit per se ens & per et accidens existat: habetur intentum: vnde nūquam propositio primi modi aut secūdi redditur falsa: propter appositionem de ly per se: siue inherentiam dicat: siue inherens. Item primo priorū ponit Auerrois differentiam inter propositionē in materia necessaria: & propositionem nō in materia necessaria: subiectū ppositionis necessarie supponit & pro supposito in actu & pro supposito in potētia: at subiectum ppositiōis cōtingentis supponit p supposito in actu tantū: ergo sortes est homo: sorte nō existente. Amplius inquit: species predicatur in quid: quāuis respondeatur ad questionē per quale species: & hoc ex parte qua accidit ei vt differētiam habeat. Sensus est: differentia solum qualitas est: humanitas vero nō solum est qualitas: sed tātū qualitate perficitur: & ita species qualis quidem est sm differētiam illius que est pura ac simplex qualitas: qua scilicet perficitur & conformatur. Uel dicendum est qꝫ homo cum sit vniuersale est qualitas: quia ly homo significat quale quid idest naturam vel formam communicabilem. Preterea ait: & hec est species alia compositionis preter compositionem differentiarum: si concedatur qꝫ sit compositio speciei cum specie: & Porphyrius negat eam

eam: et sic est vt sit hic compositio que est compositio specierum mediarum ex extremitatibus: et illa est preter compositionem rei ex differentijs diffiniti. Sensus est: siue ex speciebus aliquid componatur: siue non: compositio ex differentijs alterius est rationis a compositione ex speciebus. Tenuit Auerrois ellementa formaliter remanere in mixto: et medios colores ex extremis formaliter constitui: in proposito tamen: licet asinus et equa faciant ad generationem muli: non tamen quelibet species est per tertie speciei composite.

¶ Com͂. Proprijsque differentie et proprij.

Differentia vero. Sententia huius partis stat in hoc. Differentia et proprium equaliter participantur: et semper subiectis proprijs adsunt. Differentia tamen plurimas species claudit: proprium vero vni tantum speciei coniungitur atque equatur.

Auerrois dicit: appropriatur differentie quod dicitur de speciebus multis: sicut rationale dicitur de homine et angelo secundum sententiam illius qui videt quod rationale dicitur vniuoce de ambobus: veritas tamen est: quod rationale cum discursu est differentia hominis: absque ratiocinio celi: quod vere est animal per intellectum. Iterum inquit: proprium predicatur de vna specie tantum: vnde proprium speciei specialissime est appropriate proprium.

¶ Com͂. Proprijsque differentie et accidentis.

Differentie autem. Sententia huius partis stat in hoc. Differentia et accidens de pluribus predicantur: et sicut differentia semper subiectis speciebus adest: ita inseparabilia accidentia nunquam videntur deserere subiectum. Verumtamen differentia omnis speciem continet: accidens vero continet aliquando: et continetur: continet quidem quatenus pluribus speciebus adest: continetur autem quoniam plura accidentia vni accidunt speciei. Item accidentia intenduntur et remittuntur: non differentie. Differentie contrarie nequeunt permisceri: sed bene accidentia contraria coniunguntur.

Auerrois dicit: sed accidentia quidem comprehendunt ex parte: comprehendunt quidem ex eo quod sunt predicata de multis: et comprehenduntur propterea quia subiecta ipsorum non sunt appropriata vni accidenti: sed iam inuenitur in eis accidens oppositum illius: sicut nigredo continet multas species hominis: et non hominis: et homo comprehendit nigredinem: cum iam inueniatur: quid est nigrum et non nigrum. Ad huic occurri potest quoniam differentie quoque aliquo modo continentur: vt rationalitas continet hominem: plus enim est quam de homine predicatur: continetur quoque ab homine: quoniam non solum hanc differentiam homo continet: verum etiam mortale. Solutio est: omnia quecumque substantialiter de pluribus predicantur: ab his de quibus dicuntur non poterunt contineri: quo fit vt differentie quidem non contineantur a speciebus si sint plures differentie: que speciem forment: accidentia vero continentur: quia accidentia speciei substantiam nulla predicatione constituunt. Contra: species continet actu differentiam: ergo differentia continetur: ergo predicata primi modi a speciebus continentur per se. Quare dicendum est vnam speciem continere nigrum: quia est aliquis homo non niger. Sed homo non dicitur continere mortale: cum omnis homo necessario sit mortalis. ¶ Item aut: et etiam quia differentie contrarie non permiscentur vt sit ex eis medium: sicut est mixtio albi cum nigro. Contra. disgregatiuum et congregatiuum permiscentur. Item calor et frigus miscentur: ergo eorum differentie: sunt enim differentie: sunt etiam accidentia. Solutio est: talis quidem propositio vera est dumtaxat de differentijs generis substantie.

¶ Com͂ia et propria speciei: proprij et accidentis.

Speciei vero. Sententia huius partis stat in hoc. Speciei et proprij mutua est predicatio. Eque preterea species adiunt his quibus communicantur: et propria his quoque propria esse dicuntur. Verumtamen species potest esse genus: proprium vero nullo modo genera esse possunt: quoniam specialissimis adequantur. Est et species prior natura ipso proprio. Diuerse quoque sunt diffinitiones speciei et proprij. Item differt species ab accidente: quia species in quid: accidens in quale predicatur. Vnum indiuiduum: est vna species prima: vnicuique vero substantie non vnum accidens iungitur. Prius itemque species accidentia vero posterius intelliguntur. Accidentia magis et minus: intentionem suscipiunt et remissionem: minime species.

¶ Com͂ia et propria proprij et accidentis.

Commune autem. Sententia huius partis stat in hoc. Proprium et accidens inseparabile semper adsunt suis subiectis. At proprium de vna tantum speciei: accidens de pluribus dicitur. Rursus proprium equaliter participatur: et non accidens.

Auerrois dicit. Species precedit intellectu accidentia. 7. methaphysice. 4. Substantia est prior cognitione: diffinitione: et tempore: et per eam cognoscitur accidens. Substantia. n. apud nos est manifestior accidentibus. 4. methaphysice. 4. substantia sensibilis est primum in cognitione. ¶ Contra: primo de anima. 11. accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quodquid est. 7. methaphysice. 10. que sunt minoris perfectionis sunt prius nota: primo phisicorum. 4. oportet incipere a notitia accidentium vniuersalium. 6. methaphysice primo. non possunt sciri substantie nisi ex accidentibus. Solutio est: substantia quidem prius distincte accidens vero prius confuse percipi potest. ¶ Rursus hec conclusio est hic approbata. Genus. Species. Differentia et Proprium. equaliter participantur: non suscipiunt magis et minus. Accidentia vero et inequaliter participantur et intensionem recipiunt et remissionem: licet igitur homo sit perfectior bruto: hoc tamen non est merito contrahibilis sed contrahentis: et quamuis accidentia realia et eorum differentie secundum rationem eorum specificam non suscipiant magis et minus: tamen respectu suorum subiectorum intenduntur et remittuntur. ¶ Tandem Auerrois in calce huius commentationis scribit quedam ne Porphyrius propter hunc libellum commendatus redderetur. Hec igitur sunt que conditiones: proprietatesque quinque intentionum secundarum relictis superfluis resolute manifestant.

¶ Tiberij Bacilerij Bononieñ Lectura in librū Predicamentoꝝ Aristotelis ꝛ Auerrois.

Quiuo-ca dicunt. Quia de prima substātia ꝑ decem interrogatiua distincta poterant decem formari quesita: ideo ab antiquis fuerūt inuēta decem prima genera in quibus oīa incōplexa comprehenderentur per que cōuenienter responderemus ad interrogationē aliquā factā de īdiuiduo substātie: vnde ea noīa ꝑ que satisfacim͛ ad interrogationē factā ꝑ quid de prima substantia locant in genere substātie. Quantū vel quot est interrogatiuū predicamēti quātitatis. Quale spectat ad ꝓdicamentū qualitatis. Quo modo se hꝫ hoc ad hoc: relationi cōcedit. Quid facit sortes: rñdet generi actiōis. Quid patit: passioni. Ubi: vbi. Quando: quando. Quid circa se hꝫ sortes: habitui: iacere: sedere: stare: accūbere: in genere situs cōperiūtur: vt igitur prime opationi intellectus satisfieret: voluit Aristoteles ꝺ noib͛ oībus differere ꝑ que rñdemus ad interrogationē factam de indiuiduo substantie ꝑ aliquod interrogatiuū.

Diuiditur aūt liber predicamentorum: vt Auerrois ait: i tres partes seu summas: prima est sicut ꝓhemiū: ꝛ nō est verū ꝓhemiū: q2 nec intētio: neqꝫ ordo: neqꝫ modus docēdi ne demonstratiue explicat: neqꝫ item vtilitas: neqꝫ difficultas: sed ē sicut ꝓhemiū: qm̄ cōprehēdit res ptinentes eis que vult dicere: sicut principia supposita: ꝛ diffinitiōes: principia ea vocant que de ordine subiecti ad ꝓdicatū ꝛ de subiecto ꝛ ꝓdicato scribuntur: ꝺ numero suppositoꝝ ē numerus ꝓdicamētoꝝ. Diffinitiōes vero sunt equocoꝝ: vniuocoꝝ ꝛ denominatiuoꝝ. Scḋa summa ē de vnoquoꝗ genere in pticulari: ꝛ de speciebꝫ suis ꝓbabilib͛ ꝛ ꝓprietatib͛ ꝓbabilibus: vocant aūt spēs ꝓbabiles ꝛ ꝓprietates ꝓbabiles: quatenus sunt logicales. In tertia vͦo docet cōsequētia ꝛ cōia oīum ꝓdicamentoꝝ vel plurū in eo ꝙ ꝓdicant. Et si qs dicat Auer. in ꝓncipio colliget multitudinē diuisionum vituperati quas tñ in pñti libro ꝓsequit. Solutio ē: logicis: nō medicis: multitudo diuisionū satisfacit cū medicis ꝛ nō logicis maxie vigeat virt͛ discretiua: qua vigēte multitudo diuisionū nō est oportuna.

Antequam tñ ad expositionē descendā: operepretiū ē: vt duo ꝓmittā documēta q̄ ꝓpositōib͛ in hoc libro approbādis existent cōmodissima. Primū documentū sit tale. In ꝓdicamētis noīa scripta: vocalia: mētalia ad placitū significātia: ꝛ mētalia nālr significantia collocant: ex noib͛ nāqꝫ scriptis vocalib͛ ꝛ mētalib͛ ꝓpōnes formāt: noīa tñ mētalia nālr significātia verissime: scripta ꝛ vocalia ñ nisi rudiuscule i generib͛ iueniunt: hꝰ fundamēto: q2 in ꝓdicamētis ꝓprijssime locantur ea de qbus ē verum dicere ꝙ sunt vlīa actu: sed forme vt habēt esse in intellectu sunt vlīa actu: ꝛ nominantur noīa mentalia nāliter significātia: at nomina vocalia ꝛ scripta iproprie genera ꝛ spēs dicunt: ꝛ hui͛ opinionis ē Auerrois. Apud noīales noīa verissime in ꝓdicamētis existūt. Scotus naturas cōmunicabiles in generibus collocat. Quicquid tamen sit: si i generibus nomina situabuntur: ꝓpositiones formabunt ex his que in generibus ponentur: at si res ipse ordinem constituerent predicamentalem: enunciationes componerentur non ex his que in ꝓdicamentis compenrentur sed ex terminis res ipas designantibus: qui quidem termini in genere signorum locarentur: ꝛ essent decem genera rerum ꝛ totidem signorum: cū tamē genera rerum ꝛ signorū maximam habeant inter se affinitatē: iccirco non viginti sed decem tātū ꝓdicamēta enumerātur: his dictis adijciēdū est: in generibus accidētium iueniūtur cōcreta ꝑ se ꝛ abstracta reductiue: quatenus ꝑ ipa satisfacimus ad interrogationem factam ꝑ aliquod iterrogatiuū ꝺ ꝓma substātia: at in ipsis generibus repiuntur abstracta ꝑ se ꝛ concreta reductiue: inquātum termini vnius ꝓdicamenti remouent a terminis alterius ꝓdicamenti.

Secundum documentū est. Predicamēta a varijs artificibus considerantur: ea naturalis ꝓsequit quatenus varijs acquiruntur mutatiōibus. Diuinus inquātum sunt ptes subiectiue entis: logicus vero ea speculat vt fundamēta sunt secūdarum intētionū: ꝛ ita duntaxat ꝑ accidens a logico tractabuntur: vt autem liber iste scientificus sit: opus est vt hoc nomē predicamentum subiectum sit libri ꝓdicamētorum de quo ꝛ ꝓdicata primi modi ꝛ secūdi enūciantur: ꝓdicatur autem iste terminus predicamentum denominatiue de decem terminis prime intentiōnis primis ꝛ cōmunissimis in suis ordinibus: ꝛ tales ꝓpositiōes si erūt denominatiue denomiatiōe itrinseca: erūt secunde intētiōes ita entia ratiōis ꝙ nullatenus entia realia dici poterunt: neqꝫ in aliquo decem generum inuenientur: sꝫ vel in nullo predicamēto: vel assignabit ꝓprium peculiareqꝫ secūdarū itētionū genus: si tamē enti reali ꝛ ratiōis: ꝛ relatiōi reali ꝛ ratiōis aliquid cōmune vniuocum foret: possent commode relatiōes rationes in ꝓdicamento relatiōis reponi. At si ꝓpositiones quibus enūciant secūde itētiōes de primis sint denominatiue denominatione extrinseca: secunde intētiones sunt qualitates de prima specie que sm̄ Cōmētatorē a repsentatis per ipas re nō seiūgūtur est enim qualitas de prima specie analogice qualitas cum alijs ꝛ est nomē qualitatis multiplex multiplicitate significatorū: ꝛ hoc pacto quando peripatetici diuidūt ens i ens reale ꝛ ens ratiōis: ꝛ ens reale in decē ꝓdicamēta: prima spēs qualitatis excluditur a ꝓdicamētis: sm aūt opinionē Theologoꝝ q̄litates de pria spē sunt verissime entia realia: ꝑfectiora ꝛ realiora ꝙ q̄litas queuis corpalis: ꝛ cū scḋe itētiones sint qualitates ꝺ pria spē: erūt scḋe intētiōes verissime ꝛ ꝓprijssime entia realia: ꝛ tūc opus ē istē rñsitas ꝓpōes: intētio pria supior ē ad intentionē secundā: oē. n. genus est qualitas: nō ecōtra: ꝛ licet genus sit qualitas: ꝛ ly genus sit nomē secūde intētionis ꝛ ly qualitas prime: nō tamē nomē scḋe intētionis est nomē prīe intētiōis. Alia ꝓpositio ē: lꝫ omnia noīa mētalia sint qualitates: in varijs tñ generibus collocant: quaten͛ ꝑ ipsa respōdem͛ ad iterrogationem factā ꝑ aliqḋ iterrogatiuū ꝺ idiuiduo substātie.

Alia

Alia ppositio ē: diuisio entis ī ens reale ⁊ ens rōnis
nō est p simplr opposita: est enim ista ppositio vera:
ens rōnis est ens reale: ⁊ qn̄ ens reale descendit in
decem ṗdicamēta: sensus diuisionis est: ens reale ex/
tra animam quoddam importat p hoc ṗdicamētuʒ:
quoddam p aliud ⁊ sic de singulis. Quare cum hec
diuisio entis in ens reale ⁊ rōnis sit per euacuantia
ambitum entis: erit ⁊ p simpliciter opposita: ⁊ cum
entia rōnis sint qualitates de prima spē: tenendum
est qualitates prime speciei nō esse qualitates ṗdi/
camentales: ⁊ hec est causa ꝙ Auerrois dicebat pri/
mo physicoꝝ̄.18. quicquid est in genere qualitatis
est diuisibile p accidens: ergo qualitates existentes
in intellectu nō erunt qualitates predicamentales.
¶ Sed est questio inquit Boetius: cur cuʒ hic ora/
tioneʒ in decem ṗdicamēta sit partitus: in libro phi/
mernias in duas tātum partes diuisionem fecit: in
verbum videlicet ⁊ nomen: sed hoc interest quod il/
lic figuras vocabuloꝝ̄ diuidit: in hoc de significatio/
nibus tractat: quare nō est sibi ipsi cōtrarius: in per/
hiermenias eniʒ libro de noie ⁊ verbo cōsiderat q̄ ſm
figuraʒ quādam vocabuli sunt: qđ illud inflecti casi/
bus pōt: illud variari per tempora: hic vero nō ſm
has figuras: sed in eo ꝙ nomina significātia sunt di/
sputat: ⁊ ita diuersam in diuersis tractatibus facien/
do diuisionē nulla ꝯrietate notabit: neqʒ nūc oratio/
nem diuidit: sed ad multitudinē generū noīa ipsa di
spartit. in pñti itaqʒ libro cū de noībus tractaret: q̄/
tenus stabāt sub significatiōe rerū: opus fuit vt reso/
lutio terminaret ad deceʒ q̄ sunt pria rerū ṗncipia p
noīa significata: in grāmaticis autem quia de oī ora/
tione cōstructa ex dictionibus cōgrue agebat: neces/
se fuit ꝙ resolutio iret ad octo partes orationis: in li
bro aūt de interpretatiōe nō nisi de enūciatiōe intēde
batur cuius verissima principia nō sunt nisi nomen
⁊ verbum. Exposuit igitur Aristoteles priusq̄ʒ ad
ipsa ṗdicamenta veniret: quicquid ad predicamen
torum disputationes esse posset vtile: quare que q̄m
ṗdicenda erāt explicauit: nūc ad seriē verboꝝ uʒ Art.
⁊ Auerrois veniamus.

Sententia huius partis stat in hoc. Equi
noca dicūtur que noīe iungunt
sed diffinitione dissentiunt. Uniuoca que ⁊ nomine
simul ⁊ diffinitiōe ꝯueniūt. Denoīatiua vocant que/
cūqʒ a principali noīe solo casu.i. sola transfigura/
tione discrepant.

Auerrois dicit: equiuoca sunt quibus non
inuenit aliquid cōe ⁊ assotiabile
nisi nomen tm̄: sed diffinitio cuiuscūqʒ eorum decla/
rans substātiam eius ſm ꝙ significat illud nomē cō/
mune eis diuersificat a diffinitiōe alterius. Sensus
est: lʒ animali latrabili: pisci marino: ⁊ sideri celesti
sit aliquid cōe preter nomen: nō tamē ſm illud no/
men in quo ponit equiuocatio nominis: inuenit ali/
quid cōe preter nomē illud. ¶ Item ait: vt nomen
animalis ṗdicatur de homine picto ⁊ hoīe rōnali: est
sciendum ꝙ terminus equiuocus penes primū mo
dum equiuocatiōis: cum significet plura eque primo
diuersis rōnibus facit semper propositiōem in qua
inuenit equiuocam ⁊ distinguēdam: at terminus eq
uocus penes scđm moduʒ equocatiōis qui significat
plura: vnū ṗncipale: aliud p similitudinē: nō ꝯstituit
ppositiōem equocaʒ ⁊ distinguibilē: cuʒ talis termin⁹
q̄ncūqʒ accipit p significato transumptiuo accipiat ⁊
pro pñcipali: a quo q̄deʒ absolui nō pōt: nō aūt si p
principali sumit: opus est ipsum pro similitudinario
verificari: vnde ē hec ppositio falsa: hō pictus ē hō:
⁊ ista vera: homo ambulat. Amplius inquit denomi
natiua sunt que appellant noīe sententie que ē i eis
sed nomina eorum sunt diuersa a nomine illius sen/
tentie in casu: q2 compꝛ̄hendunt subiectū illius sentē
tie cū ipsa. Sensus ē: nomen sentētie ē nomen abstra
cti: concretum autem semper est tale formaliter ab
stracto.

Digressio.

De Equiuocis. Uniuocis: ⁊ denominatiuis: non
nulle inducant ppositiones: ad excitandū in/
genia vestra. Prima sit talis. Equocatio. Analogia.
Uniuocatio sunt ꝯditiones que nominibus cōcedū/
tur in respectu ad significata ⁊ contenta / Analogia
pfecti ad impfectum pmittit secū vniuocationem: at
analogia cause ad causatuʒ ⁊ ſm esse ⁊ ſm opationes
media existit inter equiuocationē ⁊ vniuocationem.
¶ Cōtra: inter vnum ⁊ multa nō dat medium: ergo
nec inter vniuocū ⁊ equiuocū. Item iter habere eā/
dem rationē ⁊ nō habere: inter dicere vnū conceptū
⁊ nō dicere: nō datur mediū: ergo nec inter vniuocū
⁊ equiuocū. ¶ Solutio ē: inter vnū ⁊ multa absolu/
te sumpta non datur mediū: sed inter multa simpli/
citer ⁊ vnū simpliciter conceditur mediū: ⁊ est vnū ſm
quid: ⁊ plura ſm quid: vt exercitus est vnus ad diffe
rentiam militū nō ordinatoꝝ: ē multa: q2 non vn⁹ mi
les: sic iter vniuocū ⁊ equiuocū dat mediū: ē. n. ana/
logum vniuocū ſm quid: ⁊ equiuocū ſm quid: signi
ficat ly ens multa: vt tamen vnum reducit in aliud.
¶ Apud Auerroim licet ṗdicata q̄ditatiua sumātur
a forma: vniuocatio tamē est a materia: corporibus
naqʒ celestibus ⁊ subcelestibus nihil ē cōe vniuocū:
q2 materia celi alterius est rationis a materia horuʒ
inferiorum. Predicamēta etiaʒ: quia nec in materia
ꝯueniunt: nec in forma: ipsis nihil est cōe vniuocuʒ:
rebus aūt vnius coordinationis: quoniaʒ ppria po/
tentia correspōdet (actus. n. ⁊ potētia sunt principia
oium ṗdicamētorum proportionabiliter. 12. metha.
26.) illis aliquod nomē vniuocū concedi pōt.

Secunda propositio sit talis. Termin⁹ eq/
uocus sua īportat significata co/
pulatiue: vt copula cadit inter actus significādi ⁊ nō
inter significata. Terminus analogus sua contenta
significat copulatiue: vt copula versat inter significa
ta. i. ista ppositio est vera: iste terminus canis signifi
cat animal latrabile ⁊ significat piscem marinuʒ: ⁊ si/
gnificat sidus celeste: sed ista est falsa: ly canis signifi
cat ⁊ animal latrabile ⁊ piscem marinuʒ: ⁊ sidus cele/
ste: at ly ens significat substātiam ⁊ accidens: ⁊ quē/
admodum terminus equiuocus significat vnū signi
ficatū: ac si aliud ñ significaret ⁊ vnū repn̄sentat respe
ctu ṗdicati: ac si aliud non repn̄sentaret: ita similiter si
gnum vniuersale distribuit terminū pro vno signifi/
cato ac si pro alio nō distribueret: ⁊ cadit sup quodli
bet significatū: varijs distribuēdi actibus: huic itaqʒ
termino canis in voce vl̄ in scripto correspōdēt tres
cōceptus nō subordinati: ⁊ ille qui ꝯuenit cani mari
no nō ꝯsentit aīali latrabili: huic v̄o nomini ens cor
respondet vnus conceptus analogus quo substātia
ꝯcipit ꝯceptu inadequato: similiter ⁊ accidēs: cū. n.
Deus prius ꝯprehendat sub ratione entis q̄ʒ talis
entis: erit ꝯceptus quo ꝯcipit Deus sub rōne entis
inadequatus: vbi ꝯceptus quo ꝯcipit Deus vt ē ens

simpliciter independēs ē ꝓprius ꝛ adequat⁹. ¶ Cōtra: sit piscis marinus ꝛ aial latrabile in vase in quo alterꝫ mouet: tūc sum certus ꝙ illud qḋ mouetur ē canis latrabilis vel piscis marinus: dubito tñ vtruꝫ hoc vel illud determinate: ergo huic nomini canis respondebit vnus ↄceptus cōis ad vtrūqꝫ. Item sint tres homines in hoc thalamo tenebroso: quoꝝ quilibet vocet hoc noie sortes: sit ita ꝙ aliqs istorum me ibidem existētem percutiat: certus sum ꝙ sortes me ꝑcussit: ambigo nihilominus vtrū fuerit hic vel ille: ergo hoc nomē sortes importat vnum ↄceptū cōeꝫ pluribus. Solutio est: si suꝫ certus ꝙ sortes me percussit: nō sum certus nisi ꝙ aliqs homo cui impositū est nomē sortis me ꝑcussit: itaqꝫ certitudo cadit sup cōceptum hois ꝛ nō super cōceptū aliqueꝫ suppositalem q sit inferior ad cōceptū specificū: quia nō pōt dari talis cōceptus: quia si daretur: conceptus hominis nō esset cōceptus speciei specialissime: aut conceptus suppositalis esset plurib⁹ cōicabilis: similr quādo sum certus ꝙ canis mouet in vase: nō sum cert⁹ nisi de cōceptu aialis ↄcti ad hoc aial vel illud: ꝛ suꝫ certus ꝙ aliquod aial cui impositū est hoc nomē canis mouet: ꝛ nō sum certus de aliquo vno conceptu imediate significato p hoc nomē canis: qui cōcept⁹ sit nomini significāti cōis ꝛ adequatus: ꝛ rō est: qꝛ ly canis significat imediate plura sub vno noie significantei itaqꝫ variato isto noie canis apud diuersos ꝛ diuersa idiomata nō remanet aliquis vnus cōcept⁹ qui sit idem apud oēs: qui cōceptus correspondeat illi noi adequate. Termino vero analogo in voce vel in scripto: vnus conceptus correspondet qui est idem apud omnes.

Tertia ꝓpositio sit talis. Equiuoca equiuocata dicunt ea quorum solum nomē cōe est: ꝛ rō substātie est diuersa. i. dest cōceptus est diuersus: itaqꝫ p illam vocē nō importat aliquid cōe illis significatis. Equiuocorū alia sunt casu ꝛ alia cōsilio: casu vt Alexāder priami filius ꝛ Alexander magnus: casus enim id egit: vt idem vtriqꝫ nomē poneret: cōsilio vero ea sunt quecūqꝫ hominuꝫ volūtate sunt posita. i. equiuocum casu est terminus plura eque prio significās diuersis cōceptibus. Equiuocum a consilio est terminus plura significās diuersis cōceptib⁹ vnum ꝓprie: ꝛ aliud transumptiue: ꝛ cum iste terminus equiuocum sit terminus secūde intentōis importabit terminos de quibus erit veruꝫ affirmare ꝙ sunt equiuoci: iste terminus equiuocū equiuocatum significabit vel termios prime intētionis qui erunt quedaꝫ equiuocata sub aliquo termino de quo est verum dicere ꝙ ē equiuocum equiuocās vel importabit res ipsas nō absolute sed quatenus significant per terminuꝫ equiuocū equiuocātem. Et infero corrolarie nō oēm terminū secūde intētionis significare terminos: sed bene veruꝫ est i oēm terminum secūde intētionis significare terminos: vel res ipsas in relatōe ad terminos: ꝛ sic cōstat has ꝓpositiones saluari posse. Equiuocum est vniuocū. Equiuoca sunt vniuoca: talia naqꝫ noia dūtaxat opponūtur: quando ambo vt quid: vel ambo vt modus capiuntur: at si vnum vt quid i ꝛ alterum sumat vt modus: minime aduersant. ¶ Contra hāc diffinitionem induco hanc rōnem: i si solum nomē est cōmune: ergo nihil aliud: hoc sequitur ex intellectu exclusionis: ergo superfluit postea addere i ꝛ ratio substātie diuersa est. ¶ Soluit Scotus: multis solutionibus: prima est: nō colligit hec ratio: solum nomē cōmune est: ergo rō substātie est diuersa: ꝛ lꝫ valeat: solū nomē est cōe: ergo nō est rō substātie cōis: non tñ sequit i ergo rō substantie est diuersa: secūda solutio est: licet valeat: solum nomen cōmune est: ergo ratio substātie est diuersa: tamen quia ly solum refertur ad equiuocans ad qḋ diffinitum reffert ꝑm relationem suppositiōis relatio. n. equiuocatoꝝ ad equiuocās ē relatio suppositionis: ꝛ sequēs. s. ratio substātie est diuersa: reffert ad equiuocata in se: ꝛ saluat diffinitio equiuocoruꝫ. Tertia solutio est: equiuocāta habent rationē diuersam ꝑm nomen equiuocans. i. inquātū equiuocātur in illo: sed equiuocantia nō habent aliam rationem: his dictis addat vna regula cōis: ois ꝓpositio ē distinguenda in qua ponit terminus equiuocus singularis numeri: etiam si in omni sensu esset vera: at quelibet redditur falsa: si ponat terminus equiuocus in plurali numero.

Quarta ꝓpositio sit talis. Uniuoca sunt quorum nomē ē cōe: ꝛ ꝑm illud nomē rō substantie ē eadem: ad vniuocationē igit reqrit vnitas ꝛ cōitas nois: nō scripti ꝛ vocalis sed mentalis: ꝑexigitur etiam ꝙ ratio quidditatiua sit eadeꝫ vna scilicet ꝛ indiuisa i omnibus vniuocatis. Ueꝝ ñ parua ē ↄtentio inter auctorum familias: nūquid vnitas cōceptus idonea ꝛ sufficiēs existat ad rationem termini vniuoci: nominales opinātur oē id vniuocū appellari qḋ ē subordinatū vni ↄceptui: siue significet plura: siue nō: de ratiōe naqꝫ termini vniuoci ē significare plura ꝑm eādem rationem. At reales putāt vnitatem cōceptus nō sufficere ad vniuocationeꝫ: sꝫ vltra vnitateꝫ ↄceptus requirit quiditas vna vnitate ꝓpria existens i oibus suis vniuocatis: sed Auerrois diceret: vt superius dixi i vniuocatiōem esse a materia: quecūqꝫ. n. sunt vniuocata i aliquo i opus est vt i aliquo pricipio itriseco ↄueniāt vel materiali vl' formali ꝛ hec ē causa ꝙ celo ꝛ subcelestibus corporib⁹ nihil cōe existit vniuocū: pariter ꝛ decem generib⁹: ꝛ hec sentētia Auer. ē multū alta ꝛ ꝓfunda: ꝛ ñ parū intellectum resoluēs.

Quinta propositio sit talis: ↄcretū a subiecto differt ab abstracto solo casu. i. sola inclinatiōe ad subiectum: ↄcretū a supposito ab abstracto seiūgitur solo casu. i. sola iclinatiōe ad suppositūꝫ vnde ↄcretuꝫ a subiecto merito significati pricipalis diffiniri potest: ꝛ cum aggregatū p accidēs eque primo plura importet illud nullatenus diffiniri poterit: quia tamē cōcretū significat vnum ꝛ cōnotat seu dat itelligere aliud: ideo tale ↄcretū ñ dicit simpliciter habere vnam diffinitionē: ꝛ soleo ponere differētiam inter nomē rei naturalis ꝛ accidētalis: qꝛ i noie rei naturalis cōueniūt significatū pricipale ꝛ ꝑfectū qḋ est forma ꝛ materia ꝛ composito prestantior. 2. de anima. 7. significatum autem nois ↄcreti a subiecto pricipale ē forme accidētalis i ꝑfectū ē ipm subiectū qḋ verius dicitur ↄnotatū ꝙ significatū. Et possunt concreta accidētalia supponere pro subiecto i ē naqꝫ hec ꝓpositio vera: lignum ē albū i at ↄcretū de genere substātie ñ nisi pro supposito: docte loquēdo: supponere pōt: nequaqꝫ pro subiecto: mā. n. informata aia humana exactissime loquēdo nō dicit hō: sꝫ sortes ē q hō nominatur.

Eorum que dicuntur. Sententia huius ptis stat in hoc. Eoruꝫ que dicūtur alia cum cōplexione: alia

alia sine cõplexione dicunt. Item vniuersalis substãtia de subiecto.i.inferiori dicit: in subiecto aũt nullo existit. Accidẽs pticulare in subiecto qdez est: de subiecto aũt nullo dicit: est autem illud accidẽs quod semper in subiecto est altero: vt eius pars non sit: & cũ ab eo in quo est sepatur: ad nihiluz redigat: & per se sine alterius subiecto esse nõ possit. Accidens vero vniuersale & in subiecto est: & de subiecto dicitur. Particularis substãtia nec in subiecto est: nec d̃ subiecto p̃dicatur: simpliciter ergo que sunt indiuidua & numero singularia d̃ subiecto nullo dicunt: in subiecto aũt nihil prohibet ea esse.

Auerrois primo dicit: sinjarum significatarum p dictiões: quedam sunt simplices: quedam cõposite significate per dictiões compositas. Sensus est: duplex est incõplexum: reale & intẽtionale: similiter ꝯplexũ aliud est reale & est vltimatuz significatũ propositiõis: aliud est ipsamet propositio. ¶ Amplius ait: accidẽtia nõ possunt eẽ sine subiecto: vñ est attẽdendum: accidẽs nõ potuit quoquõs denudari a substãtia pp causalitatez quã hz substantia supra accidẽtia: & peripatetice loquẽdo: prima intelligẽtia nõ possit in effectuz cause scd̃e absqz fauore cause secũde: substãtia aũt lz nõ possit sequestrari ab accidẽtib⁹ fm genus: qz si sit sb̃a simplex corporea: est accidẽtibus subiecta. 3. celi. 67. si sit mixta: elemẽta remanẽt formaliter in mixto. Item materia nõ est sine q̃ntitate que est in accidẽtibus: nõ põt ẽt a quãtitate separari: tñ denudat substãtia ab accidẽtibus fz spẽz: aut fz indiuiduũ. ¶ Cõtra: datur substãtia tñ: & substãtia & accidẽs simul: ergo & accidẽs de per se: iste est modus arguẽdi Aristote. 8. phycoruz 37. 12. methaphysice. 35. datur motuz tãtum: mouẽs & motuz simul: ergo mouẽs tñ. Solutio est: modus iste arguẽdi tenet in his que accidẽtaliter cõiungũtur: & ambo sint opposita cõtrarie: aut relatiue: ꝯstat autem substãtiam & accidẽs nõ accidẽtaliter copulari: cuz accidẽs necessario substãtie inhereat. ¶ Rursus inquit: cũ aũt predicatur de aĩa & dicitur esse in anima sciẽtia: denotat aliquid extra substãtiaz eius. Sensus est: accidẽs vniuersale de subiecto predicatur denominatiue: de inferioribus vero quidditatiue: substãtia vero particularis p̃dicatiõe fm cursum nãlem nullatenus predicari potest.

Quando alterum. Sẽtẽtia hui⁹ partis stat in h̃. Quotiens alteruz de altero predicat vt de subiecto: vt si quid sit quod d̃ eo predicat in eo quidqd sit dici potest: hoc idem ipsum de eo qd̃ prius subiectum erat predicari poterit. Quãdo igitur alterum de altero p̃dicatur vt de subiecto.i.de parte subiectiua: quecũqz dicunt de eo qd̃ predicatur omnia de subiecto dicuntur. ¶ Item: generibus generalissimis discrepãtibus & spẽs & differẽtie necessario quoqz discrepabunt. ¶ Rursus decem generibus enumerati inducitur ista propositio: predicamẽta non sunt vera vel falsa: nec affirmatiua: nec negatiua: sed ex illis fit cõplexio affirmatiõis & negatiõis in quibus cõsistit veritas & falsitas.

Auerrois primo dicit. Qñ predicat aliqd d̃ subiecto p̃dicatiõe denotãte sb̃az eiusdez: tñ predicatur de illo p̃dicato aliud p̃dicatuz denotãs ẽt substãtiã eius ipsuz ẽt denotat substãtiaz illius subiecti cuius denotauit p̃dicatũ primuz. Sensus est: predicatiões exiguntur essentiales si regula hec affirmari debeat: quinimo si minor sit quiditatiua: siue maior sit essentialis: siue nõ: regula hec verissima inuenitur: & nõ soluz in p̃dicatis primi modi: verum & in p̃dicatis secũdi modi ꝯspicitur veritas huius regule: quãdo scilicet subiectũ & p̃dicatũ supponunt psonaliter: qz licet ista ꝓpositio: homo ẽ cõicabilis: sit in secũdo modo: nõ tamẽ valet: sortes ẽ homo: hõ est cõmunicabilis: ergo sortes ẽ cõmunicabilis: & tales ꝓpositiones quarũ extrema supponũt simpliciter nõ debẽt iferre ꝓpositionez de oĩ: sunt nãqz quedam ꝓprietates a quibus sumũtur secũde intẽtiões: que nũqz verificãtur de subiecto nisi in suppositiõe simplici: passiones limitate sine specificatione enunciantur de subiecto in suppositiõe psonali: cũ specificatione in suppositiõe simplici: subiectũ.n. isti⁹ ꝓpositionis: homo ẽ p se primo risibilis: simpliciter supponit.

Amplius ait: genera subalterna nihil prohibet opinari differẽtias ipsoꝝ esse eiusdem speciei: vt animal qd̃ diuidit p aquatile & siluestre & diuiditur per ea nutribile: animal autẽ ordinatur sub nutribili.i.nutribile aliud aquatile: aliud campestre: sub nutribili locat animal: & iterum animaliũ aliud aquatile aliud campestre: ergo eedem sunt differentie nutribilis & aĩalis diuisiue. Causa aũt hui⁹ ẽ: inquit Auerrois: q differẽtie diuidẽtes genus supmum nõ predicãtur de quolibet generũ existẽtiũ sub genere supremo: & differẽtie diuidẽtes genus supremum nõ ꝯstituẽtes genera subiecta existẽtia sub eadẽ necessitate diuidũt illa: sicut genus supmum. Sẽsus ẽ: aquatile & siluestre diuidũt nutribile: sed nõ icludũtur i sb̃stãtia cuiuslibet generis iferioris: & tales differẽtie diuidẽtes nutribile nõ ꝯstituẽtes genera subiecta existẽtia: sub eadem necessitate diuidũt iferiora qua scilicet diuidebãt genus supmũ. Et huic sentẽtie Auer. ꝯsentit Boetius qñ dicit: nõ sunt eedẽ aialis & auis differẽtie: quia rõnale ẽ differẽtia aialis: nõ auis: si quis vero has aialis differẽtias dicat: vt animaliũ alia sunt que pascãtur herbis: alia que seminibus: alia que carnibus: he quoqz diẽ in aui ꝯspiciuntur: hoc autem iccirco euenit: quia que de p̃dicato dicũtur: pñt de subiecto p̃dicari: ergo subalternoꝝ generum nihil ꝓhibebit easdem esse differẽtias: sz cum diceret: nihil ꝓhibet easdem esse drĩas: hoc quodam modo voluit demõstrare esse quasdam easdẽ differẽtias: alias vero posse esse diuersas: iccirco rem contrariam iubisse videtur: cum dicit: quecũqz p̃dicati differentie fuerit: eedem erunt etiaz subiecti: iõ aliq dixerunt: q̃cũqz differentie subiecti fuerint: eedez erunt ẽt p̃dicati. Cõtra: nõ põt fieri vt in rem superiorẽ predicatio posterioris redũdet: neqz predicatio subiecti reddit in predicatum: quare diẽ diuisibiles pñt cum subiectis aliquãdo esse cões: aliquãdo diuerse: specifice vero & completiue cũ subiectis cões nõ esse nõ pñt: qd̃ ergo Aristoteles ait subalternoꝝ generũ nihil ꝓhibere easdem esse differentias: diuisibiles differentias easdem esse nihil ꝓhibere putanduz ẽ: q pñt esse etiam diuerse: qd̃ ait vero: quecunqz p̃dicati diẽ fuerint: eedem erũt etiam subiecti: de specificis itelligendum est.

Digressio.

Cum regula prima Aristotelis notissima sit: op⁹ est vt per illam nihil aliud significet nisi qd̃ est prius priore ẽ prius posteriore: & qd̃ ẽ superius

superiore est superius inferiore: quicq̄d etiam competit superiori in primo modo vel secūdo modo cōsentit ⁊ cuilibet inferiori in primo vel secūdo modo. Et quēadmoduz in predicatis per se quicquid p̄dicatur de superiori affirmatur ⁊ de inferiori: ita in p̄dicatis per accidēs. quicquid attribuitur inferiori: attribuitur ⁊ superiori. ¶ Contra regulam induco duas rationes: prima est: Quicq̄d predicatur de p̄dicato: predicatur de subiecto p̄dicatum p̄dicatur de p̄dicato: quia p̄dicatum est p̄dicatum: ergo p̄dicatum p̄dicatur de subiecto: ergo subiectum est p̄dicatum. Solutio Scoti est: respectu subiecti p̄dicatuz est dūtaxat p̄dicatum p̄dicatione signata: sed p̄dicatum respectu p̄dicati est p̄dicatum p̄dicatōe exercita tantum: regula aūt est itelligēda vtraq̄ ꝓpōne vniformiter sumpta.

Secunda ratio talis existit: q̄ vniuersaliter de quocūq̄ p̄dicatur concretū inferius: p̄dicatur ⁊ superius: quoniam si lignū est albū: est ⁊ coloratū. Contra: lignū est coloratū: nō tamen quale: homo est species: nō tñ secūda intentio: neq̄ scdm̄ intentionale: neq̄ ens rōnis. Est itē homo pater: nō tamen relatiuū: ergo nō de quocūq̄ affirmatur cōcretum inferius affirmatur ⁊ cōcretuz superius: solutio admoduz difficilis existit: non tamen impossibilis: sunt qui arbitrantur multa noia ꝯcreta cōmunia valde nō posse predicari nisi gdditatiue: veluti sunt: ens rōnis: secunda intentio: vel secūdum intentionale. Quale: ⁊ relatiuū: inueniuntur alia que ⁊ denominatiue ⁊ gdditatiue predicari possunt: ⁊ hec est eā ꝙ solutio sum dicere: hec cōcreta: ens rōnis. Quale relatiuū: secūdum intentiōale ex vsu loquēdi existūt dūtaxat cōcreta a supposito: hec vero: quantum: pater: coloratū: genus: spēs: ꝯcreta possunt esse ⁊ a supposito ⁊ a subiecto: ⁊ iste locus indiget ꝑscrutatiōe.

Secunda regula ab Aristotele. 6. topicorū capite. 8. ita intelligitur: duorum generum nō cōtinētium se inuicē: neq̄ vtriusq̄ sub eodem existētis eadem differētia esse nequit. Diuersorum ergo generū ⁊ cōtrahibiliuz diuerse sunt differentie ⁊ species: hoc est in diuersis generibus nihil idem collocari pōt. ¶ Contra: iste asinus est nō qualitas: iste asinus est non hō: ǧ nō homo est non qualitas: ergo homo est qualitas: ⁊ est substantia: ergo ex hoc modo arguendi potest inferri omnis propositio affirmatiua. Respondet Scotus: ꝯsequētiam in ipso nō tenere in cōtradictorijs: in quibus tenet cōsequentia ecōtrario: ideo nō valet: nō homo est non qualitas: ergo homo est qualitas. Contra: colliget hec sequella: nō homo est non qualitas: ergo qualitas est homo: ergo homo est qualitas: solutio itaq̄ alia existit: ille syllogismus expositorius ē vitiosus per fallatiam accidētis: q̄ medium variatur: sumitur enim primo iste asinus in vna premissa quantuz ad differentiam cōpletiuā: per quam est in tali specie: qua seiungitur ab homine: in alia propositione accipitur ſm formaz substantie: in qua conuenit cuz homine: ⁊ distinguitur ab omni quod est alterius generis. Contra ip: oponatur hec consequentia: albedo ē non homo: albedo est nō asinus: ergo nō asinus est non homo: ergo homo est asinus: solutio igitur alia est: cōcessa ꝯclusione syllogismi expositorij: nō valet deinde: ergo homo est qualitas: ꝯña aūt ē ꝯ: 10 tenet in cōtradictorijs: si antecedens sit propositio per se: vel sit ꝓpositio vniuersalis affirmatiua: cōstat autem ꝙ quecunq̄ ꝯclusio sit illata per syllogismū exposito rium: neq̄ ꝯcluditur esse vera ꝑ se: neq̄ vniuersaliter: ⁊ iccirco nullo modo colligitur oppositū p̄dicati de opposito subiecti: neq̄ i ipso: neq̄ ꝯsequētia ecōtrario verūtamē de his ꝯsequētijs i ipō ⁊ ecōtrario loquemur. 2. thopicoꝝ capite. 22.

Numerus p̄dicamentoꝝ denarius supponi debet: iuxta decē interrogatiua p que conuenienter interrogamus aliquid de prima substātia: ⁊ p terminos p̄dicamētales respōdemus ad interrogationes ꝓpositas. Nominales tamē affirmant vnum p̄dicamentū cum dimidio realiter distingui: cetera nō re sed ratiōe: p̄dicamētum. n. substantie ⁊ prima ⁊ tertia spēs qualitatis reipsa seiūgūtur reliqua vero ratione tātum apud ipsos. Mēs autem Aristotelis ⁊ Auerrois de idētitate ⁊ distinctiōe predicamentorū habetur palam. 12. methaphysice t. 19. vsq̄ ad. 29. fatētur. n. ibi alterius ⁊ alterius predicamēti alia ⁊ alia eē principia ꝓpria: nō obstāte ꝙ accidentia dependeāt a substātia: actus. n. ⁊ potēna sunt principia omnium p̄dicamētorum ꝓportionabiliter ⁊ hec est causa ꝙ decem generibus nullū nomē vniuocum correspondere potest. Hec circa primaz summam libri predicamentorum relictus superflua memorie existūt retinēda.

¶ Secūda Summa libri Predicamētorū.

Substantia autez.

Presenti summa de decē generibus sigillatim differitur: ⁊ quoniaz reb⁹ omnib⁹ substātia subiecta ē: nihil eorum que sunt in subiecto preter substantiaz poterit ꝑmanere: sz prior illa nā ē: sine qua alia eē nō pōt: nō īmerito igitur de substātia prius agendum fuit.

Sententia aūt hui⁹ ptis ꝯsistit i q̄ttuor ꝓpositiōibus. prima ē: sunt prie sbe que neq̄ in subiecto sunt: neq̄ ꝺ subiecto dicuntur: ꝓprie autez substātias indiuiduas dicit: qꝺ hominē quidem ipsam speciē: vel animal qꝺ ē genus: nō nisi ex indiuiduoꝝ cognitione colligimus: quare quoniā ex singuloꝝ sensibus generalitas intellecta est: merito ꝓprie substantie indiuidua ⁊ singula nominantur. Principaliter vero īdiuidue substātie dicte sunt qꝺ omne accidēs prius in indiuidua: post vero in secūdas substātias vēit. Maxime aūt sba prima dicitur: eo ꝙ maxime subiecta sit prima substantia.

Secunda ꝓpositio talis ē: secunde substantie dicūtur species: in quib⁹ speciebus ille que principaliter substātie dicūtur insunt: he ⁊ harum specieruz genera. Sēsus ē: nō oia genera: neq̄ oēs spēs dico substātias secūdas: sed eas tātum species in quibus prime substātie insunt: ⁊ harum specierum que ꝯtinent primas substātias genera. i. secunde substātie sunt genera ⁊ species restricta ad p̄dicamentum substantie.

Tertia ꝓpositio ē: substātie secūde de primis dicūtur ſm nomē ⁊ rationē: illoruz vero que sunt in subiecto aliquotiens quidem neq̄ nomen ipsum de subiecto dicitur: aliquotiens autez denominatiue.

Quarta propositio ē: si prime substantie non sunt neq̄ que de his predicātur manifura sunt

sura sunt

ſura ſunt:neqꝫ que in his ſubiectis ſunt ꝑmanebũt:
cum.n.oīs res aut accidēs ſit:aut ſecũda ſubſtantia:
aut prima: ⁊ nō ſint ſecũde ſubſtātie niſi de primis
predicētur:accidentia vero penitus cōſiſtere nō va/
leant:niſi ꝑus ſubſtātijs nitant:ergo ſublatis ꝑmis
ſubſtātijs:nō poterũt alia permanere.

Quinta propoſitio eſt: ſubſtantiarum ſecun/
darum magis eſt ſubſtantia ſpecies
q̄ genus:quia prime ſubſtantie eſt proximior: ſpēs
autē que genera eſſe nō pũt equalr̄ exiſtunt ſubſtan/
tie:prime quoqꝫ ſubſtantie equalr̄ ſubſtātie ſemper
eſſe comperiuntur.

Auerrois primo dicit: hec pars diuidit in
ſex diuiſiones:in prima rememo/
ratur predicamēti ſubſtantie:in ſecunda predicamē/
ti quātitatis: in tertia ꝓdicamenti relationis:in q̄r/
ta predicamenti qualitatis: in quinta predicamenti
actionis ⁊ paſſionis:in ſexta poſitionis:⁊ quando:⁊
vbi:⁊ habere:⁊ hoc modo littera Cōmentatoris nō
eſt vitioſa.¶ Amplius ait:⁊ ſubſtantiaruꝫ duo ſunt
modi:prime ⁊ ſecunde:⁊ eſt diuiſio ſubſtantie in pri/
maꝫ ⁊ ſecundam: diuiſio ſubiecti in accidentia: ⁊ eſt
ſenſus:cuicunqꝫ locato in directa linea generis ſub/
ſtantie aut conceditur nomen ſubſtantie prime aut no/
men ſubſtātie ſecũde:⁊ eſt prīa ſubſtantia dicta ſub/
ſtantia ſ̄m veritatem ⁊ anterioritatē:⁊ dixit Cōmen
tator primo phyſicorum .c.eſt genus vniuerſum re/
ſpectu ſpecierum:eſt nomen deffiniti vniuerſum di/
uiſum in cauſas ex quibus cōſtituit ſpecies: indiui/
duum demonſtratuꝫ compoſitum eſt vniuerſum in
rei veritate:cuius ſunt partes eſſentiales:materia ⁊
forma.¶ Sed dicat aliquis:quomodo īdiuidua poſ
ſunt eſſe prime ſubſtantie:cum ſint ſuperiora priora
ſ̄m nām inferioribus:genus quoqꝫ generaliſſimuꝫ
ſit ſupremuꝫ ⁊ primum:⁊ menſura omniuꝫ que in il
lo genē cōperiunt.Soluit Boetius dicens:quoniā
in hoc libro de vocabulorum ſignificatione tractat᷒
habet:ea quibus vocabula primo poſita ſunt: meri/
to primas ſubſtantias nuncupauit:primo autēꝫ illis
vocabula ſunt indita:que primo ſub ſenſibus cadere
potuerũt:ſenſibus vero obiciunt primo indiuidua.
Contra:ſenſibus primo accidentia preſentant:ergo
nō ſubſtantie primo.Quare dicendum eſt ſuperiora
quidem priora eſſe prioritate a qua nō conuertitur
ſubſiſtendi cōſequētia: prime autem ſubſtantie pri
me exiſtunt quātum ad exiſtētiam:que cōditio ⁊ ꝓ/
prietas eſt indiuidui de predicamento ſubſtantie: ⁊
hec eſt cauſa ꝙ ſoleo dicere:homo exiſtit: q2 ſortes
exiſtit:⁊ nō exiſtit ſortes: q2 homo exiſtat:prima er
go ſubſtātia eſt ſuppoſitum:⁊ per ſe ſubſiſtens ⁊ icō/
municabile vt quo:⁊ vt quod:indiuiduum autēꝫ de
genere accidentis licet ſit incōmunicabile vt quod:
eſt tñ cōicabile vt quo: eſt nāqꝫ hec albedo id quo
lignum eſt hoc album.¶ Iterum inquit:in ſecũdis
ſubſtantijs inueniunt ſingularia ſ̄m moduꝫ ſimilitu/
dinis inuētionis partis in toto.i.ſingularia ſunt ī ſu
perioribus quorum ſunt partes ſubiectiue.¶ Rur/
ſus ait:animus ē ꝑcuſſio eius imperialis:ſed diffini
tio percuſſionis nō ꝓdicat de rahari ſed cōſignificat
ſup illum:nomina denominata tam vere dicunt ꝺ ſb
iecto nomina ipſorum ⁊ deffinitiones: ſed diffinitio
nō ꝓdicat de ſubiecto ꝓdicatione demonſtrāte ſbſtā
tiam eius:diffinitio.n.albi nō ꝓdicat penitus ꝺ cor/
pore ex ꝑte qua monſtrat ſubſtantiā eius. Sēſus ē:
ꝑfecte eo pacto quo deffinitū ꝓdicat de aliquo ſub

iecto ita ⁊ diffinitio illius ꝓdicat:concretū tamē ac/
cidentale dicit ꝓdicari ſ̄m nomē ⁊ nō ſ̄ꝫ diffinitiōē:
q2 ꝓdicat denominatiue ⁊ nō quiditatiue:abſtractū
a ſubiecto de ſubiecto nō affirmat:neqꝫ denominati/
ue:neqꝫ quiditatiue:ſecũde ſubſtātie enunciant de/
primis ⁊ ſ̄m nomen ⁊ ſ̄m diffinitionem.¶ Prete/
rea ait:animal nempe vere predicat de homine pro/
pter vere ipſum dici de hoīe quodam cui innuitur
hic:quia niſi verificaret de aliquo ſingularīū homi/
num ñ verificaret ꝓdicatio eius ꝺ homine qui ē ſpe/
cies:⁊ ſimiliter ſpecies coloris quippe verificat pre
dicatio in corpore ꝓpter inuētionem eius in aliquo
corpore cui innuit hoc.Sēſus ē:ſeqlle iſte colligũt:
animal ꝓdicat de hoīe:ergo de aliquo homine.Co/
lor ē in corpore: ergo in aliquo corpore.Contra iſte
ꝯſequentie ſunt a ſupiori ad inferius affirmatiue:er
go nō tenent. Solutio ē:licet a ſuperiori ñ liceat ar/
gumentari ad indiuiduū ſignatum vt ſi color ē in cor
pore: ergo in hoc corpore: tamē bene ad indiuiduū
vagum:quale eſt aliquod corpus:q2 ea que ꝯueniũt
ſuperioribus quo ad actus:cōueniunt rōne alicuius
inferioris:vnde nullum ꝓdicatum ineſt alicui ſuppo
nenti diſiunctiue pro multis:niſi alicui illorum inde
terminate ſumptis inſit.Et ſolitus ſum dicere ꝙ iſte
terminus animal in ſuppoſitione ꝑſonali conuertit
cum iſto termino:aliquod animal:⁊ idem ē indiuiꝫ
particularis ⁊ indeffinite terminis ſupponētib᷒ per
ſonaliter.¶ Ulterius iquit:reſpōſio ꝑ ſpeciē ad que
ſtionem per quid:ē ꝯpletioris doctrine:q̄ reſpōſio
per genus illius.Sēſus ē:quanto aliqua ſunt ſupio
ra:tanto ſunt minus ſubſtantialia:magis.n.ē ſubſtā
tia ſpecies q̄ genus:cum ſit indiuiduis ꝓximioꝛ: ⁊
hec ꝓpoſitio Ariſtotelis facit vt multi teneāt gradū
ſummum eſſe menſuram intenſionis ⁊ remiſſionis:
quibus nō ē cōſentiendū:vnde ē neceſſario fatēduꝫ
id certe eſſe itēſius qḋ magis appropinquat ad ſum
mum latitudinis:ñ tamē ꝙ in ea ꝓportiōe ſit itēſius
qua ꝓximum ſummo magis exiſtit:caliditas namqꝫ
vt.6.cuꝫ ſit ꝓpinquior gradui ſummo q̄ gradus,vt
4.eo itēſior iudicat:licet tamē ſit in duplo ꝓximior
attamen ꝙ in duplo itēſior exiſtat:nullus ſane mē/
no fateret.cuꝫ in ſexquialtero dũtaxat ſit intenſior.
¶ Item lꝫ magis vniuerſalia eodem genere notitie
prius ꝑſentent intellectui q̄ minus vniuerſalia:cui
dētius tamē cognoſcit hunc hominē qui nouit ipſuꝫ
eſſe hominē q̄ animal:ꝑfectius nāqꝫ ꝑcipit q rōneꝫ
nouit ꝓpriuꝫ q̄ qui cōem.¶ Rurſus inquit:⁊ nāqꝫ
ſpecierum que nō ſunt genera vna nō ē dignior noīe
ſubſtantie q̄ alia:nō ē.n.reſpōſio tua de ſorte ꝙ eſt
hō fortius q̄ reſponſio tua ꝺ hoc equo:cui innuit ꝙ
ē equus:⁊ iſte hō qui eſt ꝺ numero primarū ſubſtan
tiarum non eſt dignior noīe ſubſtantialitatis q̄ hic
equus cui innuit ꝙ ē equus.Sēſus ē:indiuiduū vni
us ſpeciei nō eſt magis ſubſtantia q̄ indiuiduū alte/
rius neqꝫ vna ſpecies ſpecialiſſima q̄ alia:ſed bene
vna ſubalterna:⁊ nō loquit hic de magis ⁊ min᷒ ſ̄m
perfectionē:ſed ſ̄m hoc qḋ eſt alijs ſubſtare.¶ Am/
plius ait:reſponſio docens ꝑ ſpeciem eſt fortior q̄
illa que docet ꝑ genus:quāuis ſint ambo docētes vl'
dicētes quidditateꝫ eius:vñ ſubſtātie ſecũde ſic dicū
tur:quia declarāt quidditatē ſubſtātiarum primarū:
nō ꝙ ſecũde ſubſtātie ſint ſubſtātie.7.methaphyſice.
45.¶ Poſtremo iquit:quia vniuerſalia eorum inue
niūtur in vniuerſalibus ſuis:ſicut ſingularia ipſorū
inueniuntur in ſubſtātijs primis:⁊ ſecũdo phyſicorū

ꝑs. effectus particularis reducit̃ in causam particularem: ⁊ effectus vniuersalis in causam vniuersalem: ⁊ iste propositiões vere sunt absq̧ hoc ꝙ dent̃ vniuersalia realia: actões enim sunt suppositorũ: probe. ıııo methaphysice: ergo cause vniuersales nõ causabunt effectus vniuersales: vñ iste propositiões sunt vere: albedo est in corpore: hec albedo est in hoc corpore: ignis est causa ignis: forma est cã formalis cõpositi: intellectus est forma hõis: hec mã est cã hu⁹ cõpositi: similr̃ de fine ⁊ hoc fine dicatur.

Digressio.

Vt que approbata sunt resolutissime intelligant̃ paulo altius exordiẽdo quedam induco documẽta: primũ sit istud. Substãtia quatenus cõprehendit mãm: formam ⁊ cõpositũ: est ens independens dependẽtia accidẽtis ad subiectũ. Materie conueniunt hec ꝓdicata: nõ esse per se formatũ: nõ esse aliqd per se in actu. Esse potens nãliter suscipere formam: ⁊ esse id ex quo fit aliquid cum insit: forma vero id ẽ per quod perficit̃ substãtia que est in potẽtia forma ⁊ id per quod indiuiduũ fit hoc: at compositum id est quod ꝑ se primo existit ⁊ motibus substernitur: ⁊ cũ substãtia sit ens indepẽdens dependentia accidentis ad subiectum: erit ipsa prior origine: natura ⁊ ꝑfectione accidente. Et si substãtia ⁊ accidens equalr̃ itellectui pñtarent̃: vel simul apprehenderẽtur: vel substãtia preueniret notionẽ accidẽtis: propter ei⁹ pfectionem: huic itaq̧ nomini substãtia in voce vel in scripto correspondet in mente vnus ꝯceptus analogus nõ vniuocus: cum substãtie omnes cõuenire nõ possint in aliquo ꝓncipio intrinseco: similiter nomina materie ⁊ forme ⁊ compositi analoga existunt. Et propterea cum nõ inueniatur aliquis terminus vniuocus maioris ambitus ꝙ̃ iste terminus corpus institutus ad significandum oĩa corpora subcelestia tantum: ideo hec ꝓpositio erit vera: corpus tangibile est genus vniuocum ꝓdicamenti substantie: distinctio deinde de genere vniuoco ⁊ analogo facit Commentatorẽ ex oĩ pte sibi cõsentaneum: vñ corporibus omnibus subcelestib⁹ potuit esse aliquod nomẽ vniuocum pp idemptitatẽ ꝓncipij materialis: est enim eadem mã numero ꝭm essentiã oium corporũ sublunarium: at corporib⁹ celestibus ⁊ subcelestib⁹ ⁊ diuersis corporib⁹ celestib⁹: ⁊ decẽ generib⁹ nullum nomẽ vniuocũ potuit corrñdere: pp. s. diuersitatẽ ꝓncipiorum materialium ⁊ formalium. Quare ratio per quã aliquid locabit̃ i genere vniuoco substãtie: erit quia materia in potẽtia ẽ pars illius essentialis: ⁊ ita i predicamento substãtie inuenient̃ dũtaxat corpora quorum mã in potentia existit pars: vel nomina illa corpora designantia.

Secundum documentum sit tale. Uniuersalia substantiarũ ñ sunt substantie. Tum q̃. 7. methaphysice. 57. nulla substãtia est cõe. Uniuersale ẽ cõe. Tũ quia nulla substãtia est in pluribus. Uniuersale ẽ i pluribus. Tũ q̃. 10. methaphysice. 6. impossibile ẽ vt aliquod vniuersale sit substãtia: ergo nulla substãtia ẽ substãtia scda: ⁊ nulla secunda substãtia ẽ substantia: ergo secũde substãtie ⁊ prime substantie nõ erũt nisi noĩa ⁊ qualitates ⁊ modi intelligendi ea que in ꝓdicamento substãtie directe locabũtur. Et cũ hec ꝓpositio: substãtia secũda predicat̃ de ꝓmarũ signata quiditatiua exercebit̃ in aliis terminis: hec nãq̧ sortes ẽ hõ: illam aperte declarat: vnde est hec ꝓpositio falsa: substãtia ꝓma ẽ substantia secunda: si extrema huius ꝓpositionis sumant̃ vt quid: vl' vt modus: at si subiectũ capiat̃: vt quid: ⁊ ꝓdicatum vt modus ꝓpositio illa saluari poterit. ¶ Contra: dicit Aristo. spẽs sunt magis substãtie ꝙ̃ genus: ergo. Solutio est: spẽs sunt magis substantie ꝙ̃ genus. i. conuenientius respondemus ad interrogationẽ factã ꝑ quid de prima substãtia ꝑ speciem ꝙ̃ per genus.

Tertium documẽtum ẽ: ista ꝓpositio: aliquis hõ est prima substantia: de virtute sermonis est falsa: quia iste intẽtiones: prima substantia ⁊ secunda substantia nõ nisi incomplexis ꝯceduntur: ex quo. n. secunde substantie sunt genera ⁊ spẽs restricta ad predicamentum substãtie: cõstat gen⁹ ⁊ speciem nõ nisi de incomplexis denominatiue predicari. Uerũtamen ꝓpter auctoritatem Aristotelis aduertendum ꝙ iste terminus homo sumptus sine aliqua clausura nõ determinatur ad aliquã suppositionem: põt. n. supponere simpliciter pro intentiõe: vt dicendo: hõ est species: interdum pro suppositis: patet enũciando: hõ est animal: sepe pro voce: vt dicendo hõ ẽ dictio bisyllaba: quando aũt termino cõi additur signum particulare: tunc determinat̃ terminus cõis ad suppositionẽ ꝑsonalem: nisi compare͂t ad aliquid ptinens ad signum: vnde ista ẽ falsa: aliquis hõ ẽ spẽs: si tñ ꝯparet̃ ad aliqd ptinẽs ad signũ: tũc supponit materialiter: vt dicendo: aliquis hõ componit̃ ex termino cõi ⁊ signo particulari: intẽdens igit̃ Aristoteles primam substãtiam explicare vt distiguitur contra secũdam: videlicet vt ei inest intentio secũde substãtie ⁊ tamẽ quodãmodo in generali dixit: vt aliquis. i. quodlibet qḋ est iste hõ. Quare ad iterrogationem factam ꝑ quid est sortes: ñ licet respõdere ꝙ est aliquis hõ: ⁊ quãuis ista ꝓpositio: aliqs hõ ẽ animal sit quiditatiua: quia signum additũ subiecto nõ ẽ pars subiecti: q̄ȝ determinat illud cui addit̃ in ꝯparatione ad predicatum: tamen ista sortes est aliquis hõ: nõ existit quiditatiua: quoniam signum semper est pars illius cui additur: si virtus terminetur in illo: ⁊ respectiue non se habeat ad predicatum. Et dicebat Doctor subtilis hanc esse veram. omnis hõ ẽ aliquis hõ: ⁊ predicatum illud posse confundi distributiue: dicendo: omne ens aliquis homo est homo: terminus namq̧ sinchategorematicus medians inter duos cathegorematicos efficitur pars illius extremi.

Cõmune est autem. Sententia huius ptis absoluitur sex ꝓpositõibus. Prima ẽ: cõmune ẽ omnib⁹ substãtijs ⁊ secundis ⁊ primis in subiecto nõ esse: ⁊ quodcũq̧ substãtia fuerit: cõsequens est vt in nullo subiecto sit. Non est autem ꝓprium substãtie hoc: nã q̧ differẽtia eorum est que in subiecto nõ sunt: cum differẽtia vniuoce dicat̃ de eo de quo ꝓdicat̃: differentia autem substãtia nõ est: iccirco quod si esset substantia nõ in eo qḋ quale sit de subiecto: sed in eo qḋ quid sit ꝓdicaretur: qualitas vero solum nõ est: esset enim accidens ⁊ in subiecto: concludẽdum est igitur differentiam neq̧ solum substãtiã esse: neq̧ solum qualitatem: sed qḋ ex vtrisq̧ cõficit̃ substãtialẽ qualitatem: Neq̧ nos cõturbari debẽt substãtiarum partes: que in toto sunt: nõ in subiecto: quo circa quoniam accidentia ita sunt: in subiecto vt subiecti ptes nõ sint: substantiarum vero i toto partes ita sunt vt in

subiecto

subiecto nõ sunt: ptes substãtiaꝝ accidẽtia eẽ nullus recte suspicari põt: neqꝫ p hoc putauit Aristo. ptes substãtie eẽ substãtias: sed ei⁹ intentio fuit declarare q̄ pp istã primã ꝓprietatẽ: nõ opus erat ꝯcedẽ eas nõ esse substãtias: qm̃ nõ sunt in subiecto.

Secunda ꝓpositio ẽ: cõpetit substãtijs: differẽtijsqꝫ vniuoca ꝑdicatio. Secũde. n. substãtie d̃ primis vniuoce dicũt. Dr̃ia quoqꝫ de specie de qua dr̃ ⁊ de ei⁹ indiuiduo ipsa quoqꝫ vniuoce ꝑdicat: ab indiuiduis aũt nulla existit ꝑdicatio: ⁊ hec ꝓprietas itelligit q̄ sit propria secũdis substãtijs ⁊ differẽtijs respectu primaꝝ substãtiarũ vt excludantur accidentia.

Tertia ꝓpositio sit talis: Pria substãtia significat h̃ aliqd. Scd̃a aũt substãtia significat quale qd: queadmodũ tñ q̄titas q̄tũ significat: ⁊ q̄litas quale: sic ẽt substãtia vr̃ hoc aliqd significare: nã cũ aliquã indiuiduã substantiã noĩe hoc aliqd significo. Sꝫ oibus hoc substantijs nõ inest: qꝛ cum dico: hõ: nõ hoc aliqd significaui: sed potius quale qddã: q̄lis. n. substãtia sit: demõstrat cũ dico hõ: q̄litas aũt hec circa substãtiã terminat. nã sicut idiuidua qualitas spẽs ⁊ genera q̄litatis hꝫ: ita quoqꝫ indiuiduaꝝ substãtiaꝝ spẽs ⁊ genera scd̃e substãtie sunt: ꝗ cũ dico hõ: talẽ substãtiã significo q̄ de plurib⁹ nũero differẽtib⁹ in qd ꝑdicat: ita tñ substantie scd̃e q̄le qd mõstrãt vt ipsam qualitatẽ circa substãtias determinent: qualitas. n. scd̃aꝝ substãtiaꝝ in indiuiduis ẽ. Determinatio v̈o quotiẽs ipse terminus multa concludit maior est: minor quotiens pauciora: quo circa genus plurima colligit: species vero non tam plura.

Quarta ꝓpositio sit talis: substãtie nihil est ꝯtrariũ: vñ nõ est ignis aque ꝯra⁹ sꝫ q̄litates ignis qualitatib⁹ aque opponunt: sed hoc solius substãtie ꝓpriũ nõ ẽ: nãqꝫ ⁊ q̄titas diffinita cõtrarijs caret: sꝫ si qs dicat magnũ paruo vel multa paucis eẽ ꝯria: hec qdẽ ẽt si qs q̄titates esse cõfiteret: tñ terminate q̄titates nõ sunt: ergo nihil ipedit hoc qd̃ dr̃ ꝓpriũ nõ eẽ substãtie: cũ cõstet quasdã q̄titates non habere cõtraria: siue deinde alie hẽant contrariũ: siue non.

Quinta ꝓpositio est: substãtia nõ suscipit magis ⁊ minus. i. de nulla vna substantia numero põt verificari aliqd̃ cõe de genere substãtie cũ hoc aduerbio magis ⁊ mox cuꝫ hoc aduerbio minus: sꝫ bñ de eodẽ albo lꝫ vere affirmare: hoc est magis albũ nũc q̄ pri⁹: ⁊ cũ hac ꝓprietate stat veritas huius ꝓpõnis: substãtia pria est maxime substãtia: ⁊ substãtiarũ secũdarum spẽs sunt magis substãtie q̄ genera.

Sexta ꝓpositio ẽ: sola substãtia manẽs vna numero est susceptibilis ꝯrioꝝ: ⁊ talis substãtia est substãtia cõposita: hoc fundamẽto. Idẽ est subiectũ motus ⁊ termini mot⁹: motus vero semp inter ꝯria reperitur: at cõpositũ id est quod primo subijcitur motui: ergo terminus motus: ꝓpriũ ergo substãtie ita esse putabit: ꝯrioꝝ susceptibile: vt ipsa permutata ꝯria recipiat: orõ vero ⁊ opinio vere falsecqꝫ vident: sm̃ q̄ res moте esse comperiuntur. Et dicit Boetius: ea contraria videntur suscipere substãtie: que sunt in eius natura non insita: alioquin non suscipit quicquid illi substantialiter adest: ⁊ ita ignis frigiditatem: ⁊ aqua siccitatem non potest suscipere. Item ait: Et cum duabus modis animal atqꝫ homo spectentur: vno quod de plurib⁹ ꝑdicentur: altero q̄ substãtie sint: in eo q̄ de plurib⁹ ꝑdicant: cõtrarioꝝ susceptiua nõ sunt: vt aial in eo q̄ de spẽbus dicit: neqꝫ sapiẽs ẽ: neqꝫ insipiẽs: ⁊ hõ in eo q̄ de indiuiduis dicit: neqꝫ sanus ẽ: neqꝫ eger: in eo vero q̄ substãtie sunt: ⁊ q̄ indiuiduis substãtijs presunt: cõtrariorũ susceptibiles sunt quocirca erit hoc solius ꝓpriũ substãtie: cõtrarioꝝ esse susceptibilem.

Auerrois primo dicit. Et illud quo cõicant oẽs substãtie singulares: similiter ⁊ vlẽs ẽ q̄ nõ inueniunt in subiecto. Sensus ẽ: esse nõ in subiecto: ⁊ esse indepẽdens dependẽtia accidẽtis ad subiectũ cõuertunt: nõ dicit. n. forma substantialis existens in materia pria: eẽ in subiecto. ¶ Itẽ auqm̃ rõnale dicit de hoie: nõ in eo q̄ est inuentum in eo: sicut inuenit albedo in corpore: rõnale. n. inuenitur in subiecto. s. in hoie: sicut pars eius: ⁊ non est res ita in albedine cum corpore: ⁊ ideo est opus vt intelligat ex sermone nostro in descriptiõe accidẽtiuꝫ q̄ ipsa sunt que dicunt d̃ subiecto ⁊ sunt in subiecto: q̄ ipsa sint in ipso nõ sicut pars eius. s. qꝛ subiectum inuenit preter ea. i. accidens nullo pacto põt denudari a substãtia: sed substãtia põt separari ab accidente sm̃ speciẽ vel numerũ ⁊ si nõ sm̃ gen⁹. ¶ Rursus inquit: nõ predicant prime substantie de aliquo penitus: sm̃ scilꝫ cursum nãleꝫ. ¶ Amplius ait: ⁊ substantiaruꝫ secundaꝝ iam estimant q̄ noĩa significantia super ipsa ꝓpter assimilationẽ ipsoꝝ noĩb⁹ singularium: aut ꝓpter cooperationẽ ipsoꝝ loco nominuꝫ singulariũ significãt super illud cui innuitur super singulare: termini. n. cões in suppositione personali supponũt pro singularibus: sed sup le tñ nõ est veꝝ: cum sit subiectũ huius noĩs. Substãtie scilꝫ secunde nõ vnum ⁊ ideꝫ: sicut noĩs significantis significationem suam supra substantiã primam: ⁊ illud est qꝛ sortes ⁊ plato significant sup illud cui innuitur tantuꝫ: sed hõ ⁊ aial ⁊ vniuersaliter genus ⁊ species significant qdem super multa: sed ipsa cum hoc separant illa vniuoce ab alijs que sunt extra se non separatiõe qua est singulare vel nota tantũ. i. differentia indiuidualis: ⁊ puto q̄ hec particula nõ sit apponenda sicut separat albaꝫ rem dispositã per ipsuꝫ separatione in substantia rei. Sensus est: substãtia prima significat vnum tantũ: at substantia secunda significat multa: sed ipsa cum hoc separant illa vniuoce ab alijs que sunt extra se. i. aial ⁊ homo causa sunt cur aialia ⁊ homines seiũgunt ab his que nõ sunt aialia ⁊ hoies: nõ separatiõe qua ẽ singulare vel nota tm̃. i. aial ⁊ hõ nõ sunt cã: cur indiuidua vnius speciei ⁊ spẽs vni⁹ generis differãt ab inuicẽ: sm̃ ergo moduꝫ significãdi hõ vel aial vident esse noĩa suppositorum: veluti hic hõ: ⁊ cum genus ⁊ spẽs in cõcreto ꝑdicent denotat cõicatio eoꝝ: ideo ꝑdicat p moduꝫ qualis hac rõne. ¶ Postremo inqt: sꝫ veritas qdem ⁊ falsitas in oratione sunt relatio quedã: ⁊ ꝓportio sequẽtes imutationeꝫ rei in qua ẽ putatio vel oratio: ⁊ non renouationem alicuius rei per se. Sensus est: veritas notitie complexe est conformitas habitudinis extremorum in esse cognito ad rem extra: verbigratia in actu comparatiuo vnius ad alterum: vt eiusdem in affirmatiua: ⁊ diuersi in negatiua: necessario consequitur relatio rationis inter subiectũ ⁊ predicatum: que habitudo ipsorum appellaturi quam habitudineꝫ ⁊ relationeꝫ videtur significare hoc verbum est: quando dico homo est aial: vel homo nõ est asinus: palaꝫ aũt

ꝙ inter hoīem ⁊ aial: sit posita per actuʒ collatiuū in esse cognito mediante copula que importaṫ per hoc verbū est cōsequiṫ necessario habitudo que ē relatio rationis: q2 inter extrema habentia esse diminutum: hec aūt habitudo cōformis est rei: que quideʒ cōformitas est relatio rōnis: cum sit fundata super habitudinem illam que est relatio rationis: ⁊ ista ꝯformitas est ipsa veritas formalr̄ ⁊ essentialiter a qua veritate siue conformitate diciṫ habitudo vera denominatiue ⁊ apprehensio cōplexa obiecti cogniti etiā diciṫ vera ⁊ ꝓpositio vera in mente: ⁊ huic veritati opponiṫ falsitas cōtrarie ⁊ ignorantia priuatiue: ⁊ talis falsitas difformitas appellari solet. ℭ Contra: ergo oratio ⁊ ꝓpositio nō erit vera ꝑ veritatē existentē in re: mutabiturqꝫ ꝓpositio de veritate in falsitatem ꝑ sui mutationem: ergo nō soluʒ substātia ꝑ sui mutationeʒ erit susceptibilis ꝯtrarioꝝ. ℭ Solutio est: ꝓpositio diciṫ vera veritate inexistente ꝓpositioni: ab eo aūt ꝙ res est vel nō est ꝓpositio diciṫ vera vl' falsa terminatiue. Itē facta mutatione in re primo ⁊ per se: fit scd̄o ⁊ ꝑ accidens mutatio in oratiōe: in ad aliqd. n. non inuenitur motus per se primo. 5. phẏsicoꝝ. 10.

Digressio.

Sermo de ꝓprietatibus substantie qbusdam absoluaṫ ꝓpositionibus. Prima est. Esse nō in subiecto cuilibet substātie cōsentit: ⁊ etiaʒ differentie. non est. n. hec ꝓpositio formalis: rōnale ē substantia: ne quelibet diffinitio nugatoria reperiaṫ. Quinimo tenuit doctor subtilis octaua distinctione primi. Ens inquantū ens respectu oīum esse ꝑdicatum vniuocū: de qditatibus aūt ꝑdicari vniuoce: de differentijs vltimis: passionibus: ⁊ modis intrinsecis identice tantū ⁊ nō formaliter: hinc insurrexit distinctio apud Scotuʒ: aliud esse vniuocū ꝑdicatum: aliud vniuoce ꝑdicari: ⁊ est regula apud ipsuʒ generalis: ea quoꝝ cōceptus sunt resolubiles entia sunt formalr̄: quoꝝ cōceptus sunt penitus irresolubiles sunt entia identice tm̄: vnde teneo ego ſm Scotum ꝙ huic nomini ens in scripto: in voce: vel in mente nō correspondeat aliqua quiditas contradistincta ꝯ deuʒ ⁊ creaturā: cōceptus tn̄ entis meretur nomen realis: q2 imediate abstrahiṫ a rebus: qn̄. n. intelligo Deuʒ: vt ens: intelligo ipsuʒ ꝯceptu inadequato: qn̄ vt ens infinitū: cōceptu adequato: ⁊ est compositio Dei ex entitate ⁊ īfinitate rōnis tm̄. ℭ Auerrois vobʒ tenere ens ꝑdicari essentialr̄ de differētijs ⁊ passionibus: hoc fundamēto: q2. 3. methaphẏsice. 3. formaṫ hec ꝯña: ens ꝑdicaṫ de differētijs: genus non: ergo ens nō ē gen⁹: sʒ modus ꝑdicādi generis ꝺ differētijs ē identicus nō formalis: ergo ens nō tantū idētice: veꝝ ēt formalr̄ ꝺ differētijs ꝑdicabiṫ. ℭ Cōtra: si ens formalr̄ de differētijs diceret̄ qlibet diffinitio eēt nugatoria: q2 idē bis diceret̄. Rursus: diẽ vltie nō eēnt diuerse: nō simplr̄ simplices: nō irresolubiles. Solutio ē: diffinitio ē nugatoria si idē ꝑdicatuʒ vniuocū bis repetaṫ: nō si analoguʒ. Itē ꝯuenientia in ꝑdicato analogo nō tollit diuersitatē: neqꝫ simplicitatem: sed fortassis irresolubilitatem.

Secunda ꝓpositio sit talis: partes substātie sunt sbe: vt sba ē ens indepēdēs depēdētia accidētis ad subiectū: ⁊ cōsiderādus ē iste modus arguēdi: quelibet pars substātie ē substātia: ⁊ nulla ps hoīs ē hō: ergo nullus hō ē sba. Itē qlibʒ pars tpis est tēpus: nō quelibet pars circulatōis est circulatio: ergo tempus non est circulatio: nihil eniʒ amplius colligitur nisi ꝙ non sunt ideʒ diffinitiōe: vt cōstat his cōsequētijs: quelibet pars temporis ē tēpus nulla pars āni ē ānus: ergo ānus nō est tēpus. Iteʒ quelibet pars corporis est corpus: nulla pars corporis rotūdi est rotunda: ergo: quare aliquid importaṫ per motū: qꝺ nō ꝑ circulationē: q2 pars mot⁹ est motus: non tn̄ pars circulationis est circulatio: ⁊ aliqd iportaṫ ꝑ tēp⁹: qꝺ nō iportaṫ ꝑ motū.

Tertia propositio sit talis: substātijs nihil cōtrariaṫ. Cōtra. 2. de gnātiōe. 24. ignis aque cōtrariaṫ: ⁊ terra aeri: ⁊ prīo caplo de substantia orbis: sensit Auerrois formas elementoꝝ eē contrarias: ⁊ cōfirmatur: grauitas ⁊ leuitas sunt forme substātiales. 2. celi. 92. 93. 4. celi primo: ⁊. 20. ⁊ sunt forme cōtrarie. 2. de aia. 108. ergo. Item ignis ⁊ terra maxie distant: q2 sunt extrema semydiametri sphere actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ habentis in extremis ꝯrarioꝝ potētias. ℭ Solutio Alexādri ē: substātijs cōpositis nihil ꝯrariatur: sed sunt forme elementoꝝ substātiales pugnātes adinuicē. Cōtra: ergo sufficeret ad hoc vt motus sit in substātia: ꝙ forme substātiales sint ꝯrarie: est nāqꝫ motus de forma in formā: q2 ⁊ in alteratōe subiectū nō opponiṫ subiecto: sʒ forma forme. ℭ Arbitraṫ itaqꝫ Auer. 5. phẏ. 10. formas elementoꝝ substantiales cōtrariari merito qualitatū primaꝝ actiuarum ⁊ passiuarū que qualitates in elemētis nō sunt substātie: licet assimilenṫ substātijs: cū. n. qualitates prime sint accidētia in mixtis ergo ⁊ in elemētis: maximā aūt habent cū formis elemētarib⁹ affinitatem: in quibus elemētis habent qualitates prime minus rōnem accidētis ꝙ̄ in mixtis: cū remissis qualitatibus remittanṫ forme elemētoꝝ ⁊ nō mixtoꝝ: ⁊ licet forme substātiales elementoꝝ intēdanṫ ⁊ remittanṫ: veluti ⁊ qualitates prie: tn̄ prie qualitates cōtrarie ſm esse trūcatū sunt in eadē parte subiecti cōpossibiles: minime plures forme elemētorū substātiales: latitudo nāqꝫ qualitatū semꝑ impleri debʒ: nō formarū substātialiū: cū minima dispositio cū qua induciṫ forma vni⁹ elemēti sit minima cū qua n̄ pōt stare forma aque: forme substātiales acquirunṫ ꝑ generatōeʒ simplr̄: forme accidētales ꝑ gnātionem ſm qd: siue ꝑ motū. Iterū ꝓbauit Auer. 5. phẏsicoꝝ. 10. hāc consequētiā nō valere: in substātijs ⁊ ē ꝯrietas: ergo ⁊ motus: existente hac validissima: in substātia non ē contrarietas: ergo neqꝫ motus: ⁊ cā quare in substātijs nō est ꝯrietas ē: q2 forme substātiales nō sunt cōpossibiles adinuicē: ⁊ dato ꝙ eēnt cōpossibiles: adhuc ī substantijs nō cōstituiṫ motus: q2 forme substantiales acquirunṫ enti in potētia pura: cōtrarietas auteʒ cadit inter formas que subiecto enti actu adueniunt.

Quarta ꝓpositio sit talis: forme sbales n̄ suscipiūt magis ⁊ min⁹: neqꝫ intēdūṫ ⁊ remittunṫ ꝑ admixtionē ꝯrij: vñ hec ꝯuertūṫ: ꝯrietas ē in hoc ꝑdicamēto: ⁊ suscipere magis ⁊ min⁹: ⁊ itēdi ⁊ remitti: ⁊ cuʒ dūtaxat qualitates de tertia spē suscipiūt magis ⁊ minus: intendanṫ ⁊ remittanṫ: ꝑ admixtionē ꝯrij: nō vera ꝯrietas illis exactissime cōcediṫ: ⁊ ita forme substātiales elemētoꝝ cū sint icōpossibiles ſm quosuis gradus ī eodē pte subiecti: n̄ intēdēṫ ⁊ remittenṫ ꝑ admixtionē ꝯrij: quos qdē formas absolute putauit Auer. suscipere magis ⁊ min⁹ intēdi ⁊ remitti. non. n. ois intensio oritur ex ꝯrietate: lumen nāqꝫ ⁊ scientia: intenduntur ⁊ remittūtur absqꝫ contrarij permixtione. ℭ Contra. 5. phẏsi. 21. in substātijs

in substantijs non est forma diminuta q̄ postea red/
datur completa:ergo forme elementoꝝ nō suscipiēt
magis ꝛ minus:intēsionē ꝛ remissionē. Solutio est:
vnaqueqꝫ forma que acquiritur subiecto enti in po/
tentia est indiuisibilis:forma elementi quantum ad
suam inchoationem incipit esse per primū ꝙ fiet in/
tendit deinde successiue continue ꝑ partē post ptem
in infinitū:cui quidem forme elementi nulla forma
cōtraria admiscet:sunt.n.plures forme elementoꝝ
in eadem pte subiecti incōpossibiles:forme mixtoꝝ
omnium per minima inducunt:qualitates vero] con
trarie ſm gradus remissos sunt cōpossibiles ꝛ acqrū
turqꝫ circa subiectū ens actu: forma itaqꝫ substātia/
lis ad hūc sensum est indiuisibilis: qꝛ acquirit circa
subiectū ens potentia:ꝛ non est cōtrarie forme quo/
ius mō cōpossibilis. Et dato ꝙ vnū corp⁹ cōdēset:
ibi plus est de substātia:nō tñ magis: in rarefactiōe
enimꝫ cōdēsatiōe est partiū mãe aut forme iuxtapo/
sitio maior vel minor:at in intēsiōe aut remissiōe nō
est iuxtapositio sed quasi penetratio ē in intēsiōe: qꝛ
secūdus gradus prius supueniens ꝛ in subiecto existē/
ti sub gradu primo suscipit:ꝛ illius subiecti extēsiōe
extendit:sicut ꝛ pars gradus:at in remissiōe est ptis
forme deperditio. Hec de substātia dicta sufficiant:
sequenti lectione expositionē aggrediar predicamē/
ti quantitatis.

Quantitatis autem.

Tractatus d̄ q̄ntitate recte ꝑpositus fuit ceteris accidētib⁹ itū qꝛ substātie simi/
lior q̄ntitas ē:tū qꝛ:ois res aut ē vna aut plēs:vnuz
ꝟo vel plēs q̄ntitatis sciētia colligunt: sꝫ nō ois res
mox vt est statim suscipiet qualitatē:tū qꝛ: q̄ntitas ē
a mã inseparabilis:nulla ē tñ qualitas quā gdē mã nō
deponat:est nāqꝫ q̄ntitas rōne materie:ois ꝟo qua/
litas est a forma:tū qꝛ:prius est corpi tribus consta/
re dimensionibus quam esse album.

Sententia

autē huius partis quinqꝫ colli gatur ꝑpōnib⁹:prima ē: q̄ntita
tis aliud ꝯtinuū:aliud ē discretū: discretū est cuius
ptes nullo cōi termino cōiungunt:cōtinuū vero cu/
ius partes hñt aliquē cōem terminū ad quē videant
esse cōiūcte. Sūt itē q̄ntitates que ex hñtib⁹ positōēz
adseinuicē suis ptibus cōstant:alie vero que nullaz
partiū hñt positionē. Et ne idem diuidētis ꝛ diuisi
seruet rationem respectu eiusdē. Diuisiōes iste sunt
hoc modo ordinande. Quātitatis:alia cōtinua:alia
est discreta: Quātitatis cōtinue:alia ē quātitas cōti/
nua hñs positionē in ptibus:alia est quātitas conti
nua carens positiōe ptiū. Et q̄ntitat] carētis positio/
ne partiū:alia est cōtinua:alia discreta.

Secunda

ꝑpositio talis est. Numer⁹ ꝛ ora/ tio sunt quantitates discrete:nul/
lus.n.numer⁹ ita ptes hꝫ aliquotas:siue nō aliquot
tas.i.partes mltiplicatiuas:aut ptes aggregatiuas
vt eas aliquis cōis terminus iūgat:sed semp partes
ipse disiūcte:atqꝫ discrete sunt:ergo numer⁹ est quā/
titas discreta. Silr ꝛ oratio quātitas discreta est: est
quidē q̄ntitas:iccirco ꝙ ois orō ex noie ꝛ verbo con
stet:sed hec syllabis cōstant:ois aūt syllaba vel lōga
vel breuis est:longū vero vel breue sine vlla dubita
tione quantitas ē. Est ꝛ discreta:cū particule ilh⁹ad
nullū cōem terminū copulent:ꝛ qꝛ non habet sermo
de orōne mentali:sed de vocali dūtaxat:ideo Boe/
tius adiunxit tertui Aristotelis:dico aūt orationem
cum voce prolatam.

Tertia

propositio est. Linea:superficies ꝛ cor pus:que sunt mensure intrinsece. Am/
plius aūt ꝛ preter hec:tēpus ꝛ locus que gdē extrin
sece mensurāt:quātitates existunt cōtinue: linee ter
mini puncta sunt:supficiei linee:corporis solidi sup/
ficies: ꝛ cū nulla res suis termis ꝯstet nō erūt pūcta
ptes linee neqꝫ linee supficiei:neqꝫ supficies corpis
solidi: est aūt signū cōtinui corporis: si vna ps mota
sit:totū corpus moueri:vel si totū corpus mouetur:
certe simul alie ptes vicine mouebunt. Rursus tps
ē quātitas cōtinua:cuius partes ad instans copulan
tur:vel tpis preteriti ꝛ futuri presens tēpus cōis est
terminus:huius nāqꝫ finis est: illius vero initium.
Locus quoqꝫ cōtinuoꝝ ē.cū:n.cuncte partes corpo
ris locū aliquez teneant:ꝛ qui circa corpus est locus
per oē spatiū corporis: ptesqꝫ diffunditur: que oēs
corporis partes a loci partib⁹ occupabunt: qḋ si ita
est: qui cōis terminus cōiungebat corporis partes:
ei⁹ termini locus illa quoqꝫ loca q̄ sunt corpis ptium
iungit:ꝛ est eodez modo locus de ꝯtinua quātitate:
quēadmodum ꝛ corpus.ita.n.cōis terminus inuenit
tur in loco ptium:quēadmoduꝫ corporis: iccirco ꝙ
corporis locus per corpus omne diffunditur.

Quarta

propositio sit talis. Linea:supficies: corpus ꝛ locus sunt quātitates que
ex hñtibus positionē adinuicē suis ptibus constant:
numerus vero tēpus:ꝛ orō ex nō hñtibus positionē
positionē ꝟo ptiū retinere dicūt: quaꝫ triplex ista na
tura est:primū vt eius partes alicubi sint. Deide ne
pereant:tertio vt sese ptes ipse cōiungant: ꝛ ꝓpria
se ordinatione contineant.

Quinta

ꝑpositio est. Album. Actio. Motus quātitates sunt p accidens:principa
liter.n.aliqd esse dicit:qḋ per se tale est: quale eē de/
monstrat:ſm accidens vero illud qḋ non p se sed p
aliud:tale est:quale esse dicit:sole igit ꝓprie ꝛ ſm se
ipse quātitates dicunt he que supius comprehense
sunt:alia vero p se quantitates non sunt: sed vt ipse
aū forte per accidens.

Auerrois

Paio dicit:in pria docet diffini/ tōes quātitatis magnas.i.docet
diffinitōes quātitat] ꝓprias. diffinitio.n.magna idē
ē ꝙ diffinitio ꝓpria.2. de aīa.30. ꝛ primo de aīa.11.
diffinitio melior:idē est ꝙ diffinitio ꝓpria. ¶ Itē att:
ꝛ quātitatis ē cōtinua ꝛ discreta: vñ ē aduertenduꝫ:
si hec quantitas lapidis ꝯsideret: quatenus hꝫ pteꝫ
extra ptē ꝛ vt extensa ꝛ hñs situꝫ: vocat cōtinuitas:
hꝫ ꝙ est vnitas:inquātū est indiuisa in se ꝛ distincta
a quolibet alia:ꝛ hec ꝯsideratio facit ꝙ cōtinuitas ē
diuisibilis: ꝛ vnitas indiuisibilis: ꝛ lꝫ vnitas in sua
rōne formali sit simplitior pūcto: cū abstrahat a situ:
realiter tñ punctus est simplitior vnitate. ¶ Rursus
inquit:numerus est quātitas discreta:cū in ipso fieri
nō possit vt accipiam⁹ terminū cōem ad quē ꝯtinuē/
tur ptes ipsius. Et sciēduꝫ ē:ꝙ numerus tm̄ nume/
ratus ē ipse res numerate aut ſm actū aut ſm potē/
tiaꝫ:numer⁹ effectiue numerās ē aīa humana: nume
rus simplr numerās formalis ē spēs quātitat] discre
te:ꝛ est talis numer⁹ simplr numerās vnus p se:cuꝫ
qlibet sit vna spēs distincta ab alia:vel vnū īdiuiduū
ab alio seiunctū. 8. methaphysice. 10. vnitates etiaꝫ
sunt in potētia nō in actu: in nūero: in cōpositis tñ
ex mã ꝛ forma fit vnū: velut ex actu ꝛ potētia: ꝛ qñ
Cōmentator dicebat. 3. phy. 68. numer⁹ ē concursus
vnitatū:itelligebat nūerū eē vnitates simul acceptas

ſm quas numer⁹ pōt eē in diuerſis ſubiectis. ¶ Sciē dū quoq₃ numerū abſtractū nō hēre eē niſi in aīa obiectiue q̄ abſtrahit ab oī determinato genere: pōt tñ oīb⁹ applicari: nec diſtinguit ſm numeratoꝝ diſtinctionē: numer⁹ tñ applicat⁹ reb⁹ numerabilib⁹ ñ dependet ab aīa. nihil. n. operat intellect⁹ ad hoc vt. 10. lapides ſint decē: eſt ēt numer⁹ hoc mō ſenſibile cōe ergo nō pendens ab actu aīe. ¶ Iterū aduertēdū₃: numerū applicatū reb⁹ ab vnitate extrinſeca ꝛ materiali nō poſſe dici vnū: ſ₃ intrinſece ꝛ formalr ꝛ ꝓpria natura dicit formalr vnus: ꝛ cōcludendū ē tale₃ numeru₃ diſtingui re a rebus numeratis: tum q₂ res numerate ſunt ſubſtātie: numer⁹ eſt accidēs: tum q₂ vnitas rei ē res addita rei ergo ꝛ numerus numeratis rebus: tu₃ q₂ numer⁹ maior ꝛ minor eſſent eiuſdē ſpeciei ꝓpter res numeratas eſſe eiuſdē ſpeciei: numerus ergo ē forma abſoluta diuiſibilis: cū ſit quātitas diſcreta. ¶ Ampli⁹ ait. De oratione aūt manifeſtu₃ eſt ex re ipſi⁹: q₂ ē de numero quātitatis: qm̄ menſurant ptes ipſi⁹: ꝛ illud ē minus quo poſſibile eſt loqui ꝛ illud ē inciſio extēſa vt longa ꝛ breuis: ſicut. a. ꝛ ipſa etiā eſt diſcreta: cū nō inueniat in ptib⁹ ſuis termin⁹ cōis cōtinuans vnā aliī: ꝛ illud eſt q₂ inciſiones ſunt diſcrete: vna ſcil₃ ab alia. Senſus ē: cōiter di₃ oratio que ē quātitas diſcreta ex mēſuris cōponit ſyllabas alicuius dictōis mēſurātib⁹: itaq₃ in quauis ſyllaba reperit vna mēſura ex qua cū alia vel alia cōponitur vna quātitas diſcreta que qdem oratio nuncupatur. Et infero corolarie: orationē mētale₃: vocale₃ ꝛ ſcripta₃ nō eſſe quātitates diſcretas: quare l₃ ſyllaba vocis menſuret extrinſece p tēpus: tñ intrinſece mēſuratur per ꝓpriā eius menſurā que ſibi ineſt: ſicut accidens ſubiecto inter numerū ꝛ oratione₃ q̄ntā₃ ad ſpēs diſcretas eſt dria: ex hoc q₂ in numero iteratio eiuſde₃ vnitatis ſm ſbā₃ ꝯſtituit numerū: in oratione aūt nihil idē reuera ſm ſbām. nō. n. idē elementū vni⁹ ꝛ eiuſde₃ lr̄e ſepius iteratū ꝯſtituit oratione₃: quēadmodum iteratio eiuſdē vnitatis ꝯſtituit numerū. ¶ Preterea inqt: in linea ē punctus: in ſupficie linea: in corpore ſupficies in tpe inſtans: ꝛ loco cui ſint ptes implentes qdem cōtinuantur termino cōi: ꝛ ſi hoc eſt ita: eſt ergo ex quātitate cōtinua. ¶ Eſt ſciendū: lineā ꝛ ſuperficies in ſe cōſiderata rationē habent quātitatis: cum linea ſit dimenſio: pariter ꝛ ſupficies: punctus aūt abſolute ſi capiatur: nullam h₃ in ſe rationē quantitatis: poſſunt itaq₃ linea ꝛ ſuperficies eſſe in predicamēto quantitatis per ſe: vt ſi abſolute conſiderentur: ꝛ reductiue: quatenus ſunt termini: at pūctus non niſi in genere reductiue locabit. ¶ Exiſtimandum quoq₃ eſt per diuiſionem linee: puncta que fuerunt in potentia effici in actu: ꝛ per vnionem partium linee que fuerunt actu remanere in potentia: capiendo potentiam vt opponitur actui diſtinguenti ꝛ ſeparanti: ꝛ ne duo puncta ante diuiſionē linee fuiſſent cōngua vel cōtinua: opus eſt: vel fateri vnā ptē linee terminata₃ duobus punctis: aliam terminatam tantū ex vna pte: quo modo cōceſſo fiet diuiſio inter punctū copulantē ꝛ ptes linee: vel puncta in potētia ſunt vnū p indiuiſionē. ¶ Itē corpus de ꝑdicamēto quātitatis naturaliter prius eſt natura terminis ei⁹: ſed mathematice poſteri⁹ eſt: cū mathematici ex fluxu puncti imaginario cauſari lineam: linee ſupficiē: ſupficiei corpus imaginent. ¶ Ulteri⁹ ait: qm̄ ptes loci ſunt iūcte ſicut ptes corpis qd̄ īplet locū ſuū: ſi ñ ſit loc⁹ vacuitas: ipſa ēt ſupficies ē ꝯplectēs corp⁹ extra. Sēſus ē: l₃ loc⁹ ꝛ ſupficies ſint idē re: ꝯſtituunt tñ ſpēs q̄ntitatis diſtinctas: quaten⁹ ſupficies mēſurat intrinſece: loc⁹ extriſece cū ſit i corpe locāte. Ne q₃ ē dicēdū q₂ loquat Ariſto. hic de loco: put erat vacuitas: q₂ ſic loc⁹ nō diſtingueret a corpe: antiqui enim vidētes īra eādē ſupficiē vaſis mō aquā: mō aerem includi: ꝯtinerīq₃ arbitrabant illō ſpaciū interceptū īter latera vaſis eē locū: q qdē reprobant. 4. phyſi. 36. ꝛ. 37. ¶ Ampli⁹ inqt: nō inueniūtur ptes coꝝ ſimul: cū ſint ptes tpis ꝛ ptes orōnis quib⁹ nō īuenit ſitus ꝛ nō ꝯiegit poſterior āterior: ē. n. ps poſterior ñ ē ꝯtinuata priori: ꝛ in ptib⁹ qdē tpis ꝛ numeri ordo ē: orō vero inqt Boeti⁹ ſi quid ſignificet h₃ ordinem: ſi vō nihil ſignificet: iordinata ē: ſi tñ orō nihil ſignificans dici poſſet. ¶ Poſtremo īquit: quātitates duplices ſunt ſm. ſ. veritatē: ꝛ p accidēs ꝛ ſecūdarior ꝛ ſi quātitates p accidēs eēnt q̄ntitates p ſe: mēſurarētur ſeipſis. Sēſus ē: albedo: actio: ſunt quāta p accidens: ꝛ ſi eēnt ſupficies ꝛ tpꝰ: idē ſeipſo mēſuraret.

Digreſſio.

Expoſitis his que ad ſeriē vboꝝ Ariſto. ꝛ Auer. ptinere videbant: tpꝰ ē vt nōnulle inducant ꝓpōnes: prima eſt. Quātitas eſt genus vnū: in quo incōplexa ea reponunt per que cōuenicter reſpōdemus ad interrogationē factā per quantū vel quot: ꝛ nō eſt rō menſure ꝓpria rō quātitatis: q₂ linea infinita nō menſurat. Unitas mēſurat que quidē nō eſt quantitas ſed principiū quātitatis: ſed eſt diuiſibilitas ꝓpria ꝛ adequata rō q̄ntitatis: ꝛ q₂ quātitas nō ſolū aliis erat principiu₃ menſurādi vel diuiſionis: ſed ēt ſibi: rō poterat quantitas ſe denominare ꝛ ſuas ſpēs: ꝛ hoc in ceteris generib⁹ nō cōſpiciebat: ꝛ ita ſaluat veritas eēntialis hui⁹ ꝓpoſitionis: linea eſt quāta: que ēt pōt eē denominatiua. In hoc ēt genere ſunt duo prima ꝛ minima: pūctus ꝛ vnitas: iter que tñ ē tm̄ vnū primū ꝛ minimū qd̄ ē menſura alioꝝ: pūctus. n. nō eſt mēſura cōtinui: q₂ tūc aliquotiēs ſumpt⁹ redderet ꝯtinuū: ꝛ inueniret ꝯtinuū cōpoſitū ex indiuiſibilib⁹: at vnū eēntialr eſt menſura numeri: vnū aūt applicatū alicui pti continui eſt menſura cōtinui: tantū itaq₃ vnū erit menſura in hoc genere. ¶ Contra: ſubſtātia mālis ſecluſa q̄ntitate h₃ ptes ꝛ eſt in loco: ergo diuiſibilitas non eſt ꝓpria ꝛ adequata rō q̄ntitatis: antecedēs deducitur variis rōnibus. Tū q₂: ſubſtātia ē prior q̄ntitate ergo partes ſubſtātie ptibus q̄ntitatis. Tū q₂: diuiſibilitas in partes eiuſdē rōnis cōcomittat eſſentiam quātitatis: ꝛ quātitas cauſat a materia: ergo ꝛ diuiſibilitas in partes eiuſdē rōnis cauſatur a materia: ergo diuiſibilitas primo competit materie: ꝛ merito materie q̄ntitati. Tū q₂: mā ſublata quātitate ē ita hic q₂ nō ibi: ergo ē in loco. Solutio prime eſt: ptes materie quo ad entitatē ſunt priores ptibus q̄ntitatis: in rōne tñ partis ſunt poſteriores: quēadmodū ſubſtantia eſt prior quātitate: ſubſtantia quanta quātitate eſt poſterior. Ad ſcđam dico q₂ quicquid eſt cā antecedentis eſt cauſa cōſequentis: quando effect⁹ a cauſa ſecunda dependet per illud quo cauſata eſt a prima: diuiſibilitas autem pendet a quantitate non ſm q₂ quantitas dependet a materia: ratio ergo concludit niſi q₂ materia eſt diuiſibilis ratione quantitatis. Ad tertiam: non eſſet materia in loco quantitate: cum quantitas ſit ratio eſſendi in loco: diſtinctio enim de eſſe in loco circumſcriptiue ꝛ diffinitiue ꝛ

sacramētaliter: ⁊ si Theologica sit ⁊ vera: Peripateticis tamen non satisfacit.

Secunda ꝓpositio talis est: Pūct⁹ ē simplr indiuisibil' ſm oēꝫ dimēsionē: vñ in linea finita ē pūct⁹ in actu ⁊ in potētia: per pūctū in actu intelligo punctū terminātē ⁊ finiētē lineam: separātē ⁊ distinguētē lineā a linea: per pūctū in potentia itelligit' pūctus ꝯtinuans ptes linee adinuicē inter duas enim ptes linee semꝑ punct⁹ in potentia medius reperit': ⁊ ē punct⁹ re seiunct⁹ a linea: superficie: corpe ⁊ substantia: ⁊ hec ꝓpositio his rōnib⁹ approbari debet: pūctus ē terminus linee: ⁊ ē id ad qd copulāt' partes linee: sꝫ terminus semꝑ est aliud ab illo qd terminat' ad ipsum. Itē de fine quāti. 1. de pūcto nō dī finitū vł' infinitū: primo phyſicoꝝ. 18. ⁊. 6. phyſicoꝝ. 86. motus puncti per motum corporis ē alicuius indiuisibilis: ⁊ est per accidens: ⁊ in principio sexti demonstrat cōtinuum non esse compositum ex indiuisibilib⁹: ⁊ prio celi. 2. sunt tres dimēsiōes linea est vnius mensure tm̄: superficies duarū. Iterum sphera tangit planū ſm pūctum: ⁊ nō tangit nisi ſm indiuisibile simplr: qr si tangeret ſm diuisibile essent planū ⁊ sphera eiusdē figure ſm ptes se contangentes: ergo aliqua ps circuli eēt plana. Rursus centrū circuli ē simpliciter īdiuisibile: cū sit id a quo ad circūferentiā oēs linee ducte sunt equales: ⁊ geometre diffiniunt punctū dicentes: pūctus est id cuius pars non est.

Tertia propositio est. Nulla substantia est magnitudo: nec aliqua qualitas ē magnitudo: differtqꝫ extēsio reipsa a re extēsa: his rōnib⁹: Materia est potētia: quātitas est act⁹: primo ⁊. 5. capitulo de substātia orbis: ⁊ prio phyſicoꝝ. 63. materia subicitur trine dimēsiōi: sꝫ nihil subijcit' sibiipsi: ⁊. 4. phyſicoꝝ. 51. nō est dr̃ia inter vacuū ⁊ corp⁹ mathematicū: cū vtrūqꝫ sit tres dimensiones abstracte a materia: eodem. 4. hꝫ Cōmentator pro incōueniēti quātitatē esse substātiā. Itē mā non resistit cōprimēti vesicā plenam aēre: qr ipsa pōt stare sub minori quātitate: nec forma aeris: cū ⁊ ipsa possit stare sub minori extensione: nec aliqua qualitas resistit pari ratiōe: ergo quātitas est illa que resistit. Rursus generatio simpliciter dicta esset augmentatio: cū per ipsaꝫ acqrat' forma substātialis extensa: ⁊ eēt alteratio augmētum: quando per ipsam aliqua qualitas extensa acqreretur. Iterū: substantia sentiret' per se: si eēt magnitudo: cum magnitudo sit sensibile cōe. 2. de aīa. 64. Postremo qualitati aliqd cōtrariatur: quantitati nihil: suscipit qualitas magis ⁊ minus: nō quātitas: ē qualitas a forma: quātitas a materia: ergo nulla q̄litas est magnitudo. ℭ Cōtra: mā preseruata a deo sine quantitate ⁊ motu locali hꝫ ptē extra partē: ergo ē q̄ta ⁊ ē ī loco ī quo prius erat: ꝙ. Itē: extēsio ē res extensa: ne ī linea pedali sint īfinite extēsiōes: si ē eiꝫ linea extēsa extēsiōe distincta a linea: ⁊ pari rōne extēsio erit extēsa extēsiōe distincta ab illa extēsiōe: ⁊ ita deinceps. Solutio ē: ad primū: mā seclusa quantitate non hꝫ ptē extra ptē: ⁊ theologice loquēdo: sꝫ possit deus facere quātitatē sine substantia: nō tñ substātiam corporeā sine quātitate: ⁊ rō ē: qr de⁹ pōt supplere vicem substātie ⁊ nō accidēns. Ad secūdū: nō ē extensio res extensa: ⁊ euitatur ꝓcessus ī īfinitū: qr vel extensio non est extensa: sꝫ ē quo extēsuꝫ ē extēsuꝫ: vł' si extensio est extensa: ipsa ex se formaliter est extensa: ⁊ non per aliam extensionem: solet enim esse priuilegium quātitatis: vt cōcedat' lineā eē quātitateꝫ ⁊ quantā: ⁊ extensionē esse extensionē ⁊ extensam.

Quarta ꝓpositio sit talis: eiusdē rōnis ē sane magnitudinē ⁊ motuꝫ ⁊ tēpus ex indiuisibilibus cōstare ⁊ in indiuisibilia diuidi: aut nihil hoꝝ hāc cōditionē subire: insegtur. n. motus magnitudinē: ⁊ tēpus motū. sꝫ. n. motus ⁊ tēpus peculiares habeāt cōtinuitates: diuisionē tñ sumūt a magnitudine. Motus igit' ⁊ tēpus sunt per se: nō tamē primo cōtinua: sed magnitudo prior: cuius sunt accidentia: sunt tñ per se quātitates: cū ptes eoꝝ ad proprios terminos copulent': vnde ptes motus ad mutatum esse: ptes tēporis ad instans copulant': ponuntur ergo. 5. methaphyſice. 18. tēpus ⁊ motus quantitates per accidens: quatenus nō habēt ꝓpriaꝫ diuisibilitatē: partiunt' nāqꝫ tēpus ⁊ motus ad diuisionē magnitudinis: ⁊ cuꝫ sola magnitudo ꝓpriam habeat cōtinuitatē ⁊ diuisibilitatē: ipsa est que loco allegato appellat' quātitas cōtinua ꝑ se: hic vero facit Aristoteles tēpus quātitatē ꝑ se: motū quantitatē per accidens rōne tēporis: qr hic separat species quātitatis ſm diuersaꝫ rōnem mensure: ratio aūt mensure que inuenit' ex motu est ex rōne tēporis: vnde tēpori cōceditur mensura ſm ꝓpriaꝫ rōnem: at motui non nisi inquātum subintrat tempus. Est autē tēpus numeratuꝫ prioris ⁊ posterioris existentiū in motu: prius nāqꝫ ⁊ posterius in motu seiungunt' ratione a motu: ⁊ prius ⁊ posterius in tempore a priori ⁊ posteriori in motu formaliter distant. prius. n. ⁊ posteri⁹ a priori ⁊ posteriori in magnitudine: ⁊ prius ⁊ posteri⁹ in tempore a priori ⁊ posteriori motus originē ducunt: ⁊ ita prius ⁊ posterius accepta in diffinitiōe temporis sunt prius ⁊ posterius in motu: ipsa nāqꝫ prius ⁊ posterius in motu vt sunt ab anima numerata temporis integraꝫ reddunt diffinitionē. Motus aūt sumit' pro forma fluente: pro fluxu forme: ⁊ formaliter: forma fiens in tribus vel quattuor generibus collocat'. Mutatio formalis est passio: mot⁹ pro fluxu forme ē successio quedaꝫ: ⁊ est quātitas cōtinua successiua cuius ptes copulant' ad mutatuꝫ eē: qd ita se hꝫ: in tali motu: veluti punctus in linea: ⁊ instās in tpe: ⁊ in oī motu est vna successio numero in qua fundat' tēpus.

Quinta ꝓpositio talis est. Locus ⁊ supficies ꝓpter diuersam rōnem mensure ꝯstituūtur diuerse spēs quātitatis. mensurat. n. locus extrinsece: ⁊ supficies intrinsece: ſm tñ essentiaꝫ ⁊ quatenus sunt sensibilia cōia nō distinguūtur. vnde. 4. phyſicoꝝ. 34. pertractatur locū primū esse diuisum: contangentē: ⁊ equaleꝫ locato: ipsumqꝫ esse vltimaꝫ supficiē corporis amplectētis locatū. ℭ Cōtra pticule loci ⁊ locati ad terminū cōem copulant': ergo loc⁹ nō ē supficies. ℭ Solutio ē: eadē ē distātia loci ⁊ locati: cui⁹ distātie locus ē termin⁹ extrinsec⁹: figura ⁊ supficies locati itrinsecus ⁊ essentialis: ⁊ sic ad quēcūqꝫ terminū copulent' pticule illi⁹ distātie: vt terminū eēntialeꝫ: ad eūdē copulant' pticule loci: veluti ad terminuꝫ nō eēntialeꝫ. Idē quoqꝫ in diuersis locis ſm diuersas ptes locari pōt: vt pꝫ de arbore exūte in terra ⁊ aere: ⁊ quēadmodū loc⁹ ⁊ supficies nō ꝯstituūt diuersa sensibilia cōia: sꝫ bñ diuersas spēs quātitatis: ita numer⁹ ⁊ oꝛo vnū sunt sensibile cōe: sed due spēs quātitatis discrete: vñ sciēdū ē ꝙ oꝛo ſm mām corp⁹ ē: cū sit aeris tenuissim⁹ ictus: ſm aūt ꝙ est ꝯñs motuꝫ tractiuū aeris est qualitas q̄ ē ꝓpriū sensibile auditus: ſm vō ꝙ mēsurat' indiuisibili qd est elementū

vel similia ſm diuersos respectus: sic est quantitas. discreta cuiꝰ ꝑceptio reducit̃ ad ꝑceptiõeꝫ nũeri. lꝫ. n. quãtuꝫ ad sp̃es discretas sit differentia inter numeꝝ ⁊ orationem: ⁊ ex hoc ꝙ in numero iteratio eiuſdẽ vnitatis ſm ſbam cõstituit numerum: in oratione aũt nihil ideꝫ reiterat̃ ſm ſbam. nõ. n. ideꝫ ellementũ vnius ⁊ eiuſdẽ littere sepius iteratũ cõstituit orationem: quẽadmoduꝫ iteratio eiuſdẽ vnitatis cõstituit numerũ: nihilminus tñ numerus ꝓ vt accipit̃ sensatum cõe nihil aliud est ꝙ̃ diuisio ꝯtinui: vñ discretio numeri ſm ꝙ est sensatu cõe cõis est ad oẽm diuisionẽ ꝓpriũ cõtinui ſm quã diuisionẽ diuersa cognoscunt̃ eẽ sensata que sunt in ipsis: hec oĩa frequẽti tractatu ⁊ exercitio facillime intelligi poterunt.

Amplius quantitati. Priũ parte tres ꝓprietates quãtitatis enumerantur. Prima est. Quantitati nihil cõtrariat̃: ⁊ palaꝫ ẽ in determinatis quãtitatibꝰ idest in his que alicuius termino numeri coercent̃ nihil penitꝰ esse ꝯrium. Cõtra: multa paucis ⁊ magnũ paruo qs dicet esse ꝯriuꝫ. Solutio est: vel hoꝝ nihil est quãtitas: sed ad aliqd. dicimus. n. montẽ paruũ: miliuꝫ magnũ: ⁊ si in domo sint quinquaginta: multi sunt: si in theatro pauci. ¶ Amplius si sint quantitates: adhuc illis nihil ꝯriat̃: tũ ne ideꝫ ꝯria suscipiat: tuꝫ ne ideꝫ sibiipsimet sit ꝯriuꝫ. non pñt. n. duo ꝯria ꝑdicari de eodẽ: nec respectu eiuſdẽ: nec respectu diuersoꝝ. Itẽ locus vĩ hr̃e aliquã ꝯrietatẽ. sursuꝫ. n. ⁊ deorsuꝫ ꝯriũ est. Aristoteles nõ soluit: cuꝫ ex pcedentibus forte pateat solutio. nõ sunt. n. sursuꝫ ⁊ dorsuꝫ ꝯria: cuꝫ idẽ p cõparationẽ ad diuersa possit eẽ simul sursuꝫ ⁊ dorsuꝫ. ¶ Cõtra hãc ꝓprietatẽ arguit Boetius primo: linea recta linee curue ꝯriat̃. Scdo superficies alba ⁊ nigra: aspera ⁊ lenis opponũtur. Tertio corporale ⁊ incorporale. Quarto: dies ⁊ nox vident̃ opposita. Quinto: orationi vere aduersat̃ oratio falsa. Solutio est: merito quãtitatis hec nõ opponunt̃ sꝫ qualitatis: curuitas ⁊ rectitudo: albedo ⁊ nigredo asperitas ⁊ lenitas q̃litates existũt: nõ quãtitates. Iteꝫ si dies ⁊ nox videat̃ opposita: nõ in eo ꝙ tẽpus est: sꝫ in eo ꝙ dies ẽ aer lucidus: nox aer obscurus. ¶ Rursus: oratio nõ ſm id qd̃ significat in quãtitate numerat̃: sꝫ ſm id qd̃ ꝓfert̃. Scdm̃. n. id qd̃ ꝓferimꝰ orationẽꝫ: longa syllaba: breuiqꝫ cõponit̃: que oẽm orationem nõ ſm id qd̃ ipsa significat: sꝫ ſm id qd̃ ad ꝓlationẽ est metiuntur. Amplius corporale ⁊ incorporale nõ ſm ꝯrietatem: sed ſm priuationẽ habitũqꝫ opponuntur.

Secunda ꝓprietas ẽ. Quãtitas nõ suscipit magis ⁊ minus: lꝫ maius ⁊ minꝰ ab hoc genere nõ auferant̃. cũ. n. quantitati nihil sit ꝯriuꝫ nõ poterit ipsa suscipere magis ⁊ minus.

Tertia ꝓprietas ẽ: ſm quãtitatem equalitas ⁊ inequalitas nũcupat̃. singule. n. quãtitates equales atqꝫ inequales dicunt̃: in aliis võ que quãtitates ñ sunt: nõ repit̃ eq̃litas: neqꝫ iequalitas.

Auerrois p̃sis dicit ⁊ illud est: qꝛ ꝯria sunt in illa essentia: quoꝝ quedã in vltimitate lõgitudinis: qd̃ aũt dĩ in relatiõe ad aliud ab eo nõ inuenit̃ aliqd significatio qd̃ sit in vltimate longitudinis ab eo: cum dicat̃ in relatiõe ad res finitas. Sensus ẽ: duo ꝯria nequeũt ꝑdicari de eodẽ: nec respectu eiuſdẽ: nec respectu diuersoꝝ. Contra: nõne album ⁊ nigrum predicant̃ de pallido. Distinctio de cõtrariis ſm eẽ ꝑfectũ ⁊ iꝑfectũ soluit: albũ ⁊ nigrũ ſm eẽ ꝑfectũ de eodẽ minime affirmant̃: at magnũ ⁊ ꝑuũ si eẽnt ꝯria: non essent ꝯria nisi ſm esse ꝑfectum.

¶ Itẽ inq̃t: locus superior q est cõcauũ orbis vĩ ꝯrius loco inferiori qui est mediuꝫ mũdi. s. locus terre qui est cõcauũ aq̃ ⁊ cuiuſdã ptis aeris. Et sciẽdũ est: terra mixta a concauo partim aque: ⁊ partim aeris: ⁊ a cõuexo aeris per porositates terre ingressi circũscriptiue locatur: terra autem simplex circũscribitur ab aeris cõcauo in porositatibus terre igressi iter terrã simplicẽ ⁊ mixtam: ⁊ dicit Alber. magnus ꝙ virtus conseruatiua terre perfecta est in centro: inchoans in cõcauo aque: iõ motꝰ terre est simplr̃ deorsum. Alii scribũt ꝙ qñ centrũ grauitatis terre est centrũ mũdi: terra tũc est naturalissime locata nõ a medio mundi sed a superficie ꝯcaua aque ⁊ aeris: q̃ qdẽ superficies sũt locꝰ simplr̃ deorsum: qꝛ locãt id qd̃ ẽ simplr̃ deorsuꝫ: ab illis. n. terra circũdat̃. Aqua vero locat̃ concauo aeris ⁊ cõuexo terre. Aer cõcauo ignis: ⁊ ꝯuexo aq̃: ignis cõcauo lune ⁊ ꝯuexo aeris. ¶ Amplꝰ ait: ⁊ qꝛ ipsi volũt hic elõgationẽ: elõgationẽ inesse ⁊ nõ elõgationẽ in spacio. i. ꝯria debẽt distare distãtia formali nõ distãtia ſm spaciũ: albedo. n. q̃ est sursum nõ cõtrariat̃ albedini dorsuꝫ: sꝫ albedo ⁊ nigredo siue sint sursuꝫ: siue dorsuꝫ: aduersant̃: ⁊ subiũgit Auer. ⁊ sic ẽ qꝛ sit ꝯrietas hec sequẽs q̃titatẽ i eo ꝙ ẽ vbi ⁊ nõ in eo ꝙ ẽ q̃titas: neqꝫ in eo ꝙ ẽ aliqd: sꝫ supꝰ ⁊ iferiꝰ: sꝫ hec res ẽ res accidẽs relatiõi sicut accidit quãtitati: ⁊ pp hoc nõ ẽ necesse ex h̃ vt credat̃ ꝙ sequat̃ relationẽ ꝯrietas. Sensus ẽ: cũ sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ sint relatiua: ⁊ dicant̃ de eodẽ respectu diuersoꝝ nõ poterũt eẽ ꝯria. Unde sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ i mũdo sunt loca distincta ⁊ vbi totalia: ⁊ sp̃es loci: añ: retro: dextrũ ⁊ sinistrũ sunt tm̃ ptes: oẽs etiã dñe positiõis cuiliꝫ corpi subcelesti attribuũtur in ꝯpatiõe ad celũ: pars versus oriẽs dĩ dextra: v̓sus occidẽs sinistra: ps subiecta polo antartico ẽ superior: subiecta polo artico iferior: ps nobis meridionalis ẽ ps anterior: regio opposita pti meridionali vocat̃ ps posterior: ⁊ dixerũt expositores ꝙ in loco p superficie nõ iuenit̃ ꝯrietas: sed bñ p virtute ꝯseruatiua locati. ¶ Cõtra hãc ꝓprietatẽ arguit̃. 5. physicoꝝ. 18. dicit̃: cã vlr̃ ꝓpter quam est possibile vt motꝰ solũmõ sit in quãtitate: qualitate ⁊ vbi est: qꝛ ꝯria existũt in eis: hec. n. necessaria cã ẽ in esse eoꝝ: ꝙ̃ cũ augmẽtatio ⁊ diminutio sint motus ptinẽtes ad genꝰ q̃titatis: quantitati aliqd ꝯriabit̃. Solutio est: termini qdẽ motꝰ primi ꝯria existũt positiua ⁊ mediata: ⁊ ẽ motꝰ oĩs de ꝯrio in ꝯriũ: mouet̃ celum de cõtrario in cõtrariuꝫ: quatenus mouet̃ ab vno extremo dyametri circuli ad aliud extremũ eiuſdem dyametri: inter magnũ ⁊ pũũ: remissuꝫ ⁊ itẽsuꝫ: añ ⁊ retro ꝯrietas existit idonea p motu ꝑficiendo: cũ inter ea mediũ iueniatur opportunũ. Declarat̃ ẽt motus inueniri in quantitate: vnde lꝫ quantitas non cõtrarietur quantitati: tamen vt minor ex maiori habet oppositum modum essendi ⁊ imperfectiorem ꝙ̃ maior ex minori saluat̃ in quãtitate motus. ¶ Rursus ait ⁊ in his duobus propriis communicant quantitas ⁊ substãtia. s. in hoc ꝙ nõ ẽ eis contrarium ⁊ i eo ꝙ nõ recipit magis ⁊ minꝰ: vñ intẽsio ⁊ remissio p admixtionẽ ꝯrii ꝯcedit̃ q̃litatibꝰ de tertia sp̃e: extẽsio võ ẽ vna cõditio q̃ q̃titati attribuit̃: due. n. q̃litates ꝯrie cõpossibiles existũt ſꝫ certos gradus: at due q̃titates sũt penitꝰ icõpossibiles: sũt. n. tria q̃ nã nõ ꝑmittit: vacuũ. s. infinitũ: ⁊ penetrationẽ dimẽsionũ. ¶ Postremo ait: ꝙ q̃litate non dĩ equale: neqꝫ ineq̃le: sed dĩ simile ⁊ dissimile. Sẽsus est: identitas equalitas:

equalitas: similitudo: relatiões sunt p modū vnius:
distinctio: inequalitas: dissimilitudo p modū nume
ri: idēptitas ⁊ distinctio inter ea cadunt q̄ in genere
substātie inueniunt: similitudo ⁊ dissimilitudo in ge
nere qualitatis: eq̄litas ⁊ ineq̄litas p̄dicamēto quā/
titatis ɔcedunt. Et infero corolarie has ꝓpōnes eē
veras: sortes ⁊ Plato sunt eiusdē speciei: ⁊ numero
distigunt: hō ⁊ asin⁹ differūt spē: ⁊ sunt eiusdē gene
ris: hec albedo ⁊ h̄ albedo sunt sil'es i spē: ⁊ dissimi/
les in numero: albedo ⁊ nigredo sunt sil'es in gene/
re ⁊ dissimiles in spē: hec linea: ⁊ hec sunt equales i
spē: non eedē: nō similes: linea ⁊ sup̄ficies sunt spē
inequales: nō distincte: nō dissimiles: in alijs vero
p̄dicamētis reperit nō idētitas: ⁊ lȝ cōiter cōfundā/
tur vocabula: veritas tñ peripatetica est: q̄ ista ꝓpō
est falsa: hec albedo differt spē a nigredine: sed ista
est vera: hec albedo ⁊ hec nigredo sunt dissimiles ſ̄ȝ
spēm: ⁊ rō est ista: naȝ si hec albedo esset dissilis huic
nigredini ⁊ distincta: idem diceret ad vnū bis p se ⁊
primo ſ̄m eūdem moduȝ stante eodē fundamēto for
mali: ⁊ simil'r eodem termino formali.

Digressio.

Ut predicamētū quātitatis suū habeat cōplemē
tum due ꝓpōnes approbāde sunt prima est:
dimēsio est māe coeterna: nō est.n. simile de mā respe
ctu formaꝝ s̄balīū ⁊ qualitatū ⁊ respectu quātitatis:
q: mā acq̄rens vnā formā s̄balē pdit aliaȝ: ⁊ mā seu
cōpositū suscipiēs vnā qualitatē sm eē reale amittit
aliam: nō est sic de quātitate: q: aliter corpus fieret
ex nō corpore ⁊ dimēsio ex nō dimensione: ⁊ sic for/
me corporales essent sibiinuicē ɔrie succedētes in eo
dem subiecto. Item ois forma s̄balis esset indiuisibi
lis: ponūtur.n. hac de cā dimensiones in mā: vt for/
me recipiant in mā diuisibiliter: q: dimēsio est rō di/
uisibilitatis: ad oēm deinde formā s̄balē cōsequitur
determinata quātitas: p̄io d̄ aīa.53.2. de aīa.60. di/
uersitas formarū est cā diuersitatis in quātitate ⁊ ma
gnitudie: vñ eadē numero quātitas pōt eē nunc ma
gis ⁊ nūc minus extensa: ⁊ quātitas vt idifferēs est
ad varias extēsiones ⁊ figuras: vt sic vocat interm/
nata: vt aūt cōiuncta extēsionibus ⁊ figuris ⁊ varijs
formis s̄balibus terminata nūcupat. Quare in rare
factōe nō acq̄rit noua quātitas sed nouus terminus
quātitatis in rarefactōe nāqȝ manet eadeȝ mā p̄cise
ergo eadē quātitas. Itē si sic: posset ideȝ accidēs nu/
mero trāsire de subiecto in subiectum: dato q̄ bipe/
dali quātitati ageneraret quātitas pedalis p rarefa/
ctionē: sit mā subiecta: quātitati pedali acq̄site. A. cō
stat q̄. A. pri⁹ informabat aliqua p̄te bipedalis quā/
titatis: ⁊ nūc informat pedali quātitate ergo illa ps
bipedalis quātitatis trāsiuit de mā. A. ad aliā māmm
ergo de subiecto in subiectum.

Secunda propositio talis ē. Quātitas ē ac
cidens absolutū: cū nō depende
at nisi vna depēdētia: a subiecto: scilicet: vbi accidēs
respectiuum duplici pendet d̄pendentia a fundamē
to videlicet ⁊ a termino. ¶ Contra: nullū absolutum
pōt fundari in respectiuo: cū fundamentū sit absolu
tius fundato: quātitas aūt continua fundat in respe
ctu: cum dicit actio longa ⁊ ɔtinua. Itē ois forma q̄
p motū acquirit hȝ in se continuitatem quantum ad
suum fieri: cum habeat partes inuicem continuatas
sed vbi est forma q̄ per motū localē acq̄rit: ⁊ q̄ hȝ in se
ɔtinuam quantitatē: tū vbi est purus respec t⁹: ergo:
Amplius numerantur relationes: ergo numerus ē
forma respectiua. ¶ Solutio est: ad primuȝ: actio di/
citur longa ⁊ cōtinua: capiendo actionē pro re acta:
res aūt acta denominat ɔtinua: pp motum pro fluxu
forme ibi concurrentē. Ad secundū: vbi acquiritur p
motum localē ⁊ nō est continuū: spatiuȝ super qȯ fit
motus localis opus ē vt sit continuū vel contiguuȝ.
Ad tertium: vel distinctio de numero predicamētali
⁊ transcendenti soluit: orit numerus predicamenta/
lis duntaxat ex diuisione cōtinui: numerus vero trā
scendens oībus applicari pōt. Uel vnitates relatio/
num nō fundant numeꝝ: nisi quatenus habēt eē con
ceptuȝ: ⁊ tales vnitates vt habent esse conceptū pos
sunt fundare numeꝝ rem absolutā: sed quoniā d̄ quā
titate satis dictum est: ad relatiuoꝝ ordinem sequēti
lectione transibimus.

Ad aliquid vero. Quia quantitatē cō
tinuo ad aliquid cō/
sequitur: recte post quantitatē relatiuoꝝ series ordi/
nata est. Itē cū superius de quantitate tractaret: rela
tiuoꝝ mentio facta est: cum de magno paruoqȝ dice
retur: vt ergo ɔtinua ⁊ nō esset operis interrupta di
stinctio: ideo quantitate finita: de relatione ꝓposuit.
Sentētia autem huius partis stat in hoc: ad aliquid
sunt quecunqȝ id qȯ sunt alioꝝ esse dicunt: vel quo/
modolibet aliter ad aliud: ⁊ hec diffinitio ɔsentit re
latiuis ſ̄m esse ⁊ ſ̄m dici: relatiua.n. ſ̄m esse sunt que
ſ̄m id qȯ sunt: sunt ad aliud: ⁊ cum hec diffinitio cō/
munis esset septem generibus respectiuis: induxit
Aristoteles exempla de habitu ⁊ positione: sunt eniȝ
accubitus: ⁊ statio ⁊ sessio positiones quedā: a quib⁹
quidem subiectum denominat iacere: stare ⁊ sedere.
Est nāqȝ vniuersale preceptum q̄ abstractū ē id quo
concretum est tale.

Auerrois. p̄io dicit: ⁊ res relatiue sunt qua
rum quiditas ⁊ esse dicit in cōpa
ratione ad aliud: siue per se siue per coniunctionem
ꝓportionis: sicut idem ⁊ similia.i. res relatiue sunt q̄
dependent duplici dependētia a fundamento sciȝ ⁊
termino. Iteȝ ait: ⁊ positio ē ex relatione aliquo mō:
iacebit nāqȝ ⁊ stabit ⁊ sedebit nō ex positiōe sunt sed
ex rebus denominatis ex noībus ex positione.i. posi
tio est relatio aliquo modo.i. non est relatio posita in
quarto predicamento: vnde tantū valet dicere ad ali
quid: quantū accidens respectiuū: ⁊ hoc nomen ac/
cidens respectiuū ē nomen analoguȝ septem generi/
bus: at in predicamento relationis accidentia respe/
ctiua que quattuor requirunt: fundamentū scilicet ⁊
terminum: ⁊ rationē fundandi ⁊ rationeȝ terminādi:
sex vltima genera exigūt dūtaxat fundamentū ⁊ ter/
minum: sunt relationes quarti generis relationes in
trinsecus adueniētes: que necessario consurgūt posi
to fundamento ⁊ termino: sex vltima p̄dicamenta re
spectus extrinsecus aduenientes appellari solent.

Digressio.

Quāuis perarduuȝ sit de relationibus ad mē
tem Aristotelis ⁊ Auerrois differe/
re ob illustrium auctoꝝ nō simulatas contētiōes: pla
cet tñ mihi vt vobis rē gratam faciā nōnulla indu/
cere documenta quibus ea q̄ de relationibus mente
cōcipio plane explicent. Primū sit tale: relatio ē ens
reale formaliter a fundamento ⁊ termino re ipsa se[p]tū
ctuȝ: ratio est. 12. methaphy sice. 29. dubitans Aristo
teles vtrum altera aut eadem essent principia ⁊ ele/

menta substantiarū ⁊ eoꝝ que sunt adaliquid:indu/
cit hanc rōnem:si sbā ⁊ relatio habeāt eadem princi
pia ⁊ elemēta ergo substātia ⁊ relatio ex eisdē erunt:
sed incōueniēs est inquit Cōmentator vt sint eadeꝫ:
tunc.n.substātia ⁊ relatio essent sub eodē p̄dicamēto
ergo nequeūt substātia ⁊ relatio eē eadem res: neqꝫ
pōt substātia esse principiū relationis:quātuꝫ ad id
qd̄ est materiale in ea:qꝛ si sic relatio dissolueretur in
substātiā:oia.n.dissoluunt̄ in elemēta qd̄ saltē veruꝫ
est de elemēto qd̄ est mā:lꝫ forte non in eo qd̄ est for
ma:verba Auerrois sunt ista:similiter impossibile ē
ponere vnū alioꝝ esse elementū oium verbigrā re/
lationē : cōtingeret.n.oia esse relatiua ⁊ cōtingeret
vt in aliqua hora:dissolueret̄ substātia in relationeꝫ:
aut relatio in substantiā ⁊ hoc cōtingit in genere qd̄
est mā non in eo ꝙ forma. ¶ Item nō sunt omnium
predicamentoꝝ eadem elementa propria: sed soluꝫ
sunt elemēta omniū ꝓportiōabiliter ergo qualitas
⁊ quātitas nō sunt propria elemēta relatōis:voluit
ergo phs alterius ⁊ alterius predicamētu alia ⁊ alia
esse principia propria:nō obstāte ꝙ accidētia depē/
deāt a substātia:ergo fundamēta relationū nec sunt
relationes:nec propria elementa relationū. ¶ Cō/
tra:ergo ad relationē esſꝫ mot⁹:⁊ n̄ posset relatio rea
lis aduenire alicui sine mutatione facta in ipso.ha/
beretqꝫ relatio ꝓpriam productionē ⁊ cōseruatōeꝫ.
Soluit sanctus Thomas.5.physicoꝝ.idētitas que
res est eadem sibiipsi est ſm rōneꝫ ex parte vtriusqꝫ
extremi:relatio inter scientiam ⁊ scibile est realis in
vno extremo: ⁊ ſm rōnem in alteroꝛ sicut dextrum ⁊
sinistrum in animali sunt relationes reales:in colū/
na vero ſꝫ rōnem tm̄:reperiunt̄ ⁊ relationes reales
ex parte vtriusqꝫ extremi:nō videt̄ ergo difficile ꝙ
mutato extremo in quo relatio realiter existit de no/
uo:dicatur aliquid relatiue de alte ro absqꝫ sui mu/
tatione:cum nihil ei realiter aduentat:sed in illis in
qbus relatio inuenitur realr̄ in vtroqꝫ extremoꝛum
apparet difficile ꝙ aliquid relatiue enunciet̄ de vno
p mutatōeꝫ alterius absqꝫ mutatōe sui:cū nihil d̄ no
uo adueniat alicui absqꝫ mutatiōe eius cui aduenit:
vn̄ dicendum est ꝙ si aliquis per suam mutationem
efficiatur mihi equalis:me nō mutato:ista equalitas
primo erat i me quodāmodo tanꝗ in sua radice ex
qua hꝫ esse reale:ex hoc.n.ꝙ habeo talē quātitateꝫ:
cōpetit mihi ꝙ sim equalis omnib⁹ eandeꝫ quantita
tem habētib⁹:cū ergo qspiam de nouo accipit illam
quātitatē:ista cōis radix equalitatis determinat̄ ad
istum:⁊ ideo nihil mihi aduenit de nouo p hoc ꝙ in/
cipto esse alteri equalis p eius mutationē:quare ſꝫ
sanctum Thomam subiectū recipiens relationē rea
lem de nouo se hꝫ qdem aliter ꝗ prius nō tn̄ moue
bitur aut mutabit̄:lꝫ.n.oē qd̄ se hꝫ ad se aliter ꝗ pri⁹
moueatur:non tamen omne qd̄ se hꝫ aliter nunc ꝗ
prius mouetur:quia quod se habꝫ ad alterum aliter
nunc ꝗ prius nō mouetur. ¶ Contra:hoc se habet
ad alteruꝫ realr̄ alr̄ nūc ꝗ prius ergo se habet ad se
aliter nunc ꝗ prius:cum sit factum compositus pp
aduentum noue relationis realis:pōt itaqꝫ affirma
ri realē relationē nō aduenire alicui de nouo sine mu
tatione illius:ad relationē tn̄ nō est mot⁹:qꝛ nō ꝓdu
citur nisi cū alio ad eius eē requisito. ¶ Iteꝫ si relatio
reipsa a fundamēto differret:⁊ veritas ꝓpōnis esset
relatio subiectiue existens in ipsa ꝓpositione: eadeꝫ
propositio simul ⁊ semel ⁊ vera ⁊ nō vera inueniret̄
formet quispiam istam propositionem: prima intel/
ligentia nihil producit:in cuius mente permaneat
vsqꝫ ad.A.instans in quo Deus nihil penitus pro
ducat: in tali momento talis propositio erit vera:
quia ita erit sicut per ipsam adequate significabitur:
erit aūt nō vera:quoniam in illo instāti nullus respe
ctus veritatis denuo in ipsa reperiet̄:nihil nāqꝫ pro
duci pōt nō concurrente causa prima. Solutio ē:illa
ꝓpositio:prima causa nihil ꝓducit:fuit falsa formali
ter vsqꝫ ad.A.instans exclusiue:in.A.instanti est v̄a
fundamentaliter:non vera formaliter : exemplo hec
rn̄sio d̄claratur: si essent duo alba actu:⁊ nō actu simi
lia:carētia scilicet similitudine formali : essent similia
fundamentaliter:nō formaliter. Stāte hoc documē/
to:palam est ꝙ hoc nomen relatiuū nō est nomen se
cunde intentionis:sed ex vsu loquentiū ē nomē con
cretum a supposito dūtaxat:quāobrē hec ꝯsequentia
nō valet:fortes est pr̄:pater est relatiuū:ergo fortes
est relatiuū:neqꝫ est verum ꝙ relatio sit ens reale n̄
realiter a fundamento distinctū:cū.n.relatio sit ens
reale formaliter:⁊ fundamentū sit ens reale formali
ter:⁊ relatio ⁊ fundamentū nō se habeant sicut supe
rius ⁊ inferius:ergo relatio reipsa a fundamento se
iungetur:est.n.apud me preceptū vniuersale. Quā/
docunqꝫ sunt aliqua non se habentia ſm superius ⁊
inferius quorum quodlibet sit ens reale formaliter:
illa realiter distinguunt̄.

Secundum documentū sit tale. Relatio/
nes mō vnius ⁊ numeri con
stituunt primum modū relatiuoꝝ. Secūdus modus
comprehendit relationes actiui ⁊ passiui:mouentis
⁊ mobilis:at in tertio modo inueniūtur relationes p
modum mensure ⁊ mensurati .5. methaphysice.20.
idētitas:similitudo ⁊ equalitas relationes sunt p mo
duꝫ vnius :distinctio:dissimilitudo:inequalitas per
modum numeri:⁊ vnaqueqꝫ istaꝝ tantū vnī proprie
attribuitur predicamento:vocantur autē relationes
per modum vnius:quia ratio fundandi ⁊ terminādi
nō numerātur:p modum numeri:qm̄ ratio fundādi
⁊ terminandi multiplicant̄:⁊ est attendendū ꝙ rela/
tiones modo vnius sunt relationes equiparantie:mo/
do numeri disquiparantie:cui relationi disquiparantie n̄
repugnat hie extrema eodem noie nominata:ꝓpter
distinctioneꝫ:pōt etiam eadem relatio eē per modū
vnius ⁊ numeri variato fundamento formali ⁊ termi
no formali:veluti inter producens ⁊ productum ea/
dit relatio modo vnius:quatenus sunt eiusdem spe/
ciei:modo numeri inquantū distinguuntur numero.
¶ Amplius paternitas ⁊ filiatio nominant̄ relatōes
actiui ⁊ passiui:quia requirūt actionē ⁊ passionē pre
cessisse:id aūt qd̄ nominat̄:pater fundamentū est pa
ternitatis:qꝛ illud est fundamentum relationis qd̄ su
scipit in se relationeꝫ:id qd̄ est filius est terminus illi
us relationis:potentia actiua patris ē ratio fundādi
paternitateꝫ:potentia passiua filij ratio terminandi.
¶ Item relatio mensurabilis ad mensuraꝫ pertinet
ad tertium moduꝫ:vt scientia ad scibile:⁊ intellect⁹
ad intelligibile:nec ē mutua:sicut alie de primo mo/
do ⁊ secundo:est aūt manifestū ꝙ per mensurā ⁊ mē/
surabile intelligimus exemplar ⁊ exēplatū:exempla
tum.n.dependet ab exemplari:cū sit imitatiuū illi⁹:
⁊ sic scientia dependet a scibili cuius ē imitatiua:⁊ ē
aduertendum ꝙ relationes tertij modi fundantur ī
oi re cuiuscūqꝫ generis ⁊ forte sup ideā i mēte diuina.

Tertium documentū sit tale:vnum non pōt
referri ad vnum bis per se ⁊ prio
ſm eūdē

ſm eūdez modū ſtāte eodē fundamēto formali ⁊ ſtr eodē termino formali: ⁊ rō eſt: qꝛ non pōt idem referri pluribus relationibus eiuſdem ſpeciei ad vnū ⁊ idem: nequit enim vnus pater refferri ad vnum filium duabus paternitatibus: ⁊ hec eſt cauſa ꝙ hec albedo eſt diſſimilis illi nigredini: ⁊ non ab eadem ſpecie diſtincta: at relationibus diuerſorum modorum idem conſpicitur plane refferri ad idem bis per ſe ⁊ primo. nam ſm doctores de via cōmuni: ſciētia ab obiecto ſeiungitur producitur ⁊ menſurat: ⁊ licet vnū non poſſit refferri ad idem bis per ſe ⁊ primo: poteſt tamen idem bis refferri ad plura relationibus eiuſdem modi: ⁊ eiuſdem rationis: nam hec albedo reffertur ad hanc albedinē ſimilitudine: ad illā nigredinem diſſimilitudine: ad duas autē albedines reffertur duabus ſimilitudinibus eiuſdem rationis. Et itero corolarie tot paternitates inueniri in ſorte: qt ſunt filij ſortis: neqꝫ colligit hec ſequella: plures paternitates ergo plures patres: quēadmoduꝫ nec vꝫ ſortes hꝫ plures ſciētias ergo eſt plures ſciētes: eſt nāqꝫ regula generalis: ꝙ cū multitudine formarum accidētaliū ſtat vnitas ſuppoſiti habētis formas: nō valebit ergo ꝯña a pluriſicatiōe forme ad pluriſicationē cōcreti importātis formā ⁊ cōnotantis ſuppoſitum: ⁊ lꝫ ſit impoſſibile ꝙ eadeꝫ albedo numero ſit in varijs ſubiectis loco ⁊ ſubiecto diſtinctis: poſito tamen hoc per poſſibile vel impoſſibile: eēnt plura alba vna albedine numero.

Ineſt autem ⁊. Sentētia hui⁹ partis cōſiſtit in quattuor propōnibus: prima eſt. Relatiua nō recuſant ſuſcipere ꝯrietateꝫ: virtus nāqꝫ que eſt mentis affectio in bonā partem difficile cōmutabilis aduerſat vitio quod ē affectio in malaꝫ ptem ipſa quoqꝫ difficile mobilis diuturnitate pdurans: cū igitur ipſum adaliqd pter vtiam aliud pdicamētuꝫ intelligere nō poſſimus: patrem. n. ⁊ filiuꝫ: dnm ⁊ ſeruū ſm ſbam ꝯſideramus: duplū ⁊ dimidiū ſm quātitatē ſcientiā ⁊ ignorātiam prauę diſpoſitionis ſm qualitatē: ſuſcipiet relatio ꝯrietatem ſm exigentiā predicamētoꝝ de qbus relatiua dicunt. ¶ Eſt ꝯſiderandū ꝙ prima ſpēs qualitatis vetius dī relatio ꝙ̄ qualitas: vñ ſciens ſm ſciētiā quā adeptus eſt: maxime dī adaliqd: lꝫ. n. ſit ſpēs qualitatis ſcia ſm ꝙ eſt in aīa: ſicut in ſubiecto: ⁊ aiam denominet ſm ꝙ dī ſciēns vel prudens: tñ ſm ꝙ eſt in ſe vel ſm ſuaꝫ generationē qua generat in aīa maxie eſt adaliqd: cognitio nāqꝫ acqrit itellectui nulla mutatione facta in ipſo intellectu.

Secunda propoſitio talis exiſtit: relatiuis cōceditur iſta proprietas que eſt ſuſcipere magis ⁊ minus ſm ſcilicet cōditionē fundamentorū. Cōtra: inquit Boetius: cū quātitatis propriuꝫ ſit dici equale ⁊ ineq̄le: ⁊ quātitas magis atqꝫ minus nō ſuſcipiat nō ſuſcipiet equale ⁊ iequale magis ⁊ minus. Reſpondet: equale vel inequale non eſt quātitas cū ſit propriū: ſed eſt quedaꝫ qualitas ⁊ paſſio quātitatis. Alia ſolutio eſt: relatiua ſuſcipiunt magis ⁊ minus: dūmodo fundamētuꝫ ſuſcipiat magis vel minus: vel maius ⁊ minus: ſunt q arbitrant inequale ſm ꝙ magis vel minus recedit ab equali ſuſcipere magis ⁊ minus: ergo equale non ſuſcipiet magis ⁊ minus ſed bene inequale: vnde relationes fundate in quantitate determinata non ſuſcipiūt magis atqꝫ minus: ſed bene ille que fundant in quantitate indeterminata.

Tertia propoſitio eſt iſta. Omnia relatiua ad conuertentiam dicuntur: ꝙ̄uis nō eiſdem caſibus conuertantur: ſed caſu aliquotiens differunt ſm locutionem: ⁊ hoc iccirco euenit: quia omne ad aliquid eſſe ſuum ex alterius habitudine ⁊ comparatione trahit: requiritur ergo ꝙ conueniens aſſignatio explicet: niſi. n. relatiua conuenienter aſpiciantur: conuerſio nulla conſpicitur: in omnibus autem ad aliquid conuerſionem expectari neceſſe eſt: ſi vero deſunt noīa: ex eo ꝙ prius dicitur nomen fingendū ē: ſicut ex eo ꝙ ē ala: qm̄ id pri⁹ ad alatū dicitur: que auis ad alam non conuertitur: denominatio ſumenda eſt vt dicatur alatum: atqꝫ hoc idem ⁊ in ceteris relatiuis: licet intelligi: manifeſtum eſt: ergo quoniam in his quoqꝫ que confēſſe ſunt ad aliquid ⁊ in quibus nomina ſunt: non erit relationis propria cōuerſio ſi non conuenienter ⁊ ad aliud ad qd̄ proprie dicitur aſſignentur: non reffertur enim ſeruus ad hominem: ⁊ dominus ad bipedem: niſi tāqꝫ ad ea que ſunt illis accidentia. Sūt autē relatiua conuenienter aſſignata: quando vno permanēte cunctis alijs pereuntibus relatiuorum predicatio conſtat: ⁊ quo pereunte cunctis alijs permanentibus ad aliquid predicatio non manet: illud eſt ad qd̄ cōuenienter nois relatio reffertur. ¶ Cōtra: Boetius duo inducit dubia que contra Ariſtotelē quidā culpandi ſtudio poſuerunt: in primo nō videtur ſolius relatōis ad cōuertentiam dici: ſi quis eniꝫ ſic dicat: cū ſol ſuper terram ē: dies eſt: ⁊ cū dies eſt: ſol ē ſuper terrā: recipiunt hec quoqꝫ ꝯuerſionē: que ꝯſeſſe a relatiuorū deffinitiōe ſegregata ſunt: ergo nō in ſolis relatiuis cadit iſta conuerſio. Solutio eſt: propriū eſt hoc relatiuorum ſm aliquā habitudinem eodem modo conuerti: qui. n. dicit: cū ſol eſt ſuper terram: dies eſt: ⁊ cum dies eſt: ſol eſt ſuper terram: nullam habitudinē mōſtrat: ſed tantūmodo conſequentiaꝫ oſtendit: conſequitur. n. ſuper terrā ſolem eſſe: cum dies eſt: ⁊ cū ſol ſuper terram curſum agat diem eſſe: cum vero aliquis dicit: filius pris filius: ⁊ pater filij pr̄ habitudineꝫ ⁊ comparationem ⁊ quodāmodo continentiā vtrunqꝫ declarat: hinc eſt ꝙ ſolet fieri differentia inter cōuerſionem que eſt proprietas propoſitionum vel terminorum quatenus exiſtunt in propoſitione: ⁊ conuertibilitatem que cadit inter terminos qui de ſeinuicē vniuerſaliter predicantur: ⁊ conuertentiam que conſiſtit in mutua aliquorum habitudine. ¶ Rurſus ait Ariſtoteles: eſſe hominē ⁊ bipedē accidere domino ⁊ ſeruo. Contra: ſubſtantia nō accidit accidēti: quia ſubſtantia nō eſt accidens: ergo. Solutio ē: interduꝫ conſuetudinis Ariſtotelice eſt: que ſecundo loco ⁊ extrinſecus predicantur dicere ſm accidens predicari ſeruus aūt prius ad dnm eſt: ſecūdo vero loco ad hominem: ergo ſm accidens dixit ſecūdo loco: volens oſtendere extraneā ⁊ non conuenientē fieri predicationem: ſi quis ad hominē vel bipedem ſeruum ⁊ nō ad dominum refferat: ⁊. 2. de aīa. 65. ſolitus ſuꝫ dicē: ſubſtantia accidit albedini ſm ꝙ eſt per ſe ſenſibilis nō tamen abſolute: vnde ſubſtantia nō pōt eſſe ſubiectum accidentium propriorum: quatenus ſunt immutatiua ſenſuum. Sed vt entia ſunt bene ſubiciūtur illis.

Quarta propoſitio talis exiſtit. Aliud relatiuis propriū concedit qd̄ eſt vt ſint ſimul natura. ſ. ſi vno poſito vel ſublato: ponat aliud vel pereat: ⁊ neutrū ſit cā alterius: relatiua ergo ſor/

pmaliter sumpta sic se habere cōspiciunt: qꝫ vnū non exigit aliud: neqꝫ vnuꝫ prius est nā reliquo: quarob/ rem subiectū prius est nā propria passione: cū pprīū ꝑ exigat subiectū qd quideꝫ prius proprio palaꝫ est sit. Contra: nō est in oibus relatiuis simul esse natu ra: nam cū sciētia ꝛ scibile relatiua sint: antiquius est scibile qꝫ scientia: qd vero interposuit: in paucis vel nullis hoc qs reperiet simul cū scibili scientiā eē: sen sus est sm Boetiuꝫ: quasdaꝫ res animus sibi cōfin/ git: que tunc sciuntur: cum ea sibi animus finxerit: ꝛ esse incipiunt qn in opinione versant: ꝛ hec simul ha bent esse ꝛ sciri: in paucis ergo ꝓspicitur vt simul cuꝫ scientia scibile sit; sed quoniaꝫ nihil qd in substantia non permanet neqꝫ in veritate ꝯsistit sciri pōt: scien tia.n.est rerum que sunt ꝯprehensio veritatis: ꝛ qo quid sibi animus fingit vel imaginatiōe reperit: cuꝫ in substantia atqꝫ veritate cōstitutuꝫ nō sit: illud pos se sciri nō dicitur: atqꝫ ideo nō est eoruꝫ scientia vlla idcirco dixit: in paucis vel nullis: vel dixit in paucis ꝓpter moralia: ꝛ addidit in nullis: qꝛ ꝛ ipsa moralia vt precōcepta precedunt sciam. Item scibili sublato aufertur scientia: at si scibile esset cōstitutas: nō om/ nino scientia cōsequit: vt circuli quadratura si est scu bilis: scientia quideꝫ eius nūdum est: illud vero sci/ bile est. ¶ Dicit Boetius: Aristotelis quidē tempo ribus nō fuit inuentū quadratū equale circulo: post vero repertū est: cuius quoniā longa demonstratio ē pretermittenda est: Moderni volunt vt Briso por/ tiones lunares quadrauerit: eas ꝛ rectificando ꝛ in/ curuando: quod equalitatē extensionis arguit nō cō/ tinentie. At Cōmētator fatetur portiones lunares quadrari posse: que qꝛ circulum per diuisionē nō cō/ sumunt: ideo non colligitur circuluꝫ quadrari posse. Ostendo aūt portiones lunares quadrari: supponē do primo: si sit aliquis triangulus habens aliquē an gulum rectū: quadratū factū sup eius base est equale duobus quadratis que ex duob' reliquis lateribus cōstituuntur; ꝛ est ꝓpositio.46.primi elementorum euclidis. Suppono secūdo: signata vna linea recta ꝛ diuisa in duas partes equales: si ex illa fiat vnū qua/ dratum: illud duplū inuenietur ad quadrata ex illis partibus equalib' cōstituta. Suppono tertio: talis est ꝓportio circuli ad circulum: qualis est quadrati dyametri ad quadratū alterius: ꝛ est ꝓpositio secūda 12. Euclidis: his stantibus fiat vnus circulus cuius dyameter sit. A.B.C. deinde exeat a centro vna li/ nea ꝓpēdicularis. B.D. deinde ducatur vna linea recta exiēs. A.D. ꝛ terminetur ad. C. ꝛ sit. D.E.C. ꝛ ita factus est triangulus habens angulū rectum in puncto. B. deinde ponaf circinus cuius pes imobi lis sit puncto. E. ipsius linee. D.E.C. ꝛ fiat circulus ꝛ apparebit portio lunaris que erit. C.F.D. pbaf. mō qꝫ. C.F.D. sit equalis. B.C.D. triagulo: naꝫ p primā suppositionē: quadratū cōstitutuꝫ ex base. D. E.C. trianguli. B.C.D. est equale quadratis q̄ ex duobus alijs lateribus cōstituūtur: sed cū linea. B. D. sit equalis linee. A.B. ergo quadratuꝫ basis erit equale quadratis ex laterib'. A.B. ꝛ. B.C. at per secūdaꝫ suppositionē: quadratū factum ex linea. A. B.C. est dupluꝫ ad quadrata facta ex lineis. A.B. ꝛ. B.C. sed cum quadrata. A.B. ꝛ. B.C. sint equa lia quadrato facto sup basi ergo quadratū. A.B.C. erit duplum quadrato super basi: ꝛ per tertiam sup/ positioneꝫ: qualis est ꝓportio quadrati dyametri sui ad quadratum alterius: talis est proportio circuli ad circuluꝫ: ergo cū quadratū dyametri circuli maioris dicatur esse duplum ad quadratum linee. D.E.C. que est dyameter minoris: ergo circulus ille maior erit duplus ad circulum minorem: ergo tantum va/ let. A.D.G.C. pars circuli maioris: quantuꝫ totus ille circulus minor ergo medietas ipsius. A.D.G. C. tantum valet quantū medietas circuli minoris: nam si medietas circuli maioris valet precise totum minorem: ergo quarta pars circuli maioris valebit medietatem minoris precise: ergo tantum valebit. B.D.G.C. quantū. D.F.C. relicto modo illo cōi. D.E.C.G. infertur qꝫ tantuꝫ valebit. B.D.E.C. quantum. D.G.C.F. sed cum. D.G.C.F. sit por/ tio lunaris: ergo illa portio lunaris equiualebit. B. D.E.C. triangulo: constat aūt qꝫ quelibet figura tri angularis quadrari pt: ergo pōt portio lunaris qua/ drari: iste aūt portiones lunares: qꝛ consumunt totā circūferentiā circuli ꝛ nō totuꝫ circulū: ideo licet ipse quadrari possint: circulus tamen ob hoc non dꝫ qua drari: ꝛ iste error a Geometra soluendus ē: quia prī/ cipia retinet geometrie: cum Antiphōte vero nō lo/ quitur Geometer: qui quadrādo circulū tollebat se ctionem in infinitum: qd apud mathematicos prolo quium ē ꝛ cōis quedam notio: hoc auteꝫ principiū continuum est diuisibile in infinitum presuppōit ma thematicus simpliciter ꝛ absolute: ꝛ nō tanqꝫ proba tum in scientia naturali: presenti declarationi figure subsequentes deseruiunt.

¶ Rursus: si ois animal non sit: scientia quideꝫ fun/ ditus interibit: nihil tamen prohibet scibilium plurī ma esse. Sēsibile quoqꝫ prius ē sensu: qꝛ sublato qd sentiri pōt: sensus ois sublatus est: at si sensus depe/ reat: sensibile permanebit. Dicit Boetius: si cuiusli bet scientia nō sit: ipsuꝫ quidem poterit per se rema nere: scibile vero esse nō poterit: hoc idem de sensu: si gustus pereat: mel fortisā permanebit: gustabile au tem non erit: ita si sensus desinat: res quideꝫ que sen tiri poterant sunt: sensibiles vero nō sunt sensu per/ eunte.

Auerrois. primo dicit. Iā sequitur res re/ latiuas qꝫ sint contrarie: ꝛ exem plum illius sunt virtus ꝛ vitiū. Contra: virtus ꝛ vi/ tium nō maxime distant: ergo nō sunt contraria. So lutio est: virtus ꝛ vitium maxime distant in genē mo: rum nō nature. Itē virtus nō refertur ad vitiū. So/

lutio est

lutio est: sunt qdez relatiua: nō aūt relatiue opposita pater ⁊ filius respectu eiusdē sunt relatiue opposita Amplius: virtus ⁊ vitiū opponūtur relatiue ergo nō cōtrarie. Solutio est: illa que sunt ɔ̄ria nō sunt relatiue opposita: patet de sciētia ⁊ ignorātia dispositionis. ¶ Item ait: ⁊ similiter recipit quoddā relatiuorum magis ⁊ minus: at nō oīa relatiua suscipiūt magis ⁊ minus: ⁊ hec proprietas: vt cōiter dī: inest relationibus rōne fundamentoꝝ. Contra: si nō intenderetur respectus nisi merito fundamēti: fundamento ꝑmanēte nullatenus variato non inueniret intensio relationis ⁊ variatio: cōstat aūt hoc reddi magis inequale aucto aut diminuto altero: ergo. Item: si sint duo calores equalis intēsionis: vno remisso: ⁊ altero ꝑmanēte: eiꝰ dissimilitudo crescit: ḡ itēsio ⁊ remissio: auctio ⁊ diminutio relatōis nō cōseqt cōditionē intēsionis ⁊ remissionis: auctionis ⁊ diminutiōis fundamenti: iste rōnes sunt tante efficatie vt nōnulli affirment relatōes per se intendi ⁊ remitti absq3 intēsione ⁊ remissione fundamēti. Dicendū tn̄ est relatōes nequaq̄ intendi ⁊ remitti absq3 ope fundamēti aut termini: fundamento permanēte: variato termino: cōspicitur variatio relatōis: ⁊ remisso calore: potest eius dissimilitudo crescere: q2 remissio attendit penes approximationē nō gradui: dissimilitudo vero sibi datur in ordine ad aliud: iccirco ad saluendum istam propositionē: relationibꝰ inest hec proprietas: intendi ⁊ remitti rōne fundamēti: satis est q nunq̄ variatur relatio nisi facta aliqua variatiōe fundamēti vl' termini. ¶ Rursus inquit: siue sit nomē relatiuorum mutuoꝝ: sicut duplū ⁊ dimidiū: siue sit vnū eoꝝ determinatū a scdo. i. mensuratū a scdo: sicut scitum ⁊ sciētia: ⁊ sensus ⁊ sensatū. Sensus est: relatiua mutua sunt quoꝝ vnū non est prius reliquo: veluti sunt relatiua primi ⁊ secūdi modi: relatiua vero quorum vnū est determinatū a secūdo sunt relatiua tertij modi ꝑ modū. s. mensure ⁊ mensurati. ¶ Iteruz inquit sed expositores soluūt hanc dubitatiōnē ꝑ hoc q capiuntur sensus ⁊ sensatū: ⁊ sciētia ⁊ scitū siue in potētia: siue in actu inueniunt simul: ⁊ sic est vera in illis illa ꝓprietas: sed dubiū ɔ̄seqtur: cū capitur vnū ipsorum in potentia ⁊ aliud in actu: sed postq̄ fuit intētio que est in potentia nō famosa distulit solutionem huius dubitatōis ad locum aliuz: propterea q2 ipse loquitur hic in istis rebus ꝓm locū famosuz. Cōtra: cōtentio est in dictis Auerrois nō despicienda. 2. de anima. 142. affirmat sensuz ⁊ sensibile dicta ꝓm potētiam nequaq̄ cōuerti: hic vero asserit sensuz ⁊ sensibile: siue ambo in actu: siue ambo in potentia sumantur dici ad cōuertētiam: ⁊ nō si vnū in actu: ⁊ alteruz in potentia sumptū fuisset. Solutio est. Dico primo sensatio ⁊ sensibile in actu vniuersaliter refferuntur itaq3 si sensatū est: sentiens est: ⁊ ecōtra: ⁊ si sensibile actu imutat sensum: sensatio est: ⁊ ecōtra. Dico scdo sensibile in potētia ⁊ sensuz in potētia absolute sumpta cōuerti q2 v3: sensibile est ergo sentiens est: vel pōt esse ⁊ ecōtra: non tn̄ vbicūq3 tangibile ibi pōt eē tactus: q2 in cōcauo lune est ignis: ibi tn̄ tactus esse non potest. Tandem est diligenter aduertendū: quedam relatiua esse ad que sequūtur eoruz correlatiua mediante hoc verbo est: alia ad que sequūtur mediāte verbo potest vel fuit vel erit: non. n. valet scibile est ergo scientia est: sed sequitur: est vel potest eē: similiter prius est: ergo posterius est: nō valet: sed infertur: est vel erit: posteriꝰ est ergo prius est vel fuit: ⁊ ordo rerum exposcit q remoto priori auferat posterius ⁊ non econuerso.

Habet autem questionem.

Sentētia: huius partis stat in hoc. Nō ideo aliquid relatiuū esse dicitur: quoniā alterius esse dicatur: s3 tunc merito res aliqua relationis nomine continebit quotiens non soluz ad aliquid dicitur: sed hoc ipsuz esse eius ad aliquid est quodāmodo se habere: quare neq3 prime substantie: neq3 earū partes erunt ad aliquid. Silr neq3 substantie secunde: neq3 earum partes vocabuntur ad aliquid: si tamē ad aliquid essent que alterius esse dicerētur: partes substantiarū secūdarū integrales fortassis eēnt ad aliquid: manifestū est ergo quoniā ea que sunt ad aliquid: si diffinite ad aliquid esse sciantur: etiā illud diffinite sciendum est ad qđ illa refferuntur: ⁊ dicit Aristoteles. Similiter aūt ⁊ hoc ad aliquid si nouit aliquis qđ melius ē diffinite: ⁊ quo melius est necessariū est nosse: indiffinite autē si sciat: q2 est peiore melius: opinione id qdez tale est sic nō disciplina: nō enim sciuit subtiliter quo est peiore melior: si enim sic contingit nihil est peius eo propter hoc: quasi dicat: q hoc nō pōt esse sciētia q hoc sit melius nisi sciat determinate quo sit melius determinate: ⁊ propter hoc q aliquis imaginet hoc esse melius dūmodo nesciat quo determinate sit melius: nihil est peius. i. nihil ponit esse peius: ⁊ per cōsequēs: neq3 hoc scit esse melius: ergo que sunt substātie vt caput ⁊ manus que scilicet sunt relatiua ꝓm dici possunt sciri absq3 hoc q sciatur cuius sunt: iccirco non sunt relatiua: ergo nulla substātia ad aliquid existet: ⁊ vt ad maiorem exercitationē: consideratione q3 reuocaret: dixit fortasse autē difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare: nisi sepe pertractata sint: dubitare autem de singulis: cū3 ratione nō erit inutile. ¶ Dicit Boetius: si quis. n. operto capite atq3 omnibus membris manū foras exerat: manifestum est qm̄ manus illa alicuius manus est: cuius autem manus sit: dici diffinite nō pōt. Similr quoq3 opertis oculis: facieq3 velata: si cuiuslibet caput aspitias: illud quidem caput alicuius esse nō dubitas: cuius autem sit diffinite nō proferes: ergo in substātijs non est verum: qm̄ si quis aliquid horum aliciꝰ esse nouit: ⁊ ad aliquid aliud refferri: iccirco ⁊ ad quā refferatur diffinite sciturus est.

Auerrois. primo dicit: sed manus ⁊ caput significant super substantiā: erit igitur super hoc q ia3 putatur q multe substantie intrant relationem: nisi quia nō iam fuerit sufficiēs diffinitio rerum relatarum: cū3 diximus q relatiua sunt res quarum quiditas dicitur in cōparatione: sed si ē descriptio vera habetur solutio huius dubitatiōis: non erit solutio possibilis: ⁊ illud est: q2 ia3 apparet ex re hac substantie. i. ex hac dubitatione q quiditas eius dicatur in comparatione: sed si est descriptio vera rerum que sunt relationes q vtreq3 sunt due res quarum vtriusq3 quiditas dicitur in relatione ad cōparē3 sibi ex parte inuentionis illius quiditatis que sunt relatiue ad coniunctū suuz in quaq3 spē accidat specieꝝ relationis. Sensus ē: ꝓm primam diffinitionem relatiuorū: alique substantie sunt ad aliquid: at ꝓm secundā nulla substantia est ad aliquid: ⁊ hoc est q Auerrois subiungit: diffinitio nāq3 prima consequitur omne qđ numeratur in principio cogitationis. i. primo aspectu relationū: sed hec diffinitio sequitur

quidem in eo q est relatiuū in veritate nō sm principium cogitationis.i.nō primo aspectu. ¶ Ité intēdit & vult qdem in hoc in eo q cogitat q descriptio capitis nō ē significans sup sbam & est quidē relatiuū ad hominē nō ex relationis nā sed pp relationē accidētalem.s.que non est in substātia rei relate & est quam cōtinet relatio prima.s.accidentalis:sed illud qdem in cuius ambo₇ substātia ē relatio sicut paucū & multum:quoniā vtrūqꝫ ipso₇ est in substātia sm cōparis & illud est quod cōtinet descriptio secūda.s.vera. Sensus est:ly caput nō ponit in diffinitōe hominis ex quo reffert relatione accidentali.i.est relatiuū sm dici tm̄:non sm esse. ¶ Est aduertēdum q isti termini manus & caput ex sua significatōe designant sbaꝫ: & ex modo significādi importāt relationē: neqꝫ aliq̄ substantia pōt poni de numero relatiuo₇ sm esse: relatiuū nāqꝫ sm esse idest quod hꝫ essentiā dependentem:que qdem essentia nō est aliud q̄ ipsa habitudo ad aliqd. ¶ Rursus notandū q vnū relatiuuꝫ cadit in diffinitione alterius tanq̄ terminās dependentiam illius:concipiuntur quoqꝫ duo correlatiua eodem actu intelligēdi:vnū.n.relatiuū cōprehendi nō potest alio non intellecto.

Digressio.

Sermo de relatiuis duobus pficitur documētis primū sit tale. Genus relationis est vnū:hoc fundamento:q: relatio sm vnaꝫ rōnem enūciatur de oibus suis inferioribus: que qdeꝫ rō est habitudo vnius ad aliud:vñ oibus his que in hoc genere collocant satisfacit vnum interrogatiuū: & requirunt quattuor ad relationē:fundamētum:terminus:ratio fundandi & terminandi: & capit relatio suum esse reale vel rōnis a rōne fundandi & terminandi:ab hoc ergo pdicamento excludit ꝯdictio que est inter ens & non ens: nulla item relatio rōnis in hoc genere inuenit:nec idētitas: neqꝫ relationes fundate si que sint que fundentur sup intētiones secūdas. ¶ Contra:cōtradictoriū hoc ipsum qd est:est cōtradictorij ꝯdictoriū: & idem hoc ipsum qd est:est eideꝫ idem: & genus hoc ipsum quod est: est speciei gen⁹. Solutio est:nullius eorū esse est ad aliud se habere: aliud.n.est differentia entis simplr realis. ¶ Rursus:relatio que est genus supremū:sm quā aliquid dicitur relatiuū:cum sit principiū refferendi ad aliqd relatū sm eandeꝫ formā ergo est relatio equiparantie: & relatiuū denoīatuꝫ ab ea erit relatiuū equiperāntie: ergo oēs relatōes & relatiua inferiora erunt equiperantie. Solutio est:relatiuū eqperantie proprie sumptum est aliqd relatum ad aliud sm eandeꝫ formam specie:a qua imponitur vnuꝫ nomē:quod de vtroqꝫ extremo relationis talis dicitur:velut sunt simile & equale:transumptiue vocat relatiuuꝫ eqperantie oē illud qd eodem noīe denominat vtrūqꝫ extremuꝫ lꝫ illud nomen nō imponat ab vna forma specie: & hoc scdo modo fateor relationē que est generalissimū eē relationem equiperantie: & relatiuū ab ea dictum eē simpliciter relatiuū eqperantie: dicitur.n.relatiuum relatiui relatiuū:at relatio primo modo sumpta spēs est relationis: & ita ois relatio inferior est eqperātie: ad hunc sensum:q: est principiū refferendi ad aliqd dictum sm eandem formaꝫ generis: vtrūqꝫ.n.extremuꝫ eodem generis noīe nūcupatur:veruꝫ nō quis relatio est principium refferendi ad aliquid sm eandem formā spē:extrema nāqꝫ nō explicant semp eodem nomine speciei:vnde dicitur pater sm formam generis relatiuū relatiui: & sm propriam formaꝫ paternitatis dicitur pater filij pr̄: & hec est cā q cōiter dicit: relatiuum in cōi nō refferri ad correlatiuum sibi adequatum:tale.n.relatiuum reffertur dūtaxat pro suo inferiori: & non oportet assignare fundamētū pprium relatiui in cōi.

Secundum documentū sit tale. Unū correlatiuū ponitur in diffinitione alterius tanq̄ terminans dependentiā illius:diffinitio.n.quiditatiua traditur per priora sm naturaꝫ: correlatiua aūt sunt simul natura. Et cū in predicamēto relationis inueniātur genera & differētie:poterūt relationes predicamētales diffinitione quiditatiua deffiniri:vnde licet tota essentia relationis sit ad aliud:illud tamen aliud nō est d essentia relationis:sed dūtaxat illa habitudo que quidē habitudo ꝯprehendiitur sub genere & differentia que sunt ad aliud: & cū relatio insit fundamento & sit ad terminū:essentialior est habitudo ad terminū q̄ ad fundamētū: depēdet nāqꝫ relatio duplici dependētia. Dependentia relationis ad terminū nō est dependentia posterioris ad prius cui inhereat subiectiue:quoniā relatio nō inheret termino. Item talis dependētia nō ē dependentia alicuius indiuisi & indistincti ad id a quo ē indiuisum & indistinctū:q: relatio est diuisa & distincta loco & subiecto a termino. Rursus dependētia relationis a termino nō est dependētia causati ad cām efficientem vel totalem vel partialē:q: fundamentū solet assignari causa sufficiens productiua relationis:vel pducens fundamentū producit & relationē: & sunt q arbitrantur filiū cōcurrere vt causa partialis ad causandam paternitatē in patre:nō erit itaqꝫ terminus causa ipsi⁹ relatiōis subiectiua & materialis:neqꝫ formalis:neqꝫ effectiua & conseruatiua : ergo terminus ponetur in diffinitione relationis tantuꝫ extrinsece: dependētia.n.relationis ad terminū ē quedā coexistentia:q: coexigit ipsum terminū:sicut illō sine quo nō:q: nec produci:nec cōseruari a quocūqꝫ pōt sine termino. Hec sunt que circa predicamentū relatiōis relictis superfluis declaranda pposuerā:sequenti lectione de qualitate tractabit.

Qualitatem autem. Intentio Aristotelis est determinare de qualitate & quali: & si queraf cur nō suffecerit aut de quali dixisse:aut de q̄litate. Soluit Boetius:ita ergo & ipsam qualitatē & rem que qualitate participat:qualia cōiter appellamus:qualitas vero simpliciter dicitur : differunt igitur hoc qd dicimus quale & quantitas:q illud duppliciter:illa simpliciter appellatur: & quēadmodum de qualitate & quali prosequitur:dicitqꝫ sm qualitatem aliquid noīari quale:ita i ceteris accidētiū generib⁹ id ꝯmode fieri posse intelligē dedit. ¶ Sententia autem huius partis stat in quinqꝫ ppositionibus. Prima ē:qualitas ē de numero eo₇ que multipliciter dicūtur: & ratio est:q: prima spēs qualitatis ē analogice qualitas cū alijs: cum.n.sit duplex multiplicitas:significato₇ scilicet & supposito₇:multiplicitas suppositorū non est sufficiens ad faciendū aliquem terminū multiplicē:vñ primo physico₇.18.docet Auerrois nihil esse in predicamento qualitatis nisi id qd est idiuisibile p accidens:ergo cum qualitates de prima specie sint indiuisibiles:veluti sunt intellectiones que in intellectu inueniūtur:nō erunt tales qualitates in genere qua

litatis

litatis: & hec est causa ꝙ qualitates de prima specie sunt potius in genere ad aliquid ꝙ̃ in capitulo qualitatis. 7. physicorum. 20. & ꝙ q̃litates de prima specie non re seiunguntur a rebus representatis per ipsas.

Secũda propositio talis existit: prima spẽs q̃litatis: habitus & dispositio dicitur: & cũ habitus & dispositio idẽ sit ſm spẽm & numero tantum dissentiant: cũ nõ differant nisi ſm perfectũ & imperfectũ: eadem nãqꝫ qualitas primo est dispositio: mox habitus efficitur: recte ab Aristotele habitus & dispositio p vna dũtaxat specie enumerantur. Est aũt habitus qualitas de difficili mobilis: dispositio vero de facili: capiendo dispositionẽ tñ: qꝛ nomẽ dispositiõis absolute sumptũ superiꝰ est ad nomen habitus: cũ sit oĩs habitus dispositio: nõ autẽ oĩs dispositio habitus: vñ apoplexia: sonꝰ supfluus frequẽs ebrietas: senectꝰ cã p̃nt eẽ obliuiõis.

Tertia ꝓpositio est. Scđm genus qualitatis est nãlis potẽtia vel ipotẽtia: a q̃bus q̃litatibꝰ scđe spẽi denominant̃ subiecta nãliter potẽtia vel ipotẽtia: vñ in hac spẽ collocant̃ propter passiones que nihil aliud sunt ꝙ̃ naturales inclinationes ad actum.

Quarta ꝓpositio talis existit. Tertia spẽs q̃litatis ẽ passio & passibilis qualitas in qua īueniũtur oĩa sensata ꝓpria: de odoribꝰ & sonis nõ exẽplificat Aristo. qꝛ sunt valde occulta: odores maxima cũ difficultate apprehẽdunt̃ ob debilitatẽ odoratus hũani. Dĩe aũt sonorũ sumunt̃ in cõparatione ad dĩtas tãgibiliũ: pp debile esse soni: pẽdent nãqꝫ soni in eẽ & cõseruari a motu. Itẽ non ex eo aliqua dicunt̃ passibiles qualitates: qꝛ eoꝝ subiecta ab illis aliquid patiãtur: qualitates aũt tangibiles atqꝫ gustabiles appellant̃ passibiles qualitates: quia inferunt passionẽ sensui: & sentiunt̃ tales qualitates necessario & p se per medium intrinsecũ: cetere qualitates sensibiles egẽt medio extrinseco p se per quod quidem species visibiles ad visum deferuntur audibiles ad auditum: olfactibiles ad olfatum.

Quinta propositio est. Quarta species qualitatis est que ſm vnãquãqꝫ formã figurãqꝫ pspicitur: figura enim quedaꝫ vel pulchrior vel mediocris vel alio quodãmõ cõstituta qualitas formaqꝫ nomiatur: has autẽ esse qualitates nullus dubitat: siquidem & a figura dicitur figuratus & a forma formosus: amplius & triãgulus a triangulatione: & quadratum a quadratura denominat̃. Est aũt ista spẽs qualitatis in quantitate fundata: superficies nãqꝫ quantitas existit: ipsius vero superficiei compositio est qualitas: cum sit figura que sub aliq̃ termino vel terminis cõtinetur: sub aliquo quidem vt circulus: sub aliquibus vero vt triangulus & quadratum: quare spacium quidem ipsum quod lineis cõtinet̃ superficies dicit̃: at ipsius superficiei cõpositio qualitas nominatur. Quedaꝫ aũt que videntur esse qualitates: non sunt tamen: veluti sunt: raruꝫ & spissum: asperum & lene: sunt enim hec propositiones: rarum est id cuius partes distant abinuicem: partes autem spissi ita sibi vicine sunt atqꝫ ad seinuicem stricte: vt inter eas nullum corpus possit ie̲idẽ: Lene id ẽ cuiꝰ ptes eq̃libꝰ extremitatibꝰ iuncte sunt asp̃itas vero est partiũ nõ equalis positio sed aliarũ eminẽtiũ: aliarũ vero depressarũ.

Auerrois ptio dicit: nomẽ q̃litatis ẽ forme qua iterrogat̃ in singularibꝰ q̃lia sunt: & iste qualitates dicunt̃ ð generibꝰ primis diuersis. Sẽsus ẽ: lꝫ modus p̃dicãdi in quale soleat eẽ cõis cuiuis accidẽti appropriate tñ loquẽdo est modus iterrogãdi satisfaciẽs noibus q̃ in p̃dicamento q̃litatis iueniunt̃: vñ termini illi ponent̃ in h̃ genẽ p quos q̃deꝫ ꝯueniẽter rñdebimꝰ ad iterrogationẽ factã p q̃le de pria sbã: & h̃ mõ ꝯcreta in gñe repiũt̃. ¶ Itẽ ait: primũ genꝰ q̃litatis quẽadmodũ dicit̃ est forme in aĩa & aĩato ex pte qua ẽ aĩatum. Sensus ẽ: solum q̃litates q̃ isunt aĩato vt aĩatũ ẽ sunt in prima specie q̃litatis: vbi. n. qualitates ð tertia specie h̃nt ptãteꝫ terminãdi alterationẽ realeꝫ: q̃litates ð pria terminãt dũtaxat alterationẽ spũaleꝫ: vñ apud Cõmentatorẽ iste terminus q̃litas analogice p̃dicat̃ de pria specie & aliis: dicẽ. n. q̃litas ð numero eoꝝ q̃ multipliciter dicunt̃: & affirmãdũ ẽ q̃litates ð prima spẽ eẽ potiꝰ relatiões ꝙ̃ q̃litates: sunt. n. sensatiões res sensate ſm eẽ qð h̃nt in sensibꝰ: itellectiões res intellecte quatenus in itellectu recipiunt̃. Sanitas ẽ ipse q̃litates prie ſm eẽ certũ qð habent vt operatiõibꝰ cõuemẽtibꝰ aĩaliuꝫ deseruiũt: lumẽ ṽo ẽ ipsa lux vt in medio ꝯperit̃: & ꝯcẽdo ꝙ q̃litates ð pria specie sunt forme iformãtes subiectũ absqꝫ inherẽtia: si autem aliqua q̃litas terminare possit alterationẽ realẽ: illa necessario inh̃ẽt: q̃re puto Aristote. nihil pbare. 7. phys. 20. si q̃litates prie spẽi eẽnt forme simplr absolute & relatiue tñ ſꝫ dici: & dicebat Alber. magnꝰ: sciẽs ſm sciaꝫ quã adeptꝰ ẽ: maxie dr̃ adaliq̃d: lꝫ. n. sit spẽs q̃daꝫ q̃litatis scia ſꝫ ꝙ ẽ in aĩa: sicut in subiecto: & aĩaꝫ ðnoiet ſꝫ ꝙ dr̃ sciẽs vl̃ prudẽs: tñ ſꝫ ꝙ ẽ in se vl̃ ſꝫ suã gnãtiõeꝫ q̃ gñat̃ i aĩa maxie ẽ adaliq̃d.

Kursus inquit: secũdum genꝰ qualitatis est illud quo dicimus in re ꝙ hꝫ potentiam naturaleꝫ aut impotentiaꝫ. 5. physicoꝝ. 18. dicit Auerrois: in qualitatibꝰ que sunt in aĩa & aĩatis & in qualitate ſm quãtitateꝫ nõ constituitur alteratio: qꝛ tales q̃litates nõ suscipiunt magis & minus in qualitatibꝰ ſꝫ tactũ gustum: visuꝫ & olfatũ & forte auditũ ẽ motꝰ alteratiõis: nec nõ & in q̃litatibꝰ ſꝫ potentiã nãleꝫ & ipotentiã nãleꝫ ꝓpingo passibilibꝰ q̃litatibꝰ: ergo ſꝫ ṽba Aristo. i h̃ loco appet ꝙ alteratio inueniat̃ ſꝫ q̃litates de scđa & tertia spẽ: qꝛ tales q̃litates suscipiũt magis & mmꝰ. Septio. phys. 15. attiẽ voluit ðclarare ꝙ trãsmutatio q̃ dr̃ alteratio nõ inuenit̃ ð generibꝰ q̃litatũ q̃ttuor nisi in genẽ sensibiliũ: & figs videbit eã eẽ in alio genẽ dignꝰ ẽ vt sit in genere q̃litatis existẽs i quãtitate & i formis q̃ sunt in aĩato ſꝫ ꝙ ẽ aĩatũ. Septio phy. in fine inq̃t: sed q̃rit hic q̃re tacuit hic spẽm q̃litatis q̃ dr̃ potẽtia & ipotẽtia nãlis. Et Alexãder dicit iaꝫ declaratũ ẽ vl̃r ꝙ nõ ẽ q̃litas: & itendit vt mihi vi ꝙ res agũt p suas formas & patiunt̃ per materias & forme & materie sunt substantie necessario: & forte intendit quod declaratuꝫ est vniuersalr̃ ꝙ nõ est qualitas alterabilis: q̃ñ est forma & declaratũ ẽ ꝙ forme non sunt alterano: sed sequuntur alterationem: ergo in dictis Auerrois sunt apparentes contradictiões: in primis ptiõ eelt. 21. genera qualitatuꝫ prima sunt sine alteratiõe & genus quod dicitur potentia naturalis: & genus qð est in quantitate: igitur non est alteratio in qualitatibus ſm naturalem potentiam & impotentiam nãlem. Iteꝫ. 4. physicoꝝ. 84. solutus sum affirmare qualitates de prima: scđa & tertia specie cõcretiue &

abstractiue suscipere magis ⁊ minus ergo nō est tm̄ alteratio ad qualitates tertie speciei. Rursus lumē ⁊ scia intendunt ⁊ remittunt: susciplumtq₃ magis ⁊ minus: ergo possunt terminare alteratiōnē realez ⁊ sunt qualitates de p̄ria specie ergo. Solutio est: dignius ē vt alteratio īueniat in qualitatib⁹ ꝺ quarta ⁊ p̄ria specie q̄₃ in nāIib⁹ potētijs in substātijs radicatis: couenietius tn̄ ē vt alteratio fit in nālib⁹ potētijs fundatis in qualitatib⁹ ꝺ tertia specie q̄₃ in q̄litatib⁹ de q̄rta ⁊ p̄ria specie q̄litatis: vn̄ ad nāles potentias fundatas in q̄litatib⁹ de tertia specie ē alteratio: nō ad nāles potētias in substātijs radicatas ⁊ hoc intēdebat Cōmentator dicēs: illa aūt que dicit ꝓm potentiā ⁊ impotentiā nālez ē ꝓpinqua passiue. Scribit Albert⁹ magnus: ⁊ forte ꝓm nālez potētiaz vel ipotētiā: aliqū aūt nāles potētie sunt sensibiles alicui⁹ sensus: sicut p₃ in duro ⁊ molli ⁊ in qbusdaz alijs sic dictis. Ampli⁹ dūtaxat q̄litates ꝺ tertia specie suscipiūt magis ⁊ min⁹: intēdunt ⁊ remittūtur p admixtionē cōtrarij: lumē ⁊ sciētia intēdunt ⁊ remittunt absq₃ cōtrarij admixtione qualitates que intendunt ⁊ remittunt p cōtrarij ꝑmixtiōez: saluata equali approximatiōe agētis passo ⁊ eadē medij dispōne: nunq̄₃ tote inducunt s₃ intēdunt semꝑ ⁊ remittunt successiue p partē post partē in infinitū: lumē aūt ⁊ scia si intēdi aut remitti debeāt opus est vt approximatio agentis passo: aut medij dispō varient: volo dicere q̄ sol ꝓducere pōt in momēto intensissimum lumē qd̄ ab eo ꝓduci possit: ignis caliditatē intēsissimaz in instāti negt ꝓducē q̄ ab eo successiue originat. Iterū lumē itensuz ⁊ remissuz opponunt oppositiōe priuatiua idonea pro mutatiōe successiua ⁊ n̄ p̄ro motu: nisi extēdendo nomē mot⁹: vn̄ lumē terminat alterationē spūalez nō realez: p̄io celi. 21. illuminatio aūt ⁊ sibi silia ex q̄litatib⁹ que nō fiunt p alterationē nō ē ipossibile vt insit celo: cum ergo arbitret Auerrois q̄litates oēs de tertia specie posse terminare alterationē realez ⁊ phẏsicā: ⁊ si aliqua sit q̄ nō possit illaz dicit eē sonū. 7. phẏsicoꝝ. 14. soleo inferre lumen nō eē qualitatē de tertia specie ergo lumen terminabit alterationē spūalez: minime realē.

Item ait: ita nāq₃ oia māifestū ē q̄ sunt q̄litates: cū ꝺ re dispōit p aligd hoꝝ q̄rat p dictionē q̄le: vbigr̄a q̄r nos dicim⁹ q̄le ē istō mel in dulcedie sua: ⁊ qualis ē iste pānus in albedine sua: ⁊ r̄ndet p hoc q̄ intēsuz in dulcedine: ⁊ albedine: aut nō intensum in ipso. Sensus ē: ea noia p que ꝯuenīēter r̄ndemus ad interrogationē factā p quale locant i hoc p̄dicamēto: ⁊ ita noia cōcreta a subiecto sunt ī hoc p̄dicamēto: intēsio aūt ⁊ remissio appropriate loquēdo ꝯditiōes sunt qualitatū ꝺ tertia specie: vn̄ quēadmodū extēsio ē modus quātitatis: ita intēsio modus ē qualitatis: sunt ergo q̄litates gustabiles: tāgibiles ⁊ visibiles q̄litates: cū p noia ꝯcreta eas significētia satisfaciam⁹ interrogatiōi facte p quale de p̄ria sp̄a.

Rursus inqt: dulcedo mell' ⁊ amaritudo aloes dicunt ꝓpe q̄litates passibiles n̄ ꝓpterea q̄ passio renouet i melle a dulcedie: neq₃ i aloe ab amaritudie: s₃ ꝓpterea q̄ ipe vtreq₃ renouāt passionē i ligua: ita ē res ī caliditate ⁊ frigiditate cū sensu tact⁹: colores vō n̄ dicunt passibiles q̄litates: pp qd̄ inuētio ipsoꝝ i re disposita renouet q̄dē a passiōe: ⁊ illō ē q̄r oio iaz sit māifestū q̄ rubedo verecūdie ⁊ pallor timēti renouāt q̄dē a passiōe capiēte sanguinē ⁊ sp̄m: ita o₃ vt cedat q̄ color q creat a p̄ricipio rei ⁊ p nām rubeus aut pallidus: cū i illo ē q̄ cōplexio in p̄ricipio creatiōis iā passa ē huiusmōi passionē quā seq̄t rubedo in verecūdo ⁊ pallor in timēte. Sēsus ē: qualitates gustabiles ⁊ tāgibiles afficiūt gustū ⁊ tactū spūaliter ⁊ realr̄: itaq₃ gust⁹ dulcis est dulcis: ⁊ tact⁹ calidi calidus: qualitates autē visibiles nō sic inferūt passionez visui: q̄ visus albi fit albus: ⁊ nigri niger: s₃ dicunt colores passibiles qualitates: eo q̄r inascunt ī nobis ex passiōib⁹ qbusdā p̄cedēntib⁹ ī nobis. Et ē obseruādū q̄ a qualitatibus visibilib⁹ nihil patit nisi visus: vel aligd ordinatū ad visionē: a gustabilib⁹ ⁊ tangibilib⁹ pat aligd qd̄ nō est sensus: nec ordinatū ad sensationē. 2. ꝺ anima. 127.

Item ait: ⁊ qd̄ ē hui⁹ accñtij fixū difficilis āmotionis ē illud qd̄ noiat qualitas passibilis ⁊ illō ē ꝺ quo querit p dictionē quale in sensato: s₃ illō quod est facilis mutatiōis ex illo nō nominet: neq₃ currit ꝯsuetudo vt q̄rat ꝺ eo p dictionē quale ⁊ pp hoc ē op⁹ vt appropriet hoc noie passiōis tm̄ ⁊ nō noie passibilis. Sensus ē: rube⁹ ex verecūdia n̄ d₃ appellari rube⁹: q̄litates nāq₃ cū sint ille a qbus simplr̄ fit denoiatio: iccirco passio nō ē qualitas: lic₃ denomiet p illo tp̄e: nō tn̄ absolute: ⁊ ita appropriate loquēdo: palledo causata ex timore nō noiat q̄litas passibilis sed passio.

Ulterius inqt: gen⁹ quartū ē figura ⁊ forma inuēte in vnaquaq₃ re: ⁊ rectitudo ⁊ inflexio: q̄r dicit res cuz disponit p aligd huiusmodi qualis: ⁊ illud q̄r iā d̄r de re q̄ ē triangulus aut quadratū ad iterrogationē qualis ē: ⁊ q̄ ē recta aut reflexa. Sēsus ē: ad iterrogationē factā p quale ꝺ p̄ria substātia pōt r̄ndeꝛi q̄ ē triāgulata: ⁊ quadrata: recta: ⁊ curua: cōuexa ⁊ cōcaua.

Postremo ait: ⁊ vult q̄ ille qualitates de quib⁹ iterrogat⁹ p dictionem qualis in sp̄ebus: ⁊ sunt res q̄ sunt specifice aut sequētes formas specificas: ⁊ iste q̄litates sunt de qb⁹ q̄rit ⁊ sunt dispōnes sequētes formas pp māz: ⁊ res materiales: ⁊ hoc est manifestū ex dr̄ia inter has duas sp̄ēs qualitatis. Sēsus ē: forme substātiales appellant qualitates: ⁊ dr̄e specifice. Dispōes quoq₃ ꝯsequētes formas substātiales dicunt qualitates: verūtamen a forma substātiali sumunt p̄dicata p q̄ conuenīēter respōdemus ad iterrogationē factā p quid de indiuiduo substātie: quale ē interrogatiuū p̄dicatorū q̄ sumunt a dispōibus q̄ ꝯsequūtur substātias.

Digressio

Urca q̄ hac ī p̄te exposita sūt resolutissime itelligāt: ꝓponāt nōnulle ꝓpōnes. P̄ria ē: hit⁹ ⁊ dispō sūt vna ⁊ p̄ria sp̄ēs q̄litatij: ⁊ ē dispō eiusdē sp̄ēi cū hitu: dr̄nt dūtaxat ꝓ₃ rōez ꝑfecti ⁊ iꝑfecti ꝑfectū āt ⁊ iꝑfectū nō variāt sp̄ēz. Et q̄ri solet nūgd p vnū actū gñet hit⁹: ⁊ p alios augeat: vl' i ꝑmis q̄ sic: ꝑm⁹ act⁹ fac̄ aligd: scd̄s vl' factū augeri: ⁊ hētur itē tū: vl' facit aliō sp̄ē: ⁊ h̄ n̄: q̄r illi act⁹ sūt siles: vl' numero: ⁊ h̄ nō: q̄r duo diuersa nūero in eodē eē n̄ pn̄t ex alia p̄te: si p vnū actū generet habit⁹: idē hō iust⁹ eēt ⁊ iniust⁹: cū iniust⁹ possit facē actū iusticie. Multi existimāt actū primū totā eēntiā hitus gnāre ⁊ subuenīētes augē qd̄ factū est p primū actū: vn̄ ꝑseuerātia q̄ hō nō cadit: ꝯtinētia q̄ vicit: s₃ nō delectabilr̄ temperātia q̄ superat delectabilr̄ appetitū sensitiuū heroica q̄ n̄ monet quouis mō ab obiecto ꝯstūcū q̄ delectabili

delectabili differunt ſm perfectū ⁊ imperfectū eſſe: non ſm eſſentiaꝫ. Dico aūt ego ob difficultatē repertam in appetitibus ⁊ intellectu respectu proprioruꝫ habituū primū actum remittere aliquid de illa difficultate: ⁊ ſequentes etiaꝫ: tandē vnus actus in virtute precedentiū inducit totam eſſentiam habitus: vt de guttis cauantibus lapidem dicitur. 8. phyſicorum. 23. Ad argumentū autem dico duos actus non differentes ſpecie poſſe non idem producere: dummodo vnum illoruꝫ ordinetur ad aliud: remiſſio. n. difficultatis ad formaꝫ ordinatur ad introductioneꝫ forme.

Secunda propoſitio talis ē. Naturalis potentia vel impotentia non conueniunt niſi in potētia materie: ⁊ dicunt̄ vnuꝫ genus: eo ꝙ in ſolo genere conueniant: ⁊ quia hec duo non vniuntur in vno: ideo non per copulatiuā ſed ꝑ diſiunctiuam diſiungunt̄ cōiunctione: conſurgit autem naturalis potentia ex victoria forme ſupra materiā: impotentia ex victoria materie ſupra formaꝫ: ⁊ licet naturalis potentia ſit prior habitu ⁊ diſpoſitiōe: quia tamen habitus ⁊ diſpoſitio ponunt moduꝫ ſuum in primis ſubſtantie compoſite principiis: cum ſit forma ſubſtātialis vt habitus materie: ideo habitus ⁊ diſpoſitio conſtituerūt primaꝫ ſpeciē qualitatis. Et locant̄ in hac ſecunda ſpecie naturales potentie nō ad eſſe ſed ad operari.

Tertia propoſitio talis exiſtit: Paſſio ⁊ paſſibilis qualitas noiat̄ tertia ſpēs qualitatis: ſub qua quidē obiecta ꝓpria quinqꝫ ſenſuū exteriorū cōprehēdunt̄: vtiqꝫ nāqꝫ ſenſibilia cōia in genere ꝙtitatiꝫ locant̄: ſenſibilia ꝓpria exiſtūt qualitates de tertia ſpecie: ⁊ ſunt tales qualitates tertie ſpeciei que hñt ꝑtātē terminādi alterationes reales: vnū eiꝫ ⁊ idē ſubiectū numero ⁊ calidū ⁊ frigidū ſucceſſiue vocari pōt: vñ qualitas alterabilis expoſcit ꝙ ipſa acquiſita poſſit intēdi ⁊ remitti ſublato aut addito ꝯrio poſitiuo: qualitates de quarta ſpē nō intēdunt̄ ⁊ remittunt̄: qualitates de prima ⁊ ſi intendantur ⁊ remittantur: qꝛ tñ illud nō ē ꝑ admixtionē ꝯrii: intenſio eaꝝ non eſt alteratio.

Quarta propoſitio talis exiſtit. Eſt qualitas etiā in ꝙtitate: quarta ſpēs qualitatiꝫ que eſt forma vel circa aliqd ꝯſtās figura: dr̄ aūt figura que eſt ꝙtitatis termīatio: qꝛ ſic inuenit̄ in corporib⁹ nālib⁹ ⁊ artificialiꝫ: nec differūt inqt Albertus forma ⁊ figura ſubiecto ſed rōne: qꝛ figura refertur ad terminationē ꝙti: put ꝙtitas ſubiecti extra terminat̄ ſupficieb⁹ ⁊ lineis: forma āt dr̄ idē: put ſubiectum ipſa informat̄: aliq volūt ꝙ iſti termini forma ⁊ figura ſe hēant ſicut ſuperius ⁊ īferi⁹. Boeti⁹ ait: vt figura qdē ē: triāgulū vel quadratū: forma autē ipſius triāguli vel quadrati quedā qualitas: vñ formoſos hoīes dicimus: ⁊ ē aduertēdū ꝙ qualitates de quarta ſpē nō termināt alterationē: hoc fundamēto ſubiectū alteratū denoīat̄ a forma ad quā ē alteratio: ſꝫ figuratū nō denoīat̄ a figura: ergo ad figurā nō ē alteratio: vñ idē ſubiectū nūero ⁊ hūidū ⁊ ſiccū ſucceſſiue vocari pōt: figura aūt nō ē in ſubiecto niſi ſit mutatū a ſtatu in quo āte fuit: ideo nō poſſum⁹ affirmare ꝙ hoc figuratū eſt eo: ſꝫ dicimus: hoc ē ereū: vel ligneū: vel carneū vł oſſeū: vt ꝑ talē denominationē ſignet̄ ꝙ materia anteqꝫ eēt ſuſceptibilis talis forme mutata eſt a formis ſub qb⁹ prius fuit ſubſtātialibus: ſi figura ē ꝯſequēs formā ſubſtātialē: ſic ſit in naturalibus corporib⁹: vel artificialib⁹: ſi figure ē artificialis: veluti in artificiatis.

Qualia vero ſunt que. ¶ Sententia huius ptis ſtat in hoc: qualia ea dicūtur que ſm predictas qualitates dicunt̄: vel quomodolibet aliter ab his: vnde in pluribus ex ipſis qualitatib⁹ appellans deriuat̄ nō oibus qualitatib⁹ a qbus aliqua dicunt̄ qualia eſt nomē īpoſitū: que. n. ſunt qualia ſm nāleꝫ potentiā nō dicunt̄ denoīatiue ab illis qualitatib⁹: ⁊ inueniunt̄ vero aliqua qualia ſm qualitatē noīataꝫ: tñ ab illa nō denoīant̄: ab oibus ergo qualitatibus aut denoīatiue dicunt̄ qualia que illis qualitatibus participāt: aut quōlibet aliter. i. ſiue poſito nomine qualitatis de eo nō dicerent̄: que illa ꝑticiparent: vt in eo ꝙ ē virtus: ſiue ipſi qualitati nomē impoſitum nō eſſet: vt in eo ꝙ eſt potētia nālis: quare quoniam in his duabus qualitatib⁹: in qbus vel poſito noīe nō ſm nomen que ſunt qualia denoīatiue dicuntur: vel cuꝫ ipſis qualitatib⁹ nomē poſitū non ſit: neutra ipſoꝝ ꝑdicatio denoīatiue ſit. ¶ Eſt aduertendū ꝙ effectus formalis ē actualitas quaꝫ dat accidēs ſubiecto: que qdem non eſt relatio: ſed eiuſdem nature cuꝫ ſuo accidente. eſt. n. abſtractū id quo concretum eſt tale: ⁊ cōſtituūt concretū ⁊ abſtractū idem predicamentuꝫ: ⁊ pōt vnū diffiniri ꝑ aliud in diuerſis generibus diffinitionū: ad hoc itaqꝫ ꝙ denominatiue dicat̄ aliqd concretū ab abſtracto: requirit̄ ꝙ ſit ꝯuenientia in noīe vtriuſqꝫ in pricipio: ⁊ differentia in fine: vnde qñ qualitati nō eſt nomē impoīuꝫ a quo fiat denoīatio concreti: nō dicit̄ concretū tūc ab ipſo denominatiue: ſed ſm aliaꝫ deriuationē: qñ etiaꝫ eſt abſtracto nomen impoſitu: ⁊ tñ nullam ꝯuenientiaꝫ habeat ad ipſum nomē concretū qd ab illa qualitate deriuat̄: nō dicit̄ etiaꝫ tunc ab abſtracto concretū ſꝫ denoīationem: vt cōſtat de virtute ⁊ ſtudioſo: dicit ergo Ariſtoteles qualia nō dici denoīatiue a qualitatib⁹ vbi nō ſunt noīa impoſita qualitatib⁹: vt eſt ī qualitatib⁹ ſecūde ſpeciei: vel vbi noīb⁹ exiſtēntibus impoſitis nō ſumunt̄ directe ab eis denoīatiua: vt a virtute nūcupat̄ aliqs ſtudioſus vbi tñ iſtud quale ab alia qualitate directe ſumit̄: his ꝯſtant ꝯditiōes denominantiū ⁊ denominatoꝝ.

Ineſt autem ⁊ cōtrarietas.

¶ Sententia huius partis conſiſtit in quinqꝫ ꝓpoſitionibus. Prima eſt: in qualitatib⁹ quedaꝫ eſſe cōtraria cōſpiciunt̄: verum cōtrarietas extremi ad extremuꝫ in colorib⁹ ⁊ ſaporib⁹: odorib⁹: ⁊ ſonis: ⁊ qualitatibus primis reperit̄: nō in qualitatib⁹ mediis: ⁊ cuꝫ cōtraria ſint in eodē genere: ſi vnum ꝯtrium erit quale: reliquū etiam quale eſſe iudicabit̄: ⁊ ſicut vni qualitati altera qualitas cōtrariat̄: ita ⁊ noīa ꝯcreta importantia illas qualitates in obliquo ꝯriant̄: nō tñ omni qualitati cōtrariat̄ qualitas: cum reperiatur aliqua qualitas que nō hꝫ contrarium: ſicut lux non habet contrarium.

Secunda propoſitio eſt. Qualitas ſuſcipit magis ⁊ minus: ſed non ſola: ⁊ licet iuſtum recipiat magis ⁊ minus: dubium eſt tamen de iuſticia ⁊ aliis affectionibus: neqꝫ omnia qualia ſuſcipiunt magis ⁊ minus: quia qualia de quarta ſpecie qualitatis: qualitas ergo ſuſcipit magis ⁊ minus: quia concretū qualitatis quandoqꝫ de aliquo predicat̄ cuꝫ hoc aduerbio magis: ⁊ ſepe cuꝫ

hoc adverbio minus: et ista proprietas nō inest oib⁹ qualitatib⁹. nō. n. vnus triangulus est magis triangulus ꝙ alius: nec vnū ē magis quadratū ꝙ aliud.

Tertia propositio talis existit: propriū ē qualitati sm eam simile vel dissimile dici: vnde inueniuntur tres conformitates identitas scilicet: equalitas ⁊ dissimilitudo: conformitates aliorum generum sunt inordiate: his relationibus per moduz vnius opponuntur relationes per modum numeri ⁊ difformitates.

Quarta propositio est: non est idem positum in predicamento ad aliquid ⁊ qualitatis: sz genera habituū sua sunt in ad aliquid. Species vero in qualitate: vnde si diceretur grāmatica Aristarchi grāmatica: ⁊ Aristarchus grāmatice Aristarchi diceretur: quod tñ est falsuz. Species quoqꝫ scientie sigillatim nominat: quia grāmatica vna est: ⁊ musica vna: scientia vero nō vna: ⁊ est genus non verum. 5. methaphysice. 20. dicebat Auerrois: ⁊ intendebat per hoc declarare causam propter quā accidit ꝙ aliquod genus sit relatiuū ⁊ sua species nō sit relatiua: ⁊ causa in hoc est ꝙ non est genus in rei veritate: nisi scientia diceretur sm relationez ad sciētem: ⁊ medicina ad medicum: tunc. n. scientia esset genus medicine: ⁊ sciens genus medici. nam si aliquod gen⁹ sit relatiuū ⁊ sua species non sit relatiua non est genus in rei veritate. ¶ Est considerandum ꝙ si superiora sunt ad aliquid quiditatiue ⁊ per se: ⁊ etiam inferiora: cum superiora in inferioribus essentialiter includantur: at in relatiuis sm dici non inconueniit rem que est qualitas significari vt significatur nomine generis significari cuz ordine ad aliud: ⁊ vt significatur nomine speciei non significari cum ordine ad aliud.

Quinta propositio talis est: nihil est inconueniens vnam atqꝫ eandez rem sm diuersas nature sue potentie geminis ⁊ si contingat pluribus adnumerare generibus: quare licet idem simpliciter non possit esse in diuersis generibus disperatis idez tamen quale quod reponitur in diuersis generibus non est vnum simpliciter sed due: scilicet respectus ⁊ fundamentū. Item quecūqꝫ sunt idem numero ⁊ specie ⁊ genere: ergo eadem forma necessario ē in vno genere: ⁊ si talis forma ponit in separatis generibus sequit ꝙ erit due forme.

Auerrois primo dicit. Namqꝫ inuenit contrarietas in qualitate de prima ⁊ tertia specie. est enim iusticia contraria iniusticie: capiendo iniusticiam pro habitu opposito iniusticie: sed non inuenitur contrarietas in omnibus qualitatibus: sm ꝙ cōtrarietas est distantia ⁊ oppositio cōpleta eorum que sunt in eodem genere. Contra: iusticia ⁊ iniusticia non sunt cōtraria: alteratio namqꝫ est inter contraria, qualitates autez de prima specie non possunt terminare alterationē. Distinctio de alteratione reali ⁊ intētionali soluit argumentū: vnde alteratio realis exigit nō solum contrarietatem: verum etiam requirit ꝙ illa contraria sint actiua ⁊ passiua sm actionem ⁊ passionez a substantia abiicientē ⁊ subiectum continue a contrario in contrariuz trāsmutantem. Item. 5. physicorum. 6. 2. de anima. 118. medium vtriqꝫ extremorum contrarium est. Solutio est: hic accipitur contrarium sm maximam distātiam. Hoc autem est simplex nihil de contrario habens admixtum: ⁊ hac ratione medium nec opponitur medio: nec extremo.

Secundo ait: ⁊ etiam cum est vnum contrarium quale: erit cōtrariuz sz quale: ⁊ hoc manifestum est per inductionem: ⁊ est sciendum ꝙ vera contrarietas conceditur qualitatibus primis: contrariorū. n. officiuz est mutuo se expellere ab eodem susceptibili: que quidem expulsio fieri non potest nisi per actionem ⁊ passionē: idō ea ꝙ sunt contraria proprie sunt actiua ⁊ passiua adinuicem.

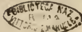
Tertio inquit: quoniam quidez possibile est vt numeretur hoc ex relatione sz sua genera ⁊ non sm suas species: quoniam sciētia que est genus grāmatice ⁊ iudiciorum dicitur in relatione ad scitum: sed grāmatica quidem non dicitur ad aliquid: ⁊ similiter iudicia non dicūtur in relatione nisi ex via sui generis: scilicet ꝙ grāmatica est scientia sciti: que est scientia syllabarū ⁊ dictionuz: ⁊ ī fine ait: non est longiquum ꝙ sit aliquid vnum numeratum in duobus predicamētis ⁊ in duobus generibus sm duos modos nō sm vnum: quia illud est impossibile.

Digressio.

Duobus documētis presens absoluat predicamētū: primum sit tale: suscipere magis ⁊ minus ī quātū valet tm̄ ꝙtū intēdi ⁊ remitti sm quādā vigorationē ⁊ pfectionē itrinsecā conceditur qualitatib⁹ ⁊ in abstracto ⁊ in cōcreto prime secūde ⁊ tertie: non quarte speciei: hoc fundamētoꝝ qualitates de quarta specie ex sua formali ratōe sunt termini ⁊ fines ꝙtitatū: alie ꝙlitates nō hñt rōez finis nec termini: precisa aūt cā suscipiēdi magis ⁊ min⁹ ē latitudo quā habet forma in essentia sua ad gradus fluentes ⁊ refluētes. ⁊ ratio est ista: cōtraria ī sūmo nūquā se cōpatiunt: sed remissa: ⁊ hoc non est nisi: quia aliquid est in contrarijs intensis: quod non est in remissis: ⁊ illud aliud non potest esse aliud ⁊ aliud esse quod habent in subiectis: quia prior est incompossibilitas eorum in sūmo ex parte formarum ꝙ ex parte subiectorum: vt in subiectis: quia enim inter se sunt incompossibiles: ideo non compatiuntur se in eodem subiecto: ergo illud aliud propter quod non compatiūtur se in sūmo est aliquid se tenens ex parte ipsarum essentiarum in sūmo: ⁊ vocatur gradus intensus. Item propono hanc consequentiam: hoc est calidum vt quattuor ⁊ frigiduz vt quattuor ergo caliditate vt quattuor ⁊ frigiditate vt quattuor: ergo qualitates in abstracto suscipiunt magis ⁊ minus: qualitates tamen de tertia specie intenduntur ⁊ remittuntur per admixtionem contrarij: non autem omnis intensio oritur ex contrarietate: lumen nāqꝫ ⁊ scientia intenduntur ⁊ remittuntur absqꝫ contrarij permixtione: vnde solit⁹ sum dicere ꝙ nulla forma suscipit magis ⁊ minus sz rationem speciei: quia ratio speciei accipitur a differentia specifica: differentia autem specifica consistit in indiuisibili: sunt eniz species sicut numeri: sed bene forma suscipit magis ⁊ minus quoad partes sm speciem: non quo ad partes sm materiaz. ⁊ ratio ē: primo de generatione trigesimotertio trigesimoquarto quelibet pars aucti est aucta sm speciem non sm materiam: ⁊ vocantur autem partes sm speciez que sunt partes rei vt constituitur in tali esse specifico: veluti crus ⁊ digit⁹ partes exposcūt determinatas figure

ne quibus eorum forma saluari non posset: partes
ꝫm materiaꝫ sunt ille sine quibus possunt crus ⁊ di
gitus permanere ꝫm speciem cruris ⁊ digiti: vt ille
que fluunt per macerationē ⁊ impinguationeꝫ ergo
cum quelibet pars aucti sit aucta ꝫm spēm nō ꝫ ma
teriā: quelibet ps forme intēse erit intēsa ꝫm speciē:
non ꝫm materiā: ergo quēadmodum auctum manet
idem in toto augumento: ita qualitas intēsa pmanet
ꝫm suam essentiam inesse intēso ⁊ fixo in tota intēsio
ne ⁊ remissione: ⁊ ita gradus fixi sunt ꝫm spem: fluē
tes ꝫm materiā: ⁊ est obseruandum ꝙ gradus caldi
tatis se habent respectu caliditatis: velut pars ma
terialis ad indiuiduū cuius est pars materialis: quē
admodum enim hec caro ⁊ hoc hos relata ad sorteꝫ
manēteꝫ idem indiuiduū a principio vite vsqꝫ in fi
nem fluunt ⁊ refluunt: ita gradus caloris relati ad ca
lorem manentē eundē numero a principio alteratio
nis vsqꝫ in finē fluunt ⁊ refluunt: ⁊ sicut hee carnes
⁊ hec ossa non sunt aliena a natura sortis: licet nō in
cludantur in ratiōe eius essentiali: ita isti gradus ca
loris non sunt accidentia superaddita calori: lꝫ sint
extra rōnem eius quiditatiuā: ⁊ hec est causa ꝙ soleo
cōcedere: caliditas suscipit magis ⁊ minus ꝫ essen
tiā: quatenus gradus caliditatis non dicunt reꝫ alte
rius generis superadditā: sed reꝫ exprimunt eiusdē
generis ⁊ speciei ⁊ indiuidui: licet in ratione quidi
tatiua caliditatis tales gradus non includātur: dicū
tur ergo gradus partes materiales: quia non inueni
untur in essentia forme: ⁊ nō sunt qualitates per se
⁊ directe: sed per reductionem ⁊ indirecte. Contra:
dicit Aristo. qualitates prime ⁊ tertie speciei suscipi
unt magis ⁊ minus in cōcreto nō in abstracto: ⁊ qli
tates quarte speciei nec in cōcreto: nec in abstracto:
⁊ confirmatur per hoc qđ dicit pho: quidaꝫ dubitāt
si iusticia dicatur ꝫm magis ⁊ minus ab alia iusticia:
⁊ sanitas a sanitate: aut grammatica a grammatica:
⁊ sic de alijs effectibus: ⁊ istam opinionem dimitti
stare: ⁊ eligit aliam: videlicet ꝙ ꝫ quod subiecta su
scipiunt tales effectus ꝫm hoc magis ⁊ minus dicū
tur: grammaticior eiꝫ alter altero: iustior ⁊ sanior no
minatur. Item auctor sex principiorum ait: forma
est simplex ⁊ inuariabili essentia consistens: nihil eiꝫ
differt dicere albedinem claram ꝙ̃ suscipiens clarū.
Solutio est: cum Aristoteles dixit album suscipere
magis ⁊ minus nō intendebat excludere quin albe
do ipsa susciperet: quinimo hec erat eius probatio:
effectus formalis albedinis suscipit magis ⁊ minus
ergo ⁊ causa formalis: vnde ē hec ratio validissima:
vnus homo in essendo hominem non est magis ho
mo ꝙ̃ alius homo: ergo forma substātialis hominis
non suscipit magis ⁊ minus: ergo per effectum for
malem manuducitur intellectus humanus in cogni
tionem cause formalis: ergo siquis probare conten
dat albedineꝫ suscipere magis ⁊ minus: optima erit
hec probatio: album suscipit magis ⁊ minus: er
go ⁊ essentia albedinis suscipiet magis ⁊ minus:
⁊ confirmatur per ordinem processus Aristotelis:
premittit enim primo conclusionem suam: suscipit
magis ⁊ minus qualitas: ⁊ statim hoc probat sub
dens: album enim magis ⁊ minus dicitur: ⁊ iustum:
sꝫ si vellet dicere ꝙ albedo suscipit magis ⁊ minus
ꝫm esse quod habet in subiecto: ⁊ per hoc exclude
re q̃ in essentia non suscipit magis ⁊ minus: pbatio
sua ꝯdiceret ꝯclusiōi ppositę: quā pmisit pbandā. Itē
cū dicit: albū. n. suscipit magis ⁊ min⁹: si li. n. dicit

redditionē rōis ei⁹ qđ pponit pbādū: nō autē dicit
exclusionē eius qđ principaliter proponit pbandū:
ergo est pbatio nō exclusio. Item Aristoteles ipsam
generalem rōnem qualitatis pbat in ordine ad esse
suū i subiecto: qꝛ q̃litas ē ꝫm quā quales dicunt: ispe
cies etiā qualitatis pbat in ordine ad subiectum: in
prima specie habitus ⁊ dispōnes dicunt: que de dif
ficili insunt vel ā mouent: in scđa specie potentia na
turalis vel impotētia ꝫm quā pugillatores vel curso
res dicunt: in tertia specie passiones vel passibiles
qualitates: qꝛ quecūqꝫ hec suscipiūt ꝫ ea qualia di
cuntur: quartū etiaꝫ genus qualitatis ē forma ⁊ cir
ca aliqđ cōstans figura: ⁊ ꝫm hec qualia dicunt: per
hoc ergo pbat genus qualitatis ⁊ oēs species quali
tatis in ordine ad subiectū: ⁊ nō intendit negare qn
quelibet species habeat essentiā: ita bñ sicut eē: imo
eo ipso qđ ꝫ esse in subiecto: pbatur ꝙ habet essen
tiam aliquaꝫ in subiecto ergo a simili per hoc ꝙ pro
bat ꝙ qualitas suscipit magis ⁊ minus in ordine ad
subiectuꝫ in quo ꝫ esse nō excludit qn suscipiat ma
gis ⁊ minus in essentia. Itē nō soluꝫ probat species
qualitatis in ordine ad subiectum: sed ⁊ pprietates
eius inter quas vna est suscipere magis ⁊ min⁹: ait
enꝫ inest aūt cōtrarietas qualitati: vt albedo nigre
dini ⁊ iustitia iniustitie cōtraria sunt: similiter iustuꝫ
⁊ iniustuꝫ: album ⁊ nigruꝫ: sed certuꝫ est ꝙ lꝫ albedo
⁊ nigredo pbentur esse cōtraria p exēpla que expri
munt esse eoꝝ in subiecto: vt album ⁊ nigrum: ipsa
tamē per essentiā suam cōtraria sunt: ergo sic in ppo
sito lꝫ qualitas probetur suscipere magis ⁊ minus p
esse in subiecto: tñ per essentiaꝫ suscipit: ⁊ qđ addit
ꝙ Aristoteles relinquit opinioneꝫ que affirmat iusti
tiam suscipere magis ⁊ minus: ⁊ tenet illam indubi
tanter que ponit iustum suscipere magis ⁊ minus.
Respondendum est. Primo Aristoteles dicit: qua
litas suscipit magis ⁊ minus. Secundo hoc pbat p
esse qđ ꝫ in subiecto: ⁊ hoc tam in qualitatib⁹ prīe
ꝙ̃ tertie speciei: sꝫ nō obstāte ꝙ ipse reputat se suffi
cienter pbasse hoc ꝙ suscipit magis ⁊ min⁹ in essen
tia p effect⁹ formales: qꝛ tñ ꝯsiderat ꝙ ꝓteru⁹ posset
sibi negare assumptū suū. s. ꝙ albuꝫ ⁊ iustuꝫ in subie
cto recipiūt incrementū ⁊ dicere ꝙ non oīa subiecta
suscipiūt magis ⁊ min⁹: sicut in quarta specie quali
tatis constat: vbi veruꝫ est ꝙ figure non suscipiunt
magis ⁊ minus ꝫm esse in subiectis suis: nō est enꝫ
vnus triangulus intensius triangulatus ꝙ̃ alius: lꝫ
vnus sit maior. i. lōgior aut latior. Ideo tertio reuer
titur ad pbandum assumptū ꝙ album ⁊ iustuꝫ susci
piunt incrementum. i. magis ⁊ minus: ⁊ hoc dupli
citer: exemplo primo sic: dicēs ꝫm iustitiam ⁊ gram
maticam ⁊ huiusmodi aliquid dicit suscipere magis
⁊ minus: vt grāmaticior alter altero dicitur ⁊ iusto
iustior. Secundo respondet ad illud de quarta spe
cie dicens ꝙ qualitatē omneꝫ suscipere magis ⁊ mi
nus ēt ꝫm esse quod habetur in subiectis non est ve
rum: in quarta enim specie qualitatis nō tenet: Ari
stoteles ergo adheret huic parti ꝙ iustum suscipit
magis ⁊ minus: ⁊ non intendit negare ꝙ iustitia su
scipiat magis ⁊ minus: quia suscipere magis ⁊ mi
nus ꝫm eē arguit suscipere magis ⁊ minus in essen
tia. Ad auctorem sex principiorum dico primo: for
ma est simplex: idest cuꝫ albedo aduenit subiecto nō
ppter hoc subiectū est maius. i. longius: latius aut
pfundius: nō negat etiaꝫ varietatem quā ponimus
in forma ꝫm gradus intensos ⁊ remissos: sed negat

variationē in forma per modum subiecti: est namq3 subiectū qd variatur de cōtrario in cōtrarium.

Secundum documētū tale existit. Decē predicamēta reipsa seiungūtur: fatentur. n. Aristoteles ꝛ Auerro. 12. methaphysice. a. 19. vsq3 ad. 29. alterius ꝛ alterius ꝑdicamenti alia ꝛ alia esse principia ꝓpria: non obstante ꝙ accidentia dependeant a substantia: actus. n. ꝛ potentia sunt principia oium predicamentoꝝ ꝓportionabiliter: quare impossibile est ꝙ idem in diuersis generibus collocetur: verum qꝛ prima species qualitatis non erat qualitas predicamētalis: ideo qualitates ꝺ prima specie fuerūt ꝛ qualitates ꝛ relationes: sȝ posit⁹ in capitulo ad aliqd ꝙ̄ qualitatis: est. n. intellectio res intellecta: ꝛ sensatio res sensata: ꝛ ita qualitates de prima specie nō distinguūtur reipsa a reb⁹ representatis per ipsas: postq̄ igitur de qualitate determinatuȝ est: sequenti lectione ad reliqua ꝑdicamēta sermonē nostrum conuertam.

Recipit autez facere ꝛ pati.

❡ Sententia huius partis stat in hoc: facere ꝛ pati suscipiūt magis ꝛ minus ꝛ cōtrarietatē. De situ est dictū in ꝑdicamento relatiōis. De reliqs vero. s. qñ ꝛ vbi ꝛ habere: propterea qꝛ manifesta sunt nihil de his vltra dicit q̄ qd in principio dictum est ꝛ eoruȝ predicta ponit exempla.

Digressio.

Intendo de sex vltimis generibus ad cōe oiuȝ ornamentū nōnulla īducere documēta. Primū sit tale: actio que est ꝑdicamentū nō est nisi respect⁹ extrinsecus adueniēs a quo agēs vocat formaliter agens: ꝛ est in ꝓprio agente subiectiue: ꝛ passio est respectus quo patiēs formalr patit: ꝛ ē subiectiue in patiēte: in fauorē huius snie arguit: esse agens ē effect⁹ formalis actiōis ergo actio ē pfectio agētis: ergo. Itē si actio eēt in passo: cū ois forma denoiet suū subiectū: patiēs esset agēs. Iterū cuius ē potētia: illi⁹ ē act⁹: in ꝺ somno ꝛ vigilia ergo actio ē in agēte. Itē. 8. methaphysice in calce Cōmēti. 5. abscissio est in cultello ꝛ actio manus in manu: ergo. Cōtra actio ꝛ passio sunt in motu: ergo. Unde 3. physicoꝝ. 22. colligitur veritas haꝝ propositionū: omnis actio est motus: omnis passio ē motus: quia ois res que fit ab aliquo in aliquo est actio: passio ꝛ motus: ꝛ euȝ auctor sex principioꝝ dicit: ois actio ē in motu ꝛ ois motus est in actione: non capit esse in per informationē: sed per predicationē: cum iste sint vere: omnis actio ē motus: ꝛ omnis motus ē actio. Solutio est: actio ꝛ passio pro re acta sunt in motu. i. sunt motus: quando. n. ignis agit in aquā nouā producendo caliditatē: talis caliditas producta vt fluit ab esse imperfecto ad esse perfectuȝ vocatur motus: quatenus est ab igne dicitur actio: inquātuȝ recipit in aqua nominat passio: ꝛ ita idem re est actio: passio ꝛ motus. ❡ Rursus si sic: omne agēs mutaretur: qꝛ reciperet aliquam formam de nouo: ꝛ pateretur. Solutio est: id quod recipit aliquaȝ formaȝ tanq̄ quod patitur ꝛ mutat non tamen ꝙ tanq̄ quo: vnde actio solum ponitur in agente vt principium denominandi agens: ꝛ hec est causa ꝙ receptio actionis in agēte non est passio: actio itaq3 ꝛ passio sunt vnius motus: capiendo motum pro forma fluente: ꝛ cum motus pro forma fluente in varijs inueniatur generibus: erūt actio ꝛ passio vt sunt vnus motus in quā plurimis generibus: ergo actio ꝛ passio vt sunt predicamēta non erunt motus pro forma fluente. Causa autem cur actio ꝛ passio respectus mutui duo cōstituant predicamenta: alij vnum tm̄ talis assignari pōt: respectus mutui per modū actus primi in eodē genere collocant: respectus ꝺo mutui p modū actus secūdi varia pñt cōstituere ꝑdicamenta: actio autē ꝛ passio respectus existunt p modū actus secūdi: ceteri aūt p modū actus primi eē reperiunt: vñ est aduertendū: respectus intrinsecus aduenietes (q oriūtur necessario positis fundamento ꝛ termino: vel qui sic dicuntur: qꝛ oriunt mediāte aliquo intrinseco repto in fundamento ꝛ termino) sunt in genere relatiōis: respectus extrinsecus aduenietes sunt sex vltima ꝑdicamenta: hec sunt que de actione predicamētali ꝛ passiōe illi correspondente mihi tractāda occurrunt.

Secundum documentū sit tale: Quando vt est cōe actiuo ꝛ passiuo ē generalissimū ꝛ cathegorema: vt sinchategorema ē interrogatiuū: ꝛ est qñ respectus causatus in re temporali ex adiacētia tēporis ad ipsam: est aūt respect⁹ extrinsecus adueniens: vel qꝛ non necessario sequit extrema posita iesse: pōt. n. eē ipsa ꝛ res tpalis absq3 huiusmodi adiacētia: ꝛ sic absq3 qñ: vtputa si poneretur res tpalis extra celuȝ: Qñ igit hȝ p fundamēto ꝛ termino rē tēporalē ꝛ tēpus: ꝛ sicut tēpus preteritum nō ē: nec futurū est: sȝ tm̄ presens: sic qñ respectu tpis ꝑteriti vel futuri nō ē in reꝝ nã: qꝛ respect⁹ predicamētalis nō est sine termino: sed qñ respectu preteriti preteritū est: ꝛ respectu futuri futurū: ꝛ respectu pñtis presens: verū de tpe ꝛ de his que mensurantur tēpore tractat. 4. physicoꝝ ab. 87. vsq3 ad 134. merito igitur huius ꝑdicamēti res dicit fuisse: vel fore vel esse: ꝛ ē respectus derelictus in re tēpali ex adiacētia temporis. ❡ Contra: si quando sit talis res inherens rei temporali: non plus debet poni talis res respectu vnius temporis q̄ alterius: ergo respectu temporis futuri est talis res: consequens est falsum: quia si sit talis res in aliquo quod erit cras: sine qua non potest dici quod erit cras: sicut non potest esse aliquid album sine albedine: ergo respectu cuiuslibet instantis istius temporis in quo erit: erit aliqua talis res in illo: ꝛ cum illa instantia ponantur infinita: sequitur ꝙ in illo erunt res infinite. Similiter illud fuit in infinitis temporibus: quia in infinitis ptibus eiusdem proportionis: siue infinitis instantibus: ergo in eo sunt derelicte tales res infinite. Solutio est: cum tempus vite vnius hominis sit finitum tantum: ideo quando est finitum: ꝛ cū fuerint infinita tempora in potentia: fuerunt ꝛ infinita quando in potētia: vnde denominabitur iste homo esse hodie a quando presentis temporis: denominatur fuisse a quando respectu temporis preteriti: ꝛ fore: a quando respectu temporis futuri: ꝛ cum quando preteritum ꝛ quando futurum non sint: poterit aliquid denominari ab eo quod non est.

Tertium documentum est tale. Ubi vt est cōmune actiuo ꝛ passiuo est generalissimum: ꝛ cathegorema: vt sinchategorema ē interrogatiuum: in hoc enim predicamento collocantur omnes termini per quos conuenienter respondemus ad interrogationem factam per vbi de prima sba: ꝛ est vbi passiuū respect⁹ fundat⁹ i locato: terminat⁹ ad locās: vbi actiuū fundat i locāte ꝛ terminat

ad locatum. Existimāt multi omnia mota localiter preter vltimā speram alias continentem nō acquirere aliquam rem sibi inherentem: sed tantum locū ambientem: mota motu recto mutant locum sm materiam: mota circulariter mutant locū sm formaz: si.n. in mobili acquireret aliqua entitas: aut illa esset absoluta: ⁊ hoc non: aut respectiua: ⁊ ita ad respectum esset motus contra.5.physicoruz.10.⁊ quia mobile p motuz localem non acquirit nisi locum: cum acquirat vbi: locus ⁊ vbi sunt idem re: ratione solū seiuncta: ⁊ hac via predicamentū vbi est absolutum: aliter non concluderet ratio Auerrois contra Auicēnam.6.physicorum.85.dicentem ad situz esse motū: ad relationē nō est motus: situs est relatio: ergo in fauorem huiꝰ opinionis videtur esse Auerrois.5. methaphysice. 28. sm ꝙ locus habet locatum est predicamētū vbi. Item moueri ad vbi ⁊ moueri ad locum essent distincti motus. ¶ Uolo autē ego ad intentionē Auerrois predicamentū vbi eē respectiuū: locū ⁊ vbi rē differre: at locꝰ ⁊ superficies penes mēsurare intrinsece vl' extrisece in pdicamētis distinguūtur: vbi vl' est locatio passiua: vel respectus ibi fundatus: per vbi aliquid dicitur esse absolute in loco: p situm vero denominatur aliquid esse in loco sic vel sic: ⁊ hac lege saluo motuz localem esse ad vbi ⁊ nō ad situz: qui quidē ipm vbi necessario ⁊ inseparabiliter cōcomitatur: ⁊ ista ratio Auerrois concludit cōtra Auicēnam nō cōtra ipsuz: ad relationē enim cōsequentē aliud nō est motus per se situs insequitur vbi: ideo ⁊c̄. Palam igitur est situm non esse vbi: ab habitudine.n. que est vbi denominatur locatum esse in loco: at a situ dicitur aliquid eē in loco sic vel sic: erit ergo vbi prius situ. ¶ Arbitratur auctor sex principiorū situm esse ordinē partium locati ad partes loci: at vt est ordo partium totius ad ipsum totum est differentia quantitatis: ordo.n. vel respectus partium locati ad partes loci nō est de genere situs: sed vbi: sicut enim respectus presentie totius locati ad totum locum: est de genere vbi: ita ⁊ habitudo partiuz locati ad partes loci pertinet ad genus vbi: cum totale vbi non sit aliud ꝙ vbi particularia ex quibus integrat: quoniam quēadmoduz se habet fundamentū ad fundamentū: ita respectus ad respectū: ergo situs erit modificatio coexistentie non tm̄ ptis ad partez: sed totius locati ad totū locum: ⁊ fundabitur situs in vbi: cuz sit accidens eius modificans ⁊ determinans vbi: vnde facta interrogatione de vbi: oritur statim interrogatio pertinēs ad situm. Quomō.s. sortes est ibi situatus ⁊ positus vtrum sedendo: vel stando: vel iacendo.

Quartum documentuz est tale. Habitus ē respectus extrinsecus eorū que sunt circa corpus ad ipsum corpus: ⁊ est habitꝰ post predicamentū: prima species qualitatis: ⁊ generalissimuz: ⁊ hoc sm varias acceptiones: Auctor sex principioruz de habitu tractat qui est cōnexio media extremoruz actu distinctoruz ⁊ separatorum: ⁊ in actu existentium: veluti sunt armatum esse: calciatum esse ⁊ vestitū esse: arma enim ⁊ homo sunt distincta actu: nec vnum informat aliud.

Sunt autem nōnulli qui in hoc predicamento ponunt vniones quibus forma materie vnitur: ⁊ accidens subiecto: ⁊ partes continui in toto inueniunt: verum de his generibus p nunc dixisse sit satis. Hec sunt que circa scdam summā relictis superfluis pertractanda pro posueramus.

¶ Tertia summa libri predicamentorum.

Quotiēs solet opponi dicenduz. Cum dictum sit ⁊ substantie ⁊ quantitati nihil esse contrariū: ⁊ qualitati sic: erat declarandum que naz essent contraria: in relatiuis quoqꝫ ꝺ his que sunt prius: queqꝫ simul natura gignentur strictim tengit: de priori ergo ⁊ posteriori erat mentio facienda. Quia vero faciendi: patiēdiqꝫ predicamenta sunt: in quibus quidam quasi motus agitatioqꝫ consideratur: necesse igitur fuit ꝺ motu dicere: qui naturam faciendi vellet ostendere: quia vero habere erat predicamentū: non fuit inconueniēs neqꝫ superfluum de habendi equiuocatione tractasse. Intentio itaqꝫ Aristotelis est de his omnibꝰ disserere: in primis de varijs in generali ⁊ speciali oppositionum generibus. Mox de priori ⁊ simultate. Deinde de speciebus motus. Postremo de habendi equiuocatione determinabit. Sententia autem huiꝰ partis stat in hoc: oppositio formalis quattuor oppositionum species sub se comprehendit: contradictoriam scilicet: priuatiuam: contrariam ⁊ relatiuam.

Est primo notandum ꝙ Aristoteles loquitur ꝺ cōtrarijs ⁊ contradictorijs complexis ⁊ incōplexis: affirmat.n. inferius affirmationem ⁊ negationez i. orationem affirmatiuam ⁊ negatiuam contradici: ⁊ has: sortes est sanus: sortes est eger contrariari: possunt ⁊ iste propositiones: sortes est pater Platonis: sortes est filius eiusdem appellari opposite sm relationez: ⁊ iste: sortes est cecus: sortes ē videns sm priuationem: ⁊ huius opinionis ē Auerrois cum dicit: ⁊ exempluz affirmationis ⁊ negationis: sortes sedet ⁊ non sedet.

Secundo sciendum: hos terminos non cōuerti: opponi nō stare simul: ⁊ repugnare: oppositio multas exigit cōditiones quas repugnantia ⁊ non stare simul non requirunt. Itez aliqua non stant simul: que quidem minime rēpugnāt: vt iste propositiones: nihil est: tu non es albus: ille enim non stant simul que copulatiuam reddunt ipossibilem: siue impossibilitas sit apud naturaz: siue apꝺ intellectum: illa vero repugnant ex quorum vno sequitur contradictorium alterius formaliter: quales sunt iste propositiones: tu sedes: ⁊ tu stas: ex prima enim sequitur formaliter hec: tu non stas: ergo nulle due propositiones pure negatiue poterunt repugnare: sed due conuertibiles propositiones inueniuntur repugnare adinuicem: patet de istis: tantuz pater ē: ⁊ tantum pater est: cuz ex prima sequatur formaliter cōtradictorium alterius.

Tertio considerandus est. Boetius opinatur nomen oppositionis esse vniuocum ⁊ non equiuocum: hoc fundamento. Sūt enim opposita que in eodem sm idez in eodē tempore circa vnā eandēqꝫ rem simul esse non possunt: qꝺ per singula queqꝫ pergentibus in singulis oppositis inuenitur. Contra nomē oppositionis non est nomē vniuocum ad quattuor oppositiones: quia nihil est vniuocū ad ens reale ⁊ ens rōnis: sꝫ sic ē ꝙ ipsaꝝ oppositionum qdā sunt reales quruz extrēa sunt realia realr distīcta: cuiusmodi sunt oppositio cōtraria ⁊ relatiua: alie sunt oppositiones rationis. s. contradictoria ⁊ priuatiua:

& non dicuntur rationis eo q sint secunde intentio/ nes: quia cessante opere intellectus visus & cecitas aduersarentur: sed dicunt rationis: quia alteruz ex tremū nō est ens reale: ipsis ergo deficit vna cōditio realis relationis: vt puta q extrema sint realia: ergo nomen oppositionis est nomen equiuocum ad illas quattuor oppositiones.

Quecūqz igitur vt relatiua.

Sententia huius partis stat in quattuor propositio/ nib⁹. Prima est: ea opponunt relatiue que ɓm ad alt quid opponunt: q ea ipsa que sunt ad opposita ref feruntur: & ipsorū esse dicuntur.

Est primo notanduz: q multa sunt relatiua que ñ sunt relatiue opposita: sunt enim pater & filius relatiue opposita ad idem cōpa rata: affirmandum est etiam non omnia relatiua ad idem comparata esse relatiue opposita: patet de mo uente & moto: idem enim re est mouens vt qd: & mo tum vt quod: licet semper inueniatur distinctio rea lis inter rationez principiandi motus actiue & rōem principiandi motū passiue.

Secūdo aduertenduz: relatiua superpositio nis & suppositionis opponunt: nō relatiua equiperantie: que eodem nomine nominan tur. Item possunt causa & effectus ɓm diuersa gene ra causarum de aliquo verificari respectu eiusdem: non tamen ɓm idem genus cause. Et non valet ista cōsequentia: sortes est pater & filius ergo pater & nō pater: neqz est verum omnia opposita contradictōes includere. ¶ Colligit & hec sequella: hoc est non du plum: ergo hoc nō est dupluz: licet enim non sit incō ueniens fateri idem esse duplum & non duplum cuz varijs determinationibus: id tamen absolute conce dere absurdum est. ¶ Ualet etiam hec consequētia: hoc est non simile: ergo hoc non est simile: vnde licet ista stent simul: hoc est simile: & hoc est dissimile: non tamen hec sunt compossibilia: hoc est simile: & hoc ē non simile.

Tertio sciendu3: oppositio relatiua est relatio realis quatenus est inter relationes reales: est relatio rationis: vt versatur inter entia ra tionis: & differt oppositio relatiua a fundamento & termino talis oppositionis.

Secunda propositio talis existit. Cōtraria ipsa quidem opponunt sibi: sz id quod sunt ad opposita non dicuntur: contraria autē dicuntur: vnde bonum malo & rursus malum bono contrariatur: sed cum hoc arbitramur non tamen di cimus & id quod sunt esse opposito: uz: si enim dicere mus id quod est bonum esse opposito sui nō dicere tur bonum malo esse contrariuz: sed bonuz esse mali bonum: cum itaqz nō dicamus bonum mali bonuz: sed bonum malo contrarium: opponentur malum & bonum contrarie & non relatiue. Pertinet autez con trarioz talis est. Contrarioz alia sunt habentia me/ dietatem: alia vero non habentia: & eorum quorum est aliquid medium: in alijs plures medietates: in alijs vero vna tantum medietas inuenitur: atqz bo rum aliqua media proprijs nominibus nominātur: in aliquibus ipse quidē medietates proprijs carent noibus: ꝯrioꝝ vero negatione signantur.

Auerrois primo dicit. Et differentia inter relatiua & ꝯria est q vnius duoꝝ relatiuoꝝ quoddaz ipsoꝝ dꝫ qditas & in cōpande ad suum compar siue per seipsum. i. ɓm eundez casum: siue per quācunqz dictionem accidat ex dictionibus proportionum: sed contrarioꝝ non dicitur quiditas vnius scilicet eorum in relatione ad secundum: verū quidem dicitur q quiditas vnius contrariorum con trariatur quiditati secundi: quoniā nō dicit bonū est mali: sed contrarium ei.

Item att: & illa contraria ab vno quorum ñ eua dit subiectum dispositū per ipsa duo sunt contraria inter que non est medium: sicut sanitas & egritudo a quarum vna non euadit corpus animatū t. animal: & sicut par & impar a quibus nō euadit nu/ merus quin disponatur per vnum ipsorum: extrema naqz ista contrariorum sunt inter que non ē mediuz. Ex his colligantur iste propositiones: contraria na/ ta sunt fieri circa idem: quia supponit hic: eū diuidit contraria per mediata & immediata: quia vtraqz na ta sunt fieri circa idem. Item in contrarijs imedia/ tis sublato vno ponitur reliquum: & posito vno alte rum aufferturin contrarijs vero mediatis affirmato vno interimitur reliquum: sed non ablato vno reli/ quum ponitur. Amplius inuenitur medium per viā vsqz extremi inclusionem: & per abnegationem vtru vsqz extremi: veluti puer nouiter natus neqz ē pra/ uus: neqz studiosus. Heremita etiam qui non est pō ciuitate nec est bonus: nec malus ciuiliter: vñ ope/ rationes que non dependent a voluntate inclinante ad bonum vel maluz non sunt vitiose neqz virtuose. Item notandum est: dicitur numerus abundans cu ius partes aggregate excrescunt totum in numeruz maiorem: vt. 12. cuius partes aliquotte sunt. 1. 2. 3. 4. 6. que reddunt. 16. numerus appellatur perfectus qui omnibus suis partibus aliquottis aggregatis est equalis: vt. 6. numerus diminutus est ex cui⁹ par tibus aliquottis resultat minor numerus: vt. 8. dico ergo numerum senarium esse perfectissimum: cum equetur suis partibus aliquottis: denarius nume rus dicitur perfectus: quia perficit & terminat om/ nes alios numeros: ternarius dicitur perfect⁹: quia est primus numerus impar: semper autez numerus impar est perfectior pari: cum contineat parem & im/ parem.

Tertia propositio talis est: ea opponuntur pri uatiue que fiunt circa idem subiectum ordine irregressibili: sicut visus & cecitas circa ocu los: & adiungit Aristoteles q priuari dicitur habi/ tu susceptiuum: quando illud quod natum est habe/ re non habet: vnde non dicuntur edentuli: qui non habent dentes: aut ceci qui carent visu sed quando contingit habere: & non habent. t. quando sunt ido/ nei ad habendum & carent. Ex his constat primo q priuatio semper concernit subiectum: quia affert q priuatio & habitus habent fieri circa idem subiectuz primo. Item non solum concernit subiectum: sed etiam idem subiectum cum habitu: nam si respicer ret aliud non esset priuatio eius: vnde priuatio con/ cernit subiectum aptum natum: non enim aliquid dicitur priuatum nisi ea ratione qua est aptū natum: & per hoc seiūgit priuatio a negatione: lapide naqz existente nō vidente impossibile est q sit cecus. Pre terea habent priuatio & habitus ordinē irregressibi lem idest nō potest a priuatione in habitū deueniri: verum cum duplex sit priuatio priuans scilicet & pri uata: a priuatione priuante ad habitū possibilis ē re/ gressus: at a priuatione priuata ad habitum ñ ledit natura:

natura: sunt g duplicē ponūt priuationē:aliaʒ cuius habitus a principio pedet intrinieco: veluti est cecitas q: visus ab aīa pendet senitiua: aliam esse cuius habitus a principio exiliit extrinseco. Contra a ge/te τ ab ignorātia tendit quispiā ad sciētiā τ motum. cōstat tū taʒ sciaʒ quā motum a principio esse intrinseco: ergo. Solutio ē: priuatio que est a pricipio innato est duplex: queda; est que tm̄ priuat habituʒ τ nō auffert principiū habit᷒: τ ab hac priuatiōe ad habitum possibilis est regressus. alia est que interimit habituʒ τ propriū habitus pncipiumi veluti cecitas priuat visum τ debitā organi dispositiōem: τ ab hac ad habituʒ nō est possibilis nāliter regressus. ❡ Addit vlterius Aristoteles habituʒ habere nō esse habitum: priuariqʒ nō esse priuationē: si eniʒ ideʒ esseʒ cecitas qd est esse cecuʒ: de quocūqʒ cecū esse diceref: de eo quoqʒ cecitas predicaref: τ ꝗuis differt: equa tamen pportione sibi priuatio atqʒ habitus opponuntur: τ ea que sub priuatiōe habituqʒ clauduntur. ❡ Dicit Boetius: tres nāqʒ res sunt in eo qd est habitus: is qui hʒ: ea res que habef: τ habere: vt est is qui videt τ ipse visus: τ hoc ipsum qd ex vtrisqʒ fit ex eo. s. qui videt τ visu: distat autē videre ab eo qui videt: τ hoc ipsum videre rursus a visu: aliud est. n. id quod fit: ꝗ is qui facit: videre aūt videns operatur: aliud est igitur videre ꝗ videns: distat autē ēt videre a visu: aliud nāqʒ est id qd fit ꝗ id p qd gerif videre: aūt p visum fit. ergo. distat videre a visu: ergo palaʒ ē videre: visum τ videns differre: eodeʒ modo est in priuatione: differunt enim priuari: priuatio τ is qui priuatur.

Quarta propositio est. Quarta oppositiōis species est que ꝓʒ affirmationē τ negationem dicitur: τ sicut affirmatio negationi opponitur: ita id qd est sedere sorte opponitur ad id qd ē non sedere: veritas tū inter terminos τ propositiōes contradictio cadit ꝗ inter significata terminorum τ propositionum.

Auerrois dicit primo: τ priuatio τ habitus inueniunf in re vna τ eadeʒ: verbigratia visio τ cecitas inueniunf qdeʒ in oculo: vñ sicut mors τ vita circa idem opponuntur qd p naturā est susceptibile vite: ita visus τ cecitas aduersanf circa oculum: τ auditus τ surditas circa aurem: τ caluū esse τ comatū esse circa frontem. Iteʒ ait τ hoc gen᷒ priesens vlr est qd subiectū nō habituʒ de cuius proprietate est vt habeat ipsum in tpe de cuius proprietate est ꝙ habeat ab eo ꝙ possibile est inueniri ipsuʒ in tpe futuro. Sensus est: ad priuationē nō satisfacit negatio sed requirif qñ vel vbi. Amplius inquit: τ nō est habens visum ipse visus: neqʒ cecus ipsa cecitas: nā si eēt subiectū visus τ visus res vna τ sbiectū cecitatꝭ τ cecitas vna: verū eēt ꝙ pdicaref visus d videnie τ cecitas de ceco: τ diceref cecus est cecitas: τ videns est visus. Ergo inferaf cōcretuʒ τ abstractuʒ nō esse penitus idem: cū de eodeʒ nullatenus verificentur. Iteruʒ ait: nō est res que affirmaf τ negatur ipsa affirmatio τ negatio: qm̄ affirmatio est sermo affirmatiu᷒ τ negatio sermo negatiu᷒: neqʒ est res que affirmatur aut negaf sermo sed est intētio quā significat dictio simplex: aut est potentia significatiōis cuius dictiōis simplicis est significatio simplicis: τ res que affirmaf τ negatur sunt etiā opposite ꝓm oppositioneʒ affirmationis τ negationis: vnde inuenif cōplexum: reale. s. τ intentionale: τ similiter incōplexū reale τ intētionale: ꝯtradictio ergo inuenif inter res significatas τ ꝯplexas τ incōplexas.

Quoniaʒ autem priuatio ē.

Sententia huius partis stat in quattuor ppositionibus. Prima ē: priuatio τ habitus nō in ea oppositione qua relatiua: sed in alia specie numerata sunt: nullus. n. dicit cecitatē esse visionē: nec rursus visionis cecitatem. Item relatiue opposita conuertim dicuntur: qd non dicitur in his que ꝓm priuationem atqʒ habitum dicuntur: vnde tractat hac parte Aristoteles de oppositis comparatiue: superius autem absolute. ❡ Est notandum ꝙ licet habit᷒ vt ꝯtradistiguitur contra dispositionem sit alicuius habitus: non tamen habitus vt opponitur priuationi dicitur alicui᷒ habitus: nō. n. dicitur positiuum alicuius positiuuʒ.

Secūda propositio talis existit: opposita ꝓm priuationē τ habitum a contrarijs distant mediatis τ imediatis contrarioꝝ imediatoꝝ semper alterū susceptibili inest: nō sic priuatiue opposita se habent. Iteʒ si sint cōtraria mediata non est necesse alterum illorum inesse suo susceptibili: nisi illud sibi naturaliter determinet: in priuatione vero τ habitu vna res nō pōt esse deffinita: sed semper priuatio contingit aut habitus: nō pōt etiaʒ susceptiuū carere habitu τ priuatione quando pt per naturā habere habituʒ. Item in cōtrarijs fit alterna mutatio: his tamē exceptis quibus vna quelibet res ꝯtrarioꝝ naturaliter insita ē: in his. n. solis fieri nō pōt alterna mutatio: cū priuatione vero atqʒ habitu nō fit alterna mutatio: vnde ab habitu ad priuationē fit pmutatio: a priuatione vero ad habitum impossibile ē.

Tertia propositio ē: oēs cetere oppositiōes ab affirmatione τ negatione dissentiunt: ī quibus quidem nō est necesse vniuersaliter alterum illorum esse verū τ alterum falsum: siue incōplexe siue complexe sumātur illa opposita: at in affirmatiōe τ negatiōe: siue res subiecta subsistat siue nō sit: oio semp in vna veritas: in alia falsitas inuenif.

Quarta propositio ē. Cōtraria ic qualiter opponunf: que quidē propositio vt clare intelligaf inducūtur ab Aristotele varie ꝯtrarioꝝ conditiones. Prima ē: omne bonū semper malo contrarium est: nō aūt omni malo semper bonum aduersatur: nam quodcūqʒ fuerit bonuʒ solum illi malum contrarIaf: malo aūt τ bonum τ malum: illud quoqʒ addidit male posse malis esse ꝯtraria: in paucissimis inueniri: semper aūt mala bonis esse contraria: nam τ in his ipsis in quib᷒ mala malis contraria sunt: iest etiam simul vt contraria bonis videanf: sed nō est necesse vt quodcunqʒ malū bono ē contrariū: moꝝ etiā mali esse contrariu: in paucioribus ergo inuenif malum malo contrariari. Item: nō est necesse cū sit vna contrarietas: moꝝ aliam sequi: quocirca fieri pōt vt cum vnum contrariū sit aliud nō sit: tamē ad eē vni᷒ contrarij sequitur alterum aptitudine τ si nō actu in qualitatibus secundis: quia prime ad salutē mundi oēs necessario ponuntur: si. n. nō plueret: rueret mūdus: dicebat Auerrois. 2. physicoꝝ. 77. Tertia conditio est: sicut due propositiones cōtrarie nō possunt esse simul vere: ita duo predicata ꝯtraria nō possunt vno eodēqʒ tempore eideʒ inesse: neqʒ respectu eiusdem: neqʒ respectu diuersoꝝ. Quarta est: omnia contraria inueniūtur circa easdē res: vel ꝓm genus: vel ꝓm spēm. Quinta est: omnia q̄ sunt contraria aut sub

eodem genere sunt: vt albedo ⁊ nigredo sub colore: aut sunt sub contrarijs generibus: vt iustitia ⁊ iniustitia sub contrarijs existunt generibus: aut ipsa sunt genera: vt est bonum ⁊ malum q̄ genera iustitie atqȝ iniustitie numerata sunt: seu virtus ⁊ vitium q̄ sunt genera ꝯtrariorum: ⁊ ꝯtra ꝯtrietatis extremi ad extremum. Auerrois nihil dicit vltra textū Aristotelis.

Digressio.

Perscrutandum est de varijs oppositionum generalibus ad cōe omnium ornamētum nonnullis documētis. Primum sit tale: oppositio formalis compꝛehēdit sub se quattuor spēs oppositionū: cōtradictoriā. s. priuatiuam: cōtrariā ⁊ relatiuam: vnde oīa opposita formaliter dicunt̄ adinuicē relatiue: tū quo ad substractū nō oīa sunt opposita relatiue: quinimo quedā ꝯtrie: nonnulla relatiue: multa ꝯdictorie ⁊ priuatiue opponuntur: ⁊ ita cū oppositio ꝯdictoria ⁊ priuatiua sint relationes rōnis: oppositio vero ꝯtraria ⁊ relatiua realis: erit nomē oppositionis equocū ad oēs oppositiones ⁊ talis diuisio oppositiōis in hec absolute est diuisio vocis in significatiōes: at oppositio sumpta i vno sensu partit̄ in ꝯtrietatē ⁊ relatiuā oppositiōē: vt genus in species: in alio sensu sumpta similiter est gen⁹: propterea diuidentia ipsam in vtroqȝ sensu sunt opposita: ⁊ nō oȝ diuidētia in vno sensu opponi diuidētib⁹ oppositiōē in alio sensu: ⁊ dicebat Doctor subtilis diuisio oppositiōis est in istas intentiōes: vt vnū mēbrum illorū nō sequit̄ ad aliud: nō enim colligit hec sequella: hec sunt ꝯtra ergo sunt ꝯdictoria: sed ꝯtra inuenit̄ inter illa que subsunt ꝯdictioni: ⁊ ꝯtrietati: enim valeat albū ⁊ nigrū ergo albū ⁊ nō albuȝ.

Secundum documentum tale existit: sunt relatiue opposita que adinuicem referunt̄: vt pater ⁊ filius: que quidē nō pūt inuicē eidem respectu eiusdē: sed bene respectu diuersorum: oppositio relatiua inuenit̄ realis inter relatiōes reales: rationis: inter relationes rōnis: existit tū semper oppositio relatiua inter extrema quorum quodlibet est ens: vnde inter paternitatē ⁊ filiationē reperiunt̄ due oppositiōes: vna ex pte paternitatis: alia ex pte filiationis: ⁊ ille due oppositiōes nō opponunt̄: sed sunt ea quibus ille relationes formalit̄ opponunt̄: quēadmodum nec cōtrarietates ꝯtrant̄: sȝ sunt quo ꝯtraria formaliter opponunt̄. Cōtra: ille due oppositiones sunt cōformes: ⁊ ille cōformitates sunt distincte: ergo nō euitabit̄ processus in infinitū: ⁊ hec est cā quare dixi supra relatiōes: relatiōes fundari nō posse: verūtū dici potest nō esse processum in infinitum in relationibus: qꝛ paternitas prior est illa oppositiōe ⁊ nō pōt esse sine illa oppositiōe: iō paternitas idem est quod illa oppositio.

Tertium documentū tale ē. Cōtraria sunt q̄ sub eodem genere posita: maxime ad seinuicē distant: ⁊ eidē susceptibili vicissim insunt vnū alterum expellēdo: nisi alterum insit a nā: ⁊ dicunt̄ cōtraria maxime distare: non distantia locali: nec tpali: sed distantia entitatiua sub eodem genere: ⁊ ponitur hec maxima distantia ad differentiā mediorū: que nō tantum differunt ab extremis: quantū extrema inter se. Et existimant doctores de via cōi: hanc consequētiam valere: iste qualitates stant simul in eadem parte subiecti: ergo iste qualitates nō sunt cōtrarie: licet stet ipsas esse eiusdem speciei cū contrarijs: ⁊ consequenter opinantur nō omnem caliditatē omni frigiditati aduersari: sed caliditas tante vel tante intēsiuis opponitur contrarie frigiditati tante vel tante intensionis. Ego aūt teneo formas ea ratione ꝯtrarias dici: qꝛ eis repugnat stare simul in eadem parte sine actione ⁊ reactione: nō est enim dubium quod in corpore viuente fiunt contraoperationes qualitatum cōtrariarum que stant simul: licet non stent simul absqȝ actione ⁊ reactione: ⁊ idem putanduȝ est esse: in quouis mixto: non est. n. lapis quin in illo sint contrarie qualitates in eadem parte ꝓpter ipsum esse mixtum ex contrarijs qualitatibus elementorum: quare inferendum est in omni mixto inueniri alterationē ab intrinseco: ⁊ omne mixtum habere in se causam sue corruptionis propter assignatam causam. ¶ Contra: species rerum sunt inpmixte: ergo nequit frigiditas cū calore admisceri. Item omnia que fiunt vnum: alterum se habet vt actus: ⁊ alterū vt potentia: ⁊ vnum ē perfectio alterius: sed vnum contrariū non perficit aliud: sed corrumpit ergo. Solutio ad primum sit talis: qualitatibus ⁊ elementis possunt concedi varia esse: esse scilicet pfectissimum: quando naturalissime disponuntur: esse perfectū sȝ perfectionē sue speciei: ⁊ esse diminutum ⁊ potentiale. Tunc dico prio: calidum sm eē perfectissimum nullatenus cū frigido est cōmiscibile. Dico secūdo: calidū sm perfectionē sue speciei nō est cum frigido sm esse perfectum accepto permiscibile: quia calidum ⁊ frigidū sm quod sunt spēs opposite nequeunt permisceri. Dico tertio: frigiduȝ sm esse diminutum cadit in compositione cuȝ calido sm esse perfectum: quatenus videlicet calidum seiūgitur specie a specie tepidi. nam cū hoc quod calor ignis retineat speciem caloris: stat quod in calore ab aqua inducatur quedam dispositio ad frigiditateȝ: vel gradus frigoris per quem tamen calor nō recedit ab ei⁹ specie: imo manēs in sua specie ducit frigiditateȝ ad ei⁹ spēm. Solutio ad secundū est: quando calidū sȝ perfectionem sue speciei admisceт̄ frigido sm esse diminutum: calidū habet rationem actus. ⁊ frigiduȝ rōnē potentie: gradus. n. intensi ⁊ remissi virtualiter continentur in forma intensa ⁊ remissa: ⁊ ratio ē: qꝛ licet remittens calorē nō producat puruȝ frigus: generat tamen quodāmodo frigus inquantū calor continēs ipsum generat calorem magis temperatuȝ: ⁊ magis appropinquantem ad frigus. ¶ Rursus: quādo aliqua sunt eiusdem rationis: cuicūqȝ contrariat̄ vnum ⁊ aliud: sed velle sortis contrarie opponit̄ ad nolle sortis: ergo velle Platonis opponet̄ cōtrarie ad nolle respectu sortis: sed velle respectu sortis: ⁊ nolle respectu Platonis etiā in gradu intensissimo possunt simul stare in eodem ergo contraria mutuo nō se expellunt. Solutio est: sunt qui tenēt volitiones ⁊ nolitiones respectu diuersorum hominū differre specie: ⁊ similiter plures paternitates respectu diuersorum filiorum: plures enim paternitates respectu eiusdē reiterati differunt tm̄ numero: ergo: vel dicat̄ volitiones ⁊ nolitiones nō ꝯtrari: vera nāqȝ ꝯtrietas proprie soluȝ cōcedit̄ qualitatibus de tertia specie.

Quartum documentum est qualitates contrarie sunt sm esse truncatū in eodem subiecto adequate cōpossibiles: caliditas enim vt quattuor cōpossibilis est frigiditati vt quattuor: ⁊ quilibet gradus caliditatis citra summuȝ intēsior gradu medio latitudinis caliditatis est necessario coniūctus frigiditati que tm̄ exceditur intensiue a gradu medio

medio totius latitudinis frigiditatis: quantū iste gradus caliditatis excedit graduz mediuz sue latitudinis: hoc nāq3 preceptū est vniuersale: vt quantū intendatur de vno contrario in vno subiecto: tantū remittatur alterius contrariū: aliter latitudines nō essent cōplete terminate ad .8. Item nō quātuz vnum contrariuz distat a nō gradu: tm̄ alterū distaret a summo. Rursus nō esset possibilis reactio: quā approbo nō solum sm̄ qualitates alterius cōtrarietatis: veruz et sm̄ qualitates eiusdez oppositionis. Iteruz: ab igne et aqua aer medius alterari nō posset: nec tu ab igne et niue distans p pedalem distantiaz calefieri et infrigidari posses. Item si nō essent qualitates contrarie compossibiles in eadez parte subiecti: ignis aquā calefaciēs totā caliditatē in momēto pduceret: ex quo p aduersarios ignis nihil causat caliditatis: donec tota frigiditas sit consumpta: ergo post eius interituz causabit totaz caliditatē simul: cū nō sit maior ratio quare prius causaret vnam partē q̃3 aliam. Item qñ calidum agit in frigidū: aut calidū totam destruet frigiditatez vsq3 ad nō graduz: anteq3 caliditas inducatur: aut sicut successiue perit frigiditas: ita successiue inducat caliditas: nō pōt primuz affirmari: quia vbi summe frigidū esset applicatū vni parti ignis: tūc illud frigidū destrueret totā latitudinē caliditatis ignis anteq̃3 induceret aliquē gradū frigiditatis: et sic staret ignis absq3 calore. Iterum: nihil esset altero calidius: nec albius: nec dulcius: esset enim esse calidum summe calidum: cum calori nunq̃3 aliquis gradus frigoris admisceretur.

Quintum documentum tale est: opposita priuatiue sunt illa que habēt fieri circa idem subiectū ordine irregressibili et tēpore determinato a natura: vñ priuatio nō est ens: cū nihil aliud sit formaliter q̃3 negatio .5. methaphysice. 27. cōnotat tñ subiectū aptum natū: et ita volo ꝙ negatio et priuatio nō sint extra animā secluso actu intellectus nisi fundamētaliter: nō formaliter: vnde dicūtur priuationes esse in rebus denominatiue .i. tales ppositiones sunt vere: mā est priuata: oculus est cecus: possunt .n. subiecta denominari a nō entibus denominatione negatiua: imo dixerunt aliqui ꝙ prius natura negatiue mā est priuata q̃3 formata: q2 priuatio cōcedit materie quātuz est ex se: forma recipit in mā ab agente nāli educente eam de gremio materie et est cōsiderādū priuatiōes taliter distingui: qualiter habitus: quibus opponunt: nō tñ oponunt velut et forme: q2 priuatiōes formarum oppositarū sunt simul in mā compossibiles: nō tñ forme: priuatio itaq3 licz nihil sit: tñ est per se terminus a quo generatiōis: q̃ qdem est mutatio realis: nō q2 extrema sint realia et positiua: sed q2 tendit ad terminū ad quē positiuuz. Rursus non est materia sua priuatio: tū q2: materia pōt esse sine tali priuatione: tum q2: materie accidit priuatio: nihil aūt accidit sibiipsi: tum quia: materie est admixta priuatio: materie aūt nō est admixta mā: tum quia: cecitas nō est cecum esse: tum q2: priuatio est negatio: et per se nō ens: mā non est negatio: sed est pars desserens formam. Et si omnis forme p possibile a mā circūscriberetur: ipsa nō esset priuata: quia priuatio forme substantialis necessario et inseparabiliter cōcomitatur formā: neq3 mā pōt dici priuata priuatione: q2 priuatio nō est entitas positiua: lz priuatio possit vere ab ea negari: quare pōt cōcedi ꝙ mā et priuatio sunt idez realr priuatiue .i. inter hec duo solum est vnuz ens reale: et qñ aliqua sunt idem realiter priuatiue: stat ꝙ vnuz illorum sit: altero destructo: vt solitus suz dicere de varijs eē vni forme cōcessis.

Sextum documentū sit tale. Cōtradictorie sunt affirmatio et negatio eiusdem de eodem: et ē sciendū ꝙ vnum vni tantū opponitur contradictorie in complexis: et ratio est: q2 nulla propositio negatiua est contradictoria huic: sortes ē homo: nisi ista: sortes nō est homo: quia si varient termini: non est contradictio: cū contradictio sit vnius et eiusdem affirmatio et negatio: affirmationi aūt simplici nō vna tantum opponitur negatio: vnde sorti non vna tantum opponitur negatio tantum sed plures: quia negatio simpliciter nō numeratur precise ex affirmatione quā negat nec ratione negati: sed numerat ad numerationē subiecti suo modo: veluti accidētia positiua: negatio autē sortis de omni alio a sorte predicatur: et est in illo subiecto a quo negatur: nō .n. eadē negatiōe negatur sortes a lapide: rosa: boue: et omni alio positiuo: immo numerantur negationes sm̄ numerum subiectorum. Hec de oppositis dixisse sit satis.

Prius autem alterū altero.

Presenti parte differit Aristoteles que priora dici possint: que posteriora: et snia stat in hoc. Dicit prius proprie sm̄ tempus: vnde duz loquimur sm̄ temporis precessionē: aliud antiquius: aliud senius dicimus antiquius quidem in his que inanimata sunt: senius vero in his que anima nō carent. Iterū prius in secunda significatione id est a quo nō conuertitur subsistendi consequentia: et hac prioritate vnitas ē prior numero: et quodlibet superius inferiore. Amplius tertius modus prioris iste est: qui sm̄ nexum cuiusdam ordinis in qualibet arte est cōstitutus: et vocatur hec prioritas sz ordinē. Preterea dicitur prius qd ē melius et honorabilius: et iste modus prioris pene ē alienissimus: et ratio ē: quia plurima meliora sunt posteriora: et dicit Boetius: alienissimus modus ē a significatione prioris hic quartus qui nunc dictus est modus: etenim de his melius dici pōt: vt dicātur venerabiles et honorabiles: vt vero priores dicātur: abusio potius q̃3 vlla proprietas ē. Postremo id prius vocatur inter ea que conuertūtur secūdū essentie consequentiaz: qd alterius quomodolibet causa ē: vt si homo ē: et ista propositio: homo ē: sit: illa ē vera: et si ista ppositio: hō est: ē vera: homo est: tamen prius homo est: q̃3 ista propositio sit vera hō est.

Est primo aduertendū. Solus secundus modus qui ē in consequēdo ē ad propositum hic: sm̄ quē dicitur genus prius specie: et quintus etiam videtur satisfacere: qui ē in causando: quia substantia ē causa omnium accidentiū: alij tres modi qui sunt tēpore: et ordine et honore tradūtur nō primaria intentione: sed vt per illos manifestētur modi principaliter intēti: modi assignati .5. methaphysice hic relinquuntur: vnde prius et posterius sumūtur in tēpore per comparationē ad p̄sens nunc signatuz: sed econtrario in preteritis et futuris: quia i p̄teritis remotius ab hoc nūc ē prius: in futuris ppinquius huic nunc est prius. Rursus considerandum est: secūdus modus n̄ dz poni prius sm̄ naturā: sed sm̄ consequētiam: et quintus modus prius sm̄ naturā vel sm̄ causalitatem: pars enim integralis sine qua totum esse non pōt: est prior toto integrali secūdo mō prioris.

Simul auté dicuntur.

Disputat Aristoteles de his que sunt simul: & sententia stat in hoc. Secundum tempus simul esse dicũtur que vno tempore edita atq; plata sunt. Secundũ vero naturã simul esse perhibentur: quecũq; inuicem ad se cõuertũtur cum altera res alterius subsistendi: neq; causa fit: neq; principium. Iterũ illa quoq; simul esse dicunt: que equali diuisione sub genere ponunt. Contra: cũ est ad cuius esse sequitur aliud: sed ad esse vnius relatiui sequitur aliud ergo vnum est cã alterius. Dicit verum esse illatiue: non causaliter. Item: nõ ne differentia perfectior est causa imperfectioris: dico respectu generis illas esse coequas: inter se possunt habere ratioñe causalitatis. Errant recẽtiores dicẽtes aliqua esse simul disciplina: quia nulla duo sunt simul discenda.

Motus autẽ species sunt.

Nunc Aristoteles de motibus tractat: & extendẽdo nomen motus: sex spẽs motus esse pronũciat: gñatio & corruptio ptinet ad substantiam. Augmentũ & diminutio quãtitati attribuunt: sm vero qualitatẽ inuenitur cõmutatio seu alteratio. Ubi autem acquiritur p motum localem. Et sumit motus pro forma fluente: q: motus pro fluxu forme est in genere quãtitatis: motus aũt formalr in genere inuenit passionis. Amplius: alteratio est mutatio ab aliis distincta põt nãq; esse alteratio absq; alio motu: vt q in sole diutius stetit: si ex candido niger est factus: cõmutatus quidẽ sm colorem dicit: nõ tñ generatus est aut corruptus: nec vero illi aliquod vel crementũ factũ est vel diminutio: sed nec loci translatio vlla est: põt enim aliqs vno eodẽq; loco cõsistens aliqb⁹ extrinsecus venientib⁹ passionib⁹ pmutari. Iterũ alij mot⁹ ab alteratõe pñt eẽ sine alteratõe: põt.n. aliqd crescẽ & decrescẽ pter qualitatis cõmutationẽ: crescit qdẽ quadrat⁹: si addat gnomo: nõ tñ alteratur: & sublato gnomone diminuit quadrat⁹: sed nõ cõmutat: Preterea motui qes ȝriat: spẽrũ vero motib⁹ & quietes & mot⁹ aduersant: nõ qetes in terminis in ad quos: sed in terminis a qbus.

Est obseruandũ q pprie augmẽtũ & diminutio ȝueniũt tm̃ viuẽtib⁹ sbcelestib⁹. Rursus mot⁹ opponit motui sm ȝrietatẽ: & qeti sm priuatiõẽ & habitum: tm̃.n. vnum vni aduersat in eodẽ genere oppositionis: est autẽ priuatiua oppositio qua formalr opponunt priuatio & habit⁹: vñ motui q est ex albo in nigrũ ȝriat quies q est in albo: & qes q in imo loco trahit: aduersat motui q de imo sursũ versus agitur. Simul aũt & quietes ȝrie sunt: que in ȝrijs sunt: si motus qdẽ ȝrij sunt: ergo & qetes: quies nãq; in sanitate queti in morbo ȝria est: nõ est.enim dicẽdũ eam quietẽ opponi motui: que habet in termino ad quẽ deffert res: naz termin⁹ ad quẽ est finis: nullus autẽ finis opponit motui quo finis acqrit: est nãq; quies in termino ad quẽ pfectio motus & pfectio nõ est ȝria ei cuius est perfectio. Cõtra: qes in termino ad quẽ est priuatio motus ergo nõ est pfectio mot⁹. Item p talem qetem motus euanescit ergo illa qes motui aduersabit. Iterũ motus desinit termino ad quẽ acqsito: ergo quies nõ erit pfectio mot⁹. Solutio est: perficitur mot⁹ acqsito termino mot⁹ ad quẽ itaq; forma in termino ad quẽ illam nõ hz imperfectionem quã habebat dum motus celebrat: & hec est cã q solitus sum dicere: formas preparantes mãm pro intellectu perfici in aduentu intellectus: etiam deuenientes esse: quia ille forme: que apud me vocant inchoatio particularis: a natura institute fuerunt: vt p ipsas intellectus acquireret: ita in proposito a natura institutus est motus: vt per ipsum acquiratur terminus motus. Sed de his tractare pertinet ad phm naturalem.

Habere autem multis.

Sententia stat i hoc: habemus disciplinaz aut virtutem: habemus & quãtitatẽ bicubitalẽ sz totius adiacentiã: habemus vestimentũ vel tunicã sm partis adiacentiam: habemus ãnulum: manuz & pedem: & possessionẽ. Ux dicitur hẽ vxorez & econtra. Item omnis effectus habet causam: omnis scientia vendicat sibi subiectum: omnis species substãtie propriũ habet genus & propriam differentiam. Dicitur tandẽ genus hẽ species & differentias. ⁋ Sed forte quis dubitabit. inquit Boetius: cur cum hẽ superius in genere nominauerit: nunc id ipsum equiuocum ponat: sed hec questio ita soluitur: nõ absurdum ẽ idem predicamentũ nũc vniuoce: nũc equiuoce predicari: vniuoce: vt superius quidem eiusdem speciez exempla pposuit: vt est calciatum eẽ: vel armatũ: horum.n. taliũ genus ẽ: equiuoce vero vt in his modis quos superius exposuimus. Hec sunt que circa librũ predicamentorum Aristotelis pro oportunitate loci & temporis vobis explicanda proposueram. Sequẽti lectione librũ de simplicium ppositionũ natura deo fauente auspicabimur.

⁋ Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in librũ de interpretatione Aristotelis & Auerrois quã qdẽ ordinauit Ioãnes Baptista Landulphus Papiẽsis artium cultor preclarissimus.

Rimum oportet cõstituere. Postq̃ Aristoteles prime intellectus satisfecit operationi in libro predicamentorum. Cui porphyrius & auctor sex principiorũ adminiculabantur. Presenti volumine de simplici enũciatione disputaturus ẽ: propositiones nãq; simplices & predicatiue ad demonstrationem conducunt: ad quã quidẽ liber iste primaria ordinatur intentione. De enũciatione hypothetica & non simplici nihil ad presens: regulat itaq; liber iste de interpretatione secundã intellectus operationem: que ȝpositio nũcupat & diuisio. 3. de aia. 21. Uerũtamen anteq̃ ad ipsius Aristotelis verba descendam: premittenda sunt nonnulla documenta: quibus & subiectũ & ordo & titulus huj⁹ libri aperiant.

Primum itaq; documentũ sit tale. Propositio omnis aut cathegorica ẽ: q predicatiua dicitur: aut hypothetica ẽ: omnis propositio hypothetica: aut per cõnexionẽ fit: aut per disiũctionem: auctore Boetio libro primo de syllogismo hypothetico: at scdm doctores de via cõi: sub propositione hypothetica comprehenduntur: copulatiua: disiunctiua: conditionalis: causalis & tẽporalis. Partitur aũt propositio cathegorica: q: alia est de inesse: alia

alia modalis & cõposita & divisa. Iterũ inveniũt ppositio affirmativa: & negativa: vlis: particularis: indefinita & singularis: sunt & alie de presenti: quedã de preterito: nonnulle de futuro: reperiuntur propositiones de recto: & de obliquo: & quãdoq obliquus ponitur a parte subiecti: sepenumero invenit a parte predicati: & de his omnibus propositiõibus presenti volumine vel primaria vel secundaria intẽtiõe loquemur.

Secundum documentũ sit tale. Enũciatio simplex est subiectũ hu9 libri: cuius quidem premittit diffinitio tanq̃ principium scientie: & est id quod principaliter consideratur: ad quod oĩa hic considerata reducunt: licet enim multa hic pertractent notiora tanq̃ quib9 ipa enũciatione: nihil est tamen notius tanq̃ qd & via attributionis ipsa enunciatione.

Item q̃uis nomen interpretationis maioris sit cõmunitatis q̃ nomen enũciationis: inscribitur tamen liber de interp̃tatione: nõ q de oi interpretatione hic agatur: (est nanq interpretatio vox aliquid per se significans:) sed quia de aliqua interpretatione disputaturus erat: potuit liber iscribi de interpretatõe: velut: inquit Boetius: siquis de homine disputans titulũ operis de aĩali posuisset: q̃q̃ non de oi aĩali: tñ qm de aliquo tractatus esset: recte de aĩali libro nomen imponeret. Et cum ppositio & enunciatio different ratione solum: sm scilicet intentiones nominũ: quoniam enunciatio sm esse enunciationis & sm rationem nominis refertur ad rem designatam & interpretatam per enunciationem: propositio autem est enunciatio stãs sub forma syllogismi: & illi cum multa attribuantur que non cõcedunt interpretationi & enunciationi: velut est habitudo triũ terminorum: qui in subiecto inveniuntur & predicato: sine qua quidem habitudine non existunt propositiones & conclusiones partes syllogismi: de ppositiõib9 fuit determinatũ in libro priorũ: vbi de forma syllogismi & de eius potestatibus agebatur: at enunciationi & interpretatiõi hoc non consentit: sed his convenit dicere verum vel falsum: vniversaliter & particulariter: infinite & finite. Est & enunciatio vna & multe: & contradictoria & contraria: que conditiones sint syllogismi complexione & figura repertuntur: iccirco de his presenti libro hac ratione tractandum est: quamvis ergo enũciatio efficiatur pars demonstrationis: non quovis modo: sed subinduendo rationem propositionis vel conclusionis: quia tamen in propositione reservatur significatio veri aut falsi: pro tanto scientia d enunciatione que est oratio verum significans vel falsum: deservit cognitioni propositionum & conclusionũ: ex qbus quidẽ tota ꝯficitur demõstratio.

Tertiuz documentum sit tale: Quis forma syllogistica pari filo quancunq materiam: necessariam scilicet & probabilem & contingentem respiciebat. Ideo in libris priorum non immerito vsus fuit Aristoteles terminis ignotis nullam determinatam materiam concernentibus: termini enim certe: determinateq materie tali forme non consentiebant. Et licet de enũciatione hic agatur: quatenus indifferens est ad enunciationes & propositiones demonstrativas & dyalecticas: quia tamen consideratur hoc in libro enunciatio: prout est vox ad significationem rei relata: a qua accipit & affirmationem & negationem & vniversalitatem & particularitatem & multitudinẽ: qua de re sm diversitatẽ significationis diversis terminis fit constitutio interpretatõis: pro tanto termini ignoti enũciationis hic cõsiderare nõ debite cõveniunt: & precipue q enũciatio nõ ẽ pfecta: cũ de re put ẽ nõ enũciat: hoc aũt terminis ignotis cõmode fieri nõ põt.

Insup ait Albertus: siquis ad notitiam ignoti per notum devenire cõtendat: exiguntur tria. Primũ quidem interpretatio rerum p vocẽ interpretativã. Secũdum: cõplexio eoꝝ que interpretata sunt ad cõsequẽtiã vnius cum altero. Tertium probatio q sic sit & nõ aliter. Primum quidem exequitur Aristoteles in duobus d interpretatione voluminib9. Secũdo satisfaciũt duo libri priorum. Tertium absolvit libris posteriorum & topicorum.

Differt ẽt modus significãdi i pdicamẽtis & hic: in pdicamẽtis.n.ẽ ichoatio significatõis a re: & terminat in voce: est.n. iquit Albert9 liber pdicamẽtoꝝ de decẽ vocibus prima principia significãtibus: & sm rerum pprietates: nõ vocum: hec aũt sciẽtia de interpretatõe eo q interpretatio que per sermonẽ est inchoatur in sermone sive voce & terminat in rem: q aliter nõ esset interpretatio: & ob hoc multa dicunt de interpretatõe que accidunt ei inquantũ est in voce: his ergo cõstat & subiectum & ordo & titulus & modus cõsiderandi huius libri de interpretatione: quare que quoniã predicẽda erant explicavi: nunc ad seriẽ verboꝝ Aristotelis & Averrois veniamus.

Partitur autẽ primus liber de interpretatiõe mea ꝯsuetudine in quattuor capitula. Sentẽtia stat in trib9 ppositionib9. Prima est. Determinandum est de noie: verbo: negatione: affirmatiõe: enũciatione: & oratiõe: oẽm nãq orationem cõstituũt noia & verba. Sunt aũt quinq orationis principales differẽtie: deprecativa: imperativa: interrogativa: vocativa & enũciativa: enũciationis due sunt species altera affirmatio: altera negatio: facit aũt Aristoteles dũtaxat mentionẽ de noie & verbo: tum q ex his simplex enũciatio cõstitui potest: aliis partib9 nõ cõcurrentib9: nõ põt aũt oratio enũciativa inveniri nisi ope harũ duaꝝ partiũ: quarum vna hz rõnem materie: altera rationem forme: tum quia ad nomen & verbum cetere orationis partes ordinari videntur: sub nomine cõprehendit pnomẽ: sub verbo adverbium: nomini & verbo prepositio deservit & cõiunctio a nomine pariter & verbo participium partẽ recipit. Sunt tamẽ inquit sanctus Thomas quedam orationis partes que magis colligationes partium orationis significantes habitudinem vnius ad aliam q̃ orationis partes nũcupari merẽtur. Pretermittit tractatum de hypotheticis propositionibus: cũ ex his syllogismus cathegoricus nõ cõponat: cuius qdem institutionẽ formationẽq intẽdit Aristotelem. Quod aũt prius negationẽ postea pposuerit affirmationẽ: nihil interest: cum oẽs species eque sibimet sint & vni generi equaliter supponant: quo circa si affirmatio & negatio enũciatõis spẽs sunt: rectũ est quãlibet earum prius indifferenter pponere. Dicit Albertus: lz negatio sequat affirmationẽ sm naturam tñ q oppositio cõplet in negatiõe: ob hoc aliqñ pponit affirmatõi: pcipue vbi agit de affirmatione & negatione: prout sunt principiũ oppositionis: sicut fit hic.

Secunda propositio talis est. Ea que sunt in voce earuʒ que sunt in anima passionū sunt note: ⁊ ea que scribunt eoꝝ que sunt in voce. Hec ꝓpositio ideo introducta est ab Aristotele vt signoꝝ verissima haberetur significatio. Sensus aūt talis est: res: passio aīe: vox: littera ita se habent: rem passio aīe imediate significat: passionē aīe voces designant: ipsas vero voces littere importāt ⁊ horuʒ quattuor: due sunt ſm hominū positionem: voces sciłʒ ⁊ littere: totideʒ naturales: passio videłʒ aīe ⁊ res: quoꝝ inquit he primoꝝ note: eedeʒ oībus passionis aīa sunt: ⁊ quoꝝ he similitudines res iam eedem. Sensus est: quemadmodum nec littere sunt eedem: sic nec eedem voces: quoꝝ ergo he voces significatiue sunt: idest passionū anime: he sunt apd̄ oēs eedem: significant autẽ voces illa que sunt in intellectibus: ergo naturalis est apud oēs homines animi cōceptio: atqꝫ anime passio: ⁊ res quarū passiones aīe sunt similitudines sunt naturalr̄ cōstitute.

¶ Sanctus Thomas vult li ergo teneri illatiue: qꝛ cum nomen ⁊ verbum sint voces significatiue: ergo oportet vocuʒ significationē preponere: aliis placet li ergo teneri ꝯtinuatiue: ⁊ ait: ea que sunt in voce: vel vt cōtinuatim loqueret: vel sicut partes in toto: vel sicut res artificialis in re naturali. Cum igit triplex esset ratio: que in litteris: que in voce: que in intellectibꝰ: dixit: noīa ⁊ verba que sunt in voce eaꝝ que sunt in aīa passionuʒ sunt note: rursus nominū ipsoꝝ verborūqꝫ que in voce sunt ea verba ⁊ noīa que essent in litteris cōstituta significatiua erāt: littere ⁊ voces positione: natura vero res atqꝫ intellectus existunt. Ex dictis itaqꝫ pōt sumi hec diuisio: signoꝝ quedaʒ primitus res significant vt cōceptꝰ notionesqꝫ aīe: quedā primitus cōceptus designāt: ⁊ scd̄o loco res: vt voces: quedaʒ vero primitus voces: secundo loco conceptꝰ rei: ⁊ tertio iam loco res vt scripture.

Tertia propositio talis existit. Voces simplices sine vero aut falso: cōplexe cuʒ vero ⁊ falso reperiunt: veluti ⁊ cōceptuū quidam verus aut falsus: qdaʒ sine veritate existūt ⁊ falsitate. Quo fit vt noīa ⁊ verba notioni aīe sine cōpositione vel diuisione similia sint: ⁊ nō soluʒ illa noīa vel verba falsitate ac mendacio separata sunt: quecūqꝫ simplicia sunt: sed ēt illa quecūqꝫ sunt cōposita: si sint simpliciter dicta: ai si addat esse vel nō esse: vel simplr̄ vel ſm tēpus efficit aliqd verum vel falsuʒ: di autē esse simplr̄. i. de scd̄o adiacente: vel ſm pñs tēpus: qd̄ verius dicit cōtinuatio tpis: de tpe. n. nihil actu habet nisi instans: qd̄ non est tēpus sed principium temporis: vel sine aliqua determinatiōe: hec particula ſm tēpus intelligit de tertio adiacente: vel ſm preteritū ⁊ futurū: vel cuʒ aliqua determinatiōe: vt nunc es: cras eris. Colligant igit he diuisiones cōceptuū qdaʒ est simplex: ⁊ qdaʒ cōpositus. Itē conceptuū qdā verus qdaʒ falsus: qdaʒ vero neqꝫ verꝰ neqꝫ falsus. Silr̄ vocū quedā simplex: qdā ꝯpositat Item vocū: quedaʒ vera: quedam falsa: ⁊ quedam nec vera nec falsa existit.

Auerrois primo dicit: ⁊ vniuersaliter quid est enunciatio: ⁊ oratio ⁊ dictio: ⁊ hec particula dictio in textu Aristotelis nō reperitur: sed quicquid sit: ſm Cōmentatorē Aristoteles incipit a declaratione dictionis: est aūt dictio nomē ⁊ verbum vocale: cuius quidē significatio ē formata significatum enim dictionis post eius impositioneʒ est sibi essentiale: ⁊ hoc est qd̄ Auer. dicit: dictiones quibus ratiocinatur. i. quibus vtimur in argumentationibus significāt primo intentiones que sunt in aīa: ⁊ littere que scribunt significāt primo hec verba Item ait: ⁊ ꝓpter hoc est significatio horum ad placitum per concordiā sciłʒ gentiū: non per naturam: sed intentiōes que sunt in aīa que sunt exempla. i. similitudines ⁊ significatiōes sunt vne ⁊ eedē oībꝰ: quēadmodū ⁊ res inuente: quaꝝ intētiōes que sunt in aīa sunt exempla ⁊ significatiōes: ⁊ ipe sciłʒ res sunt vne ⁊ inuente per naturaʒ omnibus: neqꝫ eniʒ quod apud romanos est equus: apud barbaros est ceruus: sed apud diuersissimas gentes eadem substantiarum: intellectuūqꝫ ratio est constituta. Ordo itaqꝫ inter res: notiones: voces ⁊ scripturas est stabilitus: res. n. intellectui presentes imprimunt ⁊ inferunt ei passionē ⁊ similitudinē: ⁊ cōceptum: veruʒ quia conceptus nostros statim exprimere non possumus ⁊ alterius menti trāsfundere: istitute sunt voces vt signa essent ⁊ expressiones cōceptuū quos de ipsis rebus precōcepimus: sunt enim voces maxie in nostra ptāte: voces aūt non sunt fixe ⁊ permanentes: sed solū valent ad aliquid in presentia explicandum: ꝓpterea littere ⁊ scripture fuerūt excogitate: q̄ ⁊ diu manerent: ⁊ quibꝰ ad longe absentes loco vocum vteremur. Est autem inter vocem ⁊ scripturaʒ hoc discrimen: si quicqꝫ videas cuius vocē ignores scriptura designare non poteris: at vocare poteris que scriptura designare nescieris: cōceptus ergo ꝓximus res significāt: voces mediātibꝰ cōceptibꝰ: scripture vero tū vocibꝰ tū cōceptibus mediantibꝰ: q̄propter ꝯceptus: voces ⁊ scripture doctrine existūt aptissima instrumēta: ⁊ perrarū est ⁊ vsum non habʒ ad disciplinas qꝫ scriptura reʒ alicui representet: cui nullā prorsus representet vocem.

Digressio.

Contra ꝓpositiones hic approbatas īsurgūt sublantātes ābiguitates. In primis hec ꝓpō: voces ⁊ scripture sunt signa arbitraria ⁊ p cōcordiā significātia. Res ⁊ notiones eadē apd̄ oēs gentes īueniunt: videt esse falsa: his fundamentus: aīa intellectiua numerat ergo ⁊ notiones aīe: variat eīm accidens ſm subiecti diuersitatem. Itē: passiones in aīa sunt eedem apud oēs ergo ⁊ scientie rerū ergo ⁊ doctrine rerū: cōsequēs est falsum: qꝛ diuersi diuersas habēt de rebus sentētias. Rursus hec vox hō a quocūqꝫ pronūciet semper est eadeʒ: ⁊ sūt multe voces que per naturā designāt non per institutionem ergo. ¶ Solutio est: reperiunt apud Auerroiʒ noīa in quadruplici differentia: scriptum videlicet vocale: mentale ad placitum significās: mentale naturaliter significans: cecus a natiuitate formās ꝓpositiones ex terminis colores designantibus vtit nominibus mentalibus ad placitum significantibus: similiter si quis de materia prima ostendat aliqd̄ predicatum enunciari: nomen materie est ad placitum significans: solum forme vt habent esse in intellectu sunt nomia mentalia naturaliter significātia ⁊ sunt intentiones simplices rerum: siue ergo anima intellectiua numeretur siue non: conceptus anime dicuntur idem apud omnes: quia notiones sunt talis nature: qꝫ omne illud quod vni representant naturaliter proprie: cuilibet alteri sunt nate representare: ⁊ ex volūtate

ex voluntate ⁊ institutione nostra non accipiunt diversitatem. Item conceptus simplices non compositi sunt idem apud omnes: ⁊ licet de vna ⁊ eadem re sm̃ diuersa varie cõceptiones haberi possint: nõ tamẽ de vna ⁊ eadem re sm̃ idem potest haberi notio nisi vna. Rursus vox est per cõcordiam significatiua que significat vel nata est significare ex impositione quam actu habet: illud quod primus impositor per eam aut aliam sibi similem vel consimilez voluit significari: vox dicitur significare naturaliter ⁊ ex instinctu nature que ex natura sua ⁊ non ex impositione nata est idem apud omnes representare: vt gemitus: exclamatio in dolore vel gaudio: latratus canum. Distinctum ergo vocis signum non est a natura sed ab institutione: vt in homine in quo imaginatio dominatur super instinctum nature: in brutis autez vox est a natura: que quia eadem est in omnibus indiuiduis vnius speciei: ob hoc voces ⁊ opera similia existunt in omnibus: formant quoqȝ bruta varias voces in desiderijs cibi: potus ⁊ coitus.

Fuit item alia propositio: veritas ⁊ falsitas tantum existunt in intellectu cõponẽte ⁊ diuidente. ¶ Contra: sensus ꝓprius semp est verus vel pro maiori parte. 2. de aĩa. 63. ergo ⁊ itellect⁹ respectu quod quidẽ. Itẽ: verba prime ⁊ secũde persone accepte actionis impersonalia significãt verum vel falsum ergo sine compositione ⁊ diuisione īuenit veritas ⁊ falsitas. ¶ Solutio est: verum vt in cõpositione opponitur falso: ⁊ hac ratiõe in prima operatione nec verum est: nec falsum: verum autem put est rei entitas ⁊ in sensu ⁊ in prima operatiõe intellectus reperitur: cui non aduersatur falsum: ⁊ hec ẽ causa q͂ Aristoteles dicebat. 3. ꝺ aĩa. 21. in pria operatione non esse falsum: cum falsum nullatenus sit circa indiuisibilia: verum autem vno modo. Et si quis querat: quid naȝ sit ista compositio ⁊ diuisio. Respondeo attributio predicati ad subiectum est compositio: remotio predicati a subiecto est diuisio: in quibus inuenitur veritas que consistit in habitudine terminorum adinuicem: ⁊ est veritas in intellectu: rebus: ⁊ enunciationibus: diuersimode tamen. Iteȝ: verba prime ⁊ secunde persone: accepte actionis: impersonalia verũ significãt vel falsum ꝑut sunt cõplexa: ⁊ nõ quatenus incomplexa existũt vnde in verbis prime ⁊ secunde persone certum determinatur suppositum. Similiter verba accepte actionis ex significato quod vni soli conuenit determinant sibi suppositum: vt fulminat: tonat. Et idem conspicitur in verbis impersonalibus: que impersonalia dicuntur: quia certam personam nõ determinant: cum enim dicitur legitur: sensus est: ab aliquo legitur. ¶ Veritas igitur notitie complexe est conformitas habitudinis extremorum in esse cognito ad rem extra: verbigratia in actu comparatiuo vnius ad alterum: vt eiusdem in affirmatiua: ⁊ diuersi in negatiua necessario consequitur relatio rationis inter subiectum ⁊ predicatum: que quidem habitudo ipsorum appellatur: quaȝ habitudinem ⁊ relationem videtur significare hoc verbum est: quando dico: homo est animal: vel homo non est asinus: palaȝ autẽ est q͂ inter hominem ⁊ animal sic posita per actum comparatiuum in esse cognito mediante copula que ĩportat̃ p hoc v̓bũ ẽ: cõsequit̃ necessario habitudo que est relatio rationis: q: inter extrema habẽtia esse diminutũ: hec autez habitudo conformis est rei: que q̃dem conformitas est relatio rationis: cum sit fundata super habitudinem illam que est relatio rationis: ⁊ ista cõformitas est ipsa veritas formaliter ⁊ essentialiter a qua veritate siue cõformitate dicitur habitudo vera denominatiue ⁊ apprehensio cõplexa obiecti cogniti etiam dicit̃ vera: ⁊ propositio vera in mente ⁊ huic veritati opponit̃ falsitas contrarie ⁊ ignorantia priuatiue: ⁊ talis falsitas difformitas appellari solet. ¶ Cõtra: ergo oratio ⁊ propositio nõ erit vera per veritatẽ existentez in re: mutabiturqȝ propositio de veritate in falsitatẽ per sui mutationẽ: ergo nõ solum substantia per sui mutationẽ erit susceptibilis cõtrarioꝝ. Solutio est: propositio dicit̃ vera veritate inexistẽte ꝓpositioni: ab eo aũt q͂ res est vel nõ est ꝓpositio dicit̃ vera vel falsa terminatiue. Item facta mutatione in re prio ⁊ per se fit secũdo ⁊ per accidens mutatio in oratiõe: in ad aliquid enim non inuenitur motus per se primo. 5. physicoꝝ. 50.

¶ Caput Scd̃m Primi libri de interpretatiõe.

Omen ergo. Sententia huius capitis stat in tribus propositionibus. Prima est. Nomẽ est vox significatiua ad placitũ: sine tempore: cuius nulla pars est significatiua separata: ⁊ cuȝ omnis diffinitio genere ⁊ differẽtijs perficiatur. Primo ponit̃ vox pro genere: per quã q̃deȝ particulaȝ separatur nomen ab alijs que non voces sed tantũ soni sunt. Est autẽ vox percussio inspirati aeris ab aĩa ad vocaleȝ arteriã cuȝ imaginatiõe aliqua significandi: sermo aũt seu loquella est vocis p linguã dearticulatio. ¶ Contra: nomen est vox sm̃ materiã: ergo nõ est vox: veluti gladius nõ est ferrũ sed ferreus. Itẽ: nomen in mente nõ esset nomen. Solutio est: Dicit Albertus: quãuis in naturalib⁹ materia nõ predicetur de eo cuius est materia: eo q͂ forma in naturalibus est substantia que dat esse ⁊ nomen ⁊ rõnem: in artibus tñ ⁊ in his que pendent a voluntate: predicat̃ materia: q: ipsa est tota substantia talium: ⁊ ideo ãnulus dicit̃ aurum: ⁊ cyphus argentum: domus ligna ⁊ lapides: ⁊ ita erit hec ꝓpositio vera: nomen est vox: cuȝ sit vox materia in qua format̃ nomẽ. Dicit sanctus Thomas: in diffinitiõe accidentis cõcreti subiectũ cadit veluti genus: abstracti vero: locum tenet differentie patet dicendo. simus est nasus cauus: simitas est cauitas nasi: quare hec ꝓpositio: nomen est vox: saluari poterit: ⁊ ita voci superaddit̃ significatio actiua: que fundatur in voce ⁊ terminat̃ ad rem significatã: rõ fundandi est esse cognitũ vocis: ratio terminãdi: esse cognitũ rei significate. ¶ Contra: neqȝ in naturalibus: neqȝ in artefactis ꝑdicatur materia de eo cuius est materia cum sint iste false: annulus est auruȝ: cyphus ẽ argẽtum: archa est lignũ: gladius est ferrũ: statua est es. Sed iste sunt vere ãnulus est aureus: cyphus ẽ argenteus: archa est lignea: gladius est ferreus: statua est erea: vel marmorea. Inueniunt̃. n. quedã cõcreta que nõ pro subiectis sed pro suppositis dũtaxat verificant̃: alia sunt que pro subiectis ⁊ suppositis supponere possunt. Itẽ hec ꝓpositio nomen est vox nõ est formalis: cũ subijciat̃ cõcretũ a subiecto:

ergo si est fundamētalis: sensus erit: forma īportata per li nomen fundatur in voce: vnde ista propositio est vera: vox est nomen: predicatione dicente: hoc est hoc: cuius subiectuȝ materialiter supponit: sumpta predicta ꝓpositione in mente: at ista nomen est vox: vera est fundamētaliter. ℭ Attentiōe tamē dignuȝ est: ista propositio est vera: animal est genus: hec falsa: genus est animal. Similiter ⁊ hec: hoc genus est animal: ⁊ si sit ista vera: hoc genꝰ fundatur ⁊ applicatur animali. Sed ista est vera: vox est nomē: pariter ⁊ ista potest verificari: nomen est vox: sicut ⁊ ista: nomen fundatur in voce: causa nāqȝ quare iste propositiones redduntur false: genus est animal: species est homo: est: quia nullum est animal quod fundet intentionem generis: ⁊ nullus est homo qui subijciatur speciei: quapp ista potest saluari: nomen est vox: quia ista ⁊ ista vox fundant intentionē nois. Et rursus obseruanduȝ: iste due propositiones: hō est homo: li homo est homo: ⁊ in voce ⁊ scripto ⁊ mēte non verificantur: sed semper vna est vera ⁊ altera falsa at iste ens est ens: li ens est ens: sunt semper vere: iste due: conceptus est cōceptus: li conceptus est conceptus: sunt vere in mente: in voce ⁊ scripto vna vera altera falsa existit. Sed in mente: istarum duarum: vox est vox: li vox est vox vna est vera: altera falsa in voce vero ambe vere conspiciuntur: patefactus est itaqȝ sensus huius propositionis: nomen est vox. ℭ Insuper arbitrantur multi nomina mentalia ⁊ scripta non esse nomina: cum propria nominis ratio sit vocis dearticulatio: ⁊ li nomē ita per cōcordiam significat: ꝙ eidem naturalis significatio repugnat: ⁊ ita in mente nō inueniuntur enūciatiōes ⁊ argumentationes: sed rationes vocabūtur: eritqȝ ista propositio falsa: omne li nomen est nomē. ℭ Cōtra: intellectus possibilis componit ⁊ diuidit: ergo format propositiones affirmatiuas ⁊ negatiuas. Itē in sola intellectus compositione vel diuisione est veritas ⁊ falsitas: ergo ratio propositionis seu enūciationis verius in mente q̄ȝ in voce ⁊ scripto reperit. Propterea est dicendum Aristotelem tractasse de nomine vocali tanq̄ȝ de instrumento ad docendum aptissimo: est enim vox imediatissima mētis expressio ⁊ natura familiaris: conceptus nāqȝ licet sit primum ⁊ precipuum omnium instrumentum: manet tamen occultum ⁊ secretum nisi signo: notaqȝ exteriore propaletur.

Amplius est nomen vox significatiua: quo fit vt voces significatione carentes sub vocabulo nominis non comprehendantur: quāuis enim omnis vox significet seipsam aut vocantem: tamen illa dicitur significatiua: que instituta est ad passionem intellectus que est similitudo rei significandam: sunt ⁊ multe voces que licet sint litterate: tamen quia adhuc non sunt institute ad significandum dicuntur non significatiue. ℭ Est ⁊ nomē vox quidem ⁊ significatiua sed non naturaliter: sed ſm placitum voluntatemqȝ ponentis: segreganduȝ enim est nomē ab his vocibus que naturaliter designant: vt sunt he quas nos in passionibus affectibusqȝ proloquimur: vel quas animalia bruta instinctu nature ꝑducunt: nullum igitur nomē naturaliter cōstitutū est: neqȝ vnq̄ȝ sicut subiecta res ē a natura ita quoqȝ a natura veniente vocabulo nuncupatur: si enim nomina naturaliter essent: eadem essent apud omnes gentes: nec vllam susciperent mutationem. Item multorum hominum inueniuntur vocabula permutata. Et vni rei in eodem idiomate multa conceduntur nomina: ergo significationes nominum ab impositione hominis voluntaria ⁊ nō a natura rerum deducuntur. ℭ Item distingitur nomen a verbo: addito nomini quod dicatur sine tempore. Quamuis enim multa nomina significent tempus: nullum est tamen quod significet cum tempore: ⁊ sensus huius propositionis: nomen significat sine tempore: talis existit: idest: nomen significat per modum habitus ⁊ quietis: propterea nomen semper inuenitur pars enunciationis subiecta: de quo quidem nomine potest enunciari qđ aliquid insit ei. Dicit sanctus Thomas: circa tempus tria possunt considerari: primo quidem ipsum tempus: prout est res quedam: ⁊ sic potest significari a nomine: alio modo potest considerari id quod tempore mensuratur inquantum huiusmodi: ⁊ quia id quod primo ⁊ principaliter mensuratur est: motus in quo consistit actio ⁊ passio: ideo verbuȝ quod significat actionem ⁊ passionem significat cum tempore: substantia autem ſm se considerata prout significatur per nomen ⁊ pronomen non habȝ inquātum huiusmodi vt tempore mensuretur: sed soluȝ ſm ꝙ subijcitur motui prout per participium significatur: ideo verbum ⁊ participium significant cum tempore: non autem nomen ⁊ pronomen: tertio modo potest cōsiderari ipsa habitudo temporis mēsurantis quod significatur per aduerbia temporis vt cras: heri ⁊ huiusmodi. ℭ Rursus hac particula: cuius nulla pars est significatiua separata: nomē ab oratione separatur: hec enim oratio: sortes ⁊ plato: vox est significatiua ſm placitum ⁊ tempore vacat: nomen tamen non est: cum partes illius sint seorsum ⁊ separatim significatiue: verum in simplicibus ⁊ compositis nominibus id interest ꝙ in simplicibus nominibus partes nullo modo significare videntur: in compositis vero videri volunt: veruntamen nihil seorsum separatimqȝ significat: vt i hoc nomine equiferus: minime particula ferus separate ⁊ ſm seipsam significat: vnde significatio nominis ad totum nomen: non ad partes comparatur: prima enim pars nominis non habet primam partem significati: iccirco partes nominis nihil retinēt de significatione totius: cum sit concessa significatio nomini: non partibus nominis. Secūdum placitum adiunctum est: nam nulluȝ nomen natura significat: sed ex instituto: ⁊ quando ad significādū inditum est: significant enim ⁊ illiterati soni: vt hi qui ferarum sunt: quorum nullum nomen est: eo quia natura ⁊ non instituto placitoqȝ significent: dicuntur autem soni illiterati: soni qui scribi non possunt: vt cum perstrepunt fere: huiusmodi strepitus ⁊ soni scribi nō possunt: dicūturqȝ illiterati: fere appellātur animalia nō mansuefacta: que vbi mansuefacta fuerint: cicures nominantur. Cum igitur omnium vocuȝ alie sint que inscribi litteris possint: alie que non possint: ⁊ rursus earum que inscribūtur vel minime: alie quidem significent: alie vero nihil: amplius quoqȝ omnium vocum alie ſm placitum designent: alie vero naturaliter: nomen est vox significatiua ſm placitum: positione enim ⁊ non natura factum est nomen subiecte rei nota. Diffinitio itaqȝ nominis: ⁊ declaratio hac prima propositiōe monstrata sunt.

Secunda propositio talis existit. Nomen infinitum non est nomen: ⁊ non est oratio: quia omnis oratio aut nominibus cõstat ⁊ verbis: aut solis duobus vel pluribus verbis vel solis nominibus: sed nec negatio est: cum non sit nomen infinitum verum vel falsum: negatio autem omnis sit vera vel falsa: quare cum omne nomen siue proprium sit: siue appellatiuum deffinite id significet: quod nominatur: ⁊ non similiter ⁊ de eo quod est: ⁊ de eo quod non est dicatur: nomen infinitum: non erit nomen: sed appellabitur nomẽ infinitum: ob id ipsũ quod equaliter ⁊ de eo quod est ⁊ de eo quod non est predicari inueniatur: erit igitur nomen vox significatiua ad placitum sine tempore: circunscripte significationis: cuius nulla pars aliquid significatiua est separata. ¶ Unde inuenitur nomen institutũ ad significãdũ tñ id qđ est: ⁊ est nomẽ vna significatõe deffinitũ ⁊ determiatũ ad id qđ ẽ: est ⁊ nomẽ iportãs id qđ solũ effingibile ẽ: ĩffinitũ ⁊ determiatum vna significatiõe ad id qđ non est: at nomen infinitũ similiter est in eo quod est: ⁊ eo quod non est: est nanq; hec vera: chymera est non homo pariter ⁊ hec: non ens est non homo: ⁊ dicit Albertus magnus: nomina substantiua infinita nihil ponunt: sed bene adiectiua: tantũ enim valet nõ equale: quantum ens quod non est equale: ⁊ non simile: ens quod non est simile. Et ratio est: qualitas nominis substantiui quando priuatur: priuatur ⁊ ipsum quod est determinatum qualitate illa: ergo ablata qualitate qua est: priuatur ⁊ ipsa substantia ſm id quod est: in adiectiuis autem que qualitatem habent infinitum: ⁊ substantiam infinitam: negata qualitate: non necessario negatur substantia ſm id quod est: non album enim tñ valet quantũ res nõ alba.

Tertia propositio talis est. Casus nominis non est nomen: nam nomen iunctũ cum ly est vel non est: enunciationem facit: at obliqui iuncti cum ly est vel non est enunciationem nulla ratione perficiunt: ⁊ dictum est obliquos iũctos cum ly est enunciationem non constituere: quia hec oratio perfecta est: sortem penitet. ¶ Dicit Boetius rectus nominatiuus dicitur: eo ꝙ nominis quodãmodo solus teneat viz: nomenq; sit: ⁊ verisimile est eum qui primus nomina rebus imposuit: ita dixisse: vocetur hic homo: ⁊ rursus vocetur hic lapis: posteriore vero vsu factum est: vt in alios casus primitus positum nomen deriuaretur: ⁊ dicuntur casus nominum inflexiones: diffinitio igitur nominis integra talis stabilitur: nomẽ est vox designatiua ſm placitum: sine tempore circunscripte significationis: cuius partes extra nihil designant: ⁊ cum est vel fuit vel erit adiunctum verũ falsumue efficiẽs.

Auerrois primo dicit: nomẽ ẽ dictio significans ad placitum intentionem expoliatam a tempore: preter quod significet partiũ ipsius. i. preter qđ significet aliquid qđ sit de numero partium ipsius: cum diuiditur pars illius itẽtõis siue sit nomẽ diuisum simplex: siue cõpositum: quia nominis pars simplicis que est icisio. i. syllaba: vna icisionum ex quib⁹ cõponit nomẽ nõ significat aliqđ penitus nõ per se: neq; p accidẽs: ⁊ ps noĩs cõpositi nõ significat separata nisi p accidẽs: sicut si accidit illi cui⁹ nomẽ ẽ seru⁹ regis vt sit seru⁹ regis: vñ nulla pars noĩs iquãtum pars accepta: est significatiua alicui⁹ p se qđ p totũ significabat: cũ significatio totius noĩs nõ cõcedatur partibus eius.

Rursus ait: dictiones quibus sermocinãtur gentes nõ significant per naturam: sicut multa ex dictionibus quibus dicunt animalia que sunt dictiones. i. soni: que nõ scribunt: vt cum perstrepunt fere: quoniam dictiones quibus balbutiunt plura ex aĩalib⁹ sunt cõposita ex incisionibus ex quibus componũtur dictiones quibus loquitur homo: aut ex incisionibus cõpositis ex litteris sibi appropinquantibus in exitu: ⁊ sunt significãtes intẽtiões per se aĩatas: scilicet apud animalia: sunt nãq; quedam animalia que sonos litteratos. i. qui scribi possunt: preferunt: sunt. n. loquaces corui: ac pice: ⁊ psitaci: vnde distichon illđ inoruit: psitacus a vobis aliorum nomina discam: hoc didici per me dicere: cesar aue.

Amplius inquit: infinitum tamẽ est cõpositũ ex noĩe habitus ⁊ negatiua particula nõ: ⁊ non decet vt nominetur nomen absolute: cum nõ significet habitũ: neq; etiam ẽ sermo negatiuus: quia ipsius significatio est significatio nominis simplicis quãuis sit cõpositum: ⁊ ꝓpter illud tam sequitur ipsũ pars negatiua: sicut sequit nomẽ finitum. Sensus est: sermo negatiuus ⁊ pars negatiua. i. negatio debet sequi nomen ⁊ finitũ ⁊ infinitũ: ⁊ addi ⁊ ꝯiungi ṽbo: aliter nõ ẽ oratio negatiua.

Item ait: erunt noĩa quedam declinata ⁊ sunt casus noĩum ⁊ quedã nõ declinata: que sunt noĩa in recto: ⁊ significant nomen declinatum ⁊ nõ declinatũ idem: nõ tamẽ eodem modo.

Digressio.

Sermo de nomine operepretium est vt quibusdam absoluatur documẽtis: primum tale existit: officium nominis est significare per modum otiis. i. per modum habitus ⁊ quietis: ⁊ per modũ determinate apprehensionis: ⁊ ita oĩa noĩa siue sint significantia entia realia: siue entia rõnis ⁊ priuationes ⁊ negatões ⁊ figmẽta significant per modum habitus ⁊ quietis. Multa autẽ noĩum genera a grãmaticis declarãtur: inuenitur enim nomen cõe seu appellatiuũ ⁊ propriũ: nomẽ cõmune ⁊ substantiuũ significãs per modum per se stantis: ⁊ adiectiuũ significãs per modũ adiacẽtis. Partitur autem nomẽ substãtiuũ in nomẽ substãtiuũ generale quod significat per modũ applicabilis pluribus nõ solum numero sed etiã specie distãtibus. Et speciale: qđ significat per modum cõicabilis plurib⁹ numero tãtum differẽtibus: ⁊ patronomicũ significãs per modum descẽdentis ab altero: ⁊ diminutiuũ qđ a primitiua voce deriuatur significãs per modum diminuti ab alio: ⁊ collectiuũ significãs per modũ collectionis plurium ſm vnum locum suppositũ. Partitio autem noĩs adiectiui talis existit reperit nomẽ adiectiuũ denoĩatiuũ: gentile: patrium: collectiuũ: diuisiuũ: iterrogatiuũ: respõsiuũ: relatiuũ: positiuũ: comparatiuũ ⁊ superlatiuũ: temporale: locale ⁊ numerale. Nomẽ vero proprium diuiditur in nomẽ p prie ꝓprium: pronomẽ: cognomẽ ⁊ agnomẽ: arbitror quidem etiam cõcretũ a supposito vt sic eẽ nomen substãtiuũ: cõcretum autẽ a subiecto quodcũq; eẽ nomẽ adiectiuũ: variãtur item noĩa specie: genẽ: numero: figura: casu ⁊ persona. Sub noĩe solet comprehẽdi pronomẽ quod significat per modum habitus: sed ideterminate aprehẽsionis: dixerũt. n. grã-

matici pnomē significare substātiā finitā pp pnomē demōstratiuū: vel infinitā pp pnomē relatiuū: sine qualitate.i.p modū indeterminate apprehēsionis. At logicus noīa adiectiua obliqua ⁊ infinita nō vult esse: noīa in primis nomē adiectiuū adiectiue captū nō significat aliqd nisi in ordine ad suū substantiuū: quēadmodum ⁊ pnoīa demōstratiua ⁊ relatiua primitiue spēi nō significāt qcq̄ nisi in ordine ad sua relata: ⁊ dicunt talia vocabula termini cathegorematici depēdenter tales ⁊ cōnotatiui. Noīa obliqua nō sunt ēt noīa: cum ipsa psonalr ⁊ significatiue sumpta significatiōe quā actu habent nō pnt reddere suppositū verbo psonali modi finiti: nec per se subijci pnt neq̄ pdicari respectu hoꝝ verboꝝ ē: fuit: erit: hinc vulgaris illa distinctio surrexit: aliud.s. eē subiectū ppositōis: aliud distributōis: hui⁹ nāq̄ ppositōis: cuiuslibet hoīs asinus currit: li hoīs distribuit: ⁊ li asinus ē subiectū ppōnis: ⁊ ob hoc dicta ē ppositio mixte quātitatis. Noīa itē infinita nō sunt noīa: cū nō significēt determinatā nāturā: neq̄ determinatam psonā: sed equalr de ente dicant ⁊ nō ente. Dūtaxat ergo terminus cathegorematicus idepēdenter talis ⁊ absolutus erit nomē apud logicū. Et teneo oīa cōcreta a supposito vt sic esse noīa: nullū vero cōcretum a subiecto habere ratōem noīs.

Secundum documentum sit tale: triplex inuenit negatio: negāo scilꝫ priuāo ⁊ infinitāo: p negationē negātē tollit predicatū ab his que sub subiecto cōprehēdūtur: ⁊ pprie decurrit supra copulā: neq̄ ex negatōe negāte ⁊ termino cathegorematico cōstituit vnū ppōnis extremū: ⁊ solit⁹ sū appellare talē negatōē negātē negatōē limitatā: veluti sunt ista signa: nullus neuter nemo nihilque qdē signa hnt ptātē distribuēdi terminū imediate ⁊ remote sequētē. At negatio infinitans illa ē cuius virt⁹ trāsit dūtaxat in terminū cui imediatissime vnit ex qua ⁊ illo termīo resultat vn⁹ termin⁹ q extremū p se ppōnis esse pōt: quā negationē solit⁹ sū appellare negatōē trāscēdentē: ⁊ huius negatōis officiū ē distribuere terminū infinitatū: veluti cū dico: nō hō currit: li hō distribuit: ⁊ ita fit descēsus: ⁊ isti sunt oēs hoies: ergo nō iste hō currit ⁊ nō iste hō currit: ⁊ cū in descēsu copulatiuo colligat iferius ex supiori: ⁊ li nō hō sit terminus iferior ad li nō iste hō: descēditur tm̄ sub termīo infinitato. Et teneo talē terminū ex negatōe ifinitāte ⁊ termio infinitato ↄstitutū eē terminū cōplexū: cū cōceptui cōplexo subordinet: actui.s. ⁊ intentōi: actui mentis negatiōis: itentiōi ratōe termini cathegorematici. Negatio priuās illa ē q̄ interimit actū ⁊ explicat aptitudinē in subiecto: vt cec⁹.i. nō vidēs s3 aptus videre ⁊ appellat negatio in genē: q2 negat aliqd ifra limite s aliū⁹ generis: veluti cecitas tollit visum ⁊ ē negatio ifra methas generis aialis: sicut ⁊ tenebra ifra genus lucis. His addo que Albert⁹ magn⁹ scribit: differūt inquit termini priuatiui a termīs infinitis: q2 quāuis omne nomē significet per modū cōfusū habitus: ⁊ oīs habit⁹ priuari possit: sicut id qđ significat substāntiā cū qualitate pōt priuari q̄litate: tn̄ q2 habitus dicit id qđ actu ē in substātia: ⁊ maxime q2 priuatio dicit potētiā ad receptiōē habit⁹ iteratā: ideo nō pōt pprie loquēdo priuari nisi termin⁹ accidētalis: vt iniustū impiū: ⁊ tūc priuatio illa noīe abstracto significat: vt iniusticia: impietas: ⁊ iō n̄ dr̄ inhōs: vel insubstātia: ⁊ iō tal' termin⁹ talē sbā3 significat realē cū potētia vl' aptitudie ad habitū: qđ nō facit terminus infinitus: siue fuerit nomen substātiuum: siue adiectiuū denominatū a forma substātiali: vt rōnale irratiōale: insensibile: iāimatū: nō eī3 relinquūt substāiam cum potētia redeūdi ad habitū: sed tollūt potētiam ⁊ qualitatē ⁊ relinquūt substātiā significatā p ens cōe ad ens vere ⁊ ſm purā imaginationē: pura aūt negatio quātū est ex se nihil penitus relingt: adiectiuū aūt formatū a forma accidētali priuatiuū tollit habitū: ⁊ relingt substātiā ifinitā realē cū potētia ad habitū reuertēdi.

Tertium documētū est tale: Partes orōis idecimabiles ifinitari nō possunt negatio.n. ifinitās semp cadit in cōpōem terminum circūscripte significatiōis. Pronomē etiā nō pōt ifinitari: cū significet p modū idetermiate apprehēsiōis vnū cum negatio ifinitās tollat formā iferiorē finitā ⁊ relinquat superiorē ifinitā: sicut ens ē forma: ⁊ nō habeat pnomē substātiā cōpositā ex forma supiori ⁊ iferiori: iō nō poterit ifinitari: nomē ēt trāscedēs in sua captū cōitate ifinitari nō pōt: d3 enim nomē infinitum priuare iferiorē formā finitā ⁊ relinquere superiorē ifinitā: ⁊ cum noie entis nihil sit superi⁹: iō nomē entis infinitari nō pōt: nomen tn̄ entis actu ⁊ talis vel talis ifinitari pōt: ⁊ hec est cā qđ Auer. dicebat pmo physicorū.25. hoc nomē ens ⁊ nō ens dicūtur de decē predicamētis: n̄ q2 hoc nomē nō ens dicat de decē generibus: sed hoc nomē nō ens tale: ⁊ hec de digressione.

¶ Caput Tertium Primi libri de interpretatione.

Erbum autē est. Snīa huius capitis stat in quattuor ppositiōibus. Prima est: Uerbū est qđ cōsignificat tēpus cuius nulla pars separatī seorsumq̄ significat: ⁊ est semp eoꝝ que de altero dicunt nota: vez quia cōe est verbo ⁊ noi esse vocē ⁊ significatiuā ⁊ s3 placitū: iccirco illa reticuit: nō ptermisit aūt illā pticulā: cui⁹ nulla pars seorsum significat: q2 in diffinitione nois ponebat ppter orationes q̄ noib⁹ cōponunt: hic vero pp orōnes quas verba cōponūt. Uel vt iquit sanctus Thomas oportuit illā pticulā iterari: q2 verbū maiorē h3 cōuenientiam cū orōne: cuius est pars formalis q̄3 nomē qđ est pars materialis: ppter cōpositionē quā iportat i qua perficitur oratio significans verum vel falsum. Ut aūt verbū a nomie seperaret: dictum est verbū cōsignificare tempus: sanitas enim nomen est: sanatur autem verbum: cōsignificat nāq̄ nunc esse: vnde cum dico lego: actionē quidem quādam principaliter mōstrat sed cū ea ipsa agendi significatione psens quoq̄ tempus adducit: atq̄ iō itgt verbum ↄsignificare tps.i.p modū eē.i.p modū fluxus ⁊ fieri ⁊ successiōis. Dicit isup ⁊ est semp eoꝝ que d altero dicunt nota: vt eoꝝ que de subiecto vel in subiecto: p quā particulā ſm sanctū Thomā secernit verbum a participio: verbū enim semper est ex pte predicati: participium aūt inuenitur ⁊ a parte subiecti ⁊ a parte predicati: verba infinitiui modi quando in subiecto ponūtur habent vim nois: quēadmodū ⁊ omnes orōnis partes māliter capte transeunt in

vim

vim nominum: sunt qui dicunt verbum natum est
semper esse copula eorum que substantialiter: essen/
tialiterq3 predicantur de subiecto: vel eoꝛu3 que p̄/
dicantur accidentaliter: dici eni3 de subiecto est pre
dicari quiditatiue: eē in subiecto: denominatiue alij
volunt: ꝙ omne verbū nota est: idest signum: aut eo
rum que dicuntur de subiecto: vt cum dicitur: alte/
rans mouet: quod alteratur mouetur: aut que sunt ī
subiecto: vt cū dicit: homo currit: homo mouetur: ⁊
dicit sanctus Thomas: verbū semper est signum ꝙ
aliqua predicent: ⁊ q2 omnis predicatio fit p verbu3
rōne cōpositōis importate siue predicet aliqd essen
tialiter siue accidētaliter.

Secunda propositio talis est: verbum infi/
nitum non est verbum sed huic
verbo differenti ab alijs imponatur nomen ⁊ voce/
tur verbum infinitum: nō est aūt verbu3 ob id ipsum
ꝙ cōsimiliter est in quolibet ⁊ qđ est ⁊ qđ nō est dici
mus.n.hō nō currit: qui est: scylla nō currit que nō
est: neq3 mireris: na3 ⁊ hec cōcederet: scylla est non
currens verboꝝ aūt infinitoꝛu3 pp oīmodā cum ver
bis negatis similitudinē: aut rarissimus est vsus in
enūciatōe aut in verba transeūt negata: nominū aūt
infinitoꝛū crebrioꝛ est vsus.

Tertia ppositio talis existit: verbum obliquū
nō est verbū: sed casus verbi: verbum
enim presens tempus consignificat: casus vero ver/
bi quod complectitur idest ea tempora que circa pre
sens tempus sunt: preteritum ⁊ futurum: preteritu3
enim antecedit: futuru3 vero subsequitur: dixit aute3
Aristoteles presens tempus ⁊ non simpliciter pre/
sens: ne intelligeretur presens indiuisibile quod est
principium temporis futuri ⁊ finis preteriti: quia in
instanti nō est actio quā cōsignificat verbū: sed opoꝛ/
tuit accipere p̄ns tps qđ mensurat actionē que ince
pit: ⁊ nondum est determinata p actum ꝙuis.n.sint
alique mutationes subite que momēto nō tempore
mensurent: ipse tñ vt plurimū existunt termini mo
tus qui mensurat tpe: est.n.gnātio finis alteratiōis
⁊ illuminatio motus localis: verba aūt que cōsignifi
cant preteritū vel futurū nō sunt verba pprie dicta:
cum nō ponāt actionē ⁊ passionē simplr sed s3 quid:
agere.n.vel pati in preterito vel futuro est sm quid:
agere vel pati in actu est simplr agere vel pati: insup
cū declinatio verbi varie p modos: tēpora: nume/
ros: ⁊ psonas: variatio que fit sm numerū ⁊ psonas
nō constituit casum verbi: quia talis variatio nō est
ex parte actionis sed ex parte subiecti: at variatio q̄
est sm modos ⁊ tempora respicit ipsam actionem:
ideo vtraq3 ꝯstituit casus verbi: na3 verba impatiui
⁊ optatiui modi casus dicuntur: sicut verba pteriti tē
poris ⁊ futuri: sed verba indicatiui modi presentis
temporis nō dicuntur casus: cuiuscūq3 sint persone
vel numeri.

Quarta propositio talis existit: verba sm se
dicta nomina sunt idest significant
aliquid: nam qui dicit intelligentiam constituit: ⁊ q
audiuit: quieuit: veru3 si est aut non est nōdu3 signi/
ficat: neq3 enim ipsum esse vel non esse rei signum
est: sed nec si ipsum est nudum dixeris ipsum enim
nihil est: sed significat quādam compositionem qua3
sine extremis minime est intelligere idest verba sm
se dicta nomina sunt ⁊ significant.i.significāt aliqd
⁊ ratio est: nam dicens ⁊ proferens: alicuius rei no/
titiam in audiente causauit: ⁊ qui audiuit alicuius
rei intelligentiam: notionēq3 accepit: certusq3 est qđ
nam illo vocabulo designatu3 sit: ⁊ licet verba sm se
dicta nomina sint.i.significent aliquid: tamē si ē aut
non est nondum significant.i.nondum veru3 aut fal
sum significant: neq3 ipsum esse aut non esse signum
est rei.i.veri: sed nec si ipsum est purum dixeris: na3
ipsum ens vel est nudum solitariūq3 dictum nihil ē
idest non est verum: sed significat quandam compo
sitionem quā sine compositis.i.subiecto predicatoq3
non est intelligere: cum autem dico est solum: nulla
compositio est: iste ergo est verus sensus verborum
Aristotelis. ¶ Sunt qui putant Aristotelem loqui đ
verbis vt deriuantur a nominibus: ⁊ ratio est: nam
verbum ⁊ nomen sibi correspondens sunt idem quo
ad significatum per se ⁊ principale: sed differunt quā
tum ad consignificatum: verbum enim quando poni
tur inter extrema vltra principale significatum consi
gnificat compositionem quādam quā sine extremis
intelligi nequit: nomen vero illi correspōdens signi
ficat tātum rem absq3 illo: ideo dixit Aristoteles: ipsa
verba per se quidem dicta ⁊ non inter extrema con/
stituta ⁊ nomina sunt ⁊ significant aliquid. ¶ Contra:
verbum per se dictu3 ⁊ nomen sibi correspondēs ha
bent oppositos modos significandi: na3 verbum nu
dum ⁊ solitarium significat per modum fluxus ⁊ suc/
cessionis: nomen autem per modum habit⁹ ⁊ quie/
tis: ergo ista propositio: verbum est nomen: ē īpossi
bilis: capiendo nomen vt prius deffinitu3 est. Item
de essentia verbi est qđ consignificet tempus: đ essen
tia nominis: qđ significet sine tēpore: ergo siue ver/
bum deriuetur a nomine siue non: nunq̄3 ista propo
sitio concedi debet: verbum est nomen: ⁊ propterea
dico ergo ꝙ sententia Aristotelis talis est: verba sm
se dicta nomina sunt: ⁊.i.significant aliquid: vnde ⁊
hoc in loco particula est expositiua: ⁊ ideo ne qs pu/
taret sic capi nomen vt prius diffinitum est: illico de
clarauit Aristoteles verba significare aliquid. Item
hec particula: neq3 si ipsum est seiunctum dixeris: na3
ipsum quidem nihil est: sed significat quandam com
positione3 quā sine extremis intelligi nequit: a recē/
tioribus ita exponitur: verbum sum es est quaten⁹
sinchategorema nihil est significatiue: quando eni3 ē
sinchategorema est seiūctum ⁊ a noīe ⁊ participio: s3
tunc ꝯsignificat quādā ꝯpositionē quā sine extremis
nō est intelligere. ¶ Contra: ergo istud verbū ē perde
ret significationē ⁊ recuperaret p appositionē alicui⁹ ex
trinseci. Item verbū inter extrema ꝯstitutū ē verbu3
ergo significatiuū. Iterum: idem designat vox in ora
tione ⁊ extra. Ideo dicendū ē: ꝙ hoc verbū ē semper
significat existere: siue sit cōstitutū inter extrema siue
nō: verūtamen verbo constituto inter extrema vltra
hoc ꝙ significat existere: correspōdet actus ꝯponen
di vel diuidēdi: quo quidem intellectus vnit p̄dica/
tum subiecto: vel predicatū a subiecto separat: quan/
do enim intellectus vnit vel seiungit predicatum a
subiecto: inter subiectū ⁊ predicatum oritur habitu/
do quedam importata per hoc verbum ē: que qdem
habitudo ē conformis: si ita sit in re: sicut p illam pro
positionem significatur: difformis vero si nō sit ita si/
cut per illam designatur.

Auerrois primo dicit. Et verbum quod no
minatur apud arabes actio est di
ctio significans intentionem ⁊ tempus illius inten
tionis pueniens ī vno triū tēpoꝝ. Sensus ē: cū dico
lego: actionem quidem quanda3 principaliter mon

strat: sed cum ea ipsa agendi significatiõe prĩus quoq; tempus adducit.

Item ait: proprium verbi est q̃ sit semper appositum ⁊ nõ suppositum: predicatum ⁊ nõ subiectuz: idest verbum per se predicari potest: nunq̃ʒ tamen per se solitariũq; subijci: at participiũ per se ⁊ solitarium subicitur: nunq̃ʒ autem solitariuz de altero dicitur: verbum etiam adiuncto aliquo interdum predicatur: ⁊ propter illud inquit Auerrois significat semper intentionem de cuius proprietate est vt predicetur de alio: ⁊ illud quidem fit: vt sit s̃ʒ formam suam significans intentionem predicati ⁊ conuentionem predicati cum subiecto: ⁊ illud cum erit appositũ per se: sicut cum dicimus sortes sanatur: sortes ambulat: aut vt sit forma significans colligationem predicati cum subiecto: cum erit predicatum nomen ex nominibus: sicut cum dicimus: sortes inuenitur animal: idest aliquod est verbum significans intentionem predicati ⁊ coniunctionẽ: ⁊ tũc verbũ est predicatũ: aliqđ significat colligãtiam p̃dicati cum subiecto: ⁊ tunc meretur dici appredicatũ: ergo verbum vel est predicatũ vel se tenens ex parte predicati.

Iterum ait: ⁊ predicatuʒ quod significat colligationem suam cum subiecto: aut ẽ ex eo quod dicitur in subiecto: ⁊ illud cum fuerit accidens in subiecto: aut est ex eo quod dicitur de subiecto: quando subiectum est pars scilicet subiectiua predicati: esse nãq; in est predicari denominatiue: dici de quidditatiue. Sensus est: quando verbum significat colligantiã ⁊ est nomẽ: predicatũ: tũc aut illud tale p̃dicatũ predicat̃ denominatiue de subiecto aut q̃ditatiue: vel põt huiusmodi esse sensus: quandoq; verbum significat accidens particulare: interdũ accidens vl̃e: particulare est in subiecto: vl̃e di de subiecto: patet de ly currit ⁊ de ly mouetur: dicendo qui currit mouetur.

Rursus ait: sermo noster sanatur est significans quod significat sermo noster sanitas quod est nomen: ⁊ tempus presens aut futurum: quia presens aut futurum apud arabes est confusum ⁊ vnam habet prolationem in quibus inuenitur sanitas idest eodeʒ nomine ⁊ vocabulo apud arabes explicatur verbum presentis ⁊ futuri temporis per consignificare ergo tempus seiungitur verbum a nomine.

Vlterius ait: infinitum verbum est quod significat illud quod significat nomen infinituʒ ⁊ tempus illius intẽtionis: ⁊ illud est priuans qđ significat nomẽ infinitũ. i. verbum infinitum est verbum quod quideʒ nõ reperitur in lingua arabica: vnde cum dico homo non currit: hec propositio potest esse negatiua ⁊ affirmatiua de predicato infinito.

Preterea ait: ⁊ ex verbo est declinatum ⁊ non declinatum: non declinatuʒ est verbum presentis temporis: declinatum est verbum obliquũ: ⁊ non est tempori presenti forma propria in lingua arabica sed forma quidem que inuenitur in lingua arabica est communis presenti ⁊ futuro: sicut verbi gratia sanatur ⁊ ibitz ⁊ propter hoc dixerunt quidam grãmaticorum q̃ cum volunt appropriare futuro faciũt intrare verbũ scilicet ascaft. ⁊ dicunt scehisib aut schambissib: nomen temporis dicitur d̃ tempore presenti absolute: ⁊ in relatiõe ad ipsum intelligitur tempus preterituʒ ⁊ futurum. Sed vtrum illud qđ imaginamur ex tempore p̃senti habeat esse sicut imaginamur: an nõ habeat ẽẽ: illud non est quo indigeamus in hoc loco: ⁊ dicebat Auerrois. 4. physicorum. 88. tempus non habet esse completum: sed eius esse completur ex actione anime in eo quod est in eis extra animam: si enim anima nõ esset: non eẽt tempus nisi in potẽtia: ⁊ ratio est: prius ⁊ posterius motus s̃m que tempus mensurat motuʒ per actionem anime tantum simul sunt: in re tamen esse dicuntur: eo quia ad mutatum esse qđ in re est: copulantur: sublata eniʒ anima adhuc vnus motus alio velociter ⁊ tardior diceretur: quẽadmoduʒ eniʒ virga absq; presidio anime non esset vlna ⁊ mẽsura: ita prius ⁊ posterius motus sine anima essent tempus: quia mensura id est per quod anima certificari debet.

Postremo ait: ⁊ p̃pter hoc cuʒ audit illud audiẽs sufficit sibi: nisi quia nõ intelligit ex itẽtiõe cõsecuta q̃ aliqđ sit adhuc existẽs aut nõ existẽs: verbi gratia: erit hoc scilicet q̃ ex verbo intelligetur intẽtio sufficiẽs per se: quãdo est hoc verbum appositum per se: sed cum erit copula: tunc nõ intelligitur ex eo intẽtio sufficiẽs per seipsuʒ: q̃m quidem tunc significat cõpositionẽ predicati cũ subiecto: erit ergo verbũ duobus modis: modus q̃ itelligitur per se: ⁊ ẽ verbũ qđ significat intẽtionẽ d̃ cuius p̃prietate est vt predicetur de alio: ⁊ modus qui nõ intelligitur per se: ⁊ est verbum quod non significat talem intẽtionem sed solum colligationem intẽdẽs predicate de subiecto: ⁊ est verbum copulatiuum qđ nominatur essentiale: ⁊ dicitur verbum essentiale ab esse qđ est existere: hec sunt ergo quibus diuersificat̃ enũciatio per ipsorum diuersitatem: sed de sincathegorematibus rememorabitur in libro versuum. i. in arte poetica: ea auteʒ sunt in mea thegorematica que nihil significant sed habent aliquod officiũ.

Digressio.

Que a Gramaticis de verbo differũtur: pauca exponãtur. In primis aduertendum ẽ: verbum est pars orationis significãs per modum ẽẽ distantis a substãtia. i. significatum verbi semper alteritus existit rationis a significato suppositi. Partitur autem verbum primaria sui diuisione in verbum substantiuum: vocatiuum ⁊ adiectiuum: adiectiuum descendit in verbum actiuum: passiuum: neutrum ⁊ cõmune. Iteʒ proprietates verbi iste enumerantur: modus scilicet forma: coniugatio: genus: numer⁹: figura: tempus ⁊ persona: est modus varia animi inclinatio varios eius affectus demonstrans: partitur modus per indicatiuum: imperatiuum: optatiuum: coniunctiuum ⁊ infinitiuum: forma autem est proprietas verbi mediante qua verbum significat modum existendi primarium vel secundarium. Verba que sunt perfecte forme: primitiue existunt speciei: cum significent rem verbi absolute: at verba deriuatiue speciei important rem verbi non absolute: sed cum quadam additiõe: sub inchoatione scilicet ⁊ frequentatione: ⁊ diminutione. Est coniugatio modus significandi rem verbi prout inflectitur per diuersas proprietates temporũ: numerorum: modorum: ⁊ participiorũ. Genus ẽ modus significandi mediante quo verbũ designat proprietatẽ d̃pẽdentie rei verbi post se ad obliquum sub ratione termini: de p̃sona ⁊

numero

numero: & figura in verbo dicẽdum est: sicut in noie. Est tempus modus significãdi verbi quo mediante verbũ citra rem modũ tẽporis cõsignificat: hi sunt modi significandi verbi de quibus grãmatici copiose pertractant.

Rursus sciendum est: verbũ apud Auerroim semper esse vel predicatum vel appredicatum: huius propositionis: homo est: predicatur verbum substantiuum: & istius: homo ambulat: verbum adiectiuum. Quod enim in seipso includit aliquid quod natum est predicari & quod facit predicationem esse perfectam in actu potest per se ipsum absqz alio extrinseco ex parte predicati constituere predicatiõem in actu & esse predicatum: sed sic est ꝙ verba adiectiua includunt in se copulam verbalem que facit predicatiõem esse perfectam in actu & includunt aliquid aliud qđ natum est predicari ergo omnia verba adiectiua possunt esse per seipsa predicata in enunciatione: & hec est causa ꝙ Auerrois dicit primo priorum capite primo: verbum inuentionis non semper explicari actu in propositione: ergo sepenumero nõ inuenitur explicitũ predicatũ nisi verbum: hec sunt que de verbo pro oportunitate loci & tẽporis vobis duxeram declarãda.

¶ Caput Quartũ Primi libri de interpretatione.

Ratio autem est.

Presenti capite tractaturus est Aristoteles de oratione: enunciatiõe oppositarũqz enunciationum regulis. Et quo nam pacto inueniatur veritas falsitasqz in cũctis propositionũ generibus: hec est huius capitis sententia generalis: seriem vero verborum Aristotelis & Auerrois variis intendo prosequi documentis. Primũ sit tale: oratio est vox significatiua ad placitum cuius partium aliquid significatiuum est separatim: vt dictio: non vt affirmatio vel negatio: dicitur vt dictio: nõ vt affirmatio vel negatio: nam hec dictio homo aliquid significat: non quia est aut nõ est: verum tunc erit affirmatio vel negatio si verbum adiciatur: dicitur item aliquid partium: nam non omnem orationis partem significare oportet: vna enim nominis syllaba nihil significat: neqz in hoc nomine sorex rex significat: sed nunc est vox sola: & in hoc nomẽ simplex a compositis differt quoniam nominis compositi pars in oratione posita non solum vox est sed aliquid significat: sed nõ sm se seorsumqz vt dictum est in ipso nomine composito cõsiderata: dicitur significatiua ad placitum: nam omnis oratio significat nõ vt organum: instrumentumqz nature: sed sm placitum: Sensus ergo huius particule: cuius aliquid partium significatiuum est: talis existit. i. cuius alique ptes significatiue sunt: nam due adminus debent esse significatiue: si enim vna tantum sit significatiua: vt non homo: nõ equus: orationes nundum sunt: omnes igit illę voces orationes putande sunt quecũqz vel ex nominibus vel ex verbis constant: per hanc particulam: vt dictio: nõ vt affirmatio vel negatio: cõclusit Aristoteles orõnes simplices & cõpositas: ex necessitate quidẽ ptes orõnis significãt vt dictio: nõ tñ semp vt affirmatio vel negatio: vñ partes ppinque & pricipales orõnũ simplicium sunt dictiones: orationum compositarũ partes principales sunt orationes simplices: dictiones partes non principales existunt: & solitus sum dicere dictiones esse partes propinquas orationum cathegoricarum & hypoteticarum: at cathegoricarũ propinquas & principales: hypoteticarum vero propinquas non principales: de essentia nanqz dictiõis est ꝙ sit pars propinqua orationis: ergo cuiuslibet orationis dictio ẽ pars ppinqua. Itẽ hec particula: oratio significat non vt organum: instrumentũqz nature. Ideo posita est ab Aristotele: quia Plato voluit nomina & orationes ex illis compositas natura eẽ: vt & cetera instrumenta quibus natura vtitur pro suis operationibus perficiendis: quẽadmodum enim anime oculus instrumentum est ad videndum: ita & oratio menti ad verum aliquod percipiendum instrumentum est: sed aliter Aristoteles sentit: nomina videlicet & verba arbitraria esse & non naturalia: ergo & orationes ex illis constitute sm placitum erunt significantes: & propterea non ad naturalia organa nomen: verbum & oratio conferenda sunt: sed artificialia: natureqz emula instrumẽta: & adeo mens nostra libera est: vt voces que naturales sunt: arbitrarias efficiat ad hoc vel illud significandum: oratio ergo est vox significatiua: cuius partium aliquid significatiuum est separatim: vt dictio: non vt affirmatio vel negatio.

Auerrois primo dicit: pars orationis significat aliquid sm modum imaginationis: non sm modum affirmationis vel negationis. i. ex necessitate pars orationis significat aliquid sm primam operationẽ intellectus. nõ sm secũdam: & huius orationis: homo est animal: dictio que ẽ animal. est pars secunda. Ueteres. n. duas tantum faciunt partes propositionis: subiectum scilicet & predicatum: at latini tres ponũt: subiectum: copulã & predicatum: vel dico ꝙ predicatũ ẽ secũda pars oratiõis loquẽdo de partibus in quas fit resolutio: in verbũ nãqz nõ resoluit ppositio: cũ resolutio fiet ad materiam nõ ad formã. 7. methaphysice. 60.

Item ait: & oratio quidẽ significat sm viã cõpositionis. i. ad placitũ: & nõ p nãm: neqz sz viã vi oĩ itẽtiõi cõposue sit dictus sermo sculpens. i. exprimens eã p nãm: & significãs eã: pter qđ. i. lz ñ inueniatur illa significatio in alia dictiõe ab illa: sicut nõ inuenitur actio instrumẽti alij instrumento: quia quibusdam apparet ꝙ dictiões hoc modo significant: scilicet ad placitum: & quibusdam alijs videtur ꝙ dictiones significant per naturam: absqz eo ꝙ sit nobis electio compositionis positiue: neqz electio compositionis naturalis: & hec est sententia illius cui videtur ꝙ sit hec compositio dictionis per naturam significans inuẽtionem & intentionẽ: est quidem electio actus sequens intellectũ cõsiliatiuũ. Cõpositio positiua ẽ propositio in qua subicit qđ dz pdicari: & pdicat qđ dz subijci. Albũ ẽ lignũ: cõpositio nãlis ẽ qñ subicitur qđ dz subijci: & pdicat qđ dz pdicari. Sensus ergo ẽ: non est in nostra potestate ꝙ dictiones significent: cum significent sm naturam: & non est in nostra manu ꝙ ista sit compositio positiua: illa naturalis. Sed sm naturam illa est compositio positiua hec naturalis.

Iterum ait: oratio pfecta quedam est sententia: & quedã nõ: & intẽtio hic ẽ loqui in oratione enunciatiua: sz de orationibus perfectis

que sunt preter eam.i.preter snias loquitur in libro rethorice & poetice: vnde est sententia oratio que est īdicatiui modi: optatiua: īpatiua: ɔiūctiua: īfinitiua sunt orationes perfecte non tamen sententie: cum p eas verum vel falsum nō exprimatur: de modis orationum imperfectarum que sunt diffinitiones & descriptiones loquitur in libro demōstratōis.i.in secūdo posteriorum in quo docet modum venādi diffinitionem cuiuslibet diffinibilis.

Digressio.

Contra solus incomplexi est diffinitio: & oratio est quid complexum: ergo. Solutio est: ea quidem de quibus hoc nomen oratio denominatiue enunciatur cōplexa existunt: velut sunt orationes mentales: vocales & scripte: at hoc nomē oratio: est quid incomplexum: idem de enunciatione & syllogismo dicatur: ceterisqꝫ secundis intentionibus secunde & tertie operationi intellectus deseruientibus: vnde iste intentiones: Genus. Species Differentia. Proprium & accidens non nisi de incōplexis predicantur: iste vero: oratio: propositio syllogismus. Argumentatio nō nisi de cōplexis denominatiue verificantur.

Item oratio est plures voces ergo non est vna vox. Solutio est: oratio quidem est plures voces incōplexe: que habent vnitatem ordinis & sunt vna vox complexa: & consentit diffinitio orationis orationi perfecte & oratiōi imperfecte: gignit oratio pfecta perfectū sensum in aīo auditoris & cōcipientis: impfecta vero impfectum.

Amplius ly.a.institutum ad significanduꝫ tantum quantum ista propositio: homo est animal: est oratio: cuius tamen partes nihil designant. Item hec propositio: omne.b.est.a.est maior in primo modo prime figure: cuius nulla po aliquid significat. Solutio est: sunt qui arbitrantur ly.a.institutum ad significandum tantum quantum ista propositio deus est: non esse orationem: cum ad hoc ꝙ aliquid sit oratio preexigatur ipsam significare per modum complexi: est autem significare p modum complexi totum significare totum & partes significare partes significati. Contra: subordinatur enunciationi ergo est enūciatio: quemadmoduꝫ valet: ista vox subordinatur conceptui complexo ergo est vox complexa. Propterea fateor istam propositionem.a.est oratio.cum subordinetur conceptui cōplexo: cuius quidem partes sunt significatiue vt dictio: & possunt ipsi.a.conuenire ꝓprietates propositionum merito illius cui subordinatur. Item: in libris priorum formātur syllogismi compositi ex propositiōibus factis ex terminis ignotis nihil & omnia designantibus ad denotandum syllogismum prioristicum prescindere a materia necessaria & probabili. Teneo etiam variata significatione terminorum terminos variari saltē formaliter: & si nō māliter.

Secundum documentum sit tale: oratio enunciatiua seu enunciatio est oratio non omnis: sed in qua verum: falsumue ē: dico nō omnis: nam nō in omni oratione perfecta verū: falsumue ē: vt in depcatiua: impatiua: optatiua interrogatiua: in qbus nō iuenit̄ vitas neqꝫ falsitas in sola enūciatiua rō conspicit̄ veri falsiqꝫ: ergo sola enūciatiua dyalecticis & phylosophis satisfac: cetere oronis spēs aut oratoribus accomodate sunt aut poetis: quēadmodum.n.orator suadere aut dissuadere: & poeta oblectare aut ɔmiseratione afficere cōtēdētes vtūtur orationib⁹ ad suadēdū & affect⁹ mouēdos efficacissimis: ita dyalectic⁹ & phylosoph⁹ totis viribus verum falsumqꝫ inuestigare ēnitens vtitur sola oratione enunciatiua: dō qua ceteris omissis agēdum est.

Item orationum enunciatiuarum quedam affirmatio est: que prima est: quedaꝫ negatio que est secūda: quedam vero cōiunctione vna.i.sub enūciatione tanqꝫ sub genere cōi comprehenduntur affirmatio & negatio: que quidem si inter se referant prior est affirmatio negatiōe: at sub enūciatione coequé existunt: & dicebat Boetius: prior est affirmatio posterior negatio in prolatione dūtaxat: non sm veri falsiqꝫ designationem: duplex ergo est enunciatio: simplex seu cathegorica: & composita seu hypotetica: enūciatio simplex alia est affirmatiua: alia negatiua.

Iterum quo nam modo constituatur oratio docet: dicens: omnis oratio enūciatiua vt ex verbo aut casu verbi consistat necesse est: nam hominis ratio: que & oratio quedam est: si ñ illi: est: fuit aut erit: aut aliquid huiusmodi aut verbum aut casus verbi adiectum sit: nondum oratio enunciatiua est: veruꝫ quare hominis ratio: animal rationale gressibile bipes vnum quidam sit & non multa: non enim vna dicitur: quia partibus ꝓpinquis pronunciatur: alterius est discipline pertractare.i.voluit inquit Boetius Aristoteles monstrare non semp subiectum nomen esse: sed semper predicatum in solo verbo consistere: non dixit ergo Aristoteles omnē enunciationem esse ex nomine: vel quia inuenit̄ enūciatio sine nomine: patet dicēdo: ambulare est moueri: non homo viuit: vel quia voluit ostendere cōpositionem esse in omni enunciatiōe siue simplici siue cōposita: cum verbum significet quandam compositionem quā sine extremis intelligi nequit. Ratio item hominis vnum quidam est: tamen quia vnius substātie est designatiua: tuꝫ quia: sicut ex materia & forma constituitur vnum indiuiduum de genere substantie quia materia est potentia & forma actus: ita ex genere & differentia oratio vna perficitur: cum habeat genus rationem contrahibilis & differentia rationem contrahentis cōstat aūt ex cōtrahibili & contrahente semp vnum resultare.

Amplius oratio enunciatiua vna est q̄ vnū significat: vel que est cōiunctiōe vna: orationes enunciatiue plures sunt que plura & non vnum vel que inconiuncte sineqꝫ coniunctione significant. Enunciatio autē vnum significat quādo solum vnius compositionis: diuisionisue signum est: vt homo est animal: vel plurium aliqua tamē cōiunctione counitarum: vt si homo est animal est: & ex opposito plures enunciationes dicuntur: quando vox plurium compositionum: diuisionūue & non solum vnius fuerit signum: vt canis mouetur: dicitur etiam oratio multiplex quando plures voces nulla coniunctionis societate plurium identidem compositionum: diuisionūqꝫ signa sunt: vt homo est animal est: ergo orationum vnarum: alie sunt significatione vne: alie coniunctione: non vnarum vero orationū alie sunt significatione plures: alie eo quoniam nulla ɔiunctione copulant̄. Et ne quis putaret enūciationē vnā significare vnū veluti nomē significat vnū subiunxit Aristoteles: simplex & solū dictio ē & nomē & verbū

& verbũ: nam nunq̃ dicere ɔtingit tali voce simplici q̃cq̃ designantem enunciare: hoc interroget quis: si ue respondeat: siue neq̃ interrogans neq̃ respondens proferat: cum ergo simplices dictiones proferimus: nunq̃ enunciare contingit: cum autem compositas & non solum dictiones: enunciare contingit: harum autem idest orationum enunciatiuarum simplex est enunciatio vt aliquid de aliquo .i. vnum predicatũ de vno subiecto predicetur: vel aliquid ab aliquo idest vnum predicatum ab vno subiecto seiũgatur: alie vero sunt orationes enunciatiue que cõposite nominantur: que ex simplicibus orationibus componũtur. Enũciatio predicatiua simplex est vox significatiua eius quod est esse aliquid vel non esse: quemadmodum diuisa sunt. Affirmatio est enunciatio alicuius de aliquo. Negatio enunciatio alicuius ab aliquo. Contradictio est affirmatio & negatio opposite non nominis tantuz: non rei tantuz sed nominis & rei simul ad idem: s'm idem: similiter & in eodem tempore: & quattuor sunt modi enũciandi. Cõtingit enim enunciare quod est: nõ esse: & quod non est: esse: & qd' ẽ: esse: & quod nõ est: nõ esse: & ita de tẽporibus que extra presens: ipsi adiacent: quo fit vt omni affirmationi negatio euadat opposita: & omni negationi affirmatio: idest enunciamus quod est nõ esse: dicẽdo: nullus homo est animal: quod non est: esse: dicendo: homo est lapis quod est: esse: dicendo omnis homo est animal: quod non est: non esse: dicendo nullus homo est lapis: hec est series verborũ Aristotelis.

Auerrois primo dicit: oratio enunciatiua est que disponitur per verum & falsum: idest orationis enũciatiue significatum semper vel est veruz: vel est falsum: & sunt enũciatio: propositio: problema: cõclusio: instantia idem subiecto: seiuncta vero ratione. Et est enunciatio duorum modorum: simplex & composita: simplex est composita ex subiecto vno & predicato vno: non ex p̃dicato magis vno & subiecto plus vno: dicit Boetius: vna vl' multiplex oratio intelligitur: si vnuz vel multa significat: & de propria significatione semper iudicantur: simplex autem & composita non ex significatione sed ex verboꝝ & nominũ pluralitate cognoscitur: si enĩ vltra duos terminos habeat propositio: composita est: si duos tantũ simplex: ergo ista propositio: Cato phylosophus ẽ: plures & simplex existit: & ista: Plato phylosophus in licio ambulat cõposita est & vna & propterea Auerrois affirmat huiusmodi diuisiones. Enunciatio aut simplex: aut composita: enunciatio simplex aut vna: aut plures. Enunciatio composita aut vna: aut plures: ergo omnis enunciatio aut erit vna aut plures: si vna: aut vna simpliciter: aut vna coniunctione: vt est syllogismus conditionalis & cathegoricus: conditionalis est vnus per copulatiuam idest coniunctionem conditionalem: cathegoricus est vnus per copulatiuam que copulat terminum mediuz: dicendo: homo est animal & animal est corpus. Et si sit oratio multe: aut erit multe propterea q' predicatum eius aut subiectum eius aut ambo significant multa: aut quia nõ est ei copula copulans eas.

Item ait: omnis oratio enunciatiua est composita ex nomine siue finito siue infinito: siue aliquo habente rationem nominis: & verbo: aut eo quod stat loco verbi significans copulationez predicati cum subiecto: & hoc aut in actu: quando verbum inuentionis actu explicatur: aut in potentia & per subintellectum: quando verbuz inuentõis nõ explicatur actu sed potentia: & verbũ quãdoq̃ significat colligationem ipsius in tempore preterito: aut futuro: aut presenti: & quandoq̃ significat colligantiam non sumptam cuz tempore: & hec est predicatio necessaria: & illud est sicut sermo dicẽtis: triãgulus existens cuius anguli sunt equales duob' rectis Petrus ipse animal. Petrus inuenitur animal. Sẽsus ẽ: verbum in propositionibus non per se nõ prescindit ab existentia subiecti & predicati. Sz veritas propositionum primi modi aut secundi abstrahit ab existentia subiecti & predicati: ergo arbitratur Auerrois consequentiam valere a tertio adiacente ad secundum in propositionibus non per se: minime in propositionibus primi & secundi modi: ergo ista propositio: homo existit non est primi: neq̃ secundi modi: ergo iste due propositiones non cõuertuntur: homo est existens: homo est ens: capiendo ly ens vt est nomen.

Iterum ait: oratio que verificatur aut falsificatur nominatur sententia & iudicium: & iudicij simplicis assimilatur affirmatio positioni alicuius super aliquo: & negatio ablationi alicui' ab aliquo: vnde ly de attributionem: ly ab separationem importat: & compositum ex his .i. ex cathegoricis est oratio composita. Est etiam oratio simplex dictio significans q' aliquid est inuentum aut non inuentum: & illud aut in tempore preterito aut futuro aut presenti aut absolute: vt est verbum in propositione per se: & paulopost dicit: & hoc aut iudicio absoluto .i. verbo existente in ꝓpositione per se: aut vno temporum trium que sunt presens: preteritũ & futurum: ergo vult Auerrois copulã constitutã inter extrema ꝓpositionũ primi modi & secũdi prescindere a tpe presenti: preterito & futuro.

Rursus ait: affirmatio & negatio sunt inuente in anima & non extra animaz: quoniam non inuenitur rebus s'm q' sunt extra animam negatio opposita: neq̃ rebus negatio s'm q' sunt extra animam affirmatio opposita: sed consideratio in affirmatione & negatione est s'm q' ipse sunt in anima. Sensus est: non est concedenda quidem propositio realis: cum sit vnaquequis propositio constituta ex subiecto & predicato: ergo ex terminis: ergo termini sunt partes integrantes propositionez: nõ res ipse: vnde in ista propositione: homo est animal: predicatur genus: subicitur species: seu predicat' ly animal: subicitur ly homo: veruz quia veritas & falsitas non inueniuntur in propositionibus scriptis & vocalibus nisi ea ratione que subordinantur propositionibus mentalibus: dixit: considerationem eẽ: appropriate scilicet loquendo in affirmatione & negatione s'm q' ipse sunt in aĩa.

Digressio.

Contra propositiones approbatas inducãtur ad excitandum ingenia vestra nõ nulle difficultates. In primis propono hanc consequẽtiam: omnis enunciatio significat verum vel falsum: at non ois designat veruz: ergo ois significat falsuz: modus est arguendi a tota disiũctiua cũ destructione vnius partis ad positionẽ alteri'. Solutio ẽ: quẽadmodũ nõ colligit hec sequela: oẽ animal ẽ rationale vel

manca pag. 31

te ⁊ falsitate: non tñ q̄ termini eodē modo supponāt vñ triplex est mā ppositionū: nālis. s. ɔtigēs ⁊ remota. Propositiones in mā nāli sunt ille in qb⁹ diffinitio de diffinito: ⁊ superi⁹ ð inferiori ⁊ dīra vel ppria passio de specie: ⁊ idē de eodē affirmatur: vel econtra: ⁊ oēs ppositiones hñtes extrema quoꝝ vnū natum ē verificari de alio vere ⁊ affirmatiue p se primo vel scđo mō: sunt in mā nāli. Propositiones in materia ɔtingēti sunt ille in qbus p̄dicaꝰ rō contingens de aliquo subiecto: vel aliqd de rōne ɔtingēti: veluti sunt iste nūciationes: hō alb⁹ est hō: hō ē hō alb⁹: est. n. ista ppositio ɔtingens: hō alb⁹ est hō alb⁹: hoc fundamēto: hō alb⁹ ē hō alb⁹: ergo homo albus ē homo: a pte i modo ad suū totū: homo alb⁹ ē homo: ergo homo ē hō alb⁹: ḡ homo ē albus: ɔñs ē ɔtingēs ergo oia ātecedētia sunt ɔtingentia. Jtem ois ppositio denominatiua est in p̄sata mā ɔtingenti. Propositiones in mā īpossibili seu remota sunt ille in qbus predicatū non potest conuenire subiecto.

Jtem ait: ⁊ iā possibile est vt sit iudiciū indefinitarū iudiciū ɔ̄riaꝝ: ⁊ cā in illo est: quia A. ⁊. E. qð stāt loco caꝝ i alijs linguis significāt sup hoc qð significāt clausure vl̄es: ⁊ qñqꝫ significāt sup eo qð significāt clausure pticulares. i. ppositio indefinita est potentia ppositio vl̄is ⁊ ppositio pticularis cū ergo indefinite significēt super hoc q̄ significant clausure vl̄es est potētia ⁊ vis caꝝ: sicut vis ɔ̄riarūt ⁊ cū significant sup hoc qð significāt clausure particulares ē vis sicut vis subcōtrariaꝝ: ⁊ illud est qꝛ iā est possibile vt sint vere ābe simul: hō est alb⁹: homo nō est alb⁹: cū significant. A. ⁊. E. qð significat clausuras vniuersalis. i. iste indefinite sunt simul vere: ēt si eis adderentur signa que denotarent ipsas esse futuras vniuersales.

Jterum ait: possibile est quidez vt reperiant̄ modi haꝝ oppositaꝝ i dispōne qua disponant̄ ex diuisiōe sua veri ⁊ falsi semp: ⁊ sunt cōtradictorie vl̄ium vl̄iter: ⁊ singl̄ares affirmatio ⁊ negatio: ⁊ vt sint vere quedā ipsaꝝ simul: veluti sunt indefinite contradictorie ⁊ subcōtrarie: ⁊ sint false quedam earum simul: veluti sunt contrarie in materia contingenti.

Rursus ait: ista ppositio: tunica est alba: equiuoca ē. i. homo est albus ⁊ equus est albus: vnde attendendum est q̄ est idez dicere: equ⁹ est albus: ⁊ homo est albus: ⁊ dicere tunica est alba quātū ad pluralitatē significatorum: nō aūt quātum ad modū significādi. naꝫ sicut hec copulatiua significat plura: ita ⁊ hec: tunica est alba: illa tamen copulatiua est ppositio vna coniunctione: at hec: tunica est alba: est simpliciter plures.

Postremo inqt: manifestū est p se q̄ vnus horū sermonū de necessitate ē verus ⁊ alter est falsus siue cōplete sciamus veritatem a falsitate: aut non: cuꝫ sit complete īuētionis in seipso. i. siue sciās siue non sciās: semp ɔ̄dictoriorum vnū est verū ⁊ alterū falsum: in ppositionibus ð presenti ⁊ de preterito: ⁊ in rebus necessarijs in quibus non condictionatur tēpus in inuētione earum: veritas nāqꝫ ppositionū per se primi modi aut secundi abstrahit ab existentia subiecti ⁊ predicati.

Digressio.

Contra regl̄as assignatas ppoṅant̄ nonnulle ratōes ⁊ soluant̄: Jn primis: iste due ɔ̄rie: oē animal est homo: nulluꝫ aial est homo: sunt quidez in mā nāli ⁊ ambe false: ergo. Jtē: iste sunt simul vere ⁊ ɔ̄rie: cuiuslibet hois oculus ē dexter: cuiuslibet hois oculus nō ē dexter. Silr̄ ⁊ iste: ois hō aial est: ois hō aial nō est. Solutio ē: in ppositiōib⁹ cōtrarijs valet iste modus arguēdi: ista ppositio est vera ergo reliqua ē falsa: nō tñ colligit̄: ista ppositio est falsa ergo reliqua ē verā: prime ɔ̄rie sunt qdez in mā nāli sed ppositiones sunt indirecte. Et huic: cuiuslibet hois oculus ē dexter hec ɔ̄riatur: cuiuslibet hois null⁹ ocul⁹ ē ðxter: at ɔ̄ria isti⁹: ois hō ē aial: ista est: ois hō nulluꝫ aial ē. Ubi obseruādū ē: ppositiões ɔ̄rias ðbere habere subiecta ⁊ p̄dicata ɔ̄similia: op⁹ quoqꝫ ē vt copula negata in vna: affirmet̄ in alia: ⁊ eɔ̄: due. n. affirmatiue: ⁊ due negatiue non ɔ̄riantur p̄exigit̄ itē vt termini sint vniuoci: restricti: ampliati ⁊ appellati eq̄lr̄ ⁊ supponētes eodeꝫ gñe supponis.

Jtem: iste due ɔ̄dictorie sūt simul vere: pmitto tibi bouē: nō pmitto tibi bouē: cū nullū bouē tibi pmittā. Solutio ē: non eqpollent iste ppositioes: nō pmitto tibi bouē ⁊ nulluꝫ bouē tibi pmitto: vñ ad hoc q̄ alique ppōnes sint ɔ̄dictorie i vl̄ib⁹ vl̄r sumptis: reqrūt̄ varie ɔditiōes: in primis: debēt tales ppōnes hr̄e subiecta ⁊ p̄dicata ɔ̄similia terminos vniuocos: eque restrictos: ampliatos ⁊ appellatos: reqrit̄ ēt q̄ sint tot termini distributi ⁊ nō distributi: in vna pte ɔ̄dictōis: quot in alia: ⁊ q̄ quilibet terminus distribut⁹ in vno ɔ̄dictorioꝝ nō distribuat̄ in altero: ⁊ si nō distribuat̄ in vno distribuat̄ in alio: ⁊ hoc nisi talis termin⁹ sit determinatio accepta vnica acceptiōe cū suo determiabili: qꝛ hoc pacto distribuet̄ in ambob⁹ ɔ̄dictorijs: iste nāqꝫ ɔ̄dicunt: sortes vidēs oēm hoieꝫ ambulat: sortes vidēs oēm hoieꝫ nō ambulat. Jtē si īueniat̄ vnus termin⁹ supponēs distributiue a pte vni⁹ extremi in ordine ad aliū terminū supponentē ɔfuse tm̄: tunc ille termin⁹ q supponebat distributiue: stabit determiate patet ð istis: qlibet hō est aial: aliqs hō non est aial.

Jterum: iste due ppōnes: hō ē spēs: hō non est spēs vident̄ ſm latinos eē subcōtrarie: cū sint due indefinite quarū vna ē affirmatiua ⁊ altera negatiua ſꝫ Aristoteleꝫ erūt prorsus ɔ̄dictorie: siue sint singulares: siue indefinite. Tenēduꝫ tñ est taleꝫ ppōneꝫ hō est spēs esse singularē: hoc fundamento: tunc. n. enūciatio est indefinita: qñ subiectuꝫ sub p̄dicato enūciatiōis sumptū natū est ad sua supposita determinari ⁊ nō determinat̄: veluti cū dicit̄: hō ē aial: natus est: hō sub isto p̄dicato sumptus determinari ad singulares hoies: pp id enā q̄ singularis homo ē aial: at cū dicit̄: homo ē spēs: nō sic se hꝫ eo q̄ hō sumpt⁹ sub isto p̄dicato qð ē spēs hꝫ ðterminationē quam hr̄e dꝫ: nec est natus ad sua singularis determinari: qm̄ nullus hō singularis est spēs: ⁊ ppterea talis enūciatio nō est indefinita: ſꝫ ē determinata ⁊ singularis ⁊ vera: ei⁹ enā opposita que dicit hō non est spēs: est simplr̄ falsa: verū qꝛ iste due enūciatōes sunt ponētes affirmatiōeꝫ ⁊ negatōeꝫ eiusdē p̄dicati de eodē subiecto: iccirco existunt ɔ̄dictorie. et hec de regulis oppositoꝝ dicta sufficiāt: festino ad ppōnes singulares de futuro contingēti.

Quintuꝫ documentū sit tale. Anteq̄ꝫ Boetius veniat ad ūba Aristotelis inducit quedā nō ꝑtermittenda: in primis ait: cathegorice ppositiōes sunt que sine alicuius cōditionis nodo atqꝫ ligamine pponunt̄ ⁊ noiant̄ ppositiones

ꝑdicatiue: sunt ⁊ ꝓpositões cõditionales quas greci hypotheticas vocant. Propositionũ ꝑdicatiuarum quedaꝫ sunt necessarie ⁊ sempiterne veritatis: ⁊ haꝝ quedã sunt simplr̃ necessarie: quedã sunt necessarie: dũ subiectũ supponit pro aliquo existẽte: sunt ⁊ alie ꝓpõnes cõtingentes: ⁊ harum alie sunt equalr̃: alie de ꝯtingenti vt in pluribꝰ: alie de contingenti raro. Exempla sunt: iste due ꝓpositões: cras exorietur hic sol: nõ exorietur cras hic sol: sunt ꝯdictorie determinate: at ꝯdictorie enũciationũ indeterminataruꝫ tales enumerant̃: ambulabis vesperi: ẽ vera de ꝯtingenti equali: nõ ambulabis vesperi: ẽ de ꝯtingenti equali falsa. Cras prãdebis: vera plerũqꝫ: nõ cras prandebis: plerũqꝫ falsa: reperies thesaurũ: raro vera: non reperies thesaurũ: raro falsa: talis ergo ẽ ꝯtingẽtia nã: vt vel in vtraqꝫ pte equalr̃ sese habeat: vt hodie me esse lauãduꝫ: vel hodie me nõ esse lauãdũ: vel in vna plus: minꝰ in altera: vt hoĩeꝫ canescere in senectute: vel hoĩeꝫ nõ canescẽ in senectute: illud.n. plus fit: illud minꝰ: sꝫ nihil ꝓhibꝫ id qd̃ rarius fit: tñ fieri: Propõnes pñtis ⁊ ꝑteriti tpis certe ⁊ determinate existũt veritatis aut falsitatis: at ꝓpõnes futuri temporis ꝯtingẽtia respiciẽtes neqꝫ sunt vere determinate neqꝫ false: ⁊ arbitrat̃ Boetius nomẽ ꝯtingentis ad vtrũlibet esse nomẽ cõe oĩbꝰ ꝯtingẽtibꝰ: non est.n. ꝯtingens vnius ⁊ certi euentꝰ: sꝫ vtriuslibet: cõtingẽs aũt qd̃cũqꝫ aut casus fert: aut ex libero arbitrio ⁊ ꝓpria volũtate venit: aut facultate nature in vtrãqꝫ partẽ redire possibile ẽ: vt fiat scilꝫ ⁊ ñ fiat. In summa ergo: ꝓpõnuꝫ ꝑdicatiuaꝝ quedã sunt necessarie: quedã ꝯtingentes: ⁊ haꝝ: qdã sunt de ꝯtingenti equali: alie de ꝯtingenti vt in pluribꝰ: alie de contingenti raro: qbus oĩbus cõtingentibꝰ nomen cõtingentis ad vtrũlibet est cõe ſm Boetium.

Item inducit ꝯtentiõem inter peripateticos ⁊ stoicos nõ ꝯtemnãdã: Stoici oia credũt euenire de necessitate: agimur fatis: credite fatis: dicebat Seneca: peripatetici ꝯcedũt effectꝰ casuales ⁊ fortuitos: vñ cã volũtaria agit fortuito: qñ fini intẽto ãnectit̃ (raro tñ) finis nõ intentꝰ: vt si qs in forum descẽdat cã lauãdi ⁊ ñ inueniẽdi debitorẽ: di inuenisse debitorẽ fortuito: ⁊ q2 ñ itendebat inuenire debitorẽ: ⁊ q2 ex tali ꝓfectiõe ad foꝝ rarenter solet seq̃ inuentio debitoris: vñ põt ideꝫ effectꝰ ab vna cã fortuito ab alia ñ fortuito euenire: ⁊ põt quoqꝫ idem effectꝰ ab oĩ sua cã fortuito euenire: erit ergo fortuna agens a ꝓposito: theologi nr̃i putãt hec ñ aduersari adiuicẽ: ꝑnoscere vniuersa Deũ: neqꝫ falli vllo mõ posse: ⁊ esse aliqd̃ libertatis arbitriũ: ⁊ nõ euenire necessario qd̃ ꝓuidẽtia diuina futuꝝ eẽ ꝓuisuꝫ ẽ. Ubi ẽt Stoici id possibile negassent: qd̃ nobis esset ĩpossibile: Peripatetici nõ in nobis hoc: sꝫ ĩ ipsa nã posuerũt: his expeditis transeamus ad verba Aristotelis.

Snia in primis talr̃ ordinet̃ ĩ singularibꝰ eaꝝ rerũ q̃ future sunt: non necesse ẽ affirmationẽ: negationẽue determiate verã: falsamue eẽ: nã si oĩs affirmatio vl' negatio singularis de futuro contingẽti ẽ vera vl' falsa definite ⁊ determiate: ergo necesse ẽ vt oẽ tale determiate eueniat vl' ñ eueniat: qd̃ scilꝫ affirmatio põit: vl' negatio pimit: q̃re si qspiã dixerit aliqd futuꝝ eẽ: ⁊ aliꝰ dixerit idipꝫ ñ futuꝝ: vnꝰ qdẽ affirmat: aliꝰ aũt negat: g̃ maĩfestũ erit vnũ eoꝝ determiate dicẽ verũ: alterũ falsuꝫ: si oĩs ꝓpõ singularis de futuro ꝯtingẽti sit ꝺfinite v̓a aut falsa: nõ.n. in talibꝰ erũt vtreqꝫ determinate aut vere aut false: vñ in enũciatõibꝰ ꝯdictorijs ⁊ singularibꝰ ⁊ ñ singularibꝰ vtreqꝫ enũciatões n sũt vere: ista ergo ẽ ꝯñtia Aristo. si oĩs affirmatio vel negatio vera vel falsa sit definite ⁊ determinate: vt omnia ex necessitate eueniant necesse est.

Item ꝑdictã cõsequẽtiã oñdit dicẽs. nã si ẽ veꝝ enũciare aliqd albũ eẽ ergo tũc albũ esse necesse est: ⁊ si veꝝ est enũciare aliqd nõ esse album: ergo tũc opꝫ vt illud nõ sit albũ: ⁊ ꝯuertit̃ si qcq̃ albũ sit: ⁊ affirmatio qua id affirmamus necessario vera est: ⁊ si nõ est albũ: negatio quoqꝫ vera erit: ⁊ si nõ ẽ albũ: falsuꝫ ẽ affirmare albũ eẽ: ⁊ si falsuꝫ sit id enũciare albũ esse: id minime ẽ albũ: ergo si qs dicat veꝝ determinate asserẽdo qdpiã eẽ futuꝝ: ⁊ id ipm futurũ esse necesse ẽ: ⁊ si definite dicat veꝝ: q dicit id nõ esse futuꝝ id nõ fore necesse ẽ: ⁊ ꝯuertit̃: vt si falsum sit ipm esse futuꝝ: ipm nõ erit: ⁊ si nõ erit: falsum est ipm eẽ futuꝝ. Quare si necesse ẽ oẽm affirmationeꝫ negationẽqꝫ determinate verã falsãue esse: necesse ẽ ⁊ oẽ futuꝝ euenire ⁊ oẽ non futuꝝ nõ euenire: ergo nihil ẽ: neqꝫ fit aut casu aut fortuna aut vtrũlibet .i. nihil erit aut non erit aut casu aut vtrunlibet: sed oia hec ex necessitate ⁊ non vtrũlibet: nã aut is determinate veruꝫ dicit qui affirmauit: aut is q negauit determinate verũ: at q si vtrũlibet esset: silr̃ atqꝫ eque fieri posset aut nõ fieri: qd̃.n. vtrũlibet ꝯtingit nihil magis sic vel nõ sic determiate se se hꝫ aut habebit. Est aduertẽdũ vt Boetiꝰ inqt: ille ꝓpositões contingẽtes sunt: que neqꝫ in nã sunt neqꝫ in necessitate: sꝫ aut in casu: aut cũ egredior domo: amicũ videã nõ ob hoc egrediẽs: aut ĩ libero arbitrio: vt qd̃ possum velle ⁊ non velle: an veliꝫ hoc anteq̃ fiat: incertũ est: aut in possibilitate nãe: vt cũ aliqd fieri possit ⁊ nõ fieri: ⁊ anteq̃ fiat qd̃ vtroqꝫ mõ fieri possit ĩcertũ sit: ⁊ ꝓpterea hec ꝓpositio: cras sortes morief nõ ẽ ꝯtingẽs. nã lꝫ nobis sit ĩcertũ sortem cras eẽ moriturũ: nãe tñ incertũ non ẽ: neqꝫ deo q ipsam naturã optime nouit: at hec ꝓpositio: cras sortes in palestra pugnaturꝰ existit verissime ẽ ꝯtingẽs: ergo cũ videamus oculata fide quasdã res eẽ casu: quasdã ex volũtate: quasdã ex ꝓpria possibilitate nãe: non erũt ꝓpositiones singulares de futuro ꝯtingẽti determinate vere: neqꝫ determiate false: lꝫ vere ⁊ false dici poterũt sꝫ indefinite ⁊ cõmutabilr̃ ⁊ hoc ꝑ suã nãm non ad nostram ignorantiã atqꝫ noticiam.

Item si hmõi enũciationũ vna determiate vera sit ⁊ altera falsa: si qd nũc albũ sit: veꝝ dixisset: qs prꝰ determiate: q id dixisset fore albũ: ergo semꝑ definite veꝝ asseruisset q de vnoquoqꝫ eoꝝ que facta sunt: ea dixissꝫ aut eẽ aut fore: tũc sic: semꝑ de vnoquoqꝫ eoꝝ q̃ facta sunt veꝝ determinate erat prꝰ dicere: ipm fore ergo nõ potuit id aut nõ eẽ aut nõ futuꝝ eẽ: ergo nõ potuit non fieri: ergo ĩpossibile ẽ nõ fieri ergo necesse ẽ fieri: ergo oia q̃ facta sunt necessario facta sunt: ergo pari rõne oia q̃ futura sũt necesse ẽ fieri: g̃ nihil neqꝫ casu: neqꝫ vtrũlibꝫ erit: ⁊ hꝫ absurdũ ẽ. nã si cãu aut vtrũlibꝫ: nõ ex necessitate.

Rursus dubitabit qspiã: ꝯdictorie in quantũ mã ꝓpriã hñt nãm: vt neqꝫ false simul sint atqꝫ vere: ergo ĩpossibile est cũ sit falsa affirmatio: negationẽ esse non verã: ⁊ cũ sit falsa negatio affirmationeꝫ esse non verã: igit̃ ĩpossibile est dicẽ q vtreqꝫ ꝯdictorie de futuro ꝯtingenti non vere sint: Adhuc ꝑter hec si qcqd verũ est in ꝓpõĩbꝰ dicẽ: hꝫ esse necesse est: si qs dicat veꝝ dicendo aliqd esse album

bū ꝛ magnū: vtrūqꝫ esse necesse ē: Si vero erit cras albū ꝛ magnū: itidēꝫ fore cras ꝛ albū ꝛ magnū necesse est: ergo nsqꝫ verꝫ dicat neutrā verā esse ꝓpositionum earꝫ q̄ in futuro dicunt: necesse est id qđ dr̄ ꝛ qđ significat ab illis ꝓpositionib⁹ nec esse nec non esse: ergo si dicat affirmatio cras bellū nauale futurum: qm̄ falsa est: non erit cras bellum nauale: rursus si idēꝫ neget negatio dicens: non erit cras nauale belluꝫ: qm̄ hec quoqꝫ falsa est: erit cras nauale bellū: ergo non erit bellū nauale: qꝛ affirmatio falsa ē: nec nō erit bellum nauale: qꝛ negatio falsa est: ergo si ipossibile est vtrasqꝫ ꝓpōnes de futuro ꝯtingēti esse falsas: ꝛ vtrasqꝫ esse veras illarū enūciationū alterā verā: ꝛ alterā falsam eē necesse est.

Amplius absurda hec ꝛ alia hmōi accidūt: si oīs affirmatōis ꝛ negatōis vniuersaliū vlr aut singulariū ꝯdictorie oppositarꝫ definite alterā verā ꝛ alterā falsaꝫ eē necesse est: nihil vꝫ vtrūlibꝫ eē i his q̄ fiūt ꝛ oīa ex necessitate fieri: ergo nihil op⁹ erit ꝯsultaret ꝛ res agendas aggredi: qm̄ si h̄ facim⁹: ꝓueniet hoc nobis: si nō facim⁹ ꝓueniet: ex necessitate.n. futurꝫ ē: quicqd vn⁹ eorꝫ verꝫ dixerit: neqꝫ.n. quicq̄ ꝓhibꝫ ad ānos vsqꝫ denos millenos quēpiā dicē: hoc erit: ꝛ alterꝫ dicē hoc nō erit: cū ipsorū alterꝫ necessario eueniet: qđcūqꝫ vꝫ alter vere tūc dixerit. Et neqꝫ id quicq̄ refert si dixerit aliq ꝯdictionē: siue nō dixerit. nā certū est res ipsas ita se hr̄e. quis neqꝫ hic affirmauerit neqꝫ ille negauerit. non.n. qꝛ affirmam⁹ aut negam⁹: res aut erit aut n̄ erit: nec ad millesimū ēt ānū magis q̄ quātulocūqꝫ tpe: quare si ī oī tpe id ita se hēbat vt alterꝫ definite verꝫ diceret: necesse erat idipsuꝫ fieri: ꝛ vnūqđqꝫ eorꝫ q̄ fiūt: sic se oī tpe hēbat vt ex necessitate fieret: vn̄ si dterminate qs verꝫ dixit dicēdo quicq̄ fore: fieri neqt vt idipsuꝫ nō oriat: ꝛ eueniat: ꝛ ecōtra: si ortū fuerit: vt n̄ semp definite verū fuisset enūciare ipꝫ fore: at hec ipossibilia sunt: nā videmus principiū futurorꝫ multoruꝫ eē in hoc ipso qđ ꝯsultam⁹ ꝛ agim⁹ aliqd: nr̄a.n. volūtas domina ē quodāmō nr̄orꝫ actuū: ꝛ toti⁹ vite rōnis: sunt ꝓterea aliqua q̄ possibilia sunt eē cū nō sint ꝛ nō eē cū sint: hec ēt simul auferent: si necessitas in oib⁹ dñet: vn̄ possibile eē dr̄ qđ i vtrāqꝫ ptē rōne sue nāe facile vertat: vt cū nō sit possibile sit eē: nec cū sit vt non sit res vlla prohibeat: ꝛ ita quod possibile dicimus a necessitate seiungimus: cum enī impossibile sit quod nunquaꝫ possit esse: necessariuꝫ nunquam non esse: inter hec propria quorūdaꝫ natura est: que horuꝫ vtrorūqꝫ sit media: que ꝛ esse possit ꝛ nō esse: multa sunt nobis manifesta que ita se habēt vt vestem possibile est secari: sed forte ita cōtingit vt non ante ferro diuidatur q̄ eam exterat vetustas: ꝛ eandem similiter possibile est non diuidi: non enim possibile fuisset prius q̄ diuideretur eam exteri nisi eaꝫ possibile esset non diuidi. Quare ꝛ in rebus alijs q̄ gignuntur simile est quecunqꝫ talem sortiunt potentiam: palaꝫ itaqꝫ est nō omnia ex necessitate vel esse vel fieri: at ea que non ex necessitate fiunt partiunt: quedam enim vtrūlibet fiunt: in quibus non magis affirmatio vel negatio vt vera sit: euenire solet: alia vero in quibus alterum: affirmatio inquaꝫ vel negatio: vt magis ꝛ plerūqꝫ euenire solitū est: sed ꝛ contingit fieri alterum quod rarum est: ꝛ alterum quod magis ac plerunqꝫ contingit identidē minime fieri.

Preterea ostenditur duplex modus necessitatis ex conditione scilicet ꝛ simpliciter: esse enim quod est quando est: ꝛ non esse non ē quando nō est necesse ē: nō tamē oē qđ ē: necesse est esse: neqꝫ oē qđ nō ē: necesse nō esse: non.n. idēꝫ est oē qđ est necessario eē qn̄ est: ꝛ oē qđ est simpliciter necessario eē: neqꝫ idē oē qđ nō ē necessario nō eē qn̄ nō ē: ꝛ simplr̄ necessario nō eē: necessitas ergo cū ꝯditōe nō trahit secū simplicē necessitatē. Et necesse ꝯdictōi duplr̄ ꝯcedi pōt: aut coniūctā ptiū: aut cū alteri⁹ ptis adiunctōe: nam naualeꝫ pugnā cras futurā eē: vel cras nō eē futurā necesse ē: nō tn̄ ex necessitate fiet cras: aut necessitate nō fiet cras: vt possit aliqs diuidē ꝛ ꝓdicar̄ dicēs: cras fiet: vt hoc vere dicat: ꝛ ita ex definito ꝯtingat: vel rursus cras n̄ fiet ꝛ hoc eodē mō ꝓueniat: hoc fieri nō pōt: necesse est itaqꝫ nauale bellū futurū vel n̄ futurū: nō tn̄ opꝫ idipsuꝫ eē futurū: neqꝫ necesse ē ipsuꝫ nō futurum esse.

Postremo inducitur cōclusio talis. Quecūqꝫ ita se hn̄t: vt vtrūlibet sint ꝛ in vtrūlibet opposita eorꝫ ꝯtingāt: in huiuscemodi ꝯdictionē ita se hr̄e necesse ē: ꝛ inuenit palam in his que plerūqꝫ sunt ꝛ non semp sunt: queqꝫ raro nō sunt: neqꝫ semp nō sunt: ꝛ haruꝫ enūciationū necesse ē ptē ꝯdictōis alterā verā vel falsaꝫ eē: nō tamē hāc verā eē necesse ē: vel ꝯsilr̄ hāc: sed quecūqꝫ aut vera aut falsa fuerit: vtrūlibet aiqꝫ īdeterminate aut vera aut falsa ē: ꝛ identidēꝫ in his que frequēter cōtingūt: naꝫ semp cū adiunctōe necesse ē alterā partē verā falsamue eē: nō tn̄ hāc necesse ē eē verā: vl̄ illā falsaꝫ: ꝛ si altera magis ꝛ frequēter vera sit: altera vo plerūqꝫ falsa: nō tam tn̄ necessario aut vera aut falsa: Manifestū ē igit n̄ oīs affirmatōis ꝛ negatōis hūc in modū ꝯdictorie oppositarꝫ hāc qdem necessario ꝛ definite verā eē: illā vero necessario falsaꝫ: nō.n. idē est iudiciū in ꝯdictōib⁹ de pn̄ti ꝛ de preterito ex vna pte: ꝛ in his ꝯdictōib⁹ q̄ sunt futurorꝫ eorꝫ q̄ nō sunt: que tn̄ ꝛ eē vel nō eē pn̄t: naꝫ in illis vna ꝓpō vera ē definite: altera falsa definite: veritas aūt ꝛ falsitas ꝓpositionū ꝯtingentiū nulla determinatōe ꝛ necessitate ꝯstringunt. Hec sunt summatiꝫ que Aristoteles sentit de veritate ꝛ falsitate ꝓpositionū ꝯtingentiuꝫ de futuris ꝯtingētib⁹. Ego nō facio difficultateꝫ de noie vtrūlibet: siue sit cōe. nomē oīum ꝯtingentiuꝫ: siue et dūtaxat ꝯueniat ꝯtingenti qđ equaliter se hꝫ ad esse vel nō esse ꝛ ad neutrā partē magis ꝓpēsuꝫ: leuis admoduꝫ sit cura ꝛ sollicitudo.

Auerrois ptis dicit. Sed rerū qdēꝫ inuentaruꝫ in tpe futuro: que sunt res possibiles: nō ē diuisio in verū ꝛ falsuꝫ fm ꝯplementuꝫ in seipsis: ꝛ illud est q̄ res in hmōi oppositus in hac mā euadūt a diuisione qdēꝫ vt sint diuise in veritatē ꝛ falsitatē fm ꝯplemētuꝫ: aut ꝓter ꝯplemētuꝫ: ꝛ si sint nō diuise in verū ꝛ falsuꝫ: aut sunt qdē ambe cōposite vere simul aut false simul: aut inuenit in ambab⁹ vtrūqꝫ simul. Sensus ē: ꝓpōnes ꝯdictorie de futuro ꝯtingēti nō sunt vere ꝛ false fm ꝯplemētū.i. nō sunt determinate vere neqꝫ false: aut si sunt diuise in veritatē ꝛ falsitatē: id ē ꝓter ꝯplemētū.i. sūt indeterminate vere ꝛ false: vn̄ verū ꝛ falsum sunt oīs tam his ꝓpōnib⁹ q̄ dfinite vere aut false sunt: tā his q̄ īdeterminate vere aut false existūt: ꝛ ꝓpōni determinate vere ꝯdicit ꝓpō determiāte falsa: ꝛ indeterminate vere aut false aduersatur īdeterminate vera aut falsa: indeterminate vere vtrūlibet ꝯdicit indeterminate falsa vtrūlibet: vt huic vere vtrūlibet: ambulabis vesperi: hoc vtrūlibet falsa ꝯdicit nō ambu

labis vesperi: ⁊ frequēter vere: frequēter falsa: raro vere raro falsa.

Item

ait: ⁊ ē qdē nā īuēti enūs sequēs sermonē verū: ⁊ sermo verꝰ sequēs ipsum .i. semꝑ veritatē ꝓpōnis cōcomitatꝛ eē rei ⁊ cō: ergo si affirmatio ⁊ negatio separāt veꝝ a falso ī rebꝰ futurꝭ dicēdo ꝙ vna eaꝝ sit ꝑfecte īuentōis in se .i. determinate vera: res future sunt necessarie in īuentōe eaꝝ: ⁊ nō erit hic īuentū aliqd ꝑ accidēs .i. casu ⁊ fortuna ⁊ ꝑter cām ꝯpletā: ⁊ ñ inuenietꝛ aliqd ō q̄ dicatꝛ vt sit possibile ꝙ sit ⁊ ꝙ nō sit .i. si ꝓpōnes sinḡlares ō futuro ꝯtingēti sint dtermiāte vere: oīa necessitati subicerentꝛ: rueret liberꝝ arbitriū: ꝑirēt ꝯsilia ⁊ cogitatōes.

Iterum

ait: res sunt duobꝰ modis: aut necessarie: aut possibiles .i. ñ ex necessitate: ⁊ hee sunt tribꝰ modis: fꝫ equalitatē: fꝫ plurimū fm minꝰ. Sensus ē: res dicuntꝛ possibiles vtrūlibet ⁊ fꝫ equalitatē q̄ equalr fore ⁊ nō fore indetermiate sunt: vt te stare vl' sedere: fꝫ plurimū ille sunt q̄ frequētiꝰ euenire solite sunt: ⁊ nō euenire rariꝰ: fꝫ minꝰ sunt q̄ raro ꝯtingūt ⁊ plerūqꝫ nō eueniūt: vñ qđ frequēter accidit: raro nō accidit: ⁊ qđ plerūqꝫ nō accidit: raro reperitꝛ: ḡ enūciatōes nō necessario vere dicuntꝛ: aut vtrūlibet vere: aut fꝫ plurimū vere: aut raro vere: ⁊ ñ necessario false dicuntꝛ: aut fꝫ eq̄litatem false: aut fꝫ plurimū false: aut fꝫ minꝰ false. At ꝓpōnes necessarie q̄dā sūt necessarie simplr: q̄dā sūt necessarie ex ꝯditōe: illa ꝓpō ꝑ aliq̄ tpe dterminate vera itelligitꝛ: pro quo tūc ñ pōt ñ eē vera: vt si ego nūc sedeo: ista ꝓpō: ego sedeo: ē nūc determinate vera: sꝫ ñ simplr necessario vera. Silr hec ꝓpō: cesar fuit: est determinate vera: qꝛ nūc fieri nō pōt: vt ꝑ eo tpe vera ñ sit: at ꝓpō singularis ō futuro ꝯtingēti ē idefinite vera vel falsa: pro eodē .n. tpe pro quo ē vera: pōt eē falsa. Cōcludit ḡ Auerrois cuiuslibꝫ ꝯdictōis in quāto mā alterā ptē verā eē: alteraꝫ falsam: at in ꝯdictōibꝰ de pñti ⁊ ꝑterito ⁊ futuro necessario semp vna ē vna dtermiate ⁊ fꝫ ꝯplemētū: altera falsa definite ⁊ fꝫ ꝯplemētū: ī ꝯdictōibꝰ ō futuro ꝯtigēti nulla pꝭ ē vera: nulla falsa fꝫ ꝯplemētum ⁊ determinate.

Digressio.

Ut que

Aristoteles scribit distinctissime percipiantꝛ iterū pro iuniorībꝰ īducātꝛ nōnulle ꝓpōnes ꝓpriā ꝓpōnuꝫ ō futuro ꝯtingēti nām plane ostēdentes. Prima sit talis: ꝓpō singularis ō futuro ꝯtingēti ⁊ vera ⁊ pōt eē falsa pro eo momēto pro quo ē vera: vñ cū ista ꝓpō sit vera: cras pasces famelicū: ⁊ nūc nō sit necessario vera: nūc pōt eē nō vera: ḡ nūc pōt eē falsa: nō tñ fatēduꝫ ē ipsam eē falsaꝫ. Silr ista ꝓpō: Antexp̄s erit: nūc ē vera: nūc pōt eē falsa: nō tñ ē falsa: ⁊ ista Antexp̄s nō erit: nūc pōt eē vera: ipsaꝫ tñ eē verā pertinaciter ē negandū. Et ꝓpterea ista ꝓpō: Antexp̄s erit: v̇a ē: sꝫ ñ necessario atqꝫ determinate vera: ⁊ ista ꝓpō de pñti: hec ꝓpō: Antexp̄s erit nūc ē vera: lꝫ sit de pñti: qꝛ tñ veritas eiꝰ pēdet ex veritate enūciatōis de futuro quā monstrat: veritas aūt illiꝰ enūciatōis de futuro pēdet ex rebꝰ ipsis q̄ īdeterminate sunt: ⁊ vtcūqꝫ vtrūlibꝫ future sūt: nō ē illa ꝓpō ō pñti determiate v̇a. Infero corolarie primo nullaꝫ ꝓpōneꝫ singularē affirmatiuaꝫ vel negatiuā ō futuro ꝯtingēti eē necessario vl' ineuitabilr verā: cū q̄libet pꝭ hmōi ꝓpōnuꝫ singulariū sit possibilis ⁊ nulla necessaria ⁊ ineuitabilr vera. Infero scđo ꝙ q̄libeꝫ talis singularis pōt nunq̄ꝫ fuisse vera: ⁊ rō est: qꝛ qđcūqꝫ ꝑ huiusmodi ꝓpōneꝫ enunciatur fore pōt non eē futurū: ⁊ quodcūqꝫ enūciatur nō eē futuꝝ pt eē futuꝝ: ḡ q̄libꝫ talis ꝓpō pt nūquaꝫ fuisse v̇a. Infero tertio ꝙ q̄libet hmōi enūciatio singularis ō futuro enūciās ꝑ aliquo dtermiato tpe seu istāti futuro pōt eē successiue v̇a ⁊ falsa: sic tñ ꝙ affirmatiua pōt eē falsa postq̄ꝫ fuit vera: nō āt v̇a postq̄ꝫ fuit falsa: ⁊ negatiua pt eē v̇a postq̄ꝫ fuit falsa: ñ falsa postq̄ꝫ fuit v̇a: vt ista ꝓpō: Antexp̄s erit i .C. istāti si sit v̇a: post .C. istās erit falsa: ḡ de ipa ē veꝝ dicē ꝙ ē falsa postq̄ꝫ fuit vera: ñ tñ pōt ipa eē v̇a postq̄ꝫ fuit falsa: nā si āte .C. i aliquo momēto sit vera semꝑ priꝰ fuit vera: ḡ nūquā falsa ḡ nō pōt ipsa eē vera postq̄ꝫ fuit falsa. Propō v̇o negatiua: vt ista: Antexp̄s ñ erit i .C. pōt eē v̇a postq̄ꝫ fuit falsa. nā affirmatiua pōt eē falsa postq̄ꝫ fuit vera: at ñ pōt eē falsa postq̄ꝫ fuit v̇a. nā ista ꝓpō: Antexp̄s nō erit in .C. nō pōt eē falsa in .C. neqꝫ ī momēto post .C. ḡ in istāti ante .C. ḡ qñcūqꝫ fuit: fuit falsa ḡ nūquaꝫ fuit vera: ḡ nō pōt ipsa eē falsa postq̄ꝫ fuit vera. Infero quarto ꝙ huiꝰ contradictōis Antexp̄s erit: Antexp̄s nō erit: nulla pꝭ est determiate vera vl' falsa: qꝛ illa q̄ nūc est vera: nūc pōt eē falsa: ⁊ q̄ nūc est falsa: nūc pōt eē vera: attamē ista est īpossibilis: Antexp̄s neqꝫ erit neqꝫ nō erit: ⁊ ista necessaria: Antexp̄s erit vel nō erit. ¶ Cōtra: cōcessa Aristo. determiatōe deducuntꝛ a Gregorio ariminensi primo sniaꝝ distin. 38. hec īcōueniētia: primū ē aliqua est ꝓpō pticularis: cuiꝰ sunt alique sinḡlares ⁊ tñ nulla est vera: q̄uo ergo potuit dicere Aristote. in fine pñtis lectiōis: hoꝝ .n. necesse est alterā ptem cōtradictōis verā esse vel falsam: nō tñ hoc vel illō sed vtrūlibet ⁊ magis q̄dem alterā veram: non tñ iā verā vel falsaꝫ: Scđm absurdū est: due ꝯdictorie sūt simul vere: vel aliqua est ꝓpō vl'is falsa cuius quelibet singularis est vera. nā Aristoteles cōcedit istaꝫ: altera illaꝝ est vera: ḡ si ista: neutra illaꝝ est vera: sit vera: due ꝯdictorie sunt simul vere: si falsa: cū vtraqꝫ singularis eiꝰ sit vera: erit aliqua ꝓpō vl'is falsa cuiꝰ quelibꝫ singularis est vera. Tertiū īcōueniēs est: aliqua disiūctiua erit vera cuiꝰ nulla pars erit vera q̄m hec ꝓpō: Antexp̄s erit: vl' Antexp̄s non erit: vera est: neutra tamē eius pars fm Aristotelem est vera. ¶ Solutio est: Dico primo: harum enunciationum Antexp̄s erit: Antexp̄s nō erit necesse est alterā veram vel falsam esse: nō tamē hanc eē verā necesse ē: vel cōsimiliter hanc: neqꝫ Aristoteles affirmat istaꝫ: altera est vera: sed istaꝫ: altera ē vera vel falsa: ⁊ propterea ista est vera: neutra ē vera: qꝛ q̄cūqꝫ illaꝝ fuerit vera: illa ē vera īdeterminate: ꝯsuetudo aūt Aristotelis est appellare illā ꝓpōnem eē verā: q̄ determinate ⁊ necessario ē vera: ⁊ ita hac declaratiōe tolluntꝛ primū ⁊ scđm īconueniētes. Dico scđo: ꝙ stat aliquā disiūctiuā eē verā dtermiate ⁊ necessario: nullā tñ eiꝰ ptē fore verā definite ⁊ necessario. Est .n. disiūctiua necessaria cuiꝰ altera pꝭ ē necessaria: vel cuius vna pars contradicit alteri.

Secunda

ꝓpositio ē: Neqꝫ theologice neqꝫ peripatetice asserēdū ē oīa q̄ eueniūt: necessario euenire: veꝝ nō parua ē difficultas nūq̄d ista ꝯñtia valeat: Deꝰ scit .A. fore ergo .A. erit quā multi arbitrantꝛ valē dicētes ātecedēs eē necessariū: ⁊ ꝯñs silr quatenꝰ deducitꝛ ex ātecedēte. Contra: iste due ꝓpōnes .A. erit .A. erit ī ꝑscitū a Deo: distant a seinuicem ergo non respondent prefati doctores ad propositūꝫ. Item antecedens est contingēs

nam

nam illud q̄ deus nõ scit: nisi q̄ vult: si vult ꝯtingẽter: scit illud ꝯtingẽter: sunt & alij dicẽtes ꝙ hec ꝓpõ est ꝯtingens: deus scit. A. fore: cũ quo stat ꝙ ipsa sit determinate & infallibiliter vera: nec vz: deus scit determinate & inevitabiliter hoc fore ꝗ necessario scit. A. fore: lz. n. deus sciat. A. fore: põt tñ eẽ ꝙ non sciat & dato ꝙ ab eterno sciverit antexp̃m fore: põt tñ eẽ ꝙ nõ sciverit: & existimo ſm fidẽ hãc copulativã esse possibilẽ: volũtas dei est salvãdi sortez & põt nũc nõ esse illius volũtatis: neqꝫ puto essentiã divinã representare ꝯtingentia sed necessaria tñ: hoc fundamẽto si rep̃ntaret ꝯtingẽtia: cũ necessario & invariabiliter rep̃ntet qcqd rep̃ntat: ꝯtigẽtia necessario euentrẽt: salvo ẽt nõ oĩa evenire de necessitate p̃ria cã nãliter ad effectus secũdar causar ꝯcurrente ꝓp varia que in spera activor & passivor ĩpedimẽta insurgũt: verũ officiũ est Theologi declarare hec nõ adversari & ñ pugnare adinvicẽ: vz universa deũ p̃noscere: neqꝫ falli ullo mõ posse & eẽ aliqd libertatis arbitriũ & nõ evenire necessario qd ꝓvidẽtia divina futurũ eẽ p̃visum est: oẽ nãqꝫ futurũ cõtingẽs est ꝯtingẽter futurũ: cũ quodlibet futurũ ꝯtingẽs possit nõ esse futurum.

Tertia propõ: hec propõ: oẽ qd est qñ est necesse est eẽ: ita distinguẽda est: nã põt esse cõposita & divisa: si est in sensu cõposito est vera cũ p ipsam denotet ꝙ hec est necessaria: oẽ qd est qñ est: est: & hoc est verũ: si sit divisa: vel erit tp̃alis vel cõditionalis: si tp̃alis: vel hypotetica: vel cathegorica de tp̃ali extremo: si est hypotetica: est falsa: qm̃ tunc vz hanc copulativã: oẽ qd est aliqñ est & oẽ tale tũc est necesse eẽ: si sit de tp̃ali subiecto: invenit falsa: & significat ꝙ de quocũqꝫ est verũ dicere ꝙ est qñ est: est ẽt verũ dicere ꝙ est necesse esse: si sit de tp̃ali predicato est quoqꝫ falsa: q: significat ꝙ de quocũqꝫ est verũ dicere ꝙ est: est verũ dicere ꝙ de necessitate est qñ est: & non est verũ ꝙ sortes de necessitate sit qñ est. At si p̃sata propõ sit ꝯditiõalis & ly necesse dicat necessitatẽ ꝯsequẽtie: illa propõ est vera: si dicat necessitatẽ ꝯsequẽtis est falsa: si sit de cõditionali subiecto falsa existit: si de p̃dicato ꝯditionali est vera: nam de quocũqꝫ est verũ dicẽ est: est verũ affirmare ipm de necessitate eẽ si est: & sequella hec nõ colligit: hoc necessario est si est: ergo hoc necessario ẽ: & ꝓpterea lz aliqua res cõtingens que est in aliquo instanti de necessitate sit in illo instãti. si ẽ in illo ĩstãti: non tñ de necessitate est in illo instanti. ¶ Sunt alij qui dicunt istas propõnez esse falsaz in sensu cõposito: necessario dum tu es tu es: & cũ eius secũda expõnẽs sit falsa hec vz: non põt esse ꝙ non tu sis dum tu es: si sit divisa est ẽt falsa: hec. s. dum tu es necessario tu es: naz dũ tu es põt esse ꝙ tu non sis: vñ sunt iste ꝓpões vere: dum tu non es põt esse ꝙ tu sis: dũ tu es: põt eẽ ꝙ tu non sis: potest esse ꝙ nõ tu sis dum tu es: at iste sunt false: potest esse ꝙ tu non sis dum tu es: põt eẽ ꝙ tu sis dum tu nõ es: tres iste ꝓpõnes sufficiũt pro opportunitate loci & tp̃is. Hec sunt que circa primuz librũ de interpretatiõe vobis declarãda ꝓposueraz quo qdez de enũciatiõe: ptibusqꝫ eius subiectivis: necnon & de varijs oppositionum generibus determinatum est.

¶ Tiberij Bacilerij Bononiẽsis Lectura in Secũdum librũ de interpretatione.

Quoniã aũt est. Vel sit duntaxat unus liber d interpretatione: vel sint duo parum refert: in eodem enim libro totali tractandum est de subiecto & proprietatibus illius: & id non oportet ut fiat in eodez libro partiali: veluti ĩ primo priorum de syllogismo egit: in secundo de ꝓprietatibus syllogismi. Intentio Aristotelis p̃senti libro qui in quattuor capita dividatur: est pertractare modum quo enunciationes multiplicentur: & quo naz pacto consequentie in talibus conspiciantur. De infinitis: coniunctis: divisis: & modalibus enunciationibus hic abunde differitur: & que magis apte enũciationes contrarie dicantur: an contrarie de contrarijs predicatis: an contrarie de contrario modo predicandi.

Sententia primi capitis octo absoluit documentis: primum sit tale: omnis propositio predicativa aut est ex infinito nomie subiecto aut finito & verbo: preter enim verbum nulla affirmatio vel negatio erit: non enim erit preter ẽ: fuit: erit aut fit aut aliquid huiusmodi que & verba hic censentur.

Auerrois dicit. Enunciationũ quedaz sunt binarie & sunt ille quarum predicatum est verbũ: & quedam ternarie & sunt ille quarũ predicatum est nomen: & verbum est appredicatuz: semper. n. verbum positũ in propositione vel est predicatum vel appredicatum: est predicatum in propositione binaria seu de secundo adiacente: est appredicatum in propositione ternaria seu de tertio adiacente. Et est nomen & verbum ex quibus componũtur enunciationes aut determinata. i. declinata aut nõ determinata: idest non declinata. Manifestum est ergo ꝙ omnis enunciatio binaria est composita aut ex nomine finito & verbo finito: aut ex nomine infinito & verbo infinito: aut ex nomine finito & verbo infinito aut ex nomine infinito & verbo finito. Ergo poterat quispiam dicere Aristotelem debuisse affirmare hãc propositionem: preter verbum finitum vel infinituz nulla affirmatio vel negatio invenietur: volẽs itaqꝫ salvare Averrois ꝙ preter verbum nulla existit affirmatio vel negatio: dicit: verum verbum infinitũ nõ currit consuetudo ut agatur in binarijs: & illud ẽ scilicet quia non discernitur in eis locus partis negative & partis declinationis: cum sit locus partis negative in ipsis idem locus partis declinationis. i. ꝓpositionis de p̃dicato infinito: & propter nõ invenitur ĩ linguis latina. s. & greca in qbus aguntur declinate enũciatio binaria in qua sit verbũ infinitũ. Sẽsus ẽ: cũ nota negatiõis in enunciatiõe addat verbo qualitatẽ efficit negativã: ꝗ cũ affirmatiõis & negatiõis sit idem verbũ nõ fuit adijciendũ aut infinito verbo. Et iccirco advertẽdũ ẽ: extra enũciationẽ hoc totuz nõ sanat verbũ dr̃ solũ ĩfinitũ: veluti sanatur est verbum finitum tantum. In hac propositione: sortes sanatur: ly sanatur dicitur verbũ & affirmatũ verbum: at ĩ hac: sortes non sanat: ly sanatur & verbum dicitur & negatum verbum: & hoc totum non sanatur no

minatur infinitũ verbum negatũ: negatiuuz quidez q ex eo negatio ↄstituta sit: infinitum: quia similiter est in eo quod est ⁊ in eo qd non est: ergo cum nunq in propositione reperiatur verbũ infinitũ qn sit vbum negatũ: ppea dictũ est pter verbũ nullã affirmatiõez negationẽqz esse: nã pter verbũ affirmatũ nõ existit affirmatio: ⁊ pter verbũ negatũ non est negatio. Ex his infero colorarie q repit vbũ infinitũ ⁊ nõ negatũ negatũ ⁊ nõ ifinitũ: vt i hac: nullus hõ sanat: negatũ: ⁊ infinitũ: vt cũ dr: sortes nõ sanat: finitũ ⁊ nõ affirmatũ: finitũ ⁊ affirmatũ: vñ talis nota nõ cũ oĩnem copulata verbo est infinitãs: semp efficiẽs verbũ infinitũ: in ppõne est potius negão q infinitão: nã in ppõne adiecta verbo semp ↄstituit vbũ negatũ: non aũt semp infinitũ: at si nota nõ addat noi: ⁊ ex illa negatõe ⁊ noie ↄstituat vnũ extremũ ppõnis est nota infinitãs: si vera nomẽ sit subiectũ: ⁊ nota nõ sit determinatio talis negatio ẽ negão. Extẽdit ẽt Aristo. vocabulũ vbi his ⁊ ad vba ⁊ casus vboꝝ: in primo libro est ⁊ alia pñtia fuerũt dũtaxat appellata verba.

Secundũ documẽtũ sit tale. In ppõnibus indefinitis ⁊ vlibus vbi est scdm pdicat: secũdũqz adiacet: subiecto variato penes finitũ ⁊ infinitũ due sumunt oppõnes: ⁊ qttuor ppõnes: ⁊ eadẽ rõ est vbi sit verbuz pteriti aut futuri tẽporis. Subiecit at Ari. singulares ⁊ pticulares: qr nõ pñt fieri vles: vel p indefinitas ⁊ vles dat intelligẽ singulares ⁊ pticulares: vel dimittit singulares tanq disciplinis nõ multũ vtiles: pticulares eandẽ vim hñt cũ indefinitis. Itez est: fuit erit ⁊ fit dicũtur scdo predicata ⁊ adiecta: qñ alia ab ipsis non exprimunt predicata.

Auerrois dicit: ⁊ pp hoc cadunt ex modis istis enũciationũ qttuor: duo modi: modus in q est nomẽ pdicati ⁊ subiecti ifinitũ: ⁊ modus in q ẽ nomẽ predicati infinitum ⁊ subiecti finitũ. Sensus est: dicunt ppõnes negatiue cadẽ ab affirmatiuis: ppea aliq est negatiua in q est nomen subiecti ⁊ pdicati infinitũ: vt ista: nõ hõ nõ inenit q gdez cadit ab ista: nõ hõ inuenit: alia est in q est nomen subiecti finitũ: ⁊ pdicati infinitũ: vt ista hõ non inuenit: q cadit ab ista: hõ inuenit: g erũt oppões q sunt in eis due: ⁊ ppões quattuor: ⁊ multiplicãdo duas oppões in sex paria oppositionũ: singulariuz s. indefinitaꝝ: ↄriaꝝ: subcõtrariaꝝ: ⁊ ↄdictoriaꝝ duobus modis: erũt ppões. 24. ⁊. 12. oppões: quas gdez oppões si multiplicaueris merito verbi pñtis preteriti ⁊ futuri: inuenies illas esse. 36. ⁊ ppões. 72. quas si in tres mãs multiplicabis: repies ppões 216. ⁊ oppões. 108. vñ ista est pria oppõ singulariũ. Est sortes: nõ est sortes: hec scda. Nõ sortes est: nõ sortes nõ est: ⁊ ita pcedẽduz est respectu verbi preteriti ⁊ futuri tpis in quauis mã: pria oppõ indefinitaruz hec est: hõ est: hõ non est: scda est talis: nõ hõ ẽ: non hõ nõ est: prima oppõ particulariũ talis existit. Aliqs hõ est: nõ aliqs hõ est: scda: aliqs nõ hõ est: nõ aliqs nõ hõ est: prima oppõ vliuz: ois hõ est: non ois hõ est: secũda: ois nõ hõ est: non ois nõ hõ est. Et cõmentator cõcedit ppões binarias in qlibet mã: hec erit in mã necessaria: celũ inuenit: ⁊ ista: sortes inuenit in mã ↄtingẽti: hec vero: chimera inuenitur: in mã ipossibili. Et arbitror ppões enumeratas nõ hẽe inter se necessariã sequẽdi legem.

Tertium documẽtũ sit tale. Qñ est tertium adiacẽs pdicat dupliciter. s. in duplo plures inueniunt oppões: in hac. n. ppõne: ẽ iustus hõ: est: ẽ tertiũ adiacẽs sz scdm pdicatũ: vñ ly est dr tertiũ adiacẽs ⁊ tertiũ adiectũ qñ preter ipsuz aliud pdicatũ explicat: vt dicendo: est iustus hõ: i q enũciatiõe vnũ tm est subiectũ: ⁊ duo pdicata: ⁊ cum subiectũ opus sit vt pmo eligat: id est primũ cognitione: de quo cũ itẽdat affirmari iustũ: ppterea ly iustũ ẽ secũdũ adiacẽs seu adiectũ ⁊ primũ predicatũ: ⁊ qr intẽdit dari differẽtia tpis iccirco ly ẽ: tertiũ ẽ adiacens sz secũdũ pdicatũ: quare cũ Aristo. noiat primũ: secũdũ ⁊ tertiũ respicit ordinẽ cognitiõis nõ sitũ ipm vocabuloꝝ. Tandẽ intẽdo declarare q i ppositiõibus binarijs verbũ ẽ secũdũ adiectũ ⁊ pdicatũ: in ternarijs vero verbũ ẽ appredicatũ ⁊ tertiũ adiectũ: hoc ẽ: verbũ ẽ vltimũ in ordine essendi: nã prius intellectus apprehẽdit cõponibilia q copulã: tñ in situ Aristo. ipm prio explicat. Latini ei ↄcedũt secũdũ locũ: qñ ergo ẽ tertiũ adiacẽs predicat i duplo plures inueniũtur oppositiões q quãdo ẽ: ẽ secũdũ adiectum ⁊ pdicatũ: dico aũt: ẽ iustus hõ: ẽ tertiũ adiacẽ nomẽ vel verbũ i affirmatiõe. i. hoc vbũ ẽ tertiũ ẽ nomẽ. i. ẽ tertiũ vocabulũ ⁊ tertia dictio: qd vocabulum: q dictio ẽ verbũ: si. n. dixisset Aristo. tertiũ verbũ potuisset aliqs existimare tria i enũciatiõe verba inueniri: quoꝝ ẽ tertiũ verbũ extitisset. Quare quattuor erũt ille enũciatiões duas oppositiões ↄstituẽtes: quaruz due qdẽ negatiue. s. ad affirmatiuas sm ↄsequẽtiam sese habebũt pinde ac priuatorie: due vero affirmatiue scilicet: ad negatiuas minime: quattuor sũt enũciationes: nã ẽ affirmatiue adiacebit iusto ⁊ affirmatiue non iusto: quare ẽt negatiue adijciet iusto ⁊ negatiue nõ iusto: alia scriptura hz: ẽ adiacet hoi ⁊ non hoi: quã scripturã nõ eẽ emẽdãdã putat Boetius: volebat nãqz sumere Ari. quodcũqs pdicatũ: nũc qdẽ simplex: nũc aũt ifinitũ: ppterea inferebat illa exempla q erãt finiti ⁊ infiniti pdicati: quattuor igit erũt iste videlicet: hõ ẽ iustus: hõ nõ ẽ iustus: ⁊ sunt ppositiões simplices: hõ ẽ nõ iustus: hõ nõ ẽ nõ iustus: ⁊ sunt ppositiões infinite: ipm. n. est ẽ q nõ ẽ ⁊ iusto ⁊ nõ iusto adiũgit: ⁊ queadmodũ i idefinitis. Silr ⁊ si vlis subiecti sit affirmatio ⁊ negatio: due oppositiones ⁊ quattuor ppositiões sumũtur: vt huius affirmationis: ois hõ ẽ iustus: negatio ẽ: nõ ois hõ ẽ iustus: ⁊ huius: ois hõ ẽ nõ iustus: negatio ẽ: nõ ois hõ ẽ nõ iustus: sed nõ silr i idefinitis atqz vlibus p dyametruz ↄregiõe collocatas simul veras eẽ ↄtingit: ↄtigit aũt aliquãdo: vñ angulares affirmatiue ⁊ angulares negatiue i ipsis idefinitis simul vere eẽ dignoscunt: at in vlibus angulares affirmatiue nũq simul vere esse possunt: angulares negatiue simul vere eẽ ↄspiciuntur: i mã ↄtingẽti nõ necessaria ⁊ remota: iste sunt angulares indefinite: hõ ẽ iustus: hõ ẽ nõ iustus: silr ⁊ iste: hõ nõ ẽ iustus: hõ nõ ẽ nõ iustus. Angulares vles iste sunt: ois hõ iustus ẽ: ois hõ iustus nõ ẽ: ⁊ iste: nõ ois homo iustus est: non omnis homo non iustus est: he itaqz due oppositiões sumpte sunt predicato variato penes finitum ⁊ infinitum: subiecto semp remanente finito.

Auerrois primo dicit: cũ cõponuntur cum ipsaꝝ oppositis in figura habente. 4. latera in latitudine linee: ⁊ non opposite super duo latera que sunt i lõgitudie tabule: ita vt sit affirmatiua simplex cũ negatiua declinata sup latus vnũ: ⁊ negatiua simplex cũ affirmatiua ↄcliata sup latus vnũ: vñ iste due: hõ est iustus: hõ non est non iustus sunt

in longitudine

in longitudine tabule: itaq; vna situat sub altera: pariter ⁊ iste: hō nō est iustus: hō est non ipstus: at iste: hō est iustus: hō non est iustus sunt in latitudine ⁊ sunt opposite: similiter ⁊ iste: homo nō est nō iust⁹: homo est non iustus.

Item ait: ēt inuenit dispō enūciatōnū declinatarū cū simplicibus in ꝯse cuidē: sicut dispō enūciationū priuatiuarū cū simplicib⁹ in cōsecutione: ⁊ inuenit dispō ꝓuatiuarū ex declinatis sic dispō declinataꝝ ex simplicib⁹: ⁊ ordinat figuraꝫ ħ mō ⁊ prio in longitudine: hō inuenit iustus: hō non inuenit nō iustus: hō non inuenit iniust⁹: in alia longitudine situant hoc pacto: hō nō inuenit iust⁹: hō inuenit nō iust⁹: hō inuenit iniust⁹: relinquant ꝓpōnes q̄ sunt in latitudine tabule: q2 ille sunt opposite non ꝯsūtes se adinuicē: inducant regule respicientes ꝓpōnes positas in longitudine. Uerū Boetius has sex enūciatōes ita disponit. Est iust⁹ hō: non est iniustus hō: non est nō iust⁹ hō: iste tres sic se hñt ꝙ vna ponit sub alia: pari lege iste disponunt: nō est iustus hō: est iniust⁹ hō: est nō iust⁹ hō: ecce ꝙ Boetius anteponit ꝓpositiones priuatiuas ꝓpositionib⁹ de ꝑdicato infinito: ⁊ Auer. anteponebat ꝓpositiones ꝺ ꝑdicato infinito ꝓpositionibus priuatiuis.

Iterum ait: negatiua declinata inuenit ꝯsīs in veritate affirmatiuā simplicē: ⁊ ñ ꝯuertit res in eis: ⁊ illud est .i. rō est: q2 cuꝫ verus ē sermo noster: hō inuenit iustus: veꝝ est dictū nostrū hō non inuenit non iust⁹: nō aūt si veꝝ sit dictū nr̄m hō non iuenit non iust⁹: opꝫ vt sit veꝝ dcm̄ nr̄m: hō iuenit iustus: q2 dictū nr̄m hō non inuenit ñ iustus est veꝝ de hoīe iusto: ⁊ de hoīe non dispō ꝑ iusticiaꝫ neq; ꝑ iniusticiā: ⁊ de hoīe nō ciuili .i. de heremita: ergo negatiua declinata maioris est cōitatis q̄ affirmatiua simplex: ꝗ ista erit pria regula: ab affirmatiuo simplici ad negatiuā declinatā optima est sequella: nō aūt ex negatiua declinata deducit affirmatiua simplex. Boeti⁹ vult ꝙ ex negatiua infinita nō inferat affirmatiua simplex: nā de equo est veꝝ dicere: nō ē nō iustus hō: neq; .n. oīno hō est: qd̄ aūt oīno hō ñ est: nō poterit eē hō nō iustus: sꝫ de equo de q̄ veruꝫ est dicere qm̄ nō est nō iustus hō: nō est de eo veruꝫ dicere qm̄ est iustus hō: ꝗ infinitā negatōeꝫ que est: nō est nō iust⁹ hō: nō sequit simplex affirmatio que ꝓponit: est iustus hō: Boeti⁹ ꝗ pro ꝑdicatis sumit ly iustus hō: ⁊ ly nō iustus hō: ⁊ dūtaxat nō iust⁹ est ps ꝑdicati i finita: nō .n. mediāte vna particula negatiua plures simul dictōes infinitant: cū dr̄: est nō albus hō: nota negatōis solū negat istū terminū alb⁹: estq; hoc qd̄ dico nō albus infinitū nomē. ¶ Cōtra Boetiū arguit prio in exēplis Ari. ly hō ptinet ad subiectū: ꝗ nō se tꝫ ex pte ꝑdicati. Iteꝫ ꝑdicatū illō nō est totū ifinitatū: ꝗ in hac ꝯñia: nō ē nō iust⁹ hō ergo est iust⁹ hō. nō arguit a negatiua de predicato infinito ad affirmatiuā simplicem: cū sit negatiua de pte ꝑdicati infinita non de toto ꝑdicato infinito: ⁊ ꝑpea vult Auer. ꝯñaꝫ illaꝫ nō valere: vbi ly hō ptineat ad subiectū: ⁊ totū ꝑdicatū sit ꝺclinatū .i. infinitatū: hec nāq;: hō nō iuenit nō iust⁹: vera ē de hoīe iusto ⁊ paruulo ⁊ heremita: sed ista: hō inuenit iust⁹ de iusto tm̄. Cōtra: nō est veꝝ dicere de puulo ꝙ sit nō iust⁹: ⁊ ē: ꝗ est iust⁹: q2 duoꝝ ꝯdictorioꝝ icōplexoruꝫ si vnum remouetur: alterum dꝫ inesse: neq; dici potest vt Boetius sentit: ꝙ negatiua declinata idest negatiua ꝺ ꝑdicato ifinito ⁊ negatiua priuatoria sit penit⁹: idē q2 terminus priuatiuus minoris ē cōitatis q̄ terminus ifinit⁹. Quicq̄d .n. ē cecū ē nō vidēs lapis tamē ē nō vidēs: cec⁹ minime. Quare tenēduꝫ ē ꝙ affirmatiua simplex iferat negatiuā declinataꝫ: ⁊ negatiua declinata affirmatiuam simplicem: cuꝫ constantia subiecti.

Rursus ait: ⁊ negatiua q̄dē simplex cum affirmatiua declinata iuenit i veritate ꝑ ꝯuersūꝫ hui⁹ .s. ꝙ negatiua simplex sequit affirmatiuā declinatā: ⁊ nō ꝯuertit .i. ex affirmatiua ꝺclinata sequit negatiua simplex: nō aūt ex negatiua simplici affirmatiua ꝺclinata: nā affirmatiua declinata v̇ificat ꝑ vnū: negatiua simplex ꝑ tria: istō .n. dictū: hō iuēit nō iustus: veꝝ ē de iniusto tm̄: q2 dcm̄ nr̄m nō iust⁹ significat priuationeꝫ: at ista: hō nō iuenit iust⁹: v̇a ē de crudeli: ⁊ de hoīe q nō ē iust⁹ neq; iniust⁹: ⁊ ꝺ eo q ē non ciuilis: vt de paruulo. ¶ Boeti⁹ arbitratur ꝙ negatio simplex sequat affirmatiōnē ifinitā ⁊ affirmatiuā priuatiuā: nā q ē nō iustus hō: ille ex necessitate non ē iust⁹: sicut ēt q ē iniustus hō: ille ex necessitate non ē iust⁹: sicut ēt q ē iniust⁹ hō: ille ex necessitate non ē iust⁹ hō: at v̇o si veꝝ ē dicē: qm̄ non ē iustus hō: nō oīs necesse ē illū eē nō iustū hoīeꝫ: equ⁹ .n. non ē iust⁹ hō: sꝫ nullus de eodeꝫ dicē pt: qm̄ equ⁹ ē non iustus hō. Cōtra Boetiū arguit: i ꝑmis ly hō i exemplis Ari. ptiet ad subiectū: ꝗ non ad ꝑdicatū. Itē: cū dico: ē non iust⁹ homo: totū ꝑdicatū non infinitat ꝗ non arguit ꝑ regulā: ꝗ si apud Boetiū ꝑcisa ⁊ adequata cā quare nō valeat hec ꝯsequētia: nō est iust⁹ hō ꝗ est non iust⁹ hō: sit q2 totū illud ꝑdicatum non ifinitat: ꝗ si totū ꝑdicatū infinitaret: seq̄la colligeret: qd̄ tn̄ ꝯstat eē falsūꝫ apō ipm̄ existimāteꝫ affirmatiuā ifinitā ⁊ affirmatiuā ꝓuatiuā penit⁹ ideꝫ ipoztare: ⁊ ꝑpea si nullū sit discrimē īter terminū ifinituꝫ ⁊ priuatiuū pōt snīa Auer. saluari: at Boeti⁹ iudicio meo defendi ñ pt. Et iccirco cū sit manifesta dr̄ia inter terminū infinitū ⁊ priuatiuū dico ꝙ negatio simplex sequit affirmatiuā infinitā: ⁊ affirmatio infinita sequit negationē simplicē: posita ꝯstātia subiecti. Uoluit ergo Ari. ꝙ due negatiue: simplex .s. ⁊ infinita: sequant affirmatiuas tā i priuatoriys q̄ infinitis: ħ ē: valet: hō ē iustus: ꝗ hō nō est nō iustus: ꝗ hō nō ē iniustus. Itē: hō ē ñ iustus: ꝗ hō ñ ē iustus. Iteꝫ hō est iniustus: ergo homo nō est iustus: at affirmatiue nō ꝯsequunt negatiuas nisi cū constātia subiecti: vñ seq̄lle iste colligūt. Cato nō ē nō iust⁹ ⁊ ē ꝗ ē iustus. Itē: Cato nō ē iust⁹ ⁊ ē ꝗ ē nō iustus. At affirmatiue priuatoria īfert affirmatiuā infinitā; nō aūt affirmatiua ifinita affirmatiuā priuatoriā: si .n. Cato sit iniust⁹ ē nō iustus ⁊ nō cōuertit: q2 termin⁹ infinit⁹ maioris ē cōitatis q̄ termin⁹ priuatiu⁹: ⁊ lꝫ iste due: hō nō ē nō iustus: hō nō est iniustus sequant hanc: hō ē iust⁹ tn̄ ista: hō nō ē nō iustus cū cōstātia subiecti añcedit ad istā: hō ē iustus: ista v̇a: hō ñ ē iniustus nequaq̄ pōt inferre istā: hō ē iustus: similiter nō sequit: ñ est inequale ergo ē equale. Itē: nō est equale: ergo est inequale: nā sciētia ⁊ quicquid quātitatis expers ē: ⁊ cū non sit inequalis: nō ē equalis: ⁊ cū nō sit equalis non est inequalis.

Preterea ait: sed cum considerat consequētia ipsaruꝫ in falsitate inuenit res sm̄ conuersum: huius: scilicet quia affirmatiua simplex sequitur ex negatiua declinata: ⁊ illud est: quia negatiua declinata est proprioris falsitatis q̄ affirmatiua simplex. Sensus ē: ista ꝯsequētia vꝫ: ista pro

numero:⁊ figura in verbo dicēdum est:sicut in noīe.
Est tempus modus significādi verbi quo mediante
verbū citra rem modū tēporis cōsignificat: hi sunt
modi significandi verbi de quibus grāmatici copio
se pertractant.

Rursus sciendum est:verbū apud Auerroim
semper esse vel predicatum vel ap-
predicatum: huius propositionis:homo est:predica
tur verbum substantiuum:⁊ istius: homo ambulat:
verbum adiectiuum. Quod enim in seipso includit
aliquid quod natum est predicari ⁊ quod facit predi
cationem esse perfectam in actu potest per se ipsum
absq3 alio extrinseco ex parte predicati constituere
predicatōem in actu ⁊ esse predicatum : sed sic est ꝙ
verba adiectiua includunt in se copulam verbalem
que facit predicatiōem esse perfectam in actu ⁊ iclu
dunt aliquid aliud qd natum est predicari ergo om-
nia verba adiectiua possunt esse per seipsa predicata
in enunciatione:⁊ hec est causa ꝙ Auerrois dicit pri-
mo priorum capite primo:verbum inuentionis non
semper explicari actu in propositione: ergo sepenu
mero nō inuenitur explicitū predicatū nisi verbum⁊
hec sunt que de verbo pro oportunitate loci ⁊ tēpo-
ris vobis duxeram declarāda.

¶Caput Quartū Primi libri de interpretatione.

Ratio autem est.

Presenti capite tractaturus est
Aristoteles de oratione: enuncia
nōe oppositarūq3 enunciationum
regulis. Et quo nam pacto mue-
niatur veritas falsitasq3 in cūctis
propositionū generibus: hec est
huius capitis sententia generalis: seriem vero ver-
borum Aristotelis ⁊ Auerrois varijs intendo prose
qui documentis. Primū sit tale:oratio est vox signi
ficatiua ad placitum cuius partium aliquid signifi-
catiuum est separatim : vt dictio : non vt affirmatio
vel negatio: dicitur vt dictio:nō vt affirmatio vel ne
gatio: nam hec dictio homo aliquid significat: non
quia est aut nō est: verum tunc erit affirmatio vel ne
gatio si verbum adiciatur : dicitur item aliquid par
tium:nam non omnem orationis partem significare
oportet:vna enim nominis syllaba nihil significat:
neq3 in hoc nomine sorex rex significat:sed nunc est
vox sola:⁊ in hoc nomē simplex a compositis differt
quoniam nominis compositi pars in oratione posi-
ta non solum vox est sed aliquid significat:sed nō sm
se seorsumq3 vt dictum est in ipso nomine composi
to cōsiderata:dicitur significatiua ad placitum: nam
omnis oratio significat nō vt organum: instrumen-
tumq3 nature : sed sm placitum: Sensus ergo hu-
ius particule:cuius aliquid partium significatiuum
est:talis existit.i.cuius alique ptes significatiue sunt:
nam due adminus debent esse significatiue: si enim
vna tantum sit significatiua:vt non homo: nō equus:
orationes nundum sunt:omnes igit ille voces ora
tiones putande sunt quecūq3 vel ex nominibus vel
ex verbis constant: per hanc particulam: vt dictio:
nō vt affirmatio vel negatio:cōclusit Aristoteles orō
nes simplices ⁊ cōpositas:ex necessitate quidē ptes
orōnis significāt vt dictio: nō tñ semp vt affirmatio
vel negatio: vñ partes ppinque ⁊ pricipales orōnū

simplicium sunt dictiones:orationum compositarū
partes principales sunt orationes simplices:dictio-
nes partes non principales existunt : ⁊ solitus sum
dicere dictiones esse partes propinquas orationum
cathegoricarum ⁊ hypoteticarum: at cathegoricarū
propinquas ⁊ principales:hypoteticarum vero pro
pinquas non principales:de essentia nanq3 dictiōis
est ꝙ sit pars propinqua orationis : ergo cuiuslibet
orationis dictio ē pars ppinqua. Itē hec particula:
oratio significat non vt organum:instrumentūq3 na
ture. Ideo posita est ab Aristotele:quia Plato volu
it nomina ⁊ orationes ex illis compositas natura eē:
vt ⁊ cetera instrumenta quibus natura vtitur pro su-
is operationibus perficiendis : quēadmodum enim
anime oculus instrumentum est ad videndum : ita ⁊
oratio menti ad verum aliquod percipiendum istru
mentum est:sed aliter Aristoteles sentit:nomina vi-
delicet ⁊ verba arbitraria esse ⁊ non naturalia : ergo
⁊ orationes ex illis constitute sm placitum erunt si-
gnificantes:⁊ propterea non ad naturalia organa no
men:verbum ⁊ oratio conferenda sunt:sed artificia-
lia:natureq3 emula instrumēta:⁊ adeo mens nostra
libera est:vt voces que naturales sunt:arbitrarias ef
ficiat ad hoc vel illud significandum:oratio ergo est
vox significatiua : cuius partium aliquid significati-
uum est separatim:vt dictio:non vt affirmatio vl' ne
gatio.

Auerrois primo dicit:pars orationis signi
ficat aliquid sm modum imagi-
nationis:non sm modum affirmationis vel negatio
nis.i.ex necessitate pars orationis significat aliquid
sm primam operationē intellectus.nō sm secūdā:
⁊ huius orationis:homo est animal:dictio que ē ani-
mal.est pars secunda. Veteres.n.duas tantum faci-
unt partes propositionis:subiectum scilicet ⁊ predi
catum:at latini tres ponūt:subiectum:copulā ⁊ pre
dicatum:vel dico ꝙ predicatū ē secūda pars oratiōis
loquēdo de partibus in quas fit resolutio:in verbū
nāq3 nō resoluit ppositio:cū resolutio fiet ad materi
am nō ad formā.7.methaphysice.60.

Item ait:⁊ oratio quidē significat sm viā ꝯcor
die.i.ad placitū:⁊ nō p nām:neq3 s3 viā
vi ofi itētiōi ꝯposite sit dict9 sermo sculpens.i.expri-
miens eā p nām:⁊ significās eā:pter qd.i.l3 ñ iuenia
tur illa significatio in alia dictiōe ab illa:sicut nō inue
nitur actio instrumēti alij instrumento:quia quibus-
dam apparet ꝙ dictiōes hoc modo significant:scili-
cet ad placitum:⁊ quibusdam alijs videtur ꝙ dictio
nes significant per naturam:absq3 eo ꝙ sit nobis ele
ctio compositionis positiue:neq3 electio compositio
nis naturalis:⁊ hec est sentētia illius cui videtur ꝙ
sit hec compositio dictionis per naturam significans
inuētionem ⁊ intentionē:est quidem electio actus se
quens intellectū ꝯsiliatiuū. Cōpositio positiua ē pro
positio in qua subicit qd d3 pdicari : ⁊ pdicat qd d3
subijci. Albū ē lignū:cōpositio nālis ē qñ subicitur
qd d3 subijci:⁊ pdicat qd d3 pdicari. Sensus ergo ē:
non est in nostra potestate ꝙ dictiones significent:
cum significent sm naturam : ⁊ non est in nostra ma-
nu ꝙ ista sit compositio positiua:illa naturalis. Sed
sm naturam illa est compositio positiua hec natu-
ralis.

Iterum ait:oratio pfecta quedam est senten
tia:⁊ quedā nō:⁊ intētio hic ē loqui
in oratione enunciatiua:s3 de orationibus perfectis

Nõ impossibile est nõ eẽ. Non necessariũ est nõ eẽ. Tertius ordo his constituit. Non possibile est esse. Non cõtingens ẽ esse. Impossibile est esse. Necesse est nõ eẽ: hec vero sunt quarti ordinis. Nõ possibile est nõ esse. Non ꝯtingens est nõ esse. Impossibile est nõ esse. Necesse est esse: oẽs ꝓpositiões vnius ordĩs inter se ꝯuertunt. Moderni volunt primũ ꝛ secũdũ ordinez eẽ nõ recte assignatos q̃tuz ad modum necessitatis: at Boetius primi ordinis talem assignat rõnem: qḋ possibile est eẽ: cõtingit aliq̃n vt sit: ꝛ hoc est cõtingit eẽ: qḋ aũt cõtingit eẽ: nõ est impossibile esse: ꝛ ꝙ nõ est impossibile eẽ: nõ iccirco iam necesse est eẽ: nõ est.n. impossibile hodie pluuiaz eẽ: sed nõ ideo necesse ẽ: qḋ ergo nõ est impossibile nõ necesse est eẽ. Amplius qḋ possibile est: ꝛ eẽ potest ꝛ nõ eẽ: qḋ impossibile est: nõ põt eẽ: qḋ necesse est: non põt non eẽ: ergo si possibile est eẽ: nõ impossibile est eẽ: ꝛ nõ necesse est eẽ: possibile nãq; quatenus fieri pt non est impossibile: ꝛ ea rõne qua põt non eẽ nõ est necessariũ: ergo arbitrat Boetius primũ ordinẽ eẽ assignatũ non ẽm antiquos sed ẽm veritatẽ: cui consentiendum est si capiat nomen possibilis vt dicatur illa ꝓpositio possibilis que nõ est impossibilis: neq; necessaria: ꝛ ita apud Boetiũ valebit: possibile ergo nõ impossibile. Nõ possibile ergo impossibile: at nõ valebit: nõ impossibile ergo possibile: nam necessarium est nõ impossibile: nõ tñ possibile: verũtamen si oẽs ꝓpositiões vnius ordinis reciproce eẽ debeãt ꝛ cõuertibiles sumit possibile pro quocũq; non impossibili: ꝛ ẽm hanc significationẽ primus ordo non est bene assignatus q̃tuz ad id qḋ spectat ad necessitatem: ꝛ ꝓpterea nõ valet: possibile ergo nõ necesse qm̃ ista ꝓpositio: celuz mouet est possibilis ꝛ necessaria. Itẽ nec ꝯcludit hec illatio: nõ necesse ergo possibile: naz ista ꝓpõ: celuz ẽ graue nõ est necessaria: nõ tñ possibilis: sed in istis nõ facio magnam vim: cum ambiguitas ꝯsistat in impositione vocabuloꝝ.

Rursus scḋi ordinis rõ est talis ẽm Boetiũ: qḋ possibile est nõ eẽ: põt fieri vt nõ sit: ergo possibile nõ eẽ: cõtingit nõ eẽ: ergo non impossibile nõ eẽ: sed qḋ nõ est impossibile non eẽ: non iccirco illud iam nõ eẽ necesse est: ergo qḋ nõ est impossibile nõ esse: nõ est necessarium nõ eẽ: cuz.n. hec duo: impossibile nõ eẽ: ꝛ necesse non eẽ possibilitati dissentiant: eoꝝ ꝯdictoẽs possibilitati ꝯsentient: putat ergo Boetius has ꝯñtias valere: possibile non eẽ ergo non impossibile non eẽ: ergo nõ necessariũ non eẽ.i. si hec ꝓpõ sit possibilis: Cato nõ sanatur: nõ erit ĩpossibil': neq; necessaria: ñ tñ vz: nõ ĩpossibile nõ eẽ: g̃ possibile ñ eẽ. nã hec ꝓpõ: mã nõ est forma: nõ est impossibilis: cũ sit necessaria: nõ tamẽ est possibilis: q: si possibile foret mãm non eẽ formam: possibile idem ẽdez foret mãm eẽ formã. Itẽ nec valet nõ necessariũ non eẽ ergo possibile non eẽ: q: nõ est necessariũ celuz non eẽ spericũ: minime tñ possibile est celuz nõ esse spericũ. Veruz si mutua debeat esse ꝯñtia inter ꝓpões scḋi ordinis: nõ erit iste secundus ordo satisfaciens q̃ntuz ad id qḋ ptinet ad necessitatez: q: seq̃lla hec ñ colligit: possibile nõ esse ergo nõ necessariũ nõ esse: est.n. hec ꝓpõ possibilis: celũ nõ est graue ꝛ necessaria. Itez nec cõuincit hec illatio: nõ necesse nõ eẽ ergo possibile nõ eẽ: qm̃ nõ est verũ ꝙ sit necessarium celuz nõ moueri: nõ tñ est possibile celũ nõ moueri. Terti⁹: ꝛ quartus ordo ita sunt manifesti in expositione non egeant.

Tertiũ documẽtũ sit tale. Iste due enũciationes: ĩpossibile est eẽ. Nõ ĩpossibile est eẽ ꝯsequunt has: possibile est eẽ: Nõ possibile est eẽ contradictorie sed conuerso ordine: nam hanc: possibile est eẽ sequit hec non impossibile est eẽ: ꝛ hanc non possibile est esse: sequitur hec ĩpossibile est esse eodẽ modo dicat de cõtingẽti: qḋ cum possibili conuertit. Verum Boetius ꝯsentiet huic cõsequentie: possibile est eẽ ergo nõ impossibile est eẽ: ꝛ non huic non impossibile est eẽ: ergo possibile est eẽ: at ceteri expositores vtrãq; affirmãt illationẽ.

Quartum documentũ: postq̃ Aristoteles tractauit de cõsequẽtia possibilium ꝛ impossibiliũ ꝓpositionũ: agit mox de illatiõe possibilis: impossibilis ꝛ necessarij: ꝛ q: primus ꝛ secundus ordo ẽm expõnem Modernoꝝ nõ recte assignabant quãtũ ad necessitatẽ: ꝓpterea Aristoteles ꝓbat has cõuerti: possibile est eẽ: nõ necesse non eẽ: similiter ꝛ has: possibile ẽ nõ eẽ: nõ necessariũ ẽ eẽ: ꝛ ita quattuor ordines sic ordinati nullũ incõmodũ patient: series aũt verborum Aristotelis talis existit: necessariũ queadmodũ se habeat ad ꝯsequẽtiam possibilis ꝛ ĩpossibilis ꝯsiderandũ: manifestũ ẽ eniz ex his que dicturi sumus ꝙ nõ eodẽ modo se habẽt ꝓpositiões de necessario ad ꝯsequentiã: quo quidem modo se deberẽt hr̃e: sz ꝯtre sequũtur.i. ꝓpositiões ꝺ necessario cõtrarie: que sunt iste: necesse est non eẽ: necesse est eẽ: tertiũ ꝛ quartũ ordinẽ ꝯstituẽtes optime disponunt: ꝯtradictorie aũt sunt extra. s. locũ ꝓprium.i. iste due: nõ necesse est eẽ: nõ necesse est nõ eẽ: quaruz prima cõtradicit huic: necesse est eẽ: ꝛ secunda huic: necesse ẽ non eẽ: sunt extra.i. nõ cõuenienter locant.i. primus ꝛ secũdus ordo deficiũt q̃tũ ad necessitatẽ: ꝛ volẽs Aristoteles hui⁹ dicti reddẽ rationẽ dicit: nõ est.n. negatio ei⁹ qḋ est: necesse nõ eẽ: nõ necesse est eẽ: contingit.n. eẽ veras vtrasq; in eodẽ: qḋ.n. necessariũ non eẽ: non ẽ necessarium eẽ. Sensus ẽ: ad nõ possibile eẽ sequitur necesse nõ eẽ: ergo ad possibile eẽ sequet ꝯdictorium illius: necesse non eẽ: quod tale ꝓponitur: nõ necesse non eẽ: nõ sunt enim iste cõtradictorie: non necesse eẽ: ꝛ necesse non eẽ: cum possint vtroq; in eodez simul vere inueniri. nam quoniam necesse ẽ non eẽ ignẽ frigiduz non necesse ẽ eẽ ignẽ frigidum: ad possibile ergo eẽ nõ sequitur negatio: nõ necesse eẽ: causa autem cur non simili modo sequatur necessarium ad possibile veluti impossibile: hec eẽ videtur. nam impossibile sumptum mõ cõtrario.i. per negationẽ postpositam redditur idem valẽs necessario: qm̃ si impossibile est non eẽ: necesse ẽ eẽ: ꝛ si impossibile ẽ eẽ: necesse ẽ nõ eẽ: ergo supplẽda ẽ ratio Aristote. hoc mõ: iste due equalent: impossibile non eẽ: necesse eẽ: ergo ad illam ꝓpositionẽ de possibili ad quã sequetur negatio istius: impossibile nõ eẽ: que ẽ talis: nõ impossibile nõ eẽ: sequetur negatio istius: necesse eẽ: que ẽ ista: nõ necesse eẽ: sz ista: nõ impossibile nõ eẽ ẽ in secundo ordine istam cõcomitans: possibile non eẽ: ergo ꝛ ista: non necesse ẽ eẽ: erit in secũdo ordine sequẽs ad istam: possibile nõ eẽ: ergo primus ꝛ scḋs ordo ñ fuerũt bñ assignati quãtum ad modum necessitatis. Amplius: eã que ẽ possibile eẽ non sequit nõ necessariũ eẽ. nam qḋ ẽ necesse eẽ: possibile ẽ eẽ: naz si ita nõ fuerit: ꝯsequit.i. stat negatio.i. oppositum consequẽtis cũ antecedente: vt qḋ necessariũ est esse: non nõ sit possibile eẽ: at si non possibile ẽ eẽ: impossibile est eẽ

est eē: ergo starent ista simul: quod necessarium est eē impossibile est eē: ergo quod necessarium est esse possibile est eē: & quod possibile est eē: non impossibile est eē: sz hanc in primo ordine sequebatur ista: non necesse eē: ergo hāc: necesse ē eē cōsequetur hec nō necesse eē: qđ absurdum est: ergo ad illaz que est possibile eē nō consequitur ista: nō necesse eē. Rursus ad istam possibile ē eē nō sequitur ista: necesse ē eē: neqz hec: necesse nō eē. nā ei quod ē possibile eē vtraqz pōt accidere eē scilicet & non eē: at vero si necessarium est eē: fieri nō pōt: vt possibile sit non eē: & si necesse ē nō eē: non pōt fieri vt possibile sit eē: relinquitur igit̄ vt hanc possibile eē sequatur ista: nō necesse nō eē: hec autem nō necessariū non eē vera est: si verum est necessarium eē: nam ista ꝓpositio: nō necesse nō eē cōtradicit illi que sequit̄ istaz: non possibile eē: quam sequuntur iste: impossibile eē necesse non eē: huius autez necesse non eē contradictoria est: nō necesse nō eē: ergo discursus iste optimus extitit: necesse eē ergo possibile ergo nō impossibile: ergo nō necesse non eē: ergo sicut ista: necesse non eē consentit huic: nō possibile eē: ita cōtradictoria huius: necesse nō eē: cōsentiet contradictorie illius: nō possibile eē: ergo iste due cōuertent̄: possibile est eē: nō necesse ē eē: sił & iste due: possibile nō eē: nō necesse est eē.

¶ Boetius existimans quattuor ordines superius descriptos eē bñ assignatos vult ꝙ Aristoteles nūc ostēdat in ꝓpositiōib⁹ possibilib⁹ & impossibilib⁹ contradictiōis oppositas sequi cōtradictiōes oppositas vt affirmationē possibilis negatio impossibilis: negationē possibilis affirmatio īpossibilis cōsequat̄: in ꝓpositiōib⁹ aūt possibilib⁹ & necessarijs nō eē eodez mō: sed contrarie quidem sequuntur: contradictorie autem sunt extra: & non sequuntur. nam ad possibile eē sequitur non necesse eē: sicut & sequebatur nō impossibile eē: at ad istam: non possibile eē: sequebatur contradictio istius: non impossibile eē: que ē impossibile eē: non autem consequitur ad illam: contradictio illius: non necesse eē: que est: necesse esse: sed potius sequitur ea que est cōtraria necessitati: hec scilicet: necesse non eē: causa autem est: quia iste cōuertuntur: impossibile est eē & necesse est nō esse: sed ad istam: nō possibile est eē sequitur ista: impossibile est eē: ergo & ista: necesse est non eē: intendēs tandē Aristoteles disponere propositiones possibiles & necessarias vt simili modo contradictio contradictioni consentiat sed conuersim: ostendit ꝙ ad istam: possibile est eē: sequitur ista: non necesse non eē: & hanc: non possibile est eē: hec consequitur: necesse non eē: & sicut iste contradicunt: possibile est eē non possibile est esse: ita & iste: necesse non esse: non necesse non esse: constat itaqz Boetium omnes propositiones vnius ordinis voluisse conuerti & inter illas mutuam reciprocamqz inueniri consequentiā: & propterea sumebatur nomen possibilis vt consequebatur ad necesse: & est possibile quod tantum valet: quantuz non impossibile: & non necesse non esse: cum enim iste due equipolleant: impossibile est eē: necesse est non esse: ergo & contradictiones illarum conuertentur: non impossibile esse: non necesse non esse: quare cōstat ex hmōi dispositiōe nihil sequi incōmodi: in primo ergo ordine inueniunt̄ iste ꝓpositiones: possibile est eē. Cōtingens est eē. Nō impossibile est eē. Non necessariū est nō eē. Enūciationes

secūdi ordinis tales ꝓponunt̄. Possibile est nō eē. Cōtingens est nō eē. Non impossibile est nō eē. Nō necessariuz est eē. Tertius ordo has cōprehēdit ꝓpositiones. Nō possibile est eē. Non ꝯtingēs est eē. Impossibile est eē. Necesse est nō eē. Quarti ordinis he enumerant̄. Nō possibile est nō eē. Non ꝯtingēs est nō eē. Impossibile est nō eē. Necessariū est eē.

Quintum documentū sit tale. Inducit̄ difficultas: nunqd ad necesse eē sequatur possibile esse: itaqz omne necessariuz sit possibile: naz si nō sequat̄: cōtradictio possibilitatis sequetur. i. stabit oppositum cōsequētis cum antecedente: ergo siue ista: nō possibile eē: siue ista: possibile ñ eē: sit ꝯdictio illius: possibile eē: erit id qđ necessarium est eē: nō possibile eē: siue possibile nō esse: ergo cuz de necessario falsum sit dicere & nō possibile eē & possibile nō eē: cum que est necesse eē cōsequet̄ ea que ē possibile eē. Ex opposito videt̄ ꝙ ista cōsequētia nō valeat: necesse ergo possibile. nam qđ est possibile esse possibile est nō eē: ergo qđ erit necessariuz esse: erit possibile non eē. Solutio est: nō omne qdez possibile pōt vtrūqz: esse scilz & nō eē: operari & nō operari: sicut que semp operant̄: non pñt operari & non operari: potestates rationales valent ad opposita: inter vero irrationales potentias: quedaz nō potest opposita: vt ignis nō pōt qdem calefacere & non calefacere: quedam est que vtrūqz pōt: vt in eo qđ est secari pellem: vel non secari pellem: pōt nāqz secari pellis: pōt & non secari. Nomen ergo possibilis est equiuocū: dicit̄. n. possibile: qđ cum nō sit: esse possit: & hec possibilitas in solis mobilibus reperitur: aliud est possibile qđ cum sit: esse possibile est: cuius due sunt spēs: vna cuz est qdem: pōt tñ nō esse: & est id possibile qđ ex potestate migrauit ad actum: alia vero cuz sit: non pōt non esse: & est id possibile qđ ex ptāte nō migrauit ad actuz: possibile qđ cuz actu sit, nō pōt non esse: vocatur necessariū: aliud dicit̄ non necessariū: sed hoc qđ dico nō impossibile cōe ē ad quodcūqz possibile: erit igitur necessitas species & pars subiectiua possibilitatis: & valebit hec ꝯsequētia: necesse ergo possibile a specie ad gen⁹: possibile enim sic sumptū sequit̄ ad necesse: non tamē omne: omniqz modo sumptū possibile sequit̄ ad ipsuz necesse: nihil forsitan absurdū fuerit si ꝓpositiones de necessario anteponātur ꝓpositiōibus de possibili: rerum. n. quedaz sunt actu sine ptāte: & sunt res que nunqꝫ potuerunt esse quin actu fuerint: vt intelligētie: alie sunt actu cuz ptāte: & tales res vt actu sunt: priores natura & pfectione sunt seipsis: quaten⁹ sunt potestate: sunt tñ tpe posteriores vt actu sūt seipsis ptāte: siquidez multo ante potuit res esse ꝙ actu fuerit. Alie sunt que nunqꝫ sunt actu sed ptāte tantū: vt numerus infinitus & totū tempus: id ergo est necessarium qđ est sine ptāte: possibile & contingens dicitur cum ptāte: impossibile vero sine potestate: his quinqz documentis quid ꝺ modalibus Aristoteles senserit patefactum est.

Auerrois primo dicit. Et modus est dictio significans qualitatez inuentiōis predicati cū subiecto. Sensus est: duplex est modus quidam est qui non modificat totam propositionez: veluti cum dicitur Cato legit bene vel alte vel male: et est & modus compositiōis qui specialis modus est disponens & in formam specialem ponens compositionem: veluti sunt: possibile: contingens: ne-

cessarium: impossibile: verum ⁊ falsuz: ⁊ hi modi ap proprietate loquendo eam constituũt enũciatiões que modalis nominatur: est ergo modus dictio significans qualitatẽ inventionis predicati cũ subiecto. i. modus compositionis est modus totius enunciationis per quem declaratur conditio ⁊ habitudo predicati ad subiectum.

Item ait: suntq3 generuz dictionũ duo modi: quoꝝ unus est necessarius: ⁊ qui nõ sequitur ipsuz ẽm modum cõsequentie ⁊ numeratur cum eo: ⁊ est oppositus ⁊ impossibilis: qui etiã est partium eius: cum sit necessariũ aut necessarie inventionis aut necessarie privationis. i. necessariũ ⁊ impossibile qd̃ est privatio necessarij enumerantur pro uno modo: unde necessarium ⁊ impossibile ampliant cõpositionem in omne tempus: cum sit necessariũ simpliciter omni tempore in eẽ: impossibile simpliciter nunq̃ in esse. Secundus modus est possibilis: ⁊ qd̃ sequitur ipsum cõtingens: ⁊ assignans Averrois rationem: quare tantum sint duo modi: dicit: q2 modi equivalent eis: cuius differẽtie sunt in actu ⁊ in potentia: dicitur autẽ necessarium de eo qd̃ est in actu: possibile de eo qd̃ est in potentia.

Iterum ait: quemadmodũ in enũciationibus nõ habentibus moduz terminus q3dem cõiungens partem negatiõis cum re que est in predicatiõe loco forme: que est verbuz inventionis: nõ cum re que est loco materie: que est predicatum: ergo vult Averrois verbum esse formaz ppositiõis: subiectum ⁊ pdicatuz materiã eiusdem: ergo pportio verbi in ppositiõibus de inesse ad pdicatuz est pportio forme ad materiam: cetera que Cõmentator scribit declarata sunt in legendo textuz Aristotelis: ⁊ ppterea festino ad digressionẽ in qua diffuse d' modalibus enunciatiõibus tractandum est.

Digressio.

Conditio ppositionũ modalium variis explicanda est documentis. Primũ sit tale: modus a quo vocat̃ ppositio modalis ẽ determinatio nõ subiecti: nõ predicati sed cõpositiõis ⁊ totius enunciatiõis: ⁊ sunt sex modi. Possibile: cõtingens: necessariuz: impossibile: verum ⁊ falsuz: verum quattuor primi ampliant extra tempus p̃sens: verum ⁊ falsum determinant quidez cõpositiões quã tamen non ampliant extra tempus presens: ⁊ dicit Albertus magnus: verum ⁊ falsum sunt quidaz modi non facientes propositiões modales nisi ẽm qd: quia in eo q̃ res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa: non possibilis vel contingens: necessaria vel impossibilis: ⁊ hec est causa q̃ cõmuniter conceditur q̃ propositio de li verum consentit propositiõi sui dicti: ea autem que est de li falsum coincidit cum propositione ppositioni sui dicti contradicente: colligunt namq3 iste sequelle. Verum est celum moveri ergo celum movetur. Celum movetur ergo verum est celum moveri: falsum est celum esse grave: ergo nullum celum est grave: nullum celum ẽ grave ergo falsum est celum esse grave. Et quia nulla ppositiõe existente: ⁊ nullo significato ppositionũ: adhuc verũ est q̃ necesse est celuz moveri: ⁊ possibile Catonẽ sanari: ideo nominati modi non pro enunciatiõibus: nõ pro significatis illarum accipiuntur: sed pro complexe significabilibus nõ sub ratione significabiliũ. Quare valet ista consequentia: veruz erit antexp̃m fore hominez qui est ergo antxp̃s erit homo qui est: similiter valet ⁊ ista: falsum est omnem hominem eẽ pontificẽ: ergo aliquis homo non est põtifex: verũtamen si necesse sit celum moveri ⁊ ista ppositio: celum movetur: sit: erit talis ppositio necessaria: his itaq3 constat numerus modorum reddentium ppositionem modalem: isti enim termini: scitum: creditũ: opinatum: demonstratum nõ faciunt ppositionem modalem: quia accipiuntur p significabili dicti non absolute sed in cõparatiõe ad intellectum.

Secundum documentum sit tale: in enũciatiõibus modalibus apud Aristotelem modus est predicatum: eẽ vel non esse subiecta existunt: veluti cum dicitur Catonem sanari est possibile: accusativus casus cum infinitivo reddunt suppositum huic verbo est. Contra: modus est determinatio compositiõis: predicatum est alterum compositoruz: ergo hec pugnant adinvicem: mõus est predicatum ⁊ determinatio compositiõis. Solvit Albertus magnus in ppositiõe modali duplex est compositio: una scilicet dicti quod subijcitur: cuius compositiõis modus est determinatio: alia est compositio totius enunciationis: cuius quidem modus est predicatum: ⁊ ppterea modus potest esse determinatio compositiõis dicti: ⁊ predicatum enunciatiõis: quare cum hi modi predicata sint: ⁊ sola subiecta quantitatez determinet: erit ista ppositio universalis: omnis hõ ut currat possibile est: ⁊ hoc mõ ex ppõnibus modalibus cõponuntur syllogismi: solet tamen ppõ modalis composita appellari singularis: quia illius ppõnis totum dictum existit subiectum. Causa autez quare duplex est modalis: cõposita scilicet ⁊ divisa: est: nam mõus qui predicatur: nõ predicatur ut modus sui sed aliorum: idcirco ad alia potest referri vel sub divisiõe vel sub cõpositiõe

Tertium documentum est tale. Quattuor iste ppõnes unam figuram cõstituunt: omnis hõ de necessitate est animal: Nullus hõ de necessitate est animal: Aliquis hõ potest esse animal: Aliquis hõ põt nõ esse animal: Similiter ⁊ iste: Omnis hõ de necessitate est albus: Nullus hõ de necessitate est albus: Aliquis homo potest eẽ albus: Aliquis homo potest non esse albus: Item ⁊ iste: Impossibile est omnem hominem esse animal: Impossibile est nullum hominem eẽ animal: Possibile est aliquem hominem non eẽ animal: Possibile est aliquem hominẽ eẽ animal: iste ppositiões non sunt contrarie: ois hõ põt eẽ alb⁹: ois hõ põt non eẽ albus: cũ sint simul vere: neq3 iste sunt subcõtrarie: aliq̃s hõ de necessitate ẽ alb⁹: aliq̃s hõ de necessitate nõ ẽ alb⁹: cum sint simul false: hec de digressiõe.

Caput quartũ secundi libri de interpretatiõe.

Trum autem. Presenti capitulo intendit Aristoteles declarare q̃ universali affirmative que dicit: omnis homo est iustus magis contrariatur ea que ponit nullus homo est iustus: q̃3 ea que dicit: omnis homo est iniustus: Similiter huic propositioni que ẽ callias iustus est: magis adversatur ea que proponit: callias non est iustus q̃3 ea que dicit: callias est

lias est iniustus: Series autem verborum Aristotelis talis existit: Que nam est propositio que magis sit contraria affirmationi: nunquid negatio sit an affirmatio? & extenditur nomen contrarietatis ad quãuis oppositionẽ: Auerrois dicit: que harũ orationum sunt magis opposite & longioris differentie in credulitate: an cõtrarie ſm viam affirmationis & negationis: an contrarie ſm viam credulitatis contrarij.

Item cum ea que sunt in voce sequantur ea q̃ sunt in mente: si conceptio contrarij cõtraria sit cõceptioni cõtrarij & in voce affirmatio cõtrarij affirmationi contrarij contraria esse videbitur: at si in mente opinio contrarij non sit contraria opinioni contrarij: neqꝫ in voce affirmatio affirmationi sed negationi putabitur esse contraria: quare considerandum est que mentis opiniones sint contrarie: exempli causa: de bono quedam opinio vera est ꝙ bonum est bonum: & quedam falsa: ꝙ bonum nõ est bonum: & insuper alia falsa: ꝙ bonum est malum que istarum duarum illi vere cõtraria est? & si earum vna sola cõtraria sit: que naꝫ ea est? & ita Aristoteles inducit duas questiones: vnam circa opiniones: alteram circa enunciationes vocales. Solutio tamen vnius est solutio alterius: Boetius hanc particulã: & si est vna ſm quam contraria est: ita exponit: si quis dicat: non est album: nõ iccirco nigrum esse mõstrauit. nam album & nigrum contraria sunt mediata: nihil autem differt dicere: diem non esse & noctem esse cum nihil sit inter noctem & diem: ergo in contrarijs imediatis affirmatio ꝯtrarij idem valet q̃d ꝓposite rei negatio: dicit ergo Aristoteles: cum in aliquibꝰ tales ꝓpõnes inueniantur: vt & negatio rei proposite & affirmatio cõtrarij idem valeant: & sint vne significatione: querendum est ſm quam enunciatiões ꝓpõ est magis contraria ꝓpõni ꝓposite. ¶ Est aduertendum ꝙ opinio vltra ꝓpositionem mentalem addit assensum: & est opinio: mentis compositio atqꝫ diuisio: que & conceptus verus falsusqꝫ dicitur: vnde huic propositioni: omne bonum est bonum: hec proprijssime contrariatur: omne bonum non est bonum: hec vero improprie: omne bonum est malum: at eidem iste sunt diuerse non opposite: omne bonum est nociuum: omne bonum est fugiendum: odibile: nullum bonum est prosequendum & amandum.

Iterum opiniones ob idipsum ꝙ contrariorum sunt non sunt existimande cõtrarie. nam boni opinio: bonum esse bonum: & mali opinio: malum esse malum: opiniones sunt contrariorum: non sunt tamen contrarie: cum vtreqꝫ vere sint: at contrarie simul vere esse non possunt: dicit autem Aristoteles: eadem fortasse opinio est & vera idest ille opiniones sunt eiusdem veritatis: opinio autem vera non est contraria opinioni vere: & opiniones vere in eo quod vere sunt: eedeꝫ sunt: siue autem plures sint: siue vna: contrarie esse non poterunt: iccirco quoniam simul vere sunt: nõ sunt ergo ista contraria: & eoipso ꝙ contrariorum sunt: sed sunt opiniones contrarie potius eoipso ꝙ cõtrarie idest ꝙ sint de mõ enunciandi opposito: & cõtrario.

Rursus: affirmatiõi vere negatio falsa eiusdem de eodeꝫ cõtraria est: & magis quidem q̃ȝ de eodem contrarij affirmatio: & rõ est: nam de bono opinio vera est ꝙ bonum est bonum: alia falsa est eiusdem de eodem ꝙ bonuꝫ non est bonum: & hec vna est certa & determinata: alie sunt opiniones false quibus opinamur bonũ id esse q̃d neqꝫ est neqꝫ esse potest: alie sunt false q̃bus arbitramur bonum id nõ esse q̃d est: quia .n. numero indeterminate sunt opiniones false quibus dicimus bonuꝫ id esse q̃d nõ est neqꝫ esse potest: & quibus dicimus bonum id non esse quod est: tales opiniones huic non erunt cõtrarie: bonuꝫ est bonum: ergo affirmationi vere vna negatio ꝯtraria est: opiniones ergo in quibus prima fallacia & prima deceptio reperitur verissima sunt cõtrarie: ille auteꝫ sunt ex quibus sunt generationes: generationes auteꝫ sunt ex maxime oppositis: fit enim calidum ex nõ calido: album ex non albo: dulce ex non dulci: prima itaqꝫ fallacia est: non putare aliquid esse q̃d est: secunda est putare esse q̃d nõ est: vt in eo q̃d est bonum: prima fallacia est arbitrari illud nõ esse bonum: secunda est arbitrari bonũ esse malum: & propterea veris affirmationibus negationes eiusdeꝫ de eodem magis cõtrarie sunt q̃ȝ contrariorum affirmationes. Item hec ꝓpositio: bonũ est bonum vera est ſm se: & hec: bonuꝫ nõ est bonũ: falsa ſm se: ista autem: bonuꝫ nõ est malum: est vera ſm accidens: & ista falsa ſm accidens: bonuꝫ est malum: ergo opinioni vere ſm se magis cõtrariabitur opinio falsa ſm se q̃ȝ opinio falsa ſm accidẽs: sꝫ ista: bonum nõ est bonuꝫ est magis differens ab ista: bonum est bonuꝫ: q̃ȝ ista: bonum est malum: & est etiaꝫ magis falsa: ergo affirmationi magis est cõtraria negatio q̃ȝ affirmatio. Itẽ simplici ꝓpositioni & priori cõtrariatur simplex & prior: sed ista bonuꝫ est malum secum trahit istaꝫ: bonũ non est bonum: ergo. ¶ Est obseruanduꝫ ꝙ ordo propositionũ contrariarũ partitur in tres gradus: in primo sunt iste propositiões: omne bonum est bonuꝫ: nullum bonum est bonum: quaruꝫ prima est vera per se: secunda falsa per se: in secundo gradu locentur iste due: omne bonuꝫ est malum: nullum bonuꝫ est malum: quarum quideꝫ prĩa est falsa per alterum: secunda est vera per alteruꝫ: ꝓpositiones tertij gradus tales existunt: omne bonuꝫ est bonuꝫ: omne bonũ est malum: prima est vera per se: secunda falsa per alterum.

Item: contrarietas in omnibus debet vniformiter sumi sed eorum quoꝝ nõ sunt contraria: neqꝫ cõtrarioruꝫ affirmationes falsa opinio ĩ his opinioni vere opponitur: vt qui hominẽ esse hominem opinatur falso opinatur: cõtrariaturqꝫ opinioni vere qua hominem dicimus esse hominem: ergo si negationes affirmationibus in his nõ habentibꝰ cõtrarium cõtrarie sunt: & eorum quoqꝫ quoꝝ sunt cõtraria cõtrarie erũtque sunt affirmatiõis & negatiõis. Preterea iste due opiniones cõsimiliter se se habẽt: nam vtreqꝫ vere: bonum est bonum: nõ bonum non est bonum: & preter has he etiam cõsimiliter se se habent: bonum nõ est bonum: nõ bonum est bonum: nam vtreqꝫ cõsimiliter false: huic ꝓpositioni: nõ bonum nõ est bonum: hec nõ est cõtraria: nõ bonuꝫ est malum: neqꝫ ista: nõ bonum non est malum: cum he simul vere esse possint: ergo ista: nõ bonum est bonũ erit illi contraria: ergo & isti: bonum est bonum erit hec cõtraria bonum nõ est bonum: ergo vere affirmationi negatio est magis cõtraria q̃ȝ affirmatio cõtrarij: & cum contrarietas in vniuersalibus reperiatur non in indefinitis afferit Aristoteles se versus fuis

se indefinitis pro vniuersalibus. Enunciatio quoqz vere enunciationi vere non cõtrariatur: circa eadem autem cõtingit verum dicere eundez.i.duo vera simul possunt esse: et de eodem simul vere predicari: vt cum dicimus aliquid bonum nõ esse et malum esse: vtraqz simul vere dici possunt: simul autẽ eidem non cõtingit inesse cõtraria: et propterea si vera quidem possunt eidem inesse: cõtraria autez eidẽ inesse nõ possunt: ea que contraria sunt: vera simul esse nõ possunt: nec que vera sunt simul: contraria esse possunt: ergo neqz in opinionibus neqz in propositionibus ea que vera sunt potest aliquis recte suspicari contraria existere. ¶ Est considerandum qꝫ modus arguendi tenet solum in quantitatibus et in his que per quantitatem designantur: et ideo ratio hec Aristotelis solam similitudinis rationem attendit: sunt enim iste contrarie: nõ bonum non est bonum: nõ bonum est bonum. Similiter et iste: bonum est bonum: bonum nõ est bonuz: prima et tertia similes sunt: pariter secunda et quarta. Stant iste simul: non bonum nõ est bonum: nõ bonum est malum. Item et iste: nõ bonum nõ est bonum: nõ bonum nõ est maluz. Cõtra: tales propositiones vniuersaliter intelliguntur ergo iste due: nõ bonum est malum: nõ bonum non est malum cum ista stare non poterunt: non bonum nõ est bonum: nam quecũqz stant simul cum eodem terno: illa quoqz simul stare possibile est. Solutio ẽt possunt quidem iste due: omne nõ bonum est malũ: omne nõ bonum nõ est malum diuisim et seorsuz stare cum ista: nõ bonum nõ est bonum: simul tamẽ cuz illa stare nõ possunt: veluti et iste cõtrarie omnis hõ est iustus: omnis homo nõ est iustus: simul cum hac: omnis homo est animal: stare nõ possunt: seorsum tñ stare nihil pꝛhibet. nam iste vt fertur in seculo aureo fuissent vere: omnis homo est iustus: omnis homo est animal: in etate ferrea iste: omnis homo non est iustus: omnis homo est animal. Similr iste due possunt simul esse vere: omne non bonum nõ est bonũ: omne non bonum est malum: si sint nõ bona: et nullũ indifferens: sed si in alio tempore sint non bona sed illa non bona sint indifferentia.i.non bona neqz mala: tunc he vniuersales simul stabunt: omne non bonum non est bonum: omne non bonum non est malum. Hec itaqz sunt que circa secundum librum de interpretatione vobis declarãda proposueraz: quo quidez de infinitis: coniunctis: diuisis et modalibus enunciationibus tractatum est: et quomodo magis apte enunciationes dicuntur contrarie que sunt de contrario modo predicandi qꝫ que de cõtrariis predicatis.

¶ Tiberij Bacilerij bononiensis Lectura in libruz priorũ analecticorũ Aristotelis et Auerrois quam quidem ordinauit.d. Precival piora mediolanẽsis artiũ et medicine pꝛfessor nobilissimus.

Rimum opz dicẽ. Superioribꝰ dyalettice partibꝰ satisfecit Aristote. prime et secũde intellectus operatiõi: Supererat in libris priorũ: posteriorũ: topicoꝝ et elenchorũ nouã logicaz cõstituẽtibus eis inducere documẽta qbꝰ possz itellectꝰ humanꝰ qꝫ cõmodissime i tertia eiꝰ regulari opatiõe: qua qdẽ cõplexa ignota nobis plane apiũt. Sũt.n. pcessus qbꝰ hõ vtit i triplici dria: alij naqz sũt qbꝰ hõ vtit ad scribẽdũ vnã totalẽ facultatẽ: veluti sunt pcessus resolutiuꝰ: cõpositiuꝰ et diffinitiuꝰ: pcessu qdẽ resolutiuo speculamur finẽ sciẽtie p ipsiꝰ resolutionẽ in simpliciora pcedẽdo: iueniẽdo oia quoꝝ cognitio notiõez finis necessario ãtecedit: pcessu cõpositiuo icipimus declarare vltimo iuẽta p resolutionẽ pcedẽtẽ ex speculatõe finis vsqz ad finẽ scie pcedẽdo: pcessus diffinitiuꝰ ẽ qñ declaramus diffinitionẽ scie datã p illa q pricipalr ↄsiderãtur i tali facultate: regulat itaqz hõ his pcessibꝰ t dũ vnã totalẽ edit disciplinã: de qbꝰ meminit Galenꝰ pꝛio techni. Tres sunt oẽs doctrine q ordine hñtur Alij sunt pcessus qbꝰ hõ vtit ad declarãdũ ignotum incõplexũ: et hi enumerant: pcessus obscurꝰ: pcessus diffinitiuus cõpositꝰ ex via diuisiua et cõpositiua: pcessus sciẽtificꝰ ↄstitutꝰ ex via cõpositiua et resolutiua: pcessu obscuro diffinitũ eẽ nobis inotescit: pcessu diffinitiuo hẽtur palã diffinitio diffinibilis: pcessu sciẽtifico acqrit cognitio oiuz q i tali diffinibili icluduntur: Alij sunt pcessus qbꝰ hõ vtit ad declarandum ignotũ cõplexũ: et sunt oẽs spẽs argumẽtatiõis: inter quas syllogismus efficacissimꝰ ẽ ad ↄcludẽdũ: syllogismoꝝ ãt aliꝰ ẽ cathegoricꝰ: aliꝰ hypoteticꝰ intẽtio Aristotelis i libris prioꝝ ẽ tractare de solo syllogismo cathegorico q et pdicatiuꝰ noiat: cuiꝰ qdez notitia pstat ad itelligẽda ea q de demõstratiõe in libris posterioꝝ differunt: de oibꝰ tñ argumẽtatiõis ptibꝰ in hoc libro vel primaria vel secũdaria loquemur intentiõe. Uerũtñ ãteqz ad ipsius Aristo. verba descẽdã: duo pmittẽda sunt documẽta: quibꝰ et subiectuz et ordo et titulus huiꝰ libri apiant.

Primum itaqz documẽtũ sit tale. Totius dyalectice discipline due iueniũtur ptes pricipales. Pꝛia absoluit libro pdicamẽtorũ: cui liber Porphyrij et auctoris sex pricipiorum dseruiũt: et libro d iterptatiõe: et vocat hec ps logica vetꝰ: qꝛ ẽ d ptibꝰ syllogismũ itegrãtibus: quas syllogismo priores eẽ manifestũ ẽ: libri prioꝝ: posterioꝝ topicoꝝ et elẽchoꝝ scdaz totiꝰ logici negocij ptẽ ↄstituũt q qdẽ ps noiat logica noua. Logice vero noue due iteꝝ existũt ptes. Pꝛia resolutoria et iudicatiua nũcupat: q libris prioꝝ et posterioꝝ ↄtinet. Secũda localis

localis dicitur ⁊ inuentiua: quã Aristoteles ꝯprehẽdit octo libris topicoꝝ ⁊ duobus libris elenchorũ: resolutio aũt est duplex: alia est ꝯsequẽtie seu syllogismi in sua principia mãlia ⁊ formalia: qua resoluimus syllogismũ ĩ modũ ⁊ figurã ⁊ termios ⁊ ꝓpositiones: alia est resolutio ꝯsequẽtis seu rei ꝯcluse in principia ⁊ causas per quas ꝯcluditur: qua quidez resoluimus ꝯclusionẽ in ꝑmissas primas veras ĩmediatas priores notiores causasq̃ꝫ ꝯclusiõis: ⁊ cũ resolutio ꝯsequẽtie prior sit resolutiõe ꝯñtis: cũ resolõ ꝯñtis resolutiõez ꝯñtie ꝑsupponat: ꝓpterea libri illi in q̃bus de resolutiõe ꝯsequẽtie tractat̃ nõ ĩmerito dicti sunt libri priorũ analecticoꝝ .i. priorũ resolutionũ: at ea volumina in q̃bus de resolutiõe agit̃ ꝯñtis posteriora analectica .i. posteriores resolõnes iure nũcupant̃: facultas inuentiua seu localis ꝯes oĩum argumẽtationũ locos ꝯtinet: quibus locis ⁊ maximis artifices vtentes nõ sciẽtifici existũt sed oppinãtes: ⁊ hec ꝑs partit̃ in dyalecticã que nulli fallacie: sinistreq̃ꝫ argumẽtationi innitit̃: ⁊ sophysticam q̃ apparẽtibus nõ veris argumẽtatiõibus ꝓcedit: quare ordo libroꝝ logicã nouã ꝯstituẽtiũ talis existet: libri prioꝝ: posterioꝝ: topicoꝝ elenchoꝝ. ¶ Cõtra inuẽtio quo ad nos prior est resolutiõe: eo ꝙ nõ põt resolui ⁊ iudicari nisi qd̃ iam inuentũ est: ergo logica inuentiua dꝫ ꝑcedere logicã resolutiuã. Itez in libris priorũ tradit̃ ars inueniẽdi mediũ syllogisticũ: ⁊ in scd̃o posteriorũ via assignat̃ inueniẽdi mediũ demõstratiuũ: g̃ logica resolutiua erit logica iuẽtiua. Solutio est: dicit Albertꝰ magnꝰ: q̃ ois resolutio ẽ ad priora s̃ꝫ nãm: q̃ nõ resoluit̃ nisi vel posteriꝰ in priꝰ vel cõpositum in simplex: vel mãle in suum formale principium: ideo ars resoluendi ⁊ iudicandi s̃m rationem resolutiõis est ante artez inueniẽdi. Cõtra resolutio ꝑsupponit inuẽtionẽ: g̃ inuẽtio est prior s̃m nãm resolutiõe. Quapropter dico ego ꝙ resolutio presupponit compositionẽ: prius nãq̃ꝫ docet Aristoteles formare syllogismos: post eos resoluit in sua principia formalia ⁊ materialia. Ea logice pars que dicitur inuẽtiua: ideo sic vocatur: q̃ eius beneficio acquiritur promptitudo inueniendi argumẽta: ⁊ appropriate loq̃ndo dicit̃ ꝑs localis: cũ ꝯtineat oĩum argumẽtationũ cões locos. Solutio secũdi est: Boetius in topicis suis opinatꝰ est in quauis logice parte reperiri logicã iudicatiuã ⁊ inuẽtiuã: illa ꝑs est inuẽtiua in qua agitur de mã: illa censet̃ iudicatiua ĩ qua differitur de forma. Uel dicendũ est: licet in parte logice solutiua tradatur ars inueniẽdi mediũ: q̃ tñ talis ars nõ traditur vt ibi sit status: sed iccirco inducitur vt expeditius ⁊ cõmodius syllogismũ resoluere sciamus: necnõ ⁊ ꝯclusionez in principia ⁊ causas ꝑ quas ꝯcluditur: ꝓpterea libri priorum ⁊ posterioꝝ partẽ logice resolutiuã nõ inuentiuã ꝯstituerũt. Aliter vocatur illa pars logice inuẽtiua seu localis que cõmunes locos argumentationũ cõprehendit: ⁊ propterea quãuis ĩ libris priorũ ⁊ posterioꝝ tradat̃ ars inueniẽdi mediũ: q̃ tñ in ꝑfatis libris non ꝯtinent̃ oĩum argumẽtationũ cões loci: idõ ꝑs illa resolutiua nõ põt appellari ꝑs inuentiua. ¶ Sunt qui putant librum hunc quẽ pre manibus exponenduz habemꝰ dictuz fuisse prioruz analecticoꝝ: quia est de resolutione .i. syllogismo: priori .i. nõ ꝯtracto ad aliquã mãm spẽlez: ⁊ appellabat̃ liber posterioꝝ analecticoꝝ .i. de posteriori resolutiõe: q̃ de demõstratiõe q̃ ẽ ꝑs subiectiua syllogismi: est .n. ois demonstratio syllogismꝰ nõ ois syllogismus demõstratio. Cõtra: g̃ liber de syllogismo dyalectico posset vocari: liber posteriorum analecticoꝝ: cũ sit de syllogismo dyalectico parte syllogismi subiectiua. Solutio ẽ: regula ẽ Aristotelis: primo topicoꝝ capitulo .4. Quãdocũq̃ꝫ ẽ aliq̃d nomen cõe duobꝰ: ⁊ vni illoꝝ ẽ nomẽ impositũ: alteri n(on): illd̃ cui nõ ẽ nomẽ institutũ nominat̃ noĩe cõi: ⁊ ꝓpterea hoc nomẽ: liber posteriorũ analecticoꝝ ꝯsentiebat libro de demõstratiõe: ⁊ libro de syllogismo dyalectico: q̃ tñ libro de syllogismo dyalectico erat peculiare nomẽ impositũ: q̃ vocabat̃ liber topicoꝝ: libro autẽ de demõstratiõe nõ erat nomẽ ĩpositũ: iccirco talis liber noĩe cõi fuit nõ imerito nũcupatus: his ⁊ ordo ⁊ titulus libri patefactus ẽ.

Secundum documẽtũ ẽ tale. Greci subiectũ huiꝰ libri syllogismuz faciũt ꝓbatiuũ cõem ad demõstrationẽ ⁊ dyalecticuz. Latini vero arbitrant̃ syllogismũ in cõi ad ꝓbatiuuz ⁊ nõ ꝓbatiuũ eẽ subiectũ libri priorũ: q̃bꝰ ꝯsentiendũ ẽ tali fundamẽto: syllogismus peccãs ĩ mã non in forma ẽ syllogismus: ⁊ non ẽ ꝓbatiuus: q̃ ꝑmisse false nihil ꝓbãt: g̃ cũ forma syllogistica oẽm mãm ⁊ verã ⁊ falsaz ⁊ necessariã ⁊ ꝓbabilẽ indifferẽter respiciat: erit syllogismus simpliciter nullatenus ꝯtractꝰ: de cuiꝰ rõne est inferre tñ: subiectũ ꝑsennis partis: vñ de syllogismo ꝯsiderato quãtum ad passiões ꝯsequẽtes ipm in se ⁊ in suis partibꝰ subiectiuis ⁊ integralibus ⁊ reducibilibꝰ ad ipm est tota logice cõsideratio: at in libris prioꝝ de syllogismo intendit Aristoteles ꝯsiderato q̃ꝫtũ ad passiones ꝯsequentes ipm formaliter: cui quidem accidit ꝙ ex veris procedat ⁊ necessariis ⁊ ꝓbabilibus: figura ⁊ modus principia sunt syllogismi formalia: termini tres ⁊ due ꝓpositiões sunt eiusdem principia materialia: est figura terminorum: modus vero propositionum dispositio: ⁊ cum ad interrogationem factam per quid est syllogismus prime: secunde ⁊ terne figure: conuenienter respõdeamus ꝙ est syllogismus. Similiter ⁊ ad interrogationem factam per quid est demonstratio: quid nam sit syllogismus dyalecticus: erit iste terminus syllogismus subiectum huius libri: quatenus institutus est ad significandum omnes syllogismos omnium figurarum ⁊ omnes demonstrationes ⁊ syllogismos dyalecticos. Sunt enim hec vocabula de quibus Aristoteles hic prosequitur attributa duntaxat duabus propositiõibus in figura ⁊ mõ dispositis: ⁊ tales propositiões sunt denominatiue: omne animal est sensibile: ⁊ omnis hõ est animal est syllogismus. Quicquid perficit est vtile: virtus perficit ergo virtus est vtilis: est syllogismus: at iste sunt enunciationes primi modi: iste syllogismus est syllogismus: iste syllogismus est syllogismus: omnis demõstratio est syllogismus. ¶ Cõtra: iste terminus ens put a methaphysico cõsideratur: de subiectis omnibus scibilibus enũciatur: sed ista ꝓpositio: syllogismus est ens: vera eẽ nõ potest: sumendo illum terminum ens: quatenus est ꝯsiderationis methaphysicalis: rõ est: cuz dico: syllogismus est ens: vel capitur ly ens pro ente cõi ad ens reale ⁊ ens rationis: ⁊ hoc nõ: tũ quia ly ens tante cõitatis a methaphysico nõ cõsideratur: tum quia talis ꝓpõ foret equiuoca ⁊ distinguenda: n(ec)q̃ꝫ sumi põt ly ens pro ente reali: quia ista ꝓpositio est falsa: syllogismus est ens reale: at si sumatur ly ens pro ente rationis: constabit ꝙ in hac propositione: syllogismus est ens: non predicabitur ly ens pro vt a

methaphysico cõsideraf. Item ad interrogationem factam p quid est syllogismus prime: secũde & tertie figure & quid est demonstratio: quid syllogism° dyalecticus: respondemus cõuenieter p hunc terminuz syllogismus ergo in libris priorũ nõ solum de syllogismis trium figurarũ tractanduz erit: verum ẽ de demonstratione & de syllogismo dyalectico: eiusdẽ.n. partis alicuius discipline cuius officiũ est tractare ẽ genere & superiori: illius officiũ est inquirere de speciebus & partibus subiectiuis eiusdẽ. ℭ Solutio e: ista propõ est vera: syllogismus est ens reale: z occasionaliter. s. qz secunde intentões a rebus sumuntur occasionaliter: sunt qui cõcedunt istaz: syllogism° ẽ ens: capiendo ly ens cõe ad ens reale & ens rõnis: volentes ly ens tante cõitatis esse nomen vniuocũ vel saltem analogũ. Item cõstat qꝫ ista est vera in primo modo: syllogism° est ens rõis: quare siue ly ens reale sit id qḋ a methaphysico consideretur: siue ly ens cõmune ad ens reale & ens rationis: palam est istum terminũ ens a methaphysico cõsideratũ enunciari de oibus subiectis scibilibus. Solutio secundi est talis: syllogismus trahitur p differentias formales ad syllogismos prime: secunde & tertie figurez p differẽtias materiales descẽdit in syllogismũ dyalecticum & demonstratiuũ: quo fit vt nullus syllogismus existat quin sit vel prime vel secũde vel tertie figure: multi autẽ reperiunf syllogismi qui nec dyalectici sunt neqz demonstratiui: & propterea in eodẽ libro totali de syllogismo in cõi tractandũ fuit: & de syllogismis trium figuraruz: in ceteris partibus de demonstratione & syllogismo dyalectico differẽduz erat: vt ergo Aristoteles ostenderet qꝫ forma syllogistica idifferẽter quãcũqz materiã respicit: & qꝫ nullus est syllogismus quin sit prime vel secũde vel tertie figure: vtitur in pñti logice parte terminis ignotis nullaz determinataz materiam concernẽtibus: & nõ potuit cõmodius forma syllogistica: exclusa materia explicari qꝫ per propositiones ꝯstitutas ex terminis ignotis: at de enunciatione in libro ingritur de interpretatione: z quatenus ingredi põt syllogismum & formaz & materiam respicientem: itaqꝫ pmisse syllogismi cõcernentes formaz syllogisticam: sublata materia extra syllogismum non sunt enũciationes: at ille que cõponunt syllogismuz certe determinateqz materie extra syllogismũ dicunf enũciatiões his igitur explicatis tpe est vt ad textũ Aristotelis & Auerrois veniam°.

Partitur autem primus liber priorũ mea ꝯsuetudine in capitula. 37. snia primi stat in quinqz documẽtis. Primũ sit tale: prio opz dicere. i. determinare circa qd tanqꝫ circa finẽ & cuius gratia & de quo vt de subiecto est intẽtio. i. presens cõsideratio: qm̃ circa demonstratiões est: & ẽ demonstratiua disciplina. Deinde diffiniẽduz qd ppõ qd termin°: qd syllogism° pfectus & impfect°. Postea qd sit in toto esse vel nõ esse hoc in illo. i. alterũ in altero: & subiectũ in pdicato: & qd vocam° de oi & de nullo predicari.

Auerrois primo dicit: opz vt nos incipiamus primo & enunciem° in re de qua est inqsitio. i. in re circa quã est intẽtio: & in vtilitate inuenta in re quesita i idest de quo est intentio: deinde post illud idest premissa vtilitate inquisitiõis enũciem° in rebus que locanf loco radicũ & pricipiorum reliqo in quibus loquif in hoc libro: & est: quasi dicat: he sunt radices oium eoꝝ que dicũtur in hoc libro: vt dicamus primo qd ẽ ppõ: ad quã fit imediata syllogismi resolutio: & qd ẽ terminus: ad quẽ fit secũda resolutio q̃ ẽ ppositiõis in terminos: dicunf autem termini nõ noia & verba: qz hic cõsiderant n̄ vt ꝯstituũt enunciationẽ sed vt ad ipsos stat syllogismi vltimata resolutio. Deinde oportet dicẽ qd est syllogismus p substãtiã & diffinitionẽ illius: & qs syllogismoꝝ pfectus: & qs eoꝝ impfect°: eẽ nãqꝫ pfectum & impfectũ passiões sunt & pprietates syllogismi: cõsderunt aũt pprietates ad intelligẽdum quodqdẽ subiecti. r. de aia. ii. dicẽdũ quoqꝫ ẽ qd ẽ pdicatũ de oi rez aut nõ pdicatũ de oi ipso subiecto: aut & nõ ẽ aliquo ei°. Sũt. n. dici de oi vel nullo: eẽ in toto vel non eẽ principia syllogismi inquantũ syllogismus ẽ decursus rationis in conclusionẽ: sine quibus forma syllogistica nõ saluaretur.

Itẽ ait: dicemus ergo qꝫ res qdẽ de qua ẽ inquisitio & intẽtio in hoc libro ẽ demõstratio: qm̃ ẽ syllogismo qdẽ ẽ inqsitio pp inqsitiões de demonstratione: & vtilitas pueniẽs ex ea est acquisitio sciẽtie demonstratiue in oib° inuẽtis. i. in oib° ꝯclusiõib° sm id ꝯplet° & pfect°. i. ꝯclusio hz eẽ pfecti° & ꝯpletius p demõstrationẽ qꝫ p aliã argumẽtationẽ: in cui° nã ẽ vt acqraf homini. i. solus hõ is ẽ q p demonstrationẽ sciẽtiã acquirit. Intẽdit ẽ Aristoteles primaria intẽtiõe vt Albertus inqt circa demõstrationẽ: preposi tio circa dicit motũ circũspiciẽtis rõnis in circuitu: & nihil omittẽtis de his q̃ circa talẽ disciplinã sunt cõsiderãda. i. intẽdit Aristoteles nihil prsus ptermittere qḋ ad explicãdã naturã & essentiã demõstratiõis pertinere videaf: & si tractet de syllogismo: hoc ẽ quatenus notitia illius ꝯducit ad notitiaz demõstrationis inquirendã. Est & intentio de demõstratiua disciplina: de aũt preposito dicit mãm: qz mã de qua vltima & finali intentiõe intendimus demõstratio ẽ: que efficacissime pbat: syllogismus aũt simplex infert solum & nihil probat: & ppterea in via in qua deuenitur in notitiam ignoti per notum: vltima intentio stat i demõstratiõe & alia ordinantur ad illam. Alij expositores p demõstratiões intelligũt subiectũ libri posteriorũ: p demõstratiuã disciplinã intelligũt syllogismuz: cuius ratio reseruatur in ẽmõstratiua disciplina: subiecto libri prioꝝ. Clarissima erit sentẽtia Aristotelis si intelligaf hoc mõ: presens ꝯsideratio. i. cõsideratio syllogistica ẽ circa demõstrationẽ & . i. gratia disciplie demõstratiue.

Secundum documẽtum sit tale. Propositio syllogistica est oratio affirmatiua vel negatiua alicui° de aliquo: & ita partitur ppositio syllogistica primo i affirmatiuã & negatiuã: secũdo in vniuersalẽ: particularẽ & indeffinitã: tertio in demõstratiuã & dyalecticã. Demõstrator ppositiones suas nõ interrogat: quia oportet eũ credẽ q addiscit ipõt tñ interrogare an intelligat terminos & qd p nomẽ significatur. Dyalectica vero interrogatio cõtradictiõis ẽ: in potẽtia scilicet: & cõficif syllogismus ex vtrisqz.

Auerrois primo dicit. Propositio ẽ oratio affirmans aliquid alicui: aut negans aliquid ab aliquo. Pro expeditiõe talis diffinitiõis aduertendum est enunciationem: ppositionez: pblema: cõclusionẽ: instantiam eadem esse subiecto: ratiõe tantum distare: hec propositio. Celum est perpetuum: enumeratio est: i quãtũ v̇itatem ẽsignat aut falsitatem

falsitatem: ⁊ prout refertur ad rem designatam ⁊ interpretatam per enunciationem: acquirit nomen propositionis quando efficitur premissa: si concludatur: vocatur conclusio: noiatur problema: cum proponitur per modum questionis: dicitur instantia si ab opponente afferatur cōtra respondētē: ⁊ sum hui⁹ intentionis q̄ p̄misse syllogismi respiciētes formā ⁊ māmꝫ extra syllogismū dicūtur enūciatōes: at p̄misse syllogismi in terminis ignotis ex̄ syllogismū nō merētur nomē enūciatōis) Dicit ergo Auerrois: ppō est oratio affirmās aliqd alicui.i. ppō affirmatiua ē alicuius predicati de aliquo subiecto: hec nāqꝫ ppō de appropriate loquēdo designat inherētiaꝫ predicati ad subiectū: ⁊ solet vocari ppō affirmatiua ppō dedicatiua: aut inquit negans aliqd ab aliquo.i. ppō negatiua est remotio predicati ab aliquo subiecto: ⁊ propterea a multis propositio negatiua appellatur abdicatiua. Uerum q̄ translatio quā latini exponūt talis existit: propositio est oratio affirmatiua vel negatiua alicuius d̄ aliquo: dicit Albertus: propositio de si solum monstret subiectum cōuenit affirmationi ⁊ negationi: quantū ad relationeꝫ predicati ad subiectum nō stat omnino vniuoce: quia in affirmatiua notat inherentiam predicati ad subiectum: in negatiua autem notat remotionem. Quare hec est diffinitio propositionis: oratio alicuius de aliquo: additur hec particula affirmatiua aut negatiua: non vt pars diffinitionis sed vt per talem particulam declaretur propositionem partiri in affirmationem ⁊ negationem tanq̄ in species respicientes formale in propositione quibus diffinitio propositionis consentit. Ex his infero corolarie q̄ diffinitio quā moderni assignant dicentes: oratio indicatiua significans verum vel falsum: cōuenit ⁊ cathegoricis ⁊ hypoteticis propositiōnib⁹: at ista diffinitio: oratio alicuius de aliquo: nō nisi cathegoricis ꝯsentit: ex qb⁹ quidē cōficitur syllogism⁹ cathegoricus de quo intendit Aristoteles p̄nti volumine.

Item ait: ⁊ ppositioni est diuisio ex parte qualitatis: ⁊ diuisio ex parte quantitatis: ex parte quantitatis: quedam est vniuersalis: quedam particularis: quedam indeffinita: ⁊ vnaqueqꝫ istarū est aut affirmatiua aut negatiua: hec est ergo diuisio propositionis ex parte forme: scilicet diuisio vtilis i scientia syllogismi absolute: ergo vult Cōmentator q̄ diuisio propositionis in vniuersaleꝫ: affirmatiuaꝫ vel negatiuam: particularem similiter affirmatiuam vel negatiuā: ⁊ indeffinitam que particulari equipollet vel affirmatiuā iteruꝫ vel negatiuaꝫ sit diuisio propositionis ex parte forme in cōparatione ad diuisionem propositionis in demonstratiuā ⁊ dyalecticaꝫ: nam nullus existit syllogismus quin sit vel affirmatiuus vel negatiuus: vel vniuersalis vel particularis vel indeffinitus: multi aūt sunt syllogismi q nec demonstratiui existūt: neqꝫ dyalectici: verūtn̄ est: diuisio propōnis in vlem: particularē: indeffinitā ē diuisio ex p̄te materie in relatōe ad diuisionē propōis in affirmatiuū ⁊ negatiuum pretermisit aūt Aristoteles ppositioneꝫ singularē: vel q̄ de singulari non habet scientia: cum nō sit singulare subiectū scibile: vel vt inquit Albertus si aliqn̄ ponitur in syllogismo non ponitur vt singularis: sꝫ vt p̄ticulare ad hoc vel illud determinatū: particulare.n. est qd̄ substantialiter sub vl̄i accipitur: vt sub oī homine quidē hō singulare autem nec immediate nec per se sumitur sub vl̄i: q̄ si dicam: oīs hō currit: nō assumit sortes: nisi per hoc q̄ sortes ē quidā hō: nec qdam hō determinatur ad sortē nisi per hoc q̄ accidit cuidā hoī sortem eē. Uel dicendū ē ideo propositionē singularem nō fuisse enumeratā: q̄ ad p̄mū ⁊ secūduꝫ modum prime figure reducendi erant syllogismi ceteri ab illis: ⁊ cū ppositio singularis ad vlem nō ordinet: propterea de propositione singulari non potuit Aristoteles hoc in loco facere mentionē. Possunt itaqꝫ syllogismo ꝯcludi: vl̄e affirmatiuū: vl̄e negatiuū: particulare vel indefinitū affirmatiuū: particulare vel idefinitum negatiuū.

Iterum ait. Diuisio ppositiōis ex parte materie ē q̄ eius quedam ē demonstratiua: ⁊ quedā dyalectica: ⁊ alie scilicet rethorica ⁊ sophystica preter has ex diuisione que sequetur eaꝫ ex parte materierū que aguntur in artibus rationalib⁹ i. sophystica ⁊ rethorica que vocantur artes rationales: vna earum ē rōnalis rationalitate sensus: alia: rationalitate intellectus: est propositio demonstratiua vna pars ꝯtradictiōis ⁊ vera: ⁊ ex scitis primis p naturam.i. eis q̄ naturaliter vniuntur: talis.n. ppositio aut est per se vera: aut sumpta ⁊ pbata per ppositiones per se veras: nō.n. demōstrator interrogat ꝯsensum respondentis: ppositio dyalectica tam ē vnaqꝫ ex partibus contradictionis.i. q̄uis ppositio dyalectica nō interrogetur semper cum vtraqꝫ condictionis parte: idem tamen valet: nam electio semp respōdenti datur: vt quā velit contradictionis parteꝫ: det: sed tamen ille qui respondet apparentē sibi atqꝫ probabilē: dyalecticus ergo hꝫ viā ad ꝯcludēdū vtrāqꝫ ꝯtradictionis partem demōstrator: tn̄ vnam medio deducit demonstratiuo.

Tertium documentū sit tale: terminum eū appello in queꝫ resoluit̄ ppositio: vt in p̄dicatū ⁊ id de quo p̄dicat̄: ipso eē aut nō eē addito vel diuiso: cū.n. ppositio ex subiecto ꝯponatur ⁊ p̄dicato: ⁊ vnūquodqꝫ resoluatur in ea ex quib⁹ cō ponitur: resoluetur ⁊ diuidetur ppositio in subiectū ⁊ predicatum.

Auerrois dicit: terminus est id propter qd̄ signatur i hoc libro res illa i quā resoluitur propositio ex eo qd̄ est pars necessaria ad hoc vt sit propositio: que est predicatum ⁊ subiectū: que ambo sunt partes propositionis necessarie in essentia ipsius: ⁊ ratio est: quia in propositione semper actu explicatur: subiectum ⁊ predicatum: propterea subiectum ⁊ predicatum dicuntur partes necessarie in essentia ipsius: non res que adduntur in propositione loco copule: que sunt verba inuentionuꝫ: quoniam in illas non resoluitur ppositio s̄m q̄ sunt partes necessarie in ea: cum iam sit propositio cum verbo: ⁊ sit verbum inuentionis in ea inuentum in potentia ⁊ per subintellectum: sicut currit consuetudo in ea apud arabes in ternarijs: ⁊ sicut se habet res in binarijs: quia non est necesse eis verbum inuentionis.i. propositio non semper resoluitur in verbum inuentionis: idest verbum substantiuum: cum verbum substantiuum non semper explicetur actu in ipsa propositione quod si actu proferatur: erit vel predicatum vel appredicatum: sicut ⁊ cetera verba termini existunt propositionis similiter predicata vl̄ appredicata: cum enim dicitur: homo ambulat: illō verbū ambulat est predicatum predicte ppositionis: apud q̄ Auerroim non solum verbum substantiuum

est verbum:sed ⁊ verbũ adiectiuũ:⁊ ita fecit Aristoteles dũtaxat mentionẽ de partib⁹ ppõnis in quas necessario resoluit propositio: ⁊ sunt tales ptes propositionis substãtiales subiectũ ⁊ pdicatum:nõ nomen ⁊ verbũ:qꝛ propõ dicit aliquid de aliquo:propterea pars eius est subiectuȝ quod dicit id de quo aliquid dicit sub ratione qua substat illi quod dicit de ipso: ⁊ talem rõnem non hȝ nomẽ vt nomen est: similiter pdicatum dicit id qđ de alio dicitur sub ratione inherẽdi qua dicitur de subiecto: quod nõ dicit verbum inquantuȝ verbum:sunt alij qui dicunt verbuȝ esse partem propositionis in quam quidẽ nõ resoluitur propositio:nam cum copula sit forma propositionis:in formaȝ nõ resoluitur cõpositum:sed in materiaȝ.7.methaphysice.60.euanescit nãqȝ forma permanet materia. Quia ergo ĩ terminũ stat vltimata propõnis ⁊ syllogismi resolutio:non autẽ in ppõnem vltima syllogismi resolutio:ppterea dixit Aristoteles terminũ id eẽ in quod resoluit ppõ: ⁊ non dixit propositioneȝ eẽ in quam syllogismus resolueretur:tractatus igitur de termino considerato in via cõpositionis pcedit tractatũ de propõne:e ꝯtrio est si terminus cõsideret in via resolutiõis.

Quartum documentũ sit tale. Syllogism⁹ est oratio in qua positis qbusdã in modo.s.⁊ figura aliud quippiaȝ ab his que posita sunt necessario euenit:eo ꝙ hec sint.i.cum hec ipsa sint:dico autẽ eo ꝙ hec sint:ob hec euenire aliud qddam:quando nullo indigemus termino qui foris ⁊ extrinsecus habemur: vt necessaria sit illatio: id est syllogismus perfectus qui nullius indiget preter ea que sumpta sunt: vt appareat ⁊ existat necessarius: impfectus vero indiget vnius vel plurium:que necessaria quidem sunt p terminos ipsos subiectos sȝ non p sumptas propõnes.

Auerrois dicit pr°o:⁊ oratio hic in hac diffinitiõe est genus syllogismi: ⁊ volo p hoc orationeȝ enũciatiuã:nam in oratione enũciatiua vniuocantur omnes enunciationes cathegorice ⁊ hypotetice:dicitur autem syllogismus oratio ⁊ nõ orationes ⁊ propter vnitatem medij:⁊ quia maior est determinabile:minor determinatio:ex determinabili ⁊ determinatione fit vnum:⁊ propter vnitatem effectus aut finis. Dicitur auteȝ in qua vt Albertus docet propter preternecessarias propõnes que ad probandum vel declarandũ inducunt:que nõ sunt intra syllogismuȝ sed extra substantiã ipsi⁹: vnde propositiones sunt in duplici differentia.8.topicorum capitulo.2.necessarie ⁊ sunt ille p quas syllogismus fit:⁊ preternecessarie:que enumerant.4. relatiue:amphatiue:induetiue:explanatiue: Et p dictum eius ponunt in ea vult cuȝ cõcedunt ⁊ quietat in eis.i.vbi premisse a respondẽte concedant:necesse est cõsequẽter rñdẽdo ad aliud deduci:⁊ ad aliud euenire per illa concessa:concessis.n.propõnib⁹ siue velit siue nolit cogitur rñdens fateri illud quod ex illis illatum fuerit: vel dixit positis.i.ordinatis in modo ⁊ figura:p quã pticulaȝ secernat ab alijs modis arguendi ⁊ a syllogismo resolutorio. Et p dictũ eius res plures vna:vult propõnes.i.premissas: ⁊ dixit qdem plures vna:qm ostendet post ꝙ nõ erit syllogismus ex vna propositiõe:sed ex duabus tantum:⁊ hoc dictum est propter entimema in quo nõ quedaȝ orationes ꝛ sed potius vna ppõ ponit ⁊ ex illa concludit:sicut in syllogismis fit rhetoricis. Et p dictũ eius aliqua alia:vult ꝯclusionẽ:⁊ illud ẽ.i.rõ ẽ:qꝛ opȝ vt sit ꝯclusio alia a propositionibus:qm res i.cõclusiones nõ accipiuntur in ostensione suipsius ⁊ per hanc particulam separatur syllogismus a petitiõe principij ⁊ ab entimemate in quo arguitur a tota copulatiua ad partem:vñ iste nõ ẽ syllogismus ois hõ ẽ animal:oẽ animal ẽ substantia:ḡ ois hõ est animal. Similiter nec iste:ois hõ ẽ hõ:ois hõ ẽ hõ:ḡ ois hõ est hõ. Et per dictum suũ sequit ex necessitate conditionatur quidẽ necessitas:ppterea qꝛ ex ꝯsequentijs quedam est necessaria:⁊ quedã nõ necessaria:⁊ p hãc ꝯditionẽ differt syllogismus ab orationib⁹ ex quib⁹ sequit ꝯsequẽtia nõ necessaria:q̄ sunt inductio ⁊ exẽplũ:maxime illa inductio in qua nõ enumerãtur oia singularia:⁊ syllogismi qui ꝯcludũt aliqñ affirmatiõnẽ:aliqñ negationẽ:hac ḡ particula excludũtur oẽs ꝯbinationes inutiles ⁊ inepte ad syllogizandũ:quales sunt ex solis negatiuis:⁊ puris particularibus:⁊ queeũqȝ nõ necessario colligũt id qđ infertur. Est ḡ manifestũ ꝙ syllogismus sit oratio enũciatiua ⁊ ꝙ preter propositiones sequatur aliud quidpiã:⁊ ꝙ sit eõ sequentia necessaria:argumẽtationes nãqȝ nõ syllogistice si vim aliquã habeant concludendi:hoc ẽ quatenus in syllogismũ reducũtur:superest ostẽdere ꝙ ĩ syllogismo ponant plures ppositiones vna: ⁊ infra capite.22.id notũ fiet.

Item ait:syllogismus pfectus ẽ ille qui non indiget in apparentia eius qđ sequitur ex eo conclusio: vt agatur aliquid aliud preter ipsum ex eo qđ ostenditur conclusio eius.i.in syllogismo perfecto est manifesta euidentia:⁊ palam est conclusionẽ ex necessitate prouenire. Imperfectus ẽ qui indiget in ostensione eius qđ sequitur ex eo ꝯclusio:vt agat aliquid aliud ex propositionibus q̄ ponũtur in eo:diuiditur ergo syllogismus in duas partes:quia ex eo cui diminuitur aliqd quo ostẽdit qđ ẽ syllogismus:⁊ hic ẽ q appropriat noĩe impfecti:⁊ ex eo ẽ cui nõ diminuitur aliqd quo ostẽdit ꝙ ẽ syllogismus:⁊ hic ẽ q appropriat noĩe pfecti. Vñ in syllogismo perfecto termini oẽs q necessarij sunt:vt euidẽtissimus appareat sumpti sunt ꝛ neqȝ indiget aliquo termino q sit extra positus. Insup ppõnes oẽs que necessarie sũt vt appareat existatqȝ euidens sumpte sunt:in syllogismo impfecto oẽs qdẽ termini sumpti sunt:⁊ nõ ẽ alius desiderãdus:sȝ nõ oẽs ppositiões sumpte sunt vt euidẽs diiudicet:etenim ꝯuersiõe:syllogismo per ĩpossibile:syllogismo resolutorio victur Aristoteles dũ syllogismos imperfectos ad perfectos reducere tentabit.

Quintũ documẽtũ sit tale. In toto quoppiaȝ eẽ qppiã ⁊ de oĩ pdicari alteꝝ d̄ altero idẽ sunt. Silr ĩ toto ñ eẽ alterũ ĩ altero ⁊ de nullo pdicari alteꝝ d̄ altero ideȝ.i.eẽ ĩ toto ⁊ dici d̄ oĩ sunt ideȝ re:differũt rõne:eẽ ĩ toto dicit ꝯparatiõeȝ subiecti ad pdicatũ:dici de oĩ dicit ꝯparationeȝ pdicati ad subiectũ:cũ nõ sit aliud nisi pdicatum cuilibet parti subiecti inesse:distribuit tñ signum distributiuũ subiectũ pro qualibet parte subiecti. Dicimus aũt de oĩ pdicari:qñ nihil subiecti sumere possumus de quo nõ dicat predicatũ:silr dicimus de nullo dici:quando scilicet nihil qs põt sumẽ subiecti:a quo ñ remoueatur pdicatũ:dixit subiecti vt ꝯprehendẽt tã partes subiectiuas q̄ȝ integrales: vt hõ mouet ḡ caput: manus. Alij dixerunt sub subiecto ꝯprehendentes tantũ partes subiectiuas.

Auerrois dicit. Et per dictũ quidẽ de oi: aut dictũ de nullo: vult cũ nõ inueniat aliqd pdicatũ in oi subiecto de quo pdicatur pdicatũ: ⁊ illud est p hoc vt sit pdicatũ inuẽtũ oi subiecto ⁊ oi qd disponit p subiectuз: ⁊ inuenit in eo donec sit dictũ nřm: oẽ qd est aial est corpus: cuз volumus in eo intentionẽ dicti de oi: nõ est eius intẽtio: q vnũquodqз ex aialibus est corp⁹: sed vnũquodqз aialiuз ⁊ oẽ qd disponit p quoduis vnuз aialium est corpus: ⁊ hec est differẽtia inter dictuз de oi ⁊ ppõnem vlẽm: nam p propõneз vlẽm nõ denotat habitudo ad formã syllogisticã: sed bene p dictũ de oi id cõprehẽdit: dictũ.n. de oi significat: q de quolibet ɔtento sub subiecto dr̃ predicatũ: ⁊ de quolibet de q dr̃ subiectũ: dr̃ ẽt predicatũ: his quinqз documentis expedita est sñia primi capituli.

Digressio.

Contra propõnes hic approbatas inducant nõnulle difficultates. In primis hec ppõnis deffinitio vr̃ nõ recta oratio affirmatiua vel negatiua alicui⁹ de aliquo: tuз qz est nugatoria: cum ideз sit dicere affirmatiua ⁊ alicui⁹ de aliquo: negatiua ⁊ alicuius ab aliquo. Tum qz talis diffinitio cõsentit ⁊ cõclusioni ⁊ huic orationi. Deum eẽ: nec nõ ⁊ huic: Cato est vel nõ est san⁹. Tum qz affirmatiuũ ⁊ negatiuũ sunt pres subiectiue enũciatiõis ergo nõ diffinientes. Tum qz eadẽ ppõ est affirmatiua ⁊ negatiua: naз hec possibile est non eẽ cuз ɔ̃dicat huic affirmatiue: necesse est eẽ: est negatiua: affirmationi.n. sola negatio ɔ̃dictoria est. Item equalet huic negatiue: non eẽ: ǵ est negatiua: sed Aristoteles. 2. periher menias capite. 3. eam asserit eẽ affirmatiuã: ǵ. Iterũ hec propõ: ois hõ est nõ iustus est affirmatiua: vt cõstat: equalet huic negatiue: nullus hõ est iust⁹ ergo est negatiua. ¶ Solutio est. Dico primo: in deffinitione ppõnis: addit affirmatiuũ aut negatiuũ nõ tã q̃ partes deffinitõis sed vt species in quas propõ ipsa diuidit. Dico scdo: cõclusio ⁊ ppõ sunt idem re ⁊ hec oratio: deuз eẽ nõ est oratio indicatiua: hec vero: Cato est vel nõ est sanus apud multos est mixte qualitatis.i. affirmatiua ⁊ negatiua simul: eam tñ puto eẽ affirmatiuam; siue sit disiunctiua siue cathegorica de disiuncto extremo: naз ly vel affirmat: ⁊ verbum principale. Dico tertio: hec possibile est non eẽ nõ ɔ̃dicit huic: necesse est eẽ: cuius hec est negatio: non necesse est eẽ: in istis.n. duabus propositionib⁹ necesse est eẽ: non necesse est eẽ: enũciatur ideз d eodeз affirmatiue scilicet ⁊ negatiue: at cũ in istis: possibile est non esse: necesse est esse: predicentur possibile ⁊ necessarium ⁊ non sint idem: non erunt prefate propositiones contradictorie: verũtamen hec affirmatiua possibile est non esse equiualet huic negatiue: non necesse est eẽ: neqз reputandum est inconueniens affirmatiuam idem posse q negatiua: ⁊ voluit Aristoteles has equiualere: omnis homo est non iustus: nullus homo est iust⁹: similiter ⁊ has homo est iustus: homo non est non iustus: idem itaqз possunt quo ad veritatem ⁊ falsitatem: quo ad cõsequẽtiam: non aũt quo ad affirmationem ⁊ negationem: propositio insup copulatiua negatiua valet disiunctiuam affirmatiuam ⁊ disiunctiua negatiua copulatiuam affirmatiuam.

Est difficultas ñ pretermittẽda: ceteris relictiз q ad p̃mũ hoc capput ptinere vident: nũqd ɔclusio sit de eẽntia syllogismi. Solitus sum tenere partem affirmatiuam: his rationibus. Modus ⁊ figura sunt principia formalia syllogismi: sed modus a modo ⁊ figura a figura secernitur per conclusionẽ: ergo. Iteз hec secunda intentio syllogismus fundatur in p̃missis ⁊ terminatur ad conclusionẽ: ergo syllogismus ñ est perfectus ⁊ integer absqз conclusione. Item syllogismus est consequentia: de cõsequentie eẽntia ẽ antecedens ⁊ consequens: ergo. Sunt qui arbitrantur conclusionem non eẽ de eẽntia syllogismi: sed syllogismum dicunt eẽ conclusionis illatiuũ. Tum quia demonstratio est due premisse: per quas in nobis ḡ generatur notitia scientifica conclusionis. Tuз quia est omnis syllogismus ex tribus terminis ⁊ duabus ppositionibus. Tum qz sublata conclusione remãet syllogismus perfectus in certo modo certaqз figura est.n. modus ordinatio p̃missarũ ⁊ figura terminoꝝ: propterea agendo partes conciliantis dico q syllogismus põt capi dupliciter: vno mõ vt ẽ inferens tñ ⁊ ita cõclusio nõ ẽ de eẽntia syllogismi: alio mõ vt est ɔgregatũ ex inferente ⁊ illato: quo pacto ɔclusio ẽ d integritate syllogismi.

¶ Caput Secundum.

Voniaз aũt ois.

Quia beneficio conuersionis syllogismi imperfecti ad perfectos reducuntur: idcirco quibusdã documentis de conuersione propositionum de inesse: de necessario: ⁊ de cõtingenti presenti capite tractandum ẽ. Primũ documentũ sit tale: oĩs ppositio aut est de inesse aut de necessario ineẽ: aut de contingenti inesse: relinquit ppositiones de possibili ⁊ impossibili: cum ex his infra syllogismi nõ cõstituãtur: verũtamen cognita forma syllogizandi ex ppositionibus de necessario ⁊ ɔtingẽti facile admodum erit formare syllogismos ex propositionibus de possibili ⁊ impossibili. Et harum ppositionum s̃m vnãquãqз locutionẽ ⁊ appellationẽ.i. tã de ineẽ q̃ de contingenti q̃ de necessario: quedam sunt affirmatiue: quedaз negatiue: rursus tam affirmatiuarum q̃ negatiuarum alie sunt vniuersales: q̃dam particulares: ⁊ quedam indefinite.

Auerrois dicit: oĩs qdẽ ppositio aut ẽ absoluta.i. inuẽta ĩ actu. que solet dici ppositio de ineẽ: aut necessaria aut possibilis: ⁊ propter hoc diuiduntur genera syllogismorũ diuisione partium modorum propositionum.i. syllogismi partiuntur s̃m q partiuntur propositiões: introduxit ǵ Aristoteles hanc diuisionem: vt intelligẽtur genera syllogismoꝝ diuidi diuisiõe partiũ modoꝝ ppositionũ: ⁊ post diffinitionẽ syllogismi talis diuisio assignata ẽ: qm̃ p has ppositiones nõ ɔstituunt syllogismi quatenus syllogismi sunt: penes.n. variationẽ ppositionũ in quantitate ⁊ qualitate mutat modus syllogisticus: ⁊ nõ penes variationẽ ppositionũ de ineẽ: de necessario: de ɔtingenti.

Itẽ ait: p inuentas quidẽ vr̃ vt velut hic inuẽtas ĩ actu q̃ ñ sunt necessarie: scilicet illas in qbus inuenitur predicatum omnibus partibus subiecti ⁊ illud s̃m plurimum temporis: ⁊ hec est differentia inter necessarias ⁊ inuentas in actu: scilicet q in ne

cessarijs inuenitur predicatum omnibus singularibus subiecti in omni tpe sed in illis in plurimo tēporis: ⁊ simile est vt intrēt hunc modū ex propositionibus ille ꝺ quibus ignoratur ꝙ sint necessarie aut non necessarie: ⁊ he sunt ꝓpositiones que nō inueniuntur in actu nisi dum durat subiectum inuentum in actu aut predicatum: ⁊ hec est sentētia Alexandri quoniaꝫ iste singulares ⁊ si inueniatur ex eis vniuersalis: est tamen admoduꝫ ipsius ex tempore ⁊ ꝑ accidēs. Sensus est: propositio absoluta vt Auerrois infra declarabit aliqua est vera in omni tempore aut plurimo temporis; veluti sunt iste: omnis coru⁹ est niger: omnis nix est alba: aliqua est vera in minimo tempore: sicut est ista: omne motum est homo. Iteꝫ est aliqua absoluta ſm scientiaꝫ tantuꝫ ⁊ est illa cui⁹ scimus predicatum inesse subiecto sed ignoramus an necessario an possibiliter insit: aliqua est absoluta ſm essentiam ⁊ scientiaꝫ: veluti est ista: omnis coru⁹ est niger. Et Alexander tenuit ꝙ propositio inuenta seu de esse est propositio possibilis quando ipsa habet predicatū actu inherens ipsi subiecto in tēpore presenti. Contra per paruū tempus accidit ꝙ ponatur in actu respectu omniū suppositorū: tales aūt propōnes sunt ꝑ accidēs quas etiaꝫ ars agricole nō faceret a fortiori nec ars topica nec demonstratiua ꝗ difficile erit ſm mentem Alexādri inuenire propositionem vniuersaleꝫ de ines̄. Item constat Aristotelem vitare huiusmodi propositiones inuentas in eo ꝙ venit post. i. infra capite. 13. vult Aristoteles ꝙ ꝓpositiones inuēte debent eē in omni non in tempore determinato vt nunc vel per aliquod tempus demonstratum sed per tempus absolutum: nam ex talibus propositionibus fiunt syllogismi: ergo nō debꝫ accipi propositio de inesse que in tempore determinato sit vera: cum ex tali ⁊ ea que est de possibili aliquando sequatur verum: aliquādo sequatur falsum: hec sunt exempla: omnis homo potest moueri: ⁊ omne quod nūc mouetur est equus ergo omnis homo est equus. Iteꝫ omnis homo potest moueri: omne quod mouetur nūc est animal ergo omnis homo est animal.

Iterum ait: neqꝫ est etiam aliquid continens necessarium ⁊ possibile que est sentētia Theofrasti ⁊ alioruꝫ: nisi velit ⁊ intelligat per scitas inuentas ignotas inesse eas necessarias aut possibiles: quia quod intendit hic est diuisio propositionis ſm diuisiones inuenti aut ſm diuisiones scitorū primoꝝ ſm naturaꝫ idest Theofrastus credidit illā esse propositionē absolutaꝫ in qua deficeret expresse modus necessitatis ⁊ modus possibilitatis: materia auteꝫ existeret necessaria vel possibilis: ⁊ propterea quia talis propositio non modalis poterat effici modalis de necessario ⁊ possibili: dicebatur ꝙ ipsa continebat necessarium ⁊ possibile: ⁊ ita ſm istaꝫ opinionem modi faciebant propositiōem modalē: absentia modoꝝ propōneꝫ de ineē: nisi intellexerit Theofrast⁹ per scitas inuētas ignotas ineē eas necessarias aut possibiles. i. absolutaꝫ ſm sciam tantū. At Auerrois arbitratur ꝙ modi nō ꝯstituāt propositiōes eē tales: vt modus necessarij non reddit propositionē necessariam: nec eius absentia ꝓpositionē de ineē: sed solum ex ratione terminoruꝫ hꝫ propō ꝙ sit necessaria vel de ineē vel possibilis.

Digressio.

Quia eorum que sunt: quedā sunt de quibus ⁊ verum dicere ꝙ sunt tantū: vt igneꝫ calefacere: alia sunt necessaria: vt celum moueri: alia possibilia vt sedentem ambulare: iccirco ſm naturaꝫ reꝝ fuit nomen ꝓpositionis partituꝫ in ꝓpositionē absolutam: ꝓpositionē de necessario ⁊ ꝓpositionē de possibili: verum ꝑ contentiones nō contēnendas inter expositores: occurrētes circa prefatam diuisionē operéprecium est inducere opiniones varias: vt deinde opinio Auerrois clarius itelligat. Et in primis dico ꝙ latini ⁊ inter grecos Theofrastus: Themisti⁹ ⁊ Herminius tenuerunt ꝙ ꝓpositio absoluta seu de inesse eēt illa in qua nō exprimeretur modus modaliter capius: ⁊ ita ꝓpositiones primi ⁊ secundi modi dicēdi ꝑ se: sine modo necessitatis dicende sunt de inesse propositiones etiam si sint de modo cōiungētis: eo āmoto: remanēt ꝓpositiōes de inesse: quādoqꝫ vere: quādoqꝫ false: omnis ergo ꝓpositio sine modo: siue sit in terminis necessarijs: siue possibilibus positis inesse: siue nōdū positis ineē dicitur ꝓpositio de inesse: ⁊ inuenitur aliqua ꝓpositio de inesse vera: aliqua falsa: aliqua necessaria: alia impossibilis: alia possibilis: ⁊ capiendo possibile vt distinguitur ab inesse: aliqua ē ꝓpositio vera de inesse que nec est necessaria nec possibilis: ergo sublatis propositionibus de necessario ⁊ possibili potest remanere aliqua ꝓpositio de ineē vera non necessaria neqꝫ possibilis: hinc insurrexit apud latinos distinctio de propositione de ineē: quā aliqua ē de ineē simpliciter: aliqua de ineē vt nunc: quibus Aristoteles vtitur dum syllogismos mixtos constituit ⁊ difformes.

¶ Alexander opinatur nec ꝓpositioneꝫ de terminis necessarijs: neqꝫ propositionem de terminis possibilibus non positis actu eē propositionē de ineē: sed asserebat solam illam propositionē fore de ineē q̄ eēt ꝺ terminis possibilibus positis in actu: apud quē reperiebatur propositio de ineē non determinata tempore: ⁊ propositio de ineē temporalis: vnde si formauero hūc syllogismū: omne grāmaticū deambulat: omnem hominem contingit eē grāmaticū: ergo omnem hominem contingit deambulare: maior quia nō deponit veritatem minore de contingēti posita ineē vocatur propositio de ineē nō determinata tempore: at formato isto: omne qꝺ mouetur ē homo: omnē asinū ꝯtingit moueri ergo omnē asinuꝫ contingit eē hominem: maior amittit veritatē si minor ponatur ineē: ⁊ ꝓpterea appellatur propositio de ineē temporalis: ⁊ cum propositiones possibiles sint in triplici differētia: equaliter scilicet ī pluribus ⁊ paucioribus: ita inueniuntur propositiones de ineē illis correspōdentes: equaliter: in pluribus ⁊ paucioribus: possibile ē equaliter animal dormire: hec est de ineē equalr: animal dormit. Possibile ē vt in pluribus hominē canescere in senectute: hec est de ineē vt in plurib⁹: homo canescit in senectute. Possibile ē vt in paucioribus hominem non canescē in senectute: hec est de ineē vt in paucioribus: homo nō canescit ī senectute: ⁊ ita possibile ⁊ de ineē consimiliter se habeat: capiendo possibile vt nō distinguitur ab ineē: accipiendo aūt possibile pro vt seiungitur ab ineē: propositio de ineē vt in pluribus efficitur de possibili vt in paucioribus: ⁊ ꝓpositio de ineē vt in paucioribus reddit de possibili vt in pluribus: veluti cum dicimus: omne habēs oculum videt: talis ꝓpositio ē vera de ineē vt in pluribus: at hec est ꝺ possibili vt in paucioribꝰ: possibile

est omne

est omne habens oculum videre: quia in paucioribus habens oculum non videt: ista vero: mater odit filium est de inesse vt in paucioribus: hec: possibile est matrem habere odio filium est de possibili vt in pluribus: nam in pluribus mater non odit filium: verumtamen quandoque visus est Alexander sentire illam dixtarat ppositionē esse de inesse que deriuabatur a possibili vt in paucioribus.

Auerrois sententia stat in hoc: ppositio necessaria est in terminis necessarijs semp eandē dispositionē obseruātibus: veluti est propositio primi et secūdi modi: est namque hec propositio necessaria: homo est animal: quia subiectum et predicatum semper est: et subiectum semper est in predicato: ergo ille propositiones non continebuntur sub propositione necessariarum quarum subiecta et predicata non sunt sub eadem dispositione: quāuis predicata necessario sint: quando subiecta sunt: sicuti est ista: currens mouetur: que de inesse est non necessaria: quoniam currens non semper est: licet quādo cursus est motus sit: similiter et ista: omne grāmaticum est homo: est de inesse non necessaria: non enim grāmaticum semper est: neque semper homo est grāmaticus: ista: omne ambulans mouetur dicitur inuēta: quia non est ex terminis necessarijs: licet enim motus sequatur ad ambulationem necessario: tamē nec motus nec ambulans sunt necessario i subiecto ambulante: Pariter et ista: omne ambulans est animal est censenda de inesse: merito ambulatiōis importate per ly ambulās: Dat ergo aliqua ppositio de inesse que pōt esse vl'is nō determinata tēpore cuius predicatū semper inest subiecto posito in actu nō necessaria neque possibilis: sunt et ppōes absolute equaliter: vt in plurib⁹ vt in paucio: ib⁹ correspōdentes ppositiōib⁹ possibilibus equalr vt in plurib⁹ et vt in paucioribus⁹: Propositio de inesse vt in plurib⁹ dicit duob⁹ modis. Uno mō q̄ pdicatū insit subiecto plurimo tempore vel non insit: vt si sit affirmatiua vt in pluribus predicatū maiori tēpore insit q̄z nō isit: aliquando tamen insit: veluti cū dicimus: hō nō comedit: hec vera est frequenter. nā maius est tempus in quo nō comedit q̄z in quo comedit: aliqñ tamen comedit: similiter et ista: habens oculum videt vera est vt in plurib⁹: aliqñ tamen habēs oculum non videt: Alio modo dicitur propositio vera de inesse vt i pluribus quādo predicatum inest subiecto semper: possibile est tamen q̄ non insit: sicut hec: coruus est niger: possibile est enim coruum non esse nigrum: et hec est vl'is per accidens: omnis coruus est niger: qr inter subiectum et predicatum non inuenitur perseitas. Hec sunt que de conditionibus propositionum dictarum senserunt expositores.

Secundum documentum sit tale. Uniuersalis negatiua et particularis affirmatiua cōuertunt simpliei cōuersiōe. Uniuersalis affirmatiua cōuertit i particularē: Particularis negatiua non necessario conuertitur.

Auerrois primo dicit: et volo per cōuersionem vt permutet ordo partium enunciationis et fiat predicatum ipsius subiectum et subiectum illius predicatum et remanet eius veritas et qualitas eius ex affirmatione aut negatione obseruante: sed cum permutatur ordo et non remanet veritas obseruata est id quod dicitur in hac arte euersio propositionis. Sensus est conuersio est proprietas propositionum vtroque termino subiecto scilicet et predicato participantium qualitate eadem permanente et veritate ordine mutato: hec diffinitio cōuersionis cōsentit conuersioni simplici qua cōuertuntur vniuersalis negatiua et particularis affirmatiua de inesse et de necessario: et conuersioni per accidens qua quidez cōuertitur vniuersalis affirmatiua in particularē: nō ꝯuersioni competit ppositionū de cōtingenti ad oppositas qualitates: nec ꝯuersioni p cōtrapositionē: de qua Aristoteles non tractat: cum ea nō reducantur syllogismi imperfecti ad pfectos: inter conuersionē simplicem et per accidens hoc potissimum discrimen: existit: qr in simplici cōuertens et cōuersa et ecōtrario conuersa et cōuertens in veritate et falsitate sibi respondēt: in cōuersione per accidēs si cōuersa est vera et cōuertens: non autem si conuertens vera fuerit sequitur vt conuersa vera existat: et propterea non potest particularis affirmatiua cōuerti per accidens in vniuersalem affirmatiuā: nam stat particularē esse verum vniuersali existēte falsa: et apd Cōmentatorē mutatio particularis in vl'em dicitur euersio propōnis non ꝯuersio.

Item ait: sed negatiua ꝯtrariū non conuertitur semper in omni materia ex hoc modo: et hec est res que conditionatur in propositionibus cōuertibilibus. Sciendū est: vniuersalis affirmatiua et particularis negatiua in materia conuertibili et materia prorsus impossibili simpliciter cōuerti dicunt: hec. n. omnis homo est risibilis cōuertitur in istam: omne risibile est homo: ista vero: omnis hō ē leo: in istam: ois leo est hō: hec particularis: aliquis hō nō est risibilis: in istaz: aliquod risibile nō est homo: ista aūt: aliquis hō nō est leo: in istam: aliquis leo nō est homo: ergo cōuersio simplex permittit variaz terminorum suppositōem.

Iterum ait: quoniam exemplificatio in litteris dignius est vt non putetur in eo quod ostenditur ex hoc vt sit quidem sequens propter materiam scilicet propter exemplum positum in eo non propter rem: idest formam in seipsa. Sensus est: tractans de syllogismo simplici qui tantum formaliter syllogismus est: et in omni materia habet poni: et nullius materie est proprius terminus vniꝰ ignotis nihil et omnia significantibus: nihil dico: qr nullam determinant materiam: omnis vero dico significantibus: quia omnibus materijs sunt applicabiles.

Digressio.

Ut ea que hic agitata sunt clarissime intelligantur paulo altius exordiendo dico primo. Conuersio sm Albertum non est argumentatio: cuz in conuersione non reperiantur tres termini et due propositiones a conclusione seiuncte. Item in speciebus argumentationum in quibus fides fit non potest vna propositio indifferenter esse antecedens et consequens: at in conuersione vniuersalis negatiue vna potest esse antecedens vel altera. Itez entimemate intellectus deducit vnam propositionem ex alia altera in mente reseruata. Sed per conuersionez deducit intellectus vnam propositionez ex alia: nulla ppositiōe in mente reseruata ergo cōuersio nō est entimema. Et propterea iquit Albertus: est et alius modus cōsequētie qui est cōuertētie cōsequētia: qñ aliqd sub vno situ partiū sequit ad seipsum sub alio

partium situ ⁊ hoc modo vna ꝓpositio infert suam cõuersam que eadem ẽ illi quãuis sub vno situ prius est magis nota ⁊ sub alio situ minus nota: ⁊ sm ꝙ est magis nota infert suam conuersam sub alio situ minus notam: ⁊ aduertendum: licet vna propositio in conuersione sit magis nota alia: quia tamen inter cõuersam ⁊ conuertentem non existit tanta distinctio quanta requiritur inter probans ⁊ probatum: ideo cõuersio non est argumẽtum rei dubie faciens fidẽ: propositiones igitur inter quas est conuersio etiam si inter se nõ causent fidem altera respectu alterius: vna tamen illarum adiuncta cum tertia facit de aliquo latissimaȝ euidentiam que ab altera cum eadem nõ fieret: ⁊ ita cõcludendum est cõuersionem esse necessariam cõsequẽtiam a cõuersa ad cõuertentẽ: cuȝ cõuersa nõ possit esse vera sine cõuertente ⁊ sint de eisdem terminis.

Dico secundo: sub isto termino ꝯuersio comprehenduntur tres termini minus cõmunes: cõuersio simplex: cõuersio per accidens: cõuersio per cõtrapositionẽ: cõuersio simplex est duaruȝ propositionũ cathegoricarũ similium qualitatũ ⁊ quãtitatũ vtroqȝ termino participantium ordine ecõuerso vnius ad aliam formalis cõsequentia: determinatione nõ mutata: iccirco ista: oĩs homo est animal nõ cõuertitur in istam: tantuȝ aĩal est homo: ⁊ hac simplici cõuersione cõuertũtur vniuersalis negatiua ⁊ particularis affirmatiua: ⁊ non incõueniit quandoqȝ aliquid addere: veluti cum dicimus: nullus hõ est omne animal: cõuertiẽ in istaȝ: nihil quod est omne animal est homo: ⁊ si debet permanere in simplici cõuersione eadẽ quãtitas vtriusqȝ propositionis: vniuersalis negatiua cuius predicatum est terminus singularis nõ cõuertetur. Similiter propositiões singulares nõ cõuertentur simpliciter: sed si conuersio simplex sit vbi sit mutua cõuersio ⁊ consequentia: non obstante diuersa quantitate antecedentis ⁊ consequentis poterunt vniuersalis negatiua de predicato singulari ⁊ singulares simpliciter cõuerti. Iteȝ particularis in indefinitã ⁊ singularem: ⁊ debet seruari ampliatio ⁊ idem genus suppositionis terminoꝝ. Ex his infero corolarie ꝙ ista propõ: nullus hõ est salse animal: cõuertiẽ in istam: nihil qḋ est salse animal est homo: ⁊ hec: domus fit: in istam: quod fit est vel erit vel potest esse domus. Similiter ista: nulla essentia diuina est generans cõuertitur in istam: nulla essentia generãs est essentia: ⁊ ista: creans semper ẽ Deus in istam: aliquid quod semper est Deus est creans: hec: alteratuȝ currit velociter in istam: velociter currens est alteratum. Et ista: ego sum Tiberius: si a me conuertatur: ita conuertetur: Tiberius sum ego: Si a te: sic debet cõuerti: Tiberius est tu. Ista: nullus homo est scribẽs in istam nullum scribens est homo. Rursus quo nam pacto propositiones de preterito ⁊ futuro de inesse conuerti debeant non facile est intelligere: veluti sunt iste: nulla virgo fuit corrupta: nullus senex erit puer. Quidam homo est mortuus nullus homo fuit albus: Virgo erit pregnans: Virgo est futura meretrix. Sunt qui eas absqȝ aliqua distinctione conuertunt saluata terminorum ampliatione. Alij eas distinguunt dicentes subiectuȝ posse accipi pro eo qḋ est: vel pro eo quod fuit in propositione de preterito: vel pro eo quod erit in propositione de futuro. Verum siquis cupiat prefatas propositiones conuertere absqȝ distinctiõe ⁊ negata ampliatiõe opus est vt hac via procedat: subiectum cuiuscunqȝ propositionis de verbo preteriti temporis vel eius participij semper stat pro eo quod fuit: siue sit siue nõ sit sublata quacũqȝ determinatiõe: Subiectum propositiõis de verbo futuri temporis inuenitur stare pro eo quod erit: ⁊ hoc si subiecta sint concreta a supposito. nam si subiectum existat cõcretum a subiecto potest sumi pro eo quod denomĩat ⁊ pro eo qḋ significat: vnde ista: nullum album fuit sortes: si sumatur ly album pro eo quod denomĩat significat ꝙ nihil quod nũc est subiectũm albedini fuit sortes: ꝙ cõuertitur in istam: Sortes nũquam fuit aliquod tale cui albedo nũc iest: at si capiatur ly album pro eo quod significat sumitur tãtuȝ pro suppositis de preterito: ⁊ tũc si nullum album fuit sortes: sortes nõ fuit albus: similiter dicatur de ista: nullum videns fuit cecum: ⁊ si propositio sit vera subiecto accepto ꝓ denominato: falsa si pro significato capiaẽ: talis propositio dicenda est falsa per se ⁊ vera solum per accidens: quinimo magis falsa ꝙȝ vera appellanda est: patet de istis: virgo erit pregnans: Album fuit nigrum: Puer erit senex: itaqȝ cuiuslibet propositiõis de verbo preterito vel futuro cuius subiectum duo dicit: necessario dispositio significatur vel vt presens in subiecto tamen preterito vel futuro: vel vt preterita ⁊ futura ⁊ est necesse ꝙ si predicatum accipiatur pro tempore preterito vel futuro: similiter talis dispositio accipiatur: Si vero subiectum non significet duo vel predicatum: tunc non est necesse subiectum ⁊ predicatum simul pro eodem tempore verificari.

Dico tertio. Conuersio per accidens dicitur illa quando non manet eadem quantitas antecedentis ⁊ consequentis: inter cuius conuersionis propositiones non est mutua cõuersio ⁊ mutua consequentia: qua quidem conuersione conuertitur vniuersalis affirmatiua in particularem. Et ratio est: vniuersalis affirmatio infert particularem affirmatiuam que cum simpliciter conuertatur in particularem affirmatiuam in ipsam per accidens conuertetur vniuersalis affirmatiua: at vniuersalis negatiua licet inferat particularem negatiuam: quia tamen particularis negatiua non cõuertiẽ in particularem negatiuã: ideo vlis negatiua nõ est dicta ab Aristotele cõuerti per accidẽs in particularem negatiuã: ⁊ ita primus modus prime figure efficitur quintus modus conclusione conuersa per accidens: quintus vero modus reducitur in primuȝ nõ ratione conuersiõis particularis: sed merito premissarum vniuersalium ad quas directe ⁊ primo consequitur conclusio vlis: Neqȝ est dicendum ꝙ particularis negatiua cõuertatur simpliciter in particularẽ negatiuam: licet inter vniuersales negatiuas ad q̃s consequuntur particulares negatiue sit mutua simplex conuersio: vnde si colligerẽt iste sequelle: nullũ b. est. a. ergo aliquod. b. non est. a. aliquod. b. nõ est a. ergo nullum. a. est. b. nulluȝ. a. est. b. ergo aliquod a. non est. b. posset saluari ꝙ sicut ista: nullum. b. est a. conuertitur in istam: nullum. a. est. b. ita ⁊ ista: aliquod. b. non est. a. in istam: aliquod. a. non est. b. verum constat istam consequentiam non valere: aliqḋ b. non est. a. ergo nullum. a. est. b.

Dico quarto: cõuersio ꝑ cõtrapositionẽ ẽ quando termini finiti mutantur in terminos infinitos

infinitos: seruata eadẽ quãtitate ⁊ qualitate: qua qdẽ cõuersiõe cõuertunt̃ vniuersalis affirmatiua ⁊ pticularis negatiua: ⁊ in tali cõuersiõe ꝯuersa ⁊ cõuertẽs sibiipsi respõdẽt in veritate ⁊ falsitate: his exemplis hoc cõstat: omnis homo est animal: oẽ nõ animal est nõ hõ: ois homo est risibilis: omne non risibile ẽ nõ homo: omnis hõ est coloratus: omne nõ coloratum est nõ homo: ois homo est equus: omnis nõ equus est nõ hõ: potest vniuersalis affirmatiua falsa cõuerti per accidens in particularẽ veraȝ. nam ex falso potest deduci veruȝ: cõuersione per cõtrapositionẽ conuertitur in vniuersalẽ falsam. Tenẽdum est enȝ ex cõuersa in quauis cõuersione semper cõuertentẽ sequi formali cõsequẽtia: cũ omnis cõuersio sit consequentia formalis addita scilicet nota illatiõis: ⁊ ita colligũt iste sequelle: aliquã rosa nõ est substantia ergo aliqua nõ substãtia nõ est nõ rosa: Chimera non est animal ergo nõ animal nõ est nõ chimera: Sunt etiam ambe iste false: ois chimera est animal: oẽ non animal est nõ chimera: neqȝ ista est vera: rosa non est substãtia: nulla rosa existẽte. Et quẽadmodum ista ẽ vera: chimera nõ est aial: ita ⁊ ista: nõ aial nõ est nõ chimera. nam chimera est nõ animal ⁊ est chimera: non enim valet: chimera est nõ animal ergo est: vnde sicut iste sunt vere: cecitas est cecitas: nõ ens est non ens: ita ⁊ ista: chimera est chimera: hec de digressione.

Tertium documentum sit tale: vniuersalis negatiua ⁊ particularis affirmatiua de necessario simplici cõuertuntur cõuersiõe: vniuersalis affirmatiua cõuertitur ĩ particularem. Particular's negatiua nõ cõuertitur: propositõis ergo de necessario ⁊ propositões de inesse paribus cõuertitur cõuersiõibus.

Auerrois primo dicit: si nihil ex. b. est. a. necessario est verum: dico ꝙ sequitur vt sit nihil ex. a. b. necessario verum: idest ista cõsequẽtia valet: necesse est nullum. b. esse. a. ergo necesse est nullum. a. esse. b. cuius demõstratio est: quia si nõ est verum dictum nostrum: necessario nullum. a. est. b. ergo suum cõtradictorium est verũ qđ est affirmatiua particularis que est in materia possibili que materia possibilis est cõtraria materie necessarie: aut affirmatiua particularis necessaria est etiã cõtradictorium vniuersalis negatiue de necessario: idest huic: necesse est nullum. a. esse. b. cõtradicit vel ista: necesse est aliquod. a. esse. b. ex parte scilicet dicti: vel ista: contingit aliquod. a. esse. b. ⁊ si posuerimus hanc: ita vt ponamus: quoddam. a. est. b. contingẽter: quia dictum est ꝙ possibile est illud ꝙ quãdo descẽdit ad actum nullum. sequitur impossibile: est manifestum ꝙ si posuimus quoddam. a. est. b. in actu: accidit ex hoc impossibile. nam si posuerimus ꝙ quoddam. a. est. b. in actu: ergo quoddaȝ. b. est. a. in actu: ergo his cõcludẽdum est vniuersalem negatiuam necessariam cõuerti simpliciter in vniuersalem negatiuam necessariam: ⁊ ita Auerrois posuit illam de cõtingẽti ĩ esse: vt Aristotelis probatio non esset per ignotiora: quia adhuc cõuersio propositionum de ꝯtĩgẽti nõ erat patefacta.

Item ait: cum non sint hic preter has duas materias: quoniam absoluta est ex natura possibilis: ⁊ nõ dicit ꝙ absolutum sit possibile sȝ id dicit esse de natura possibilis: sicut actus ⁊ potentia sunt eiusdem nature: propositiões enȝ absolute deriuantur a possibilibus propositionibus: vt superioribus lectionibus est declaratum.

Digressio.

Latini fere oẽs in cõuertendis ꝑpositõibus modalibus his procedunt fundamentis: primuȝ est: propositões modales sunt duplices: cõposite ⁊ diuise: cõposite quo ad suaȝ totaleȝ cõuersionem debẽt cõuerti cõsimiliter sicut ille de inesse: vt cum dicitur: necesse est hoiem esse animal: cõuertitur in istam: hoiem esse animal est necesse: ⁊ hũc modum cõuertendi Aristoteles nõ tradidit: imo cũ modus semp sit predicatuȝ siue antecedat dictuȝ siue sequatur nõ erit illa cõuersio: cuȝ cõuersio requirat variatiõem factam ex parte subiecti ⁊ predicati. Scdm fundamẽtuȝ eoꝝ est tale: propositões modales composite de li veruȝ: possibile: necessarium cõuertũtur quo ad partes dicti trãsponẽdo eas modo cõsimiliter se hñte: ⁊ sic cõuerti nõ debẽt ꝑpositões de li falsum ⁊ impossibile: nõ .n. valet: oẽ aial esse hoiem est falsuȝ vel impossibile ergo aliquẽ hoiem esse aial est falsuȝ vel impossibile: docuit ergo Aristoteles ꝯuertere ꝑpositões modales cõpositas quo ad ptes dicti nõ modales diuisas. Tertiũ fundamẽtuȝ est tale: ꝑpositiões modales diuise multis regulis cõuerti dignoscũtur: prima est: vlis negatiua de necessario de modo affirmato ꝯuertit̃ sicut illa de inesse: valet. n. ois hõ de necessitate nõ est asinus ergo ois asinus ꝺ necessitate nõ est hõ. Itẽ ista: aliquẽ hoieȝ nõ necesse est nõ currere: cõuertit̃ in istaȝ: aliqđ currens nõ necesse est nõ esse hoiem: hec vere: aliqđ creans de necessitate est Deus cõuertit̃ in istam: aliqđ qđ de necessitate est Deus põt esse creans: ⁊ ista: ois luna nõ de necessitate lucet nõ cõuertit̃ in istam: omne lucẽs nõ de necessitate est luna. Secũda regula: ꝑpositiões de possibili affirmatiue ex pte modi ⁊ dicti cõuertũt̃ simpliciter negatiue ex parte dicti tantũ nõ cõuertũtur: negatiue ex parte modi cõuertũtur sicut ille de impossibili: ista vero: omne creans non possibile est nõ esse Deum cõuertitur in istam: Deum possibile ẽ esse creãteȝ. Tertia regula: propositões affirmatiue de impossibili simpliciter cõuertuntur: valet. n. oẽm hoiem impossibile est esse asinum ergo oẽm asinum impossibile est esse hoiem: ista vero: hoieȝ nõ impossibile est esse sanum conuertitur sicut ista: hominem possibile est esse sanum: hec non conuertitur: hominem non impossibile est nõ currere: ista creanteȝ impossibile est non esse Deum conuertitur in istam: Deum possibile est esse creanteȝ: hec sunt que latini sentiunt.

Verum vt harum ꝑpositionũ integgerrima habeatur cõuersio: harum sciȝ: necessario nullus nasus est simus: necessarium est nullum impossibile esse verum: creans de necessitate est Deus omne scribẽs necessario est homo: omne grãmaticum necessario est homo omne sanum vel vigilans necessario est animal: necessario omnis homo est animal: est diligenter obseruandum: per istaȝ propositionem sedentem possibile est ambulare: si denotetur ꝙ vnio ꝑdicati ad subiectum sit possibilis pro eodem tempore: est cõposita ⁊ falsa: si pro diuersis: ẽ diuisa ⁊ vera. Ista vero ꝑpositio: necessario currẽs mouet̃: ẽ ꝯposita si extrema pro accidẽtibus sumant̃ diuisa si pro subiectis: hec iterũ distinguẽda ẽ: possibile ẽ verũ esse impossibile: si sit cõposita: sic ponitur

inesse: verum est impossibile pro eodē ipso momēto: si diuisa: hec est sua de inesse: verum in .a. instanti est impossibile in .b. instanti. Item aduertēdum est: modi si nominaliter sumuntur determinant totaʒ ppositionem & semper constituūt sensuʒ cōpositū: si accipiantur aduerbialiter constituūt sensum cōpositu3 si determinēt compositionē: si predicatū aut subiectū reddunt ppositionē diuisam: & qr Aristoteles vocat illam ppositionē modalem in qua modus determinat ipsam cōpositionē: ideo ppositio modalis cōposita censenda erit modalis. Diuise vero computāde erunt inter ppositiones de inesse & cōuertende sicut ille de inesse. Propositiōes ergo adducte sic conuertantur: hec: nullus nasus necessario ē simus: si sit cōposita: est falsa: & cōuertitur in istam: nulluʒ simū necessario est nasus: si sit diuisa: est vera: & conuertitur in istam: nullum necessario simuʒ est nasus: vbi li necessario in cōuersa determinabat predicatū: in cōuertente determinat subiectuʒ: & cum nihil sit necessario simū cui nasus insit: ideo hec ppositio est vera: nullū simū necessario est nasus. Ista vero: necessarium est nullum impossibile esse verum: cōuertitur in istam: necessarium est nulluʒ verum esse impossibile: si sint composite: li verum & li impossibile acceptis pro eo qđ significāt sunt ambe vere: si sint diuise: sunt ambe false: & sumunt̃ li verum & li impossibile pro eo qđ denominant: hec: omne scribens necessario est hō: apud Auerroim non est necessaria: cum subiectuʒ dicat substractum denominationis & ipsam denominationem. Alij voluerunt cōcretum a subiecto a parte predicati stare pro denominatione: a parte subiecti pro substracto denominationis: ideo illam ppositionem nō cōuerti dixerunt: & cōsimiles. Ista necesse ē omneʒ hoīem ēē animal: cōuertitur in istaʒ: necesse est aliquod animal esse hominem: cuius hec est contradictoria: possibile est nulluʒ animal esse hominē: his dictis multe Aristotelis & Auerrois sententie hinc inde aperiuntur.

Quartum documentū sit tale. Contingēs multipliciter dicit̃: primo necessarium: secūdo cōtingens nō necessarium: tertio nō possibile. Sensus est: contingens primo modo & necessarium idem sunt. Secundo modo contingens & nō necessariuʒ nō impossibile cōuertuntur: & hoc cōtingens partitur in cōtingens natum: in contingēs rarum: in contingens ad vtrūlibet & equale: quod quidem eque euenire & nō euenire cōtingit. Tertio modo cōtingens & possibile idē sunt: capiendo possibile vt cōius est q̄3 necesse: quod quideʒ sequit̃ ad necesse. Stante hac distinctione: ponitur primo hec regula: vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua ꝭm vnūquēq3 moduʒ cōtingentis in particulares cōuertuntur affirmatiuas: valent enim iste consequentie: cōtingit omne .b. eē .a. ergo contingit aliquod .a. esse .b. cōtingit aliqđ .b. esse .a. ergo ꝯtingit aliqđ .a. esse .b. nam si nullum .a. contingeret esse .b. nullum .b. cōtingeret esse .a. Alia regula: nō conuertuntur propositiones negatiue ꝭm oēs modos cōtingentis queādmodum negatiue de inesse & negatiue necessarie: sed quecūq3 quidem contingere in eo ꝙ ex necessitate non īsunt vel ex eo ꝙ non ex necessitate insunt similiter conuertuntur: veluti negatiue de inesse & negatiue necessarie: idest propositiones negatiue de contingenti que dicuntur eo ꝙ necessario nō insunt .i. negatiue de cōtingēti pro necessario: aut eo ꝙ nō necessario nō insunt .i. negatiue đ cōtingēt pro possibili consimiliter vt superioris cōuertuntur verbi causa vt siquis dicat: omnem hominem contingere non esse equum: aut contingere nullam tunicam esse albam: horum enim alterum idest primū necessario non competit: illud vero idest scđm non necesse est non inesse: atq3 propositio consimiliter sane cōuertitur: vt superiores ppōnes negatiue de inesse: & de necessario cōuertebantur. nam si contingit nullum hominem esse equū: contingit & nulluʒ equū esse hominem: & hec conuersio manifesta est capiendo contingit pro necessario. Et si contingit nullam tunicam esse albam: contingit nullum album esse tunicam: ista cōsequentia vel valet: & habetur intentū vel non valet: & ita ista stabunt simul: contingit nullam tunicam esse albam & non contingit nullum album esse tunicam: sed ista propositio: non contingit nullum album esse tunicam valet istam: necesse ē aliquod album esse tunicam: & si sic: ergo aliqua tunica necessario erit alba: at nulla ponebat̃ necessario esse alba: ergo. Similiter & in particulari negatiua idest particulares negatiue de contingenti pro necessario & de contingenti pro possibili non cōuertuntur: queādmodum & particulares negatiue de inesse & necessarie non cōuertebantur. Alia regula: Quecūq3 vero vt in pluribus idest ppōnes negatiue de cōtingēti vt in pluribus partibus contradictiōis: & in eo ꝙ nata sunt dicuntur cōtingere: & dat intelligere cōtingens rarum idest ppōnes negatiue de contingēti nato: raro & equali nō cōuertunt̃ veluti negatiue de inesse & de necessario: sed vniuersalis quidem negatiua nō cōuertit̃ in terminis: Particularis vero cōuertitur: & id totū erit manifestū quādo de contingenti loquemur: Et ne quis putaret has propositiones esse negatiuas: contingit nulli inesse: & cōtingit alicui nō inesse: dicit ꝙ cōtingit in propositiōibus de cōtingētib' & istud verbuʒ ē in propositionibus de inesse similiter disponitur: ipsum autem est quibuscūq3 adiectuʒ predicatur semper atq3 omnino affirmationē facit: vt est nō bonuʒ: & nō albū: aut absolute est nō hoc: affirmatiōes sunt de predicato infinito: & cōuertuntur propositiōes de extremis infinitis vt cetere idest vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua particulariter: vniuersalis negatiua vniuersaliter: particularis negatiua nō cōuertitur: est eniʒ ordo cōuersus iter terminos affirmatos & īfinitos: quāto aliquis terminus finitus ē cōmunior: tāto īfinitatus est minoris ambitus & cōmunitatis. Et iduco multa exēpla vt que dicta sunt clariora reddātur: ista propositio: oīs homo nō est iustus: cōuertitur in istaʒ: oē iustuʒ non est homo: hec: oīs homo necessario nō est iustus in hāc: omne iustū necessario nō est homo: ista: omnis homo non necessario est iustus in istam: omne iustum non necessario est homo: iste propositiōes de cōtingēti pro necessario & pro possibili: omnis homo cōtingēter nō est iustus: omnis homo nō contingēter est iustus cōuertūtur in istas: omne iustuʒ cōtingēter nō est homo: omne iustuʒ nō cōtigēter est homo: At iste propositiōes: omnis homo est iustus: omnis homo necessario est iustus: omnis homo nō necessario nō est iustus: omnis homo cōtigēter est iustus: omnis homo non contingenter non est iustus: capiendo contingens pro necessario & pro possibili conuertuntur in particulares. Item iste: aliquis homo est iustus

iustus: aliquis hō necessario est iustus: aliqs hō non necessario non est iustus: Aliquis hō cōntingenter est iustus: Aliquis hō nō contingenter nō est iustus: su mendo cōtingens pro necessario et pro possibili cōuertū tur simpliciter. Rursus ista: omnis hō est nō iustus cōuertitur in istam: omne iustum est non hō: hec ve/ ro: omnis hō nō est nō iustus in istam: aliquod iustū nō est nō hō: Similiter et ista: aliquis hō non est nō iustus: cōuertitur in istā: aliquod iustum non est nō homo.

Auerrois primo dicit: et ppōnes quidem possibiles scilicet iste de quibus dicitur nomen possibilis vere et sunt que sunt possi/ biles vt inueniantur aut nō inueniant in futuro di/ spositio cōuersiōis affirmatiuarum est sicut dispō cō uersiōis affirmatiuarū absolutarū et necessariaꝝ: Cō mentator dimittit id qđ Aristoteles dicit de cōtingē ti pro necessario et pro possibili.

Item ait: negatiua vniuersalis in hac materia nō conuertitur vniuersaliter: et particu/ laris cōuertit: et causa in illo est: quia negatiue i hac materia nō sunt negatiue in rei veritate: sed vis qui/ dem earū est vis affirmatiuarū idest duplex est affir/ matiua simpliciter videlicet et sm quid: pariter et ne gatiua simpliciter et sm quid: ppositiōes de contin/ genti vero non sunt vere affirmatiue neqꝫ vere ne/ gatiue: cū affirmatiue cōuertant in negatiuas et ne/ gatiue in affirmatiuas: vnde si vniuersalis negatiua de vero cōtingēti cōuerteretur in terminis: oporte/ ret vlem affirmatiuā vniuersaliter conuerti: hec se/ quela sic deducitur: cōtingit omne.b.eē.a. ergo cō/ tingit nullum.b.esse.a. tunc sic per aduersariuꝫ: be/ ne sequitur: cōtingit nullū.b.esse.a. ergo contingit nullum.a.esse.b. ergo et contingit omne.a.esse.b. er go de primo ad vltimum: cōtingit omne.b.esse.a. er go contingit omne.a.esse.b. idest valet ista consequē tia: contingit omnem hoīem esse album: ergo con tingit nullum hominē esse album: ergo si hec: con tingit nullum hominē esse album cōuertat in istam: contingit nullum album esse hominem: que cum cō uertatur in istam: contingit omne album esse homi/ nem ergo colligetur: contingit omnem hominē esse album ergo contingit omne album esse hominem: quod constat esse falsum. nam aliquod album impos sibile est esse hominem. Particularis autem negati ua de dicto contingenti conuertitur. nam talis nega tiua conuertitur in particularem affirmatiuaꝫ quaꝫ quidem simpliciter conuerti constat: si enim cōtingit aliquem hominēꝫ non esse albuꝫ: contingit aliquem hominēꝫ esse album: ergo contingit aliquod album esse hominēꝫ: ergo contingit aliquod album nō esse hoīēꝫ: ergo si cōntingit aliquē hoīēꝫ nō esse albū cōtin git aliqđ albū nō esse hoīem sed de his infra quoqꝫ tractabitur.

Digressio

Sermo de conuersione propositionum con tingentium varijs documentis absol uatur. Primuꝫ documentuꝫ sit tale. Greci exposito/ res diuisionem contingentis ita intelligunt: triplex est contingens: necessarium: contingens in actu ex potentia in actum deriuatum: contingens in poten tia: idest contingens possibile: et hoc partitur in con tingens natum: rarum et equale: Latini vero di/ cunt qꝫ hec vox contingens equiuoca est et multi/ plex multiplicitate significatorum: cuius vocis tria sunt significata. Primum est contingens necessa/ rium. Secunduꝫ est cōntingens nō necessarium et nō impossibile. i. omnis propositio nō necessaria: et non impossibilis vocatur contingens: et tale contingens partitur in cōntingens natum: rarū: et equale. Tertiū est cōntingēs possibile cōmune quidēꝫ duob⁹ primis significatis: et licet nulla sit propositio possibilis qn sit necessaria vel nō necessaria nō impossibilis: tamē quia multa possunt competere ppositioni de contin/ genti alio vt sic que nō conuenient tali propositioni vt est de tali cōntingenti: ideo potuerunt esse tria con tingentis significata. i. cōtingens aliud est cōmune: aliud speciale: cōntingens speciale: aliud est necessa/ rium aliud est veruꝫ cōtingens: cōtingens cōmune sequitur et ad cōtingens necessariū: et ad contingēs nō necessariuꝫ et nō impossibile: his patet discordia inter grecos et latinos.

Secundum documentum sit tale. Alber tus voluit qꝫ ppositio affir/ matiua de cōtingenti equali cōueneretur in propo/ sitionem affirmatiuā eiusdem contingentie: at con/ tingens natum voluit cōuerti in ꝯtingens possibile et necessarium vt cōntingit hoīem esse grāmaticum: cō tingit pro possibili et necessario grāmaticum esse ho/ minem. Item opinatur Albertus hec duo repugna re: necesse est aliquod.b.esse.a. et contingit aliqđ.b. esse.a. nō quia particularis particulari repugnet: sed quia necessitas particularis repugnat cōtingentie: et in materia necessaria tantuꝫ valet dicere necesse est omne.b.esse.a. quātum necesse est aliquod.b.esse.a. et quicquid stat cum vna stat cum altera: et quicquid repugnat vni repugnat alteri. Uerū ad mentē Auer rois dicendum est qꝫ cōntingens vnius acceptionis cōuertitur in contingens eiusdem acceptiōis: vnde si ista contingit hominem esse grāmaticum: conuer/ tatur in istam: contingit grāmaticuꝫ esse hominem: capiendo cōtingit pro necessario: iste due ppositio/ nes essent simul vere: cōtingit hominēꝫ esse grāma/ ticum: necesse est hominē esse grāmaticum: naꝫ ista: necesse est gramāticum esse hominem conuertitur in istam: necesse est hominēꝫ esse grāmaticum. Et pro/ pterea hec propositio: cōtingit ad vtrūlibet omnem vel aliquem hominēꝫ esse grāmaticum: conuertitur in istam: contingit ad vtrūlibet aliquod grāmaticuꝫ esse hominēꝫ: non tamen eodem penitus modo quo cōuersa est de contingenti vero: est ꝯuertens de eo/ dem contingenti: quia ista particularis negatiua: cō tingit aliquem hominēꝫ nō esse grāmaticum: ponit inesse: quia aliquis homo est et nō est grāmaticus: et quia homo qui non est et potest generari nō est grā maticus: at ista: contingit aliquod grāmaticum non esse hominem: ponitur inesse non quia grāmaticum sit et non sit homo: sed ponendo qꝫ aliquod grāmati/ cum non sit dicimus: aliquod grāmaticum non esse hominem. Similiter et ista: Deus ꝯtingenter creat: conuertitur in istam: creans est contingenter Deus: et ista: Deus contingenter non creat: ponitur inesse: quia Deus est et non creat: hec vero: creans contin/ genter est Deus: ponitur inesse: non quia creans sit et nō sit deus. Sed quia creans non est: iccirco credo non est Deus. De conuersione negatiuarum de con/ tingenti diximus super⁹: et dicemus quoqꝫ inferius loco ppzio. Hec sunt que circa scđm capitulū vobis declaranda proposueram.

¶ Caput Tertium.

Is vero determinatio. Senētia hui⁹ capitis quo syllogismi p̄rie figure ꝯstitui ex ꝓpositiōibus de inesse formantur stat in duabus ꝓpōnibus. Pria est: quando tres termini sic se habent adinuicē: vt postremus .i. minor extremitas sit in toto medio .i. ꝙ minor ꝓpō sit vniuersalis affirmatiua: ⁊ medius in toto primo sit aut nō sit .i. maior ꝓpō sit vniuersalis affirmatiua aut vniuersalis negatiua pfectus efficietur extremitatum syllogismus .i. modi vniuersales prime figure sunt duo. Primus est ordinatio duarū vniuersalium affirmatiuarū vniuersalem affirmatiuā directe ꝯcludentiū. Secundus cōstat ex maiore vniuersali negatiua ⁊ minori vniuersali affirmatiua vlem negatiuam directe cōcludentibus. Uocat aūt Aristoteles mediū in prima figura qd̄ quidem ipsum in alio .i. maiori extremitate: ⁊ aliud .i. minor extremitas in ipso est: qd̄ ⁊ positiōe medius est. Extrema vero qd̄ ⁊ in alio: ⁊ in quo aliud .i. minor extremitas ē in medio: ⁊ in maiore extremitate est solum aliud: ⁊ p affirmationem facile est intelligere negatiōem: est nāqȝ medius terminus syllogismi negatiui prime figure qui nō est in toto maiori extremo ⁊ in quo est minus extremū: est vero maius extremum in quo alij duo termini nō sunt: minus qd̄ in medio est ⁊ in maiori nō est. Ergo erit cōbinatio inutilis si maior sit vniuersalis affirmatiua ⁊ minor vlis negatiua. Itē si ambe premisse existant vles negatiue: nā in talibus cōbinationibus dantur termini in quibus omni ⁊ in quibus nulli ergo tales cōbinatiōes sunt inutiles .i. cuȝ veritate premissarū sic dispositarum qñqȝ stat veritas vlis affirmatiue: qñqȝ vlis negatiue: vniuersal' affirmatiua ꝓhibet sequellam vniuersalis negatiue ⁊ ecōtra: propterea tales combinationes dicte sunt esse inutiles.

Secunda ꝓpositio talis existit. Maiori existente vniuersali affirmatiua vel negatiua ⁊ minore particulari affirmatiua: necesse ē fieri syllogismū perfectum .i. modi particulares prime figure sunt duo. Primus cōstat ex maiori vniuersali affirmatiua ⁊ minori particulari affirmatiua particularem affirmatiuā directe cōcludentibus. Secūdus integratur ex maiori vniuersali negatiua ⁊ minori particulari affirmatiua particularem negatiuaȝ directe cōcludentibus: ⁊ ne quis putaret extremitates esse alterius cōditionis in combinationibus particularibus ⁊ vniuersalibus: ideo Aristoteles earuȝ diffinitiones iterum reiterauit. Ergo maiori existente particulari siue affirmatiua siue negatiua: minori existēte vniuersali siue affirmatiua siue negatiua: nihil colligitur: quia assignantur termini in qb⁹ omni ⁊ in quibus nulli. Item minori existente particulari negatiua: maiore vniuersali affirmatiua aut negatiua nullus quoqȝ eadem ratione cōficitur syllogismus. Itē ex puris particularibus ⁊ indefinitis nihil plane infertur: ex indefinito aūt monstrare est monstrare ex eo ꝙ posita vli negatiua minore non fiebat syllogismus ergo neqȝ posita particulari negatiua: ⁊ si posita particulari fiat syllogismus: vli quoqȝ posita vt syllogismus fiat necesse est.

Auerrois prio dicit: ⁊ nō oīs syllogismus demōstratio sit: ⁊ est cum est figura eius cōcludens ⁊ nō sunt ꝓpōnes vere ergo vult Cōmentator hunc esse syllogismum: omnis homo ē lapis: omnis equus est hō: ergo omnis equus est lapis.

Item ait: dicamus ꝙ syllogismus quesitus in hoc libro ē quidem syllogismus cōpositus super quesitum determinatum: per quesituȝ determinatū vel intelligit ꝓpōem ꝓpriam ⁊ ſm cursuȝ naturalem: siue illa sit superioris de inferiori: siue accidentis de subiecto: vel per quesitum determinatū intelligit quesitum cui cōsentit hō per naturam: vnde prima figura est quidem naturalis cum premisse ſm eam disposite ⁊ necessario ⁊ euidentissime inferant quesitum: medium quoqȝ in tali figura naturalem seruat dispositionem: cum predicetur de minori extremo ⁊ maiori subijciatur: ergo est positione medium ⁊ inter extrema cōclusum ⁊ cōprehensum ⁊ ab vtroqȝ equedistans. Secunda ⁊ tertia figura idcirco naturales existunt: quarum premisse quesituȝ necessario cōcludunt non euidenter: nō est enim putādū figuram id dici naturalē: qȝ qd̄ cōcluditur necessario ⁊ euidenter apud naturam appareat cōcludi: sed satis est si id ita cōcludatur qd̄ eo nihil prius per naturā possit cōcludi.

Iterum ait: nominemus igitur subiectū quesiti in propositione prima extremitatem minorē ⁊ predicatū quesiti in propositione secūda extremitatē maiorē: ⁊ terminū cōem eis terminū medium: ⁊ eam propositioneȝ in qua est extremitas minor minorē: in qua est extremitas maior maioreȝ: nominemus ordinē termini medij inter extremitates figurā .i. illa propositio est maior in qua inuenitur maius extremū: illa minor in qua ē minus extremū: siue maior proferatur primo loco siue secundo: propterea iste non est syllogismus in secūdo prime figure: nullus homo est equus: omnis equus est aīal: ergo nullus homo est aīal: quia minor que est propositio primo prolata est negatiua: est ergo omnib⁹ figuris hoc cōmune: ꝙ subiectum conclusionis est minor extremitas: predicatū maior extremitas: mediū id est quod bis ante conclusionē accipitur: est premissa maior in qua predicatū quesiti: minor in qua subiectuȝ reperitur: peculiare vero prime figure est ꝙ ante inductionem conclusionis ⁊ extremū maius ⁊ minus ⁊ q̄ propositio sit maior ⁊ que minor comprehendi possit: colligunt enim iste sequelle: predicatur medius terminus: ergo est propositio minor. Itē subijcitur medius terminus ergo est propositio maior in prima figura: At in secunda ⁊ tertia figura ante conclusionem non cognoscitur que sit maior propositio: que sit minor: quod sit extremum maius: quod min⁹: vt si dixero: nullus homo est brutum: omne animal irrationale est brutum: ergo nullum animal irrationale est homo: erit primus modus secūde figure: at si cōcludatur: ergo nullus homo est animal irrationale: erit secundus modus secunde figure. nam ſm Cōmentatorem: non refert pronunciare primo loco maiorem aut minorem: Similiter formato hoc syllogismo: omnis homo est animal: omnis homo est risibilis: ante conclusionem non comprehenditur que sit maior propositio: que minor: verum siue concludatur ista: animal est risibile: siue ista: risibile est animal: semper est primus modus tertie figure: quia

ambe

ambe premisse sunt vles affirmatiue nō potētes cōcludere nisi ꝑticularē affirmatiuā: secus erat de p̄io ⁊ secūdo mō secūde figure.

Rursus ait: ⁊ ex quo sunt ipsius termini medij positiones quattuor apud extremitates: quarum vna est vt sit subiectuꝫ duabus extremitatibus: aut predicatum de eis: aut subiectum de maiori ⁊ predicatū de minori aut ecōuerso: cōsideremus ergo in quo ordine verificetur vt sit figura naturalis apud vim cogitatiuaꝫ .s. super quaꝫ cadūt homines per naturam: non per vim artificialem: q̄m iste syllogismus quē conatur tradere hec ars .s. comprehendere significatōem eius ad distractionē idest multiplicationē modorū cōcludentiuꝫ in quolibet genere ipsius ab illis qui nō cōcludunt: ⁊ ex hac inquisitione ostendet tibi ꝙ figure predicatiue sunt tres ⁊ ꝙ quarta quā Galenus posuit nō est figura naturalis: que est vt sit terminus medius predicatus de maiori extremitate ⁊ subiectus minori idest quarta figura ideo est innaturalis: quoniam illud quod est primuꝫ nō est primum per naturam: sed cōtra naturam: nam inaturale est ꝙ id qḋ predicatur de maiori sit sub minori: prima figura cōsistit in hoc: ꝙ medi⁹ terminus subicit primo extremo: ⁊ postrem⁹ terminus medio: at si in medio sit primus terminus: ⁊ medius sit in postremo: hoc est ꝯ nām: q̄m natura dat ꝙ maius extremū debeat esse supra minus.

Amplius ait: nisi ꝙ opꝫ vt scias ꝙ q est ex duab⁹ vlib⁹ negatiuis ī hac figura ñ ꝯcludit penit⁹ aliquid ex rebus: q: neqꝫ per syllogismum artificialem neqꝫ per syllogismum naturalem q est ille ad quem perducit cogitatio absqꝫ cōsideratiōe: ⁊ in quo minor est negatiua iam putatur ab antiquis ꝙ cōcludat particularem negatiuam: cuꝫ cōuertimus ꝓpōnes: sed hec species ꝯcludendi nō est ex syllogismo super queꝫ cadit cogitatio ꝑ nām: sed esset cōcludens si esset figura quarta syllogistica naturalis .i. in talibus terminis quoruꝫ cōmutatur predicatio termini medij: naꝫ in secūda ⁊ tertia figura idem terminus medius subicitur aut predicatur: ⁊ non subicitur quandoqꝫ: quādoqꝫ aūt predicatur hoc nāqꝫ cōmune est prime ⁊ quarte figure: ⁊ ꝓpterea aduertendum ꝙ in quarta figura cōclusio negatiua colligitur minori existente negatiua: signentur tales termini: corpus: animal: grāmatica: sit ly aial maior extremitas ly corpus medius termin⁹: ⁊ ly grāmatica minus extremuꝫ: hoc .n. pacto est figura quarta ꝙ mediū sit naturaliter predicatū de maiori extremo ⁊ naturaliter subiciatur minori extremo: ⁊ formetur sic syllogismus: omne animal est corpus: nulluꝫ corpus est grāmatica ⁊ cōcludit ꝙ nulla grāmatica est animal.

Preterea ait: quoniam vis indefinite est vis particularis: cum sit indefinita nō euadens naturam particularis: ⁊ hoc est sempnatuꝫ inueniri in ea scilicet ꝙ sit de natura particularis: aut significans intentionem in materia nessaria vlem: sed nō cōsequit ei: ⁊ ꝓpter hoc posuerūt vim suam vim particularis.

Vlterius ait: ⁊ cum ostensum sit exemplis horum syllogismorū ꝙ cōcludit affirmatiua vniuersalis q̄nqꝫ ⁊ vlis negatiua quandoqꝫ: manifestuꝫ est ꝙ nō cōcludit affirmatiua particularis: neqꝫ negatiua particularis: ⁊ illud est: q: ex parte qua iam concluditur affirmatiua vniuersalis non est possibile vt semper concludatur in ea negatiua vniuersalis: neqꝫ negatiua particularis: ⁊ ex parte qua ꝯcluditur iam negatiua vniuersalis nō est possibile vt semper cōcludatur in ea affirmatiua vniuersalis: neqꝫ affirmatiua particularis. Cōmentator adiungit hec verba verbis Aristotelis quasi respondendo tacite obiectioni: potuisset enim quispiam forte dicere: licet nulla vniuersaliū ꝯcludatur: concludūtur tñ particulares: qḋ Aristoteles relinquerat.

Iterum ait: ⁊ postq̄ꝫ est compositio hec si concesserimus ꝙ cōcludit affirmatiuam particularem: cōcludit quidem eam in loco quo erit negatiua particularis in eo qḋ particularis per naturam: scilicet in materia in qua verificatur cū ea affirmatiua particularis nō in loco quo verificatur cum ea vniuersalis negatiua que nominatur particularis positiōe. Sensus est: ꝓpositio vere particularis per naturam est illa que cuꝫ est vera: sua quoqꝫ subcōtraria existit vera: veluti est ista: aliquis homo est albus particularis vero positione est illa cuius vniuersalis est vera: vt cum dicitur: aliquis hō nō ē leo.

Postremo ait: ⁊ qḋ putant antiqui de tribus modis qui sunt in hac figura ꝙ cōcludūtur due cōclusiōes in eis: scilicet modus qui concludit negatiuam vniuersaleꝫ concludit conuersam illius: ⁊ similiter qui cōcludit affirmatiuā particulareꝫ ⁊ qui cōcludit affirmatiuaꝫ vniuersalē: quia ambo cōcludunt etiam conuersas eorum: que sunt particularis affirmatiua: est ignorantia eoruꝫ in intentione Aristotelis cuius intentio est vt numeret hic modos cōclusionum inuentos per se: ⁊ p̄io syllogismis naturalibus: nō inuentos ex intentione secundaria ⁊ preter cursuꝫ nature syllogistice. Sensus est: intentio Aristotelis p̄io hoc libro ē inuenire modos nāles tm̄: .2. hui⁹ tradet artē colligēdi ꝯclusiōes tā nāles q̄ꝫ artificiales.

Digressio.

Sermo de prima figura varijs absoluatur fundamentis. Primū sit tale: colligitur quidem hec sequella: syllogismi prime figure immediatissime regulantur ꝑ dici de omni vel dici de nullo: ergo in prima figura maior est vniuersalis ⁊ minor affirmatiua: naꝫ tunc syllogismus dicitur regulari ꝑ dici de omni: quando per maiorem ꝓpositionem denotatur predicatum predicari de omni illo de quo dicitur subiectuꝫ: ⁊ per minorē denotatur subiectū maioris enunciari de aliquo sub illo assumpto: ⁊ ꝯsimiliter sentiatur de syllogismo regulato: per dici de nullo: sed hec cōmode fieri nō possunt per maiorem particularem ⁊ minorem negatiuaꝫ ergo intentum. Rursus concludit hec illatio. In prima figura opus ē vt maior sit vniuersalis ⁊ minor affirmatiua ergo tātuꝫ sunt quattuor combinatiōes in prima figura: quoniā formari quidem possunt .16. combinationes quarum nō inuenient nisi .4. vtiles: cetere incollectiles erūt: quia habebunt aut maiorē particularē aut minorem negatiuā: ergo syllogismi illi non regulabuntur per dici de omni aut dici de nullo quoruꝫ minores ꝓpositiones sint exclusiue exceptiue ⁊ queuis alie habentes negatiuam exponentē: ⁊ propterea hi syllogismi nihil cōcludunt: omnis hō est animal: tantum risibile est hō ergo tantuꝫ risibile est animal: omne albuꝫ est corpus: omne animal preter coruuꝫ est album: ergo omne animal preter coruuꝫ est corpus: omne ridens

est homo: sortes incipit esse ridens: ergo incipit esse hō oē sentiens est aial: Leo desinit esse sentiens: ergo leo desinit esse animal.

Secundum sit tale: quēadmodū euidētissimi sunt syllogismi si maior sit vlis aut affirmatiua aut negatiua: ita & si sit singularis aut affirmatiua aut negatiua: vñ colligunt iste rōnes: sortes est alb°: ois hō est sortes ḡ ois hō est albus: sortes nō currit: ois hō est sortes ḡ nullus hō currit: Cato nō est sanus: aliqd albuz est Cato ergo aliqd album nō est sanuz: & rō est: qr qñ maior est singularis si sit affirmatiua subiectum nō pōt dici de aliquo nisi de quo dicat predicatuz: si negatiua extitat nō pōt remoueri ab aliquo nisi ab eo remoueat predicatuz: sicut ergo subiectū vlis supponit actu p oibus suis significatis: ita subiectū ppōis singularis supponit pro oi suo significato: cū nō hēat nisi vnū tales ergo syllogismi erūt in figura sed nō in mō: de quibus Aristoteles nō loquitur.

Tertium sit tale & formenī varij syllogismi ad excitandū igenia nra. Prim°: ois essentia diuina est pater: filius est essentia diuina ergo filius est pater: maior nō est de dicto de oi: cū dictū de oi reqrat distributionez in termino & ex terminū: in numero & ex numeruz & si sit vlis. Secūdus sit talis: oē aial si est sensibile est corpus aiatuz: Lapis est aial si est sensibilis ergo Lapis est corpus aiatum. Tertius: ois hō vel asinus est rōnalis: iste asinus est homo vel asinus ergo iste asinus est rationalis. Quartus: nullum animal dum dormit: vigilat: ois hō est aial dum dormit ergo nullus hō vigilat: quorū syllogismoꝝ maiores sunt distiguēde: nam si sint hypotetice nō conducūt ad syllogismuz cathegoricū: si sunt cathegorice: pñt iteruz distingui ſm qꝫ totū cōditionatū: vel desiunctū vel temporatum se tenet ex pte vni° extremi: aut vna pars a pte subiecti & alia a pte predicati. Quare prime figure propriū est qꝫ maior sit vniuersalis & minor affirmatiua. ¶ Contra: iste syllogismus colligit: oē qd nō est animal non est homo. Nulla statua est animal ergo nulla statua est homo. Item: omne quod non est accidens est substantia. Nulla chymera est accidens ergo omnis chymera est substantia: ergo cōcludēdū est conclusionē sequi in prima figura minore negatiua existente: & cōclusionez posse esse affirmatiuā altera premissarū existente negatiua. ¶ Solutio est: primus syllogismus equiualet huic: omne nō animal est non homo: omnis statua est nō animal ergo ois statua est nō homo. Secūdus vero sic ordinet: omne non accidens est substantia: omnis chymera est non accidens ergo omnis chymera est substantia: hec de primo figura.

¶ Caput Quartum.

Vādo vero idē. Sententia huius capituli quod de syllogismis absolutis secūde figure inscribitur cōsistit in hoc: secunda figura est quādo medi° termin° inest vtriqꝫ extremo aut affirmatiue aut negatiue aut vni affirmatiue & alteri negatiue & hoc siue vniuersaliter siue particulariter siue indeffinite attribuat. Mediuz in hac figura est: primuz positione & extra extremitates nō ab illis equedistans. Sed maior ē illi primior: & minor distantior. Habet eniz maior extremitas similitudinem cuz medio: ex quo semel tantuz in conclusiōe predicatur: minor vero longius sita est: cū nūqꝫ predicetur. Sit autez syllogismus extremis vniuersaliter sumptis: quando mediuz vni extremoruz inest omni: alteri vero nulli: vtrolibet ponatur vniuersale negatiuuz siue ad maius extremuz siue ad minus aliter autē vniuersaliter sumptis extremis nullo pacto fit syllogismus. i. sunt duo modi vtiles vniuersales in hac figura Cesare & Camestres: ex puris vniuersalibus affirmatiuis & negatiuis nō colligit conclusio. Fitez fit syllogismus non vtrisqꝫ extremis vniuersaliter sumptis: vt quando vnus vniuersaliter & alter particulariter sumitur: & capiatur particulare opposito modo vniuersali: vt si ad maius extremum sit vniuersale negatiuuz: ad minus sumatur particulare negatiuuz: &, si ad maius sit vniuersale affirmatiuum: ad minus sumatur particulare negatiuum. i. sunt duo modi particulares concludentes particularez negatiuaz vocati cōmuniter: festino: Barocho: nō fit autez syllogismus maiori particulari negatiua & minori vniuersali affirmatiua: & maiori particulari affirmatiua: minori vniuersali negatiua. Et quando premisse sunt similes in qualitate nullatenus fit syllogismus: & sint primit° ambe negatiue, maiori vniuersali: in tali. n. cōbinatione dantur termini in quibus omni. x. inerit. n. & pariter in quib° nulli inerit: termini nulli inesse, nigruz: nix: animal: omni inesse dari possunt: lapis: animal: hō: verūtamē si possunt dari omni inesse si medium minori extremo alicui & insit & alicui nō insit, vt si aliquod. x. est. m. & aliqd. x. nō est. m. naz si dabuntur vt omne. x. est. n. cum etiaz positiuz sit: nulluz. n. est. m. sequitur ergo nullum. x. est. m. sed positiuz fuisset: aliquod. x. esse. m. ergo duo contradictoria: qd est impossibile. Sed ex indefinito monstranduz est: naz ambabus vniuersalibus negatiuis nihil colligitur: ergo neqꝫ fiet syllogismus altera vniuersali negatiua & altera particulari negatiua. Et si ambe ppositiones sint affirmatiue: maiore vniuersali: dantur termini in quibus omni & in qb° nulli: nulli quidez: albuz: agnus: lapis: omni autem inesse dari possunt: substantia: animal: hō: veruz termini omni inesse vt prius nō dabuntur quando mediuz minori extremo particulariter inest & particulariter nō inest. Palā est ergo qꝫ in hac figura sunt oēs syllogismi negatiui: & imperfecti qui & conuersione & deductione ad impossibile reducuntur ad modos prime figure.

Digressio.

Conditiones huius secunde figure varijs explicentur documentis. Primū sit tale. Auerrois dicebat: manifestum ē qꝫ huiusmodi compositio est compositio syllogistica & qꝫ cogitatio hominis cadit super eaz per naturaz & non per viaz artificialē. Sensus ē: in secunda hac figura recte iudicamus abortiuuz nō viuere: ppterea qd omne viuuz qd supple iā est animal est aptum vt clamet: nulluz abortiuuz ē aptuz vt clamet ergo nulluz abortiuuz viuit: ergo nō ideo erit appellanda figura naturalis: quia in ea necessario & euidenter cōcludatur: sed sufficit ad nālitatez figure vt per ipsaz aliquid ita ɔcludat qd eo nihil prius p naturā possit

concludi

Nota · qtr figa dicatr natis :

cōcludi: quare cōcludēdum erit infra quartā figurā nō extitisse nālem: cū ēt ex ipsa directius ⁊ p naturā aliud cōcludat q̄z principale quesitum: ⁊ quod dixi/mus de secunda figura: d tertia ēt volum⁹ intelligi.

Secundum documentū sit tale. Propo/no hanc cōsequētiaz: in secū/da figura necessario altera premissaruz est negatiua ⁊ maior vniuersalis: ergo in secūda figura non sunt nisi quattuor modi cōbinationū vtiliū quesitū deter/minatū concludentiū: nam cū medius terminus de vtroqꝫ extremo predicetur: potest superius enūciari de quolibet inferiori: vbi tñ vnū inferius ab alio vel removeatur: maior quoqꝫ est vl'is: qm̄ si maior esset particularis siue affirmatiua siue negatiua: possꝫ me/dium: prio affirmari particulariter vel negari de su/periori ⁊ postea vniuersaliter negari vel affirmari d inferiori ad illud superius ⁊ non infertur illud supe/rius vniuersaliter nec particulariter negari ab infe/riori: nam.n. valet: aliqua substantia est animal: nul/lus lapis est animal: ergo aliquis lapis non est sub/stantia. Item aliqua substantia non est animal: om/nis homo est animal: ergo aliqs homo non est sub/stantia.

Tertium documentū sit tale. Perficiuntur syllogismi secunde figure cōuer/sione ⁊ deductione p impossibile: ⁊ vocat modus re/ducendi per impossibile: qꝛ procedit p vnā ꝓpōnez impossibilez quā opꝫ respondentē fateri: nam nega/uit eius ꝯdictoriū prius formaliter illatuz: vel d̄r ad ipossibile: qꝛ tendit ad illationē vnius ꝯclusiōis im/possibilis: vel saltē magis ipossibilis: q̄z fuerit prio illata: ⁊ est inuētus iste modus arguēdi pp proteruos rñdentes sepenumero dissentiētes ꝯclusioni quali/ter cūqꝫ illate: vtimur ergo demonstratiōe ducēte ad ipossibile: quādo facta hypotesi q̄p propositiōes sint vere ⁊ cōclusio falsa: sumimus cōtradictoriū cōclu/sionis: quod ideo cōceditur veruz: quia cōclusio di/cta est esse falsa: cū vna ꝓpositiōe iaz posita: ⁊ in ma/nifesto cognitoqꝫ syllogismo cōcludimus ꝯtradicto/riū alterius propositiōis: quod cū ex necessitate eue/niat: erit cōcedēduz: ⁊ concessa est etiaz propositio: q̄ eius cognoscitur cōtradictoria: id aūt falsum ⁊ ipos/sibile: ad quod perducit: ex quo rursuz cōcludimus syllogismuz validū esse qui prius negabatur: verbi causa: posite sint ⁊ admisse vere propositiones iste: oē.n. est.m. nulluz.x. est.m. sed sit negatū: nulluz.x. esse.n. ex necessitate prouenire propter hec: imo fal/suz esse dicatur: nulluz.x. esse.n. ergo ista propositio erit vera: aliqd.x. est.n. ⁊ positū est oē.n. esse.m. for/metur itaqꝫ iste syllogismus: oē.n. est.m. aliquod.x. est.n. ergo aliquod.x. est.m. maior est posita: minor est concessa ergo conclusio est vera: ergo duo contra/dictoria simul vera: sed istud est impossibile: ergo nō poterat fieri vt duabus primis propositionibus ve/ris: hec vniuersalis negatiua nullum.x. est.n. simul esset falsa: ergo ⁊c̄. ⁊ talis modus reducēdi per ipos/sibile non remouet perfectionem a modo: his itaqꝫ constat q̄p in secunda figura semper maior est vi .uer/salis: ⁊ conclusio negatiua. Cesare reducitur ad cela/rent per simplicez maioris cōuersionez: Camestres perficitur conuersione ⁊ premissaꝝ transpositiōe s̄m latinos: nam s̄m Auerroim nō differt cesare a came/stres ante plationē cōclusionis: festino sola maioris eget cōuersione: Baracho per impossibile efficitur Barbara: hec de secunda figura.

Caput Quintum.

Si autez eidē hoc. Sentētia huius capitis qd̄ de syl/logismis tertie figure absolutis inscribitur tota cōsistit in hoc. Est terna figura quando eidē medio extrema insunt: vel aliter vel par/ticulariter: vel affirmatiue vel ne/gatiue: est quidē in hac figura me/dium positione vltimuz: cuz vtriqꝫ extremo subijcia/tur: ⁊ medio proximius iacet minor extremitas: re/motius maior: ⁊ ratio est: nam in conclusione subici/tur minor extremitas: semper maior extremitas in hac figura inuenitur predicata. Sex sunt modi hui⁹ figure ita nominati: Darapti: Felapton: Disamis: Datisi: Brochardo: Ferison: cetere combinatiōes in/ueniuntur incollectiles.

Item assignat duos modos cōmunes omnib⁹ figuris vocatos fapesmo ⁊ frisesomorum: ⁊ reducit tandez ad syllogismos vniuersales prime fi/gure ceteros omnes syllogismos: quo fit vt perfe/ctissimi omnium sint vniuersales prime figure syl/logismi.

Auerrois primo dicit. Sz termini quib⁹ cō/cluditur negatiua non inueniun/tur: cuz verificatur cuz particulari negatiua affirma/tiua particularis: vnde est obseruandum q̄p in prima ⁊ secunda figura quando combinatio est inutilis ex minore particulari dantur quidem termini in quib⁹ nulli: deficiunt vero termini quibus omni: in tertia figura fit econtrario: particulari.n. existente negati/ua ⁊ vera particulariter tantū dātur termini in quib⁹ omni: minime in quibus nulli: ⁊ ratio est: in prima fi/gura ex maiore vniuersali negatiua ⁊ minori parti/culari negatiua nō fit syllogismus quicq̄z colligens: at si loco particularis negatiue sumatur particularis affirmatiua simul vera cuz prefata particulari negati/ua: cōcludetur particularis negatiua que vniuersali affirmatiue repugnat nō vniuersali negatiue: ⁊ pro/pterea in tali figura ī nulla materia possunt dari ter/mini in quibus omni: nam duo cōtradictoria forent simul vera: particularis scilicet negatiua ⁊ vniuersa/lis affirmatiua. In tertia figura quando maior ē vni/uersalis affirmatiua ⁊ minor particularis negatiua: ea in affirmatiuam mutata concluditur particularis affirmatiua que vniuersali repugnat negatiue: n̄ vni/uersali affirmatiue: ⁊ sic econtrario accidit in hac figu/ra q̄z in prima: ibi.n. maiore vniuersali affirmatiua: minore particulari negatiua dabātur termini in qui/bus omni ⁊ termini ī quibus nulli. In tertia vero fi/gura minime: in qua tamē qualibet premissa existen/te negatiua dantur termini in quibus omni ⁊ in qui/bus nulli: semper termini repertūtur: si particularis negatiua nō secum compatiat suaz subcontrariā. In/super attendenduz est nō declarātur combinationes inutiles: si cōcludātur duo contradictoria: sed requi/ritur vt cuz veritate taliuz p̄missaruz stet veritas duo/rum contrariorū: naz cum veritate premissarū quar/ti modi prime figure stat veritas duorū contradicto/riorum. Exempli causa: nullus equus est homo. Ali/quod quadrupes est equus: nullum quadrupes est hō. Itē: nullus equus ē hō. Aliqd̄ animal est equus: aliqd̄ aial est hō.

Item sit. Et cõmune est oibus figuris ꝙ non cõcluditur in eis ex duabus negatiuis: neqȝ ex duabus particularib⁹: neqȝ ex duab⁹ indeffinitis: neqȝ ex indeffinitis ⁊ particularibus: cum sit vis indeffinitaruȝ sicut vis particulariũ: ⁊ intendẽs tractare de syllogismis indirecte cõcludentib⁹ dicit ⁊ est ostensum ꝙ in vnoquoqȝ modoꝝ syllogismorũ cum sint propositiones: quarum vna est vniuersalis negatiua ⁊ alia affirmatiua: ꝙ iam erit syllogismus cõcludens semper scilicet cõcludens quesitũ determinatũ ⁊ indeterminatũ: ⁊ quesituȝ determinatũ qñ est negatiua vniuersalis maior in prima figura: ⁊ indetermiatũ cũ est minor vniuersalis negatiua: ⁊ maior particularis aut vniuersalis affirmatiua: ⁊ similiter est dispositio in figura secunda illius modi ĩ quo erit minor vniuersalis negatiua ⁊ maior ꝑticularis affirmatiua: ⁊ in figura tertia illius in quo erit minor negatiua: quod est: cum est: nulluȝ.b.g.oẽ.b.a. cum cõuertunt̃ due he propositiões: ⁊ dicitur: quoddam.a.est.b.⁊ nullũ.b.est.g.cõcludit̃ quoddam.a. nõ est.g. scribit Albertus: hi modi nõ in omni figura manẽt indirecti: quinimo peccant cõtra directos prime ⁊ tertie figure: nam in pria ⁊ tertia figura minores semp sunt affirmatiue: ille vero peccat contra secũdam figuraȝ cuius maior est particularis: ⁊ non possunt prefati modi habere nisi cõclusiones particulares negatiuas: ⁊ ratio est: quia in tali cõplexiõe vbi maior est affirmatiua vniuersalis vł particularis ⁊ minor negatiua vniuersalis cõprehendit̃ min⁹ extremuȝ sub maiori: ⁊ cuȝ concluditur indirecte: tunc maior extremitas subicitur in cõclusione ⁊ minor ꝓdicatur de maiori: ⁊ quia maior est negatiua opȝ cõclusioneȝ esse negatiuã: verũ quia minor predicatur in cõclusione de maiori opȝ ꝙ negetur inferi⁹ d̃ suo superiori: at inferius nõ potest negari de superiori nisi particulariter: ergo cõclusio neccessario erit particularis negatiua: formentur syllogismi in oi figura ƒm tales cõbinationes: ois vel aliquis hõ aial: nullus asinus est hõ. Iteȝ aliqđ aial est hõ: nullus asin⁹ est homo. Iteȝ: ois vel aliqs hõ aial: nullus homo est asinus.

Digressio Auerrois.

Verum non: digressio hec Auerrois tẽdit ad hoc vt d̃claret̃ figuram quartã quã Galenus asseruit nõ esse naturalẽ: quã quideȝ digressionẽ volumus tractare quibusdã documẽtis. Primũ sit tale: nõ numerant̃ inquit huiusmodi syllogismi sapesmo scilicet ⁊ frisesmoꝝ iter syllogismos de quibus est intentio hic: cũ sint quesiti hic syllogismi super quos cadit cogitatio ꝑ naturam in cõparatione ad quesita determinata: sed syllogismus quidẽ qui cõcludit nõ quesitũ determinatum nõ innititur ei vis cogitatiua ꝑ naturam: neqȝ eius cõpositioni penitus: qꝛ si quesierim⁹ ꝛ vtrũ.a. sit in.g.ł.vtruȝ oẽ.g. sit.a. ⁊ dixerimus.a. est in.g.ł.oẽ g.est.a. quia oẽ.b.est.a. omne.g.est.b. ergo oẽ.g.est a. erit iste syllogism⁹ nãlis intẽdis in sermone gentiuȝ multũ: ⁊ hec est figura pria. Et sili cuȝ dixerim⁹ oẽ.g.est.a. propterea qꝛ oẽ.g.est.b. ⁊ oẽ.a.est.b. est manifestuȝ quia hec cõpositio est inuenta nobis per naturam: ⁊ hec ẽ figura secunda: ⁊ attendendum ẽ: ꝙ cogitatio hominis per naturam põt cadere supra syllogismuȝ malũ. Et similiter cuȝ diximus omne g.ẽ.a. quia omne.b.est.a. omne.g.est.a. hic etiam est syllogismus nobis per naturã inuentus ⁊ hec est figura tertia: sed si dixerimus omne.g.ẽ.a. quia omne b.est.g.oẽ.a.est.b. hic erit in quo non facit aliqđ natura: quia qđ sequitur ex illo est preter quesitum: qđ est: quia.g.ẽ in.a.ł.oẽ.a.est.g. ⁊ hoc nõ querebatur: ⁊ hoc est in gradu quarto qui dicit.g.est in.a. quia.a. ẽ in.b.⁊.b.in.g. qđ est id qđ nõ facit cogitatio ꝑ naturam: qꝛ oporteret cõuertẽ vniuersales affirmatiuas in terminis.

Secundum documẽtũ sit tale. Et ex hoc ostẽditur ꝙ figura quarta cuius rememoratur Galenus nõ est cũ syllogismo numeranda super queȝ cadit cogitatio per naturaȝ: qđ est: quia cuȝ queritur an in.g.est.a.ł.g.est.a. ⁊ si in figura quarta dicimus.g.est.a. quia.a.est.b.⁊.b.ẽ.g. nos quidem sumus inter duo: aut vt accipiamus qđ sequitur ex hac compositione ⁊ dimittamus illđ quesituȝ naturaliter: qđ est: quia.g.est in.a.ł.a.est.g. ⁊ hͦ est diuersuȝ ab eo qđ quesiuimus: aut sit cuȝ eo qđ intulimus in hac compositione remanens quesitum in mentibus nostris sicut fuit apud inquisitionẽ: qđ est ⁊ vt sit in eo subiectũ: subiectũ quesiti: ⁊ predicatuȝ: predicatũ: ⁊ vt accipiantur ista duo simul est impossibile: qđ est: quia in omni quesito vno est subiectum eius subiectuȝ per naturaȝ: ⁊ predicatum in eo predicatum per naturaȝ: ista ergo est vna ratio que est syllogismus hypotheticus diuisiuus ⁊ prima pars d̃ducit ad hoc incõueniens ꝙ aliud syllogizatur ab eo qđ queritur: si.n.b.de.a.⁊.g.de.b. predicetur: non concludetur quesituȝ si erit figura quarta: sed si erit prima: nõ colligitur illud quesituȝ.g.est.a. sed istud.a.ẽ g. naȝ in prima figura dȝ medius terminus predicari de minori extremitate ⁊ subici maiori extremitati. Secũda pars diuisionis deducit ad hoc: ꝙ oportebit dicere illa duo esse quesita naturalia. Iteȝ inducit̃ secunda ratio: ⁊ etiaȝ cuȝ remanet subiectuȝ: subiectuȝ apud nos in quesito: ⁊ predicatũ predicatũ: ⁊ hoc est inuentuȝ in mentibus nostris cũ hac dispositiõe: duȝ durat quesituȝ: quesitũ deinde veniemus cum termino medio predicato de predicato quesiti ⁊ subiecto subiecto quesiti: sicut videtur Galenus ꝙ hec sit figura quarta in comparatione ad quesitũ: ⁊ si nõ haberemus respectũ ad concludendũ predicatum quesiti d̃ subiecto quesiti per medium qđ predicaretur de predicato ⁊ subiceretur subiecto nõ esset hec figura quarta: sed eẽt figura prima siue super quesituȝ suuȝ: siue super conuersum illius: supponamus autẽ hic ꝙ hec figura quarta imaginetur ƒm hunc moduȝ scilicet in comparatione ad quesituȝ determinatuȝ: cuius subiectum sit subiectuȝ per naturã: ⁊ predicatuȝ predicatũ per naturaȝ: quoniaȝ non imaginatur figura quarta nisi ƒm hunc moduȝ. Cuȝ ergo querimus inuẽtionẽ alicuius rei in aliquo: ⁊ accipiemus terminũ mediuȝ ⁊ predicemus eũ semel de predicato quesiti ⁊ semel de ipso predicauerimus subiectũ quesiti: sequit̃ quidem ex hoc vt sit hͤ aliqđ vnũ ⁊ ideȝ sicut predicatũ de seipso.ł. valet ista cõsequẽtia: medius termin⁹ predicatur de predicato q̃siti ⁊ subicit̃ subiecto q̃siti ergo idem concludet̃ de seipso: qđ ẽ in fine abhominationis: nam sicut non q̃rit̃ idem de seipso: ita nec cõcludi dȝ idem de seipso per syllogismũ: qꝛ ex parte qua predicat̃ de predicato q̃siti ⁊ subicit̃ subiecto ipsi⁹ venit sicut predicatũ de seipso: ergo idem erit subiectũ ⁊ non subiectũ: predicatũ ⁊ nõ predicatũ: superius ⁊ inferius: predicat̃ naqȝ mediuȝ d̃ predicato quesiti

ergo

ergo ꝛ de quocunqz de quo predicaꝭ predicatū quesiti ergo de subiecto quesiti ergo de seipso: cū mediū subiciatur subiecto quesiti. Unde si quesitū. a. est. g. ꝛ dicamus ꝙ qꝛ omne. b. ē. a. ꝛ omne. g. ē. b. si naturaliter concludi possit ꝙ aliquod. a. sit. g. tunc. b. qḋ ꝑm naturam predicatur de predicato quesiti ꝛ subicitur subiecto: poterit etiaꝫ de seipso naturaliter predicari: ergo medium respectu sui subicitur ꝛ predicabitur.

Tertium documentū sit tale. Et hec ē causa in hoc ꝙ non componit ipsum scilicet syllogismū sicut ordinaꝭ cogitatio ꝑ naturaꝫ super quesitū determinatū. i. licet hoc quesituꝫ esset determinatū ꝛ naturale: aliquod. a. est. g. tamen cōponere syllogismū taliter vt mediū prediceꝭ de predicato quesiti: subiciatur autem subiecto est ordinare syllogismū non ꝑm ordineꝫ naturaleꝫ ad tale quesitū: ꝛ subiūgit donec sit hic syllogismus concludēs quesitū determinatū per cōuersionē sicut videꝭ Galenus in figura quarta: idest nūquā est via naturalis ad concludendū aliquid per mediū sic dispositū: vt si formeꝭ iste syllogism⁹: omnis homo ē risibilis: omne risibile est animal: ꝑm naturaꝫ quidem cōcluditur ergo ols hō est aīal nō naturaliter aūt cōcludiꝭ tur ista: aliquod animal est homo: ꝛ prefata propositio posset ꝑm naturam ita cōcludi: omne risibile est homo: aliquod animal est risibile ergo aliquod animal est homo. Pariter si sit quesitū: an aliquod animal nō sit equus: nō erit syllogismus naturalis dicere: omnis homo est animal: nullus equus est homo ergo aliquod animal nō est equus: sed sic concludi poterit nullus homo est equ⁹: aliquod animal ē homo ergo aliquod animal nō est equ⁹: ꝛ propterea putauit Galen⁹ syllogismos quarte figure perfici posse per varias ꝯuersiones: sed inquit Auerrois ꝛ differentia inter hanc cōuersionē ꝛ conuersionem quā facit Aristoteles in reductōe multoꝝ modoꝝ figure secūde ꝛ tertie ad primaꝫ est: quoniaꝫ illa cōuersio ē ad ostendendū cōclusiōeꝫ syllogismorū naturaliū ꝛ hec cōuersio est ad ostendendū cōclusiōem in syllogismo artificiali nō naturali: idest syllogismi secūde ꝛ tertie figure naturales sunt ꝛ prefecti non euidētes beneficio cōuersionis reddunꝭ euidētes: at syllogismi quarte figure artificiales existunt q naturales constituūtur conuersione ꝛ premissaꝝ transpositione: ꝛ non cōuertit se qdem Aristoteles ad syllogismos artificiales: quia ipsi sunt sculpentes ꝛ non consimiles inuento ꝛ non sunt variantes inuēto eē quasi sint infiniti: ꝛ propter hoc putant qdaꝫ ꝙ inueniunꭍ cōclusiones multe in vnaquaqꝫ figura preter quas rememoraꭍ Aristoteles: ꝛ he pticulares ipsarum aut conuerse ipsarū ponūtur quesite: deinde cōcludūtur mediante conclusione prima: ꝛ istud cōcludere est per viam nō naturalem sed artificialem: syllogismus nāqꝫ naturalis ita se habet ad artificialeꝫ: veluti res naturalis ad artificialem: pħs naturalis non facit mentionem nisi de principijs rerum naturalium: ꝛ logicus quoqꝫ in presenti libro nō de artificialibus sed de naturalib⁹ tantū syllogismis ꝑsequtur: hec sunt q̄ Aristoteles ꝛ Auerrois ꝺ absolutis syllogismis edocuerūt.

Digressio.

Ut ea que de syllogismis absolutis approbata sunt memorie facili⁹ retineanꭍ nexꝫ quibusdam propositionib⁹ reassumanꭍ q̄ dicta sunt. Prima propositio sit talis. Tantū sunt tres figure quib⁹ quesitū determinatū naturaliter concludimus: vnde cū in quesito ꝛ conclusione sint duo termini: subiect⁹ scilicet ꝛ predicatus: nō pōt quis fieri cert⁹ alterū de altero enūciari per alterū: ergo preter ipsos cōclusionis terminos opus ē inuenire terminū mediuꝫ: quo mediante perducamur ad cognitionē cōclusionis: potest aūt medi⁹ termin⁹ subici predicato quesiti ꝛ predicari ꝺ subiecto eiusdē: ꝛ sic ē prima figura: aut predicat⁹ de vtroqꝫ ꝛ habeꭍ secūda: aut vtriqꝫ subiect⁹ ꝛ consurgit tertia figura: in his figuris subiectuꝫ conclusionis ē minor extremitas: predicatū maior: medius terminus ē qui bis ante cōclusiōem accipitur: illa ē maior propositio ī qua inuenitur predicatū cōclusionis: siue primo loco proferaꭍ: siue secundo loco: illa vocatur minor in qua minus existit extremū. In prīa figura conclusio concluditur necessario ꝛ euidenter: in qua quidem mediuꝫ naturalissimam habet dispositionem: situꝫ seruans mediuꝫ: cuꝫ extremo maiori subiciatur: ꝛ de minori predicetur: est nāqꝫ positiōe mediuꝫ ꝛ intra extremitates conclusuꝫ: ꝛ ab vtraqꝫ equidistans: secunda ꝛ tertia figura sunt naturales: ꝑ q̄s quideꝫ naturaliter iudicamus: in secunda medium ē positione primuꝫ: cui maior est proximior: minor distantior. In tertia mediuꝫ est positione vltimū: cui vicinius iacet minor extremitas: remoti⁹ maior: ꝛ sunt prefate figure naturales: nō obstante ꝙ per ipsas nō cōcludatur cōclusio euidenter: quia ad naturalitateꝫ figure satis est ꝙ conclusio ita concludatur ꝙ ipsa nihil prius per naturaꝫ possit concludi. Quarta figura ideo erat innaturalis: quia medius terminus predicabatur de predicato quesiti ꝛ subiciebatur subiecto eiusdeꝫ: sed hoc est in naturale: naturale autem est ꝙ maior extremitas predicetur de medio: ꝛ medi⁹ terminus de minori extremitate. Unde apud Galenuꝫ in quarta figura maior extremitas predicabatur ꝺ minori in conclusione: ꝛ erant quattuor modi sic nominati. Barali: dibatis: fepasmo: frefisomorum: ꝛ formatis istis syllogismis: aliquod animal est homo: nullus hō est equus: ergo aliquod animal non ē equus. Item: aliquod animal est homo: nullus equus ē hō: ergo aliquod animal non est equus. Itē: aliquis homo est animal: nullus hō est equus: ergo aliquod animal nō est equus: si in his particularis propositio sit maior ꝓpositio ꝛ maioreꝫ contineat extremitateꝫ: cōcluditur minor extremitas de maiori extremitate: ꝑ viam artificialeꝫ non naturaleꝫ: ꝛ sunt isti syllogismi frisesomorū in qualibet figura: illi itaqꝫ modi q apḋ latinos concludunt indirecte in prima figura constituunt figuram quartaꝫ Galeni: at ille premisse q̄ censentur maiores apud latinos sunt minores apḋ Galenuꝫ: ꝛ econtra que apud latinos sunt minores sunt maiores apud Galenū: in isto. n. syllogismo: omnis equus est animal: nullus homo est equus: ergo aliquod animal nō est homo: apud latinos predicatur minor extremitas: subicitur maior extremitas: ꝛ vniuersalis affirmatio est maior: vniuersalis negatio minor: ꝛ nominatur fapesmo: prefatus syllogismus dicetur fepasmo: si vniuersalis negatio sit maior: vniuersalis affirmatio minor: ꝛ predicabitur in ꝯclusiōe maior extremitas ꝺ minori extremitate: ꝛ erit syllogismus quarte figure: cum medius terminus subiciatur minori extremitati: ꝛ prediceꭍ ꝺ maiori extremitate. Item iste syllogismus: aliquis homo est ani

mal: nullus equ⁹ est homo: ergo aliquod animal nõ est equus: si est in prima figura concludit minor extremitas de maiori: ⁊ vocatur frisesomorum: efficit syllogismus quarte figure si vlis negatiua sit maior ⁊ particularis minor: quo quidem ꝯcludit maior extremitas de minori: ⁊ dr̃ fresisomorum: ⁊ ita baralipton efficitur barali: ⁊ dabitis dibatis: ꝯstat ergo his que sunt figure nãles que artificiales.

Secunda propõ est ista. Cõmune est omnibus figuris vt ex puris particularibus nõ conficiatur combinatio vtilis: quoniam si sic: ex vero colligeretur falsum: proponendo hunc syllogismum: animal currit: homo est animal ergo homo currit: que casu posito est falsa existentibus premissis veris: cum enim omnis syllogismus affirmatiuus sit regulabilis per dici de omni ⁊ negatiuus per dici de nullo: ex particularibus syllogistice nihil cõcludi poterit: denotatur enim per dictum de omni ꝙ quicquid dicitur de subiecto distributo: dicitur de quolibet ꝯtento sub ipso: ⁊ per dictum de nullo: significatur ꝙ quicquid remouetur ab aliquo subiecto distributo: remouetur a quolibet cõtento sub illo. Veruz ab expositoribus secludũtur ab hac propositione isti syllogismi: aliquod animal est sortes: aliquis homo est sortes: ergo aliquis homo est animal sortes est animal: sortes est risibilis: ergo risibile est animal: cum medius terminus sit terminus singularis singulariter tentus: ⁊ sunt syllogismi expositorij qui nõ regulantur per dici de omni ⁊ dici de nullo: sine ergo propositione vniuersali nõ fit syllogism⁹: quando termini existunt cõmunes. Item: equus est animal: homo est idez animal ergo homo est equ⁹: additur eniz medio in minori propositione relatiuuz idẽtitatis substantie. Item: homo est animal: equ⁹ nõ est homo: ergo equus animal nõ est: equ⁹ est aial hõ est omne animal: ergo homo est equ⁹: ex particularib⁹ ergo nõ fit syllogism⁹ exceptis syllogismis factis. Vel dicendum est: ꝙ ex particularibus nihil syllogistice sequitur: idest ex propositiõibus in qb⁹ nõ inuenit aliqs termin⁹ distributus nihil colligit syllogistice.

Tertia propositio sit talis. Ex puris negatiuis nõ colligitur cõclusio ratione forme: ⁊ ratio est: quia propter separationez duorũ extremoruz ab aliquo tertio nõ infertur vnio vel separatio eoruz inter se: vt propter separationẽ hominis ⁊ animalis a lapide non deducitur separatio hois ⁊ aialis abinuicẽ: a recẽtiorib⁹ tres casus excipiũtur. Prim⁹ est: qñ mediũ variat penes finitũ ⁊ infinituz: vñ colligit ista illatio: nullũ nõ risibile est hõ: nullus equ⁹ est risibilis ergo nullus equ⁹ est hõ. Secũdus ẽ qñ ambe premisse sunt de cõtingẽti vero: veluti cuz dr̃: oẽm hoiem cõtingit nõ esse sanũ: aliqd albũ contingit nõ esse hoiem: ergo aliqd albũ cõtingit nõ eẽ sanũ. Tertius est: qñ vna ꝑmissa est de cõtingẽti vo ⁊ alia negatiua d̃ necessario: vz. n. oẽm hoiez necesse est nõ esse equũ: aliqd albũ cõtingit nõ esse hoiez ꝗ aliqd albũ ꝯtingit nõ esse equuz: si dz nãqz regulari syllogism⁹ ꝑ dictũ de oĩ: opus est vt vtraqz premissa sit affirmatiua: si ꝑ dictũ de nullo: alterã opz esse negatiuã: alterã affirmatiuã: nã ꝑ dictuz de nullo declaratur ꝙ qcqd remouet ab aliquo subiecto distributo remouet a quolibet contento sub illo.

Quarta ꝓpõ sit talis. Cõclusio nascit particularis: altera ꝑmissaꝝ existẽte particulari: ⁊ negatiua si altera premissa fuerit negatiua: ⁊ ratio est: quia propter vnionem duarum extremitatum cum medio in premissis infertur vnio extremitatuz inter se in conclusiõe: quãdo autem vna premissarum ẽ vniuersalis ⁊ alia particularis: licet vnum extremũ cum medio coniungatur vlr: aliud tamen vnit particulariter: ⁊ propterea nõ potest inferri vniuersaliter vnio ipsarum extremitatũ inter se. Item quãdo vna premissaruz est negatiua: licet vna extremitas vniat cuz medio in premissa affirmatiua: alia tamẽ separat ab ipso in negatiua: quapropter in conclusione non vnient extremitates adinuicẽ sed sepabunt.

Quinta ꝓpositio sit talis. Suppositio generalis: ampliatio ⁊ restrictio seruari debent in syllogismo: nõ. n. a minus amplo tendimus in magis amplum: neqz a suppositione simplici ad formalem: ⁊ econuerso colligit illatio: neqz in premissis poni debet synchathegorema formalẽ impediens cõsequentiaz: nõ enim sequitur omnis hõ est albus. Sortes ẽ per se homo: ergo sortes ẽ per se alb⁹: omnis hõ ẽ ens per se: hõ albus ẽ hõ: ergo hõ albus ẽ ens per se: omnis hõ ẽ per se animal. Album est hõ: ergo album ẽ per se animal: omnis ignis ẽ per se calefactiuus. Siccum ẽ ignis: ergo siccũ est per se calefactiuum: omnis edificator per se edificat: musicus ẽ edificator: ergo musicus per se edificat. Preterea isti syllogismi nihil concludũt: nulluz rationale ẽ per se animal: omnis hõ per se ẽ ratiõalis: ergo nullus hõ per se ẽ animal. Quidã hõ ẽ per se rationalis: omnis hõ ẽ per se animal: ergo quoddã animal est per se rationale: omnis homo per se ẽ animal: omne rationale est per se hõ: ergo omne rationale ẽ per se animal: forma ergo syllogistica non seruatur in terminis sic modificatis. Nõ dz quoqz mutari abstractum in concretum: aut econtra: cuz non sequatur: nulla sanitas est egritudo: omnẽ hominez contingit eẽ sanuz ergo nullũ hoiez ꝯtingit eẽ egrũ.

Sexta ꝓpositio sit talis. In prima figura op⁹ ẽ vt maior sit vniuersalis: ⁊ minor affirmatiua. In secũda maior semper ẽ vniuersalis: ⁊ altera premissarũ negatiua: pariter ⁊ conclusio. In tertia figura minor ẽ affirmatiua: ⁊ conclusio ẽ semper particularis: habet prima figura quattuor modos naturales. Secũda totidẽ. Tertia vero habet sex modos: nõ facio mentionẽ de artificialibus: habet autem tertia figura plures modos ꝗ secunda: ⁊ prima qr paucիores ꝯditiones requiruntur in tertia ꝗ in ceteris: maior. n. põt esse vniuersalis ⁊ particularis: particularis quidẽ propterea ꝙ medio termino existẽte subiecto in vtraqz premissarũ ⁊ conclusione ẽt particulari: sufficit ipsum cuz quauis extremitatũ particulariter sumi: dũmodo altera sit vniuersalis: quãdocunqz autem in aliquo pauciores differẽtie ꝯueniũt: tũc illud vniuersali⁹ ẽ ꝗ aliud qd plures ꝯgregat: ⁊ sic in figura tertia plures modi reperiũtur. Minor quoqz semper ẽ affirmatiua in tertia figura: tũ quia oritur figura tertia a prima ꝑ ꝯuersionẽ minoris: tũ quia mediũ hz rõnez partis respectu extremitatũ: qd si minor eẽt negatiua posset ꝯtingere extremitates eẽ disperatas: ⁊ ꝓpterea nõ ꝯcludi affirmatiue: ⁊ rursus cõtingere veluti superius ⁊ inferius ⁊ sic nõ cõcludi negatiue. Concludit etiam semꝑ particulariter in tertia figura: qr minor extremitas põt esse maioris ambitus ꝗ maior extremitas: ⁊ ideo nõ põt de minori vniuersaliter predicari: nec ex ratione medij ipso subiecto existente

existēte pōt vniuersale cōcludi quāuis pmisse ambe sint vles respectu medij: nō.n. vlla extremitas respectu alterius hꝫ vt vna de tota altera necessario predicetur: nec plus pñt ambe premisse vles in quātitate conclusionis efficere q̄ꝫ vlis ⁊ particularis sꝫ forte solū in euidētia cōclusionis est diuersitas: ⁊ propterea aliquādo ppositio vlis assumit in figura tertia: quāuis idē sequat sūpta particlari: vnaqueqꝫ. n. figura hꝫ pmissas pprias qbus determinatā cōclusionē cōcludit: que semp non pōt per figuram aliam cōcludi cū iam mediū est determinatū ⁊ ipsum quesitū: verbi causa: possumus in tertia respectu huiꝰ conclusionis: an aliquod corpus sit denuo factum: cuꝫ hoc medio: qđ est celū: sic arguendo: celū non est denuo factum: omne celū est corpus: ergo aliquod corpus non est de nouo constitutum. In alijs autem modis quāuis possit concludi quesituꝫ in prima figura: forte tamē premisse sunt euidentiores si sumant in tertia: licet euidentia cōclusionis concluse magis appareat in figura prima: ⁊ hoc ostendit necessitatē pluriū figurarū. Neqꝫ icōuenit ex figura tertia modos esse ex vli minori: qui nō fiūt ex modis in pria figura cōcludētibꝰ: neqꝫ.n. fieri pñt ex particularibꝰ: cuꝫ pticularis ppositio nō conuertatur in vlem: neqꝫ ex vlibus qꝛ affirmatiua vlis nō cōuertit in vlem: nisi terminos habeat cōuertibiles: opus est igitur quod generationē ppriam vnaqueqꝫ figurarū quodāmodo habeat: ⁊ modos proprios in quibꝰ premisse vere absolute ex se ⁊ sine vlla cōuersiōe terminoꝝ accipiant: non ob aliā ergo cāꝫ dicunt ex prima fieri: qꝛ facta conuersione alterius premissarū in prima figura fit forma figure secūde vel tertie: ⁊ qꝛ figura facta si sit syllogistica apparet talis per reductionē ad figuram primam: his sex propositiōibus quid de figuris ⁊ earum proprietatibus tenēdum sit satis superqꝫ satis explicatum est.

Septima propositio: syllogismi ꝯstituti ex ppōnibꝰ pteriti aut futuri tēpoꝝ his tenēt pceptis: si subiectū maioris in pria figura sumat p his q̄ sunt minor dꝫ eē de pñti: si p his que fuerūt vel erūt minor dꝫ eē eiusdē copule: si ꝯpliatiue capiat: ⁊ i miori dꝫ exprimi illa ꝯpliatio: ⁊ ita obseruet in oibꝰ figuris sꝫ exigētiā illaꝝ: At si obliquꝰ casus cuiuscūqꝫ fuerit tēpis pcedit rectū: minor sumi dꝫ in recto: si rectꝰ antecedat obliquū dꝫ ꝯgregatū ex recto ⁊ obliquo poni ex eadē parte: ⁊ in negatiuis nō icōuenit pmissas esse in obliquo ⁊ cōclusionē in recto: verbi causa: nullius hois equus currit: omne hinnibile est ois equus ergo nullū hinnibile currit: hec de digressione.

Caput sextum.

Voniā aūt diuersum. Snia huius capitis quod inscribitur de syllogismis de necessario in tribꝰ figuris: tota stat in hoc: syllogismus de iesse ⁊ syllogysmus de necessario inesse: ⁊ de ꝯtingere inesse inter se varij sunt atqꝫ differentes. Ex propositionibus de necessario forme ꝯstituunt syllogismi: veluti ex ppōnibus absolutis cōponebant: ⁊ dixit fere: qꝛ q̄rtus scdē ⁊ quintꝰ tertie nō cōsimiliter pbantur. Series autem verboꝝ Aristotelis talis est: qm̄ aūt diuersuꝫ est pdicatum inesse subiecto ⁊ ex necessitate inesse: ⁊ cōtingere inesse: nam qdem insunt multa predicata subiectis nō tñ de necessitate: alia vero neqꝫ insunt ex necessitate: neqꝫ insunt oio: cōtingit aūt inesse: ⁊ sunt pdicata que nō insunt sed pñt inesse: manifestuꝫ igit est q syllogismus vniuscuiusqꝫ hoꝝ alter erit: ⁊ non similiter ⁊ vniformiter se habebunt termini.i. ppositiones: sed hic qdem ex necessarijs: ille vero ex his que simplr insunt: ille aūt ex contingentibꝰ: ergo in necessarijs ppositionibus qdem vere similiter se hꝫ: quo ad factionē syllogismoꝝ. Silr.n. positis terminis ⁊ in his que insunt ⁊ non insunt: ⁊ in his que ex necessitate insunt vel nō insunt ⁊ erit quo ad vtiles cōiugationes ⁊ nō erit quo ad incollectiles syllogismus: verū hoc vno erit differens: q hic adijcit terminis ex necessitate inesse vel nō inesse. Consimilitudo aūt inter syllogismos de inesse ⁊ syllogismos d necessario est: nam vlis negatiua de necessario similiter cōuertit vt vlis negatiua. Dici etiaꝫ de omni ⁊ dici de nullo ppornōabiliter in his reperiunt: ergo in alijs figuris a pria eodeꝫ modo demonstrāduꝫ est per cōuersionē cōclusioneꝫ ipsam ex necessitate puenire in his que necessario insunt vl nō insunt: pinde atqꝫ in illis de inesse monstratū est: at quartus secūde ⁊ qntus tertie nō silr his ⁊ ibi ostendunt: sed vti debemus expositōe designationeqꝫ alicuius cui alicui nō inest vtrūqꝫ scilꝫ extremuꝫ ex necessitate: erit eniꝫ syllogismus necessarius in hoc: ⁊ si de exposito designatoqꝫ necessarius est: erit ⁊ de illo aliquo atqꝫ particulari qui concludebat necessarius: nam quod designatū est: ipsuꝫ illud aliquid est: ⁊ sit vterqꝫ qui ex aliquo designato sumit syllogismus in propria figura. Sensus ē: formet iste syllogismus: oē.b. necessario est.a. aliqđ.c. necessario nō est.a. ergo aliqđ.c. necessario non est.b. capiatur aliquid ipsius.c. vt.d. cui qdem alicui sumpto ⁊.a. ⁊.b. necessario nō insit: ⁊ ordinabit syllogismus in secūdo secunde talis: oē b. necessario est.a. omne.d. necessario non est.a. ergo omne.d. necessario nō est.b. ⁊ cum.d. sit aliquod.c. ergo aliqđ.c. necessario nō est.b. Syllogismi in terminis notis sint isti: ois homo necessario est aial: aliquod album necessario non est animal: ergo aliquod album necessario non est homo: sub albo sumatur nix: ⁊ dicat: ois homo necessario est aial: ois nix necessario nō est aial: ergo ois nix necessario nō est hōı ⁊ idem dicat de syllogismo quinto tertie figure.

Auerrois primo dicit: sunt res multe inuēte in actu preter qđ sit inuentio earuꝫ necessaria: ⁊ ille sunt absolute: ⁊ res que nō necessarie neqꝫ sunt iuēte in actu sꝫ sunt possibiles vt inueniant in futuro ⁊ vt nō inueniant ⁊ ipe sūt possibiles ⁊ res que sunt iuēte semp ⁊ ipse sunt necessarie. Sensus est: triplex est propositio: absoluta: necessaria ⁊ possibilis: absoluta constat ex terminis inuētis possibilibus: necessaria ex terminis necessarijs: propositio possibilis neqꝫ est absoluta neqꝫ necessaria: ⁊ propterea inuenitur syllogismus ex absolutis: ex possibilibus: ex necessarijs.

Item ait: ⁊ syllogismi quideꝫ qui cōponuntur ex ppositionibꝰ necessarijs sunt propinq syllogismis cōpositis ex ppositionibꝰ absolutis: qđ est: qꝛ res cōditionate in cōclusione in absolutis.i. vt cōcludunt per syllogismū sunt eedeꝫ cōditionate in cōclusione ex necessarijs.i. cōditiones reqsite ad hoc

vt sequat conclusio in absolutis sunt etiam requisite ad hoc vt deducatur in necessarijs: ⁊ res que sunt cā priuatōis cōclusionū.i.ne cōcludatur quicq̄ in nō concludentibus sunt eedem causa priuationis talis cōclusionū in necessarijs: cum non sit differentia inter ambos scilicet syllogismos de absolutis ⁊ de necessarijs nisi additio necessitatis tantum: ⁊ propter hoc sunt modi concludentes in absolutis ⁊ nō cōcludentes ſm numerū cōcludentiū ⁊ nō cōcludentiū in necessarijs.i.tot sunt modi cōcludentes in absolutis: quot in necessarijs.

Iterum ait: intentio dicti de omni in ambabus quidem est: quod sit aut dictum cum affirmatione aut cum negatione de omni eo qd̄ est in actu ⁊ equaliter siue sit illud quod est in actu inuentum cum additione conditionis necessitatis: aut preter additionem illius: sed conditio quidem dicti de omni in materia possibili diuersatur a conditione dicti d̄ omni facta in his duabus materijs. Sensus est: idest in absolutis significatur esse in actu: ⁊ in necessarijs similiter: nam necessarium est quod semper est in actu: in propositionibus autem possibilib⁹ denotatur esse in potentia: ideo dictū de omni ⁊ dictū de nullo tribus presatis materijs non equali attribuuntur ratione.

Rursus inquit: sed quod ostenditur p deductionem ad cōtrariū: cum est ppositio vniuersalis affirmatiua ⁊ pticularis negatiua nō est in eis res eadem: qd̄ est: qr syllogismus qui ducit ad impossibile est cōpositus ex vna ppositionū syllogismi ⁊ cōtradictoria cōclusionis in mō ⁊ negatione erit igitur syllogismus pmixtus ex ppositione necessaria ⁊ cōtingēte: sed non est adhuc ostensus modus cōcludendi qui sequit ex hac cōpositione: verū qd̄ ostendit per impossibile ibi: hic ostendit p positiōēs. Sensus est: nihil vetaret quartū secūde ⁊ quintū tertie ex puris de necessario reduci p impossibile ad primā figurā: vbi monstrate essent combinationes ex altera necessaria ⁊ altera possibili: facilis igit fuit modus reducendi predictos syllogismos ad primā figuram expositione: qua mulier ratiocinationes perfici possunt: ⁊ si expositū ipsum cōmune sit: vniuersalr sumi poterit: ⁊ propterea nō est syllogismus expositorius cuius mediū sit terminus singularis: nam aliquādo est terminus vlis: sed dicitur syllogismus expositorius qui ex exposito sit termino: siue terminus expositus sit minus extremum: siue sit medium: siue cōmunis termin⁹ existat: siue singularis. In summa ergo syllogismi cōstituti ex puris de necessario ⁊ puris absolutis eisdē principijs ⁊ instrumētis componunt ⁊ perficiunt: verū quartus secūde ⁊ quint⁹ tertie ex necessarijs expositione cōmodissime pficiunt: quoꝝ hec sint exempla: ois homo ex necessitate est animal. Quoddā album necessario non est animal: ergo quoddā album necessario nō est homo: iste est syllogismus in quarto secūde: syllogismus sumptus ſm expositionē talis existat: ois homo necessario est animal: ois nix necessario nō ē aial: ergo ois nix necessario nō est homo. Syllogismus in qnto tertie sit talis: quoddā albū necessario nō est aial: oē album necessario est coloratū ergo quoddā coloratū necessario nō est aial: at syllogismus acceptus ſm expositionē sic ordinet: ois nix necessario non est aial: ois nix necessario est colorata: ergo quoddā coloratū necessario nō est animal.

Digressio.

Caput presens clarissime nonnullis notandis intelliget. In primis aduertendū est: Latini arbitrantur inesse simplr ⁊ inesse ex necessitate se hēre ſm superius ⁊ inferius: similiter inesse de contingenti ⁊ inesse simplr: ⁊ volūt Aristotelem tractare de propositione in qua est iste modus necessario ⁊ de ea in qua reperit modus cōtingēs non curando vtrū sint vere vel false: ⁊ ppterea nō descēdit Aristoteles ad aliquā mām spālem: apud quos syllogismi modales ⁊ syllogismi de inesse eiusdē existūt speciei: cū participēt eodē mō ⁊ figura: regulētur q3 eisdē principijs ⁊ pficiant eisdem instrumētis: ⁊ propter maiorē similitudinē inter syllogismos de necessario inuentē ⁊ syllogismos de inesse: q̄3 inter syllogismos de inesse ⁊ syllogismos de cōtingenti: prius determinat de necessario q̄3 de cōtingēti: quāuis cōtingens sit maioris cōitatis q̄3 necessariū. At Auerrois opinat mēbra presate diuisiōis nō se hēre ſ3 superius ⁊ inferius quinimo existimat illa opponi ad seinuicem: fuit.n.illa diuisio ſm nām rerū: ⁊ dūtaxat ppositiōib⁹ necessarijs modis necessitatis nālr iungendus est: ppositionib⁹ nō necessarijs copulat violenter ⁊ extra nām: ob hoc tn̄ nō descendit Aristo. ad aliquā mām in speciali: qr syllogismi ex his formati neq3 demōstratiui existūt: neq3 dyalectici: in plus.n. se h3 ppositio necessaria q̄3 ppositio demōstratiua: ⁊ ppositio ꝯtingēs q̄3 ppositio dyalectica.

Iterum obseruandū est. Latini his pcedunt cōclusiōib⁹. Prima ē: ex ꝓmissis de necessario cōpositis in oī figura concludunt conclusiones cōposite: virtute hui⁹ regule: si ꝓmisse sūt necessarie ⁊ cōclusio. Scd̄a ē: ex ꝓmissis diuisis d̄ necessario in qualibet figura pōt seq cōclusio d̄ necessario vn̄ in prīa figura syllogismi formati cōcludūt: si conclusio sit directa: nō aūt si sit indirecta: nō.n.valet: q̄libet psona diuina de necessitate est deus. Creans d̄ necessitate est psona diuina ergo deus de necessitate est creās. Item ex ꝓmissis diuisis nō deducit cōclusio cōposita. At Auerrois multas ppositiōes facit absolutas nō necessarias quas tamē latini necessarias esse opinant: veluti sunt iste: oē ambulans mouetur oē grāmaticū est homo: omne creans est deus: iccirco sumptis ppositiōibus necessarijs ſm Auerroim vel diuisis vel cōpositis semp infert conclusio necessaria in qualibet figura.

Amplius vult Albert⁹ quartū secūde ⁊ qntū tertie ex puris de necessario pfici posse p syllogismū ad īpossibile: ⁊ fiet mixtio cōtingentis ⁊ necessarij: in qua qdē mixtione pōt ppositio de cōtingēti eē de cōtingēti p possibili: p cōtingenti vero: ⁊ p contingenti necessario: si maior sit de necessario ⁊ minor de cōtingēti vero: sequit conclusio de cōtingenti p possibili: ⁊ p hanc mixtionē non pficit quartus secūde. nā illa ppositio de cōtingenti que cōuertit cū opposito cōclusiōis est de cōtingenti accepto p possibili: eodē aūt modo debet sumi cōtingens in syllogismo pbante ⁊ in syllogismo pbato. si minor sit de cōtingēti cōi: illa cōbinatio ē inutilis: si sit de cōtingēti necessario: cōbinatio est vtilis ⁊ pficit quart⁹ scd̄e p īpossibile: silr qnt⁹ tertie pfici d3 p deductionē ad īpossibile: bn̄ficio talis mixtiōis: cōtīgēns scil3 ⁊ necessarij: veꝝ qd sit sentiēdū circa hāc mixtionē īferi⁹ dicet: satis ē nūc ītellexisse quartum

scd̄e

secūde ꝛ q̄ntū tertie ex puris de necessario posse pſici p impossibile: vñ formatis istis duob⁹ syllogismis ois hō de necessitate est aial: aliqd̄ albū de necessitate non est animal: ergo aliquod album de necessitate non est homo. Item: quoddam album de necessitate non est animal: omne album necessario est coloratū: ergo quoddā coloratū necessario non est animal: proficiant hoc modo: omnis homo de necessitate est animal: contingit omne album esse hominem ergo contingit omne album esse animal. Item: contingit omne coloratum esse animal: omne album necessario est coloratum ergo contingit omne album esse animal.

Caput septimum.

Ecidit aūt q̄n̄qꝫ.

Snia huius capitis qd̄ inscribit de mixtis ex vna necessaria ꝛ altera absoluta in pria figura tota ꝯsistit in hoc: maiore necessaria ꝛ minore absoluta seq̄t ꝯclusio necessaria: at mioꝛe necessaria ꝛ maioꝛe absoluta nō colligitur ꝯclusio necessaria: nō enim valet: oē.b.est.a.oē.c.ex necessitate est.b.ergo omne.c.ex necessitate est.a.nam si talis ꝯclusio sequatur: eueniet etiaꝫ ꝛ alicui.b.ex necessitate inesse a.ꝛ per primā ꝛ per tertiam figuram: quod nō oportet: nam stat vt tale.b.sit: vt nulli ex necessitate insit a.syllogismus prime figure sic formetur: omne.c.ex necessitate est.a.aliquod.b.ex necessitate est.c.ergo aliquod.b.ex necessitate est.a.ꝯuertebat eiꝫ minor primi syllogismi particulariter: syllogismus tertie figure est talis: oē.c.necessario est.a.oē.c.necessario ē b.ergo aliquod.b.necessario est.a. Iteꝫ: cognoscitur conclusionē non effici necessariam maioꝛe absoluta ꝛ minoꝛe necessaria: hoc syllogismo: omne animal mouetur: omnis homo de necessitate est animal: nō ꝯcludit: ergo omnis homo necessario mouet: ꝛ quēadmodū in modis vl̄ibus: ita ꝛ in particularib⁹ pcedendum est

Auerrois dicit: cuius demōstratio est: quia g.est pars ex.b.cum sit ex deductione.i.ex proprietate prie figure vt sit minor semper affirmatiua: ꝛ ex conditione huius mixtionis vt sit.g.pars ex.b.in actu: ꝛ cum predicatur aliquid de omni ꝛ predicatur quidem necessario: predicatur de partibus cum modo quo predicatur de toto: ꝛ hoc est manifestum per se: quoniam pars continetur in toto ꝛ intrat sub eo.

Item ait: nisi quia termini dant ꝙ non est conclusio necessaria semper: non ꝙ non ꝯcludat necessariam penitus: sicut dat syllogismus ꝯtrarij: ꝛ intentio dicti de omni. Sensus est: quia ex parte dicti de omni ꝛ ex parte ꝯtrarij ꝛ ex parte materierum ostenditur conclusionem non effici necessariam: maioꝛe absoluta ꝛ minoꝛe necessaria: proptererea consideranda est differentia inter tales rationes nam termini idest ratio ex parte materierum dat ꝙ non est conclusio necessaria semper: at ratio sumpta ex parte contrarij ꝛ ex parte dicti de omni conuincunt vniuersaliter virtute premissarum sic dispositarum non concludi conclusionem necessariam.

Caput octauum.

N secūda autē figura.

Sentētia huius capitis qd̄ inscribit de mixtis ex vna necessaria ꝛ altera absoluta in scd̄a figura tota stat i hoc. Uniuersali negatiua necessaria ꝛ vniuersali affirmatiua absoluta seu particulari conclusio nascit necessaria: at si vl̄is affirmatiua vel particularis fuerit necessaria ꝛ vl̄is negatiua absoluta vel particularis nō erit conclusio necessaria. Sunt isti syllogismi ꝯcludentes: nullū.b.ex necessitate ē a.omne.c.est.a.ergo nullum.c.ex necessitate est.b. Iteꝫ oē.b.est.a.nulluꝫ.c.necessario est.a.ergo nullū c.ex necessitate ē.b.ꝯuersione.n.perficiunt isti duo syllogismi vl̄es. Itē nulluꝫ.b.ex necessitate est.a.aliqd̄.c.est.a.ergo aliqd̄.c.necessario nō est.b.perficit sic iste syllogismus ꝯuersione. Syllogismi vero nō colligētes ꝯclusioneꝫ necessariā sunt: si vl̄is affirmatiua fuerit necessaria: ꝛ negatiua absoluta: nō.n.vꝫ: oē.b.necessario est.a.nulluꝫ.c.est.a.ergo nullum.c.necessario est.b. Preterea cū nihil ꝓhibeat.a.huiusmodi accipere cui omni ꝯtingat.c.inesse: nō valebit hec illatio: oē.b.necessario est.a.nulluꝫ.c.est.a.ergo nulluꝫ.c.necessario ē.b.accidet.n.aliqd̄.a.ex necessitate nō esse.c.naꝫ si sit vera hec ꝯclusio: nulluꝫ.c.necessario est.b.ergo ꝛ ista: nulluꝫ.b.de necessitate ē.c. sed oē.b.necessario est.a.ꝛ aliqd̄.a.necessario est.b. infert: ergo aliqd̄.a.necessario nō est.c. Syllogism⁹ in terminis notis est talis: ois hō necessario est aial: nulluꝫ albū est aial: deducit ꝯclusio absoluta nō necessaria. Utitur aūt Aristoteles pn̄ti lectione nō ꝯtingit inesse: loco huius: necessariū est nō inesse: eadeꝫ eniꝫ sunt: ꝛ eque possunt. Similiter non colligit iste syllogismus: omne vigilans est homo: aliqd̄ animal necessario nō est homo: ergo aliquod animal ex necessitate non vigilat.

Caput nonum.

I N posterioꝛa aūt figura.

Sententia huius capitis qd̄ dicit de mixtis ex vna necessaria ꝛ altera absoluta in tertia figura: ꝯsistit in hoc: ꝑmissis existentibus vl̄ib⁹ affirmatiuis quecūqꝫ fuerit necessaria ꝯclusio erit necessaria: negatiua vl̄i necessaria vl̄i affirmatiua absoluta: nascit ꝯclusio necessaria: at si affirmatiua sit necessaria: ꝯclusio nō erit necessaria. Iteꝫ vl̄i affirmatiua necessaria: pticulari absoluta: ꝯclusio ē necessaria: at pticulari necessaria: ꝯclusio nō efficit necessaria. Rursus vl̄i negatiua necessaria: pticulari absoluta: oritur ꝯclusio necessaria: at affirmatiua necessaria aut vl̄i aut pticulari: ꝛ particulari negatiua absoluta aut vl̄i nō infert ꝯclusio necessaria: his itaqꝫ ꝯstat ꝙ ꝯclusio absoluta exigit ꝑmissas absolutas: nō ꝑmissaꝫ: ꝯclo necessaria reqrit vl̄ vnā vl̄ ambas ꝑmissas necessarias: ꝛ ppterea semp altera ꝑmissarū similis ē ꝯclusioni. Cōtra: ex maiori de necessario ꝛ minore de ꝯtingēti puenit ꝯclusio de pōssibili s̄m latinos: ꝗ nō est silis alicui ꝑmissarum: dicit ꝙ nōduꝫ tractauit

illam mixtionez:vel satis est ꝙ li possibile sequatur ad li necesse.

Auerrois dicit: Et in figura qdē tertia modus cōclusionis sequit semp modū ꝓpōnis que nō ɔuertit: qm̄ illa ꝓpositio in potentia est maior in figura pria. Jamqȝ ostensuz fuit ꝙ modus ɔclusionis in figura pria seqtur ꝓpōnem maiorē:⁊ hoc ē ɔtriuz eius qd accidit in figura scda: qr modus cōclusionis in figura scda sequit modum ꝓpositōis que cōuertit: cū sit cōuersa in hac figura secunda in potentia maior in pria figura. Sensus est: illa ꝓpositio que cōuertitur in tertia fiagura ē minor in prima. In scda figura ꝑmissa que cōuertit est maior in prima figura.

Digressio Auerrois.

Et aristoteles. Digressio hec tēdit ad hꝫ vt declaret ɔclōnes effici necessariā i pria figura: maiore existēte necessaria ⁊ minore absoluta: absolutā: maiore absoluta: ⁊ miore necessaria: ⁊ hoc ostēdit Aristoteles ex re ipsa: qr videt ꝙ modus ɔclusionis sequit moduz ꝓpōnis maioris.s.qr si est ꝓpositio maior absoluta: est cōclusio absoluta: ⁊ si ē necessaria: ē ɔclō necessaria. Sȝ Theophrastus ⁊ Eudemus Rhodius ex antiqs peripateticis: ⁊ Themistius ex nouis ipsoꝝ ⁊ q sequunt eos vident ꝙ modus ɔclusionis seqt debiliorē.s.viliorē modoꝝ.s.ꝙ inuenit semp in hac ɔpositiōe seq ꝓpōnem absolutā: qr inuētio absolute ē vilior inuentiōe necessarie. Sensus ē: qr cōclusio semp comitat viliorem partē deteriorēqȝ ꝑmissaꝝ: ꝓpterea arbitrati sūt nosatí expositores cōclusionē semp effici absolutaz: altera ꝑmissaꝝ existēte necessaria: ⁊ altera absoluta: quecūqȝ fuerit necessaria: siue maior: siue minor.

Item inducit rō scda hac verboꝝ serie. Et fortius cui se initunt in hoc ē: qr ipsi vidēt ꝙ oē illud in quo ē aliqd currens cursu toti⁹ ⁊ ptis: cū ꝑdicat qdez aliqd determinatū.i. maior extremitas ꝑdicatōe determiata ꝺ toto cū mō de oī: oportet vt ꝑdicet de pte cū illo mō eodem.i. ista ē vna ꝓpō: maior extremitas ꝑdicat de medio termīo ⁊ ꝺ miori extremitate ɔprehēsa sub medio termīo eodē mō: si ꝑdicat de medio sine mō necessitatis ⁊ de minori extremo: si cū mō necessitatis de medio: cū ꝑdicto mō enūciat de minori extremo. Et ēt cū ꝑdicat pars.i. terminus medius de aliquo ꝑdicatōe cū mō: ēt opz vt ꝑdicet totū.i. maior extremitas de illo cū eodem mō.i. ista ē vna alia ꝓpō: eo mō quo ꝑdicat medius termin⁹ de miori extremitate: ꝑdicat maior extremitas de eadē. Sunt ergo iaz habite iste due ꝓpōnes. Pria ē: eodē mō ꝑdicat maior extremitas de minori quo ꝑdicat de medio. Scda est: eodē mō quo ꝑdicatur medius termin⁹ de minori extremo: ꝑdicatur maius extremū de eodez minori extremo.

Amplius ꝓseqt dicēs: ⁊ ex quo ē in oī syllogismo aliqd currens cursu totius ⁊ cursu ptis: ergo cū est vna duaꝝ ꝓpositionū absoluta ⁊ altera necessaria: nō euadit id: qn aut sit necessaria ipsa minor ⁊ absoluta maior: aut necessaria maior ⁊ absoluta minor: dixerūt ꝙ si est necessaria ipsa minor: in ipsa ē aliqd currens cursu totius: ⁊ in ipsa est aliquid currens cursu partis: ⁊ qd currit qdē cursu totius est terminus medius: ⁊ currens qdē cursu partis est terminus minor: oportet ergo cū ꝑdicatur aliqd.i. maior extremitas cū mō quodaz de oī toto: qd totum est terminus medius: vt cum illo eodem modo predicetur de parte illius totius que est extremitas minor.i. si maior sit absoluta ⁊ minor necessaria: conclusio debet esse absoluta: hoc fundamento: maior extremitas eodez modo predicatur de minori extremo: quo predicatur de medio: sed predicatur in maiori propositione de medio sine modo necessitatis ergo ⁊ in conclusiōe predicabitur de minori extremo absqȝ modo necessitatis. Et cum est necessaria ipsa propositio maior: est totum ⁊ pars inuenta in ipsa etiam: ⁊ quod currit cursu totius est termin⁹ maior: ⁊ currens quidem cursu partis est terminus medius: oportet ergo cum predicat pars que est terminus medius de extremitate minore cuz modo quodam: vt sit ille idem modus ipse modus illius toti⁹ quod est terminus maior de ea minore extremitate in conclusiōe.i. si maior propositio sit necessaria ⁊ minor absoluta: cōclusio debet esse absoluta: hoc fundamento: eodē mō quo ꝑdicatur terminus medius de minori extremo in minore ꝓpositione: ꝑdicat maius extremū de minori in cōclusione: sed in minore ꝓpositione predicat medius terminus de minori extremitate absqȝ modo necessitatis: ergo maior extremitas predicabit de minori extremitate absqȝ mō necessitatis: ergo maior extremitas predicabit de minori extremitate in cōclusione absqȝ modo necessitatis: dixerūt ergo ꝙ quomōcūqȝ sit oportet vt sit modus ꝑdicatōis in cōclusiōe sequēs modū ꝑdicatiōis absolute.i. si maior sit absoluta ⁊ minor necessaria: beneficio prime ꝓpositōis assumpte cōuincit cōclusionē reddi absolutā: at si maior sit necessaria ⁊ mior absoluta: coadiuuāte secūda ꝓpositiōe cōclusio efficit absoluta nō necessaria: ⁊ hec ratio iudicio meo fortissima existit.

Soluens Auerrois hāc rōnem ita inqt: sed in hoc sermone est cōfusio manifesta: qd est: qr experiētia toti⁹ ⁊ partis in syllogismo ex parte qua est syllogismus cōcludēs in figura pria ꝑm dictū de oī aut ꝑm dictū de nullo: est quidē in ꝓpositione minore: ⁊ ꝓpter hoc cōditiōat in ea vt sit affirmatiua: per minorē.n. ꝓpositionē significatur ꝙ minor extremitas est pars subiectiua mediȷ termini ⁊ cōditiōatur in maiore vt sit vlis ⁊ nō cōditiōat in ea vt sit affirmatiua: ⁊ cū hoc sit ita: nō est ergo experientia in toto ⁊ parte inuenta in ꝓpōne maiore: supple tu: nisi per accidens: quando maior est affirmatiua: vt inueniatur equaliter rō scilicet totius ⁊ partis siue sit necessaria aut nō sit: sed necessitas experiētie totius ⁊ partis in loco qui est cōditio in inuētiōe sillogismi est ipm totū ⁊ pars inuēta in ꝓpōne minore ⁊ cū hoc sit ita: erit igit mōus cōclusiōis sequēs modum ꝓpōnis maioris sicut apparet Aristoteli. Sensus est: rō totius ⁊ partis in minore ꝓpōne necessario cōspicit nō in maiore: que ⁊ affirmatiua ⁊ negatiua indifferēter esse pōt: ⁊ ꝓpterea eo pacto respiciet maior extremitas minorē in ɔclusiōe: quo mediū terminū respicit in maiori ꝓpōne: ergo mōus ɔclusiōis semper comitabit modū maioris ꝓpōnis: vn̄ huius ꝓpōnis: omni.b.ex necessitate inest.a. duplex sensus intelligitur: primo nāqȝ id ondit: ꝙ cuicūqȝ necessario inest.b.etiā necessario inest.a. ⁊ iste sensus satisfacit syllogismis ex pur ȷ ꝺ necessario: scdo: cuicūqȝ absolute iest.b.et necessario inest.a. ⁊ hoc sensu formātur syllogismi ex maiori necessaria ⁊ minori absoluta ergo semp eodē mō maior extremitas attribuit minori

nori extremitati vel ab ea separat̃ i ꝯclusiõe: quo mõ attribuitur medio termino vel ab eo separat̃ in maiore ꝓpõne: ⁊ ita ſm hanc solutiõem cõceditur rõnez totius ⁊ partis dũtaxat in minori ꝓpositiõe reperiri. At si cõcesserimus eis ꝙ totum ⁊ pars ꝯsiderẽtur in vtraq; duarum ꝓpõnum: non erit nobis necesse vt ponamus in loco experiẽne in pte ⁊ in toto q̃ ẽ in ꝓpõne minore: ⁊ in loco expientie in pte ⁊ toto inuẽ ta in maiore: donec iudicemus sup syllogismuz hoc iudiciũ.i. ad iudicandũ scilz ꝙ modus cõclusiõis se quat̃ maiorẽ ꝓpõnem. Sẽsus ẽ: dato ⁊ nõ ꝯcesso ꝙ rõ toti⁹ ⁊ ptis simul ⁊ semel attribuat̃ maiori ⁊ minori ꝓpõni: nõ erit rõ toti⁹ ⁊ ptis sufficiẽs ad ostẽdendum modũ ꝯclusiõis comitari maiorez ꝓpõnem: sed alia via declarabit̃ ꝙ mõus ꝯclusiõis insequit̃ modũ maioris ꝓpõnis: que nõ erit via sumpta a rõne toti⁹ ⁊ ptis: ergo sicut colligebat ista sequella: rõ totius ⁊ ptis dũtaxat in minore existunt ꝓpõne ergo modus ꝯclusiõis sequit̃ modũ maioris ꝓpõnis: ita valebit ista cõsequẽtia: rõ totius ⁊ partis ꝯcedit̃ vtriq; premissarum: ergo ex rõne totius ⁊ partis nõ hʒ cõclusio ꝙ mõus eius sequat̃ modũ maioris ꝓpõnis. Et etiam cum cõsiderat̃ in parte ⁊ toto in ꝓpõne maiore ⁊ nõ ꝯsideratur in minore: nõ erit syllogismus nisi per accidẽs: quia nõ opʒ vt sit extremitas minor cõprehensa in predicatõe sub predicatõe in maiore. i. nõ opʒ vt sit minor extremitas sub extremitate maiori que predicatur in maiori ꝓpõne: quoniam cõclusio posset esse negatiua: ⁊ ita minus extremum non esset cõprehensum sub maiori extremo. i. non ꝓpterea quia ratio totius ⁊ partis dũtaxat inuentatur in maiore ꝓpõne: modus ꝯclusiõis insequitur moduz maioris ꝓpõnis. nam modus cõclusionis comitatur modum maioris: etiam si in maiore propositione nõ inueniatur ratio totius ⁊ partis: vtputa quando maior est negatiua. Ultimata ergo huius responsionis resolutio stat in hoc: causa precisa ⁊ adequata quare modus conclusionis insequitur in prima figura modum maioris propositionis: est: quia ratio totius ⁊ partis duntaxat inuenitur necessario ⁊ per se in minori propositione: iccirco eodem modo quo maius extremũ predicatur de medio termino in maiore ꝓpõne: predicatur de minori extremo in conclusione: cum sit minor extremitas comprehensa sub medio termino.

Satisfacit deinde Auerrois prime antiquorum rationi: dicens: sed disputatio quidem idest ratio dyalectica eoruz ꝙ oportet vt sit modus conclusionis sequens debiliorem modorum propositionuz: sicut est in affirmatiua ⁊ negatiua scilicet quando erit vna propositionum affirmatiua ⁊ alia sumitur negatiua: quia oportet vt sit conclusio sequens negatiuam que est vilior: ⁊ hic syllogismus est imagiarius idest hec ratio est ficta ⁊ imaginaria: quod est idest ratio est: quia conclusio non sequitur propositionem negatiuam preter affirmatiuam: ex parte qua negatiua est vilior affirmatiua: sed ex parte qua est negatiua ⁊ absoluta: ⁊ si sic: debilior est affirmatiua non negatiua. Sensus est: fortius est id quod operatur in syllogismo vt negatiua premissa negatiua ꝙ̃ premissa affirmatiua: quia per premissam negatiuam in prima figura denotatur ꝙ maior extremitas remouetur a medio termino ⁊ a quolibet contento sub medio termio: lʒ ergo cõparando ꝑmissaz affirmatiuã negatiue: vilior sit negatiua ꝙ̃ affirmatiua: potentior est tamen negatiua: quatenus est in syllogismo ad assimulanduz sibi conclusionem ꝙ̃ affirmatiua.

Rursus adducit Auerrois motiuũ ꝯ mixtionem approbatã: dicens: ⁊ quo argumentant̃ etiã est: qꝛ iam inuenit̃ in quibusdaz materiis qd cõcludit absolutã: ⁊ illud est ex absoluta minori ⁊ necessaria maiore: cuius exẽpluz est dictuz nostrum: ois hõ ambulat in actu: omne ambulans necessario mouet̃: ois ꝗ hõ mouet̃ nõ tñ de necessitate: ergo maiore necessaria ⁊ minore absoluta: efficit̃ cõclusio absoluta: nõ necessaria. Sed error in hoc est: qꝛ ambulans nõ est motũ necessario ex eo qd est hõ: sed ex eo ꝙ est ambulans. i. ambulans inquãtuz ambulans ex necessitate est motũ: subiectuz tñ ambulationis nõ est motũ necessario: ⁊ cũ ꝯditionat̃ hec cõditio accepta in ꝓpõne maiore: in ꝯclusione quidem est necessaria: qd est: qꝛ ois hõ ẽ motus necessario in eo qd est ambulans: cõsentit ergo Cõmẽtator huic syllogismo: oẽ ambulans necessario mouet̃: ois hõ ẽ ambulans: ergo ois hõ necessario mouet̃ in eo ꝙ est ambulãs: hec rũsio ꝓsus nõ ẽ valida: tum qꝛ hec nõ est necessaria apud Auerroim: omne ambulans mouetur: tum qꝛ minor nõ dʒ esse de inesse vt nunc: sed de his in digressione nostra loquemur: nunc sequor seriem verboꝝ Auerrois: qui ꝓsequẽdo dicit remouendo vnã aliaz rñsionem: ⁊ nõ oportet vt rñdeat̃ in hoc per hoc vt dicat̃ ꝙ accidit q̃dez in hac ꝯpositiõe vt sit cõclusio absoluta ⁊ maior necessaria ꝓpter hoc ꝙ in hac ꝓpõne necessaria nõ inuenit̃ cõditio dicti de omni quã agit Aristoteles vl'r in hoc libro: que ẽ vt sit. a. ꝑdicatũ necessario d̃ oi disposito per. b. affirmatiue: siue dispositũ per. b. in actu: aut necessario aut cõtingenter: qm̃ nõ est vtilitas in huiusmodi cõditionibus: cuz nõ sit vnuz in omni materia: sed opʒ ꝙ conditiones res vna in oib⁹ materieb⁹: hoc quoq; cuz induxerim⁹ materias monstrat̃ nobis ꝙ dictum nostruz: omne qd est. b. est. a. necessario: aut ẽ. a. absolute: ꝙ in quibusdam materieb⁹ est eius intentio: oẽ qd est. b. in actu est. a. necessario: verbi gratia: omne ambulans est motũ: ⁊ in quibusdã materieb⁹ ẽ eius intentio: omne qd est. b. in potentia aut in actu ẽ. a. necessario: sicut dictũ nostrũ: omne mobile aut omne motũ est corpus necessario: ⁊ similr est res in enunciatione absoluta: ⁊ cũ est res: ita ergo dictũ d̃ omni est vnuz in omni materia in ꝓpositione necessaria ⁊ absoluta: ⁊ est vt sit. a. inuentũ necessario: aut absolute sup omni qd est in actu. b. cuz sit in quibusdaz materiis verũ de omni qd est in potentia ⁊ in actu. b. ⁊ in quibusdam super eo qd in actu tantũ: qm̃. a. cum verificatur super omni eo qd est in potentia. b. verificatur de omni eo qd est in actu: ⁊ non conuertit̃ hoc scilicet quia cum verificat̃ de omni eo qd ẽ in actu. b. verificatur de omni eo qd est in potẽtia. b. i. si omne qd mouetur potentia est necessario corpus: pariter ⁊ omne qd actu mauetur est corpus necessario ⁊ propter hoc oportet vt sit conditio dicti d̃ omni in necessaria ⁊ absoluta vt sit extremitas maior predicata de omni eo qd est medium in actu: scilz de omni de quo predicatur terminus medius in actu non ꝯtingẽter: ⁊ ꝓpter hoc cum est ꝓpositio minor possibilis ⁊ maior necessaria aut absoluta non erit syllogismus concludens sermonez de omni in omni materia: ⁊ ratio est: quia tunc predicaretur maior extremitas de aliquo de quo medium predicaretur solum cõtingen-

ler: sed erit quidem cōcludens ſm dictum de omni in quibusdam materijs que sunt in quibus verificatur ꝙ.a. absolute aut necessario dicitur de omni qđ est.b. in actu: aut in potentia: veluti cum dicimus oē motum est corpus: sed in eo quod est propter materias nō est confidendum. Sensus est: subiectum ꝓpositionis absolute supponit duntaxat pro suppositis actu. Semper subiectum ꝓpositionis necessarie supponit pro suppositis actu: ⁊ accidit subiecto ꝓpositōis necessarie ꝙ suppōat ⁊ pro suppositis actu: ⁊ pro suppositis potentia: valet enim ista cōsequentia: istud est subiectum ꝓpositionis necessarie: ergo supponit pro suppositis actu: non tamen colligitur: ergo supponit pro suppositis potētia: propterea cōmune est ꝓpositioni absolute ⁊ ꝓpositioni necessarie: vt subiecta illaruꝫ supponant pro suppositis actu: at subiectum ꝓpositionis possibilis supponit pro suppositis ⁊ in actu ⁊ in potentia: ⁊ hec est causa ꝙ maiore possibili ⁊ minore absoluta aut necessaria infertur cōclusio possibilis: maiore auteꝫ absoluta aut necessaria ⁊ minore possibili nihil cōcluditur ſm syllogismum perfectuꝫ: dictum ergo de omni nō est vnuꝫ in omni materia. Attende ergo hic quid Albumasar iam opinatus est super Aristotele: ⁊ improprie idest equiuoce: primo quidem ꝙ in omnibus materijs inuenitur conditio dicti de omni quā putat Albumasar in omnibus modis ꝓpositionum: quod est: quia dictum nostrum: omne qđ est, b, est.a. contingenter verificatur de eo qđ est in potentia: aut in actu.b. Et ꝓpter hoc quando maior est possibilis ⁊ cōclusio est possibilis: quocunqꝫ mō fiat mixtio: nam genus cuꝫ cōditi datur per dictum de omni in omnibus tribus ꝓpositionibus: scilicet absoluta: necessaria: ⁊ possibili est vnuꝫ: sicut putat Albumasar vt sit predicatū absolute ⁊ necessario ⁊ cōtingenter de omni quod ē.b. quocūqꝫ mō: modoruꝫ trium sit: scilicet cōtingenter aut necessario aut ī actu.i. voluit Albumasar ꝙ sicut ex maiore possibili ⁊ minore aut possibili aut absoluta aut necessaria sequatur cōclusio possibilis: ita ex maiore necessaria ⁊ minore aut necessaria aut absoluta aut possibili deducatur ꝯclusio necessaria: ⁊ ex maiore absoluta: minore aut absoluta aut necessaria aut possibili: cōclusio absoluta: verum inquit Auerrois nō est vtilitas in cōditione que nō pōt super omnes materias ſm id quod ꝓcessit Albumasar: idest dictū de omni nō est vnuꝫ in omni materia. Neqꝫ est etiaꝫ qđ rememoratur Alexander vt sit conditio dicti de omni quod agitur in hoc libro: vt sit.a. predicatū necessario aut contingenter aut in actu de omni qđ est b. in actu: quia si esset res ita: non cōcluderet ille qui est ex duabus cōtingentibus ſm dictum de omni: ⁊ hoc est manifestuꝫ: idest si subiectum propositionis absolute ⁊ necessarie ⁊ possibilis supponat tantum pro suppositis actu: ex duabus de contingenti nihil concludi poterit: non est ergo vtilitas in conditione que nō continet omnes modos ꝓpositionum ſm ꝙ processit Alexander. Propter hoc soluitur dubitatio que accidit hominibus in sententia Aristotelis in mixtione cōtingentis cuꝫ inuentis ⁊ necessarijs: idest maiore possibili cōclusio est possibilis: quomodocūqꝫ sumatur minor: ⁊ est syllogismus perfectus regulatus per dici de omni: aut dici de nullo: at syllogismi sunt imperfecti nō regulati per dici đ omni aut nullo si maior sit necessaria aut absoluta ⁊ minor possibilis: ⁊ hoc ostendetur inquit Commentator ex dictō nřo cum peruenerimus ad illū locū si deus voluerit. Sanus est ꝙ presenti digressione ostensum est ꝙ iudiciuꝫ in mixtione necessariaꝝ cuꝫ absolutis est ſm propositioneꝫ maioreꝫ: idest maiore necessaria ⁊ minore absoluta: conclusio est necessaria: maiore absoluta: minore necessaria conclusio est absoluta.

Digressio.

Albertus magnus syllogismos mixtos ex vna necessaria ⁊ altera absoluta seu de inesse ita ordinandos esse censuit. Quia ista propositio: omne.b. necessario est.a. inquantū significat ꝙ cuicūqꝫ simpliciter inest.b. ei necessario īest a. deseruit syllogismis mixtis: propterea propositio minor debet esse de inesse simpliciter: alioquin non recte assumeretur: non enim valet iste syllogismus: omne animal necessario est sensibile: aliquod frigidum est animal: ergo aliquod frigidum necessario ē sensibile: intelligimus auteꝫ predicatuꝫ simpliciter inesse: quando semper inest: quando autem soluꝫ inest: aut vt nunc aut vtplurimū non simpliciter ⁊ omnino inesse intelligimus: tam ⁊ si dicatur inesse: maior nāqꝫ propositio necessaria determinat minorem ad esse de inesse simpliciter: cū ista propositio: omne animal necessario est sensibile: in sensu deseruiente syllogismis mixtis: significet ꝙ quicquid simpliciter animal est: ex necessitate sensibile est: verum qꝛ minor propositio non determinat maiorem: potuit minor esse necessaria: ⁊ maior de inesse vt nunc: ⁊ talis combinatio dicta est inutilis: vel quia non pōt colligere: vel quia nō pōt cōcludere cōclusionem necessariam: etiam si posset cōcludere ꝓpositionem de inesse. Causa autē quare syllogismi ⁊ puri necessarij ⁊ mixti necessarij reperiuntur est: quia istius ꝓpōnis necessarie: omni.b. ex necessitate inest.a. duplex sensus intelligitur: quorum sensuuꝫ vnus est qui syllogismis puris deseruit: alter causa est syllogismoruꝫ mixtorum ex vna necessaria ⁊ altera de inesse simpliciter.

Sunt ⁊ alij latini qui has regulas approbāt. Prima est: maiore de inesse: capiēdo de inesse vt se extēdit ad inesse simpliciter ⁊ īesse vt nūc ⁊ minore de necessario: nō colligitur cōclusio de necessario: nec de inesse: preterquam in celarent: nā celarent in tali dispositione valet ad cōcludendū cōclusionē de inesse: licet nō valeat ad cōcludēduꝫ cōclusionem de necessario: regula erit manifesta his syllogismis: omnis deus est creans: ois prima causa đ necessitate est deus: ergo ois prima cā de necessitate ē creans. Itē: nullus deus est creās: ois prima causa de necessitate est deus ergo omnem primam causaꝫ necesse est non esse creantē. Item: omnis deus est iustus: omne creans de necessitate est deus: ergo omne creans est iustuꝫ. Item: nullus infimus planetarum est aliud a luna. Quoddā lucens de necessitate est infimus planetarum ergo quoddā lucens non est aliud a luna: at iste syllogismus colligit: nullum.b. ē a. omne.c. de necessitate est.b. ergo nullū.c. est.a. verūtamen si minor restringatur per ly quod est in omnibus modis directis bene infertur conclusio de inesse: sed non de necessario: minore enim non sic restricta ⁊ limitata non sequitur nisi in celarent. Secunda regula est talis. Ex maiore de necessario ⁊ minore de inesse in prima figura colligitur conclu-

sio particularis: nam si maior est de necessario & explicite exprimatur est syllogismus per euidentem sumptionem sub distributione maioris: valet enim omne quod est vel potest esse. b. de necessitate est a. omne. c. est. b. ergo quoddam. c. de necessitate est a. & non concluditur conclusio vniuersalis: cum nõ sequatur: omnis infimus planeta de necessitate ẽ luna: omne lucens super nostrum hemisperium est infimus planeta: ponatur inesse: ergo omne lucẽs sup nostrum hemisperiũ de necessitate est luna. Tertia regula est talis: vniuersali negatiua de necessario & affirmatiua de inesse in primo & tertio modo secũde figure concludit cõclusio de necessario: at secũdus & quartus modus nõ valent: supposito adhuc q̃ negatiua sit de necessario & affirmatiua de inesse: nam posito q̃ solus sol luceat nũc super nostrũ hemisperiũ: nõ sequitur: omnis planeta lucens super nostrũ hemisperium est sol: omnem lunam necesse est non esse solem: ergo lunam necesse est nõ esse planetam lucẽtem super nostrũ hemisperiũ. Quinta regula est talis: si affirmatiua sit de necessario & negatiua de inesse in secunda figura nõ colligitur cõclusio de necessario: vnde nõ valent isti syllogismi: nullum creans est deus: omnis prima causa ð necessitate est deus ergo omnẽ primã causam necesse est non esse creantem. Item omnis luna de necessitate est infimus planeta: nulla luna lucens est infimus planetarum: ponatur ita esse: ergo omnẽ lunam lucentẽ necesse est nõ esse lunam. Sexta regula talis est: semper in tertia figura ex maiore vniuersali & affirmatiua ð necessario & minore de inesse cõcluditur conclusio de necessario: at si maior sit de inesse & minor de necessario nõ efficitur cõclusio de necessario: vnde nõ sequitur omnis deus est creans: ponatur esse: omnis deus ð necessitate est prima causa ergo prima causa ð necessitate est creans. Item: nullum creans est deus: ponatur inesse: omne creans de necessitate est prima causa: ergo prima causa de necessitate non est deus. Septima regula est talis: in tertia figura si maior sit particularis de necessario & minor de inesse non sequitur conclusio de necessario: nã posito q̃ luna nõ luceat sed sit totaliter ecclipsata: formetur iste syllogismus: quoddam lucens necesse est esse lunam: omne lucens est aliud a luna: ergo aliud a luna de necessitate est luna. Item: quoddam lucens necesse est non esse corpus celeste: omne lucens est corpus ergo corpus celeste necesse est nõ esse corpus celeste: hec latini sentiunt.

Auerrois opinatus has propositiões: omne ambulãs mouetur: omne ambulans est animal esse inuentas: primam dixit esse inuentam simplicem non in tempore sensibili cuius subiectum & predicatum est vnum per accidens: secundam fecit inuentam propter dispositionem subiecti: necessariã propter subiectum dispõnis: & propterea talis propõ nominata est inuenta p se & necessaria p accidens: at iste: omne albũ nũc est hõ: omne frigidum nũc est animal sunt totaliter inuente: & dicuntur inuente in tẽpore sensibili seu determinato. Ex duabus necessarijs p se efficitur cõclusio necessaria per se. Ex maiore necessaria p se & minore inuẽta p se & necessaria p accidens deducitur cõclusio inuẽta p se & p accidẽs necessaria: dicim⁹. n. oẽ scribẽs est hõ: oĩs hõ ex necessitate est aĩal ergo oẽ scribẽs necessario est aĩal: at cũ maiore necessaria adiungit inuenta in tempore determinato: aliquãdo necessarium: aliquando concluditur nõ necessarium: hec sunt exempla: omne albũ nũc est animal: oẽ animal ẽ corpus: ɔcluditur oẽ albũ eẽ corpus & ẽ necessariũ ð specie necessarij p accidens. Itẽ oẽ album nunc est hõ: oĩs hõ est animal: cõcluditur omne album eẽ animal & hoc non est necessarium nisi in tempore in quo nõ inuenitur album nisi hõ: voluit ergo Auerrois q̃ minor in tali mixtione existeret inuenta per se necessaria per accidens: que inueniebatur ꝓpositio non ſm cursum naturalem.

Item maiore absoluta: minore necessaria p se: infertur conclusio absoluta nõ necessaria: vnde valet: omnis homo est animal: omne animal ẽ nunc ambulans: ergo omnis hõ ambulat: & ita propositio absoluta que admiscetur propositioni minori necessarie debet esse necessaria ſm subiectum: inuẽta ſm predicatum: sed de his ad plenum infra quoq̃ tractabitur: hec pro presenti lectiõe dicta sufficiant.

¶ Caput Decimum.

E contingẽte aũt. Sententia huius capitis qð iscribitur de modis cõtingentis non necessarij & ꝓpositionũ possibiliũ ɔuersionibus: stat in hoc. Contingens dicitur duobus modis: vno mõ dicitur contingere siue cõtingens: quo non existente necessario: qð nihilominus si ponatur inesse: nihil eueniet propter id impossibile: alio mõ dicitur contingens de necessario: diffiniuit autem Aristoteles cõtingens: vt esset regula ĩ cognoscendo conuersiones: veluti diffiniuit syllogismum vt talis diffinitio duceret intellectum in cognitionem syllogismorum: nominauit autem cõtingẽs duplici nomine: quia sic & infra facit: & vt natura contingentis melius intelligeretur: deffinitum est ergo nomen contingentis non necessarij & non impossibile: itaq̃ omnis propositio de qua est verum dicere q̃ non est necessaria & non impossibilis est contingens: quando aũt dicimus nomen contingentis: quia contingenti necessario est nomen impositum: intelligimus contingens non necessarium nõ impossibile: virtute illius vulgate regule: quando est nomen commune duobus: & vni illorum est nomen impositum: alteri nõ: illud cui nõ est nomẽ impositũ nominatur nomine cõi. Quod autem cõtingens dicat de necessario ex affirmatiõibus & negatiõib⁹ oppositis vt ĩ secũdo de iterpretatiõe dictũ ẽ: manifestũ ẽ: nã si ɔtigit eẽ: si possibile eẽ: impossibile eẽ: & necesse ñ eẽ: vel eadẽ sunt: vl' sequũtur se adinuicẽ & ɔstituebãt dicte ꝓpositiões ternũ ordinẽ: ergo & his opposita: ɔtigit eẽ: possibile eẽ: ñ ipossibile eẽ: ñ necesse ñ eẽ: aut eadem erũt: aut inuicem sequentia: nam de quolibet aut affirmatio aut negatio vera: erit igitur cõtingens qð dicetur de necessario & aliquod contingẽs erit quod dicetur de nõ necessario & nõ ipossibili. i. q2 de quolibet ẽ affirmatio vel negatio vera: ḡ ad istã necesse ẽ eẽ: vel sequet ista: necesse ẽ nõ esse: vel ista: non necesse est non esse: sed nõ ista: necesse est nõ eẽ: ergo ista: nõ necesse est non esse: ergo & ista: cõtingit eẽ sequet ad istã: necesse eẽ: & id põt vocari ɔtingẽs

possibile: et contingens necessarium: possibile quatenus convertitur cum possibili: necessariũ: quia dicitur de necessario: et ad ipsum sequitur: tamen si cum eo non convertatur.

Item docet Aristoteles ꝓpõnes contingentis nõ necessarij converti sm oppositã qualitatem: itaque negativa convertit in affirmativã et affirmativa in negativam: et in hac cõversione manet idẽ ordo terminorũ: in alijs cõversionib⁹ non sic evenit in quibus fit transpositio subiecti in predicatũ et econtra: unde ista: omne.b.contingit esse.a.convertit in istam: oẽ.b.cõtingit non esse.a. et ista: aliqđ.b.cõtingit esse.a.in hanc: aliquod.b.contingit nõ esse.a. similiter et ista: nõ omne.b.contingit esse.a.convertitur in istam: non omne.b.contingit non esse.a. Et utrũque contingens: natum scilicet et indeterminatuz convertitur in oppositam qualitatem: verum contingens ut plurimuz in contingens raruz: et contingẽs rarum in contingens ut in pluribus: at contingens indeterminatum convertitur in contingẽs indeterminatum: ꝯtingentia infinita et rara quãvis syllogismi ex ipsis conficiant: a disciplinis tñ ipsis reiciunt sed cõtingẽtia nata in scientijs habent frequentem usum. In sũma ergo inductũ fuit caput decimum ut ostenderetur propõnes contingẽtis nõ necessarij cõverti sm oppositas qualitates.

Auerrois Primo dicit: et possibile ĩ sũma est hic id quod nõ est necessariũ et cum ponitur invẽtum: nõ accidit ex illo impossibile: et vult hic quod possibile est id quod comprehendit rem invẽtam in actu et privatam: et hoc sm Albumasarem: sed nõ est verum: nam dum sortes nõ currit: possibile est sortez currere: et si ponatur quod sortes currit: hec propositio: sortes currit: est invẽta nõ impossibilis nõ necessaria: et per necessarium intelligit omnes intẽtiones de quibus dicitur necessariũ: scilicet necessarium absolutum: et necessariũ in relatione ad tempus quoddam: aut in preterito: aut presenti aut futuro: idest duplex est propositio necessaria: simpliciter videlicet et ex suppositione: sed nõ id dicitur necessarium de quo dicit necessarium equivoce quod est impossibile cuius deffinitionẽ nõ intendim⁹ hic: nam ista ꝓpositio: nõ possibile est ut sit: vz istas duas impossibile est ut sit: necesse est ut nõ sit: et ita impossibile est necessarium equivoce.

Item: in diffinitione possibilis sunt due partes: prima est: nõ est necessarium: quã Auerrois explanãs ait: quod hec quidem sit deffinitio possibilis est manifestũ ex eo quod nõ est possibile ut sint vera duo cõtradictoria simul: quia ius dicti nostri quod nõ possibile est ut sit: et impossibile ut sit: et necesse ut non sit: est cõtradictorium dicti nostri: possibile est ut sit: et non impossibile est ut sit: et non de necessitate est ut non sit: quod est: quia horum quoddã sequitur quoddam: scilicet quia dictum nostrum: nõ possibile ut sit: dictum nostrum: impossibile ut sit: et dictum nostrum: necessarium est ut nõ sit: sicut sequitur dictum nostrum: possibile est ut sit: dictũ nostrũ: non impossibile est ut sit: et non necesse ut non sit: et cum sit ita: et est unumquodque necessarium aut ut verificetur de eo negativa aut affirmativa: ergo de dicto nostro: possibile est ut sit: necesse est ut verificet dictum nostrum: nõ de necessitate est: cum falsificet de eo dictum nostrum: de necessitate est: et propter hoc convertitur hoc donec dicamus: idest recte dicimus: omne possibile nõ est necessario: et qđ nõ est necessario est possibile.

Rursus. Secũda pars diffinitionis talis erat: et cũ ponit invẽtũ nõ accidit ex illo impossibile: quã intẽdẽs Cõmẽtator declarare: ait: et iõ syllogizat ut sit genus huius diffinitionis qđ significat dictio illud qđ ẽ ꝯprehẽdẽs invẽtũ et privatũ: et differentia eius: dictũ nostrũ nõ de necessitate: et erit qđ addit in ea quod cũ ponit invẽtũ nõ sequitur ex eo ĩpossibile: proprium ex proprijs possibilis: nõ differentia ex differẽtijs: et hec ẽ sñia Albumasaris in tali diffinitione.i.credidit dictus Auctor quod ista ꝓpositio: Cato ambulat: eẽt possibilis: sive eẽt vera: sive falsa: iõ dictio ꝯprehendens inventũ et privatũ erat genus possibilis: et illa particula: nõ de necessitate: erat differentia: nam ꝓpositio vera nõ necessaria est possibilis: et propositio falsa nõ de necessitate est possibilis. At Auerrois qui opinat hanc propositionẽ: Cato ambulat non esse possibilẽ: si Cato ambulet: dicit: et sustinetur ut sit hoc dictum differentia ultima in diffinitione: et erit intellectũ ex dicto non de necessitate.i.id quod non est inventuz: sed non est necessario non inventum: sed cum ponitur inventum nõ accidit ex eo impossibile: eritque sm hoc genus contingentis privatum: et differentia que appropriat ipsum est cũ ponitur inventum nõ sequitur ex eo impossibile: per privatũ ergo Auerrois intelligit qđ actu non est: omne possibile actu non est: sed nõ omne de quo est verum dicere: actu nõ est: est possibile.

Iterum: volens probare Auerrois quod propositiões possibiles convertantur ĩ oppositam qualitatem: ait: et demõstratio super hoc est quod possibile nõ est necessario inventum: et quod non est necessario inventum: non impossibile est ut nõ inveniatur et quod non impossibile est ut non inveniatur possibile est ut non inveniatur ergo quod possibile ẽ ut inveniatur: possibile est ut nõ inveniatur: et quod possibile est ut non inveniatur: possibile est ut inveniatur: cum sit nõ necesse ut nõ inveniatur: ꝓpositiones aũt possibiles alie sunt equaliter: alie in pluribus alie in paucioribus.

Digressio.

Quia Cõmentator arbitratur propositionẽ possibilem: et propositionez de inesse illi correspondentem pugnare adinvicem: nam si Cato ambulet: falsa est ista propositio: possibile est Catonem ambulare: et si non ambulet: falsum est quod sit possibile Catonem non ambulare: iccirco ut mens eius intelligatur propono in primis hanc consequentiaz: possibile est Catonem ambulare: ergo possibile ẽ ipsum non ambulare: sed ex antecedente infertur: ergo Cato non ambulat: ex consequente: ergo Cato ambulat: ergo due propositiones contradictorie poterunt stare simul. Solutio est: in propositionibus possibilibus singularibus et particularibus et indefinitis: valet quidem consequentia ab affirmativa de dicto ad negativam de dicto: sed antecedenti correspondet sua de inesse: non autem consequenti: quod quidem consequens de possibili sumitur pro ꝓpositiõe de inesse: eidem namque est dicere: possibile ẽ Catonem ambulare: ergo possibile est Catonem nõ ambulare: perinde ac si quis dicat: possibile est Catonem ambulare: ergo Cato non ambulat. Item si possibile ẽ omnem hominez currẽ: aliquis homo non currit: licet

valeat

valeat ista pña: possibile est oēm hoiem currere ergo possibile est nullū hoiem currere. vñ oīs ppō vlīs ō possibili cōuertiť in possibile positū actu: vt hec: possibile est oēm hoiem ambulare: conuertiť in istā: possibile est aliquē hoiem non ambulare: siue ponaŧ ꝙ nullus hō ambulet: siue ꝙ aliquis hō ambulet: ⁊ aliquis hō nō ambulet: aliqñ conuertiť in suā ꝯ̃rīaꝫ vt positā in actu: aliqñ ꝯuertiť in illaꝫ nō vt positam in actu sed vt possibilem: s.n. nullus hō ambulet: hec: possibile est oēm hoiem ambulare: ꝯuertet in istam: possibile est nullū hoiem ambulare: veluti in ꝓpōnem positā actu: at aliquo hoie solūꝫ non ambulāte: ꝯuertiť ꝑdicta ppō in istaꝫ: possibile est nullū hoieꝫ ambulare veluti in ꝓpōnem possibilē nō positam actu: quare ppō pticularis de possibili ꝯuertiť in pticularē opposite q̃litatis ō possibili posito actu: vlīs aūt ō possibili ꝯuertiť in vtreꝫ opposite q̃litatis: aliqñ pro possibili actu posito: aliquando pro possibili distincto ab inesse.

¶ Caput vndecimum.

Quoniā aūt ꝯ̃tingere. Sentētia hui⁹ capitꝫ qd̄ inscribiť ō syllogismis ex puris cōtingētib⁹ in prīa figura stat in hꝫ: istius ꝓpōnis: oī.b.ꝯ̃tingit ineē a. duplex sensus intelligiť: ꝑm⁹ est: oī cui ꝯ̃tingit ineē.b.ꝯ̃tingit inesse.a.⁊ iste sensus deseruit vniformi gnātioni syllogismoꝝ ō ꝯ̃tingit: alius est oī cui inest.b.ꝯ̃tingit inesse.a.⁊ iste sensus satisfacit syllogismis mixtꝭ: nūc ex absolutis: nūc ex necessarijs: vñ istius: albū cōtingit esse nigrū: vn⁹ sensus est: qd̄ est albū ꝯ̃tingit esse nigrū: alius sensus est: illi cui ꝯ̃tingit ineē nigrū cōtingit inesse albū: neqꝫ talis ppō: oē.b.contingit eē a.pp dictos sensus cēlenda est multiplex: sꝫ illis sensib⁹ ꝯ̃prehēdunť modi accipiēdi minorē sub maiori.

Item ait: Ambabus ꝓmissis vlībus affirmatiuis de contingēti: ꝯclusio efficitur vlīs affirmatiua de contingēti. Maiore negatiua ⁊ minore affirmatiua vlī cōclusio est vlīs negatiua de cōtingenti: at minore negatiua aut vtrisqꝫ ꝓmissis negatiuis aut non fit syllogism⁹ aut fit quideꝫ sed nō ꝑfectus: naꝫ ꝯuersione reddunť ꝑfecti: silr sentiendū ē in cōbinationis pticularibus. Maiore pticulari seu indefinita: cū nō ꝯuertanť ꝓpōnes pticulares in oppositā q̃litateꝫ: nihil prorsus colligitur.

Auerrois dicit: ⁊ est cautela bona in illa arte: qd̄ est: q: querens iam intēdit vt cōcedanť ei ꝓpōnes affirmatiue de eo qd̄ est hꝫ plus ad concludendū ex eis affirmatiuā ꝑm plus: sꝫ timet manifestare in questione ꝓpositiones quibus ꝯcludat illaꝫ ꝯclusioneꝫ: ne forte nō ꝯcedat ei rñdens quare q̃rit negatiuas eoꝝ hꝫ min⁹: ⁊ nō estimabit rñdens ꝙ sequiť ex hoc: ⁊ cōcedet eas. Iteꝫ ait. Et dicit Themisti⁹ in hoc ꝙ his q̃tuor modis imꝑfectis nō est vtilitas penit⁹: q: si sunt negatiue prīo ponte ꝑm plus ꝯuertunť in affirmatiuas ꝑm min⁹: q̄ nō recipiunť in artib⁹ oīno: ⁊ si fint ꝑm min⁹: nō q̃runť in arte aliqua ex artib⁹ ponēte ꝓpositiōes per q̃onem i. per disputatōem: neqꝫ sunt posita etiā pncipia in artib⁹ q̄ agūt q̃ones. ⁊ hoc dcīn Themistij ē vanuꝫ: q: tā ostēdimus modū quo aguť in arte topice: hic ꝯcessimus ꝙ ꝓpositiōes ꝑm minus ñ agitaro: q: sic ē vt fit ille q̄ q̃rit de hac mā idigēs actōe ipiaꝝ ⁊ ipe socius sciētie diuine. i. diuinatiōis. Tractāt naqꝫ diuinatiōes de illo qd̄ est ꝑm minus.

Contra videť ꝙ iste syllogismus valeat nullū.b.ꝯ̃tingit eē.a. Quoddā.c.nō contingit eē.b. ergo quoddā.c.nō ꝯ̃tingit eē.a.nā q̃cq̄d sequiť ad ꝯsequēs ⁊ ad añcedēs: sꝫ minore affirmatiua seqnť ꝯclusio: ergo ⁊ minore negatiua q̄ sequitur ad affirmatiuā. Solutio ē: añcedēs ⁊ ꝯsequens sunt in triplici dīa: q̄dā ipoztāt eādē essentiā: vt hō ⁊ animal: alia sunt q̄ nō importāt eādē essentiā: vnum tñ sequiť ad aliud: vt hō ⁊ risibile: quoddā ē ancedens ⁊ ꝯsequēs q̄ sunt opposita: sꝫ nām exprimāt vni⁹ tertij: primis duob⁹ modis q̃cq̄d sequiť ad ꝯsequēs sequitur ad añcedens: nō tñ tertio mō.

Item obseruādū ē. Sūt q̄ putāt ꝙ in vniformi gnātiōe syllogismoꝝ de ꝯ̃tingēti nō possint eē termini quoꝝ duo. s. extrema sint dispaīa: vel sint in eodē ꝑdicamēto ⁊ ꝯsequēter se habētia: ⁊ mediū sit accidēs: vñ nō valet: oē albū cōtingit esse animal: oēm hoiem ꝯ̃tingit esse albū: ergo. Silr nō valet: ꝯ̃tingit oē albū eē lapidē: cōtingit oēm hoieꝫ eē albū: ergo: voluerunt tñ alij ꝑlatōs syllogismos esse bonos: ⁊ disperat respectu alicuius tertij cōpossibilia: ⁊ hoiem ⁊ aīal respectu alicui⁹ tertij dissolubilia esse: imo fortasse incompossibilia respectu hui⁹ seu de intentionis genus.

¶ Caput duodecimū.

Si autē hec quidē. Sn̄ia hui⁹ capitis qd̄ inscribiť de syllogismis ex vna absoluta ⁊ altera ꝯ̃tigēte i prīa figura: ꝯsistit in hꝫ: maiore possibili ⁊ minore absoluta reddiť ꝑfect⁹ syllogismus regulatus ꝑ dici de oī aut nullo: at maiore de inesse ⁊ minore de cōtingēti fit syllogism⁹ imꝑfect⁹ nō regulatus ꝑ dici de oī aut nullo.

Dicit ergo Aristo. prīo qñ minor ꝓpositio erit cōtigēs ⁊ maior de iesse: huiusmodi syllogismi imꝑfecti oēs ⁊ nō ꝯ̃tingētis veri: sꝫ erūt ei⁹ qd̄ ē nulli aut nō oī ex necessitate: s.n. nulli aut nō oī ex necessitate iest: dicim⁹ cōtigē ⁊ nulli aut ñ oī iee: ꝯ̃tigē.n. nulli vel alicui nō iesse: equalet huic: nulli vl̄ alicui ñ ex necessitate inesse. i. ꝑm latios: maiore absoluta ⁊ minore de contingēti vero sequiť ꝯclusio de contingenti pro possibili.

Item volēs ꝓbare syllogismo ꝑ ipossibile syllogismū illū iꝑfectuꝫ cui⁹ maior ē ō iesse ⁊ minor cōtingēs: ꝓmittit primit⁹ ꝙ si cū e.a. ex necessitate euenīat ⁊.b. eē: ēt cū possibile ē eē.a. necessario quoqꝫ eueniet ⁊.b. possibile eē. i. si.a.ē veꝝ: accipiendo.a. loco duaꝝ ꝓmissarū.b.ē veꝝ: q̄ si.a.ē possibile b.ē possibile: ⁊ si.a.ē necessarium.b.ē necessariū: opꝫ aūt nō solū sumere in generatione. i. in fieri possibile i. añ actuꝫ: sed hoc qd̄ veꝝ esse ⁊ inesse est: ⁊ quocūqꝫ mō aliter dicať possibile: in oib⁹.n. silr se habebit: est naqꝫ possibile actu: qd̄ ⁊ verum est: possibile generatione: possibile non necessarium: possibile simpliciter ⁊ absolute.

Rursus ꝓsequitur formans hunc syllogismū: oē.b.ē.a.ꝯ̃tingit omne.c.eē.b.

ergo contingit omne.c.esse.a.quod si ita non fuerit
non contingat ergo omni.c.inesse.a.⁊ ponatur mi-
nor inesse:oē.c.est.b.⁊ licet hoc sit falsum: nō tn̄ im-
possibile:formetᷣ ergo syllogismus ꝑ tertiā figurā ta-
lis:nō contingit oē.c.esse.a.oē.c.est.b.ergo nō oē.
b.cōtingit esse.a.sed positū erat oī.b.cōtingere ineē
a.nam oī.b.inerat.a.ꝯtinget igiᷣ oē.b.eē.a.⁊ nō cō-
tinget oē.b.eē.a.qđ est impossibile: ergo in p̄nti cō
binatōe ꝯcludeᷣ:ergo ꝯtingit oē.c.eē.a.⁊ hoc ne po
sito falso nō impossibili sequaᷣ falsuꝫ impossibile:vn̄
iste syllogism⁹:nō ꝯtingit oē.c.esse.a.oē.c.est.b.er-
go non oē.b.ꝯtingit esse.a.est in quinto tertie figure
ex maiori ꝑticulari necessaria ꝑuatiua ⁊ vlī affirma
tiua absoluta simplr̄: nam nō contingere ⁊ necessa-
riuꝫ nō esse vel equalent vel cōsequūtur se adinuicē
⁊ syllogism⁹ ei equalens est talis.Quoddā.c.necesse
est non esse.a.oē.c.est.b.ergo quoddā.b.necesse est
nō esse.a.Item ꝑ primā figurā id quoqꝫ ostēdi pōt
ponētes.b.inesse.c.idest oē.c.est.b.q2 ei positū est:
oē.b.est.a.ergo ꝯtingit oē.b.eē.a.ġ oē.c.ꝯtingit eē
a.sed positū erat:nō oē.c.ꝯtingit esse.a.ergo ⁊c̄.Ue
rum ꝓpō absoluta dꝫ eē absoluta simplr̄:nō vt nūc:
q2 sumpta maiore absoluta tpe dterminato ⁊ vt nūc:
dantur termini ex necessitate nulli inesse: ⁊ oī ex ne
cessitate inesse:vbi ergo maior accipiaᷣ de inesse que
tpe sit determinata:aliqñ seqtur verū aliqñ infertur
falsuꝫ:Alexāder ꝑ ꝓpōneꝫ ð inesse nō determinataꝫ
tpe nō eam intelligit q̄ sit necessaria:sed eā que per
minorē possibilē positā in actu nō deponit veritatē:
verbi cā:si qs dicat:oē grāmaticuꝫ deambulat:ꝯtin-
git oēm hoiem eē grāmaticū:hec quēꝫ si ponaᷣ ineē
nō ꝑꝑ hoc destruiᷣ veritas maioris ꝓpōnis de ineē
⁊ ꝓpterea talis ꝓpō vocaᷣ nō dterminata tpe: si aūt
dicaᷣ:oē qđ mouet est hō:oēm equū cōtingit moue-
ri:maior est tpe determinata:q2 minore posita ineē:
maior suam deponit veritatē:euenit aūt hoc semp cū
medius termin⁹ pōt excedere maius extremum.

Amplius inquit Aristo.colligit hec illatio
nullū.b.est.a.ꝯtingit oē.c.eē.b.
ergo ꝯtingit nullū.c.eē.a.qđ si ita nō fuerit:nō con-
tingat nullū.c.esse.a.oē.c.est.b.ergo nō ꝯtingit ali-
qđ.b.nō esse.a.ġ aliqđ.b.necesse est eē.a.hoc auteꝫ
impossibile:nā positū erat:nullū.b.esse.a.ġ positis
istis p̄missis:nullū.b.est.a.ꝯtingit oē.c.eē.b.euenit
ex necessitate:vt ꝯtingat nullū.c.eē.a.posito.n.falso
īpossibile est qđ accidit ⁊ nō ꝑꝑ positōeꝫ sꝫ ꝑꝑ oppo-
sitū ꝯclusiōis.Et p̄ns syllogism⁹ n̄ ē ꝯtigētis vt dffi
niit supius:sꝫ vt ꝯtigit nulli ineē idē vꝫ ac nulli ex ne
cessitate inesse: hec.n.nulli ex necessitate ineē ē ꝯdi-
ctio facte hypotesis:si qdem hypotesis fcā:nō ꝯtin-
git nullū.c.esse.a.vꝫ istam:ex necessitate aliqđ.c.est
a.vñ sunt isti duo syllogismi equalentes: nō ꝯtingit
nullū.c.esse.a.oē.c.est.b.ergo quoddā.b.non ꝯtin-
git nō eē.a.Itē:quoddā.c.necessariū est eē.a.oē.c.
est.b.ergo quoddā.b.necessariū est eē.a.insup ⁊ ex
terminis ostēdiᷣ ꝯclusionē nō effici ꝯtingētē ꝫm di-
ctaꝫ dessinitōeꝫ:nā danᷣ termini ex necessitate nulli
⁊ nō semp ꝯclusio erit negatiua necessaria:ġ ꝯclusio
in tali cōbinatōe erit ꝯtingētis qđ equalet nulli aut
non oī ex necessitate:subiūxit aūt Aristoteles:meli⁹
aūt sumēduꝫ terminos.Tum q2 dixit: oē qđ moueᷣ
est hō:si nihil aliud moueᷣ:nā id īpossibile vr̄:ꝑꝑ ce
lum quod necessario moueᷣ.Tum q2 assumpsit istos
tres terminos:moueri:sciētia: hō :⁊ nō eꝫ sumi iste
termin⁹ scia sꝫ iste termin⁹ sciēs.Manifestū est ergo
ꝙ existētib⁹ p̄missis vlib⁹:altera de inesse:altera ð cō
tingēti:minore de cōtingēti semp efficiᷣ syllogism⁹:
verꝫ ali⁹ qdē ex eisdē:cū minor est affirmatiua:alius
vero conuersa propositione:quando minor est nega
tiua:at si minor sit negatiua de inesse:nihil prorsus
colligitur.

Postremo ait:maiore vlī de cōtigēti siue
affirmatiua siue negatiua ⁊ mi
nore de iesse affirmatiua reddiᷣ:cōclusio de ꝯtigēti
⁊ regulatur talis syllogismus ꝑ dici de oī aut nullo.
Maiore aūt vlī de iesse ⁊ minore ꝑticulari de ꝯtigen
ti:siue ambe p̄misse fuerint affirmatiue siue negatiue
siue vna affirmatiua ⁊ alia negatiua:semp deducitur
conclusio de cōtingēti nō ꝫm dictā assignationē:⁊ fit
syllogismus impfect⁹:nō regulatus ꝑ dici de oī aut
nullo:at minore negatiua de iesse:qualitercūqꝫ ma-
ior disponaᷣ de cōtingēti nūqꝫ erit syllogismus:⁊ si
militer maiore existēte particulari siue de inesse siue
de contingenti:qualitercunqꝫ minor disponaᷣ nullo
pacto fit sillogismus.

Auerrois prio dicit.Si ē maior possibilis
⁊ minor absoluta:syllogismus ē
pfectus ꝫm dcm̄ de oī:sꝫ qñ maior ē de iesse ⁊ mior
possibilis syllogismi cōcludētes in hac figura in hac
mixtiōe erūt impfecti.i.nō manifeste cōclusiōis ꝑ di
ctū de oī:⁊ erit cōclusio affirmatiua ex eis possibilis
siue vlīs sit aut ꝑticularis:⁊ negatiua:aut erit possi-
bilis:aut erit necessaria:siue ꝑticularis sit : aut vlīs
i.maiore absoluta negatiua ⁊ minore possibili aliqñ
seqtur cōclusio necessaria:aliqñ possibilis:at maiore
absoluta affirmatiua ⁊ minore possibili seqtur ꝯclusio
possibilis:hi tamen syllogismi sunt impfecti non re-
gulati ꝑ dici de oi aut nullo.

Item ait istū syllogismū eē pfectū:oē.g.ē.b.in
actu:oē qđ ē.b.ē.a.cōtigēter:ġ oē.g.est
a.ꝯtingēter:qđ ē.i.rō ē:q2 itētio dcī nr̄i:oē qđ ē.b.ē
a.cōtigēter ē hec.i.oē qđ ē.b.ī potētia aut ī actu ē.a.
cōtingēter:qđ ē:q2 hec cōditio dicti de oī accepti in
ꝓpōne maiore possibili dī ꝑ diuersitatē ꝯditiōis dcī
de oī accepti ī maiore iuenta aut necessaria:qđ ē:q2
cū diximus oē.b.ē.a.ī actu aut necessario ē māifestū
ꝙ in multis materijs sunt vere he ꝓpositōes ð oī qđ
ē.b.in actu tm̄:veluti cū dr̄:ois hō ābulat:ois hō ē
rōnalis:subiecta haꝝ ꝓpositionū v̄ificanᷣ pro hoīe
actu tm̄:at ē aliqua ꝓpositio necessaria cui⁹ subiectū
v̄ificaᷣ pro supposito actu ⁊ pro supposito potentia:
sicut cū dicimus:oē motū ē corp⁹:est.n.motum actu
corpus.Silr̄ motū potētia qđ est qescēs est corpus:⁊
cōe ergo ē in necessaria ⁊ absoluta propositione vt sit
p̄dicatū inuentū et qđ ē in actu terminus medius.s.
vt sit inuentū aut necessario aut in actu oī qđ ē.b.in
actu:⁊ ꝓpterea dicit Aristo.in hac mixtiōe ꝙ qñ ma-
ior ē absoluta ⁊ minor possibilis ꝙ syllogismi erunt
impfecti:q2 minor cū est possibilis ⁊ maior absoluta
aut necessaria ñ ꝯprehēdit eas ꝯditio dicti de oi cōis
in oī mā:⁊ ratio ē:nam ꝑ maiorē denotatur ꝙ.a.dī ð
oī eo qđ est actu.b.sed si minor est possibilis:iam in
minore accipitur ꝙ.g.non est actu.b.ergo minor nō
est sub maiore:ergo oportet inquit Auerrois vt di-
mittatur id qđ cōcludit in quadaꝫ mā:sicut dimittiᷣ
ꝯclusio duarū affirmatiuaꝝ in secūda figura:quāuis
ꝯcludāt in quadā mā.Sꝫ in ꝓpositione possibili est
res diuersa ab hoc:scilicet quia in omni materia est
verum:vt sit.a.dictum contingenter de omni qđ est
b.in potentia aut in actu:qđ est:quia dictū nostrum:
omne

omne qȯ est homo possibile est vt ambulet: verificaẗ
de omni qȯ est hȯ in potētia ⁊ hȯ in actu. Sensus er
go est: sub maiore ꝓpositiōe possibili pōt accipi oēs
minores diuersorū modoꝝ: absoluta vz necessaria ⁊
possibilis: nam si.a.ṗdicaẗ de.b.possibiliter: ṗdicaẗ
⁊ possibiliter de oi eo qȯ est aut.b.in actu: aut neces
sario aut ꝯtingēter: sed si maior sit necessaria aut in
uenta ⁊ minor possibilis efficiẗ syllogismꝰ nō regula
tus p dici de oi aut nullo: qꝛ cōditio dicti ḋ oi ṗdica
tionis absolute vere in oi mā est de rebꝰ inuentis in
actu nō in potētia: vn̄ cū posuerimꝰ ꝙ oē.b.est.a.in
actu.i.oē qȯ est.b.in actu est.a.in actu: ⁊ cū adiūxe
rimus ei ꝙ.g.est.b.ꝯtingēter: est manifestū ꝙ.g.nō
intrat sub cōditione dicti de omni.

Rursus formatur iste syllogismꝰ: oē.b.est.a.
in actu: oē.g.ꝯtingenter est.b.ergo
oē.g.possibiliter est.a.⁊ declaraẗ ꝙ semp seqtur con
clusio possibilis p syllogismū ducentē ad impossibi
le: ⁊ accidit qdaz huic cōpositōi vt sit cōcludens hoc
mō.s.qꝛ non cōcludit aliqn̄ affirmatiuā necessariam
aliqn̄ negatiuā necessariā ẜm dispōnez syllogismoꝝ
nō cōcludētiū: aduertēdū tn̄ est ꝙ oꝫ accipi absoluta
vera q̇ est in qua certificaẗ.i.sciẗ ṗdicatū inesse vlr ⁊
absolute subiecto.s.de qua testificaẗ sensus ꝙ inueni
tur ṗdicatū eius in oibus subiectis in oi tpe aut plu
rimo eius: ⁊ he sunt ꝓpōnes que oriunẗ.i.sciunẗ ex
inductione in qua inducunẗ oia pticularia: sicut ē ꝙ
ois coruus est niger: ⁊ ois nix alba: ⁊ dr̄a iter istas
⁊ necessarias est ꝙ in istis cogitaẗ eē possibilē priua
tionē ipsaꝝ in tpe futuro: sed in necessarijs nō cogi
tatur illud in corde: pōt.n.intelligi coruus nitēs can
dore: ⁊ absoluta in qua nō certificaẗ.i.sciẗ ṗdicatum
vlr nisi in minimo tpe: cuz accipiẗ maior absoluta ⁊
minor possibilis: ꝯcludit qdez aliqn̄ affirmatiuā: ali
qn̄ negatiuā: cuius cā est: qꝛ hec absoluta verificatur
qdem vlr in tpe p̄nti: ⁊ minor ex eo ꝙ est possibilis
nō cōtineẗ sub maiore: cū sit possibile id qȯ est inuē
tum in tpe futuro ⁊ hec est intentio Aristotelis apō
me vt sint ꝓpositōes vlēs vere accepte ẜm tria tpa.
Quod nō putat Albumasar de hoc ṗcepto ꝙ ipsuz
est in intētōe dicti de oi: qm̄ nō est possibile vt inue
niatur dictū de oi in propōne maiore inuēta verum
qȯ est in tribus tpibus nisi in quadā mā que est illa
in qua verificaẗ qȯ.a.est inuentū in actu oi qȯ est.b.
in actu vel in potētia: ⁊ cū inueniẗ res cū hac dispō
ne ⁊ cōpositio ex illo erit cōcludens ẜm dictū de oi:
qꝛ Aristoteles: dicebat Albumasar vt nō agerentur
ꝓpōnes absolute nisi in hac mā in qua.a.est in oi ꝙ
est.b.actu vel potentia. Contra Albumasarem dicit
Auerroys. Quid ergo cogitauit Albumasar: quia
tam dixit Aristoles ꝙ est nō cōcludens ẜm dictū de
oi.s.absoluta cū misceẗ cū possibili: ⁊ ostendit ipsam
cōcludere p ꝯtriuz.i.voluit Aristoteles ꝙ maiore ab
soluta ⁊ minore possibili: efficereẗ syllogismus nō re
gulatus p dici de oi aut nullo: cuius tn̄ oppositū sen
tiebat Albumasar: ⁊ qd cogitauit qȯ dixit in eo: ⁊ ꝙ
ꝯcludit affirmatiuā qn̄qꝫ ⁊ negatiuā quādoqꝫ: ergo
oportet vt sit hic absoluta preter absolutā ḋ qua ostē
dit ꝙ cōcludit p viā ꝯrij ⁊ sic cā negatōis siue a cōclu
sione ex ea ẜm dictū de oi cōuinciẗ esse vera in q̄daz
mā non in omni.i.cum Aristoteles dixit ꝯclusionez
nō seq maiore absoluta ⁊ minore possibili: de absolu
ta vt nunc intellexit: ⁊ quando ex maiore absoluta ⁊
minore possibili nascitur conclusio possibilis: maior
est inuenta ⁊ de inesse non determinata tpe. Nec est
hic preceptū etiam de eo qȯ intenditur ex eo vt pro
positio inuenta apud eum sit illa que ꝯprehendit ne
cessariam ⁊ possibilem: sicut intendit ex eo Themisti
us: qm̄ ista ꝓpositio: scilicet absoluta q̇ ē ẜm hanc di
spositionē nō habet eē extra aiam.i.nō erit aliq̄ pro
positio absoluta qn̄ de illa sit verū dicere aut ē neces
saria aut possibilis: p ꝓpositionē ergo de inesse intel
ligebat Themistius cōem ad inesse vt nunc: ⁊ ad in
esse simpliciter.

Amplius intēdēs Auerrois ostēdere nām
ꝓpositionū: ait: ⁊ intētio Aristo.
ē numerare modos ꝓpositionū ꝯuenientiuz spēbus
entis aut spēbꝰ scitorū primoꝝ.i.ꝓpositio hꝫ ex rōne
terminoꝝ ꝙ sit necessaria vel absoluta vel possibilis
vnde eoꝝ q̇ sunt: q̇dā sunt tātū: q̇daz sunt necessaria
q̇dā sunt possibilia. Insup eoꝝ q̇ vere scimus non p
aliud: quedā scimus inesse subiecto tantū: q̄uis in
se essent necessaria aut possibilia: sꝫ nō sciuntur a no
bis eē talia sine demōstratione: quedā scimus inesse
subiecto ex necessitate: quedā vere scimus eē possibi
lia: ⁊ si ē quidē intentio Aristotelis in modis ꝓposi
tionū ꝯnumerare differētias ꝓpositionum ex modis
entis ⁊ nō scitoꝝ nō cōfert absoluta ẜm sniaz Theo
phrasti ⁊ Themistij: ⁊ si vult cōnumerare ex pte sci
toꝝ primorū que sunt nobis p nām ꝯfert qdem: quia
multa sunt in qbꝰ scimus ꝙ ṗdicatū inest subiecto ⁊
ignoramus an necessario an cōtingēter: ⁊ visile ē vt
sit intentio in absoluta due res simul.s.absolute ẜm
essentiā ⁊ absoluta ẜm essentiā ⁊ sciētiaꝫ: ⁊ illa ē quā
diffinimus: veluti ē ista: ois coruus ē niger: oē cur
rēs moueẗ. Cōcludit ḡ Auer. cū ḡ res ē ita opꝫ vt sit
absoluta accepta hic illa q̇ non appropriaẗ tpi absqꝫ
alio tpe: ⁊ equaliter sciaẗ ex re ipsiꝰ ꝙ ipsa non sit ne
cessaria: aut ignoreẗ illud.

Iterum: deficit textus Aristo. cuiꝰ sensus ē:
eodē mō seqtur ꝯclusio negatiua: sit
qꝫ propositio vlis maior negatiua absoluta ⁊ minor
vlis affirmatiua possibilis: dico igiẗ ꝙ ꝯcludiẗ nega
tiua possibilis equoce.s.que dr̄ de possibili ⁊ neces
sario: in sūma ergo declaratum ē ꝙ maiore possibili ⁊
minore absoluta efficiẗ syllogismus pfectus: maiore
absoluta: minore possibili impfectus.

Digressio.

Que in syllogismis mixtis magnā faciunt diffi
cultatē sunt: nā sepenumero ꝯspicimꝰ mo
dū ꝯclusiōis seq modū maioris ꝓpositiōis: sepe mi
noris: qn̄qꝫ modus cōclusiōis nō ē ex modis ꝓposi
tionū acceptaꝝ in ipso syllogismo. Itē: maiore abso
luta affirmatiua: minore possibili: semp ꝯclusio ē pos
sibilis: at maiore negatiua absoluta ⁊ miore possibili
aliqn̄ ꝯclusio ē negatiua possibil: aliqn̄ negatiua ne
cessaria. Amplꝰ maiore, necessaria affirmatiua: mio
re possibili: conclusio ē possibilis: sꝫ maiore negatiua
necessaria: miore possibili: cōclusio aliqū erit negati
ua possibilis: aliqn̄ negatiua absoluta: ⁊ lꝫ parduū ⁊
difficile sit hoꝝ cās iuestigare: id tn̄ fieri pōt. Et pro
pterea obseruādū ē: vt Auer. docet ī qōne libri prio
rū: ꝙ ꝯclusio vlr vel ē p cām vlitatis: vel p cām cōti
nuatiōis: p vlitatē intelligit: qn̄ dictū de oi continet
modū ꝓpositionis minoris: p cōtinuationē: qn̄ dcm̄
de oi est: vt sit terminus mediꝰ ṗdicatus affirmatiue
sup minorē tantū: absqꝫ hoc ꝙ contineat dictū de oi
modum propositionis minoris: sed cōtinet genꝰ tm̄
⁊ est affirmatio tantū.i.opus ē vt mior ī pria figura

sit affirmatiua: at pōt esse affirmatiua ⁊ comprehensa
sub maiori: ⁊ tunc efficitur syllogismus perfectus re
gulatus per dici de omni aut nullo: ⁊ dicitur ꝯclusio
colligi per cām vniuersalitatis: ⁊ potest esse minor
affirmatiua tm̄: non comprehēsa sub maiore ꝑposi
tione: ⁊ tunc efficit syllogism⁹ imperfectus: nō regu
latus per dici de omni aut nullo: ⁊ vocatur cōclusio
per causam cōtinuationis: dicit autem minor depē
dere a maiori propositiōe: quādo minor extremitas
sumitur ſm modū quo supponit medius terminus
in maiore propositiōe: his stantibus propono duas
propositiōes prima est: modus cōclusionis deducte
per cām vl̄itatis insequitur semper modus maioris
propositionis: vnde maiore necessaria ⁊ minore ab
soluta: conclusio est necessaria: maiore absoluta ⁊ mi
nore necessaria cōclusio est absoluta: maiore possibi
li: minore absoluta aut necessaria: cōclusio est possibi
lis: minor absoluta dicit dependere a maiore neces
saria: mīor necessaria a maiore absoluta: qr valet ista
cōsequentia: istud est subiectū propositionis necessa
rie aut absolute ergo predicatū verificat de his que
actu sunt sub illo subiecto: minor absoluta ⁊ necessa
ria dependet a possibili: quia colligit ista sequella:
istud est subiectū propositiōis possibilis ergo predi
catum verificatur de omni eo quod est sub subiecto
actu: ⁊ sub subiecto potentia: cōstat ergo q̄ in syllo
gismis mixtis perfectis regulatis per dici de omni
aut nullo semper conclusio comitatur modum pro
positionis maioris: siue maior propositio sit pfectior
minore: siue vilior.

Secunda propositio sit talis: modus con
clusionis deducte p cām ꝯtinua
tionis nō insequit modū maioris ꝑpositōis: ⁊ sepe
neq̄ maioris neq̄ minoris: vñ in ꝯtinuatōe pfecta:
que est cū sunt due ꝑpositiōes affirmatiue: si maior
sit absoluta ⁊ minor possibilis: ꝯclusio est possibilis:
nō absoluta: nō necessaria: naz si.a. p̄dicat de toto.b.
absolute: ⁊.b.ō toto.c.possibiliter: p̄dicabit.a.de to
to.c.possibiliter: nō absolute: non ex necessitate: qñ
eniz maior est possibilis ⁊ minor absoluta: maior ex
tremitas predicat de minori extremo in cōclusione:
eo mō quo predicat de toto in maiore: qñ aūt maior
est absoluta ⁊ minor possibilis: predicat mai⁹ extre
muz de minori in cōclusione eo mō quo medius ter
minus predicat de minori extremitate in minore ꝑ
positione. Similiter si maior sit necessaria affirmati
ua: ⁊ minor possibilis affirmatiua: efficit ꝯclusio pos
sibilis: in syllogismis ergo impfectis ſm cōtinuatio
nem pfectaz.i.affirmatiuis cōclusio insequtur debilio
rem p̄missam. Sed syllogismi negatiui in qbus cōti
nuatio est ipfecta qr maior ꝑpō est negatiua ⁊ nega
tiua est remotio ꝯdictionis: si maior sit negatiua ab
soluta ⁊ minor possibilis: cōclusio aliquādo est possi
bilis vera negatiua: ⁊ aliquando necessaria negati
ua: ⁊ ita cōcludit modus cōclusionis qui non est ex
modis premissarū acceptarū in ipso syllogismo: ne
gatiua absoluta etiam sequebatur sed ex vniuersali
tate: inducte autē fuerunt cōclusiones que inferebā
tur per viam continuationis. At si maior sit negati
ua necessaria: ⁊ minor affirmatiua possibilis: aliquā
do cōcluditur cōclusio negatiua absoluta: ⁊ aliquan
do negatiua possibilis ſm ꝯtinuatiōez impfectā: ne
cessaria negatiua ꝯcludit p viā cōtinuatōis: in suā q̄
vel est mixtio in qua inuenit semp intentio vl̄itatis:
vel nō inuenitur in ea semp: si sic: modus ꝯclusionis
sequitur modū maioris propositionis: si nō inuenia
tur semper intentio vniuersalitatis: sed ꝯtinuatio: si
sit perfecta: modus ꝯclusionis sequit moduz magis
diminutū duaꝝ premissaꝝ: si sit impfecta: tūc modus
ꝯclusionis aliquādo sequit modū magis diminutuz
duaꝝ premissaꝝ: aliquando modus ꝯclusionis nō ē
ꝯueniens alicui duoꝝ modoꝝ duaꝝ ꝑpositionū syl
logismi: hec de digressione.

¶ Caput decimūtertiū.

Quando autē hec.

Sententia huius capitis qō inti
tulatur de syllogismis mixtis ex
vna de cōtingenti ⁊ vna de neces
sario in prima figura stat in hoc.
Maiore possibili ⁊ minore neces
saria: ꝯclusio reddit possibilis: nō
absoluta. Maiore affirmatiua necessaria ⁊ miore pos
sibili: efficitur cōclusio possibilis. Maiore negatiua
necessaria ⁊ minore possibili: cōclusio reddit negati
ua possibilis ⁊ negatiua absoluta. Dicit aūt Aristote
les: quando aūt priuatiuus fuerit ō necessario.i.qñ
maior fuerit negatiua necessaria ⁊ altera cōtingens:
conclusio erit ⁊ contingentis non inesse.i.negatiua
possibilis ⁊ pariter nō inesse.i.negatiua absoluta: si
ue minores sint vniuersales siue nō vniuersales: ac
cipiendum est aūt cōtingens nō inesse vt tantum vo
let quātū nō necesse esse: si quidē eius qō est ex neces
sitate nō inesse minime erit syllogismus: sed hui⁹ qō
est nō ex necessitate inesse: siue contingere nō inesse:
aliud.n.est nō ex necessitate inesse: aliud ex necessita
te nō inesse. Est ergo iste syllogismus imperfect⁹ nō
regulatus p dici de oi: omne.b.ex necessitate est.a.
oē.c.ꝯtingit esse.b.ergo oē.c.ꝯtingit esse.a. pficitur
aūt syllogismus sumendo oppositū ꝯclusionis cū mi
nori posita inesse inferendo oppositū maioris: h̄ pa
cto. Necesse est aliquod.c.non esse.a.oē.c.ē.b.ergo
necesse ē aliquod.b.nō esse.a.vel ergo aliquod.b.ñ
est.a. Ex opposito quoq̄ ꝯclusionis cū maiori dedu
citur oppositū minoris: oē.b.ex necessitate ē.a.neces
se est aliquod.c.nō esse.a.ergo necesse ē aliquod.c.ñ
esse.b. At iste syllogismus pfectus existit regulat⁹ p
dici de omni: ꝯtingit omne.b.esse.a.oē.c.ex necessi
tate est.b.ergo omne.c.ꝯtingit esse.a.⁊ non ꝯcludit
ꝯclusio absoluta: hec scilicet: oē.c.est.a.

Item aūt: iste syllogismus ē impfectus nō regu
latus p dici ō nullo: nullū.b.ex necessita
te est.a.oē.c.ꝯtingit esse.b.ergo nulluz.c.est.a.qō si
ita nō fuerit: ponatur aut oi.i.contrariū aut alicui.i.
contradictoriū: ⁊ formatur iste syllogismus: nullum
a.ex necessitate est.b.aliquod.c.ē.a.ergo aliquod.c.
ex necessitate non ē.b.tamen supponebatur omni.c.
contingere inesse.b.id aūt impossibile: vt oē.c.ꝯtin
gat esse.b.⁊ aliquod.c.necesse sit nō esse.b.ergo ista
cōclusio colligebat: nullū.c.est.a.imediate: ergo me
diate ista: contingit nullū.c.esse.a.nā contingere nō
inesse comitatur eā que est nō inesse: ⁊ contingere eē
eam que est inesse: si.n.c.est.a.cōtingit.c.eē.a.si.c.ñ
est.a.c.contingit nō eē.a.capiēdo ꝯtingens pro pos
sibili. At iste syllogismus existit regulatus per dici ō
nullo: nullū.b.contingit esse.a.omne.c.ex necessita
te est.b.ergo nullū.c.contingit esse.a.⁊ non ꝯcludit
ergo nullum.c.est.a.nam ⁊ propositio sic sumpta est
que est

que est ad maiorem extremitatē: quando autem syllogismus regulatur per dici de omni aut nullo: modus conclusionis sequitur modum maioris propositōis. Ex istā verba: ⁊ ad impossibile non est ducere. nam si ponatur. a. inesse vlli. c. positū autem est ⁊. a. nulli b. contingere inesse: nihil accidit per hoc impossibile: exponit Albertus dicens: ⁊ istum syllogismū nō contingit ducere ad impossibile: si accipiatur conclusio de inesse: illa enim est hec: nullum. c. est. a. cuius opposita est hec: aliquod. c. est. a. in ea enim ponitur a. nonnulli. c. inesse: positum est autem in maiori ꝓpositione ꝙ a contingit nulli. b. inesse: ex his autem duabus simul iunctis nihil sequitur impossibile qđ destruat minorē ⁊ sic ad impossibile non est ducere: vnde si ponatur ꝙ ista concludatur: nullū. c. est. a. ergo ex opposito conclusionis cū ea de contingēti: contingit ad impossibile ducere: at his suppositis non contingit ad impossibile ducere. nā sumpto alicui. c. inesse. a. quia conuertitur aliquod. a. erit. c. cui adiūgatur: nullū. b. contingit esse. a. nullo pacto fit syllogismus ergo non accidit aliquod impossibile.

Iterum ait: Si minor propositio fuerit negatiua contingens ⁊ maior necessaria: conuersa minori in oppositū qualitatē erit syllogismus: at minore negatiua de necessario ⁊ ambabus negatiuis supposito ꝙ minor sit negatiua de necessario nihil colligitur: ⁊ sicut in vlibus syllogismis dictū est ī ꝑticularibus quoqꝫ res ita se hēbit: nā iste syllogismus valet: nullū. b. ex necessitate est. a. contingit aliquod. c. esse. b. ergo aliquod. c. non est. a. nā ex opposito conclusionis cū conuersa maioris infertur oppositum minoris: formādo hūc syllogismū: nullū. a. necessario ē. b. oē. c. est. a. ergo nulluz. c. ex necessitate ē b. sed positum erat: aliquod. c. contingit esse. b. ergo colligitur conclusio eius quod est non iesse. At si affirmatiua particularis fuerit necessaria ⁊ maior contingens: nō erit conclusio absoluta. Silr si vlis affirmatiua fuerit necessaria ⁊ minor possibilis non erit syllogismus eius quod est inesse. Itē si minor sit vlis ⁊ maior particularis necessaria nullus fit syllogismus: similiter ⁊ si maior sit particularis contingens: nihil prorsus colligitur: constat ergo ꝙ propositiones absolute ⁊ necessarie miscentur cuz possibili eodē modo: preter ꝙ maiore absoluta negatiua ⁊ minore possibili efficitur conclusio possibilis: sed priuatiua necessaria maiore ⁊ minore de contingenti ⁊ priuatiua possibilis ⁊ negatiua absoluta sequebatur: perspicuum tamen est huiusmodi syllogismos omnes quorū maiores sunt aut absolute aut necessarie ⁊ minores possibiles esse imperfectos.

Auerrois dicit: ⁊ nō dicitur ꝙ hic fit syllogismus cōcludēs negatiuā necessariam: qr illud est ꝑticulare: ⁊ cū inueniatur in quadam mā syllogismus cōcludēs negatiuā necessariā: qr preter negatiuā necessariā cōcluditur vtr alia cōclusio: quēadmodū nō dicitur ꝙ hic est syllogismus concludens affirmatiuā necessariā: quādo illud etiam ē particulare in quadā materia sicut est dispositio in concludēdo in secūda figura affirmatiuā: ⁊ hoc ē ꝙ paulopost iquit: si maior sit necessaria negatiua: ⁊ minor possibilis erit quidē syllogismus cōcludens imperfectus ⁊ cōcludit duas cōclusiōes: quaruz vna est negatiua absoluta: ⁊ alia negatiua possibilis: ⁊ nō dr ꝙ cōcludat negatiuā necessariā: cum illud quidē sit possibile: cum est extremitas minor intrās in potētia sub medio ⁊ illud nō verificatur nisi in quadam mā sub medio: dictuz. n. de omni in ꝓpōne necessaria est ꝙ a. sit predicatū de omni eo qđ est. b. in actu: nō in potentia. Dictū de nullo ꝙ ꝓdicatū remoueatur ab omni eo qđ est. b. in actu nō in potētia: sz in quadam materia predicatuz ꝓpōnis necessarie ꝓdicetur de omni eo qđ est sub subiecto actu ⁊ potētia. Silr ⁊ remoueatur ab omni qđ est sub medio actu ⁊ potentia.

Caput decimūquartū.

N secūda autē figura. Sententia huius capitis qđ inscribitur de syllogismis ex puris de cōtingenti in scđa figura stat in hoc. Ex puris cōtingentibus nullus fit syllogismus. Existēte affirmatiua absoluta aut necessaria ⁊ negatiua cōtingenti: nihil cōcluditur: sed negatiua de inesse aut necessaria ⁊ affirmatiua de cōtingenti aliqđ colligitur: verū cuz efficietur cōclusio cōtingēs: accipiēduz est cōtingens qđ cōe ē necessario ⁊ nō necessario: vnde cū in scđa figura oporteat esse alteram premissaꝝ pure negatiuā: ⁊ negatiue de ꝯtingēti nō sint vere negatiue: sed negatiue absolute ⁊ negatiue necessarie sint pure negatiue: ꝓpterea ex puris ꝯtingentibus in scđa figura nihil cōcluditur: neqꝫ affirmatiua existēte absoluta aut necessaria fiet syllogismus.

Item intendens Aristoteles ostēdere syllogismuz scđe figure ex puris cōtingentibus ꝑfici nō posse p cōuersionē: neqꝫ p ꝺductionē ad impossibile: demōstrat vlem priuatiuā de cōtingēti nō cōuerti in terminis: si. n. valeret ista cōsequētia: contingit nulluz. b. esse. a. ergo ꝯtingit nulluz. a. esse. b. vlis affirmatiua de cōtingēti in terminis ꝯuerteretur: hoc aūt falsuz est: nam nō opz si ꝓdicatū alicui subiecto omni ꝯtingat inesse: ⁊ subiectū illi ꝓdicato omni cōtingere inesse: deducatur aūt hec ꝯsequētia: vlis negatiua de cōtingēti cōuertitur in terminis ergo ⁊ vniuersalis affirmatiua: hoc pacto: cōtingit omne. b. eē a. ergo cōtingit nulluz. b. esse. a. ergo p aduersariuz: cōtingit nulluz. a. esse. b. ergo cōtingit omne. a. eē. b. ergo de primo ad vltimū: cōtingit oē. b. esse. a. ergo cōtingit oē. a. esse. b. Itē nō valet ista cōsequētia: cōtingit nulluz hoiem esse albuz: ergo cōtingit nulluz albuz esse hoiem: quedam. n. alba necesse est nō esse hoiem: necessariuz aūt scilz nō esse: minime cōtingēter erat. Itē: nec ex impossibili ostēditur cōuerti. Et siquis ꝓbet hāc ꝯsequētiaz valere: cōtingit nullū. b. esse. a. ergo ꝯtingit nulluz. a. esse. b. nam si nō sequitur stabit cōtradictoriū ꝯsequētis cum antecedēte: ergo hec stabūt simul: cōtingit nulluz. b. esse. a. non cōtingit nulluz. a. esse. b. Sed cōtra: hec ꝓpositio: nō ꝯtingit nullum. a. esse. b. equiualet huic: ex necessitate aliqđ. a. est. b. ergo p ꝯuersionē: ex necessitate aliqđ. b. est. a. sz hec: ex necessitate aliqđ. b. est. a. nō pōt stare cuz hac: cōtingit nulluz. b. esse. a. ergo ꝯsequētia primo formata videtur esse ꝓbata p syllogismū ad impossibile. Soluit hāc vitiosaz ratiocinatiōez Aristoteles dicēs: nō. n. si. a. nō ꝯtingit nulli. b. necesse est alicui inesse: nam nō ꝯtingere nulli: dupliciter dicitur: vno mō id verū ē: si alicui ex necessitate inest: altero mō si ex necessitate nō inest alicui. i. ista ꝯsequētia nō colligit: nō ꝯtingit nulluz. a. esse. b. ergo ex necessitate ali

qđ.a.eſt.b.ſed bñ ſequit̄ nõ ꝯtingit nullū.a.eſſe.b. ergo ex neceſſitate aliquod.a.eſt.b.aut ex neceſſitate aliqđ.a.nõ eſt.b. Sed iſtam ſolutionẽ declarans dicit:nam qđ ex neceſſitate alicui.a. non ineſt.b. non eſt verum dicere : omni.a. contingit non ineſſe.b. quẽadmodū neqꝫ verũ eſt:qđ alicui.a.ex neceſſitate ineſt:omni.a.id ipſuꝫ ꝯtingere ineſſe.i. iſte cõſequẽtie non valent:ex neceſſitate aliqđ.a. eſt.b.ergo cõtingit oẽ.a.eſſe.b. Itẽ:ex neceſſitate aliqđ.a.nõ ẽ b.ğ cõtingit nullū.a.eſſe.b.ergo ſtabũt iſta ſimul:ex neceſſitate aliqđ.a.eſt.b.nõ ꝯtingit oẽ.a.eſſe.b. Itẽ ⁊ iſta:ex neceſſitate aliqđ.a.nõ eſt.b.nõ ꝯtingit nullum.a.eſſe.b. ergo ſi iſta ſit vera:neceſſe eſt aliqđ.a. eſſe.b.vera eſt ⁊ iſta:nõ ꝯtingit nullum.a.eſſe.b.pariter ⁊ ſi iſta ſit vera:neceſſe eſt aliqđ.a.nõ eſſe.b.erit ⁊ iſta vera:nõ ꝯtingit nullum.a.eſſe.b. ergo conſtat ꝙ iſta ꝓpoſitio:nõ contingit nullum.a. eſſe.b.habet duas cauſas veritatis. Si ergo aliquis probet ob id ipſum qđ nõ omni.d.cõtingit ineſſe.c.ex neceſſitate alicui.d.nõ ineſſe ipſum.c.falſum ſumet.i.non valet iſta ꝯſequẽtia:nõ ꝯtingit omne.d.eẽ.c. ergo neceſſe eſt aliqđ.d.nõ eſſe.c.nam omni forſitan ineſt.i.ſtaret ꝙ nõ ꝯtingat omne.d.eſſe.c.⁊ ꝙ omne.d. ex neceſſitate eſſet.c.ſed bene valet:ex neceſſitate aliqđ.b.eſt a.ergo nõ cõtingit omne.b.eſſe.a. ergo huic ꝓpoſitioni:cõtingit omne.b.eſſe.a.aduerſant̄ iſte due:neceſſe eſt aliqđ.b.eſſe.a.⁊ neceſſe eſt aliqđ.b.non eſſe a. Similiter ⁊ huic:cõtingit nullum.b.eſſe.a.vtraqꝫ predictaruꝫ opponitur. Palam ergo eſt quoniaꝫ ad hic cõtingens nulli vel omni ⁊ nõ cõtingens nulli vl' omni nõ ſolum ſequitur ex neceſſitate alicui ineſſe: ſed ⁊ etiam ex neceſſitate alicui nõ ineſſe.i. valet huiuſmodi ꝯſequẽtia:nõ cõtingit nullũ.b.eſſe.a. ergo ex neceſſitate aliquod.b.ẽ.a.aut ex neceſſitate aliqđ b.nõ eſt.a. hoc autẽ ſumpto.i. ſumpto cõſequente ſub diſiunctione:nihil accidit impoſſibile:quare nõ põt ꝓbari ꝙ vniuerſalis negatiua de cõtingenti cõuertatur in terminis ſyllogiſmo deducente ad impoſſibile: his ergo cõſtat vl'em priuatiuaꝫ de ꝯtingenti non poſſe ꝯuerti ſimplici cõuerſione. Tota ergo ſolutio ſtat in hoc:ſi ſit vna ꝓpoſitio que duo habeat cõtradictoria:negatio illius pro altero verificari dꝫ:cũ ergo iſta:ꝯtingit nulluꝫ.b.eſſe.a.duo habeat cõtradictoria: negatio illius pro altero verificari debet.

Amplius probat Ariſtoteles ex puris de contingẽti in ſecũda figura nihil colligi poſſe:nõ põt.n.iſte ſyllogiſmus:ꝯtingit nullum.b.eſſe.a.ꝯtingit oẽ.c.eſſe.a.ergo ꝯtingit nullũ c.eſſe.b.perfici per ꝯuerſionem:qꝛ vl'is negatiua de contingẽti non ꝯuertitur in eodeꝫ genere ꝯtingẽtis: ſed nec per impoſſibile poteſt ꝓbari vel perfici:nam poſita ꝯtraria ꝯcluſionis:que eſt:cõtingit oẽ.c.eẽ.b. cũ maiori:ꝯtingit nulluꝫ.b.eſſe.a.nihil accidit falſuꝫ ⁊ impoſſibile qđ aduerſet̄ minori ꝓpoſitioni:ꝯtingit eiꝫ oẽ.c.eſſe.a.⁊ ꝯtingit nullũ.c.eſſe.a. formet̄ ergo ſyllogiſmus in ſecũdo modo prime figure: cõtingit nulluꝫ.b.eſſe.a.ꝯtingit oẽ.c.eſſe.b.ergo ꝯtingit nullum.c.eſſe.a.ſed iſta ꝯcluſio non repugnat huic: contingit oẽ.c.eẽ.a. Sil'r autẽ inqt Albertus ſi accipiat̄ ꝯdictoria ꝯcluſionis cuꝫ minore non deſtruit̄ maior: ⁊ formetur talis ſyllogiſmus: ꝯtingit oẽ.c.eẽ.a.ex neceſſitate aliqđ.c.eſt.b.ergo ꝯtingit aliqđ.b.eſſe.a. at ſm grecos ſi ſumat̄ ꝯdictorium ꝯcluſionis cũ maiori:idẽ eſt iudiciũ:⁊ ẽ iſte ſyllogiſm⁹ ex maiore ꝯtingenti ꝓuatiua:⁊ miore ꝑticulari neceſſaria. Dio igit̄

ſi eſt ſyllogiſmus ex puris cõtingẽtib⁹:manifeſtũ eſt ꝙ cõcluſio erit cõtingẽs:manifeſtũ.n.eſt ꝙ cõcluſio nõ eſt de ineſſe:qñqdẽ neutra ꝓmiſſarũ ſumpta ſit ꝺ ineſſe:oportet aũt cõcluſionẽ ſimilẽ eſſe alteri ꝓmiſſarũ:cõcluſio ergo vel erit cõtingẽs affirmatiua:vel ꝯtigẽs priuatiua:ſꝫ neutra colligi põt:vt pꝫ hoc exẽplo:ꝯtingit nullũ hoiem eẽ albũ:cõtingit oẽm equũ eẽ albũ:nõ ꝯcludit̄:ergo ꝯtingit oẽꝫ equũ eẽ hoieꝫ: neqꝫ ꝯtigit nullũ equũ eſſe hoiem. Palã itaqꝫ eſt ꝙ vtriſqꝫ ꝓpoſitiõibus cõtingẽtibus ſumptis nullus ſit ſecunde figure ſyllogiſmus.

Auerrois dicit iſtas eſſe cõtrarias: ⁊ ſimul veras:oẽ.g.poſſibile eſt vt nõ ſit aliqd ex.a.oẽ.g.poſſibile eſt vt ſit.a. Propterea vt oppoſitiões ꝓpoſitionũ poſſibiliũ ⁊ neceſſariaꝝ diſtincte intelligantur:obſeruandũ eſt:iſte due ꝓpoſitiões cõtingit oẽ.b.eẽ.a.cõtingit nullũ.b.eẽ.a. mutuo ſe ſequunt̄:⁊ ſunt cõtrarie:quibus iſte ſunt ſubalterne cõtingit aliquod.b.eſſe.a.contingit aliquod.b.non eſſe.a.que ⁊ ipſe mutuo ſe ſequuntur: ⁊ inter ſe ſũt ſubcõtrarie: huic:ꝯtingit oẽ.b.eſſe.a.cõtradicit iſta nõ cõtingit oẽ.b.eſſe.a.que valet iſtã:cõtingit aliqđ b.non eſſe.a.⁊ huic:cõtingit nullũ.b.eſſe.a.hec contradicit:nõ cõtingit nullũ.b.eſſe.a.que valet iſtã:cõtingit aliquod.b.eſſe.a.his duab⁹: cõtingit oẽ.b.eẽ a.cõtingit nullũ.b.eſſe.a.vtraqꝫ iſtarum repugnat: neceſſe eſt aliquod.b.eſſe.a.neceſſe eſt aliqđ.b.nõ eẽ a.⁊ iſtis: cõtingit aliquod.b.eſſe.a.cõtingit aliquod b.nõ eſſe.a.vtraqꝫ iſtarũ repugnat:neceſſe eſt oẽ.b. eſſe.a.neceſſe eſt oẽ.b.nõ eſſe.a.vñ poſſumus formare octo ꝓpõnes de cõtingẽti ⁊ totidẽ de ly neceſſe: ⁊ ſunt tales ꝺ cõtingẽti:oẽ.b.ꝯtingit eſſe.a.oẽ.b.cõtingit nõ eſſe.a. Nullũ.b.cõtingit eſſe.a.nullũ.b.cõtingit non eſſe.a. Aliquod.b.contingit eſſe.a. Aliqđ b.cõtingit nõ eẽ.a. Non oẽ.b.contingit eſſe.a. Non oẽ.b.cõtingit nõ eſſe.a. Propõnes de ly neceſſe tales exiſtãt:oẽ.b.neceſſe ẽ eſſe.a.oẽ.b.neceſſe eſt nõ eſſe.a. Nullũ.b.neceſſe eſt eẽ.a.nullũ.b.neceſſe ẽ nõ eẽ.a. Aliqđ.b.neceſſe eſt eẽ.a. Aliqđ.b.neceſſe ẽ nõ eẽ.a. Nõ oẽ.b.neceſſe eſt eẽ.a. Non oẽ.b.neceſſe ẽ non eſſe.a.

Caput decimũgntum.

Si autem altera.

Sñia huius capitis qđ inſcribitur de ſyllogiſmis mixtis ex vna abſoluta ⁊ altera cõtigẽti ĩ ſcđa figura ꝯſiſtit in hoc:qñ altera ꝓmiſſaruꝫ fuerit de ineſſe:⁊ altera cõtingẽs:⁊ ea ꝙ de ineſſe ſit affirmatiua ⁊ negatiua ſit cõtingens nũquã erit ſyllogiſmus. At qñ vl'is affirmatiua fuerit ꝯtingẽs:⁊ vl'is negatiua de ineſſe erit ſcđe figure ſyllogiſmus. In primis colligit iſta illatio: nullũ b.eſt.a.cõtingit oẽ.c.eſſe.a.ergo ꝯtingit nullũ. c.eẽ b.ꝑ cõuerſionẽ.n.maioris efficit̄ ſyllogiſmus prime figure:ſil'r eſt iſte ſyllogiſmus vtilis:ꝯtingit nullum b.eẽ.a.nullũ.c.eſt.a.ergo ꝯtingit nullũ.c.eẽ.b.nã ꝑ cõuerſionẽ minoris ⁊ ꝓmiſſaꝝ tranſpoſitionẽ ⁊ ꝑ cõuerſionẽ ꝯclõnis que ẽ ꝺ ꝯtigẽti cõi efficiet̄ ſyllogiſmus prie figure. Eodẽ mõ ſyllogizãdũ ẽ in ꝑticularibus veluti ĩ vl'ib⁹:ita ꝙ ſi illa de ineſſe ſit affirmatiua nõ erit ſyllogiſmus. At ſi ãbe ꝓmiſſe ſint idefinite aut

te aut pticulares nullo pacto ɔstituit syllogismus. Auer. aliqua nõ indiget explanatõe: sed latini docẽt ꝙ ppositio de inesse simplr intelligit tribus modis: pri͏o mõ ẽ vna ppositio de inesse simplr ex pte vtriusꝙ extremi: veluti sunt ppões primi modi ⁊ scdi: alia qua est de inesse simplr ex pte subiecti tm̃: p3 dicẽdo nix est alba: celũ est rotũdũ: aliqua ẽ de inesse simplr ex parte predicati tm̃: sicut est ista: aial est sanum: q2 predicatum determinat sibi subiectum: non subiectum predicatum.

¶ Caput decimũsextum.

Jã aũt hec quidẽ. Sn̄ia hui⁹ capitis qõ inscribit ð syllogismis mixtis ex vna necessaria ⁊ altera cõtingenti in secunda figura tota stat in hoc: vꝫ necessaria priuatiua: ⁊ cõtingenti vꝫ affirmatiua erit scdẽ figure syllogismus nõ mõ concludens ɔclusionẽ priuatiuã de ɔtingẽti: sꝫ ⁊ negatiuã de inesse. At affirmatiua existẽte necessaria nullus efficietur syllogismus: Uñ syllogismus iste validus ẽ: ex necessitate nullũ.b.est.a.cõtingit oẽ.c.eẽ.a.ergo cõtingit nullũ.c.eẽ.b.p cõuersionẽ maioris fit syllogismus p primã figurã. Ex pdictis quoꝙ pmissis concludit ⁊ ista conclusio: nullũ.c.est.b.qõ si ita nõ concluderet: ponat suũ cõtradictoriũ: aliqõ.c.est.b.posita est maior: ex necessitate nullũ.b.est.a.ergo colligitur: ex necessitate aliqõ.c.non est.a.⁊ hec destruit minorẽ syllogismi facti: ⁊ eodẽ mõ dicat de scdo mõ scdẽ figure. Albert⁹ vult hũc syllogismũ valere: cõtingit omne animal quiescere: ex necessitate nullum vigilans quiescit: ergo contingit nullũ vigilans eẽ animal: ⁊ minor est falsa: quia per vniuersalem negatiuam de necessario designatur predicatum remoueri a subiecto ⁊ ab his que sunt ⁊ que possunt eẽ sub subiecto.

Rursus vꝫ affirmatiua necessaria: vꝫ priuatiua ɔtingẽti: nullus oio fit secũde figure syllogismus: vnde ex his pmissis: cõtingit nullum.b.esse.a.ex necessitate omne.c.est.a. neꝙ colligitur conclusio contingens: neꝙ necessaria: neꝙ de inesse: vnde non valet: contingit nullũ hoiem eẽ album: ex necessitate omnis cignus est albus ergo cõtingit nullum cignum esse hominem: non concludit conclusio negatiua necessaria: neꝙ negatiua de inesse: vt patet hoc exemplo: contingit nullum animal moueri: ex necessitate omne vigilãs mouetur: tamẽ omne vigilans est animal: neꝙ ex tali combinatiõe sequitur conclusio oppositarum affirmationum ð cõtingenti: vocatur enim iste due: contingit omne.c. esse.b.contingit nullum.c.esse.b.affirmationes opposite de contingenti. Et est aduertẽdum ꝙ licet nõ sequatur ex tali dispositiõe conclusio de contingenti vero: inferri tamen potest conclusio de contingenti cõmuni ⁊ simpliciter: nam colligit ista illatio: ex necessitate omne.b.est.a.contingit nullum.c.esse.a.ergo contingit pro possibili nullum.c.esse.b.ex cõtradictorio enim conclusionis cum maiori deducitur aliquid quod aduersatur minori propositõi. Et quẽadmodum syllogismi vniuersales de necessario ⁊ cõtingenti fiunt ⁊ non fiunt: ita ⁊ reos in particularibus syllogismis se se habebit. Itẽ scribit Albertus ꝙ in scda figura in talib⁹ mixtiõib⁹: negatiua dꝫ eẽ absoluta ⁊ illa de necessario: origināt.n. hi modi a modo mixtõis imperfecto de inesse ⁊ cõtingẽtis: necessariꝫ ⁊ cõtingẽtis in pria figura q hꝫ maiorẽ vl'ẽꝫ negatiuã aut absolutaꝫ. A scdo mõ prime figure pfecto qui est qñ maior ẽ negatiua ɔtingens ⁊ minor aut absoluta aut necessaria nõ pñt descẽdere modi secũde figure: cũ vl'is negatiua de ɔtigẽti nõ ɔuertat in terminis.

¶ Caput decimũseptimũ.

In postrema aũt. Sententia huius capitis qõ inscribit de syllogismis ex ambab⁹ ppõnibus ɔtingentib⁹ in tertia figura stat in hoc. Utrisꝙ pmissis cõtingẽtib⁹ ⁊ altera tm̃ semp erit syllogismus. Itẽ: qñ altera ẽ cõtingens: altera absoluta cõclusio ẽ cõtingẽs ⁊ hoc qñ maior fuerit de inesse: ⁊ minor cõtingens. Item qñ altera est necessaria ⁊ affirmatiua nõ sequit cõclusio de inesse: neꝙ de necessario: sed de ɔtingenti: at si priuatiua sit necessaria erit syllogismus ⁊ eius qõ est cõtingere nõ inesse ⁊ eius qõ est non inesse: ⁊ est aīcẽdẽdũ: syllogismi q post suã reductiões fiũt pfecti ɔcludũt ɔtigẽs vez: q īpfecti: ɔtingẽs cõe ⁊ simplr. Uñ isti syllogismi sũt validi: ɔtigit oẽ.c.eẽ.a.ɔtigit oẽ.c.esse.b.ergo ɔtingit aliqõ.b.esse.a. Itẽ: ɔtingit nullum.c.esse.a.contingit omne.c.esse.b.ergo cõtingit aliqõ.b.nõ esse.a.⁊ forment syllogismi aliꝫ iuxta modos huius figure tertie. Albertus vult istam propositionem eẽ falsam: omne mouens cõtingit eẽ hominẽ: cuius significet ꝙ omne qõ cõtingit esse mouẽs contingat esse hominem.

¶ Caput decimũoctauũ.

Jã aũt hec quidẽ. Sententia huius capitis qõ inscribitur de syllogismis mixtis ex altera cõtingẽti ⁊ altera absoluta in tertia figura: stat in hoc: altera pmissa absoluta: ⁊ altera cõtingenti: conclusio efficit contingens. Unde valet: omne.c.est.a.contingit omne.c.esse.b.ergo contingit aliqõ.b.esse.a. Simlr ⁊ si maior fuerit cõtingens ⁊ minor absoluta: ⁊ idẽ est iudicium vbi altera pmissarũ fuerit negatiua vl'is. At si altera sit vl'is ⁊ altera pticularis alternatiꝫ: aut vtrisꝙ affirmatiue aut maiore negatiua ⁊ particulari affirmatiua minore cõclusio efficit contingens nõ absoluta. Si aũt maior fuerit particularis negatiua contingens: minor vl'is affirmatiua absoluta: cõclusio erit cõtingẽs ⁊ poterit per fici syllogismꝰ p impossibile: formet iste syllogismus: cõtingit aliqõ.c.non esse.a. omne.c.est.b.ergo ɔtingit aliqõ.b.non esse.a.ex cõtradictorio.n.cõclusionis cuꝫ minore inferẽ aliquid qõ aduersat maiori. Est obseruãdũ ꝙ due ɔditiões requirunt ad tertiã figurã. Prima ẽ ꝙ altera pmissarum sit vl'is. Scda ꝙ minor nõ sit negatiua de inesse aut necessaria. Scda figura exigit ꝙ maior sit vl'is ⁊ ꝙ illa de inesse aut necessaria nõ sit affirmatiua. Pri

mo figura exposcebat maiorē vlem: minorē nō negatiuam de inesse aut necessariam.

¶ Caput decimūnonū.

Si aūt hec quidē. Sententia huius capitis qd̄ inscribif de syllogismis mixtis ex altera necessaria & altera cōtingēti in tertia figura cōsistit in hoc: altera p̄missa necessaria & altera cōtingenti affirmatiuis: cōclusio efficif cōtingēs: at affirmatiua necessaria & negatiua cōtingēti: cōclusio est de cōtingere nō inesse. Si aūt fuerit vlis negatiua necessaria & ꝯtingens affirmatiua: ꝯclusio erit & ei⁹ qd̄ ē ꝯtingere nō inesse & eius qd̄ ē nō inesse: eius aūt qd̄ ē ex necessitate nō inesse nō erit syllogism⁹: neglexi aūt in his mixtionib⁹ accuratā determinationē: tū q: isti modi argumētandi nō sunt in vsu & parū vtiles existūt: tum q: in nr̄a digressione relictis sup̄fluis ea adducem⁹ que & memoria & attentione dignissima esse videbūtur.

Digressio.

Mens Auerrois circa vniformē & difformem gnātionē syllogismoꝝ nōnullis documētis operepretiū est vt iterū pro cōi oīuȝ vtilitate absoluaf: primū documentū sit tale: oīs ꝓpositio cathegorica vera aut necessaria ē: aut absoluta: aut possibilis: necessaria ē ex terminis necessarijs: dispō terminoꝝ necessarioꝝ ē ꝙ sit termin⁹ p se vnus .i. ꝓpōnes necessarie sunt ꝓpōnes primi modi & scdi: & requirunt ꝓpōnes simplr̄ necessarie extrema q̄ sint cōcreta tm̄ a supposito. Sunt iste simplr̄ necessarie: hō est aial. Albedo ē color. Propō inuēta seu absoluta: alia est tpalis: veluti ē ista: oē albū nūc est aial: alia ē non determinata tpe & ē illa cui⁹ p̄dicatū semp inest subiecto posito in actu: que tn̄ nō ē necessaria: neq; possibilis: vn̄ iste ꝓpōnes sunt absolute: currēs mouef: oē ambulans mouef: oē ambulans est aial: oē gramaticū est hō: sunt nāq; tales ꝓpōnes ꝯstitute ex subiectis potentib⁹ suppōere & pro subiecto & pro supposito. Propō possibil' q̄ respicit futurū alia ē equalr̄ alia plerūq;: alia vt in paucioꝛib⁹: ex rōne ergo terminoꝝ hȝ ꝓpō ꝙ ē absoluta: necessaria & possibilis.

Secundum documentū sit tale. Vlis negatiua absoluta & p̄ticularis affirmatiua in terminis ꝯuertunf: vlis affirmatiua in p̄ticularē affirmatiuam. Particularis negatiua nequaq̄ gr̄a forme cōuertif subiecta ꝓpōnum de v̄bo p̄terito aut futuri tpis si sunt cōcreta a supposito tm̄: supponūt p̄cise s̄m exigentiā v̄bi vel p̄ticipij: si sunt cōcreta a subiecto: pn̄t vtraq; accipi & pro denoiato & pro significato: itaq; cuiuslibet ꝓpōnis de verbo p̄terito vel futuro cui⁹ subiectū duo dicit: necessario dispositio significaf vl' vt p̄ns: in subiecto tn̄ preterito vel futuro: vel vt preterita & futura: & est necesse ꝙ si p̄dicatū accipiaf pro tpe p̄terito vel futuro: similiter talis dispositio accipiaf: vnde si ego dixero: albuȝ erit pontifex: si dispositio subiecti accipiaf vt futura in subiecto: cū etiā p̄dicatū accipiaf vt futurū: necesse est ꝙ pro eodem tpe futuro subiectū denoietur a dispositione in quo p̄dicatuȝ de illo p̄dicabif. Si vero subiectū nō significet duo vel p̄dicatuȝ: nō ē necesse ꝙ subiectū & p̄dicatū simul pro eodē tpe verificenf: vt patet dicendo: homo est mortu⁹. ¶ Insuper propositōes necessarie eodē p̄sus mō ꝯuertunf veluti: ꝓpōnes absolute. ¶ Ampli⁹ vlis affirmatiua possibilis & p̄ticularis affirmatiua in p̄ticularem vertunf affirmatiuā: saluata eadem possibilis acceptōe: semper .n. cōtingens ad vtrūlibet cōuertif in cōtingens ad vtrūlibet: aliqn̄ tn̄ cōtingētia determināte predicatū in ordine ad subiectū: vt in casu positū: aliqn̄ cōtingētia determināte habitudinē predican ad subiectū: p hitudinē cōtingentie ad subiectū: valent nāq; iste cōsequētie: cōtingit hoīem eē grāmaticū ergo & grāmaticū eē hoieȝ. Itē: cōtingit deū creare: ergo & creās eē deū. Itē: ꝯtingēter aliqd̄ aial ē hō: q: ꝯtingit aliqd fieri aial qd̄ pōt fieri hō: ergo cōtingit aliquem hoīem eē aial: q: qd̄ cōtingēter est existēs hō: cōtingenter etiā est existens animal. Uniuersalis negatiua cōtingens nō cōuertif: non eniȝ valet: cōtingit nullum hominē moueri: ergo cōtingit nullū motum esse hominem.

Tertium documentū sit tale. Dictū de omni qd̄ habitudinē iportat ad syllogismū: nō equali rōne ꝯsentit ꝓpōni absolute: necessarie & possibili: p ꝓpositionē absolutā & necessariam designatur p̄dicatū affirmari de subiecto & de his q̄ actu tm̄ cōprehendunf sub subiecto: p ꝓpositionem possibilē declaraf p̄dicatū enūciari de subiecto & de his que actu & potētia intelligunf sub subiecto: & propterea syllogismi oēs sunt p̄fecti regulati p dici d̄ oī aut nullo: quorū maiores sunt possibiles: minores vero quecūq; fuerint: silr̄ necessaria maiore & minore absoluta: maiore absoluta miore necessaria reddūtur syllogismi p̄fecti: at maiore absoluta aut necessaria: minore possibili syllogismi inueniūtur imp̄fecti nō regulati p dici de oī aut nullo: syllogismus ex maiore necessaria & miore inuēta talis formef: oē aial ex necessitate ē substātia: oē ābulās est aial ergo oē ambulās ex necessitate ē substātia. Itē & iste: ex necessitate ois hō est aial: oē grāmaticū est hō: ergo t dȝ .n. in tali mixtiōe mior eē inuēta p se: necessaria p accñs: verū q: inuēta hmōi p̄dēt a maiore necessaria q̄ten⁹ est necessaria: iccirco dicif collectā cōclusionē eē necessariā: lȝ & ipsa sit inuēta p se & necessaria p accidēs: syllogismus ex maiore absoluta & minore necessaria talis existit: oē aial ē nūc ābulans. Ex necessitate ois hō est aial: ergo ois hō ābulat: est .n. maior absoluta tpalis: que si cōuertaf: inuenif ꝓpō inuēta nō tpalis syllogism⁹ ex maiori absoluta affirmatiua: & minore possibili talis existit: oē currēs mouef: cōtingit oēm hoiem currere: ergo ꝯtingit oēȝ hoiem moueri. Alexander firmabat istū: oē grāmaticū deābulat: ꝯtigit oēȝ hoieȝ eē grāmaticū: ergo ꝯtigit oēȝ hoieȝ deābulare: silr̄ si maior fuerit necessaria affirmatiua & mior possibilis: colligif ꝯclusio possibilis: nō absoluta: nō necessaria: exēplū ē istō: ex necessitate ois hō ē aial: ꝯtigit oē ābulās eē hoieȝ: g̃ ꝯtigit oē ābulās eē aial: in syllogismis oīb⁹ p̄fectis regulatis p dici de oī aut nullo: maior extremitas eo mō p̄dicaf de miore extremitate in ꝯclōne: quo p̄dicaf de medio termio in maiori ꝓpōne: in syllogismis imp̄fectis affirmatiuis maior extremitas p̄dicaf de minori in conclusiōe eo mō quo medi⁹ termin⁹ p̄dicaf de minori extremo in minore ꝓpōe. At maiore absoluta negatiua & minore possibili colliḡ ꝯclō aliqn̄ negatiua necessaria: aliqñ negatiua possibilis s̄ȝ ꝯtinatiuōeȝ ip̄fectā: ꝯclō negatiua

gatiua absoluta nō īfert nisi ꝯm viā vlitatis: vbi cā: bā vz: nullū ābulās est coru⁹: ꝯtigit oēz hoiez āmbulare ergo ꝯtigit p necessario nullū hoiez eē coruū. Itē nullū ābulās est albū: ꝯtingit oēz hoiez ābulare ergo ꝯtigit p possibili nullū hoiez esse albū: ꝯcludit. n. in tali mixtiōe negatiua possibilis equoce. s. q̄ dr̄ ꝺ possibili ꝛ necessario. Insup maiore negatiua necessaria: minore possibili: colligit ꝯclusio negatiua absoluta: ꝛ aliqñ negatiua possibilis ꝯꝫ ꝯnnuatōez ipfectā: ꝯclusio necessaria īfert ꝯꝫ viā vlitatis: syllogismi sint isti: ex necessitate nullū itelligēs ē coru⁹: ꝯtigit oēm hoiez itelligē: ḡ nullus hō ē coru⁹: vel sit iste: ex necessitate nullus hō ē equ⁹: ꝯtigit oē ābulās eē hoiez ḡ nullū ābulās ē equ⁹. Itē: ex necessitate nullū albū ē nigrum: ꝯtigit oēz hoiez eē albū: ergo ꝯtigit nullū hominē eē nigrū: his tribus documētis ꝯstat qd senserit Auer. circa vniformē ꝛ difformē syllogismorꝫ generatiōez.

Albertus magn⁹ hic pcessit fundamentis. Primū sit tale: miore de necessario ꝛ minore de iesse simplr: seqt ꝯclo ꝺ necessario. Scdz sit tale: maiore ꝺ ꝯtigēti ꝛ miore de iesse seqt ꝯclo ꝺ ꝯtigēti vero: at maiore ꝺ iesse ꝛ mio: e ꝺ ꝯtingēti īfert ꝯclo de ꝯtingēti p possibili. Tertiū sit tale maiore de necessario affirmatiua ꝛ miore de ꝯtingēti deducit ꝯclusio possibilis: at si maior sit negatiua: ꝯclusio duplex nascit: negatiua possibilis ꝛ negatiua de iesse: maiore aūt ꝯtingēti ꝛ minore necessaria īfertur ꝯclusio de ꝯtingēti vo: hec sunt q̄ ꝺ syllogismorū generatiōe nobis declarāda pposuerā. Uerū cū nōdū fuerit certificatū ꝙ nō sit alia figura vel dispō terminorū ab istis trib⁹: opportunū ē vt Ari. icipiat sequēti lectiōe declare ꝙ syllogism⁹ nāus nō est nisi i his trib⁹ figuris. nā si iueniret figura quarta vt Galenus putauit: eēt diminutū dictū Aristotelis: qꝛ nō docuit in illa generatione syllogismorū.

Caput vigesimum.

Voniā igit̄ qui. Snīa hui⁹ capitis qꝺ iscribit ꝺ syllogismo ostēsiuo ꝛ syllogismo ex hypotesi tota stat i h: oīs syllogismus affirmatiu⁹: negatiu⁹: vlis: pticularis ostēsiu⁹ ꝛ ex hypotesi in aliq̄ triū figurarꝫ ꝯstituit: ḡ oīs syllogism⁹ fit i aliq̄ triū figurarꝫ. Series aūt vboꝝ Aristo. duob⁹ cōpleat documētis: primuz sit tale: ad syllogismos vles prie figure reducunt ceteri ꝛ prie ꝛ aliarꝫ figurarꝫ syllogismi: qb⁹ quoqꝫ pficiuntur: vniuersalis nāqꝫ ad particulares reduci possunt: non tamen perfici possunt vniuersales particularibus: necesse est ergo omnē demonstrationē ꝛ. i. syllogismū concludere aut affirmatiue aut negatiue: aut ostensiue aut ex hypotesi: eius autez quod est ex hypotesi pars est impossibile: naz sub syllogismo ex hypotesi comprehēdūtur syllogismus ad impossibile: syllogismus ad transumptuz: cum loco termini minus noti sumitur terminus magis notus syllogismus ꝯm qualitatem in subiectis: quādo enim aliquis transfert se ad aliaz conclusionē que habet similem veritatem conclusioni probande dicitur syllogismus ꝯm qualitatem in subiectio: talis translatio pōt fieri ad cōclusionē que est eadem cum principali cōclusione ꝯm qualitatē ꝛ ꝯm terminos: vt siqs intēdat pbare aliquā vlem ꝛ trāsferat se ad pticularē ex qua qdez deducat suā vlem: noiat syllogism⁹ ꝯꝫ i specionē pticularē: fit interdū trāslatio ad ppōnez que nō ꝯuenit: nec in qualitate quo ad ispectionē medij: nec in terminis: vt siqs velit pbare ꝙ nulluz aial est egrū: ꝛ oñdat ꝙ oē aial est sanū: ꝛ vlr vocat ille syllogismus quo aliqs se transfert ad pbanduz aliquā cōclusionē que cū principali hꝫ aliquā habitudinē localem virtute cuius pōt inferri ꝯclusio pricipalis syllogismus ꝯm qualitatem in subiectis. Syllogismi oēs ostensiui fiunt p pdictas figuras: ꝛ rō est: nam si. a. ꝺ b. ostendi debeat affirmatiue vel negatiue: necesse ē vt sumat aliqd de aliquo vel aliqd ab aliquo: nō declarat. n. ppō nisi p ppōnem: ꝫ nō sumet. a. de. b. nā id sumptū esset: qꝺ ab initio ppositū est: dicendo. n. a. est. b. ergo. a. est. b. est sumere id qꝺ est in pricipio: ꝛ peccatū erit in argumentatiōe tali: qꝛ idez p seipsuz nō pōt pbari: qꝛ sic idez esset notius ꝛ ignoti⁹ seipso qꝺ esse nō pōt: neqꝫ satisfacit vna pmissa tantuz: ita videlꝫ ꝙ sumat. a. de. c. c. aūt de nullo: quo ad primā figurā: nec aliud de ipso: quo ad tertiā figuraz: neqꝫ sub. a. alterū: quo ad secūdā: nullus etenim sic efficit syllogismus: ergo assumēda ē altera ppositio: cuz ex vna nihil syllogistice sequat: neqꝫ satisfaciūt quecūqꝫ due pmisse: qꝛ si sumat. a. de alio: aut aliud de. a. aut de. c. alterū syllogismū qdem esse nihil vetat: nō tñ ꝯcludet. b. esse. a. per ea que sumpta sunt: oportet nāqꝫ inuenire mediuz qꝺ aliquo mō se habeat subiciendo ꝛ pdicando respectu terminoꝝ cōclusionis: quo quidez medio pducamur ad cognitiōez ꝯclusionis: ꝛ pōt tale mediū ad terminos ꝯclōnis triplicez hr̄e habitudinē: aut. n. de subiecto ꝯclusiōis pdicat: ꝛ pdicato subicit: aut de vtroqꝫ pdicatur: aut vtriqꝫ subicit: ꝛ ꝯm talē medij ordinē nascit triplex figura: prima que pfecta est qua ꝯcludunt ꝯclusiones ꝛ necessario ꝛ euidēter: scda ꝛ tertia qb⁹ necessario deducunt ꝯclusiones: minime euidēter. Dicit Albert⁹ quāuis figura sit forma ꝯsequēs terminoꝝ dispōnē: nō tñ est ipsa dispositio: sed potius ipsa dispositio cā est efficiēs figure: pcessit aūt rō Aristotelis per cām finalē: cū finis syllogismi sit ostēdere aliqd ꝺ aliquo: vz aūt ista ꝯñtia: syllogismus ostēdit aliqd ꝺ aliquo: ergo necesse est vt habeat duas ppōnes copulantes vnuz medium ad duas extremitates.

Secundum documentū sit tale: oīs syllogismus p ipossibile fit in aliqua triū figurarꝫ: naz oēs qui p ipossibile pbāt: falsum qdez syllogizant ꝛ ostēdunt ex dato opposito cōclusionis cū altera pmissarꝫ: ꝛ id qꝺ ex pricipio erat ppositū. i. principale ppositū mōstrāt ex suppositiōe cōditionequꝫ: cū accidat ipossibile ꝯcessa principalis ppositi ꝯdictiōe: hui⁹ exēpluz ē: si hec ppō fuerit collecta: dyameter ē coste incōmēsurabilis: ꝛ dicat qspiaz ipsuz eē cōmensurabilē: stanz infert imparia eē equalia parib⁹: monstrat ergo dyametrū eē coste incōmensurabilē: ob idipsuz ꝙ posito ei⁹ ꝯdictorio falsuz accidat: ꝛ hoc ē syllogizare p ipossibile: ostēdere qdpiā ipossibile pp priorē factā suppositiōem: quare cū in deductiōe ad ipossibile falsus seu falsi fiat syllogism⁹ ostensiu⁹: qꝺ aūt est ex pricipio. i. pricipalis cōclusio ex hypotesi mōstret ꝛ syllogismos ostensiuos prius dixerim⁹ terminari p has figuras: ergo syllogismi p ipossibile qītū ad eoꝝ primū pcessuz p easdē erūt figuras. Silr aūt est in oib⁹ syllogismis q fiunt

ex hypotesi: sicut in circulari: cõuersiuo ⁊ ex opposi-tis: in qb⁹ fit syllogism⁹ ad trãsumptũ: hoc ẽ ab hy-potesi sumpta ad p̄ricipale ꝓpositũ: aut a ꝯrio: aut a simili aut ab opposito: in oib⁹. n. istis ꝯcludit p̄ricipale ꝓpositũ p ꝯcessionẽ aliquã: his ergo ꝯstat oẽm syllo-gismũ pfici p figuras p̄dictas. ¶ Dicit Albert⁹: non sumpsit Aristoteles syllogismũ demõstratiuũ: dyale-cticũ: ⁊ rhetoricũ: cũ sint ptes mãles syllogismi: ⁊ ambitũ ipsi⁹ nõ euacuẽt: sꝫ sumpsit syllogismũ osten-siuũ ⁊ ex hypotesi partes formales syllogismi ⁊ eius ambitũ euacuãtes. Nõ poterãt aũt eẽ nisi tres figu-re: q: a p̄ria nõ ꝓgrediunt̃ nisi due figure: p cõuer-sionẽ. s. maioris scd̃a: ⁊ p ꝯuersionẽ minoris tertia. Itẽ hec ꝯñna vꝫ: dyameter est cõmẽsurabilis coste ergo numer⁹ ipar est equalis pari: hoc fundamẽto. Que-cũqꝫ ad idẽ tertiũ eãdeꝫ seruãt ꝓportionẽ ea inter se inueniunt̃ equalia: sꝫ ꝯcesso dyametro cõmẽsurabili coste numer⁹ par ⁊ impar ad ideꝫ eãdeꝫ retinẽt ꝓpor-tionẽ: ergo: nã si dyameter sit cõmẽsurabilis: q̃drati dyametri ad q̃dratũ coste erit ꝓportio sicut cuiuslibꝫ numeri quadrati ad aliũ nũerũ q̃dratũ: ĝ iter duos nũeros q̃dratos potit eẽ ꝓportio dupla: ĝ iter q̃ter-nariũ ⁊ nouenariũ q sunt numeri q̃drati: ĝ octonari⁹ ⁊ nouenari⁹ erũt dupli ad q̃ternariũ ergo erũt iter se equales: ergo numer⁹ ipar erit equal' numero pari.

Auerrois dicit. Iterũ hoc nõ ꝯtigit nisi tri-pliciter ẜm semitã nãlem: q: aut illud mediũ itelliget̃ subici in vna ꝓpõne ⁊ i alia p̄-dicari: aut q: p̄dicat̃ de vtrisqꝫ extremitatib⁹: aut q: subicit̃ vtrisqꝫ: ⁊ qd̀ dixit Galenus ꝙ põt intelligi quarta dispõ vt ꝙ mediũ p̄dicet̃ d̀ maiori extremita-te ⁊ subiciat̃ minori: istud ẽ ꝯ rõneꝫ oio: q: sic accidat ideꝫ p̄dicari de seipso: ⁊ paulopost inqt: sꝫ ꝙ accipiat̃ p̄dicatũ maioris ⁊ subiectũ minoris nõ ẽ possibile: q: p̄dicatũ de maiori ẽ p̄dicatũ de minori: cuꝫ sit maior p̄dicatũ in q̃sito p nãm de minori: erit ergo aliqd̀ idẽ p̄dicatũ de seipso: erit ergo ideꝫ subiectũ ⁊ nõ subie-ctuꝫ: p̄dicatũ ⁊ nõ p̄dicatũ: sup̄ius ⁊ nõ superi⁹: infe-rius ⁊ nõ inferi⁹: qd̀ est ipossibile: hoc est cũ attendit̃ termin⁹ medius ẜm quesitũ determinatũ: sed cũ attẽ-ditur ẜm cõitateꝫ ꝯcludet̃ nõ quesitũ determinatum qd̀ est ꝯuersuꝫ ei⁹: ⁊ sup istũ moduꝫ est vt numeretur hec cõpositio figura quarta: sicut posuit eã Galen⁹ ⁊ erit qdeꝫ syllogism⁹ in ea sup nõ quesitũ determi-natũ ⁊ p̄ter hoc nõ cadit sup eũ cogitatio p naturaꝫ: neqꝫ accipit̃ in locutiõe syllogistica nec demõstratiua neqꝫ putatiua. i. dyalectica.

Digressio Auerrois.

De syllogismo hypotetico

Digressio hec qua ꝓprietates syllogismorũ hypo-teticoꝝ exponunt̃: varijs documẽtis declaret̃. Pri-muꝫ sit tale: de syllogismo hypotetico est manifestuꝫ ꝙ scilꝫ cõponit̃ ex his trib⁹ figuris: ex eo ꝙ syllogis-mus cõtrarij erit qdem p deductõeꝫ sermonis in eo ad ipossibile p syllogismũ p̄dicatiuũ: qui ẽ primus ꝓcessus pertinẽs ad syllogismuꝫ p impossibile: quo colligit̃ falsuꝫ: ⁊ quesitũ in eo primũ. i. p̄ricipalis cõ-clusio sequit̃ qdem ⁊ ostendit̃ per syllogismuꝫ condi-tiõalẽ: sicut si dicam⁹ ꝙ dyameter aut ẽ cõicãs lateri aut incõicans: deinde ostẽdat̃ vnũ ꝯditionatoꝝ hui⁹ syllogismi ꝯditionalis: qd̀ est: q: nõ est cõicans: per syllogismũ p̄dicatiuũ ducenteꝫ ad impossibile: ⁊ illd̀ per hoc vt dicat: quia si est cõmunicãs: est proportio quadrati vnius eoꝝ ad quadratum alterius ꝓportio numeri quadrati ad numerum quadratũ: sꝫ ꝓportio vnius quadrati ad aliud nõ est sicut ꝓportio numeri quadrati ad numerũ quadratũ: aut ẽ ꝓportio duoꝝ ad vnũ: ⁊ hoc ẽ ꝯtrariũ ⁊ impossibile: nã si vn⁹ nume-rus quadratus eẽt duplus ad aliũ: numerus impar eẽt equalis pari: ⁊ cũ ostẽsuꝫ ẽ ꝙ nõ est cõicãs: poni-mus eum ex syllogismo cõditiõali quo egimus prio qd̀ est dictũ nostrũ: dyameter aut ẽ icõicans aut cõi-cans: sꝫ nõ est cõicans ergo dictũ nr̃m sequit̃ ꝙ. s. est incõicãs: ⁊ hic est syllogismus cõditiõalis diuisus q cõponit̃ ex ꝯdictorijs ꝯtradictiõe pfecta: que est qñ euacuat̃ totus ãbitus diuisi: quoꝝ vn⁹ cũ ponit̃ con-tradictio cõcludit̃ alteri⁹: sicut dictuꝫ est in syllogis-mis cõditiõalib⁹: ergo impossibile sicut dictum est in hoc syllogismo ostenditur per syllogismũ p̄dicatiuũ ⁊ quesitũ videlicet p̄ricipale ostẽdit̃ p syllogismum cõditionalẽ: ⁊ hoc primũ documentũ erat qdẽ iuxta seriem verboꝝ Aristotelis.

Secundum documentũ sit tale: syllogis-mus ꝯditiõalis ptit̃: ali⁹ ẽ cõ-iunct⁹: ꝯtinu⁹ seu cõnex⁹ iq ẽ duoꝝ modoꝝ: aut eniꝫ ponit̃ ãtecedẽs ⁊ colligit̃ ꝯsequẽs: aut ponit̃ opposi-tũ ꝯsequẽtis ⁊ cõcludit̃ oppositũ ãtecedẽtis: ali⁹ est syllogismus cõditiõalis diuisus q cõponit̃ ex ꝯtra-dictorijs pfecte cõtradictiõis: ⁊ ẽ quattuor modoꝝ: aut. n. ponit̃ antecedẽs ⁊ cõiungit̃ oppositũ cõsequẽ-tis: aut ponit̃ oppositũ antecedẽtis ⁊ deducit̃ conse-quens: aut ponit̃ cõsequens ⁊ cõcludit̃ oppositum antecedẽtis: aut ponit̃ oppositũ ꝯsequẽtis ⁊ infertur antecedẽs: vocat̃ aũt hic antecedẽs ⁊ cõsequens nõ ẜm habitudinẽ reꝝ: sꝫ ẜm locutionẽ: vt illud sit ãte-cedens qd̀ prius tp̄e pfertur.

Tertium documẽtũ sit tale. Et cũ sint gene-ra diuersa syllogismoꝝ ꝯditiõaliũ primoꝝ: cũ ꝯsiderat̃ ẽt in eis appet ꝙ quesitũ in eis est illd̀ qd̀ ostẽdit̃ i eis p modũ cõditiõis: sꝫ positum qdẽ indiget vt ostẽdat̃ per syllogismũ p̄dicatiuũ in cõditiõali sepato. i. diuiso ⁊ cõiuncto. i. qñ non ẽ no-tum per se ꝙ pars destructa que vocatur positum sit bene destructa: tũc egemus syllogismo predicatiuõ ad declarãdũ illd̀ positũ: at cũ sit ꝯtradictio i eis ma-nifesta p se: qd̀ ẽ: q: cũ ẽ in eis cõiunctio manifesta p se ⁊ positũ manifestũ p se: est consequẽs manifestũ p se: ⁊ hoc ẽ manifestũ valde in cõditiõe diuisa: q: cũ ẽ cõtradictio manifesta p se ⁊ positio manifesta per se: ⁊ quesitũ erit manifestũ p se: nã si manifestũ sit ꝙ mũ-dus non euadat quin aut sit nouus aut antiquus: ⁊ sit per se manifestũ ꝙ non est antiquus: ergo ipsum esse nouũ erit per se manifestuꝫ necessario: ⁊ simile ẽ vt res sit ita in cõditione cõiuncta ⁊ cõnexa: vnde si sit manifestũ per se ꝙ si motus sit necesse sit naturam esse: ⁊ manifestũ sit per se ꝙ motus est: ergo manife-stum est per se naturam esse: similiter si sit manifestuꝫ per se ꝙ si actiones anime sint: anima sit: ⁊ actiones anime sint manifeste inuentionis ergo ⁊ anima ẽ ma-nifeste inuentionis per se. Item si sit manifestum ꝙ si res aliqua priuatur motu: priuatur ⁊ motore: ⁊ co-gnitum sit per se ꝙ res aliqua priuatur motu: notũ est etiam per se ꝙ priuatur motore. Sũt ergo hmõi syllogismi vere syllogismi hypotetici p quos qdẽ ñ põt qspiã certificari de aliquo quesito ignoto.

Quartum documentũ sit tale. Et vlt̃ cũ tu aduerteris demõstratiões q̃ exe-unt exitu ꝯditiõis i sciẽtijs: ⁊ hoc i q̃sitis p nãm: inue-

nies

nies aut ꝯiūctiōes in eis manifestā: ⁊ manifestā ipsaȝ positiōes ⁊ hoc qdem seqtur in syllogismis ꝯditionalib⁹ q̄ nō sunt p̄dicatiui i potētia: ⁊ hi sunt ꝯditiōales veri: vbi reperit̄ suppositū: ⁊ est hoc qd̄ dico: mūdus aut est nou⁹ aut etern⁹: ⁊ assumptū seu positio: ⁊ est hoc qd̄ dico: sed nō est etern⁹: q̄ń ergo ⁊ suppositūȝ ⁊ assumptū nō indigēt ꝓbatiōe: ⁊ ꝯclusio quoq̧ de se erit manifesta: ⁊ hec est ꝓprietas syllogismoꝝ hypoteticoruȝ qui nō sunt predicatiui in potentia: ⁊ sunt syllogismi in qbus non reperiunt̄ tres termini in potentia: sed qui sunt quideȝ in potētia predicatiui: illi quideȝ predicatiui exeunt extra cōditiōis: ⁊ pp hoc ē possibile in his vt ꝯstituat̄ p hos quesitū p se positū p additiōeȝ ꝓpōnis: ⁊ hec spēs ꝯditionaliū est que cōicat antecedēs ꝯñti termino vno: ⁊ sunt syllogismi hypotetici virtute cathegorici cōtinētes potestate tres terminos: Iamq̧ statuimus hoc in dicto qd̄ posuimus ad hoc.i.in q̄ōne quadā nr̄a exposuimus qs fit syllogismus hypoteticus cathegoric⁹ potētia ⁊ quis non cathegoricus potentia ⁊ virtute: omnes enim syllogismi conditionales diuisi: ⁊ cōtinui non cōicātes in aliquo termino sunt vere hypotetici nō p̄dicatiui virtute ⁊ potētia: iste est syllogism⁹ ꝯtinu⁹ nō cōicans in aliquo termino: si sol ascēdit: dies est: q nō resoluit̄ in duas ꝓpōnes: nā altera est ꝯclu̾o: altera positio seu assumptū: nō colligitur ergo quicq̄ȝ per taleȝ syllogismū nisi ſm qd̄ in suppositiōe fuerat suppositū.i.in tali syllogismo inuenit̄ actu cōclusio cōcludenda: siue sit antecedēs siue ꝯñs: ⁊ solent vocare hmōi syllogismi conditionales syllogismi positiui: ꝓpterea q̄ in ipsis ponit̄ ipsa ꝯclusio: per quos qdem non declarant̄ ignota nāliter: tametsi faciant modiculam innuitionē.2.physicorū.3.syllogismi cōtinui cōicātes in aliquo termino sunt q̄ttuor modis: nam aut p̄dicatū in prima pte est subiectū in secūda: vt dicendo: si hō est aial: aliquod aial est rōnale: si angelus est rōnalis: aliqd̄ rationale est homo: ⁊ tales syllogismi sunt predicatiui potentia in tertia figura: per quos certificatur de ignoto quaten⁹ cathegorici sunt. Aut idem est subiectū in antecedente ⁊ cōsequente: vt patet dicendo: si homo est aial: homo est substātia: si iste hō anhelat: iste homo viuit: vnde huiusmodi ꝓpositiones aliq̄ñ sunt virtualiter vna propō cathegorica: aliquādo sunt syllogismus cathegoricus: siquis dicat: si duo trianguli sunt continui: ipsi sunt eq̄les: tātūdē ē ac si diceret: oēs triāguli cōtinui sunt equales: at ista connexa: si aliqui duo trianguli sunt continui: ipsi sunt equales: valet syllogismū cathegoricum talem: omnes duo trianguli ꝯtinui sunt equales: aliqui duo trianguli sunt cōtinui: ergo sunt equales: similiter hec: si homo est animal: homo est substantia: valet hunc syllogismuȝ: omne animal est substātia: homo est aial: ergo hō est substāna: ⁊ sunt aliq syllogismi hypotetici q virtutē habēt cathegorici ⁊ vere cathegorici: quoꝝ actio est actio syllogismi cathegorici: ⁊ sunt illi q ꝯtinēt ꝓpōneȝ p se notā alij sunt vere hypotetici equalētes cathegoricis quoꝝ p̄misse nō sunt p se note: q syllogismi lȝ haberēt formaȝ cathegoricā: hypotetici tñ iure dicūt̄. Aut idē est predicatū in vtraq̧: ⁊ si sint ꝓpōnes binarie: valent verū syllogismū hypoteticū: si sint ternarie: vt dicēdo: si luna ē spice figure: sol ē spice figure: valēt entimemata q̄ in syllogismos resoluunt̄ vt patebit i fine secūdi prioruȝ. Aut subiectū antecedētis est p̄dicatum ꝯñtis: vt patet dicendo: si rationale est illud qd̄ intelligit. Angelus est rationalis: si propheta sit ille in quo est prouidentia. Xp̄s benedictus ē ꝓpheta: ⁊ tales syllogismi si habeant premissas affirmatiuas: non reducūtur i syllogismos secunde figure: in qua nihil ꝯcludit̄ ex puris affirmatiuis: si altera ꝓpositio sit negatiua: virtus talis syllogismi erit virt⁹ cathegorici in secūda figura: vt pȝ dicēdo: si ꝓpheta hȝ sollicitudinē: anīxp̄s nō ē ꝓpheta: q sic reducit̄. Propheta hȝ sollicitudinē: anīxp̄s nō hȝ sollicitudineȝ: q̄ nō ē ꝓpheta: his itaq̧ oibus ꝯstat q̄ syllogism⁹ ꝯditionalis alius ē predicatiuus potētia ⁊ virtute: alius nō p̄dicatiuus potentia ⁊ virtute.

Quintum documentū sit tale. Et cū erunt due res.i.due ꝓpositiōes i syllogismo hypotetico scite per se nō aguntur quidē ais in ostensione alicuius ignoti per naturam: ⁊ si agunt̄ in ostensione alicuius minus occulti ignoto p naturam sicut est operatio inductionis ⁊ cōsimilis ei. Sensus est: per syllogismos hypoteticos non cathegoricos potentia: nunq̄ȝ declaratur aliquod incognituȝ p naturam: existente.n.p se nota ⁊ manifesta suppositione ⁊ positione: necesse ē qd̄ deducit̄ eē p se notuȝ: nō possunt.n.p̄misse in talibus hyppoteticis eē ſm nām per se note: ⁊ conclusio ignota nāliter: q̄ȝuis interdum plura per se manifesta possint afferri in ostensione alicuius qd̄ est minus occultū: q̄ȝ id qd̄ ē ignotum naturaliter: quēadmodum in inductione inueniuntur propositiones singulares per se note: ⁊ vniuersalis ipsa conclusa non est ignota per naturā: ex quo partes alique vniuersalis que per inductionē colligitur existunt per se note: ergo ipsa vlis nō poterit eē ignota per nām. Et siquis diceret. Contra: in syllogismo predicatiuo possunt premisse esse per se note: ⁊ conclusio ignota nāliter: ergo ⁊ in syllogismo hypotetico poterit esse certitudo premissarū absq̧ certitudine conclusionis. Soluit Auer. dicens: neq̧ ē dicenti vt dicat q̄ sicut sunt ꝓpositiones in syllogismo cathegorico scite p se: ⁊ conclusio ignota: sic̄ accidit vt sit res in syllogismo ꝯditionali.s.vt sint ꝓpositiōes scite p se ꝯditiōales: ⁊ positio ⁊ ꝯclusio ignota: q̄ñ accidit quidem vt sint ꝓpositiōes in syllogismo p̄dicatiuo note ⁊ ꝯclusio ignota: nā ꝓpositiōes nōdū sunt ꝯposite inuēte ex qb⁹ seqtur ꝯclusio.i. premisse syllogismi cathegorici pñt eē p se note extra cōpositionē syllogismi cathegorici: qñ i itellectu existūt sine ordine: nō in mō ⁊ figura: ⁊ ꝓpterea qñ ordinant̄ adinuicē perduc̄ūt intellectū in cognitionē alicuius ignoti ſm nām: sed propositiones quidem in syllogismo cōditionali non sunt indigentes compositiōe in consecutione eius qd̄ sequitur ex eis.i.in syllogismo hypotetico premisse ad hoc vt ex eis sequatur conclusio non indigent compositione: sed si conditionalis propositio sit per se cognita: eo ipso quod i se continet compositionem pp notā quā hȝ copulātē ꝯsequens cum antecedente nō indiget alia compositione syllogistica pro ꝯsecutione ei⁹ qd̄ sequit̄ ex eis ꝓpterea quia iam fuerat p suppositionē explicitum: ⁊ vlr̄ inquit Auerrois p inductionē quā induximus apparet qd̄ dicit Aristoteles in hac re apparētia manifesta: quoniam iam manifestum est ex dicto nostro q̄ multe res scite per se: sicut est inuentio anime ⁊ alia: sunt que scimus per hanc viam ostensionis ⁊ impossibile est vt sit via vna ⁊ eadem qua agatur ad standum super scita per se ⁊ ignota per naturā.i. syllogismo cathegorico actu vl̄ potētia p̄dicit̄ ignotū

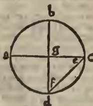
per nām: syllogismo hypotetico declarant aliquo scita p se: q̄ nō tractauit Aristo. de syllogismis hypo teticis: cū ipsis nō cauet certitudo cōclusionis.

¶ Caput vigesimūprimū.

Mplius autem.

Sententia hui⁹ capitis qd̄ inscri bi pōtō q̄litate ⁊ q̄ntitate ppōnū syllogismi stat i h̄. Unusq̄sq; syl logism⁹ aliquā p̄missam h̄z vl̄ez ⁊ aliquā affirmatiuā: ergo infera tur syllogismū expositoriū nō fo re syllogismū: cuz ppōne careat vl̄i: lz sit in figura ⁊ possit reduci. Dicit igit̄ Aristo. sine vl̄i propōne aut nō fit syllogism⁹: aut nō ad hoc erit qd̄ pponit̄: vel qd̄ ex principio petet: ⁊ colligit̄ ꝙ petitio principij est syllogism⁹ de cuius rōne nō est pbare sed inferre: vn̄ hec nō est rō syllogistica: voluptas est studiosa: musica voluptas est voluptas ergo studiosa. Simılr̄ nec̄ iste rōnes sunt syllogistice: anguli semicirculi sunt eq̄les: sz anguli. a.c. ⁊ .b.d. sunt anguli semicircu li q̄ eq̄les. Itē anguli incisionū sunt eq̄les: sz anguli c.d. sunt anguli incisionū q̄ sunt eq̄les: in oī q̄ syllo gismo vl̄em p̄missaz esse opz: ⁊ ꝯclōne existente vl̄i p̄misse sunt vl̄es: at cōclusio pticularis ex premissis deducit̄ vl̄ibus. Itez ⁊ altera p̄missaꝝ semp inuenit̄ silis ꝯclōni: qd̄ dcm̄ veꝝ ē vbi ꝯclōnes iferant̄ p mo dū vl̄itatꝭ ⁊ cōtinuatōis pfecte. Exēplū Aristo. ma thematicū ita intelligat̄: sit circulus. a.b.c.d. sit semi circulus. a.b.c. ⁊ alter. a.d.c. ducant̄ linee dyametra liter p centruz circuli. a.c. ⁊ .b.d. deinde ducat̄ linea ex .c. in .d. q̄ claudit trianguluz in vna quarta circuli portōe: ⁊ talis linea noiatur basis triāguli eq̄lateri: cui basi subtēdit̄ q̄rta circuli portio que est .c.d. sit .e. angulus supra basim. f. angulus supra basim. g. cen trus circuli: sunt q̄ in hac figura anguli portionū seu incisionū circuli: ⁊ anguli trianguli: figs igit̄ intēde ri pbare angulos. a.b.c.d. eē eq̄les vtat̄ vl̄i ppōne oēs anguli portionū circuli clausi ad dyametrū sunt equales: anguli. a.b.c.d. sunt portionū circuli clausi ad dyametrū q̄ sunt equales. Iterū cōponat aliū syl logismuz: oēs anguli incisionū sunt eq̄les: angulus .c. ⁊ angulus .d. sunt anguli incisionum q̄ sunt eq̄les. Rursus pponat̄ talis syllogism⁹: si a q̄buslibet eq̄li bus eq̄lia demantur: q̄ relinquunt̄ sunt eq̄lia: sunt āt eq̄lia anguli portionū .c. ⁊ .d. q̄ demptis equalib⁹ ab eis que supsunt sunt eq̄lia: demunt̄ aūt .c. ⁊ .d. angu li q̄ claudunt̄ ex basi tanq̄ ex corda ⁊ .c.d. arcu ergo q̄ relinquūtur sunt eq̄les: supsunt autez .e. ⁊ .f. anguli triāguli ergo tales anguli inuenient̄ equales: ⁊ p ista figura hec facile intelligi possunt.

¶ Caput vigesimūsecūdū.

Alam autem ⁊.

Snia hui⁹ capitis qd̄ iscribi pōtō numero terminoꝝ ⁊ ppositionuz syllogismi ⁊ psyllogismis stat i h̄ oīs syllogism⁹ tres dūtaxat termi nos: ⁊ duas h̄z ppositiōes: at cuz psyllogizamus si ppositiōes sint pares: termini sunt impares: ⁊ si termini pares: pro positiōes iueniūtur impares: ⁊ aliū ordinē h̄nt ꝯclu siones ⁊ ad terminos ⁊ ad ppōnes qn̄ prosyllogiza mus: ⁊ aliū qn̄ simplices syllogismos ꝯponim⁹. Se ries aūt verboꝝ Aristo. multis aptat̄ ppōnib⁹. Pria sit talis: oīs syllogismus erit tm̄ p tres terminos ad eādē cōclusionē ꝯtendētes: nisi p alia ⁊ alia media: si ue continua que sunt eiusdē ordinationis: siue discō tinua que sunt diuersarum ordinationū eadem con clusio fiat ⁊ monstretur: vt .e. conclusio per .a.b. ⁊ per .c.d. que sunt media in nullo cōicantia concludatur. Item ⁊ per .a.b. ⁊ .a.c. ⁊ .b.c. que sunt media cōican tia: plura .n. media earūdē cōclusionū nihil prohibet esse: veꝝ per plura media nō vnus tantū sed plures cōstituūtur syllogismi. Itē qn̄ vtrunq; .i. vtraq; pre missa sumitur per syllogismuz .i. qn̄ p̄misse prosyllo gizantur: vt si .c. ostendatur per .a.b. ⁊ .a. p .d.e. ⁊ .b. p .f.g. siue sumat̄ vna inductiōe ⁊ altera syllogismo: sed ⁊ sic plures erūt syllogismi: nā ⁊ plures conclu siones: vt .a.b. ⁊ .c. quaꝝ .c. ⁊ altera adminus duaruz .a. aut .b. sumpte sunt syllogismo. Et id erit certe im possibile si dicatur ab aliquo: non plures fiunt syllo gismi: sed vnus: si contingat eandem monstrari ꝯclu sionem per plura media: nā sit conclusio .e. deducta p propositiones .a.b.c.d. ergo necesse ē vt sit sumptuz in illis ppositionibus aliquid cōe: ⁊ ꝙ in illis repia tur aliqd qd̄ h̄z rōnem totius ⁊ aliquid qd̄ h̄z rōnem partis: sine .n. habitudine totius ad partem nō fit de cursus syllogisticus: verum alio modo in prima: in secunda ⁊ in tertia figuris reperitur totum ⁊ ps pp variam medij habitudinem. Sit ergo ita ꝙ .a. se ha beat in hunc modū ad .b. vt videlicet .a. sit totū ⁊ .b. pars: deducitur ergo ex eis aliqua cōclusio: aut ergo illa erit .e. aut altera q̄z .e. vt .c.d. aut aliqua alia con clusio preter has oēs: ⁊ si .e. ergo erit conclusio ex so lis propositionibus .a.b. Et similiter si in .c.d. ppositionibus sit aliquid vt totuz: ⁊ aliquid vt pars: ergo colligetur aliqua cōclusio: ⁊ illa erit aut .e. aut aliqua premissarum .a.b. aut aliqua alia conclusio p̄ter has: ⁊ si .e. quidem: ergo talis conclusio erit pluribus me dijs ⁊ pluribus syllogismis syllogizata: si autem .a. aut .b. erunt plures prosyllogismi ⁊ plures syllogis mi: ergo erunt aut plures syllogismi ⁊ plures cōclu siones: aut erit eadem conclusio deducta per plura media ⁊ varijs syllogismis: si autem cōcludat̄ aliqua alia conclusio preter dictas: tunc erūt plures adinui cem incontuncti syllogismi ⁊ incōicantes in termi nis: si autem non sic se habeat .c. ad .d. vt efficiatur syllogismus: frustra erunt sumpte tales premisse: ni si forte dicatur ꝙ sunt accepte vi preter necessarie: sunt autem propositiones preter necessarie quattu or .8. topicoruz .2. celatiue. ampliatiue. inductiue. ex planatiue. Si aūt ex .a.b. non inferatur .e. sed alia fi at conclusio: ex .c.d. autem aut .a. aut .b. aut aliqua alia preter hec: plures efficientur syllogismi ⁊ non cōcludet

concludet conclusio que ꝓposita est: si autem ex.c.d. nulla conclusio colligat: erunt tales ꝓpōnes frustra assumpte ⁊ nō erit deducta conclusio principalr̄ intē ta: constat ergo oēm syllogismū vnum ⁊ simpliceȝ ex tribus tm̄ terminis componi. ¶ Est obseruanduȝ: si ꝯclusio ostendat p vnū mediū: cōcurrūt tres termini ⁊ due propōnes: si per duo media: reqrunt tres propositiones: si p tria: habētur quattuor: vn̄ ista propō: oē viuens est sba: deducit p duas premissas: ista: oē aial est substātia: per tres: hec vero: ois hō est aīal: exposcit quattuor propōnes.

Secunda propō sit talis: ois syllogism⁹ ex duabus dūtaxat integrat ꝓpōnibus: tres nāq̄ȝ termini duas ꝯstituūt ꝓpōnes: ergo termini erūt impares: ⁊ propōnes pares in syllogismo simplici nō ꝯposito: ⁊ erūt ꝯclusionū medietas. Similiter in syllogismo aucto: qn̄. s. premisse prosyllogizant: semp multitudo terminoꝝ supabit ꝓpōnes vno: siue accipiat termin⁹ foris ⁊ extrinsecus: siue in medio: extrinsecus dī termin⁹ adiunct⁹: qn sumitur supra mediū: ⁊ infra maius extremū: ⁊ est terminus assumpt⁹ ad prosyllogizandū maiorē: capit termin⁹ in medio siue ad mediuȝ: qn̄ mediat inter medium ⁊ minorē extremitatē: ⁊ est termin⁹ assumptus ad ꝓsyllogizādū miorē: formato nāq̄ȝ isto syllogismo: oē viuens est substāna: ois hō est viuens ergo ois hō est substātia: ly corp⁹ est termin⁹ extrinsec⁹ sumpt⁹: ⁊ ly aial est sumptus ad mediū.

Tertia propō sit talis. Alternatiȝ propōnes pares ⁊ termini impes: termini pares ⁊ ꝓpōnes impares repertunt in syllogismo aucto: nam addito vno termino: adduur ⁊ vna propositio: vndecūq̄ȝ apponat termin⁹: ergo si propōnes erant pares ⁊ termini impares: facta termini additiōe: termini pares ⁊ ꝓpōnes impares inuenient.

Quarta propō sit talis: cōclusiones quando formantur prosyllogismi nō retinēt eundem ordinem neq̄ȝ ad terminos neq̄ȝ ad propōnes quem prius obseruabant: erant. n. prius propōnum medietas ⁊ terminorum tertia pars: at addito termino vno: ꝯclusiones adiungunt vno pauciores ꝑexistentib⁹ terminis: ad solū. n. postremū nō cōstituit ꝯclusioneȝ: ad alios aūt oēs terminos facit: vt si his trib⁹ terminis. a. b. c. addat. d. terminus extrinsec⁹ statim due ꝯcl̄ones apponūtur: ad. a. sciȝ ⁊ ad b. si aūt i medio seu ad mediū sumat termin⁹: idē eueniet: q̄re adiunctis terminis ⁊ extrinsec⁹ ⁊ ad mediū plures tandē erūt cōclusiōes ⁊ terminis ⁊ ꝓpōnib⁹.

¶ Caput vigesimūtertium.

Voniā aūt habemus. Sentēna huius capitis qđ inscribit de facilitate ⁊ difficultate cōcludendi cōclusioneȝ stat in hoc. Uniuersalis affirmatiua difficile syllogizatur: ⁊ post vl̄is negatiua. Particularis affirmatiua facile colligit: facilius adhuc pticularis negatiua: ꝗ difficilimū erit ꝯstruere vl̄em affirmatiuā: ⁊ eam destruere erit pfacile: ꝯstruit. n. solū vl̄is affirmatiua p primū modū prime figure: destruit p vl̄em negatiuā que cōcludit p scđm modū prime figure: ⁊ primū ⁊ secūdū scđe: ⁊ p pticularē negatiuā q̄ colligit i oibus figuris. Uniuersalis negatiua q̄ trib⁹ modis ꝯstruit: destruit ⁊ vl̄i affirmatiua ⁊ pticulari affirmatiōe. At ꝓpositiōes pticulares nō nisi p vniuersales destruūtur: vl̄es aūt ⁊ p vniuersales ⁊ p pticulares: veꝝ nō ꝯstruūtur vl̄ia p pticularia: sȝ bene pticularia p vl̄ia. Deficiūt capitula Auer. a. 22. vsq̄ȝ ad. 29. cū sit itaq̄ȝ facile intelligē ⁊ numerū figuraꝝ: ⁊ terminoꝝ ⁊ ꝓpositionū ꝯcurrētiū ad ꝓductionē syllogismoꝝ: iccirco nō fuit in istis ꝓlongādus sermo: festino ad tractatū de abūdātia ꝓpositionū seu inuētione medij.

¶ Caput vigesimūquartū.

Vomodo autem idonei. Snia huius capitis qđ ð abūdātia intitulat ꝓpositionū stat in hoc. Media tūc inueniūtur opportuna: qn̄ ꝯsiderata fuerit antecedētia: ꝯsequētia ⁊ extranea: ⁊ q̄ nā sint illa q̄ se sequūtur essentialr̄: ⁊ q̄ accidētaliter: ⁊ q̄ sm̄ opinionē: ⁊ q̄ sm̄ veritatem. Uerū series verboꝝ Aristo. multis aperiat documētis. Primū sit tale. Coꝝ q̄ sunt q̄dā de nullo dici nata sunt: nisi forte sm̄ accidēs: alia sunt q̄ de alijs ꝑdicātur: qb⁹ nihil ē prius qđ de ipsis ꝑdicet nisi sȝ opinionē: alia sunt q̄ de alijs ⁊ alia de ipsis enūciātur: ⁊ de huiusmodi medijs sunt potissimū ꝯsiderandēs ⁊ rōnes. Ea q̄ de nullo dicūtur sunt singularia signata i. indiuidua ꝑdicamēti substāne: enūciat. n. indiuiduū vagū de plurib⁹ rōne spēi: ē nāq̄ȝ Cato aliqs hō: silr̄ ⁊ Plato: at prīa substātia nō pōt eē ꝑdicatū propositiōis sm̄ cursuȝ nālē: nā hec ꝓpositio: hoc albū ē sortes: nō ē sm̄ cursuȝ nālē. Uñ neq̄ȝ indiuiduū substātie: neq̄ȝ indiuiduū accidētis ꝑdicat de aliquo q̄duis tūc indiuiduū accidētis predicat de vno tm̄ ꝑdicatiōe sm̄ cursum nālē: cū hec ꝓpositio: sortes est h̄ albū: sit ꝓpria ⁊ formalis: indiuiduū substātie non pōt eē ꝑdicatū nisi i ꝑdicatiōe n̄ formali: valet. n. ista cōsequētia: indiuiduū substātie ꝑdicat i hac ꝓpositiōe: ꝗ illa ꝓpositio nō ē formalis: ⁊ hec ē cā ꝙ Cōmētator voluit apud Porphyriū caplo de spē: diffinitionem eōem indiuiduo substāne ⁊ accidētis eē istā: nō ꝑdicari de plurib⁹: ⁊ nō istaȝ: ꝑdicari de vno tm̄. At illa q̄ de alijs ꝑdicant: qb⁹ nihil ē pri⁹ qđ de ipsis ꝑdicet nisi sm̄ opinionē: sunt apđ Albertū generalissima q̄ ꝑdicant sm̄ opinionem. i. sm̄ cōitatē: puto tñ ꝙ illa sint trāscēdētia ð qb⁹ nihil ꝑdicat q̄dditatiue: ð ente tñ veꝝ ē enūciare ꝙ ē equiuocū vel vniuocū vel analogum sm̄ diuersas opiniones.

Secūdū documētū sit tale. Qui cupit eē ꝓmpt⁹ ad syllogizādū: hēat rei diffinitiōes: ⁊ ꝓpria: ⁊ ꝯsequētia ⁊ antecedēna: ⁊ q̄cūq̄ȝ non ꝯtingūt inesse eidē. i. extranea ⁊ aliena: ⁊ circa extranea n̄ ē laborādū: nā cū vl̄is priuatiua i terminis ꝯuertat: q̄ n̄ isunt rei: neq̄ȝ res ipsa illis inesse poterit. Sciat quoq̄ȝ q̄ ꝑdicātur i q̄d: q̄ accidētalr̄: q̄ sȝ opinionē. i. ꝓbabilitateȝ: q̄ sm̄ v̄itatē. Iteꝝ: eligē opȝ ꝯsequētia q̄ vl̄r n̄ pticulariter sequātur: ⁊ antecedētia q̄ vl̄r ꝯñs sequat: ipm̄ tñ ꝯñs sumēdū ē seq nō totū ⁊ vl̄r. i. cū signo vl̄i: ē. n. ꝓpō falsa in qua predicat vl̄e vl̄r sumptū. Insup qn̄ subiectum continetur ab aliquo cui⁹ ꝯsequentia oportet sumere: siue aliena: nō sunt eligēda ꝯsequentia vel extranea subiecti: nā ꝯñtia ⁊ aliēa subiecti sunt i his a qbus subiectū cōtinet: nā q̄cūq̄ȝ

sunt animalis ɔ̃ñtia ⁊ hois sunt ɔ̃ñtia:⁊ quecũqȝ nõ
insunt aiali:silr quoqȝ neqȝ insunt hõi: sunt enĩȝ iste
due regule gñales:pria est:qcqd sequit̃ ad ɔ̃ñs:seqt̃
ad antecedẽs.scd̃a est:qcqd antecedit ad antecedẽs:
añcedit ad ɔ̃ñs:Et sumẽda sunt vniuscuiusqȝ ppria:
vt ppria spẽi ⁊ ppria generis:reperiunt̃.n.q̃dã spe/
ciei preter genus ppria:nam ⁊ diuersis spẽbus pro/
pria quedã inesse necesse est.Adhuc illud vle qd̃ seq/
tur id qd̃ cõtinet̃ hoc est subiectuȝ vel antecedẽs nõ
opȝ eligere:vt aial qd̃ sequitur id qd̃ est hõ: ⁊ hoc iõ
q2 sumpto subiecto siue antecedente oĩa illa sumpta
sunt que vt vle ⁊ essentiale sequũtur ad ipsum: velu
ti necesse est ꝙ hominẽ sequit̃ aial:⁊ similiter omnia
alia essentialia p̃dicata necesse est ꝙ sequant̃ ad ipuȝ
subiectuȝ: quia hec omnia sunt in hominis electiõe.
Sumẽda sunt igitur cõseq̃ntia:que plerũqȝ sunt cõ/
sequentia his que sequũtur: nam ex his que propo
nuntur vt frequẽter existentibus:⁊ syllogism⁹ quo/
qȝ ex ppositionibus erit que plerũqȝ aut oĩbus q̃dẽ
aut aliq̃bus:oȝ nãqȝ cõclusio similis esse princiꝑo.i.si
cõclusio fuerit frequẽs ⁊ principia ⁊ ecõuerso. Pre
terea nõ sunt eligẽda ea que oĩum sunt sequẽtia: vt
sunt trãscendẽtia:q2 ex talibus argueret̃ ex puris af/
firmatiuis in secũda figura.

Tertium documentũ sit tale:ad colligẽdaȝ vniuersaleȝ affirmatiuã opus est
inuenire mediũ qd̃ antecedat ad predicatũ ⁊ conse/
quatur ad subiectũ:exempluȝ in cõuertibilibus:ista
ppõ:oĩs homo est risibilis:potest cõcludi p hoc me/
dium qd̃ est admiratiuũ:formãdo hunc syllogismũ:
omne admiratiuũ est risibile: oĩs hõ est admiratiu⁹
ergo oĩs hõ est risibilis:pariter ⁊ in nõ ɔ̃uertibilib⁹:
veluti ista ppõ: oĩs homo est sensibilis: poterit de/
duci p hoc medium qd̃ est aial:q2 sequit̃ ad subiectũ
⁊ antecedit ad predicatũ:vnde nõ cõcludit̃ vlis affir
matiua nisi per mediũ de quo maior extremitas vlr
enũciatur:⁊ ipsum vlr de minori:illud autem quod
vlr predicatur de aliquo se hȝ vt consequẽs ad ipm
⁊ quod vniuersaliter subicitur antecedit ad illud:igi
tur antecedens est illud de quo vniuersaliter dicit̃:
consequens quod de altero dĩ vniuersaliter.Extra
neum alienũue appellatur id quod de altero vlr ne
gatur:vtimur autem hic nomine antecedentis ⁊ cõ/
sequẽtis:nõ subiecti ⁊ p̃dicati: nam subiectũ ⁊ pre/
dicatum nõ dicunt ordinẽ mediȷ̃ ad cõclusionẽ:sȝ an/
tecedẽs ⁊ cõsequens dicunt ordinem mediȷ̃:oĩs.n.
habitudo mediȷ̃ affirmatiua ad cõclusionem exprimi
tur per has intentiões:antecedens ⁊ ɔ̃sequens: oĩs
aũt habitudo mediȷ̃ negatiua satis exprimitur p re/
pugnans ⁊ extraneum.

Quartum documentum sit tale: ad conclu dendũ particulareȝ affirmatiuã
in darapti:mediũ se debet habere vt antecedens taȝ
ad predicatum q̃ȝ ad subiectũ:⁊ ratio est: nam ambe
extremitates enunciantur vniuersaliter de medio er
go medium antecedit ad quãlibet illarum:veluti di
cendo:omnis homo est sensibilis omnis homo ẽ ri/
sibilis ergo aliquod risibile est sensibile:at ad inferẽ/
dum particularem affirmatiuam in disamis:mediuȝ
põt esse antecedens ad subiectuȝ ⁊ ɔ̃ñs ad p̃dicatũ:
pȝ:q2 cum maior sit particularis:mediũ põt se habe
re in plus q̃ȝ maius extremũ ergo mediuȝ seq̃tur ad
maiorẽ extremitatẽ: maior extremitas est ipm p̃dica
tuȝ:g̃ mediũ põt seq ad p̃dicatũ:verbi cã:quoddam
corporeũ ⁊ risibile:oẽ corporeũ ẽ mutabile:ergo aliq̃
quod mutabile est risibile.

Quintum documentũ sit tale.Uniuersalis negatiua in prima figura ⁊ ĩ pri
mo mõ secũde:ɔ̃cludit̃ p mediũ qd̃ ẽ ɔ̃sequẽs ad sub
iectũ ⁊ extraneũ p̃dicato:q2 ĩ his modis maior ẽ vni
uersalis negatiua:ergo p̃dicatũ repugnat subiecto:
minor ẽ vlis affirmatiua:g̃ p̃dicatũ seq̃tur subiectũ:
ergo ad ɔ̃cludẽdũ talẽ ppositionẽ opȝ mediũ eẽ cõse
quẽs ad subiectũ ⁊ repugnãs p̃dicato:exẽpli cã:nul
lũ rudibile ẽ hõ:oĩs asinus ẽ rudibilis:ergo nullus
asinus ẽ hõ.Itẽ nullũ rudibile ẽ hõ:oẽ risibile ẽ hõ:
ergo nullũ risibile ẽ rudibile:at si concludi dẽat vlis
negatiua ĩ camestres:mediũ opȝ eẽ extraneũ ad sub/
iectũ:⁊ ɔ̃sequẽs p̃dicato:⁊ rõ est:q2 ĩ tali mõ maior
ẽ vlis affirmatiua in qua q̃dẽ mediũ p̃dicat̃:g̃ opus
ẽ vt mediũ sequat̃ ad p̃dicatũ ɔ̃clusiõis:mĩor ẽ vlis
negatiua ergo mediũ opȝ eẽ extraneũ minori extre/
mitati:ergo mediuȝ ẽ a subiecto alienũ:exẽplum:oẽ
aial ẽ sensibile:nullus lapis ẽ sensibilis:g̃ nullus la/
pis ẽ aial.Cõcludit̃ pticularis negatiua ĩ tertia figu
ra p mediũ qd̃ añcedit ad subiectũ ⁊ extraneat̃ p̃di/
cato:nã maior ẽ opȝ esse negatiuã:ergo medium erit
repugnans predicato.

Sextum documẽtũ sit tale.Supradicte re/ gule sunt lr̃is monstrande:vt sit.a.
p̃dicatũ.b.ɔ̃ñs p̃dicatũ.c.añcedẽs p̃dicatum.d.ex/
traneũ:sit aũt.e.subiectũ.f.ɔ̃sequẽs.g.añcedens.h.
ex̃neũ:ista ppositio:oẽ.e.ẽ.a.ɔ̃cludit̃ p.c.f.⁊ q̃uis
mediũ duab⁹ lr̃is designet̃:reipsa tñ vnũ ẽ:rõne aũt
duo:qd̃ duplicitate designat̃ litterarũ:ẽ nãqȝ mediũ
mõ añcedẽs p̃dicati ⁊ ɔ̃sequẽs subiecti:mõ ex̃neum
p̃dicato:⁊ ɔ̃sequẽs subiecti.Itẽ:hec ppositio:aliqd̃
e.ẽ.a.ɔ̃cludit̃ p.c.g.ĩ tertia figura.Insup hec:nullũ
e.ẽ.a.deducit̃ p.f.d.ex prosyllogismo tali : nullũ.a.
ẽ.d.oẽ.f.ẽ.d.ergo nullũ.f.ẽ.a.sȝ oẽ.e.ẽ.f.ergo nullũ
e.ẽ.a.Prefata ppositio ɔ̃cludit̃ in scd̃o mõ scd̃e figu
re p.h.d.Rursus hec ppositio:aliqd̃.e.nõ ẽ.a.collĩ/
git̃ p.g.d ĩ tertia figura:p.g.h.efficit̃ syllogism⁹ in/
directe ɔ̃clusiõis ĩ ɔ̃uersiõis:nã oẽ.a.ẽ.g.q2.h.oẽ.g.
ẽ.e.g̃ p primã figurã:oẽ.a.ẽ.e.ergo aliqd̃.e.ẽ.a.Ma
nifestũ ẽ igit̃ qm̃ ad p̃dicta.i.añcedẽtia:cõsequẽtia ⁊
aliena vtriusqȝ subiecti scilicet ⁊ p̃dicati:pspiciẽduȝ
ẽ:p hec.n.efficit̃ oĩs syllogismus.Uerȝ opȝ ĩspicere
ad pria ⁊ maxime vniuersalis:vt.e.subiectũ magis
ad ɔ̃sequẽs.k.f.referẽdũ ẽ q̃ȝ ad.f.solũ:⁊ p̃dicatũ.a.
magis ad.k.c.cui⁹ ẽ ɔ̃sequẽs q̃ȝ ad.c.solũ:nã si et qd̃
ẽ.k.c.iest:inerit ⁊.c.⁊ silr si.a.iest.k.f.inerit ⁊.f.⁊.e.
sȝ si.a.ñ seq̃tur.k.f.nihil tñ phibet seq:ɔ̃sequẽsqȝ eẽ
ipi⁹.f.q̃re ɔ̃sequẽtia poti⁹ capiẽda sunt magis vlia.
Et silr ad ea q̃ p̃dicatũ.a.seq̃tur ɔ̃siderãdũ ẽ:nam si
pria sunt ⁊ maxime sub illo vlia:⁊ ea quoqȝ seq̃tur q̃
sub illis sunt:si aũt nõ sunt prima:⁊ vt ea q̃ sub ipis
ipm sequat̃ nihil phibet.

Caput vigesimũquintũ.

Alam autem. Presen ti capite ĩfert Aristo.ex dictis quasdã ppo
sitiões.Pria ẽ:oẽs syllogismi ef/
ficiuntur per predictas figuras:
vniuersalis affirmatiue per.c.f.
Particularis affirmatiua per.c.g.
vniuersalis negatiua per.d.f.
Particularis negatiua per.g.d.Secũda ppõ ẽ talis.
licet

licet sumēda sint sequentia cōiora: nō tñ vsqꝫ adeo q̄
sequūtur oia: nam ex hmōi nullus fiet syllogismus:
cōstruere.n.syllogismū in secūda figura nō lꝫ ex me/
dio consequēte ad vtrūqꝫ extremū: ꝛ quāuis ex tran
scendentibus inter se cōparatis possit fieri syllogism⁹
nō tñ in ordine ad alia entia spālia. Tertia ꝓpō sit ta
lis: nō fit syllogism⁹ si sumaꝛ.b.f. qꝛ si sic. secūda figu
ra vtrasqꝫ propōnes haberet affirmatiuas. Itez si su
matur.c.h. nō efficitur iterū syllogism⁹: qꝛ si sic: pri/
ma figura hēret minorē negatiuā: insup nullus fit syl/
logismus si sumaꝛ.d.h. qꝛ si sic: essent ꝑmisse negati/
ue in prima ꝛ secūda figure: sic aūt nullo pacto fieri
syllogismū cōstat. Quarta ꝓpō sit talis: non sunt su/
menda ꝯria ꝛ diuersa sed eadē: naꝫ est inspectio gra/
tia medij: in ꝑmissis mediū nō diuersuꝫ sꝫ idē sume
re opꝫ. Item qꝛ in qbus accidit fieri syllogismū su/
mendo ꝯria aut diuersa in supradictos modos redu
cuntur oia talia: vt si.b.ꝛ.f. sint ꝯria aut aliena: ꝛ que
nō cōtingāt eidē inesse: his sumptis erit syllogism⁹
ꝙ nullū.e.ē.a. sed nō ex ipsis: eo ꝙ sumpta sint ꝯria
sed ex mō predicto: naꝫ oē.a.est.b. nullū.e.est.b. er/
go nullū.e.est.a. ergo.b.ꝛ.h. sunt idē. Rursus si.b.
ꝛ.g. sint ꝯria ꝛ aliena ꝛ nō ꝯtingāt eidez inesse: illis
sumptis fiet syllogism⁹: aliqd.e. non est.a. sed nō ex
ipsis: sed ꝑ regulas dictas: naꝫ oē.a.est.b. nullū.g.ē
b. cū sint ꝯria: ergo necesse est.g. idez eē alicui eoꝝ q̄
sunt.d. naꝫ nō cōtingere.g.ꝛ.b. eidez inesse nihil re/
fert: aut.g. alicui.d. idem eē: naꝫ oia sumpta sunt in
d. quecūqꝫ aliena sunt ꝛ nō cōtingūt inē.a. Textus
Aristotelis erat talis: quare necesse est.b. idez eē ali/
cui eoꝝ q̄ sunt.h. naꝫ nō cōtingere.g.ꝛ.b. eidē inē
nihil differt: aut.b. alicui.h. idē eē: oia.n. sūpta sunt
q̄ nō ꝯtingūt.e. inē: verū talis lectio stare non pōt:
nam sumaꝛ.a. hō.e. corp⁹.b. ꝯñs ad.a. aial.g. antece
dens ad.e. laurus: ergo.g.ꝛ.b. sunt sumpta ext̄nea:
nihil.n. contingit idem eē laurū ꝛ aial: insup oē.b.ē
e. qꝛ omne aial est corpus: cuꝫ ergo oē.a. sit.b.ꝛ nul/
lum.g. sit.b. colligi potest vt Text⁹ habebat.b. idē
esse alicui eoꝝ que sunt.h. sit igitur illud.k.ꝛ forme
mus hūc syllogismū: nulluꝫ.e.est.k. oē.b.est.k. ergo
nulluꝫ.b.est.e. at dicebatur oē.b. esse.e. ergo. quare
Text⁹ Aristotelis dꝫ hoc modo ordinari: quare ne/
cesse est.g. idē esse alicui eoꝝ que sunt.d. naꝫ nō con
tingūt.g.ꝛ.b. eidē inē: nihil differt: aut.g. alicui.d.
idez eē: oia.n. sumpta sunt in.d. que nō cōtingūt.a.
inesse: ꝛ qd ita eē oporteat: patet: quia.b. consequēs
est ipsius.a.ꝛ.g.ꝛ.b. posita sunt esse ext̄nea ergo.g.
alienum extraneūqꝫ erit ipsi.a. nam qcqd est extra/
neum ꝯsequētis est ext̄neum antecedētis ergo.g. erit
aliqd eoꝝ que sunt.d. nam.d. importat oia extranea
ipsius.a. sed nō oportebat hoc esse in priori transla/
tione. Item non opꝫ qd extraneū est antecedēti: idē
quoqꝫ ꝛ esse extraneū cōsequēti. Ut igitur hec pars
de inuētione medij clare distincteqꝫ intelligaꝛ. Dico
primo.f.c. valet ad ꝯcludēduꝫ vl̄em affirmatiuā. Di
co secūdo.c.g. cōcludiꝛ particularis affirmatiua in
tertia figura. Dico tertio.d.f. colligitur vniuersalis
negatiua in scdo prime ꝛ primo secūde. Dico quar/
to.h.b. deducitur vniuersalis negatiua in scdo mo/
do secūde figure. Dico quinto.g.d. colligitur parti/
cularis negatiua in tertia figura. Dico sexto.g.b.
infertur particularis affirmatiua indirecta in prima
figura. Dico septimo.f.b. nihil deducitur: similiter
d.h. iste ergo sunt regule tradite ab Aristotele repe/
riendi medij.

Caput vigesimūsextū.

Odem autez mō.

Sētētia huius capitis stati hoc:
predicta ars īueniēdi medij dser
uit oibus syllogismis: cū.n. ipsa
sit generalis ad oēm syllogismuꝫ
ostensiuum: ergo ꝛ ad oēm syllo/
gismū ad impossibile: ꝛ reliquos
qui sunt ex hyppotesi: qd.n. ꝯtingit syllogizare ostē
siue: cōtingit syllogizare ad impossibile: ꝛ ecōtra: er/
go per antecedētia: ꝯsequētia: ꝛ extranea. Tribus au
tem ꝓpositionibus ꝯprehēdiꝛ hoc capitulū. Prima
ē: eadem ꝯsideratio ē in vtrisqꝫ syllogismis: tū ad in
cōmodū ꝛ impossibile ducentibus: tū ostēsiuis: nā id
qd demōstraꝛ ostēsiue: ꝯtigit ꝛ ꝑ īpossibile: ac ꝑ eos/
dē terminos: ꝛ ecōtra: qd ꝑ īpossibile ꝛ ostēsiue: vbi
cā: si mōstrādum sit ꝑ impossibile: nullū.e.eē.a. itaqꝫ
ꝓpositū ꝛ per impossibile cōcludendū sit ista ꝓposi
tio: nullum.e.est.a. Ponatur aliquod.e.eē.a. forme
tur igiꝛ talis rō: oē.a.ē.b. nā.b.ē ꝯsequēs ad.a. aliqd
e.est.a. ergo aliquod.e.est.b. sed positū erat nullum
e. esse.b. igitur nullum.e. erit.a. cū oē.a. sit.b.ꝛ nullū
e. sit.b. Item: si ista propositio: aliquod.e.est.a. mon
stranda sit per impossibile: dato ꝙ manifestū sit: oē.g.
eē.a. ponaꝛ nullū.e.eē.a.ꝛ formeꝛ talis syllogism⁹:
nullū.e.ē.a. oē.g.est.e. nā.g. antecedit ad.e. ergo nul
lum.g.est.a. sed positum est oē.g. esse.a. id aūt ipos/
sibile: ergo aliquod.e.est.a. qd erat cōcludēdū. Silr̄
quoqꝫ modo ꝛ in alijs ꝓpositionib⁹ vl̄i affirmatiua
ꝛ particulari ē ꝓcedēdū: nā in oib⁹ semp erit ostēsio
ꝑ impossibile ex antecedētib⁹: ꝯsequētib⁹ ꝛ extrane/
is: siue ergo ꝯclusio ostēsiue deducaꝛ: siue ꝑ īpossibi/
le respiciēdū ē ad añcedētia: ꝯsequentia ꝛ extranea:
nā ex eisdē terminis vtreqꝫ demōstratōes fiūt: ꝛ ostē
siua ꝛ ducēs ad impossibile: vt si ad īpossibile mōstra
tū sit nullū.e.eē.a. ob idipsuꝫ: qꝛ accidit aliqd.e. esse
b. qd ē impossibile: si sumptū sit nullū.e.eē.b. omne
aūt.a.ē.b. ergo nullū.e.ē.a. Rursus si ostēsiue mon/
stratū sit nullū.e.eē.a. si supponaꝛ.a.ꝛ.e. sibi inesse:
idēndem per impossibile ostendeꝛ nullū.e. esse.a.ꝛ
simili modo in reliquis: vnde in oibus syllogismis
ad impossibile necesse est sumere cōem terminū quo
participat ꝛ syllogismus ostensiuus ꝛ syllogismus
ad impossibile: preter propositi suppositos termios:
ad quē quidē terminū syllogismus euadet mēdacij:
quare conuersa ea ꝓpositione: sumptaqꝫ opposita ꝛ
altera ꝓpositione q̄ vera ē silr se habēte ostēsiu⁹ effici
tur syllogismus: ꝛ ꝑ eosdem terminos: differt nanqꝫ
ostensiuus ab eo q̄ ē ꝑ impossibile in hoc ꝙ i syllogis
mo ostensiuo ambe propositiōes ꝭm veritatez ponū/
tur: non autem in syllogismo ad impossibile: sed i eo
vna collocatur falsa: volēnb⁹ ergo syllogizare ꝛ ostē/
siue ꝛ ad impossibile respiciendū ē ad antecedentia:
ꝯsequentia ꝛ aliena seu extranea. Secunda proposi/
tio est talis. In alijs syllogismis ex hyppotesi: vt q̄
sunt ꝭm transumptionē ꝛ ꝭm eandem qualitatem in
subiectis: non in conclusionibus principalibus sꝫ in
transumptis consideratio suscipienda est: modus au
tem inspectionis quo ad antecedentia ꝯsequentia ꝛ
extranea idem est superioribus: qd si qspiam intelli
gere cupiat: ꝯsiderare cum oportet ꝛ diuidere quot
sunt modi syllogismi ad impossibile: mōstraꝛ quidez
vnūquodqꝫ ꝓpositorū eo modo q̄ dict⁹ ē: vez ꝛ alio

mõ nõnulla eoꝝ syllogizare cõtingit: qñ nõ eadẽ in subiectis seruatur qualitas: vt cum vl'ia den. õstrantur ex hypotesi p particularẽ inspectões: vt si.c.ꝛ.g. eadem sint idest subiectum ꝛ predicatũ mediũ ipsuz sequantur: ꝛ insuper ponatur solum.g.inesse.e. tũc sic: oẽ.g.est.a.naz.c.ꝛ.g.idez: oẽ.g.est.e.ergo aliqđ e.est.a.ꝛ ex hypotesi nõ solũ id sequit: sed ꝛ oẽ.e.eẽ a.nam cuz oẽ.g.sit.e.ꝛ soli.g.insit: in veritate habet hec propõ: oẽ.e.est.g.ꝛ tunc põt formari talis syllogismus: oẽ.g.est.a.oẽ.e.est.g.ergo oẽ.e.est.a.itez si g.ꝛ.d.sint eadẽ.i.subiectũ sit ɔñs medij: ꝛ pdicatuz et e͞xneuz: ꝛ ponatur soli.g.inesse.e.ista est inspectio colligendi particularem negatiuam: nihilminus ex hypotesi colligemus etiam vniuersalem negatiuaz: nulluz.e.est.a.nam nulluz.g.est.a.cum sint eadez.g. ꝛ.d.omne.e.est.g.ergo nulluz.e.est.a.i syllogismis ergo ex hypotesi superiores cõsideratões locuz habent. Tertia ppõ est talis: eodez mõ sentiendum est de syllogismis ꝛ necessarijs ꝛ cõtingentibus: nam eadẽ cõsideratõe ꝛ per eosdem terminos erit ꝛ eodẽ ordine eius quod est necessariuz ꝛ inesse syllogism^a ꝛ in cõtingentibus sumenda sunt sequentia ꝛ que sequuntur extrema: nõ que mõ insunt: sed que possibilia sunt inesse: ostensum enim est ꝙ per huiusmodi fit cõtingentis syllogismus: similiter autez res se se habebit in alijs predicatõibus

Caput vigesimũseptimũ.

Anifestũ ergo. Pñti capite ostenditur ꝙ omnium scientiarum syllogismi superioribus preceptis efficiũtur. Dicit primo: nõ esse possibile syllogismu fieri per aliã viam ꝙ̃ per antecedẽtia: ɔñtia ꝛ aliena. Dicit secũdo: semitaz discipline esse in oĩbus eadẽ ꝛ circa phiam ꝛ circa artez quãlibet ꝛ disciplinã.i.circa sciãs speculatiuas. Practicas actiuas ꝛ practicas factiuas: nam in his circa vnũquodqꝫ opꝫ colligere antecedẽtia ꝛ ɔñtia ꝛ hisce ꝙ̃plurimis opꝫ abundare: ꝛ id qdẽ p tres termios cõsiderare: destruẽtẽ aũt hoc mõ: ɔstruẽtẽ vo illo: ꝛ lꝫ sꝫ vitatẽ opꝫ facẽ ad syllogismos demõstratiuos ex his que sm veritatẽ pscripta sunt: ad dyaleticos aũt ex his q̃ sm opinionẽ. Dicit tertio: principia syllogismoꝝ.i.termini: ppões: figure dclarata sunt q̃ se habeãt mõ ꝛ quo pacto operepretiuz est illa inuestigare: vt nos aspiciam^o ad oĩa que d hmõi dici solent: neqꝫ itẽ aspiciam^o ad eadẽ cũ cõstruim^o ꝛ destruim^o: neqꝫ ad eadẽ cũ cõstruimus de oi ꝛ cũ de aliquo: itidẽ cũ destruim^o ab oi ꝛ ab aliquo: vñ qñ cõstruimus respicimus.f.c.ꝛ.c.g.ꝛ.g.b.cũ destruimus: respicimus.d.f.ꝛ.h.b.ꝛ.g.d.cum construim^o de omni: aspicimus.f.c.cum de aliquo ꝛ particulariter.c.g.ꝛ.g.b.cum destruimus vniuersaliter: respicimus.d.f.ꝛ.h.b.cum particulariter.g.d.ad pauca ergo ꝛ determiãta que supius mõstrata sunt aspiciẽduz est. Et sꝫ quãlibet artẽ opꝫ eligere principia: vt de bono aut de disciplina: sunt.n.in re qualibet peculiaria principia: ppterea principia expimẽtis tradunt: expientie astrologice sunt ipsi^o discipline astrologice: si nãqꝫ sumãtur que insunt circa vnũquodqꝫ est in nostra ptãte prompte demonstratões manifestare dictũ est ergo quo nam pacto ppões eligant.

Caput vigesimũoctauũ.

Voniam aũt diuisio. Sentẽtia huius capitis stat in hoc. Diuisio parua quedaz est particula dicte methodi: licet.n. faciat ad declarationez medij in demonstratiõe: nõ ẽ tamẽ sufficiens ad inueniẽdũ mediuz sm ꝙ medium ẽ: ꝛ sm ꝙ ex ipso necessitate syllogistica cõcluditur cõclusio: est.n.diuisio debilis imbecillusqꝫ syllogismus nõ habẽs medij perfectã habitudinez. Petit diuisio: quãdo scilicet pars destructa nõ probatur esse destructa: ꝛ in ipsa mediũ cõius est maiori extremitate. Exemplis hec declaratur: oẽ animal est mortale vel imortale: omnis hõ est animal: ergo oĩs hõ est mortalis vel imortalis: sed nullus hõ ẽ imortalis: ergo omnis hõ est mortalis: nomen animalis maioris est ambitus ꝛ cõitatis ꝙ̃ nomen mortalis: cõmittitur etiam petitio principij. Aliud exemplum sit tale: omne animal mortale ẽ pedibus preditũ vel pedibus destitutuz: omnis hõ est animal mortale: ꝙ̃ omnis hõ est pedibus preditus vel pedibus destitutus: sed nullus homo est destitutus pedibus: ergo omnis homo est pedibus preditus: ꝛ hoc pacto semper diuidentibus accidit ipsis sumere mediũ vniuersalius intẽto: itaqꝫ mediũ semper cõius ẽ maiori extremo i de quo oportebat ex positis in syllogismo ostendere ꝙ illa extrema per omnes differẽnas positas in diffinitione ꝙ sunt extremitates maiores concludende de homine tãꝙ̃ de minori extremo: ad finem aũt postꝙ̃ omnes differẽtie sic concluse ꝛ collecte sunt: inferre oportebat ꝙ hoc totum collectũ est hõ per diffinitionem: aut quicquid aliud erit qđ queritur per diffinitionẽ quid sit: nihil ergo dicũt Platonum assignãtes inspectionẽ medij per diuisionez: vt necessarium sit ad concludẽdũ quodcũqꝫ propositũ: faciũt.n.aliam viam ad cõsiderationẽ medij ꝙ̃ eam quã documus: neqꝫ opinãtes sunt ꝙ illi vie quam posuimus insint idoneitates ad omne ppositũ concludendum: sed vie diuisiue tales idoneitates arbitrantur inesse: ideo grauiter errant. Manifestum est etiam ꝙ diuisione nõ licet cõcludere syllogistice aliquod predicatũ.i.genus: pprium: accidẽs: diffinitionem de subiecto: in tali.n.mõ arguẽdi vel nõ cõcluditur propositũ vel petitur principium: nã si aliquis ignoraret: nũquid dyameter eẽt cõmẽsurabilis vl' incõmensurabilis: ꝛ formaret ista rõ: oĩs lõgitudo ẽ cõmẽsurabil' vl' icõmẽsurabil': dyameter ẽ longitudo: ꝙ̃ ẽ cõmẽsurabilis vel incõmensurabilis: sꝫ nõ ẽ cõmẽsurabilis: ergo est incõmensurabilis. Diuisiõe itaqꝫ nõ ɔcludit diffinitio de diffinito: ꝛ p ɔñs nõ ẽ diuisio sufficiens ad inueniẽdũ mediũ: hec sunt q̃ de iuẽtione medij Aristoteles docet.

Digressio.

Ea que presenti parte tractata sunt nõnullis aperiãtur documentis. In primis aduertẽdum est ꝙ sciẽtia resolutoria põt secũdaria intẽtiõe tractare de inuẽtiõe medij: quã ideo prosequit: nõ faciẽdo ibi statum: sed vt expeditius ꝛ facili^o resoluatur syllogismus in sua pricipia materialia ꝛ formalia. Tradit autem ars inueniẽdi medij ꝛ nõ extremorum: tũ quia cognitio medij plus cõducit ad syllogismum

logismū q̄ȝ cognitio maioris ⁊ minoris extremi: tūȝ
q: mutatio extremorū manifesta ē cū ponant̄ in cōclu/
sione: ⁊ talis medij inuētio nō respicit aliquā determi/
natā materiā: ⁊ syllogismus hic cōsideratus nō abstra
hit a materia cōi: cū in ipso requirat̄ habitudo medij
ad extrema. Et siquis petat: que est causa ꝙ in secūdo
posteriorū tractatur de inuentione medij: in p̄o prio/
rum ⁊ de inuētione medij ⁊ formatōe syllogismorūȝ.
Dicendum est ꝙ cū duplex esset modus sciendi: per
demōstrationē scilicet ⁊ per diffinitionē: de mō scien/
di p demōstrationē ꝓsequutus est in primo posterio/
rum: de modo sciendi p diffinitionē in secundo: verū
arti inueniendi diffinitionē erat copulata ars inueniē
di mediū in demonstratione: quia omnis demōstra/
tio est per mediū quod est diffinitio: iccirco in diuer/
sis libris partialibus de demōstratōe ⁊ diffinitōe tra/
ctatur: secus erat de inuentione medij syllogistici: de
qua in codē libro partiali tractandū erat in quo de for
matione ⁊ resolutione syllogismorūȝ: in secūdo libro
partiali ꝺ potestatibus syllogismi determinādū erat:
⁊ fuit hec ars acq̄sita ope intellectus negociantis ⁊ di
scurrentis cōis syllogismus absolutis: possibilibus ⁊
necessarijs: cū in quauis materia eēt inuenire antece/
dentia: cōsequētia ⁊ extranea. ℭ Insup ē cōsiderādū:
ꝙ regule quas ponit Aristoteles ad cōcludendū par/
ticulares affirmatiuā ⁊ negatiuā in tertia figura cōdu
cunt ēt ad īferendū easdē in prima figura. Et inquan/
tū docet sumere ꝯsequēs subiecti qȝ quidē antecedat
ad predicatū: opus ē vt eligat̄ cōsequēs primūȝ ⁊ ꝓ/
priū: si aūt sumendū sit cōsequēs subiecti absolute: eli
gendū est cōsequēs remotū: nō primū. ℭ Rursus no
tandū ē: assignant̄ inutiles cōsideratiōes cōtra modū
nō cōtra figurā: naȝ sublata figura nulla est dispositio
ad syllogismū: remoto aūt modo ꝑmanet figura ⁊ syl
logismus: si. n. dixero: oē. g. est. a. oē. b. est. a. ergo oē
b. est. g. iste ē syllogismus in secūda figura supra queȝ
cadit cogitatio hoīs p naturā: ⁊ nō existit ī aliquo mo
do: sunt etiā inutiles inspectiōes peccātes cōtra qua/
litatē: nō cōtra quātitatē: nā cōparatio cōsequētis ad
antecedens ⁊ ecōtra facit semp vniuersalē ꝓpositionē:
⁊ si pōt accipi ꝓ pcō vniuersalis nō cōsurgit peccatū
circa modū penes quātitatē. ℭ Iteruȝ ē aduertendū:
in syllogismo p impossibile est triplex ꝓcessus: vnus
ē qui incipit a premissis vsqȝ ad cōclusionē: ⁊ iste ꝓces
sus est ostesiuus ⁊ syllogisticus: alius est qui incipit a
cōclusiōe falsa vsqȝ ad falsitatē alicuius premissarum:
tertius est qui incipit a falsitate premisse: tendens ad
ꝓpositi principalis veritatē: ⁊ isti duo ꝓcessus nō sunt
syllogistici: facit Albertus magnus differentiā inter
syllogismū per impossibile ⁊ syllogismū ad īpossibile:
syllogismus ad īpossibile ē qui accepto opposito con/
clusionis que principaliter īntēdit̄ cū altera premissaȝ
prius posita vt vera ⁊ cōcessa syllogizat īpossibile: syl
logismus aūt p īpossibile ē q ex falsitate ꝯclusiōis cō/
cludit̄ p syllogismū ad īpossibile reddit ⁊ ꝯcludit hyp/
potesim eē falsaȝ ⁊ vlteri⁹ cōclusionē primi syllogismi
eē verā: syllogism⁹ ad īpossibile nō sumit mediū aliud
ab extremis ꝯclusiōis ꝓbāde ⁊ intētę: nec ē idē mediū
ipsi⁹ ⁊ syllogismi ostēsiui: syllogismus aūt p īpossibile
accipit idē ꝓ medio qȝ syllogism⁹ ostēsiu⁹: mediū. n. in
syllogismis supius inductis ē. b. syllogism⁹ p īpossibi
le terminat ꝓpositū ad. b. terminū: ergo syllogismus p
impossibile accipit alium terminum ab extremis con
clusionis probande: cum sumat eundem terminum
medium quem ⁊ syllogismus ostensiuus: ⁊ ad illum
terminū medium sit syllogismus mendacij siue dedu/
cens ad impossibile: syllogismus enīȝ ad īpossibile cō/
cludit falsum terminū ad illum terminūȝ qui medius
erit in syllogismo ostensiuo: exemplo hec declarent̄:
monstret̄ ostensiue nullum. E. esse. A. hoc syllogismo:
omne. A. est. B. nulluȝ. E. est. B. ergo nullum. E. est
A. in isto syllogismo accipit̄. B. mediū aliud ab extre/
mis. p̄fata cōclusio ostendat per impossibile hoc pa/
cto: omne. A. est. B. quoddaȝ. E. est. A. ergo quoddā
E. est. B. cōsequens est falsuȝ: ergo altera premissaruȝ
nō maior: ergo minor: ergo ista est vera: nullum. E. est
A. Syllogismus ergo p īpossibile hȝ idem mediū cuȝ
ostensiuo: syllogismus ad īpossibile nō hȝ idē mediuȝ
cuȝ syllogismo ostensiuo: in cōgregato ex syllogismo
per impossibile ⁊ syllogismo ad īpossibile repiunt̄ tres
ꝓcessus supius assignati. ℭ Amplius nō videt̄ ꝙ tra/
denda ars cōis sit ad oēm facultatē: nam primo topi/
corū dicit̄ ꝙ nō est querenda vna methodus vniuersa/
lis in oibus ꝓblematib⁹: q: difficilis esset ad inueniē/
dum: ⁊ si existeret repta: esset raro ꝓutilis ⁊ esset icerta.
Solutio est: p arteȝ hic traditā sumendū ē mediū syllo
gisticuȝ cōiter ad determinādūȝ aliqd de aliquo: p artē
traditā in topicis accipiēdūȝ est mediū ad determinan
dum accidens de eo cui accidit ex ꝓprijs: ⁊ genus de
eo cuius ē genus ex ꝓprijs: ars ergo ibi tradita addit
inspectioneȝ ad ea que appropriata sunt vnicuiqȝ pre/
dicato: ⁊ sic difficile ē inuenire methodū que ꝓcederet
ex approprians vnicuiqȝ predicato. Verū q̄ de inuen/
tione medij tradita sūt facillime ex dictis dignoscent̄.

ℭ Caput vigesimūnonū.

Uomodo auteȝ.
Intentio Aristotelis p̄nti parte ē
tractare resolutōeȝ syllogismorū in
sua principia materialia ⁊ forma/
lia: at in hoc capitulo agit de reso/
lutiōe syllogismorū in ꝓpositiōes:
hac cōclusione: in reducēdo syllo/
gismos accipiēde sunt due syllogismi ꝓpositōes: nam
facili⁹ ē diuidere syllogismūȝ in maiora q̄ȝ in minora:
maiora aūt sunt cōposita q̄ȝ ea ipa ex q̄bus cōponunt̄:
more oportet ꝯsiderare q̄ sit vt in toto q̄ vt ī pte. i. que
premissa sit totū: q̄ pars. i. q̄ ꝓpositionū sit vniuersalis
que ꝑticularis: ⁊ si non ambe sumpte sint: vt in enume
mate: attēdere eū opȝ q alterā ponit: nā aliq̄ñ vniuer/
saleȝ ꝓponētes eā q̄ in illa ē nō sumūt: neqȝ scribentes
neqȝ interrogātes: aut quasdā q̄dem ꝓponūt: p quas
aūt hee ꝯcludunt̄ omissas faciūt. i. has ꝓpositōes asse
runt explicite ex q̄b⁹ cōcludit̄ in principali syllogismo:
⁊ tñ quātuȝ ad paralogismos omittūt illas ꝓpōnes p
quas ille ꝓpōnes q̄ sunt principalis syllogismi cōclu/
di ⁊ ꝓbari debēt: alia vero vana ingrunt nō faciētia ad
syllogismū nec ad prosyllogismū. i. nec ad ꝓpositū nec
ad ꝓpositi declaratōeȝ. Cōsiderāduȝ ergo est siq̄d sup/
fluū sumptū sit: ⁊ siq̄d necessariū omissūȝ: hoc q̄dē ad/
iungēdūȝ: illud vero adijciēdum: donec veniat q̄s ad
duas ꝓpōnes: nā sine his nō reducunt̄ oratōes inter/
rogate in predictas figuras. Sed id aduertēdūȝ est ꝙ
in aliq̄b⁹ facile ē videre qȝ minus ē. i. qȝ deficit aliqȝ
necessariū ad syllogismūȝ: aliqd vō latet: qȝ scilicet sit
omissūȝ: ⁊ vident̄ q̄dē tales oratōes syllogistice: ob id
ipsum ꝙ necessariū q̄ppiā accidit ex his q̄ posita sunt:
nō sunt tñ: vt si sumat̄: nō interempta substātia substā/

stam nõ interimi: ex qb⁹ aũt vnũqđqʒ ẽ interempt io: ⁊
ipsũʒ quoqʒ qđ ex eis ẽ corrũpi: nã his positis necessa/
rio euenit ptẽ substãtie esse substãtiã: nõ tñ per ea que
sumpta sunt ɔstitutus ẽ syllogismus: sʒ desunt ppõnes
ordinate in mõ ⁊ figura: nõ ẽ syllogismus: qꝛ cõclusio
est affirmatiua ⁊ altera premissaꝝ negatiua: poterit tñ
ex illis formari talis syllogism⁹. Quib⁹ pemptis peri/
mitur substãtia: sunt substãtie: sʒ ptib⁹ substãtie iterem/
ptis interimit̃ substãtia: ergo ptes substãne sunt substã
tie. Jtẽ: q̃ sunt ⁊ nõ sunt ñ substãtie sunt substãne: par
tes substãtie sunt ⁊ nõ sunt nõ substãtie ergo ptes sub
stantie sunt substãtie: nõ habebat ergo supraĩducta cõ
modũ ⁊ figurã syllogisticã. Rursus pponit Aristote/
les aliud exẽpluʒ: existẽte hoie vt aial sit necesse est: ⁊
cũ ẽ aial: ẽ substãtia: ergo cũ ẽ hõ: ẽ substãtia: ⁊ lʒ aliqđ
ex necessitate sequat̃: nõdũ tñ fact⁹ ẽ syllogism⁹: naʒ p/
positões nõ sunt ordinate in mõ ⁊ figura: fallimur aũt
in talib⁹ ob idipsũʒ q̄ oĩs syllogism⁹ ẽ necessarius non
ẽ̃: ⁊ ppterea si qbusdã positis ex necessitate aliqđ acci
dat nõ syllogistice: nõ statĩʒ tentãdũ ẽ reducere in pre/
dictas figuras sʒ primũ duas ppõnes sumere opʒ: po
terit nihilomin⁹ formari syllogism⁹ hoc mõ: oẽ illud
quo posito ponit̃ aial ẽ substãtia: hoie posito põit̃ aial
ergo hõ ẽ substãtia: vel sic: oĩs hõ est aial: oẽ aial ẽ sub/
stantia: ergo oĩs homo est substantia.

Est obseruãdũʒ: oratio syllogistica alia est potentia
tm̃: alia ẽ actu: oratio inordinate pposita redu/
cit̃ ĩ formã actu syllogisticã: oratio actu syllogistica aut
reducit̃ reductõe indifferẽti: qñ videlʒ eadẽ oratio do/
cet syllogizari in plurib⁹ vel oĩb⁹ figuris p aliquã me
dij variationẽ: aut reducit̃ reductõe differẽti sicut ẽ re/
ductio figuraꝝ impfectaꝝ in pfectas: ⁊ modoꝝ in mo/
dos pfectissimos: vñ modi arguendi ab auctoritate: a
maiori: a minori: a ppor: tõe: ab oppositis ɔ̃rie ⁊ pri/
uatiue reducunt̃ in modũ arguẽdi syllogisticuʒ: exẽplũ
ẽ ĩ: Aristoteles dicit celuʒ eẽ eternũ: ergo celuʒ ẽ eter/
nuʒ: oẽ dictũ ab Aristotele eẽ eternũ ẽ eternũ: celuʒ ab
Aristotele ẽ dictũ esse eternũ: ergo. Jtẽ: oẽ simile Pla/
toni cũ Plato ẽ niger ẽ nigrũ. Sortes ẽ similis Plato
ni cũ ẽ niger: ergo. Jtẽ nullus minor rege cũ rex non
põt expugnare castrũ põt expugnare castrum: sed mi/
les ẽ minor rege cũ rex nõ põt expugnare castrũ: ergo
miles nõ põt expugnare castrũ. Jtẽ: oĩs maior milite
potẽte expugnare põt expugnare: rex est hmõi: ergo.

¶ Caput trigesimũ.

Einde sic. Snia hui⁹ capi
tis qđ ẽ de reso/
lutione syllogismoꝝ in terminos ⁊
errore pueniẽte pp positõis termi/
noꝝ similitudinẽ stat in duabus p/
positõib⁹. Pria est: inueniunt̃ tres
termini: maior extremitas: minor
⁊ medius termin⁹ q bis sumit̃ ante
cõclusionẽ ⁊ nõ ingredit̃ ɔclusionẽ: ⁊ nõ ad oẽs figu/
ras pspiciẽdũ ẽ pro ɔcludendo quocũqʒ pposito: sʒ ad
ppriã ⁊ accõmodatã: ⁊ si vna ɔclusio in plurib⁹ vel oi/
bus figuris ɔcludit̃: id agnoscet̃ ex varia medij posi/
tione atqʒ situ qua in figura ɔcludit̃: reducta ergo aliq̃
ɔ̃ntia ad tres terminos ⁊ duas ppõnes opʒ videre cõ
clusionẽ: si sit vniuersalis vel pticularis: multotiẽs. n. a
qualitate ⁊ quãtitate ɔclusionis cognoscit̃ modus ⁊ fi/
gura syllogistica: interdũ ßm aliã ⁊ aliã medij habitu/
dinẽ. Scða pposito ẽ talis: sepenumero falli contingit
circa syllogismoꝝ indiciũ pp silr̃itudinẽ positõis termi/
noꝝ in vl̃ib⁹ ⁊ singularib⁹: qđ nos non decet latere: pʒ
his exẽplis. Aristomenes intelligibilis. i. ßm ptem in/
tellectiuã semp ẽ: aristomenes est aristomenes intelli/
gibilis: ergo aristomenes semp est. Jtẽ michalus mu/
sicus corrũpet̃ cras: ⁊ michalus est michalus musicus:
ergo michalus corrũpet̃ cras: non sunt isti syllogismi:
qꝛ neutra premissaꝝ sumit̃ vl̃iter: ⁊ nõ pñt prefati syl/
logismi regulari p dictũ de oĩ. ¶ Vñ ẽ aduertẽdum q̄
iste syllogismus nõ colligit: michalus musicus corrũ/
pet̃ cras: michalus ẽ michalus musicus: ergo micha/
lus corrũpet̃ cras: naʒ ɔclusio põt eẽ falsa: premissis exi
stentib⁹ veris: vt posito q̄ nũc michalus sit musicus ⁊
cras eius musica corrũpet̃ ⁊ nõ ipse michalus: tũc con
clusio erit falsa: ⁊ premisse vere: ad syllogismũ. n. expo
sitoriũ nõ satisfacit medius terminus singularis simplr̃
⁊ vniuoce tent⁹: sed ꝑexigit̃ q̄ ab vna ꝑmissarũ ad vnã
de oĩ valeat ɔ̃ntia: ⁊ hec ɔditio ibi deficit: qꝛ ad istam:
michalus musicus corrũp̃ et̃ cras nõ seqtur ista: oẽ qđ ẽ
michalus musicus corrũpet̃ cras. Cõtra: termino sin/
gulari nõ põt addi signũ distributiuũ: ergo. Solutio:
põt signũ distributiuũ adiungi congregato ex termino
cõi ⁊ singulari: vt dicendo: oẽ ens qđ est sortes currit:
cuius ppõnis subiectũ supponit discrete: ⁊ posset ɔce
di talẽ ppõnẽ eẽ singularẽ nõ vl̃eʒ nisi extẽdẽdo nomẽ
ppõnis vl̃is ad oẽm ppõnem cuius subiecto additur
vniuersale: siue distribuat̃ subiectum siue nõ. Et ppte/
rea ɔsiderãda ẽ dĩa iter istas ppões: oĩs eẽntia diuia
est pater: oẽ id quod est essentia diuina ẽ pater: hic pa/
ter generat: oẽ id qđ ẽ hic pater generat.

¶ Caput Trigesimũprimũ.

Requenter autẽ.
Snia hui⁹ capitis qđ ĩscribit̃ de er
rore q pueniut circa resolutionem
duaꝝ ppositionũ in terminos ex
praua expõne ßm cõcretũ ⁊ abstra
ctũ: stat in ista cõclusiõe: frequẽter
cõtingit falso mẽdoseqʒ ɔcludere
ob id ipsũʒ q̄ nõ bñ sumunt̃ termi
ni ßm exigẽtiã ppõnuʒ. Series aũt v̇boꝝ Aristo. talis
existit: frequẽter accidit mẽtiri in resolutiõe duarũ p/
positionũ in tres terminos: eo q̄ nõ debito mõ ponũt̃
exponunt̃ termini ßm ppositionẽ. i. ßm exigẽtiã ppo
sitionũ: ita q̄ vno mõ termini exponant̃ in vna ppõe:
alio mõ in altera: cui⁹ exẽplũ ẽ: sit. A. sanitas. B. egri
tudo. C. hõ: mediũ qđ ẽ egritudo cõparat̃ ad maiorẽ
extremitatẽ vt abstractũ ad abstractũ: quo pacto non
põt cõparari ad minorẽ extremitatẽ q̃ ẽ ly hõ: sʒ poti⁹
refert̃ egritudo ad hoieʒ ĩ ɔcreto cũ sit hõ eger seu su/
biectũ egritudis: talis ğ termioꝝ dispõe scã verũ ẽ di
cere nulli. B. ɔtigit ĩesse. A. i. nullũ. B. ɔtigit eẽ. A. i.
nulla egritudo ẽ sanitas ð necessitate: ⁊ rursus. B. ĩest
oĩ. C. i. oẽ. C. ẽ. B. i. oĩs hõ ẽ eger seu susceptiu⁹ egri
tudis: videbit̃ igit̃ euenire vt nulli hoi ɔtigat ĩesse sa/
nitas: qđ qdẽ falsum ẽ: syllogism⁹ sic formet̃: ð necessi
tate nulla egritudo ẽ sanitas: oĩs hõ ẽ eger: ñ colligit̃
ğ ð necessitate nullus hõ ẽ san⁹: sʒ seq videat̃. Et hui⁹
apparẽtie cã ẽ: q̄ nõ bñ ⁊ vniformiter exponunt̃ ter/
mini sʒ locutionẽ: q̃m trãsimptis. i. mutans his que
sunt ßm habitudines. i. mutatis terminis abstractis ĩ
terminos cõcretos: nõ erit syllogismus: vt si p sanita/
te ponat̃ sanũ eẽ ⁊ p egritudine egrotãs: nã nõ veruʒ
est dicere

ē dicere nulli egrotāti cōtingere inesse sanū eē: hoc āt mō sumpto nullus fit syllogism⁹: nisi hui⁹ qd̄ ē ɔtingere: id aūt fieri nō est īpossibile: nā ɔtingit nulli hoi inesse sanū eē. sensus ē: iste syllogismus non colligit: nullū egrotās ɔtingit eē sanū: oēm hoiez cōtigit egrotare ergo nullū hoiez ɔtingit eē sanū: naz ista ppō est falsa: nō ɔtingit egrotāti inesse sanū eē: valet istam: de necessitate nullū egrotās ē sanū: erat ⁊ ista ɔclusio falsa: nō cōtingit hoiez eē sanū: qr significat oēm hoiem necesse eē nō sanari: s₃ sumpta maiori de cōtingēti sequet̄ cōclusio de cōtingēti: oē egrotās ɔtigit eē sanū: oēz hoiez ɔtigit egrotare ḡ oēz hoiez ɔtigit eē sanum. Et rursus i scd̄a figura silr mēdose ɔcludit: nam nulli egritudini ɔtigit iesse sanitatē: oī hoī ɔtigit iesse sanitatē: falsuz tñ ē nulli hoi ɔtigē inesse ēgritudinē. i. iste syllogism⁹ nō ɔcludit: dē necessitate nulla egritudo ē sanitas: ɔtigit oēm hoiez eē sanū: non seqt̄ ɔclusio de necessario qr oīs hō ď necessitate nō sit eger: at si premisse sumant̄ vere ibe i termīs ɔcretis ita qr altera sit ď ɔtingēti: deducit̄ ɔclusio ď ɔtingēti. Et in tertia figura silr s₃ ɔtingē ex hmōi falsa terminoꝝ expositōe accidit ɔcludē falsuz: etenī₃ ⁊ sanitatē ⁊ egritudinē: ⁊ sciētiā ⁊ ignorātiā ⁊ oīs ɔ̃ria eidē subiecto oī ⁊ vlr ɔtingit iesse: sibi aūt inicē iesse ipossibile ē: hoc aūt manifestū ē i predictis termīs variatis p abstractū ⁊ ɔcretū: qñ. n. eidē subiecto ɔtingit plura ɔ̃ria inesse cōcretiue sumpta: tūc seqt̄ qr ēt sibi inicē ɔtingit iesse cōcretiue accepta: vt sanū ɔtingit iesse egro: ⁊ egrū ɔtingit iesse sano: manifestū ē igit̄ i his oib⁹ deceptionē fieri pp̄ terminoꝝ expositionē: nā mutatis his q̄ sunt fm̄ habit⁹ a nihil falsum fieri videbit̄. i. si semel sumat̄ abstractū ₃: semp sumat̄ abstractū: si cōcretū ⁊ ɔcretū: ne ex variatione vitiosa fiat expositio: nā mutatis his q̄ sunt fm̄ habitus format̄ syllogismꝰ modi tertie figure: hoc pactō oī hoi ɔtigit iesse sanitatē: oī hoī ɔtigit iesse ēgritudinē ḡ alicui egrotāti ɔtigit iesse sanitatē: qd̄ idem ē ac si quē egrotantē ɔtingit eē sanū: qd̄ verū est.

Est p hui⁹ capl'i expeditōe primit⁹ aduertēdū: si essicit̄ talis rō: necessario nulla egritudo ē sanitas: oīs hō ē egrotās ḡ nullus hō ē san⁹: colligit̄ qdē ɔclusio s₃ nō syllogistice: s₃ p locū ab oppositis: sublata nāq₃ maiore ppōe adhuc deducit̄ talis ɔclusio: ḡ nō īfert̄ syllogistice: qr decursus syllogistic⁹ maxime fit a maiori ppōne. Rursus valet hec ɔsequētia s₃ Albertū: necessario nulla sanitas ē iustitia ḡ nullū sanū ē iustū: p locū a cōiugatis. Cōtra: antecedēs est verū ⁊ ɔñs falsuz: ḡ sequela nō colligit: ⁊ ppterea diximus apud Porphyriū: qr ab affirmatōe abstracti de abstracto ad affirmationē ɔcreti de concreto: ⁊ a negatōe ɔcreti de ɔcreto ad negationē abstracti de abstracto in cūctis cōcretis ⁊ abstractis vlr colligit ɔsequētia: ergo modus arguēdi a negatōe abstracti ď abstracto ad negationez ɔcreti ď cōcreto nō ē validus ad qeq₃ cōcludēdū. Itez hec ppositio: de necessitate nullū sanū ē egrū: ē falsa: cū significet id qd̄ sanitati subijcit̄ nō posse subijci egritudini: ⁊ hoc ɔstat eē falsum: nā vnuz subiectū q̄tenus stat sub vno cōtrario h₃ ptātē recipiēdi aliud.

Caput trigesimūsecūdū.

NOn oportet autē.

Snīa huius capitis qd̄ inscribit̄ ď errore q accidit in resolutōe ppositionū in terminos ex hoc qr querunt̄ semp termini incomplexi sine simplices ⁊ errore q pueīt ex h qr termini sumunt̄ s₃ obligatōe alicui⁹ casus: stat i duab⁹ ppōnib⁹. Pria ē: nō ē semp sumēdū mediū vt hoc aliqd simplex siue simplici noie designatū: s₃ aliqñ ɔtingit sumere oratiōem: qd̄ accidit in predicto exēplo qñ syllogism⁹ ē imediatoꝝ: vt si demōstrandū sit triangulū₃ duobus rectis equos angulos hīe. Scd̄a ē: reducunt̄ sepenumero conclusiones ⁊ in recto ⁊ in obliquo altera premissaꝝ: vel ambabus premissis existētib⁹ in recto vel in obliquo. Senes aūt verboꝝ Aristotelis talis ē: non op₃ aūt supple in tali reductōe termios querere noie scil₃ simplici expom: vt p terminos simplices fiat tñ reductōis expositio: sepe. n. erūt termini ⁊ oratōes qbus ipositū₃ non erit vnū nomē simplex: quapp difficilius est reducere hmōi syllogismos: cū in talib⁹ oporteat vti oratōe circūloquēte loco nois simplicis. Itē aliquotiēs accidet falli pp hmōi inqsitionē. i. ob reductiōe₃ in terminū simplice₃: ⁊ hoc erit qñ erit imediatoꝝ syllogismus vt est in demōstratiuis. est aūt syllogism⁹ imediatoꝝ qñ predicatū ostendit̄ inesse subiecto nō p aliqd̄ nomen simplex sed p sola₃ subiecti diffinitionē. Unde sit. A. duo recti equales: maior extremitas. B. triāgulus: mediū C. vo isocheles: min⁹ extremū: ergo. C. iest. A. p. B. idest isocheles h₃ duos rectos equales: qr est triangulus. Ei vero qd̄ est. B. nō iam amplius p aliud nomē qd̄ sit simplex: naz triāgulus fm̄ se angulos h₃ duob⁹ rectis equales: ergo eius qd̄ ē. A. B. nō est mediū aliqd̄ nomē simplex: tñ ⁊ si id demonstrabile existat. i. triangulū₃ duob⁹ rectis equos angulos hīe demōstrat̄ a mathematicis nō sumpto noie aliquo medio: s₃ sumpta oratōe aliqua ⁊ termino cōplexo. Sunt. n. ppositiones scd̄i modi dicēdi p se imediate imediatōe subiecti ñ cause ppositōes primi modi sunt imediate imediatione cause: prima ēt principia l₃ nō possint demōstrari simpliciter ⁊ absolute: pñt tñ demōstrari esse verissima: notissima: certissima: cu₃ eis intellectus assentiat solo lumine intellectus agentis.

Item ait Aristoteles: nō oportet tentare sumere primū medio inesse ⁊ mediū postremo: similiter ⁊ primū de medio ⁊ mediu₃ de postremo tanquā₃ de seinuicē semp predicent̄ in recto: ⁊ in nō iesse. i. in negatiuis similiter est sentiēdū: nā nō oportet semper remoueri hoc ab hoc fm̄ rectitudinē: vt iusto hoi nihil pōt obesse. Substātie nihil ē ɔtrariū: sed sumere oportet quotiens ipsum esse dicit̄: ⁊ quotiēs verū ip₃ dicere ē: totiens arbitrari oportet significare inesse: vt qr cōtrarioꝝ est vna disciplina. Sit. A. vnā eē disciplinam. B. cōtraria inuicē. A. siqdē inest ipsi. B. non qr dicat̄ cōtraria vnā eē disciplinā: sed qr de ipsis verum est dicere vnā ipsoꝝ esse disciplinā.

Iterū inducit quasdā regulas. Pria ē: maiore de recto: ⁊ minore de obliquo colligit̄ cōclusio de obliquo in prima figura: vt si oīs sophya ē disciplina: boni aūt ē sophya: ḡ boni est disciplina. Scd̄a regula ē: maiore de obliquo: ⁊ minore de recto deducitur cōclusio de obliquo in prima figura: vt si omnis qualis est disciplina bonū aūt quale ē: ɔclusio erit qm̄ boni ē disciplina. Similiter si oīs cōtrarij ē disciplina: ⁊ bonū est ɔtrariū: erit cōclusio: boni ē disciplina: i his syllogismis primū nō dicit̄ de medio: s₃ mediū dī de postremo. Tertia regula ē. Ex ambabus premissis de obliquo in prima figura efficit̄ bonus syllogismus ad deducēdā cōclusionē de aliquo ⁊ qñq₃ de recto: ē igit̄ qñq₃ neq₃ primū de medio fm̄ rectū: neq₃ mediu₃ de postremo fm̄ rectū: primo quidam de postremo qñq₃

dicto ꝓm rectū: qñ qȝ aūt nō dicto ꝓm rectū: vt si cuiuſ/
cūqȝ ē diſciplina huius ē gen⁹: boni aūt ē diſciplina: cō
cluſio erit qm̄ boni eſt genus: vbi nullū de nullo ꝑdi/
caf: hoc eſt neqȝ p̄mū de medio: neqȝ mediuȝ de po/
ſtremo: neqȝ p̄mū de poſtremo. Si aūt cuiuſcūqȝ eſt
diſciplina hoc ipſuȝ gen⁹ ē: boni aūt diſciplina ē: ꝯclu
ſio erit: qm̄ bonū ē gen⁹: ergo de extremo minori ꝑdi/
caf p̄mū in ꝯcluſione: deſeruiꝯ̄ aūt nō dicimꝰ p̄muȝ
dico ⁊ mediū: mediū ⁊ poſtremū. Quarta regula talis
eſt: in ſcd̄a figura negatiua ꝑmiſſa exiſtente de obliquo
valet ſyllogiſm⁹ ad ꝯcludendū ꝯcluſionē de recto: vn̄
dicit Ariſtoteles: eodē mō ⁊ in nō eſſe. i. in negatiua ſu
mendū: nō. n. hoc huic nō ieſſe nō ſemꝑ ſignificat hoc
nō eē hoc: ſȝ aliqñ hoc nō eē hui⁹: aut hoc nō eē hui⁹:
⁊ p̄o tāto Ariſtoteles ponit hoc: qꝛ frequēter viſus fue
rat hoc loquendi genere hoc huic ineſſe: vt oi. b. ineſſe
a. i. oē. b. ē. a. ne qs ꝗ decipi poſſet: patefecit qd̄ hmōi
locutōe nūc intelligi oporteat: vt qm̄ nullius motōis ē
motio: ſed voluptas ē motio: ꝯcluſio erit: ergo volu/
ptas nō ē motio. Silr̄ nullius gn̄ationis ē gn̄atio: vo/
luptatis ē gn̄atio: ergo voluptas nō ē gn̄atio. Rurſus
ipſi⁹ riſus ſignū: ⁊ nullius ſigni ē ſignū: ergo nō ē ipſe
riſus ſignū: ⁊ ſilr̄ in alijs in qb⁹ interimif ꝓpoſitū: eo ꝙ
dicif aliquo mō ad id loquēdi gen⁹. i. ſilr̄ ē in alijs ne/
gatiuis in qbus interimif ꝓpoſitio ſiue negaf nō ſȝ re
ctuȝ: ſȝ ideo qꝛ gen⁹ ſiue aliud ꝑdicatū aliquo modo ſȝ
obliqtatē alicui⁹ caſus dicif ad ipſuȝ ſubiectū. Quinta
regula ē talis: ex obliqs in tertia figura colligif ꝯclu/
ſio. valet. n. deo nō ē tēpus oportunū: eo qꝛ deo nihil ē
vtile ac ꝯferens: deo ē eſtas: ergo eſtas nō eſt tempus
oportunū: tandē id dicimus de oībus noīs caſib⁹: qm̄
termini ſunt ponēdi in ꝓpōnib⁹ ꝓm debitos caſus ac/
ceptos ꝓm declinationē noīum: vt in recto: hō: bonus
ꝯtraria: in obliquo: hoīs: boni: ꝯriorꝫ ꝓpoſitiōes. n.
ſumēde ſunt ꝓm vniuſcuiuſqȝ caſuȝ. aut. n. qm̄ huic hȝ
vt equale: vel huius vt dupluȝ: vel hoc: vt feriens aut
videns: vel hic: vt hō aīal: vel ſi quē aliuȝ caſum hȝ no
men in propoſitione: hoc aūt ꝑdicatū ineſſe huic ſubie
cto: ⁊ verū eſſe hoc ꝑdicatū de hoc ſubiecto toties ſu/
menduȝ eſt: quoties ꝑdicationes diuiſe ſunt ⁊ has q̄/
dem ſumere aut aliquo modo aut ſimpliciter: inſuper
aut ſimplices aut complexas: ſimiliter aūt ⁊ in nō eſſe:
ꝯſideranda qdem ſunt hec: ⁊ diſcutiendum qd̄ fuerit
optimum: hec ſunt que pertinent ad ſeriem verborum
Ariſtotelis.

Digreſſio.

Non alienum videtur pro maiori hoꝝ co
gnitione quedaȝ paulo al/
tius repetere: ⁊ in primis aduertēduȝ ē: lȝ obliquus nō
ſit pars enunciatōis: tn̄ eſt pars ꝓpōnis ⁊ nō ſubijcif
inquit Albertus magnus obliquus diſtributiōe: nihil
ergo enūciaf de obliquo: q facit ꝙ ſubiectum ſic vel ſic
ſubijciaf ꝑdicato: vel ꝑdicatū ſic vel ſic inſit ſubiecto: ⁊
hec eſt cauſa ꝙ cōīter dicif: duplex eſt ſubiectū: ꝓpoſi/
tionis. ſ. ⁊ enunciatōis. Contra: capio iſtam ꝓpoſitio/
nem: cuiuſlibet hoīs aſinus currit: conſtat predictam
propoſitionē habere obliquū diſtributiuū: ergo ſentē
tia Alberti ſtare nō poteſt putantis obliquū non poſſe
ſuſcipere diſtributionē. Quare dicendum eſt prefataȝ
propoſitionē habere ſubiectū ⁊ diſtributionis ⁊ enun/
ciationis: quo fit vt talis ꝓpō appellari poſſit indefi/
nita ⁊ vl̄is: vn̄ diſtributo recto deſtribuif obliqu⁹: qꝛ
cū mouef ſubſtātia mouef ⁊ accidens: ſȝ diſtributo ob/
liquo nō oportet vt rectus diſtribuatur.

Item ſciēdū eſt: modus ſyllogizādi ex obliquis
in generatione ſyllogiſmoꝝ nō fuit tradē
dus: qꝛ non faciebat diuerſitatē in forma ab eis qui in
antehabitis traditi ſunt in proceſſu ſyllogiſticos: ſed ta/
lis modus facit dūtaxat diuerſitatē in reductione. Di
uerſitas quoqȝ ait Albertus ꝓm rectū ⁊ obliquuȝ non
aufert ſyllogiſmū: cū talis diuerſitas nō fit niſi ꝓm acci
dentales materias: que quidē caſuum variatio non ſo
let inferre variā medij habitudinē eſſentialē ad extre/
mā in prima figura. Non oportet ēt in ſyllogiſmis ex
obliqs vt maior vl̄ minor extremitas vel medius ter
minus ſit totale ſubiectum vel totale predicatum: nec
requirif vt mediū ſyllogiſticū ſit ſubiectū vel ꝑdicatū
in maiori ꝓpoſitōe: ſed ſat eſt ꝙ ſe teneat ex parte ſubie
cti vel predicati. nā in hoc ſyllogiſmo. Leo oēȝ hoīeȝ
ē ꝯſpiciēs. plato ē homo: ergo platonem leo ē ꝯſpi/
ciens: ly plato eſt minor extremitas: ly homieȝ medi⁹
terminus totū reſiduū eſt maior extremitas: ⁊ ſunt ta/
les ſyllogiſmi ex obliquis i modo ⁊ figura reductiues
cum tales premiſſe reducanf in propoſitiones compo
ſitas ex rectis.

Iterum aduertendū eſt: in prima figura ſi ma
ior eſt de obliquo ⁊ minor de recto:
naſcif ꝯcluſio de obliquo: ⁊ eſt talis ſyllogiſmus regu
latus per dictū de oī aut nullo: illatio. n. iſta colligit: cu
iuſlibet hoīs aſinus currit: oē grāmaticū eſt hō: ꝗ cui
uſlibet grāmatici aſinus currit. his ita determinatis
addidit ocham: diſcurſus nōnullos fuerit inferētes
nō regulatos per dictū de oī vel nullo aliqua ꝑmiſſa/
rum exiſtēte de obliquo. Et p̄io vbi maior ſit vl̄is ne
gatiua ⁊ minor affirmatiua ⁊ medius terminꝰ ſit ob
liquus in p̄ia figura colligif ꝯcluſio de recto ⁊ nō de
obliquo: valet. n. nullū hoīem videt aſinus: oē riſibilē
videt hoīeȝ: ergo nullū riſibile eſt aſinus. Itē nullius
hoīs ē aſinus: oē riſibile eſt hoīs: ꝗ nullū riſibile ē aſi/
nus: at ſi maior ſit affirmatiua: talis modus arguendi
non valet: cū non ſequaf: oēm hoīem intuef aſinus:
oīs equus intuef hoīem: ꝗ oīs equus eſt aſinus. Se/
cūdo: ſi maior ſit negatiua ⁊ maior extremitas ſit i ob
liquo: ⁊ in minore affirmatiua minor extremitas po/
natur in obliquo: naſcif ſemꝑ ꝯcluſio de recto: cū col
ligatur dicendo: nullus aſinus videt hoīem: oē riſibi/
le videt aſinus: ꝗ nullū riſibile ē hō. at maiore exiſten
te affirmatiua cū tali terminoꝝ poſitiōe nihil penitus
deducif: nō. n. valet: oīs hō videt aſinū: oēm equū vi
det hō: ꝗ oīs equus eſt aſinus. Tertio qñ maior ē vni
uerſalis affirmatiua de recto: ⁊ minor extremitas in
minori ꝓpoſitiōe ſit de obliquo: ipſa quoqȝ in ꝯclu/
ſione erit de obliquo: vn̄ optima ē hec illatio: oīs hō
ē aīal: ſortē videt hō: ergo ſortē videt aīal: ⁊ nil penit⁹
ſequeref maiore exiſtente negatiua: cū nō valeat: nul/
lus equus eſt aſinus: cuiuſlibet hoīs eſt equus: ergo
nullius hoīs eſt aſinus. Itē ſi maior ſit affirmatiua d̄
recto: ⁊ in minori medius terminus ſit in obliquo: ꝯ
cluſio habebit maiorē extremitatē obliquā: vn̄ ꝯclu/
dit hec ſequela: oīs hō eſt aīal: aſinus ē hoīs: ergo aſi
nus ē animalis: ⁊ nihil conuinceref maiore exiſtente
negatiua.

Amplius ſciendū ē: ſi extremitates ſint ob/
lique in ſecūda figura naſcif con/
cluſio de recto: cū valeat: nullū equū videt aſinus: om
nem hoīem videt aſinus: ergo nullus hō eſt equus.
Item: cuiuſlibet hoīs ē aſinus: nullius rudibilis ē aſi
nus

nus: ergo nullum rudibile est homo. Amplius medio existente obliquo colligitur conclusio de recto: valet enim nullus asinus est bovis: omnis bos est bovis: ergo nullus bos est asinus. Maiore item affirmativa de recto: et minore extremitate obliqua infertur conclusio de obliquo: cum sequatur: omnis asinus est animal: nullus bovis est animal: ergo nullius hominis est asinus. et si medius terminus in maiori fuerit rectus: in minori obliquus: conclusio habebit maiorem extremitatem obliquam: ut patet hoc exemplo: omnis homo est animal: nullus asinus est animalis: ergo nullus asinus est hominis.

Preterea advertendum est: in tertia figura: maiore de obliquo: sive medius terminus sit obliquus: sive maior extremitas: et minore affirmativa de recto: nascitur conclusio de obliquo: obliquitate se tenente ex parte eiusdem extremi: colligunt namque iste sequele: cuiuslibet hominis est asinus: omnis homo est animal: ergo animalis est asinus. Item: quilibet asinus est hominis: asinus est rudibilis: ergo rudibile est hominis: sed si utraque premissarum habeat medium obliquum: nihil prorsus colligitur cum non valeat: cuiuslibet hominis est asinus: cuiuslibet hominis est equus: ergo equus est asinus. Medio recto et extremitatibus obliquis nil penitus deducitur: non enim valet: omnis asinus est sortis: omnis asinus est platonis: ergo plato est sortes vel sortis: concluderetur tamen hec conclusio: ergo aliquid quod est platonis est sortis: si medius terminus in maiori sit rectus: in minori obliquus: nascitur conclusio de maiori extremo obliquo: ut patet dicendo: omnis homo est animal: hominis est asinus: ergo asinus est animalis: hec de digressione dicta sufficiant.

¶ Caput trigesimumtertium.

Eduplicatum autem. Sententia huius capitis quod inscribitur secundum Albertum de difficultate resolutionis propositionum in terminos per reduplicationem et qualiter sit facilis resolutio propositionum in terminos: stat in tribus propositionibus.

Prima est: in syllogismis reduplicativis reduplicatio addenda est maiori extremitati et non medio. i. reduplicatio medij non est adiungenda medio: nam reduplicatio nunquam subiectis est adiicienda: unde si syllogismo colligatur hec conclusio: iusticie est disciplina quatenus bonum: reduplicatio est copulanda maiori extremo: formetur autem syllogismus hoc modo: boni est disciplina quatenus bonum: iusticia quoddam bonum est: ergo iusticia est disciplina in eo quod bonum: non colligit autem iste syllogismus: bonum ut bonum est disciplina: iusticia est bonum quatenus bonum: ergo: nam maior falsa est et inintelligibilis: cum per ipsam denotetur universalitas predicati. Simili modo si ostendatur quod salubre disciplinatum est qua bonum: aut quia hyrco cervus est opinabilis quatenus non ens: aut quod hoc corpus ptibilis est ut sensibilis: in omnibus predicatum reduplicatio ponenda est ad maius extremum. Alber. inducit hos syllogismos negativos: nullus eligendus est malum inquantum eligendus: omne bonum est eligendum: ergo nullum bonum est malum ut eligendum. Item: nullum corpus inquantum egrum est sanum: omne egrum est corpus: ergo nullum egrum est sanum inquantum egrum.

Secunda propositio talis est: non est eadem terminorum dispositio quando simpliciter et sine adiuncto et reduplicatione propositio syllogizata fuerit et quando propria fuerit syllogizatum cum reduplicatione restringente ad partem subiectivam: aut quo: quatinus ad restrictionem factam ad modum aliquem essentialem: aut quo modo: quatinus ad restrictionem factam ad partem accidentalem. i. aliter concluditur bonum esse disciplinatum: aliter bonum esse disciplinatum quatenus bonum: nam si simpliciter disciplinatum monstretur: medium est ponendum ens sine reduplicatione. Si autem ostendatur aliquid cui per se convenit esse disciplinatum: ut honestum: sit exemplum tale: sit. a. disciplinatum quoniam quid ens. i. sit. a. mihi quod Albertus disciplinatum cum reduplicatione alicuius entis non simpliciter sed id cui consentit esse disciplinatum. c. vero bonum: verum est igitur. a. de. b. predicari: nam alicuius entis erat disciplina quatenus quid ens: sed et etiam. b. de. c. ergo et. a. de. c: ergo erit boni disciplina quatenus bonum. erat. n. quid ens proprie substantie signum: peculiaremque substantiam denotans. hec est itaque reduplicatio minoris extremitatis super maiorem: et formetur syllogismus hoc modo: omne studiosum est disciplinatum inquantum bonum: omne bonum est studiosum: ergo disciplinatum inquantum bonum. quoniam. n. dicimus quid ens et non ens simpliciter signum datur proprie et determinate substantie per reduplicationem competere: sicut est bonum inquantum studiosum: bonum enim utile vel delectabile non spectat ad disciplinam moris. si vero ens ad medium positum sit et ad maius extremum ens simpliciter dictum sit non quid ens cum reduplicatione non erit syllogismus: quoniam boni est disciplina quatenus bonum sed quoniam ens: hoc est quoniam bonum est disciplina. sumendi ergo sunt termini isto modo: quod reduplicatio medij addi maiori extremitati: si sit reduplicatio minoris extremitatis: tunc quod unus terminus poni maior extremitas: et alter medius terminus cum reduplicatione minoris extremi. quoniam ergo concluditur conclusio sine reduplicatione: medium ponendum est ens: hoc est quodcunque simpliciter sive accidentarium sive substantiale: ut presequendum: ut equabile: hoc pacto: omne equabile est disciplinatum: omne bonum est equabile: ergo omne bonum est disciplinatum. Si autem ostensum fuerit disciplinatum esse quatenus bonum: medium ponendum quid ens: hoc est substantiale quod predicato reduplicato adiungitur: ut si capitur quale: hoc modo: omne quale est disciplinatum in eo quod bonum: omne bonum est quale: ergo omne bonum est disciplinatum in eo quod bonum. Similiter si omnis qualis est disciplina eo quod bonum: omne bonum est quale: ergo omnis boni est disciplina eo ipso quod bonum: ubi quale appellatur quid ens: est namque quale substantiale ei quod est bonum. unde sic ita dixerit: omne aial est quale ut coloratum: omnis homo est animal: ergo omnis homo est quale quatenus coloratus: non debita est facta positio terminorum: nam medium quod poni substantiale reduplicationi.

Tertia propositio est talis: facilis est propositionum resolutio in terminos si et in nominibus et orationibus notius sumatur pro minus noto: et semper pro oratione nomen simpliciter admittendum est: si reperiatur: huius rei exemplum est: nihil dixi enunciare: suspicabile non est genus opinabilis: opinabile non est species suspicabilis. Debent quoque in premissis termini capi qui in conclusione sumuntur.

Digressio.

De syllogismis reduplicativis: exclusivis et exceptivis hec ab

auctoribus traduntur. ¶ In primis: reduplicatio in syllogismis prime figure reduplicatiuis addenda est maiori extremitati: nõ medio: nõ minori extremitati: ratio est: nam si reduplicatio copularetur medio: cum mediũ ñ intret cõclusionẽ: nunq̃ deduceref conclusio reduplicatiua: nõ vnitur minori extremitati: qm̃ inuẽta est reduplicatio ad designandam cõuertibilitatẽ termini reduplicati ad predicatũ & nõ ad subiectũ: cõstat autem minorem extremitatem habere rationem subiecti. Proponantur exercendi ingenij hi syllogismi in prima figura: omnis triangulus habet tres inquãtum triangulus: isocheles est triãgulus: ergo isocheles habet tres inquantum triangulus. Item: omne animal est viuens vt animatum: omnis homo ẽ animal: ergo omnis homo est viuens vt animatus. Item: nullum animal est sensitium vt animatuȝ: omnis homo est animal: ergo nullus homo est sensitiuus inquantum animatus. Rursus: omne agens differt a passo inquantũ agens: aliquod passum est agens: ergo aliquod passuȝ diffret a passo vt agens. infertur ergo semper cõclusio reduplicatiua maiore existente reduplicatiua: siue minor sit reduplicatiua: siue non. at si minor fuerit reduplicatiua: & maior non: nascetur conclusio dũtaxat non reduplicatiua: patet hoc exemplo: omne disciplinabile est album: omnis homo est disciplinabilis inquãtuȝ rationalis: ergo omnis homo est albus. In secũda figura aliqui putant syllogismos reduplicatiuos formari non posse: ex quo reduplicatio neqȝ medio neqȝ extremitatibus addi potest. Egidius reduplicationeȝ in tali figura dicit esse adiungendam minori extremitati: vt patet dicendo: nullum malum est eligendum: oẽ bonum est eligendum inquantuȝ bonum: ergo nulluȝ bonum est malum inquantum bonum. In tertia figura constituuntur syllogismi reduplicatiui reduplicatõe se tenente ex parte maioris extremitatis. valet eniȝ: oẽ animal est viuens inquantum animatuȝ: omne animal est substantia: ergo quedam substantia est viuẽs inquã tum animata.

Circa exclusiuas traduntᷣ iste ꝓpositiões. Prima est: in prima figura ex omnibus exclusiuis potest exclusiua deduci: valet enim: tantum homo currit: tantum animal est homo: ergo tantum animal currit. at si maior sit exclusiua: & minor vniuersalis: nulla conclusio prorsus sequitur: cum non valeat: tantũ animal est homo: omnis equus est animal: ergo aliquis equus est homo. Veruȝ si maior esset vniuersalis & minor exclusiua: poterit colligi cõclusio particularis: nõ exclusiua.

¶ Secunda propositio talis est: in secunda figura ex omnibus exclusiuis non infertur conclusio exclusiua. non enim sequitur: tantum animal est homo: tantum non homo non est homo: ergo tantum non homo non est animal. Item: tantum ens est homo: tantum non homo non est homo: ergo tantum non homo non est ens.

¶ Tertia ꝓpõ ẽ: in tertia figura ex exclusiuis ñ seqᷣ exclusiua: quia non sequitur: tantum animal est homo: tantum animal est equus: ergo tantum equus est hõ: sicut nihil deducitur ex duabus vniuersalibus affirmatiuis in secunda figura: at si maior sit vniuersalis & minor exclusiua sequitᷣ cõclusio particularis. Rursus sciẽdum est ꝙ ex exceptiuis nunq̃ recte formatᷣ syllogismus: vt dixi primo physicoꝝ. 25.

¶ Caput trigesimũquartũ & trigesimũquintũ.

on est. Sententia horum capitum stat in sex propositionibus. Prima est: iste due oratiões: cui. b. inest: huic omni inest. a. & cui omni. b. inest: huic omni inest. a. non sunt eedem re ipsa neqȝ oratione: cum vna harũ sit particularis: altera vniuersalis: quia tamen illa particularis habebat magnam similitudinem cum vniuersali: propterea fuit inducta hec prima propositio per quam quidem intelligeretur differentia inter huiusmodi propositiones: in syllogizando enim refert sumere propositiones vniuersales & particulares: nam ex vniuersalibus colligitur conclusio: non ex premissis particularibus: vnde cuȝ dicitur: cui. b. inest: huic omni inest. a. sensus est: cui. b. aut particulariter aut vlr̃ inest: huic oĩ inest. a. & hoc non oportet: vt cũ pticulariter iest: ĩ tertio modo prime figure. cum vero dicitur: cui omni inest. b. huic oĩ inest. a. sensus est: cui. b. vniuersaliter inest: illi oĩ inest. a. dũmodo. a. insit omni. b. & hoc est verũ p primũ modũ prie figure. in tribus ergo terminis manifestũ est ꝙ de quibuscũqȝ dicitur. b. de omnibᵘ dĩ. a. & si de aliquo oĩ dĩ. b. silr̃ q̃qȝ & a. sȝ si. b. nõ dĩ ḋ oĩ: nõ necesse ẽ. a. iesse oĩ.

Secũda ꝓpositio talis est: nõ oportet arbitrari ꝓpter positionẽ terminoꝝ in syllogismis accidere aliquid incõmodi: nã non ea positiõe vtimur tãquã ipsa aliquid sit. i. vera sit: sed quẽadmodũ geometer pedalem rectã lineã expedẽ latitudinis esse dicit: que tamen non est: sed non vtitur sic: tãquaȝ ex illis syllogizans: sed ex his que per illa intelligit: omnino enim qḋ non est vt totũ ad partẽ & vt pars ad totum ex nullo taliũ ostendit demonstrator: neqȝ eniȝ fit syllogismus: sic quoqȝ vtimur positione terminoꝝ: vt is qui discit: intelligat: non enim sic illis vtimur: vt sine his non possibile sit idem demõstrare: tanq̃ ex quibus fit syllogismus: sensus ẽ: q: posuit termios. a. b. c. & hmõi orõnes: oĩ. b. inest. a. oĩ. c. inest. b. que sȝ veritatem nõ sunt de qbᵘ nõ intelligit syllogismuȝ fieri: nõ. n. hic est syllogismus: oẽ. b. est. a. oẽ. c. est. b. ergo oẽ. c. est. a. nã oĩs syllogismus ẽ orõ in qua quibusdaȝ positis cõcessisqȝ aliud qppiã accidit: sed de his intelligit syllogismũ fieri que per hec in disciplinis intelliguntur: veluti & geometer non de illa linea sensui subiecta demonstrat: sed de ea quã p illã itelligit. Dicit Auer. non opȝ vt estimes ꝙ nos imaginemur in dicto nr̃o ꝙ. a. ẽ. b. & b. ẽ. g. & inuamus & adducamus in illo cũ dicto ipossibili: q: nos nõ operamur has lr̃as sȝ ꝙ sunt ad determinatum quesitum exponendum: sȝ accipiamus eas loco materierum: sicut accipit geometra lineam quaȝ designat loco linee in qua intendit demõstrare: & ideo iam ponit geometra ꝙ huius linee longitudo est huiusmodi quantitatis & ꝙ hec linea est habens longitudinem siue latitudine: & non est ita in sensu: & ideo si sit. a. scriptum non est. b. neqȝ. b. a. nos volumus in dicto nostro ꝙ quando non est. a. dictum de omni eo quod est. b. & b. est. g. non sequitur vt sit. a. dictum de. g. nisi quia cum non est aliquid cuius proportio ad aliud sit sicut ꝓportio totius ad partem: quoniam non erit ex illo syllogismus: sed accipimus loco extremorum intrantium sub hoc dicto litteras: quia sunt faciliores i doctria: cũ sit dare exẽpla: necessariũ in doctrina

in doctrinã: ergo vult q nõ sumantur exempla vt vera sint: sed vt assentiant qui discunt: ergo vult Auerro. eos nõ esse syllogismos q sunt ex terminis ignotis.

Tertia propositio talis est. In eodem syllogismo captendo eundem syllogismum cum suis approbationibus continentẽ cõclusiones prosyllogismorũ nõ oẽs cõclusiones p vnam eandẽq figurã fiunt: p plures ergo figuras resolutiões erunt faciẽde. Itẽ est operepretiũ aspicere cõclusionẽ: ad dignoscẽdũ in qua figura cõstituat syllogism⁹: nã si cõclusio sit vlis: syllogism⁹ nequit esse in tertia figura: si affirmatiua: non in scd̃a: si extiterit cõclusio vlis affirmatiua: dũtaxat poterit eẽ in pmo modo prime figure.

Quarta propositio talis est: ad interimendum vnam diffinitionẽ sufficit interimere vnam partem: vt ad destruendum istam: aqua est pot⁹ humidus: satis est ostendere aquã nõ esse potum: hoc pacto: omnis potus est transmutabilis in substantiam nutriti: aqua nõ est sic: ergo aqua nõ est potus: ergo non est potus humidus: quare cũ nihil ponẽdũ sit in diffinitione alicuius qd accidit illi: aque aũt accidat potum esse: ergo aqua nõ erit potus.

Quinta propositio est talis: syllogismi ex hypotesi sm se totos nõ reducunt ad aliq triũ figurarũ: nam nõ ex his que posita sunt sz illos reducere: quãdoquidem ad principale ppositũ nõ syllogismo ostensi sunt sz ex pacto cõfessi sunt oẽs: vt i his que sunt a trãsumptiõe: si qs supponat si nõ sit vna cõtrariorum ptãs. i. nãlis insitaq potẽtia: neq cõtrariorum vnã esse disciplinã: deinde disputet cõtrariorum nõ esse vnã ptãtem: vt sani et egri: qz idem simul esset bone valitudinis et male: ergo ostẽsum est nõ oium cõtrariorum eẽ eandẽ ptãtem: sz non est ostẽsum: nõ oium cõtrariorum esse eandẽ disciplinã: qzuis id cõfiteri sit necesse: at nõ ex syllogismo: sed ex cõditiõe et pacto: hoc igit qd. s. ad precipuã cõclusionẽ est: nõ est mõ pdicto i terminos: ppõnes et figuras reducere: qd aũt ad minus pcipuã. s. nõ vnã cõtrariorum esse potestatẽ est reducere: nam hic forsan erit syllogism⁹: illud vero nõ: sz hypotesis et sola cõditio: ordinet aũt syllogism⁹ hoc mõ. Sani et egri nõ est vna ptãs: nã idem esse simul bone valitudinis et male: oia sana et egra sunt cõtraria: ergo nõ oium cõtriorum eadem est potestas. Preterea si nõ oium cõtrariorum est eadem ptãs: per hypotesim: neq eadem disciplina: at ostensum est nõ oium cõtrariorum esse eandem potestatem: ergo nõ omniũ cõtrariorum est eadem disciplina: et hec cõclusio cõcedenda est ex hypotesi: non autem predicatiuo syllogismo. Supra ergo fuit declaratum omnẽ syllogismũ ex hypotesi in aliqua trium figurarum fieri: nõ quidem ad principale propositum sed ad id qd transumit in his q sunt ad trãsumptum: hic aũt ostendit ad principalẽ conclusionem syllogismos ad trasumptum nõ esse resoluẽdos modo pdicto in duas propositiones et tres terminos: nã plures sunt termini tribus: neq ad huiusmodi principale propositum vtimur syllogismo.

Sexta ppositio sit talis: syllogismi q cõcludũt p impossibile quãtũ ad pricipale ppositum nõ resoluũtur in terminos: ppositiões et figuras: sed eã que deducta est p impossibile est resoluere: nam syllogismo monstratur: alteram autem non est: nam ex hypotesi et conditione concluditur: differunt aũt syllogismi per impossibile ab his qui sunt ad transumptũ: nam in illis oportet aliquid preconfiteri si debet quis propositum concludere: in syllogismis vero per impossibile nihil preconfitentes consentiunt propter manifestum esse falsum: ordinetur hoc pacto syllogism⁹ ad impossibile: aliquod animal nõ est equus: hoc ẽ propositum: ponatur si non est vera eius contradictoria: omne animal est equus: et sit propositio maior in syllogismo: cuius hec sit minor manifeste vera: omnis homo est animal: erit conclusio: omnis equus est homo: hoc autem est impossibile et vera est minor: ergo maior propositio est falsa: ergo suum contradictorium est verum: et talis syllogismus per impossibile reducitur ad syllogismum predicatiuum hoc pacto: nullus hõ ẽ equus: ois hõ est aial: ergo aliqd aial non est equus.

Caput trigesimũsextum.

Deccũq autem. Agit presenti capitulo phs de reciproca reductione vnius figure per aliam: et inducit has propositiones. Prima ẽ: quecunq in pluribus figuris conclusiones monstrantur: si in figurarum altera fiat syllogismus et illum syllogismum in alteram reducere valemus. Unde tractatur hic de reductione vt appareat qualiter vna conclusio possit in pluribus figuris concludi: superius autem quatenus vna figura per aliam perfici poterat: vna. n. figura reducitur ad aliã: aut vt perficiatur reducta per illam in quã reducitur: et sic secunda et tertia figura in primam reducũtur: aut sic vt illa in quã reducitur sit medium reducendi ad vlteriorem perfectionem: et sic particulares prime i vniuersales secunde reducuntur: aut vt ostendatur q vna conclusio in pluribus figuris concludi potest. Secunda propositio est: primus: secundus et tertius modus secunde figure beneficio conuersionis et premissarum transpositionis reducuntur in primam figuram: et qr in reductione per impossibile non permanet eadem conclusio: ideo de quarto secunde et quinto tertie hic non est mentio. Et secunda figura in tertiam non reducitur nisi per conuersionem vtriusq premissarum: sed in istis non prolongabo sermonẽ: cũ satis superq satis sit exploratum quo modo syllogismi reducuntur et quo modo figure resoluũtur in inuicem.

Caput trigesimũseptimũ.

Differt autem. Tractat phs presenti lectione de syllogismis infinitis et regulis cõsequẽtiarum: et primo pponit hanc ppositionẽ: affirmatiua d pdicato infinito et negatiua differũt: cum ex vna nihil sequat: et ex altera sequat aliqd esse: et presertim qñ est affirmatiua d pdicato ifinito adiectiuo. Itẽ ordinat has ppositiões sm ordinẽ cõtinue: Esse bonum: nõ esse bonũ: nõ eẽ nõ bonum: Esse non bonũ: negatio simplex sequit affirmatiuã infinitam: et affirmatio infinita sequit negatiõem infinitã posita cõstãtia subiecti: vñ due negatiue simplex. s. ex infinita sequunt affirmatiuas tam in priuatoriis q̃ infinitis: hoc est valet: hõ est iustus: ergo hõ nõ ẽ n iustus: ergo hõ nõ ẽ iniustus. Item: hõ est nõ iustus: ergo hõ nõ est iustus. Itẽ: hõ

est iniustus: ergo hō non est iustus. at affirmatiue nō sequūtur negatiuas nisi cū cōstātia subiecti: sequele nāq3 iste colligūt: cato non est nō iustus ⁊ est: ergo est iniustus. Item: cato non est iustus ⁊ est: ergo est nō iust⁹: at affirmatiua priuatoria īfert affirmatiuā infinitā: nō aūt affirmatiua īfinita affirmatiuā priuatoriā: si.n.cato sit iniustus: est nō iustus: ⁊ nō conuertit̄: qr termin⁹ infinitus maioris est cōitatis q̄3 termin⁹ priuatiuus: ⁊ lz iste due: hō nō est nō iustus: hō nō est iniust⁹: sequātur hāc: hō est iustus: tñ ista: hō non est nō iustus cum cōstantia subiecti antecedit ad istā: hō est iustus: ista vero: hō nō est iniustus nequaq̄3 pōt inferre ista3: hō est iustus. Similiter nō sequit̄: non est inequale: ergo est equale. Itē3: nō est equale: g̃ est ieq̄le: na3 scia ⁊ qcq̄d quātitatis expers est: cū nō sit inequalis: nō est equalis: ⁊ cū nō sit equalis nō est inequalis. Quare cōcludit phs q̄ nō est idem modus syllogismo ostendendi vtrāq3 harū: oē aial nō est albū: ⁊ oē aial est nō albu3: iste.n.due: oē aial est albu3: oē aial est nō albu3: p primā figurā affirmatiue monstrant̄. Incidentaliter satis tñ ad propositū inducit quasdā regulas vl'es. Prima est: oī autē3 qñ sic se habēt ꝯñs aliquod ⁊ oppositu3 eius: vt.A.bonum: ⁊.B.non bonum: vt simul eidem nō contingant: omni autē3 de necessitate insit alterum: ⁊ rursus quando similiter se habent quod antecedit vt.C.iustum: quod antecedit ad.A.⁊ eius oppositu3: vt ipsū de nullo simul ⁊ de omni alterū: sequatur aūt id qđ est.C.A.⁊ nō econtra: ⁊ ad.B.sequatur D.⁊ nō eꝯ.A.quidē ⁊.D.cōtingent eidem inesse.B.aūt ⁊.C.nō simul stabūt: hoc est: qñ termini sic se hñt vt dictū est: ad oppositū ꝯñtis sequit̄ oppositū antecedentis: ⁊ non econtra: nam oppositum antecedentis ⁊ consequens simul stant: nunq̄3 autē3 possunt simul stare antecedens ⁊ oppositum consequentis: verbi causa: valet iustum: ergo bonum: ⁊ non econtra. Itē3 non est bonum: ergo non est iustum ⁊ non ecōtra: sunt ergo in sūma quattuor regule. Prima est: si ad antecedens sequatur consequens: tunc ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. Secunda est: non oportet q̄ ad oppositum antecedentis sequatur oppositum consequentis. Tertia est: oppositū cōsequentis nunq̄3 potest stare cum antecedente. Quarta est: contradictorium antecedentis potest stare cum consequente. Prima regula sic monstrat̄: q̄ ad.D.oppositū cōsequētis sequat̄.C.oppositum antecedentis huic manifestū: nam qr eorum que sunt.C.D.alioru3 ex necessitate omni inest: at cui contingit.B.non contingit.C.eo q̄.C.infert.A.cōstat autem.A.⁊.B.nō contingere eidē: cui igit̄ cōtinget.B.simul continget ⁊.D.quare manifestū est.D.consequens esse eius qđ est.B.ergo si ad.C.sequatur.A.ad.B.sequetur.D. Secūda regula declaratur: videlicet ex opposito antecedentis nō oportet vt sequatur oppositū ꝯsequētis: qr cū.A.nō ꝯuertitur.C.fieri pōt vt insit.A.nō autē.C.sed positū ē oī inesse.C.vel.D.quare tunc cū.A.ierit D.ergo ꝯtingit.A.⁊.D.inesse eidē. Tertia regula sic monstratur: q̄ oppositū consequētis nūq̄3 possit simul stare cum antecedente: qr oppositū ꝯsequētis non pōt stare cū ꝯsequente: ergo nec cū antecedēte: ⁊ hoc ē qđ dicit Aristo.B.⁊.C.nō cōtingunt eidem inesse: eo q̄ ꝯsequit̄.A.ad id qđ ē.C.accidit nāq3 impossibile: na3 si.b.c.simul insunt: qr ad id qđ est.C.sequit̄.A.etiam ⁊.A.inest: ⁊ positū est.B.iesse: inerunt igit̄ simul.A.⁊.B.qđ est impossibile: nō igit̄.C.⁊.B.ꝯtingit eidē inesse. Quarta regula sic ostenditur: q̄ ꝯtradictorium antecedentis pōt stare cū ꝯsequente: qr ad oppositu3 antecedentis nō sequitur oppositū consequentis: ergo oppositum antecedentis pōt stare cū cōsequente: dicit phs: manifestū ē.B.nō conuerti cū.D.ob idipsu3 q̄ A.⁊.D.mōstrata sunt simul inesse: nā si simul sint.A.⁊.D.⁊ ponatur.B.conuerti cū.D.ad.D.sequet̄.B.quare cū.D.insit: ⁊.B.inerit: sed ⁊.A.positū ē iesse: insunt igitur simul.A.⁊.B.qđ est impossibile. Tādē3 ostendit phs duabus propositionibus oppositis eandē nō opponi: ⁊ series verboꝝ talis ē: accidit aliquotiens in huiusmodi terminoꝝ ordinatione falli: ob idipsum q̄ nō recte ea opposita sumantur: quoꝝ necesse est oī inesse alterū: vt si.A.⁊.B.ñ ꝯtingūt simul eidē inesse ⁊ necesse ē cui nō inest vnum: eidē inesse alterū: ⁊ rursus.C.⁊.D.similiter: ⁊ cuicūq3.C.iest: ꝯsequēs sit vt prius.A.inesse: accidet sane ex terminoꝝ ordinatione non recta: cui.D.inest ex necessitate inesse.B.⁊.B.D.de necessitate conuerti: qđ falsu3 est. qđ autē ex huiusmodi perperā facta terminoꝝ ordinatione id accidat ostenditur: nam si sumatur negatio eoru3 que sunt.A.B.que sit.F.⁊ rursus eoru3 que sunt.C.D.que sit.G.necesse igitur erit omni inesse vel.A.vl'.F.nam aut affirmationem aut negationem inesse necesse est: ⁊ rursus necesse omni iesse aut.C.aut.G.affirmatio.n.⁊ negatio posita sunt.C.⁊.G.⁊ cuicūq3.C.supponitur ⁊.A.omni inesse atq3 sequi: quare vt prius de B.⁊.D.monstratum est: cuicunq3 inerit.F.⁊ oi inerit.G.eritq3.G.sequens ad.F.rursus quoniam eoꝝ que sunt.F.B.necesse est omni alterum inesse: nā posita sunt affirmatio ⁊ negatio: ⁊ similiter eorum q̄ sunt G.D.vt omni alterum insit necesse est: atq.G.ad F.sequi monstratum est: ad id igitur qđ est.D.sequetur.B.hec.n.prius monstrata cognoscimus: ex hoc ergo terminorum ordinatione si.A.sequitur id quod est.C.⁊.B.sequetur id quod est.D.hoc autē3 falsu3: nam econtrario in his que sic se habent: erat consequentia: manifestum est igitur contingere aliquotiēs in huiusmodi terminorum ordinatione falli ⁊ oberrare: ob idipsum q̄ opposita non recte sumantur: quorum necesse est omni inesse alterum: nam non necessarium est fortasse inesse aut.A.aut.F.neq3.F.aut.B.neq3 concedendum fuit.F.negationem esse.A.nam boni: non bonum negatio est: ⁊ non est idem hoc qđ est non bonum et quod est neq3 bonum neq3 non bonum. Similiter autē3 ⁊ in.C.D.G.nō esse negationem: nam negationes sumpte scilicet.G.D.due sunt atq3 diuerse: ⁊ ita sit finis primi prioꝝ analyticorum.

¶ Tiberij Bacilerij Bononiēsis Lectura in Scđm librū prioꝝ Analyticoꝝ Aristotelis.

¶ Caput primum.

quātis ergo

Uel sit vn⁹ dūtaxat liber hoꝝ vel sint duo parꝝ refert: in eodē3.n.libro totali tractādū ē ꝺ subiecto ⁊ ꝓprietatib⁹ illi⁹: ⁊ id nō op3 vt fiat in eodē libro ptiali: ⁊ ppea posteaq̄3 in prio hoꝝ egit phs de syllogismo: in hoc scđo de potestatibus

de potestate sill[ogismi]: 2o de peccatis contingentibus circa tales proprietates 3o de speciebus

tibus ⁊ ꝓprietatib⁹ syllogismi tractādū est: nec nō ⁊ d. peccatis occurrētib⁹ circa tales ꝓprietates. Tandē de spēb⁹ argumētatōis alijs a syllogismo vltio loco erit differēdū. Snia aūt primi capitis hui⁹ secūdi libri pri/ori in.28.capla: qd qdē inscribit de ptāte syllogismi ac cepta penes formā ꝑmissaꝝ relicto epilogo q̄ memo/ranṫ oia q̄ in pᵒio libro ostēsa fuere ꝯsistit in quattuor propositionibus.

Prima est: syllogismi omnes vniuersales ⁊ particulares predicatiui semꝑ plures colligūt conclusiones: particulares negatiui vnam solam: nā ꝓpositiones oēs vniuersales conuertunṫ ⁊ particulares affirmatiue: particulares autem negatiue non conuertuntur. Series autem verborum Aristotelis talis est: quoniam syllogismorum hi quidem sunt vniuersales: alij vō pticulares: ⁊ pticulariū supple: tu hi affirmatiui: illi vō negatiui. noiaṫ aūt syllogism⁹ vlis q ꝯclōnē colligit vlēꝫ: pticularis q pticularē: affir/matiu⁹ q affirmatiuā: ⁊ negatiu⁹ q negatiuā. Syllogis/mi vlēs oēs hnt eandē ptātē ꝙ plures ꝯclōnes syllo/gizant: vnā qdeꝫ imediate: aliā vō vel alias mediate ⁊ bñficio ꝯuersiōis: pticulares affirmatiui colligūt mul/tas ꝯclōnes: negatiui vnā solā: ⁊ rō est: nā ꝯclusiones vlēs ⁊ pticulares affirmatiue ꝯuertunṫ: pticulares āt negatiue neq̄q̄: ꝯclō āt aliqd ꝑdicatū d aliq̄ subiecto enūciat. Cōtra: colligiṫ n̄ solū ꝯclō affirmatiua q̄ affir/maṫ ꝑdicatū de sbo: sꝫ ⁊ negatiua q̄ ꝑdicatū remoueṫ a sbo. Solutio ē: Aristo. subiūxit illā pticulā: ꝯclō est aliqd de aliquo: ne aliqs putaret ꝯclōnē nō eē ꝓpōnē: ipsāqꝫ nō suscipe ꝯuersionē: ꝯclō. n. ⁊ ꝓpō sunt idē re: scilicet a differūt rōne: ⁊ hec dicta phi ꝙ. s. vlēs oēs cō/uertunṫ: pticulares negatiue nō cōuertunṫ sunt vera pro maiori pte: vel sunt dicta vā in vli ⁊ p se: lꝫ in pti/culari ⁊ p accidēs falsificenṫ: nā vlis negatiua d vō cō/tingēti non conuertiṫ simpliciter: pticularis negatiua de presēto ꝯtingēti vertiṫ ergo remanet conclusio ve/ra ꝙ illi syllogismi plura concludunt: hi vero vnum solum: ⁊ est causa communis syllogismoꝝ vlium ⁊ particulariū eadē cur plura colligāt aut non colligant ipsa ꝯuersio: est autem ꝯuertēs aliud a ꝯuersa sm for/mam ⁊ situm ⁊ positionem terminorum: licet sit idem sm terminos ⁊ materiam. ¶ Dicit Auer. ex hac parte accidit syllogismo vni ⁊ eidem vt conclusiones plures concludat vna: nisi quia quam concludit per se primo est vna: ⁊ alias quas concludit: concludit quidem ex parte qua sequuntur primaꝫ ⁊ ea mediāte ⁊ sunt quasi conclusiones per accidens: ⁊ propter hoc non nume/rantur huiusmodi in conclusionibus syllogismoꝝ in li/bro primo: ⁊ errauerunt in hoc priores expositores: ⁊ numerauerunt ipsas. i. in prima figura tm̄ sunt q̄ttuor modi naturales supra quos cadit imediate cogitatio hois per naturam.

Secunda propositio talis est: omnes syllo/gismi vniuersales prime figure alio q̄ꝫ predicto modo possunt plura concludere su/mendo aliquid sub medio termino: ⁊ sub minori extre/mitate. Textus auteꝫ Aristotelis ita ordinetur: est au/tem de vniuersalibus syllogismis adhuc aliter dicereꝫ qualiter vnus ⁊ idem syllogismus habꝫ potestate plu/res conclusiones: in prima enim figura omnium que/cunqꝫ sint sub medio aut sub conclusione idest subie/cto conclusionis sunt idem erit similisqꝫ syllogizan/di modus: si hec quidem in medio idest sub medio: il/la vero in conclusione idest sub subiecto conclusio/nis ponatur: vt sit ꝯclusio ista: omne. b. est. a. dedu/cta p. c. mediū q̄cūqꝫ sub. b. aut sub. c. sunt: necesse ē ⁊ a. de oib⁹ hmōi dici: nā si. d. sit i toto. b. ⁊. b. i toto. a. erit ⁊. d. i toto. a. p dici de oi ⁊ i toto eē. Insup si. e. in toto. c. ⁊. c. in toto. a. p idē erit ⁊. e. in toto. a. ⁊ d syllo/gismo negatiuo idem est iudicium: vnde sciendum est ꝙ tunc contingit plura ꝯcludere syllogismo: quā/do id fit ex aliqua propositiōe monstrata virtute prio/ris syllogismi.

Tertia ꝓpositio est: in syllogismis scđe figure vniuersalib⁹ solū sub minori extremitate sumendo: plura syllogismo ꝯcluduntṫ: vt si formeṫ iste syllogism⁹: nullū. b. ē. a. oē. c. ē. a. ġ nullū. c. ē. b. si autē d. sub. c. ē: manifestū ē qm̄ n̄ iest ei. b. i. nullū. d. ē. b. ter/mini noti sint isti. a. aial. b. lapis. c. hō. d. grāmaticus: sꝫ. b. n̄ inesse his q̄ sub. a. sunt: minime ē syllogismo pa/tefactū: ⁊ si ipsi. e. sumpto sub. a. nō isit. b. at nullū. e. esse. b. ostensum est per syllogismum: nulli vero. a. in/esse. b. sumptum est sine syllogismi demōstratōe: qua/re nec ex prosyllogismo cognoscitur accidere nulli. e. inesse. b.

Quarta ꝓpositio ē talis: n̄ possunt syllogismi pticulares plura ꝯcludere sumēdo ali/qd sub minori extremitate: eoꝝ vō q̄ sunt sub medio: oiuꝫ erit syllogism⁹: pluraqꝫ ꝯcludem⁹ sꝫ n̄ ex syllogis/mo: eoꝝ q̄ sunt sub ꝯclusiōe n̄ erit syllogism⁹: nā nul/lus fit syllogismus: qm̄ ipsa sumpta fuerit pticularis: vt si oi. b. insit. a. oē. b. ē. a. ⁊ aliquod. c. ē. b. rō. n. eius qd sub. c. collocatū ē erit syllogismus: hec cōbinatio ē futilis. Quoddaꝫ. c. ē. a. oē. d. ē. c. at vō ei⁹ qd erit sub. b. erit sꝫ n̄ ꝑ ꝑ priorē syllogismū: ⁊ i alijs quoqꝫ figuris sic ē: nā i pticularib⁹ syllogismis nūq̄ꝫ erit syllogism⁹ illi⁹ qd sumiṫ sub minori extremitate: alteri⁹ vō hoc ē ei⁹ qd sub medio ē: erit qdē: verūtamē n̄ ꝑ ꝑ syllogis/mum: ob idipsum ꝙ i vlib⁹ ex indemōstrata ꝓpōne ibe ea q̄ sub medio erāt: mōstrabanṫ: quare vel neqꝫ i pti/cularibus q̄ sub medio sunt ex syllogismo mōstrātur: vel si mōstrabunṫ ⁊ in vlibus quoqꝫ ꝯsimile erit. Vo/luit ergo Aristo. plura colligi syllogismo: qn̄ id fit ex aliqua ꝓpositione mōstrata virtute prioris syllogismi: plura aūt colligunṫ ꝑter syllogismū: qn̄ id fit n̄ v̄tute primo facti syllogismi: idcirco in prima figura in syllo/gismis vlibus plura syllogismo ꝯuincūtur sumendo ⁊ sub medio ⁊ sub minori extremitate: in scđe figure modis vlib⁹ plura syllogismo ꝯducunṫ sumēdo sub minori extremo: n̄ aūt sumēdo sub medio plura colli/gunṫ syllogismo: sꝫ sub medio sumēdo plura colligū/tur ꝑter syllogismū: vbi cā formeṫ iste syllogism⁹: oē. b. ē. a. oē. c. ē. b. ġ oē. c. ē. a. in terminis notis dicaṫ sic: oē aial ē sba: ois hō ē aial: ġ ois hō ē sba: sb medio su/maṫ. d. equus: ⁊ formentur syllogismi hoc pacto: oē. b. ē. a. oē. d. ē. b. ġ oē. d. ē. a. oē animal ē sba: ois equ⁹ ē aial: ergo ois equus ē sba: sub. c. minori extrēo pri/mi syllogismi sumatur. e. i. risibile: ⁊ ꝯstituantur syllo/gismi tales: oē. c. est. a. oē. e. ē. c. ergo oē. e. ē. a. ois hō est substantia: oē risibile est hō: ergo oē risibile est sub/stantia: in primo modo igitur prime figure colligūtur plura syllogismo sumēdo sub medio ⁊ sub minori ex/tremitate. In secundo modo prime figure fiant isti syl/logismi: nullum. b. est. a. oē. c. ē. b. ergo nullum. c. est. a. nullum animal ē lapis: ois hō est animal: ergo nullus hō est lapis: sumendo. d. sub. b. hoc ē ly equus sub ly animal: sunt isti syllogismi: nullū. b. ē. a. omne. d. ē. b. ergo nullū. d. ē. a. nullū animal ē lapis: ois equus est

animal ergo nullus equus ē lapis: capiendo aūt sub c. minori extremo primi syllogismi. c. vel ly risibile: syllogismi sunt isti: nullū. c. ē. a. oē. e. ē. c. ergo nullū. e. ē a. nullus hō ē lapis: oē risibile ē hō: ergo. nullū risibile ē lapis ⁊ ita in secūdo modo prime figure plura colligūtur virtute syllogismi prius facti sumendo ⁊ sub medio ⁊ sub minori extremitate. Discurramus modos vniuersales secūde figure: ⁊ primo primū: nullū. b. e. b. a. oē. c. ē. a. ergo nullū. c. ē. b. nullus lapis est animal: ois hō ē animal: ergo nullus hō ē lapis: sumēdo sub c. d. i. sub ly hō ly grāmaticū: formentur isti syllogismi: nullū. c. est. b. oē. d. est. c. ergo nullum. d. est. b. nullus hō ē lapis: oē grāmaticū ē hō: ergo nullū grāmaticū ē lapis: iste syllogismus est virtute syllogismi prius facti: sumēdo sub medio nō syllogizant plura ex syllogismo sumat. e. sub a. hoc ē rōale sub aiali: efficiant isti syllogismi: nullū. b. ē. a. oē. e. ē. a. ergo nullū. e. ē. b. nullus lapis ē aial: oē rōale est aial: ergo nullū rōnale ē lapis: maior ē eadē que prioris syllogismi: minor ē hypothesis quare plura cōcludit sz nō ex syllogismo: qz qñ ex syllogismo plura ɔcludere qñ virtute prioris syllogismi cōcludit: ⁊ qñqz cognosceret manifeste ex hac nulli. a. inest. b. p primā figurā: illa syllogismo nō cognoscit sed cōuersiōe huius: nulli. b. inest. a. quare ex indemōstrato syllogismo semp plura cōcludit ⁊ nō syllogismo: regula ergo sit generalis: nūquā in particularibus syllogismis ē syllogismus eorū que sunt sub minori extremo: plura colligunt nō ex syllogismo: sumēdo sub medio sz preter syllogismū: vt i. 3. ⁊. 4. pme. 3. scde: prior scdo: quarto: sexto tertie in. 4. secunde: tertio ⁊ qnto tertie nullatenus plura ɔcludunt. In modis vlib' prīe ⁊ scde figure semp plura colligunt syllogismi sumendo sub minori extremitate: sumēdo sub medio plura colligūtur preter syllogismū in prio: scdo prīe figure: ⁊ prio secūde figure: nihil penitus colligit sumendo aliquid sub medio secūdi modi secūde figure: hec sunt que faciunt ad seriē verbor Aristotelis: laini dicūt φ maior in secūda figura sumit indemonstrata: tertio in pria figurā pp ordinē cōcludēdi: remotio. n. minoris extremi a ptētis sub medio nō implicat in maiori ppositiōe qz cū dico: nullus lapis est aial: hic nō significat nisi remotio medij ab extremo: ⁊ nō ecōuerso: hoc est nō significat hic remoueri extremū a medio vel ptētis sub medio: sz significat remoueri a ptētis sub minori extremo pp oppositiōez minoris extremi ad maius extremū: atn̄ cū cōuertat maior ppositio: tūc implicat maius extremū remoueri a ptentis sub medio: sz illa ɔuersa nō iplicat in maiore: ppterea si syllogizat maius extremū remoueri a cōtentis sub medio: hoc fit p syllogismū implicitū in maiore ɔuersa ⁊ nō in maiore: ⁊ ob hoc dr maior in secūda figura potius indemonstrata qz in prima. Dicit Auer. φ isti syllogismi nō sunt syllogismi sm veritatē sz sm ɔputatiōez: cū multiplicent ⁊ ppōes ⁊ ɔclōnes.

¶ Caput scdm tertiū quartū.

St ergo. Presenti lectiōe his trib' capitulis ostendit in tribus figuris posse verū colligi ex falsis: ⁊ sn̄ia gnālis stat in hac ppositiōe: ex veris verū: ex falsis falsuz: ex falsis verū syllogizam' nō pp qd sed qr: at ex veris falsuz colligi nequit: ⁊ est syllogismus ex falsis syllogism' mēdacij: aut ex hypotesi aut syllogismus ex falsis: nequaqz syllogism': vt dicitz primo posterior. Series aūt verbor Aristotelis multis explicet documētis. Primuz sit tale: ex veris nō colligitur falsum: ne sequat idem simul esse ⁊ nō esse: p. a. intelligit maior ⁊ minor ppositio: ⁊ est nomen antecedentis. b. vero est nomē ɔclusionis: in formādis post modū syllogismis. a. est maius extremū. b: mediuz. c. minus extremū. Secūduz documentū sit tale: ex falsis verū syllogizari in prima figura ɔtingit: ⁊ ambab' premissis existētib' falsis: ⁊ vna: ⁊ hac nō vtralibet id cōtingit: sed scda. i. maiore existente in toto falsa: minore aūt vera nō sequit ɔclusio vera: si fuerint premisse false in toto sequitur ɔclusio vera: vt pz dicendo: ois lapis est aial: ois hō est lapis: ergo ois hō est aial: nullus hō ē aial: ois lapis est hō: ergo nullus lapis est aial. Similiter ⁊ si premisse fuerint false in aliquo pōt seq ɔclusio vera: vt dicēdo: oē albū est aial: ois hō est albus: ergo ois hō est aial: nulluz albū est aial: ois lapis est albus ergo nullus lapis ē aial: ppositio tota falsa seu in toto falsa ē illa cui' ɔtraria ē vā: ppositio in pte falsa est illa cuius ɔ̃ria est falsa: quo fit vt ois ppositio aut tota falsa aut in aliquo falsa vlis existat. Rursus maiore tota falsa siue affirmatiua siue negatiua: minore vā nō colligitur ɔclusio vera: sed falsa: oē aial est lapis: ois hō est aial: ergo ois hō est lapis: nullus hō est aial: oē risibile est hō: ergo nullum risibile est aial: at maiore in parte falsa: minore vera sequit cōclusio vera: oē album est animal: omnis cignus est albus: ergo ois cignus est animal: nullum album est animal: omnis nix est alba: ergo nulla nix est animal. Amplius si maior sit tota vera: minor tota falsa efficitur syllogismus verus: omnis equus est animal: ois hō est equus: ergo ois hō est animal: nullū animal est lapis: ois arbor ē animal: ergo nulla arbor est lapis. Similiter si minor sit falsa i parte: ois hō est animal: oē sedēs ē hō: ergo oē sedēs ē animal: nullus equus est hō: oē irrationale ē equus ergo nullum irrationale est hō. Ex his ergo cōstat φ in vniuersalib' syllogismis prime figure ⁊ premissis falsis in toto ⁊ in aliquo falsis colligitur ɔclusio vera. Maiore aūt tota falsa ⁊ minore in aliquo falsa: conclusio ē semper falsa. Maiore i aliquo falsa: minore tota falsa: conclusio ē vera: at si maior fuerit tota falsa ⁊ minor vera conclusio ē semper falsa. Maiore in aliquo falsa: minore vera ɔclusio colligitur vera. Maiore vera minore tota falsa conclusio nascetur vera: ⁊ similiter si minor fuerit in aliquo falsa. Tertiū documentū sit tale: i particularibus syllogismis prime figure ɔtingit ɔclusionem esse verā: cū maior ē tota falsa ⁊ minor vera: ois nix ē animal: aliquod albū ē nix: ergo aliquod albū est animal: nullus hō est animal: aliquod albū ē hō: ergo aliquod albū non ē aial. Itez si maior fuerit in aliquo falsa: minore vera: ɔclusio erit vera: oē albū ē animal: aliqs cignus ē albus: ergo aliqs cignus ē aial: nullū albū ē animal: aliqua nix ē alba: ergo aliqua nix non ē animal. Itē si maior sit vera: ⁊ minor falsa ɔclusio erit vera: ois equus ē animal: aliqs hō ē equus: ergo aliquis hō ē animal: nullū animal ē lapis: aliqua arbor ē animal: ergo aliqua arbor nō ē lapis. Itē ambab' premissis existentibus falsis ɔclusio quoqz deducit vera. Quartum documentū sit tale: in secunda figura penitus ɔtingit p falsa ver syllogizare ⁊ vtrisqz ppositionibus totis falsis sumptis ⁊ vna vera: altera falsa tota: vtralibet falsa posita sit: ⁊ si vtreqz in aliquo false: ⁊ si hec quidez simpliciter ⁊ tota vera: illa vero in aliquo falsa: ⁊ id tā in vniuersalibus qz particularibus reperitur

ritur syllogismis: ⁊ sicut in secūda figura oīsariam ex falsis colligiť veꝝ: ita ⁊ in tertia figura ⁊ in modis vniuersalibus quoꝝ ambe premisse sunt vniuersales: ⁊ in particularibus quoꝝ altera ꝓpositio est ꝑticularis: cōtingit ꝯcludere veꝝ: palā igiť ē ex dictis: qn̄ cōclusio falsa fuerit: necesse esse ⁊ ea ex qub⁹ ratiocinatio cōstat falsa esse: aut oīa aut aliqua: at qn̄ conclusio vera ē: nō necesse est: nec aliquā qūidē ꝓpositionē: nec oēm verā esse. Ultimum documentū sit tale: nulla ꝓpositiōe vera earum que sunt in syllogismo ꝯtingit ꝯclusionē veram esse: at nō ex necessitate. i. ex falso nō sequiť verū ꝓpter quid ⁊ vniuersaliter: causa aūt est: quia cū duo ita se habeant adinuicē: vt cum alterū verum sit: ex necessitate ⁊ alterū sit verū: ⁊ cum hoc falsū sit: alterū fore falsum: at cum hoc sit verū: nō necesse est ⁊ alterum verum esse: impossibile ē eodem tū vero tū falso ex necessitate colligi idem esse: dico aūt vt si. a. sit albū: ⁊. b. magnum. i. si. a. ē albū. b. ē magnū: impossibile esse cū a. albū sit: ex necessitate euenire ⁊. b. magnū esse: ⁊ ēt cū nō sit. a. albū: idētidem ex necessitate euenire. b. magnū eē: nā qn̄ accidit si hoc vt. a. albū ē: ex necessitate ⁊ illud vt. b. magnū eē: ⁊ si. b. magnū ē ⁊ ex necessitate. c. nō eē albū: ex necessitate accidit si. a. albū ē: ⁊. c. nō eē albū: ⁊ id in trib⁹ termis a. b. c. ē expressū: ⁊ sīle est qn̄ duob⁹ existētib⁹ si alioꝝ ē: ex necessitate euenit ⁊ alterū eē: si hoc nō ē ex necessitate: euenit ⁊ primum nō eē: si igiť ad idē eē ⁊ nō eē sequať idē: esto ita: ⁊ ad a. eē albū ⁊ nō eē album: accidat ex necessitate. b. esse magnū: igiť si. b. nō est magnū ⁊ ex necessitate. a. non est album ⁊ si. a. non est album. a. ex necessitate est magnum: accidit ex necessitate si. b. non est magnū idem b. esse magnum: hoc autem impossibile: quod autem accidat clarū est: nā si. b. nō est magnū: ex necessitate a. nō erit albū: si igiť cū nō est. a. album: ex necessitate erit. b. magnū: ex necessitate profecto accidit: si. b. non est magnū. b. esse magnū: veluti ⁊ prius ꝑ tres terminos accidebat: manifestū est igiť ob ꝓpositōes falsas nō ex necessitate colligi posse ꝯclusionē verā esse: constat ergo ꝙ hm̄ modi arguēdi nō valēt: premisse sunt false ergo ꝯclusio vera: premisse sunt false ergo cōclusio est falsa: vn̄ bene seqtur: si ꝯn̄s nō est: antecedēs nō ē: ⁊ si an̄s nō est: ꝑ aduersariū adhuc ꝯn̄s est: ꝗ a prio ad vltimū ad nō esse ꝯn̄s seqtur esse consequens.

Digressio.

Contra ꝓpositōes approbatas inducunť ab expositorib⁹ iste difficultates. In primis nō vr̄ verū posse deduci ex falsis: tū q: veꝝ ⁊ falsum nō sunt vnius nature ꝗ neutrū illoꝝ est effect⁹ alterius: tū q: falsū est nō ens ꝗ falsū nō poterit eē cā veri: tū q: vnū oppositū non pōt esse cā alterius: tum q: aut premisse false eēnt cause illate ꝯclusiōis aut illationis: nō prio mō vt pꝫ: nec scd̄o mō: q: nec quantū ad materiā: nec q̄ztū ad formā illatōis: tum q: valeret iste modus arguēdi: hoc nō est veꝝ: ꝗ hoc nō ē falsū. nā si ex falso sequať veꝝ ꝗ ad destructōez veri deducetur abolitio falsi: tū q: premissis existētib⁹ falsis reperiunť termini in qbus oī ⁊ in qbus nulli ꝗ talis cōbinatio est inutilis: pꝫ sic dicendo: oīs lapis est aīal: oīs hō est lapis ꝗ oīs hō est aīal: oīs lapis ē arbor: oīs hō est lapis igiť nullus hō est arbor. Solutio est: premisse false solū grā materie disposite in mō ⁊ figura inferunt verā ꝯclusionē: veluti duo numeri impares benecōstituūt numerū parē: nō quaten⁹ sunt ipares: sed vt est in eis mā numeri paris: premisse ꝗ false ⁊ conclusio vera sunt vni⁹ nature merito extremitatū: ⁊ nō est falsū cā veri vt ipm ꝯstituēs sꝫ vt hn̄s in se aliqd ꝑ qd̄ cōstituať sꝫ materiā ⁊ ꝓpterea premisse false sunt cā illationis veri nō ꝑ se sed ꝑ accidens: nō quātū ad formā ⁊ dispositionē premissaꝝ sed quantū ad materiā eoꝝ ⁊ terminos. Alia rō probat ꝙ premisse false nō inferunt ꝯclusionē verā ꝓp qd. i. vniuersaliter sed solū q: est. i. in aliqbus: nō rōne falsitatis sed ratione dispōnis talium premissarū constitutarū ex talib⁹ terminis. Ad vltimā rōnē dico cōbinationē illā esse inutilē sm̄ quā dātur termini in qbus oī ⁊ termini in quibus nulli. i. ꝙ premissis existētib⁹ veris inueniať vniuersalis affirmatiua vera: ⁊ vniuersalis negatiua falsa.

Amplius in syllogismis particularib⁹ prime figure maiore tota falsa ⁊ minore vera seqtur ꝯclusio vera ergo ⁊ in vlībus: nā si ꝑticulares pn̄t in aliquā cōclusionē: a fortiori ⁊ vl̄es. Item in vlīb⁹ secūde figure negatiua vl̄i falsa in toto ⁊ affirmatiua vera colligiť cōclusio vera: ergo id in prima figura fieri poterit: cū scd̄a figura descēdat a pria: ⁊ prima sit pfectior scd̄a. Item dixit Ari. ad idē esse ⁊ non esse nō sequi idem. i. ad duo ꝯtradictoria non deduciť idē. i. ad idē affirmatū ⁊ negatū. Cōtra: necessariū seqtur ad quodlibet. In syllogismis ex oppositis ad premissas inferť vna ꝯclusio. Ualet ēt: tu es albus ꝗ tu es alb⁹ vel tu nō es alb⁹: tu nō es alb⁹ ꝗ tu es alb⁹ vel tu nō es albus. Solutio est: ad primū: licet maior extremitas discōueniat medio: pōt tn̄ inee minori extremitati rōne illius particularis in qua minor extremitas excedit mediū: ⁊ sic poterit ꝯclusio eē vera in ꝑticularibus maiore tota falsa ⁊ minore v̄a: n̄ aūt in vlīb⁹ hoc ꝯtinget: rō ergo ꝓp quā nō pn̄t syllogismi vl̄es prime figure in ꝯclusionē verā ē ꝯplemētū quātitatis: hoc. n. eis debetur: q: minor extremitas subiacet vl̄r medio: quare cū pfectio inducat hanc ipotētiā: tō hec ipotētia nō ē ipotētia simpliciter: sed solū sm̄ qd. Ad secūdū: in quācūqꝫ qdē ꝯclusionē pōt secūda ⁊ prima: non tn̄ sub eadē dispositiōe ⁊ situ terminoꝝ: ⁊ quāuis in secūda figura maior sit tota falsa: tn̄ si ꝯuertať nō erit ampli⁹ in toto falsa: ⁊ cū ꝯueniētia medij ab altero extremoꝝ nō possit eē cā ꝯueniētie vni⁹ extremi cū alio: iccirco premissa negatiua existēte: ꝯclusio ē negatiua: sꝫ si nō: opꝫ ꝙ ꝯclusio sit falsa: si altera premissaꝝ sit falsa: nō obstāte ꝙ oīa hec sint qualitates ꝓpositionis. Ad vltimū: ponunť cōīter iste regule. prima ē: ad quālibet ꝓpositionē manifeste implicātē ꝯdictionē colligiť formaliter quelibet alia: vn̄ valet: cato ē iustus: ⁊ cato nō ē iustus ergo tu es bononie: nā ex prefata copulatiua sequiť q̄libet ei⁹ ps gratia forme: tūc reseruata ista: cato n̄ ē iustus: arguať ex alia sic. Cato ē iustus ergo cato ē iustus vel tu es bononie: tunc vltra. Cato ē iustus vel tu es bononie: sed cato n̄ ē iustus: vt reseruatū fuit: ergo tu es bononie. Secūda regula: ex impossibili nō implicāte ꝯdictionē colligiť quodlibet: ⁊ necessariū sequitur ad quodlibet: ꝓpositio ergo Aristo. ē vera dēptis duob⁹ casib⁹ vtputa qn̄ ꝯsequēs ē ꝓpositio necessaria: vel an̄cedens ē ꝓpositio ipossibilis: regula ē vera hoc fundamēto: si ad. a. esse albū sequať. b. esse magnū: tūc ex opposito ꝯsequētis sequeť oppositū an̄cedētis. b. n̄ ē magnū ergo. a. nō ē albū: sꝫ ad istā. a. nō ē albū ꝑ hypotesim sequiť ꝙ. b. ē magnū: ergo de primo ad vltimū seqtur. b. nō est magnū ergo. b. est magnū.

¶ Caput quintū sextū ⁊ septimū.

Circulo autem. In pcedētibus potestas syllogizādi cōsiderata ē q̄ ē ex premissis sup ꝯclusiones: p̄sens ptās nascit ꝯcludēdo ex ꝯclusiōe ⁊ altera p̄missaꝝ conuersa alterā premissaꝝ. Sentētia āt textus Aristotelis varijs aperiat ꝓpositiōib⁹: prima ē. Circulo ⁊ ex seinuicē ostēdere ē p ꝯclusionē p̄i⁹ facti syllogismi ⁊ ecōuerso predicatione alterā ꝯcludere reliquā: alio āūt mō nō ꝯtingit circulo ostēdere q̄ȝ p ꝯclusionē ⁊ alterā ꝓpositionē v̄t̄aȝ siue enim aliud mediū sumat a trib⁹ terminis: siue nō accipiatur conclusio cum altera premissarum conuersa non erit circulo ostendere. notanter autē dixit pħs circulum fieri ex conclusione ⁊ conuersa alterius premissarum: ⁊ non ex conclusione ⁊ alia p̄missa vel ex conuersione vtriusq̄ȝ premissaꝝ: nam cōclusio sumpta cum vna premissaruȝ vel conuersa vtriusq̄ȝ facit dispositionem secunde vel tertie figure: tertia autem figura non concludit vniuersalem: ⁊ secūda nō cōcludit affirmatiuam: ideo in syllogismo circulari ad ꝯcludendum vniuersalē affirmatiuā oportet accipere p̄missas sub dispositione prime figure: ⁊ oībus ostēsionib⁹ circularibus ꝯpetit assignata diffinitio.

Secunda propositio: in his que cōuertunt causat circulus: ex istis nāq̄ȝ trib⁹ terminis. a. b. c. paribus formant sex ꝓpositiones que oēs circulo in primo mō prime figure monstrari p̄nt: in secundo mō prime figure ostenditur circulo maior ꝓpositio modo dicto: at si debeat cōcludi minor: maior in affirmatiuam reduci dȝ: iste sit syllogismus primus: nullum. b. est. a. oē. c. est. b. ergo nullum. c. est. a. premissa maior hoc syllogismo cōuincit: nullum. c. est. a. oē. b. est. c. ergo nullū. b. est. a. at si oporteat cōcludere oē. c. est. b. nō iam similiter cōuertēduȝ: nullū. b. est. a. nam iste due: nullū. b. est. a. nullū. a. est. b. sunt eiusdem qualitatis ⁊ iudicij ⁊ potestatis ad inferēduȝ: sed sumendū cui. a. nulli inest. b. omni inesse: ⁊ formet iste syllogismus: nullum. c. est. a. cui. a. nulli inest. b. omni inest: ergo oē. c. est. b. quare cū in syllogismo vl'i negatiuo tria sint: ꝓpositiones due ⁊ cōclusio: vnūquodq̄ȝ cōclusio facta est: ⁊ hoc quideȝ circulo. Dico ꝙ ista sequela est necessaria: ⁊ si nō sit proprie syllogismus: vt de syllogismo hic intēdimus: cui nulli inest. a. illi omni inest. b. nullū. c. est. a. ergo oē. c. est. b. maior premissa huius ratiocinatōis claudit in se premissas tertie figure. i. valet istas duas: nulluȝ. c. est. a. ⁊ oē. c. est. b. idō nō est mirū si ex necessitate sequat altera: virtute cōditionalis: ⁊ posita prima parte: altera cōcedat: hoc pacto: si nullū. c. est. a. oē. c. est. b. sed nulluȝ. c. est. a. ergo oē. c. est. b. ratio ergo hec nō est in prima figura sȝ potius pertinet ad tertiā: vt infra dicit Aristo. nō ꝙ vniuersalis illa in tertia cōcludat: sȝ ꝙ ex hypotesi date cōuersionis ⁊ primi syllogismi data cōclusione que est tertie figure vna ꝓpositio altera que est eiusdē figure propositio ex necessitate colligetur.

Tertia propositio: in syllogismis particularibus prime figure vniuersales nō monstrant circulo: in tertio modo particularis ostēdit: nō in quarto modo: nisi ꝯuertat maior ⁊ reducat in affirmatiuam isto pacto formādo syllogismū: cui alicui. a. nō inest: illi alicui inest. b. aliqđ. c. nō est. a. ergo aliqđ. c. est. b. ⁊ perinde est ac si esset syllogismus hypoteticus talis: si cuicunq̄ȝ alicui. a. non inest: illi alicui inest b. c. alicui. a. nō inest: ergo. c. alicui inest. b.

Quarta propositio: in scđa figura nō premissa affirmatiua: sed negatiua pōt circulo monstrari: formēt isti syllogismi: oē. b. est. a. nullū. c. est. a. ergo nullū. c. est. b. oē. a. est. b. nullum. c. est. b. ḡ nullum. c. est. a. sed si maior sit negatiua nullū. b. est. a. ostēdēdo circulo prima efficiet figura: hoc pacto: nullum. b. est. a. oē. c. est. a. ergo nullū. c. est. b. nullū. c. est b. oē. a. est. c. ergo nullū. a. est. b. ergo nulluȝ. b. est. a. si āūt syllogismus secūde figure nō sit vniuersalis: ꝓpositio vniuersalis non ostendit circulo: sed bene particularis: quādo vniuersalis premissa fuerit affirmatiua. i. in quarto secūde: isti sunt syllogismi: oē. b. est. a. aliquod. c. non est. a. ergo aliquod. c. non est. b. omne. a. est. b. aliquod. c. non est. b. ergo aliquod. c. nō est. a. at particularis affirmatiua tertij modi secunde figure nō ostenditur circulo ex ꝯuersione propria vniuersalis negatiue: nam sic vtreq̄ȝ propositiones forent negatiue que non sunt vtiles ad colligendum particularē affirmatiuam sed bene talis ꝓpositio poterit ostendi circulo: si sumat cui. b. alicui non inest. a. alicui inesse: quēadmodū in vniuersalibus modis prime figure est ostēsum: quod ⁊ verum erit tam in vniuersalibus q̄ȝ particularibus secunde: cum minor fuerit affirmatiua: sȝ prius in vniuersalibus negatiuis dixerit nō esse syllogismo circulari colligendā affirmatiuā: id. n. intelligebatur cōi ꝯsuetaq̄ȝ conuersione seruata: cathegoricoq̄ȝ syllogismo: sȝ virtute syllogismi hypotetici facta etiāȝ ꝯuersione ꝯclusionis pōt fieri ostensio circularis.

Quinta propositio: quādo in tertia figura āb̄e premisse fuerint vniuersales: nulla est que circulo ostendi possit: quādo āūt maior est vniuersalis affirmatiua ⁊ minor particularis affirmatiua: particularis nō ostendit circulo: isti sint syllogismi: oē. c. ē a. aliquod. c. ē. b. ergo aliquod. b. ē. a. oē. a. ē. c. aliquod b. ē. a. infertur: ergo aliquod. b. ē. c. ⁊ nō ista: aliquod. c. ē. b. que erat altera premissaꝝ: licet valeat ista ꝯsequentia: aliquod. b. ē. c. ergo aliquod. c. ē. b. sed nō est idem circulo colligendo predicatū subiecto ⁊ subiectū predicato inesse: at si maior sit particularis affirmatiua ⁊ minor vniuersalis affirmatiua: particularis colligit syllogismo circulari: hoc pacto: aliquod. c. ē. a. omne. c. est b. ergo aliquod. b. ē. a. aliquod. b. ē. a. omne. b. ē. c. ergo aliquod. c. ē. a. Item: particularis negatiua quinti modi potest ostendi circulo: sic formādo syllogismos. aliquod. c. nō ē. a. omne. c. ē. b. ergo aliquod. b. non est a. aliquod. b. nō ē. a. omne. b. ē. c. ergo aliquod. c. non est. a. at si vniuersalis fuerit negatiua maior ⁊ particularis affirmatiua minor: talis particularis nō ostendit circulo: nisi quēadmodū i prioribus: si videlicet sumatur: cui hoc alicui nō inest: alterū alicui inesse: vt si nullum. c. ē. a. ⁊ aliquod. c. ē. b. ergo aliquod. b. nō est. a. si ergo sumatur: cui. a. alicui nō inest: eidē. c. alicui inesse: ex necessitate eueniet alicui. b. inesse. c. hoc pacto: cui. a. alicui nō inest: eidem. c. alicui inest: alicui āūt. b. nō inest a. ergo alicui. b. inest. c. ergo alicui. c. inerit. b. aliter āūt vniuersalē cōuertendo propositionē impossibile ē circulo monstrare alterā: naȝ nullo pacto fit syllogismus his ergo constat ꝙ premisse syllogismoꝝ prime figure ostendūtur circulo aut per primā aut per tertiā figurā: in secunda figura cū syllogismus ē vniuersalis: premisse ostendūtur circulo ⁊ per primā ⁊ per secundā ⁊ p tertiam figurā: quando āūt syllogismus est particularis ⁊

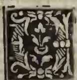
per ipsam & per tertiã: at in tertia figura ostensiões circulares fiunt per tertiam figuram: he sunt que ptinent ad seriem verbor Aristotelis.

Digressio.

Contra. Syllogismus circularis nõ est instituius ad generandũ scientiam: nec opinionem: nõ scientiam: primo posterior capite. 3. neq3 opinionẽ: nam opinio non generat nisi ex notioribus quo ad nos: constat autẽ syllogismũ circularẽ non constare ex nobis notioribus: cũ in ipso sint duo syllogismi: quorum vnus fit ex magis notis: reliquus autẽ ex minus notis. Item: syllogismus circularis nõ ẽ vnus syllogismus: ergo nõ est syllogismus. Idem. n. ẽ syllogismus & vnus syllogismus. Preterea talis syllogismus nõ tenet gratia forme: cũ solum teneat in terminis conuertibilibus: cõmittitur etiã in tali syllogismo fallacia petitionis principij. Solutio est: dico primo idẽ sub aliquo modo acceptũ põt esse notius & ignotius respectu eiusdem: vt dicitur de diffinitiõe & diffinitoeõuersa & cõuertente. Uel primus syllogismus stat vt sic demõstratio quia: secũdus demonstratio ppter quid: ideo datur syllogismus circularis & regressus: nõ aũt demonstratio circularis. Dico secũdo q syllogismus circularis quantũ ad omnes suos processus simul non est syllogismus: sed quãtũ ad vnũ processũ bonus: ipse eiusq3 inuenit syllogismus. Dico. 3. q syllogismus circularis tenet gratia forme: q: iste modus in quo fit tã in oĩb terminis: verũtamen si syllogismus circularis debeat aliquid ostẽdere & procedere ex veris: nõ põt fieri nisi ex terminis cõuertibilibus: q: dz fieri per cõuersionẽ vniuersalis simpliciter: que solũ cõuertit simpliciter in terminis paribus: nam vt dicitur in textu si syllogismus circularis fieret in terminis non cõuertibilibus oporteret procedere ex altera propositione indemõstrabili: quia talis propositio esset falsa: falsũ autem non potest demonstrari. Euitatur etiam petitio principij: quia stat vtrũq3 processum procedere ex notioribus.

Amplius: talis syllogismus: cui nulli inest. a. huic omni inest. b. nullum. c. ẽ. a. ergo omne. c. est. b. videtur inutilis: tum quia minor est negatiua in prima figura: tum quia altera premissarũ existente negatiua conclusio debet esse negatiua: tum quia talis propositio: cui nulli inest. a. huic omni inest. b. habet virtutem affirmatiue: tamen ẽ conuertens negatiuam. Item in tertia figura videtur vt particularis in vniuersalem conuerti possit: cum sit in terminis conuertibilibus. Solutio est: dicimus in exponendo textũ Aristotelis: syllogismum factum esse conditionalem & pertinere ad tertiam figuram. Latini vero ponunt has conclusiones. Pria est: hec conuersio non est consequentia formalis: nullum. b. est. a. ergo cui nulli inest. a. huic omni inest. b. quia nõ valet: nullum animal est arbor: ergo cui nulli inest arbor: huic omni inest animal. Secũda: hec sequela nõ est formalis: cui nulli inest. b. huic omni inest. a. sed nullum. c. est. a. ergo omne. c. est. b. quia non valet: cui nulli inest substantia: huic omni inest accidens: sed nulla chimera est substãtia: ergo omnis chimera est accidẽs: propterea sententia Aristotelis seruatis duabus cõditionibus est vera. Pria conditio est q termini premisse negatiue sint negatiue conuertibiles: ita q de quolibet dicatur alter terminorũ & de nullo ambo simul: aliter illa cõuersio quã facit Aristoteles nõ valeret: vnde isti termini: substantia: accidens sic sunt negatiue conuertibiles: similiter omnes termini cõtradictorij: ideo sequitur: nullus homo est nõ homo: ergo cui nulli inest non homo: huic omni inest hõ. Scđa cõditio est q oẽs termini ex quibus arguit ad inferẽdũ pmissã affirmatiuã supponant pro aliquo: q: si aliqs terminorũ pro nullo supponeret: tunc cõsequẽtia quã facit Aristoteles non valeret: & ratio est: negatiua de pdicato finito non põt mutari in affirmatiuã de predicato infinito: nisi supposita constantia terminor: modo syllogismus quẽ philosophus cõstituit equiualet huic: omne nõ. b. ẽ. a. nullum. c. est. a. ergo omne. c. est. b. quare si minor mutet in affirmatiuã de pdicato infinito: tunc est euidẽs syllogismus arguendo sic: omne non. a. est. b. omne. c. est non. a. ergo omne. c. est. b. Ad aliud: dicitur q licet ibi termini conuertãtur: quia tamen non est euidens illatio vniuersalis ex particulari: ideo ibi non est circulatio euidens. Contra: sicut nõ est euidens particularẽ conuerti in vniuersalẽ: ita negatiuam in affirmatiuã. Dicitur q non debet supponi aliquid q sit contra formam syllogismi: cuiusmodi non est transmutatio negatiue in affirmatiuam: & ad hoc q aliqua sit suppositio requiritur q plus non ponatur per vnam q̃ per alteram: & negatiua vt ponitur in syllogismo exigit constãtiam terminorum.

Caput octauũ: nonũ: decimũ.

Onuertere autẽ. Agit presenti lectione philosophus de syllogismo conuersiuo qui nascitur ex potestate conclusionis supra premissas & fit vt ostendat necessitas cõsequentie: notificauit aũt Aristoteles quid esset conuersiue syllogizare & non syllogismum conuersiuũ: quia est nobis notius: est aũt syllogismus cõuersiuus vtilis dyalectico ad obuiationẽ & exercitatiõẽ: demonstratori q̃ cauillatores: & siquis dicat: talis syllogismus conuersiuus cum sit probans videtur q debeat esse prior probatis: ergo prius determinandum erat de syllogismo conuersiuo q̃ de alijs. Dicitur q possumus vti syllogismo conuersiuo licet quãtum tenet per illud principiũ: de quolibet dicitur esse vel non esse: & non vtimur eo in probandis alijs regulis ea ratione qua sumitur oppositum conclusionis. Sententia autem totius lectionis stat in tribus documentis. Primum sit tale: in prima figura interimitur minor per secundam figuram; maior per tertiam: iste syllogismus: omne. b. est. a. omne. c. est. b. ergo omne. c. est. a. destruitur quantum ad minorem: sic: nullum. c. est. a. omne. b. est. a. ergo nullum. c. est b. maior vero interimitur hoc pacto per secundum modum tertie figure: nullum. c. est. a. omne. c. est. b. ergo aliquod. b. non est. a. Iste item syllogismus: nullum. b. est. a. omne. c. est. b. ergo nullum. c. est. a. minor perimitur sic: omne. c. est. a. nullum. b. est. a. ergo nullum. c. est. b. maior vero hoc pacto: omne. c. est. a. omne. c. est. b. ergo aliquod. b. est. a. at sumendo cõtradictoriam conclusionum: destruitur minor primi modi per quartum secunde: & maior per quartum tertie. minor de celarent interimitur per tertium modũ secunde: maior per tertium tertie: syllogismorũ parti

cularium premisse ambe destruũtur sumendo contradictorium conclusionis: at si sumatur subcontrarium cõclusionis: neutra premissarũ interimetur. Auerrois vtitur hoc modo loquendi: conclusio euanescit: interdũ non euanescit.

Secundum documentũ sit tale: in secunda figura interimitur minor per primã figuram: maior per tertiã: in qua quidem secunda figura maior nunq̃ contrarie sed contradictorie solum colligitur: minor vero et cõtrarie perimitur et cõtradictorie: in syllogismis particularibus sumptis cõtradictorijs conclusionũ vtraq̃ premissarum destruitur: captis subcõtrarijs: neutra.

Tertium documentũ sit tale: in tertia figura maior proposito interimitur per primã figurã: minor vero per secundam: vnde in nullo syllogismo per tertie figure cõclusione subcõtrarie conuersa: interimitur aliqua propositionũ: sed cũ opposite cõuertitur: in omnibus interimuntur vtreq̃: et facile est discurrere in omnibus modis tertie figure: vnde syllogismus oppositus est qui contradictoriã alicuius propositionum concludit: contrarius autẽ diceretur qui colligeret contrariam.

¶ Caput. 11. 12. 13. 14.

Er impossibile Agit philosophus presenti lectione de syllogismo in quo supponitur aliq̃d repugnans conclusioni concludẽde et non conclusi: et vbi syllogismus conuersiuus poterat sumere et contrarium et contradictorium: per impossibile sumit tantum contradictorium: syllogismus quoq̃ per impossibile colligit impossibile in se et absolute: conuersiuus concludit impossibile alicui premissarum: et est in syllogismo per impossibile triplex processus. vnus est qui incipit a premissis vsq̃ ad conclusionẽ: et iste processus est ostensiuus et syllogisticus. alius est qui incipit a conclusione falsa vsq̃ ad falsitatem alicuius premissarum. tertius est qui incipit a falsitate premisse ad veritatem propositi: et isti duo processus non sunt syllogistici. Series autẽ verborũ Aristotelis quattuor absoluatur documentis.

Primũ sit tale: vle negatiuũ: particulare affirmatiuũ et negatiuũ in pria figura per impossibile mõstrantur: solũ vle affirmatiuũ hoc pacto non mõstratur: ratio est: si ista: omne. b. est. a. ostendi debeat per impossibile: cũ eius contradictoriũ non possit esse in prima figura premissa: constat q̃ illa vniuersalis minime deducetur deducendo ad impossibile in pria figura. si autẽ supponatur: nullũ. b. esse. a. et sumatur propositio nota: omne. d. est. b. ergo nullũ. d. est. a. sit aũt hoc impossibile: falsum igitur erit nullum. b. esse. a. sed non oportet si falsum sit nullum. b. esse. a. continuo verum esse: omne. b. est. a. at si ista esset minor in syllogismo: non esset syllogismus. Item particularis affirmatiua ostenditur per impossibile in prima figura: vt ista: aliquod. b. est. a. nam supponatur nullũ. b. esse. a. et sumatur aut omne aut aliquod. c. esse. b. ergo aut nullũ. c. est. a. aut aliquod. c. non est. a. id autem falsum sit et impossibile: ergo cũ minor sit nota: hec erit falsa: nullũ. b. est. a. ergo hec erit vera: aliq̃d. b. est. a. Rursus vniuersalis negatiua similiter ostenditur: sit ista: nullũ. b. est. a. supponatur eius contradictorium: aliquod. b. est. a. et sumatur omne. a. esse. c. ergo aliquod. b. est. c. hoc autem sit impossibile: ergo falsum est aliquod. b. esse. a. ergo verum est nullum. b. esse. a. Idẽ sequitur si sumatur vniuersalis negatiua: non autẽ esset syllogismus si propositio que sumitur esse minor: quia maior ẽ particulari est combinatio inutilis in prima figura. Si autem vniuersalis negatiue per impossibile monstrande supponatur contrarium: nihil prohibet syllogismũ falsi esse et impossibile: non tamen ostenditur propositum: quare semper contradictorium est supponendũ non contrarium. Ad ostendendũ istam: aliquod. b. nõ est. a. supponatur oppositũ: omne. b. est. a. et sumatur omne. a. est. c. ergo omne. b. est. c. quare si hoc impossibile et falsũ suppositum: ergo verum erit propositũ: ergo omnia problemata preter vniuersale affirmatiuum possunt per impossibile mõstrari in pria figura.

Secundum documentum sit tale: omnia problemata per impossibile ostenduntur in secunda figura et tertia: vniuersalis affirmatiua per quartum secunde: particularis affirmatiua per secundũ: vniuersalis negatiua per tertium: particularis negatiua per primũ. Item vniuersalis affirmatiua ostenditur per impossibile per quintũ tertie figure: particularis affirmatiua per sextũ: vniuersalis negatiua per tertium: particularis negatiua syllogizatur per impossibile supponendo eius contradictorium cum vna manifeste vera ad inferendũ vnam manifeste falsam.

Tertium documentum sit tale: demonstratio ostensiua differt ab ea que ducit ad impossibile: q̃ hec quidem supponat quod intendit interimere ad vnum confessum falsum deducens: ostẽsiua autem a confessis positionibus veris incipit: et ex notis et manifestis premissis veram esse conclusionem ostendit: vbi demonstratio ad impossibile vtitur ratione ad impossibile: vt tandem id quod intendit manifestet: ostensiua duas sumit propositiones veras ex quibus est syllogismus absolute: demonstratio ad impossibile vnam solam earum ex quibus est syllogismus absolute: nam vnã confessam indubitatãq̃ veram: alterã aũt sumit propositi contradictoriam: que falsa est: ex qua quidem simpliciter et absolute non fit syllogismus sed ex suppositione supponẽdo scilicet gratia veri agnoscendi eam esse veram: euenit etiã vt in ostensiua nõ necesse sit precognitam esse conclusionẽ: neq̃ preopinari ipsam veram esse aut falsam: in deducente autem ad impossibile necesse est preopinari propositã cõclusionem falsam esse.

Quartum documentum sit tale: omnis conclusio que ostẽsiue concluditur: mõstrari potest demonstratione ducente ad impossibile: et econtra quicquid ostenditur per impossibile et ostensiue et per eosdem terminos: non autem in eisdem figuris. nam quando fit syllogismus ad impossibile in prima figura: conclusio que vera erit: ostensiue concludetur in secũda aut in tertia figura. in secunda quidẽ si negatiua est: si autem affirmatiua: in tertia. quando autem syllogismus ad impossibile in media fuerit figura: conclusio vera ostensiue concludetur in prima figura in omnibus problematibus: at vero quando syllogismus ad impossibile factus fuerit in tertia figura: conclusio vera ostensiue monstrabitur in prima aut se/

cunda

cunda affirmatiue in prima: negatiue autem in secunda: hec exemplis ita appareant: sit hec vniuersalis aut particularis negatiua: nullum.b.est.a. aut aliquod.b. non est.a. monstrata per impossibile in prima figura: omne.a.est.c. aliquod.b.est.a. ergo aliquod.b.est.c. sit autem ista vera: nullum.b.est.c.⁊ formetur syllogismus in secunda figura talis: omne.a.est.c. nullum.b.est.c. ergo nullum.b.est.a.⁊ simili modo: hec: aliquod b.non est.a. per impossibile monstratur in prima figura: nam suppositum sit: omne.b.est.a.⁊ sumatur: omne.a.est.c. ergo omne.b.est.c. at sit ista vera: aliquod b.non est.c.⁊ omne.a.est.c. ergo aliquod.b.nō est.a. ergo propositio negatiua vera monstrata per impossibile in prima figura: ostensiue concluditur in secunda: nunc autem declaretur affirmatiuam veram ostensam per impossibile in prima figura: concludi ostensiue in tertia: vt sit hec: aliquod.b.est.a. monstrata per impossibile: nullum.b.est.a.⁊ sumatur omne.c.est.b. ergo nullum.c.est.a. sit autem ista vera: omne.c.est.a. vel aliquod.c.est.a.⁊ omne.c.est.b. ergo aliquod.b.ē.a. Rursus omnia que per impossibile mōstrantur in secunda figura: ostensiue monstrantur in prima: in hec: omne.b.est.a. monstrata est per impossibile hoc pacto supposita hac: aliquod.b.non est.a.⁊ sumpta ista: omne.c.est.a. ergo aliquod.b.non est.c. sꝫ sit ista vera: omne.b.est.c.⁊ omne.c.est.a. ergo omne.b.est.a. Similiter si particularis affirmatiua ostensa sit per impossibile in secunda figura: vt aliquod.b.est.a. sit suppositum hoc: nullum.b.est.a.⁊ assumptum: omne.c.est.a. ergo nullum.b.est.c. sit autem ista vera: aliquod.b.est c.⁊ omne.c.est.a. ergo aliquod.b.est.a. Si autē vniuersalis negatiua per impossibile monstrata sit in secunda figura: vt sit suppositum hoc: aliquod.b.est.a.⁊ sumatur: nullum.c.est.a. ergo aliquod.b.non est.c. sit autem ista vera: omne.b.est.c.⁊ nullum.c.est.a. ergo nullū.b.est.a.⁊ si demonstrata sit particularis negatiua: sit suppositum: omne.b.est.a.⁊ sumatur: nullum.c.est.a. ergo nullum.b.est.c. sit autem ista vera: aliquod.b.est.c.⁊ nullum.c.est.a. ergo aliquod.b.nō est.a. constat ergo his ꝙ omnia que monstrantur in secunda figura: ostensiue monstrantur in prima. Nūc autem de tertia figura dicendum est: vniuersalis affirmatiua: omne.b.est.a. sic per impossibile ostendebatur: suppositum sit: non omne.b.est.a.⁊ sumptū: omne.b.est.c. ergo aliquod.c.non est.a. sit autem ista vera: omne.c.est.a.⁊ omne.b.est.c. ergo omne.b.est.a. quod propositum fuerat. Similiter sit particularis affirmatiua ostensa hoc pacto: suppositum sit: nullū.b.est.a.⁊ sumptum: aliquod.b.est.c. ergo aliquod.c.nō est.a. sed ista sit vera: omne.c.est.a.⁊ aliquod.b.est.c. ergo aliquod.b.est.a. Si vniuersalis negatiua sit mōstrata hoc pacto: sit suppositum: aliquod.b.est.a. sumptum autem: omne.b.est.c. ergo aliquod.a.est.c. sit autē ista vera: nullum.a.est.c. omne.b.est.c. ergo nullum.b.est.a. hec est secūda figura. Et similiter particularis negatiua ita monstratur: sit suppositū: omne.b.est.a.⁊ sumptum: aliquod.b.est.c. ergo aliquod.a.est c. sit autem ista vera: nullum.a.est.c. aliquod.b.est c. ergo aliquod.b.non est.a. ergo declarata est ista conclusio. Quicquid ostēditur per impossibile ostenditur ostensiue: ⁊ econtra per eosdeꝫ terminos nō aūt in eisdem figuris.

Caput decimūqntū decimūsextum.

IN qua āt figura. Tractat Aristoteles p̄senti lectiōe de syllgismo ex oppositis q ex premissis contrarijs aut contradictorijs colligit conclusionem ideꝫ de eodem negantem: ⁊ tenenduꝫ est ꝙ syllogismus ex oppositis nō sit absolute syllogismus sed particula quedam syllogismorum ex hypotesi: propterea non valet: est syllogismus ex oppositis: igitur est syllogismus: ⁊ hec ē causa ꝙ syllogismum ex oppositis reputat infra Aristoteles inter paralogismos: quo fit vt non sit absolute syllogismus. Series autem verborum Aristotelis multis ꝑsoluatur documentis.

Primum sit tale: in prima figura nullus ex oppositis fit syllogismus: neqꝫ affirmatiuus: neqꝫ negatiuus. non affirmatiuus: naꝫ syllogismi affirmatiui premissas oportet esse affirmatiuas: non negatiuus: quoniam opposite propositiones ideꝫ de eodeꝫ affirmant ⁊ negant. at in prima figura nō idē affirmatur ⁊ negatur in vtrisqꝫ propositionibus.

Secundum documentum sit tale: in secūda figura ⁊ ex oppositis ⁊ ex cōtrarijs contingit fieri syllogismuꝫ: vt his exemplis constat: omnis disciplina est studiosa: nulla disciplina ē studiosa: ergo nulla disciplina est disciplina. Iteꝫ: oīs disciplina est studiosa: aliqua medicina nō est studiosa: ergo aliqua medicina non est disciplina. Item: omnis medicina est studiosa: nulla medicina est studiosa: ergo nulla medicina est medicina.

Tertium documentum sit tale: in tertia figura syllogismus non fit ex oppositis cum premisse sunt affirmatiue: sed in modis negatiuis reperitur syllogismus ex oppositis: in vniuersalibus quideꝫ ex contrarijs: in particularibus ex cōtradictorijs. Ex his dictis duo licet colligere. Primum est: cōtingit sumere contraria aut cōtradictoria statiꝫ: vt Aristoteles sumpsit in ostensione conclusionis ⁊ fiunt syllogismi hoc modo: sex modis in secunda: ⁊ totidē in tertia figura: ⁊ sic sumendo non multum fit syllogismus ex hypotesi: qui est ex oppositis: quia nemineꝫ latet sic esse opposita: ideo nullus admittat propositiones: que si non admittuntur non dicetur syllogismus ex hypotesi. alio modo non statim sumuntur propositiones sed latenter: vna scilicet admissa: altera ostendendo aliqua topica ratione fidem faciendo: aut aliquo alio modo: vt siquis admittat omnem disciplinam esse studiosam: ⁊ insuper nullam medicinam studiosam: ⁊ aliquis interroget: genus medicine disciplina ne est an scictia: dato vero eius genere esse disciplina: tunc argumentabit: genus medicine disciplina est: ergo omnis medicina ē disciplīa: ⁊ oīs disciplīa ē studiosa: igit oīs medicina est studiosa: ⁊ nulla etiam medicina est studiosa: ergo nulla medicina est medicina: ⁊ per tertiam figuram: quoddam studiosum non est studiosum. ecce quō data fuit ex hypotesi altera ꝓpositio syllogismi ex oppositis: scilicet nulla medicina ē studiosa: ⁊ altera quesita est: deinde effectus syllogismus ex oppositis: non vsqꝫ adeo aperto modo: ac si statiꝫ fuissent propositiones contrarie. Secundum est: quattuor modis pugnātia potest inferri: primo per syllogismum ex oppositis

secundo alio syllogismo qui propositionez claudat im
portantem contrarietatem ꝛ repugnantiaz: vt omnis
disciplina bonum est ꝛ non bonum: omnis medicina ē
disciplina: ergo omnis medicina est bona ꝛ non bona.
Tertio per elenchū: vt si sit concessum nullam medi/
cinam esse opinionem: ꝛ deinde concedatur omnez di/
sciplinam esse opinionez ꝛ non opinionem: ꝛ aliquam
medicinaz esse disciplinam: colligitur aliquaz medici/
nam esse opinionem: at nulla medicina erat opinio: qđ
est contradictio. Quarto quādo vno syllogismo effici/
mus vnum contrariuz: ꝛ altero aliud: ꝛ de opposito cō
tradictorio qz idem iudiciuz. hec de ptātibus syllogis/
mi pro oportunitate loci ꝛ temporis dicta sufficiunt.

Caput decimūseptimum.

A principio. Incipit philoso/
phus pertractare de peccatis que
fiunt circa dictos modos syllogis/
morum qui inducti sunt: inter pec
cata autem primuz est petitio prin/
cipij quod accidit circa syllogismū
circularem. Textus Aristotelis cū
obscurus sit diligenter exponatur pro iunioribus. In
primis inducitur diffinitio peccati talis id quod est in
principio petere ꝛ accipere ē vt in generali loquamur
sumere in eo quod est. i. per id quod sumitur non de/
monstrare propositum: quasi diceret: petere in princi/
pio est sumere aliquid tale ad probandum per qđ pro/
posita conclusio non nata est demonstrari syllogistice
vel ostendi. Ponitur postea vna cōclusio talis: hoc nō
demonstrare propositum multipliciter contingit. peti/
mus enim ꝛ sumimus id quod ē in principio quattuor
modis: ꝛ si omnino non syllogizatur. i. quando nō syl/
logismus sed assilogista ꝛ incollectilis ratiocinatio fue
rit: ꝛ dicit Albertus: quando tale aliquid accipitur per
quod omnino propositum non syllogizatur: quia peti
tis idem est ei quod syllogizari debet ꝛ non habet ra/
tionem inferendi ꝛ probandi propositum: vt si dicam:
homo est animal per hoc ꝙ homo est animal: ꝛ hoc est
qđ est idem cum proposito ꝛ nomine ꝛ re ꝛ rōne. Itē:
aut si per ignotiora. i. secundo modo quādo sumimus
ignotius q̄z id quod colligere volumus: ita ꝙ conclu/
sio conclusa magis nata sit esse principiuz ad cōcluden
dam premissaz: q̄z premissa sit ad concludendaz conclu
sionem: vt si syllogizetur ꝙ stelle meridiane per hoc ꝙ
sunt velocioris motus stellis aquilonaribus sunt mino
res ſm quātitatem circuli super orizontem. hoc. n. est
ignotius q̄z qđ stelle meridiane sunt velocioris motus
per hoc ꝙ sunt maioris circuli: ꝛ in eodez tempore trā
seunt spatiuz maius in quo aquilonares transeunt spa
tium minus. Rursus si per eque ignotum. i. tertio qñ
eque ignotum atqz illud est qđ efficere volumus: assu
mimus: vt si homo risibilis esse monstretur: per hoc ꝙ
est aptus natus ridere: ꝛ non per hoc ꝙ est animal ad/
mirantium. Postremo si per posteriora quod prius est
ostendatur. naz demonstratio dz esse ex credibilioribꝰ
ꝛ notioribꝰ: hoꝝ principioꝝ credibilioꝝ ꝛ prioꝝ nihil
est petere qđ ex principio est. naz dđo ex illis dicta est:
demonstrantqz propositū: sed quoniaz hec quidez per
seipsa nata sunt nota eē: illa vero per alia nota eē sunt
nata: nam principia quidem per se: que autem sub prī
cipijs per alia: ꝛ sunt cōclusiones que a principijs ac/
cipiunt lumen sue cognitionis: quando id quod non
est per seipsum notū conatur quis per seipsum mon/
strare: tūc petit qđ ex principio ē. i. conaꝰ qs ꝓpriū p se
ipz mōstrare: qñ idipsum sumit per se: quasi notissimū
sit ꝛ nulla egens ostensionis luce: si id principium est:
aut qđ iam ex principio tam sibi q̄z illi cum quo dispu
tatio cōmunis est notum est: non iniuria id facit: si au/
tem id neqz principium est: neqz ex principio notum:
assumat tamen tanquā notum: neqz aliter q̄z per se id
ostendens: petit id quod ex principio est: non enim
nisi ex principio notum esse potest: nōdum autem ex
principio notum factuz est: sed adhuc in principio re/
linquitur esse cognoscendum: non ab re igitur id pe/
tere quod in principio est: ꝛ quod ex principio est ap/
pellatur: hoc autem dupliciter fit: petitio nāqz princi/
pij fit statim ꝛ non statim. fit statim: quando proponiꝰ
idem re ꝛ ratione ad sui ipsius probationē: quod tamē
natum est non per se: sed per aliud cognosci ꝛ per illđ
probet vel dicat se probare quod est propositū. fit nō
statim quando quis transfert se ad aliqua alia que per
posita monstrari nata sunt: per illa monstrans petit qđ
ex principio est. hoc ergo modo cōtingit petere prin/
cipium transferentes ad alia que sunt antecedētia vel
cōsequentia propositū: ꝛ quādo sumunꝰ talia in illis q̄
nata sunt per illud quod propositum est ostendi poti/
usquā propositum ostendatur per ipsa: ꝛ si conet ꝓpo/
situm ostendere per illa que ostenduntur per ꝓpositū.
Ut si mōstretur. a. per. b. ꝛ. b. per. c. ꝛ. c. natum sit mō/
strari per. a. accidit eos qui ita ratiocinātur ipsum. a. ꝑ
seipsum demonstrare: qđ faciunt quidam qui equidi/
stantes lineas arbitrantur describere ipsos enim latet
ꝙ talia sumant que non possunt demonstrare si linee il
le non sint equidistantes atqz paralelle: sint due linee
a. ꝛ. b. quas propositum sit monstrare esse paralellas:
hoc est equedistantes: cū id sit ignotuz: sumatqz quis/
piam ad id ostendendū. a. ꝛ. b. quātuncūqz in vtrāque
partem protrahanꝰ: nūquam concurrūt ex quo inten/
dat colligere propositū: petit quod ex principio: nam
id nullo pacto cognosci potest ꝙ i vtrāque parte quā/
tūlibet protense nūquam concurrant: eantqz ad cōta/
ctum nisi cognoscatur eas esse paralellas. Infert Ari/
stoteles primū corolariū: quare euenit vt sic ratiocinā
tes dicant vnūquodqz esse si vnūquodqz est: atqz si ita
fuerit: vnūquodqz erit per seipsum notum: quod ē im
possibile. Secūdum corolarium est: fit etiam vt cum
quis non demonstrat propositum: non quicquid pe/
tat ipsum quod in principio est petere sit manifestum:
hoc ideo est ꝙ dictum sit quēpiam quod est in princi/
pio petere quando id quod non est per seipsum notuz
conatur quis per seipsum monstrare: si igitur sit ima/
nifestum. a. inesse. c. ꝛ eque imanifestum. b. inesse. c. ꝛ
quispiam petat. a. inesse. b. nondum manifestum ē id
petendo petere principium: manifestum tamen est si
ita ratiocinabitur: omni. b. inest. a. ꝛ omni. c. inest. b. om/
ni igitur. c. inest. a. ipsum non demōstrare propositū:
non enim omni. c. inest. b. quod eque ignotum est ac
propositum principium demonstrationis esse potest
ad id ostendendum: sed si notum sit. b. ꝛ. c. idem esse:
aut illa conuerti inuicem minime lateat: aut vnum alteri
inesse: ꝛ non demonstretur propositum: sane petit id
quod est in principio: cum quispiam petit. a. inesse. b.
nam. a. inesse. b. per illa monstrari contingit: si conuer
tantur. aliquādo autem hoc scilicet si alterū alteri inest:
ꝛ non conuertantur demonstrationez impedit: sed nō
demōstrādi

demonstrandi modus. si autem demonstrat ⁊ id quoqꝫ quod dictum est efficiet ⁊ convertet per tres terminos. Similiter autem ⁊ si sumat omni.c.inesse.b, eque immanifestum ac omni.c.inesse.a. nondum manifestum est an petit quod in principio: sed manifestum est q non demonstrat propositum: si tamen manifestum sit.a.esse idem.b.aut converti: aut alterum alteri inesse ppter causam dictam: certum est iam petere quod in principio est: nam petere quod ex principio est quid naꝫ esse potest dictum est prius a nobis id esse aliquid per seipsum monstrare cum non per seipsum manifestum est. Tertium corolarium est: si petere quod est ex principio est per se monstrare quod non est per se manifestum: hoc autem est propositum non ostendē quando scilicet eque immanifeste sunt id quod monstratur: ⁊ p quod monstratur: vel eo q eadem eidem vel ideꝫ eidem inesse sumitur: contingit non modo in prima figura: sed in media ⁊ tertia vtroqꝫ modo petere quod est in principio: affirmativo quidem syllogismo in prima ⁊ tertia figura: ⁊ similiter in negativo in prima ⁊ tertia figura quando eadem ab eodem: sed non similiter vtreqꝫ propositiones: similiter autem in negativo syllogismo in secunda figura ob idipsum q sui termini in affirmativos syllogismos conversionem nō admittāt. Tādē ponit drīam inter petere pricipiū in demonstrativis ⁊ dyalecticis: qr in demōstrativis petit pricipiū ꝫm veritatē: in dyalecticis ꝫm opinionē.

Caput decimūoctavum.

Non propter. Presenti capite disserit Aristoteles de vno puro defectu dicto nō propter hoc accidere falsum: est non propter hoc accidere falsum propositio in syllogismo ad impossibile superflua: qua scilicet sublata ⁊ nulla alia loco eius posita ex residuis nihilominus accidit impossibile: ex opposito propter hoc accidere falsum est propositio qua posita accidit īpossibile: sublata autem non amplius. huius autem defectus sunt tres modi. Primus ⁊ manifestissimus est: cum syllogismus ad impossibile ab hypotesi disiunctus fuerit ꝫm terminos quibus mediātibus cōflatus est: vt si quis volens demonstrare falsum: dyametrū esse assimetrū: id tentet ratiōe zenonis efficere: q impossibile sit quam moveri ⁊ spatium pertransiri: ⁊ propositio non propter hoc accidere falsum sit ista: dyameter est assimeter: ⁊ formetur ratio hoc pacto: in quolibet spatio sunt infinita: infinita autem pertransire est impossibile ⁊ est dyameter assimeter: ergo impossibile est aliquod spatiū pertransire: ergo impossibile est aliquid moveri: ergo falsum ē dyametrū eē assimetrū: seqt ergo falsum nō pp hypotesim: nā id falsuꝫ qđ sequit nullo mō ꝯtinuū ē hypotesi q posita ē a principio. Scđs modus est: si īpossibile hypotesi sit cōtinuū sumēdo in inferiori: nō tñ pp hypotesim illā sequat illđ īpossibile: nā impossibile cōtinuū bifariā fieri pōt ⁊ superiori seu predicato: ⁊ inferiori seu subiecto: vt si quis supponat oī b.inesse.a. ⁊ sit.d.sub.c. ⁊ argumētet sic: oē.b.est.a.oē c.ē.b. ⁊ oē.d.ē.c.ergo oē.d.ē.b.id aūt sit īpossibile: id impossibile subiecto hypothesis cōtinuum est ⁊ non sequitur id falsum pp positā hypotesim: nam sublato omni.b.inesse.a. nihilominus manent propositiōes oī c.inesse.b. ⁊ omni.d.inesse.c. ad quas sequitur id impossibile omne.d.esse.b. sint termini noti.a. coloratuꝫ b.album.c.volucris.d.corvus. Tertius modus est: si quis rursum continuet copuletqꝫ impossibile hypotesi sumendo superius: vt sit hypotesis: omne.b.est.a. ⁊.f. sit superius ad.c. sumaturqꝫ omni.a. inesse.c. ⁊ omni c.inesse.f. ⁊ arguatur sic: omne.b. est.a. omne.a. est.c. omne.c.est.f. ergo omne.a.est.f. id autem sit impossibile: hic sumitur hypotesis: omni.b.inest.a. que est nō propter hoc accidere falsum: cui impossibile omne.a. est.f. est coniunctum ex parte predicati. naꝫ hoc pacto sublata hypotesi que a principio posita est: nihilominus erit impossibile. Et propterea ad sumendum id ppter quod accidit falsum: oportet copulare impossibile ad eos terminos qui dicti sunt a principio eius scilicet qđ est non propter hoc: ⁊ id ponere hypotesim. naꝫ sic propter hypotesim erit impossibile: vt qui ad illorum terminorum id quod deorsum est ⁊ subiectum continuuꝫ sumit: continuabit eos ad hypotesiꝫ propter quā accidit falsum predicatum: vt esto hypotesis: omne.c.ē.a. ⁊.d.sit sub.c. si igitur ita argumentetur: omne.c.est.a. ⁊ omne.d.est.c.ergo omne.d.est.a. id autem sit impossibile: hypotesis omne.c.est.a. cui termini eius propositionis que est non propter hoc accidere falsuꝫ copulantur ad predicatum est propter quā accidit falsum. naꝫ si impossibile est omne.d.esse.a. ⁊ sublato omne.c. esse.a. non amplius illud impossibile accidit: id est propter qđ accidit falsum. Si autem ad horum terminoꝝ id quod sursum ⁊ predicatum est sumit impossibile cōtinuum: non propter accidere falsuꝫ continuabitur ad hypoteseos subiectum propter quā accidit falsum: in syllogismo ergo colligente conclusionem falsaꝫ: talis quidem conclusio sequitur propter falsum prius assumptum: ⁊ non propter verum. nam si conclusio est falsa: necesse est alteram premissaruꝫ esse falsam. Verum de hoc defectu tractatur in primo elenchoꝝ in fallacia ꝫm non causam vt causa.

Caput decimūnonum.

Falsa aūt. Tractat Aristoteles p̄senti capite de falsa ratiocinatione. i. de falso syllogismo: hoc est de syllogismo falsum concludente ponens quasdā propositiōes. Prima ē: falsa ratiocinatio fit propter aliqđ falsum prius positum. nam syllogismus simplex est ex duabus propositiōibus: auctus ex pluribus: si ex duab' fuerit. syllogismus falsus: aut alteram premissaꝫ aut ambas falsas esse necesse est. naꝫ ex veris non conficitur syllogismus falsus. si aūt syllogismus fuerit ex pluribus q̄ ex duabus: si ꝯclusio erit falsa: erit ⁊ aliqua premissaꝝ falsa. Secunda propositio: cautele respondentis contra captiosos argumentantes ⁊ insidiantes veritati observari debent vt si respondens ignoret conclusionem quā vult concludere opponens caveat concedere propositiones vno termino cōmunicantes. Item si respondens sciat conclusionem quaꝫ vult inferre opponens debet cavere q non concedat duas propositiones cōmunicātes in vno termino ⁊ dispositas in modo ⁊ figura ex quibus posset inferri illa cōclusio. Tertia ꝑpositio ē: observatōes

argumentantium contra respondentes veritati obluctantes ⁊ pertinaces sunt due. prima est: opponens debet celare conclusionem quam vult inferre contra respondentem. secunda: si opponens habeat plura media: debet incipere a remotiori: quia per hoc magis latet respondentem. ¶ Quarta propositio: elenchus est redargutionis syllogismus: ⁊ quia redarguimus maxime concludendo contradictorium propositi: ideo diffiniri solet elenchus ꝙ sit contradictionis syllogismus: redarguere etiam solemus per contrarium. nam si concludimus contrarium ⁊ propositum falsum esse necesse est: ideo elenchus videtur habere duas species. primam qua syllogismo redarguimus colligendo contradictoriam. secundam: qua redarguimus colligendo concludendoque contrariam.

¶ Caput vigesimum.

Ecidit autem. Agit presenti capite philosophus de fallacia contrarie opinionis. sicut enim contingit falli credendo aliquam premissam esse propter hoc accidere falsum: que tamen non est: ita contingit falli in opinionibus opinando contraria que non credimus opinari: ⁊ accidit hec fallacia circa syllogismum ex oppositis: ex eo ꝙ in syllogismo ex oppositis supponuntur contraria in propositionibus: sic aliquis putaret se simul opinari contraria esse vel non esse: propterea ostendendum est quando quis conuenienter potest opinari contraria ⁊ quando non. accidit enim quandoque secundum opinionem contraria vel opposita accipientem fieri fallaciam: ita ꝙ aliquis putet scientiam ⁊ ignorantiam simul se habere de eodem: ⁊ fallimur in talibus in positione terminorum. Talis ergo fallacia contrarie opinionis committitur dupliciter. vno modo per media inuicem non ordinata. alio modo per media subordinata. sunt autem media eiusdem ordinis que statutis extremis suam seruant naturalem seriem: vt sint extrema: corpus ⁊ homo: media erunt corpus animatum: animal: media non eiusdem ordinis sunt quando naturalis non obseruatur series: sint extrema: corpus: cignus: media: animal: album. ostendit primo quando est fallacia talis in mediis non subordinatis: vt siquis cognoscat substantiam inesse animali ⁊ ignoret eam inesse sensibili: ⁊ tamen sciat ambo scilicet animal ⁊ sensibile inesse alicui: vtputa homini: decipietur tunc quispiam per diuersos syllogismos ad opinandum contrarias propositiones: vt per istum syllogismum: omne animal est substantia: omnis homo est animal: opinabitur istam: omnis homo est substantia: ⁊ per istum syllogismum: nullum sensibile est substantia: omnis homo est sensibilis: opinabitur istam: nullus homo est substantia: que est contraria prime conclusioni: dicit ergo Aristoteles: vt si contingit idem predicatum pluribus principaliter inesse: ⁊ vni inesse lateat aliquem ⁊ arbitretur nulli inesse: alteri autem inesse sciat: illa autem ipsa sciat eidem inesse: tunc sane secundum opinionem decipitur: vt si omni. b. ⁊ omni. c. primum insit. a. ⁊. b. ⁊. c. insint omni. d. si igitur arbitretur quispiam omni. b. inesse. a. ⁊ omne. d. esse. b. ⁊ arbitretur etiam nulli. c. inesse. d. sed. c. omni. d. eiusdem secundum idem habebit ⁊ scientiam ⁊ ignorantiam: scientiam quidem vt ꝙ omne. d. est. a. hoc syllogismo: omne. b. est. a. omne. d. est. b. ergo omne. d. est. a. ignorat autem predictam propositionem hoc syllogismo. nullum. c. est. a. omne. d. est. c. ergo nullum. d. est. a. Rursus fallitur quis sumendo media subordinata: vt siquis sciatꝰ substantiam inesse animali ⁊ ignoret ipsam inesse corpori: dummodo tamen sciat ꝙ corpus ⁊ animal conueniant homini ducetur ad concedendum conclusiones contrarias per diuersos syllogismos: affirmatiuam per istum: omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia: ⁊ negatiuam per istum: nullum corpus est substantia: omnis homo est corpus: ergo nullus homo est substantia. Consequenter ostendit qualiter contingat opinari propositiones syllogismorum inferentium contrarias sine aliquo incommodo: dicens ꝙ duo sunt modi quibꝰ hoc est possibile. Primus est: quando neutrum opinatur in propria forma: sed vtrumque opinatur in suis premissis: siue opinetur eas in vno syllogismo: siue in diuersis. huius rei sunt hec exempla: siquis sciret ꝙ omnis triangulus habet tres: ⁊ esset. c. idem ꝙ triangulus: ignoraret tamen ipsum esse triangulum: sciret ipsum c. in vniuersali habere tres: non autem in propria forma. Item aliquis potest scire omnem mulam esse sterilem: ⁊ insuper hanc esse mulam: putare hanc fetum habere. Unde contrarii modi sciendi hi sunt: scire scientia vniuersali: nescire scientia vniuersali. Item scire scientia particulari: nescire scientia particulari ⁊ propria. scire in actu: nescire in actu: pugnant etiam inuicem: scire in particulari ⁊ nescire in vniuersali. non potest enim fieri vt quis habeat habitum conclusionum: non tenens principiorum habitum. Modi sciendi non contrarii hi sunt: scire scientia vniuersali: nescire scientia particulari ⁊ propria: scire scientia vniuersali: nescire scientia in actu: scire in particulari: nescire in actu: scire scientia in actu: nescire scientia vniuersali: scire scientia in actu: nescire scientia in particulari. scire scientia vniuersali ⁊ scientia propria est scire habitum habendo: scire autem actu: actum habendo: est scientia in actu: vt cum quicquam sensibilium actu sentiendo cognoscimꝰ: quam Aristoteles vocat scientiam secundum actum agere ac operari. hec de his desectibus dicta sufficiant.

¶ Caput vigesimumprimum ⁊ vigesimumsecundum.

Uando autem. Tractat Aristoteles presenti lectione de conuersionibꝰ terminorum ⁊ consequentiis talium conuersionum: vt his mediantibꝰ sciamus reducere argumentationes imperfectas ad syllogismum perfectissimam argumentationem: inducens septem propositiones. ¶ Prima est: quando syllogismi affirmatiui extrema conuertuntur: hoc est de se inuicem vniuersaliter predicantur: ⁊ medium cum vtroque extremo conuerti necesse est: patet his syllogismis: omne. b. a. omne. c. b. ergo omne. c. a. Item: omne. c. b. omne. a. c. ergo omne. a. b. Item: omne. a. est. c. omne. b. a. ergo omne. b. est. c. Syllogismi in terminis notis formentur isti: omne intelligens discursiue est homo: omne risibile est intelligens discursiue: ergo omne risibile est homo. Item: omne risibile est intelligens discursiue: omnis homo est risibilis: ergo. Item: omnis homo est risibilis: omne intelligens discursiue est homo: ergo. ¶ Secunda propositio est negatiue

negatiue idētidem cōuertuntur sed hac lege: si maius
extremuz medio negatiue conuertitur: ⁊ extremū ex/
tremo negatiue cōuertetur: ⁊ si cuz hoc minori extre/
mo mediuz affirmatiue cōuertitur: ⁊ extremuz extre/
mo negatiue: rursum si cum medium minori affirmati
ue: negatiue extremū extremo ⁊ maius quoqz medio
cōuertetur: vt si omne.c.sit.b.⁊ nullum.b.sit.a.ergo
nullum.c.est.a.Dico igit̄ primo: si.b.mediū ꝯuertat̄
cū.a.maiori extremo: ⁊ extremū cū extremo cōuertet̄:
sic formādo syllogismū: oē.c.b.nullum.a.b.ergo nul/
lum.a.c.syllogismi in terminis notis sic formen̄t: nul/
luz intelligēs discursiue est lapis: oē risibile est intelli/
gens discursiue: ergo nullū risibile ē lapis. Itē: oē risi
bile est intelligēs discursiue: nullus lapis est itelligēs
discursiue: ḡ nullus lapis ē risibilis. Dico secūdo: si.b.
mediū ꝯuertit̄ negatiue cū maiori extremo ⁊ affirma/
tiue cū minori extremo ⁊ extremū cū extremo ꝯuertet̄
vt facto syllogismo: nullū.b.est.a.oē.c.est.b.ḡ nullum
c.est.a.si.b.c.recurrūt: ḡ ⁊.a.c.nā si.c.b.cōuertant̄: de
quocūqz d̄r.b.⁊.c.ergo oē.b.est.c.sicut ⁊ oē.c.est.b.si
igitur verum nō est: nullum.a.esse.c.⁊ nō conuertant̄
negatiue.a.c. aliquod.a.est.c.tunc argumentor p ter
tiam figuram: nulluz.a.est.b.aliquod.a.est.c.ergo ali/
quod.c.nō est.b.at positum est oē.c.esse.b.conuertit̄:
ergo extremuz extremo: qḋ ꝓponebat̄. Itē: sint vere:
nullum.a.est.b.⁊ omne.b.est.c.in quas conuertuntur
b.a.⁊.c.b.quia etiam vera erit: oē.c.est.b.nā.c.b.con
uertuntur: ergo p primus monstratū: nullū.a.erit.c.qḋ
iteruz est ꝓpositum. Tertio dico: si.b.c.affirmatiue cō
uertantur: extremū ad extremū negatiue cōuertitur: ⁊
medium ad maius extremuz negatiue conuertet̄: naz
omni.b.inerit.c.⁊ nulli.c.inest.a.⁊ conuertitur: nulli
igitur.a.inest.c.tunc per secūdā figurā: omne.b.est.c.
nullum.a.est.c.ergo nullū.a.est.b.⁊ nulli.b.inerat.a.
conuertit̄ igitur.a.ad.b.⁊ hic tertius modus solum a
cōclusione: ⁊ extremoꝝ cōuersione cepit: alīj vero nō:
sed a medīj ⁊ extremi cōuersione. dissimili mō syllogis
mo affirmatiuo.i.in cōuersione negatiue primi modi
cū mediuz maiori extremo cōuertit̄ ⁊ extremum extre
mo: ⁊ secūdo cuz medium affirmatiue minori: ⁊ extre
mū extremo: sz nō similiter id syllogismo affirmatiuo:
qḋ ostendit̄: vt sit syllogismus: oē.b.est.a. oē.c.est.b.
ergo oē.c.est.a.nō opz si.b.cuz.a.cōuertat̄.c.cuz.a.cō
uerti: nam hec: omne.b.est.a.conuersa sit secūda figu
ra ex solis affirmatiuis: quo mō nullus sit syllogism⁹:
⁊ si.b.conuertat̄ cum.c.fit tertia figura ex qua nō pōt
colligi oē.a.esse.c.sed solū particularis. verūtamen in
affirmatiuo syllogismo: si mediū vtriqz extremo ꝯuer
titur: ⁊ extremū quoqz extremo cōuerti necesse est. In
hoc ergo cōsistit regula prima: in affirmatiuo syllogis/
mo si extrema cōuertant̄ ⁊ mediū cōuertet̄ cum extre/
mis: in syllogismo autem negatiuo si mediuz cōuertit̄
cū extremis ⁊ extrema inter se cōuertuntur. ¶ Tertia
propositio ⁊ secunda regula est talis: si aliqua duo cō/
uertantur inter se: vt genituz ⁊ corruptibile: similiter ⁊
eorum opposita: ingenitum.s.⁊ incorruptibile: efficiū
tur autē duo syllogismi tales: omne ingenitū aut geni
tum est incorruptibile aut corruptibile: quicqd est in/
genitū est aut genitū: ḡ oē est incorruptibile aut corru
ptibile. Itē: si aliqd est incorruptibile ⁊ corruptibile in
genitū est ⁊ genitū: sz nihil est ingenitū ⁊ genitū: ḡ ni/
hil est incorruptibile ⁊ corruptibile. ¶ Quarta ꝓpō ⁊
tertia regula: si sumantur duo opposita ex vna parte:
vt genitū ⁊ igenitū ⁊ alia duo ex alia pte: corruptibile

scilicet ⁊ incorruptibile: tunc si vnū oppositoꝝ ex vna
parte conuertatur cum vno contrariorū ex altera pte:
vt genitum cum corruptibili: conuertetur etiaz inge/
nitum cum incorruptibili. ¶ Quinta ꝓpositio ⁊ quar
ta regula: si aliquid dicatur de duobus vniuersaliter ⁊
de nullis alīјs quin etiam illa dicantur de ipsis: tūc si
illa duo conuertantur inter se: necesse est tertium con/
uerti cum vtroqz: vt si rationale dicatur de omni hoīe
⁊ omni risibili ⁊ de nullis alīјs de quibus non dicant̄
illa: si homo ⁊ risibile conuertantur inter se: ita ⁊ rōna
le. ¶ Sexta propositio ⁊ quinta regula: si aliqua duo
predicata dicantur de eodem subiecto vniuersaliter:
⁊ vnum illorum conuertatur cum tali subiecto: tūc al/
terum predicabitur vniuersaliter de ipso: patet i istis
terminis: risibile: rationale: homo. ¶ Septima ꝓposi
tio ⁊ sexta regula talis ē: si fuerint duo opposita: vt.a.
⁊.b.i.sanitas ⁊ egritudo: quorum vnum sit eligendū:
vt.a.sanitas: ⁊ alterum fugiendum vt.b.egritudo: ⁊
iīdez duo alia opposita.c.d.i.diuitie ⁊ pauptas: quo/
rum vnum sit eligendum vt.d.diuitie: alterum fugiē/
dū vt.c.paupertas: si.a.iūctum cū.c.sit magis eligen
dum q̄z.d.iunctum cum.b.dico.a.magis eligendum
esse q̄z.d.nam simili modo.a.prosequendū: ⁊.b.fugiē
dum: sunt.n.opposita: ⁊ eodem modo.d.prosequen/
dum: ⁊.c.fugiendum: cum sint opposita: si igitur.a.⁊
d.sint eque eligenda: ergo.b.⁊.c.sunt eque fugiēda:
ergo.a.c.⁊.b.d.erunt eque eligenda: aut eque prose
quēda: ⁊ id est contra hypotesim: cum positum ē.a.c.
magis esse deligeuda q̄z.b.d.si autez dicas.d.magis
esse eligendum q̄z.a.⁊.a.minus: ergo ⁊.b.est minus
fugiendum q̄z.c.ergo.b.d.erit magis eligendū q̄z.a.
c.contra hypotesim. Patet ēt in istis terminis: sit.a.
velle ꝯcedere.b.nolle ꝯcedere.d.ꝯcedere.c.nō conce
dere: magis est eligendū velle ꝯcedere ⁊ nō ꝯcedere:
q̄z nolle ꝯcedere ⁊ ꝯcedere. Itē: sit.a.cordi eē vt grati
ficetur.i.velle gratificari.b.nolle gratificari.d.posse
gratificari.c.nō posse gratificari. Diligi quoqz eligibi
lius est q̄z amicabilis congressio: magis igitur amat̄ i
amicitia q̄z in congressione consistit: si autem maxime
in illa ꝯsistit: ⁊ illa amoris finis est: ꝯgrediendum igit̄
aut oīo nō est: aut id amicitie dilectionisqz gratia faciē
dum: hec sexta regula traditur in moribus q regulis
vsib⁹ nō regulant̄: ⁊ intelligit̄ vbi vnū nō ē in altero:
qz bene viuere magis ē eligendū q̄z viuere: ⁊ tñ non
bene viuere nō ē magis fugiendū q̄z nō viuere. Itez:
esse perfecte bonū magis ē eligendū q̄z esse bonum: ⁊
tñ esse imperfecte bonum minus ē fugiendū q̄z nō eē
bonum: at si virtus ⁊ scientia sic se habent ꝙ virtus sit
magis eligenda q̄z scientia: ⁊ vitium magis erit eligē
dum q̄z ignorantia.

¶ Caput vigesimūtertiū.

Uoniam autem.

Tractat p̄senti capitulo de indu/
ctione his propositionibus. Pri
ma est: quecunqz fides per quan/
cunqz argumentatiōez acquisita i
syllogismum reduci potest: nam
quecunqz credimus: omnia aut syllogismo credimus
aut inductione. Syllogismo dico perfecto aut imper/
fecto: ⁊ inductione pfecta aut impfecta. est nanqz enti/
mema syllogismus imperfectus: exemplum inductiō

implectꝰ: vnde habet inductio plus ꝺ forma argumē/
tationis ꝗꝫ rhetorice alie argumentationes. Diffiniꝉ
ergo inductio seu syllogismus inductiuus hoc pacto:
inductio est colligere syllogismo maiorem extremita/
tem de medio per minorem: verbi causa si eorum que
sunt.a.c.medium sit.b.& licet ostendere per.c.a.inesse
b.sic componimus syllogismuꝫ ex inductione: vt esto
a.longeuum.b.autem non biliosuꝫ.c.autem singuluꝫ
quodqꝫ longeuuꝫ: homo: equus: mulus: coruus: cor/
nix. & syllogismus inductiuus sic formabitur: omne id
quod est homo: equus: mulus, & cetera ē longeuū: om
ne id quod est homo: equus: mulus est non biliosum:
ergo omne animal non biliosum est longeuū: hunc syl
logismum probat Aristoteles per quintam regulā su/
perius adductam: & sic patet in in tertia figura cōclu/
di potest conclusio vniuersalis: & id nosse oportet me/
dium debere esse compositū ex omnibus singularibꝰ:
nam per singula omnia inductio esset. Contra: si indu
ctio esset per omnia singularia: tunc peteret principiū.
Preterea tūc inductio ꝯcluderet de necessitate ꝯ vete
res expositores: q volūt ꝙ īductio bñ ꝓbat: cū sit argu
mētū: non tamē ꝯcludit de necessitate. Solutio est: po
test inductio petere principiū: quando antecedens nō
est magis notū cōsequente: interdum non petit: colli
git de necessitate si sumanꝉ omnia singularia explicite
vel implicite. ¶ Secunda propositio est: syllogismus
qui est ex inductione est prime & īmediate propositio/
nis: nam propositionuꝫ mediatarum est syllogismus ꝑ
mediuꝫ: īmediatarū aūt inductio est. ¶ Tertia propo
sitio: inductio quodāmodo syllogismo qui per mediū
est aduersatur: nam is syllogismus primuꝫ de tertio ꝑ
medium ostendit: inductio vero primū de medio per
tertium: ergo syllogismus natura euidentior est: indu
ctio vero nobis: naꝫ inductio per singularia procedēs
quo ad nos clarior est: ergo & suus syllogismus q per
eadem singularia: non autem per medium procedit:
dicitur autem medium quod naturalē subiciendi pre/
dicandiqꝫ ordinē respicit: vt datis terminis: aīal: hō:
fortes: hō est naturaliter medius.

¶ Caput vigesimūquartū.

Xemplum autēꝫ.
Agit non de exemplo his docu/
mentis. Primuꝫ est: exemplū est
quando primū medio inesse mon
stratur per id quod est simile ter/
tio: opꝫ aūt euidentiꝰ esse & mediū
tertio & primū illi simili inesse: vt
sit.a.maluꝫ: primꝰ terminus.b.aūt cōterminis inferre
bellū: mediꝰ.c.atheniēses thebanis: tertius terminꝰ.
d.vero.thebanos ꝯ phocenses sit simile tertio: si ꝗ vo/
lumus ostēdere syllogismo atheniēses thebanis infer
re bellū malū eē: qꝺ est ostēdere primū de tertio ꝓmu/
tus exēplo sumēdū est ꝯterminis inferre bellū malum
eē: primū de medio ꝑ side tertio: vt hꝰ pacto. thebanos
phocēsibꝰ inferre bellū malū est: ꝗ ꝯterminis iferre bel
lū malū ē: nā huiꝰ ꝯterminis inferre bellū malū eē ex
similibꝰ fides est. ¶ Scḋꝫ documentū tale ē: ex ꝑdictꝫ
exēplis hꝰ pacto formare syllogismū opꝫ: oīs ꝯterminis
iferre bellū malū ē: atheniēses āt thebanis ē ꝯterminis
inferre bellum: igitur atheniēses thebanis iferre bel/
luꝫ malū est. ¶ Tertiū documētū: ē exemplū argumē
tatio cuius antecedens nō se habet vt ꝯsequēs vt ps
ad totum: nec vt totum ad partem sed vt pars ad par
tem: hec est causa ꝙ dicitur: exemplum est quādo vnū
particulare probatur per aliud propter aliquod simi/
le in ipsis repertum: quo fit vt exemplum differat ab
inductione: nam inductio ex singulis omnibꝰ primuꝫ
monstrabat inesse medio & extremi ad extremū nō co/
pulabat syllogismū: exemplū aūt & extremuꝫ extremo
copulat & nō ex oībꝰ manifestat ac ostendit.

¶ Caput vigesimūquintū.

Eductio autem.
Differt de deductione que non
est species argumentationis di/
stincta a syllogismo: potest.n.fie/
ri deductio in omni figura & op/
ponitur per aliquem modum in/
ductioni: quia ipsa habet mediuꝫ
magis notum ſm naturam conclusione & ꝓpinquius
scientie ꝗꝫ inductio: & non est vsus deductionis in arti
bus: cuius quidem sunt duo modi. Primus est: cū pri
mum medio inesse manifestum fuerit: medium autem
postremo immanifestum quideꝫ sed eque aut magis cre
dibile conclusione: nō potest.n.maior esse dubia: quia
sic nulla fieret deductio ad scientie vicinitatem. Secū
dus modus est: deductio secundo modo est cum me/
dium de postremo paucioribus mediis ostenditur ꝗꝫ
primum de postremo: nam omnino accidit mediū po
stremo inesse: proximius esse scientie: vt sit.a.docibile
b.disciplina.c.iustitia: hec ꝓpositio est manifesta: om/
nis disciplina est docibilis: sed hec: omnis iustitia est
disciplina: dubia est: licet aliqui concesserint illā: si er/
go sit aut magis credibile sit.b.c.i.oīs iustitia ē disci
plina.a.c.i.hac.oīs iustitia ē docibilis: hec rōcinatio:
oīs scia doceri ꝑt: iustitia ē scia: ꝗ iustitia doceri pōt: ē
ꝺductio ſꝫ ꝓmū modū: nā viciniꝰ ē vt sciāt.b.inesse.c.ꝑ
qꝺ assumēdo efficiāt.a.inesse.c.hi q eiꝰ rei nōdū sciētiā
habēt. Itē: si pauciora sint media.b.inesse.c.ꝺductio ē:
nā & sic viciniꝰ ē vt sciat qs: vt.si.d.sit q̈drari.e.rectili
neū.f.circulus.g.lūnares figure: si eiꝰ qꝺ ē.e.equari.f.
vnū solū sit mediū: sciłꝫ cū sinuatꝫ lunaribusqꝫ figuris
equalē fieri circulū rectilineo: ꝓpinquus vtiqꝫ fuerit vt
sciat.e.f.ꝗꝫ.d.f.& ē deductio secūdo mō: formeꝉ autē
sic syllogismus: oē equale recte linee pōt q̈drari & cir/
culus ē equalis recte linee: ꝗ circulus pōt q̈drari: hic
minor nō reqrit nisi vnū mediuꝫ ad sui ꝓbationē: sciłꝫ
ꝙ linea q̄ ē quarta ps circuli sit equalis recte linee q̄ ē
quarta ps quadrati: ſꝫ ad ꝓbationē ꝯclusiōis requirunꝉ
plura media. Uerū qñ neqꝫ credibilius fuerit.b.c.ꝗꝫ
a.c.neqꝫ pauciora media fuerint ñ voco deductionē:
si sit etiam minor propositio imediata non erit dedu/
ctio: sed demonstratio.

¶ Caput vigesimūsextū.

Astantia est. Proseq/
tur Ari/
stoteles de instantia seu instanti/
uo syllogismo qui obiectio solet
dici: est enim instantia proposi/
tio opposita propositioni respon
dentis cōtrarie vel ꝯtradictorie:
& dum

⁊ dum a propositione cui aduersatur: nam instātia po/
test esse propositio vniuersalis aut particularis: ꝓpoſi
tionē aūt aut oīo non contingit esse particularē vt in
demonstratiua: aut nō in vlībus syllogismis: vn̄ instā
tia est particularis ad aliquā vlēm premissam. propō
autem ꝯ quam fertur instantia in vlībus syllogismis
nunq̄ȝ potest esse particularis: nam vlīs syllogismus
non efficit nisi ex vlībus ꝓpōnibꝰ: in syllogismis pti/
cularibꝰ ꝓpō pōt ē pticular]: cuiꝰ istātia necessario erit
vniuersalis. quādoqȝ.n. obicimus ad particularem er
go ⁊ instamꝰ. Fertur ergo instantia vlr ⁊ pticulariter
⁊ per duas figuras: nam instantie aduersantes ferunt
propositionū: opposita autē in solis prima figura ⁊ ter/
tia perficiuntur: nam quando quid a quopiam postu/
latur omni inesse: instamus aut vniuersali negatiuo ꝑ
primam figurā: aut particulari negatiuo per tertiam:
ratio autem ꝙ in solis prima ⁊ tertia figura opposita
perficiuntur est: quia vniuersales affirmatiue ⁊ vniuer
sales negatiue statim ⁊ imediate cōcludūtur ꝑ primā
figurā: pticulares āt affirmatiue ⁊ negatiue ꝑ tertiā ꝑꝑ
syllogismū expositoriū qui potissimū fit in tertia fi/
gura: in secunda autem figura nulle enunciationes ꝑfi
ciuntur: ꝙ neqȝ de omni ⁊ de nullo: neqȝ expositio lo/
cum in ea ad quippiam perficiendū habeant vllum:
instantia autē q̄ȝ fieri potest manifestissima ratiocina/
tione colligi debȝ: quo fit vt iure sola prima aut tertia
figura omnis perfici debeat instantia: maxime cū he
argumenādi forme clare manifesteqȝ sint. Exemplis
hec declarātur: sit propositio vniuersalis affirmatiua:
omniū cōtrariorū vna est disciplina: instatur per pri/
mam figuram hoc pacto: nullorum oppositorum est
eadem disciplina: sed omnia contraria sunt opposita:
ergo nullorum contrariorum est eadem disciplina: at
si sumatur contradictoria pro instantia fit syllogismus
in tertia figura hoc modo: horum noti ⁊ ignoti nō est
vna disciplina: notum ⁊ ignotum sunt contraria: ergo
aliquorum contrariorum non est vna disciplina. Si/
militer si vniuersalis negatiua sit propositio: fertur in/
stantia contra ipsam ꝑ primū modum prime figure: ⁊
instantia particularis rite ⁊ cōmode perficit ꝑ tertiam
figurā: hec de instantia.

Caput vigesimūseptimū.

Chos autem. Pre/
sens ca
put est d̄ ichote.i. ꝯsentaneo: signo
⁊ entimemate. Ichos ⁊ signū nō
idem sunt: verum ichos est ꝓpoſi
tio probabilis per extrinseca ⁊ cō/
muniter in re suēta de re coniiciēs
⁊ enuntians: qd̄ enim aliqui sciūt
scientia estimationis vt in pluribus sic factum esse vel
non factum esse in preterito: aut esse aut non esse in
presenti hoc est ichos vocatum: vt homines odio ha/
bere inuidentes: aut diligere amantes. Signum au/
tem intelligi volumus propositionem demonstrati/
uam necessariā vel probabilem: nam id quo existente
vel quo facto prius: est res: vel quo facto posteriꝰ fuit
res: hoc signū est rem ipsā vel fuisse vel esse: vel quo/
niam erit: sunt autem quedam signa que simul cum re
sunt: quedam prius fiunt: quedam re sunt posteriora.
Diffinitur entimema ꝙ est syllogismus ex ichotibus
in secunda ⁊ tertia figura: ⁊ ex signis in prima: sumit
autem signum tripliciter: sicut ⁊ mediū in figuris: vt
si signo ostendatur mulierem grauidam esse per id qd̄
ē lac hēe: sit prima figura hoc pacto: omnis mulier ha
bens lac peperit: hec mulier habet lac ⁊ presertim in
bona quantitate ergo peperit. Et ꝙ sapiens sit studio
sus: si sumitur signum: quia pithacus ē studiosus: id si
gnum est tertie figure: sic arguendo: pithacus est sapi
ens ⁊ est studiosus: ergo sapiens est studiosus. In se/
cunda autem figura fit entimema sumendo signū qd̄
est plus: sicut est medium in secunda figura: iste.n. syl/
logismus: quecūqȝ peperit est pallida: hec est pallida:
ergo peperit: presuppōit tale entimema: pallida ergo
peperit: vnde ex signo conuertibili fit entimema i pri
ma figura: ex inferiori in tertia: ex transcendente in se
cunda: si in antecedente inuenitur subiectum conclu/
sionis: tunc ibi deficit maior: si predicatum: minor. In
prima figura entimema est indissolubile: in tertia exi/
stit dissolubile: in secunda si sit affirmatiuū nihil colli
git: nam nihil prohibet ibi esse syllogismū negatiuū
talem verbi causa: quecūqȝ habent pulmonē respirāt:
pisces non respirant: ergo nō habent pulmones: sup
ponentem hoc entimema: non respirant ergo nō ha/
bent pulmones: vnde vocatur entimema solubile qd̄
non habet necessitatem illationis: indissolubile qd̄ hȝ
necessitatem illationis. In secūda figura si arguat ex
puris affirmatiuis illud entimema solubile est: si ex al
tera negatiua ⁊ altera affirmatiua ⁊ sint ꝓpositiōes ve
re: illud indissolubile est: entimema tertie figure inter
dum solubile est: cū ex particularibus puris syllogisti
ce nihil sequat: quia etiā a particulari ad determinatū
suppositū nō tenet consequentia.

Caput vigesimūoctauū.

Aturas autem.
Tractat postremo de syllogismo
physionomico q ex signis rerūqȝ
indicijs sumitur: quo quidem na/
turas coniectamus: ⁊ primo po/
nit duas suppositiones. Pria ē r
naturas rerum cognoscere ē pos/
sibile: si quis concedat naturales affectus ⁊ passiones
simul corpus ⁊ animam transmutare: vt sunt ire ⁊ con
cupiscentie naturalium perturbationum. Secūda ē: si
aliqua passio insit alicui subiecto vlr ⁊ ꝯsiderāmꝰ agno
scere propriū signum illius: opus est considerare cui
speciei vniuersaliter non consentiat talis passio: sȝ ali
quibus indiuiduis sic ⁊ aliquibus nō: ⁊ videre qd se/
quitur illam passionē in illo subiecto cui inest: qr illud
debet poni signum illius passionis: vt fortitudo ⁊ au
dacia ꝯspicitur in oibus leonibus: ⁊ in qbusdā hoībꝰ
⁊ in qbusdā non: ideo si habere maximas sūmitates ⁊
partes supiores sequat hoiē forte: tunc illud indiciū
erit fortitudinis: cū positū sit vnius vnum eē signum.
Deinde introducit vnam questionem: si tota species
duos affectus proprios sibi vendicet: vt leo fortis est
⁊ magnificus: cōmunicatiuus prede leōculis ⁊ leene:
quo modo cognoscemus illoꝝ signorum que proprie
affectum comitant: vtrum vtrius erit. Solutio: si sint
due passiones vnius subiecti: ad cognitionē signi viuꝰ
videndum est in quo reperiatur vna passio ⁊ non alia
⁊ qd̄ signū ꝯsequat eā in illo subiecto: quia illud debet
poni signū eius in illo subiecto cui ambe insunt: sicut

leoni insunt due passiones: fortitudo ⁊ liberalitas. Si ergo velimus cognoscere que sunt signa illarum debemus aspicere ad subiecta in quibus ille passiones diuisim reperiuntur. concludendum est ergo naturas rerũ syllogismo physonomico cognosci posse in prima figura supponendo mediuz conuerti cum maiori extremo: sicut esse animosum: ⁊ habens magnas prominẽtias: conuertuntur: mediuz autem se habet in plus q̃z minus extremuz: maioris enim ambitus est esse animosum q̃z esse leonem: ⁊ formetur iste syllogism⁹: omnis leo habet magnas prominentias: omne habens magnas prominentias est animosum: ergo omnis leo est animosus. Hec sunt que cursim circa libros priorꝫ dicta sint: quia festino ad libros posteriorum in quib⁹ maxima preclarissima igenia vestra exercere desidero subtilissimis ⁊ profundissimis speculationibus. Ueruz cum de syllogismo physonomico hic tractatum sit: vt vobis rem gratam ⁊ perutilem faciam: cras de signis naturas hominuz indicantibus nõ despiciendis pertractare institui.

Digressio.

Homo q̃ sit subiectus celo certissimuz est quo ad sanitatem ⁊ egritudinem ⁊ operationes sensitiuas: intellectio ⁊ volitio subiciuntur celo indirecte propter colligantiam intellectus cum viribus sensitiuis: inclinat itaqꝫ celum ⁊ nõ cogit: sapiẽs enim dominabitur astris: quare quibusdã documẽtis signa quedã subiciã que ex varijs auctoribus collegi: que quidem si ad bonum inclinabũt: ratio poterit amplius perficere: si autem ad malum: recta ratio poterit emẽdare ⁊ ad oppositũ inflectere: iccirco in brutis certiores coniecture hñtur q̃z in hoibus: q̃ supra sensuales affectus potẽtiaz moderatricẽ nõ habeãt.

Sit ḡ primũ documẽtũ tale. Corp⁹ inueniꝫ pparuũ: pergrande: mediũ: incõmensuratuz: cõmensuratũ reperiũtur ⁊ homines leues carne: duri ⁊ molles. Sunt homines pparui ſm Aristotelem pstãtes ingenij acumine: prompti in aprehendendo ⁊ cognoscendo: ⁊ h̃ quantuz est ex ipsa quãtitate corporis absoluta ⁊ quãtum est ratione spatij in quo est: naz ratione cõplexionis naturalis posset esse oppositũ: nã in illis sanguis arterialis ⁊ spiritus ⁊ calor naturalis statim ⁊ velociter a corde prouenĩũt ad cerebrũ ⁊ ad virtutes cognoscitiuas: sꝫ ergo dictas corporis dispõnes sunt alij tardi: quidã fortes: nõnulli hebetes: aliqd obliuiosi.

Secundum documentuz sit tale. Forma capitis optima est sicut pila leuiter cõpressa ab vtroqꝫ latere: hñs eminentiam anteriorem ⁊ posteriorez: ⁊ vbi sunt tempora sit aliquid planitiei. Caput minutulũ ⁊ in paruitate superfluum necessario est maluz: denotatur enim ibi cerebrũ esse paruuz ⁊ similiter craneuz. Caput magnũ proportionatũ corpori ⁊ precipue collo: ita q̃ collum sit forte ⁊ mediocriter grossum cum fortibus neruis ⁊ grossis laudatur. Caput magnum non proportionatum indiciuz est fatuitatis. Capita pineata: cacumina taqꝫ ad moduz pinee sunt prorsus detestanda. Hoies hñtes caput spericũ reperiunꝫ iportuni: auari: iuidi: ⁊ parue discretõis. Caput mediocre ⁊ ad oia mẽsuratuz ingenio denotat excellentem: perspicacem: ⁊ liberalẽ: ⁊ sepenumero timidus reperitur. Diuersitas quoqꝫ capillorum indicat non paruam morum diuersitatem ſm q̃ capilli existunt plani: erecti: crispi: densi: albi: subalbi: rubei: citrini: nigri: cani: flaui: longi.

Tertium documentum sit tale: frons reperitur parua ⁊ angusta: magna: rotunda: quadrata: oblõga: tensa: tranquilla: seuera: demissa: eleuata: contracta seu nebulosa. Parua frõs ostendit indocilitatez: magna tarditatem: rotunda iracundiam. Frõs quadrata laudaꝫ cũ debita quãtitate in longitudine ⁊ latitudine. Frõs tensa indicat homines adulatores: trãquilla mites: seuera audaces: demissa tristes: eleuata liberales: nebulosa crudelem ⁊ homicidam. Supercilia inueniuntur coniuncta: diuulsa: multũ pilosa: densa: rara ⁊ mẽsurate magnitudinis: longa: directa: lineata: ⁊ plixa: curuata ⁊ arcuata. cõmendantur supercilia rara ⁊ mensurate magnitudinis: cetera vituperantur pro maiori parte.

Quartum documentuz sit tale: aures parue malignitatem denotant: nimium rotunde indocilem arguunt: oblonge inuidum indicant. aures latentes ⁊ capite recto modo fixe pigritiam ostendũt. optime sunt aures moderate: qui habet auriculas magnas ẽ multum fatuus: hoc excepto q̃ est bone inuentiõis ⁊ memorie ⁊ longeuus.

Quintum documentũ sit tale: oculi septem tunicis ⁊ tribus humoribus confecti alij sunt nigri: qdã subalbidi: aliqui existunt glauci. Habẽtes oculos grossos sunt timidi: ⁊ pusillanimes: inuerecundi: loquaces ⁊ stolidi: non multum vident habentes oculos eminentes ⁊ iudicantur fatui: oculus pfundus est boni ⁊ acuti visus. Cuius oculi mouentur velociter ⁊ visus ei⁹ est acutus ⁊ talis homo est fraudolentus latro ⁊ ifidelis. Oculi pparui indicant pusillanimitatẽ: permagni tarditatem. Mediocres signum sunt bone dispositionis. Si fuerint oculi positi in corporis lõgitudine demonstrant hominez deceptorẽ ⁊ fraudatorẽ. Iste ergo varietates oculorum: vt q̃ oculi sint parui: magni: cõcaui: eminentes: subnigri: subrubescentes: cesii: flauẽtes: lucentes: discolores: indicia sunt manifesta diuersitatum in moribus.

Sextum documentum sit tale: nasus longus ad os protensus significat probitatez ⁊ audaciaz: mores pessimos indicant nares magne ⁊ ample. Nasus aqlinus magnanimitatis est nota. Simus luxurie ⁊ impetuositatis: ⁊ pusillanimitatis. Nasus acut⁹ ⁊ subtilis hominem ostendit iracũdũ. Cõstat ergo has esse nasi varietates: aquilinus: simus: acutus: patens ⁊ apertus: rotundus ⁊ obtusus.

Septimuz documentũ: facies plana carens tumorositate significat litigiosuz: discolũ: iniuriosum ⁊ inuidum: est. n. facies tota figura hominis ⁊ vniuscuiusqꝫ psone cognitio: vultus vero dictus ẽ: eo q̃ p eũ volũtas ostenditur animi: ſm volũtatẽ. n. mutaꝫ in varios motus. facies carnosa indiciũ ẽ luxurie ⁊ timiditatis: macilẽta sollicitudinis: magna tarditatis. Qui habet gracilẽ faciẽ ẽ circunspectus in opibus suis ⁊ subtilis intellectus. Qui habet oblongã faciem ẽ iniuriosus: grossa facies cuz maxillaz grossitie grossam ⁊ hebetẽ denunciat naturã. Sũt igiꝫ he cõditiones faciei: vt sit pnigra: palba: fusca: flaua: rufa: rubea: flãmea.

Octauũ documentũ: mẽtũ plixũ habẽtes sunt iracũdi: asperi ⁊ crudeles: q paruũ ⁊ breue mentũ habẽt simites ⁊ inuidi existũt. ⁊ si mentũ ad gulaz porrexerit sub quo sit copia carnis luxuriosuz maximuz attestaꝫ. Utili⁹ mẽtũ ẽ ɔmẽsuratũ ſm aliquã sui ptẽ ad quadraturã accedẽs. Itẽ si longe plixũ descendat ad mentuz dolis assuetã mentẽ ostendit. Mentũ acutuz ⁊ subtile

carne

carne nudatum significat hominem audacem ⁊ dedignosum. Curuuz significat rudes ingenio ⁊ pessimos in moribus: principalia membra indicant magis: cuz dent materie magnitudinem ⁊ paruitatem a principio generationis. Insuper spissitudo barbe ⁊ vniuersaliter magna pilositas caloris ⁊ humoris substátialis ⁊ naturalis vigoris est indicium. detestandi sunt habétes barbam rubram: cum sint luxuriosi: deceptores: mendaces ⁊ precipuum cumulum vitiorum. barba bene ordinata ⁊ composita indicat hominem bone nature ⁊ rationalis conditionis.

¶ Nonum documentum: qui habet latum os est bellicosus ⁊ audax ⁊ gulosus: ⁊ cum vltra mensuram os dilatatur ac si recisum existat ⁊ deductum veracem ⁊ imitem impium bellicosumq; significat: belluis marinis comparatum. Cuius oris fuerit parua clausura ⁊ apertio significat hominem pacificum timidum ⁊ nó fidelem. Item labra subtilia mollia denotát magnanimuz: subtilia dura magnanimum: grossa fatuum. Rursus quibuscunq; canini dentes longi sunt ⁊ firmi ⁊ pr(o)pe ad exteriora se exponentes gulosum malum atq; irascibilem designant: canibus vel apris comparatuz: Cuius debiles sunt dentes: rari: ⁊ minuti: eius totuz corpus est debile: ⁊ sunt breuis vite. Dentes grossi ⁊ lati siue declinent foris siue intus significant hominez vanum lasciuum simplicem ⁊ ingenuum bouinum attestant. Amplius lingua subtilis longa rubra laudat: lingua grossa ⁊ lata ⁊ alba vituperat. Preterea: vox fortis denotat hoiez iniuriosum: grauis in acutú finiés timidum querulosum: grauis moderata forté: mollis sine intensione mansuetum: acuta fortis iracundum: varie igitur sunt vocis diuersitates diuersa denotantes. Vlterius: collum grossum: inuenitur longum: gracile: carnosum: perbreue: moderatum.

¶ Decimum documentum: in manibus sunt multe diuersitates: sm q(uod) digiti sunt copulati: curti ⁊ crassi. Vngues lati albi subrussi inueniútur ⁊ angusti: oblongi: obliqui: exigui. Item pectus ⁊ venter varia indicant sm q(uod) sunt cum pilo vel sine pilo: ⁊ sm q(uod) pectus est amplum ⁊ compactum. Vmbilicus longus vituperatur: equalis laudatur. Pecten si sit osseus acutus significat hominez forté: si carnosus pinguis mollé. Coxe neruose indicant fortem; carnose effeminatuz. Crura reperiuntur neruosa grossa: neruosa subtilia: grossa informia. Item ex pedibus sm q(uod) sunt stricti: parui: recti: neruosi: ex cauillis: anchis: motibus ⁊ ambulationibus indicia multa perquiruntur: he de signis physionomicis in generali dicta sufficiant.

¶ Vndecimum documentuz sit tale: chyromantia est tanq; ramus physionomie. Manus enim habet tres partes: prima dicitur rasseta: secunda vocatur palma: tertia vero est pars quinq; digitorum: quorum primus dicitur pollex cuius est mons seu tuberculus veneris: index est secundus cuius est tuberculus iouis: mons digiti medij est saturni: digiti ánularis est tuberculus solis: auricularis est mons mercurij. In manu reperiútur quattuor linee vniuersales naturales. Prima dicitur linea vite cordis: seu cardiaca sm quam iudicatur longitudo vel breuitas vite: potest enim illa linea esse longa: lata p(ro)funda: bene colorata: stricta: subtilis: pallida: rubea: tortuosa. Secunda vocatur media naturalis: eo q(uod) per mediam manum extendatur: vel dicitur viuifica vel linea prosperitatis vel sinistra trianguli ⁊ ista sumit principiú ab ortu prime linee vite inter pollicem ⁊ indicé: que quidem linea videt cerebro: ⁊ varia portendit sm q(uod) est recta: longa: curta: giratiua tortuosa: discontinua: continua: profunda. Tertia linea dicit basis trianguli seu linea epatis que iungitur p(re)dictis lineis: ⁊ ista linea quádoq; app(ar)et: interdú nó tota apparet: spatiú interceptú iter noiatas tres lineas vocat triangulus: hec tertia linea potest reperiri lóga: profunda: lata decenter: continua: bene colorata: discontinua: pallida: male colorata: ex triangulo his lineis cóstituto ⁊ eius angulis sup(re)mo: dextero: sinistro multa indicia solent sumi. Quarta linea dicitur mensalis eo q(uod) mensam palme constituit ex vna parte: vel nominatur moralis quia mores ostendit: ⁊ circuit hec linea tres digitos: auricularez: annularez ⁊ mediuz: ex qua multa accipiuntur signa sm q(uod) est continua: longa: lata: profunda: grossa: subtilis: rubea: his quattuor lineis principalibus multe coniunguntur: dicte illaruz sorores. Merito tuberculoruz dictorum cognoscitur de cuius planete natura existat. Qui sunt de natura saturni habent multas lineas plusq; alibi. De ioue sunt q(ui) habent lineas in radice indicis pulchras: ⁊ hoc itelligitur quando tuberculus est tumidus: clarus: nitidus ⁊ latitudinales lineas habuerit: Illi sunt d(e) natura martis qui habent lineam vite ⁊ mediam naturalem coniunctas quo ad vniformitatez colorum. Qui habuerit solem in bono loco in sua natiuitate habet lineas subtiles in radice digiti solis plusq; alibi. Qui habent venerem habent tres lineas que vadunt versus digituz iouis ⁊ ex alia parte terminantur cum radice digiti veneris. Qui habent mercuriuz male applicatuz ad alias planetas sunt pessimorum moruz: qui bene: bonarum existunt conditionum. Lunatici pro nihilo habétur. Inuenio ergo multos pronosticádi modos quorum primus ⁊ supremus est astronomia ⁊ astrologia. Secundus est geomantia per punctuationem. Tertius est physionomia. Quartus est chyromátia. Quintus est pyromantia que fit cum pila cerea proiecta in ignem congruum ⁊ sue forme transmutatione ab oriente ⁊ occidente. Sextus modus est spatulamantia. Septimus hydromantia q(ue) fit supra aquam. Octauus est aeremantia. i. quidaz effectus aerei per quos affertur scientibus iudicium. Nonus est necromantia: que fit inuocatione vmbrarum ⁊ demonuz. Decimus modus sunt auguria: que animalium fiunt obuiatione: aut garritu seu volatu auiú. Vndecimus modus sunt somnia antecedentia. Duodecimus est litteramantia. Ad presidia ergo syllogismi physionomici tantilla satis sint: sequenti lectione librum posteriorum tantum a vobis concupitum deo fauente auspicabor.

Finis priorum.

astronomia
geomantia
phisonomia
chiromantia
piromantia
spatulamantia
hidromantia
aeremantia
necromantia
sompnia
litteramantia

C Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in primū librum Posteriorum analecticorum Arist. ⁊ Auer. quam quidem ordinauit magister Michael Parasaccus de Pontremulo Artiū ⁊ Medicine candidatus.

C Caput primum.

Omnis doctrina ⁊ oīs disciplina ītellectiua ex p̄existenti fit cognitione. Manifestū ē āt hoc speculantib⁹ in oēs. mathematice.n. sciarum p hūc modū fiūt: ⁊ aliarū vnaq̄q3 artiū. Simil͛r aūt ⁊ circa orōnes q̄ p syllogismos ⁊ que p inductionē. Utreq3 eīz p prius nota faciūt doctrinā. he qdē accipiētes tāq̄ā a notis: ille v̄o demōstrātes vl'e p id q̄d est manifestū singulare. Simil͛r aūt ⁊ rhetorice psuadent. aut enim p exempla q̄d est inductio: aut per enthimema quod quidem est syllogismus.

C Quia syllogismus in cōmuni contrahebatur p differentias formales ad syllogismos prime: secunde ⁊ tertie figure: per differentias autem naturales descendebat in syllogismum demonstratiuum ⁊ dyalecticum: iccirco posteaquam superiori volumine de syllogismo in cōmuni tractatum fuit; necnon ⁊ de syllogismis trium figurarū/ p̄senti libro de demonstratiōe differendum est: cuius beneficio in nobis aggeneratur assensus scientificus: exigebat nāq3 conclusio cui assentiebatur assensu scientifico: vt premisse ex quibus deducebatur existerent prime: vere: īmediate: priores: notiores: causeq3 conclusionis: hec est libri intentio. Inscribebatur autem presens volumen hoc mō: īcipit liber posteriorū analecticorz. i. posteriorū resolutionū. Uel q2 est d̄ demōstratōe: que est posterior syllogismo simpliciter: resolutio.n. tantum valet quantum syllogismus: ⁊ huic libro non erat aliud nomen impositum: sed bene erat nomen peculiare libro de syllogismo dyalectico: nomen aūt cōe plurib⁹ remanet illi cui nō ē nomē īpositum: prio topicorz capite. 3. Uel iō sic intitulat: q2 hic agit de resolutōe ɔsequētis: que ē posterior resolutōe cōsequētie: de qua qdez tractat in libro priorū. Uel sic dr̄ q2 in maiori pte hic Aristoteles determinat de forma: vbi aūt loquit d̄ materia: illa po inuentiua nominat: auctore Boetio in principio topicorum Ciceronis. Uerū de his diximus diffuse primo priorū: patet etiam ordo huius libri ad alios: naz īmediate sequitur libros priorū ⁊ antecedit librū topicorum ⁊ elenchorū. Quod itaq3 facit difficultatem in proposito est: nūquid demonstratio habeat rationem subiecti scibilis: pars affirmatiua solet approbari: naz p diffinitionē demōstratiōis pāt de demōstratōe pbari pprietates ⁊ passiōes: ergo demōstratio ē subiectuz scibile. Itē ad iterrogationē factā p quid ē d̄rō: eōuenīēter rñdemus q2 ē syllogism⁹ ig̃ syllogism⁹ cū nō sit spēs d̄ronis: erit gen⁹ illi⁹ ig̃ demōstratio erit subiectū scibile. Pars v̄o negatiua ita cōuincit: syllogism⁹ trahitur ad demōstrationez p differentiam mālem: ergo demonstratio nō est species syllogismi. Solutio ē: est iste terminus demonstratio subiectū intelligibile respectu p̄dicatorz primi modi: scibile merito p̄dicatorz secūdi modi: ⁊ licet syllogismus contrahaf ad demonstrationem per differentiā se tenentē ex parte premissaruz que sunt materia syllogismi: quia tamen premisse que stant sub demonstratione nō possunt stare sub syllogismo dyalectico: iccirco non se habet iste terminus syllogismus ad demonstrationē ⁊ syllogismū dyalecticum: veluti hoc nomen homo ad hoc q̄d dico homo albus: homo niger: quare hec ppositio: hō albus est hō: non potuit esse per se: nec necessaria: at ista: demōstratio ē syllogismus ⁊ necessaria ⁊ per se palam existit: vnde p̄misse ordinate in modo ⁊ figura sunt syllogism⁹: si sint prime: vere: īmediate: priores: notiores: causeq3 sunt demonstratio: si pbabiles fundant hanc intentionem syllogismus dyalecticus. his ergo explicatis tēpus est vt ad expositionez textus Ari. deueniamus.

Partitur primus liber posteriorz mea ɔsuetudine in capitula. 29.

C Sententia primi stat in tribus documētis. Primū sit tale: supponens Aristoteles scire esse: ⁊ demonstrationē esse: moduz inducit ⁊ viam qua scimus ⁊ addiscimus: soluēs antiquorz obiectōes in hoc primo caplo. nullus.n. artificis officiū est stabilire suū subiectuz esse syllogismo cathegorico: neq3 a priori: neq3 a posteriori. modus aūt quo hō scit ⁊ addiscit hac ppōne explicatur: oīs doctrina ⁊ oīs disciplina intellectiua ex p̄existēte fit cognitōe: cuius clarissimus sensus talis existit: notitia cuiuscūq3 cōclusionis: cuiusuis argumenti cuiuslibet facultatis ex antecedente pendet p̄missarū cognitione. Series ergo verboruz Ari. talis est: oīs doctrina: oīsq3 disciplina intellectiua ex p̄cedente oritur cognitione. Dicit Auerrois: oīs doctrina ⁊ oīs disciplina pducta est qdem per scientiā p̄cedentez disciplinato: ⁊ si non: nō esset possibile ei: vt doceat aliqd. ⁊ ratio est: nam omne potentia ens precedit actu ens in eo in quo fit. 2. de aīa. 55. 56. est quippiā sciens: quatenus capax est discipline: ⁊ cum exit de potētia remota ⁊ essentiali vere docet ⁊ disciplinat: non autē vere alteratur: neq3 vere patitur: vnde aduertendum est: alteratio est duplex: spiritualis scilicet ⁊ corporalis: spirituali qn̄q3 abolet ignorantia succedente doctrina: sepe ad ɔsiderationē reuocamur nihil amittēdo: ⁊ tūc pprie nō dicimur alterari: alteratio nāq3 spūalis pfectiua ppria est qn̄ mutamur ex oīo ad opatōez: ⁊ ex ignorātia ad sciētiaz: cōcedenda ē ⁊ alteratio spūalis ipfectiua qua scilz scia obliuiscit aut depdit: enumerant aūt. 2. d̄ aīa. 57. tres modi qbus hō adipiscit aliquā facultatez: ⁊ sunt: disciplinatio que respicit sciaz acq̄sitā p inuentōez: doctrinatio que ē respectu notitie a doctore extrīseco acquisite: ⁊ rememoratio que est respectu notitie iterate postq̄ā oblita fuerit: ergo poterit q̄spiā p seipsuz discere q̄d nescit: doceri aūt nō nisi altero tradente: ⁊ cū qs discat ⁊ altero tradēte ⁊ p se: inferat oēm doctrinā disciplinā appellari posse: nō aūt oēm disciplinā doctrinā. Uerz cū ɔiugatio cōmittat siue supius inferiori: siue inferius supiori aiponaf ⁊ p̄sertim mediante copula: ly ⁊ in pn̄ti ppōne tenebit expositiue ⁊ erit sensus: oīs doctrina. i. oīs disciplina ītellectiua ex p̄existēte fit cognitione. Sz querent iuniores nūqd disciplina dicat d̄ solis ɔclusionib⁹. ⁊ videt q2 nō: naz formato hoc syllogismo: oīs triāgulus hz tres duob⁹ equales: iste q est in semicirculo ē triāgulus: ergo iste q ē in semicirculo hz tres duob⁹ equales. d̄ minori ppōne dicit Aristoteles

quorũdaʒ.n.hoc mõ disciplina est. Item: nihil phibet vt maiorẽ ppõnem ⁊ minorẽ interduʒ discamus p nos ipsos: interduʒ altero tradente: ergo pmissaruʒ notitie doctrine disciplineqʒ dici poterũt. Solutio ẽ: cuʒ dixit Aristoteles parũ infra: quorũdam hoc modo disciplia est: intendebat ponere differentiaʒ inter cognoscere ⁊ discere: vt patebat ibi: pro nũc dico qꝫ propriyssime loquendo conclusionũ sunt cognitões que dicuntur doctrine ⁊ discipline: ⁊ si pmisse doceant: habent tunc rationem conclusionũ. nihil eniʒ aliud volebat Aristoteles per istam ppositionẽ: ois doctrina ⁊ ois disciplina intellectiua ex preexistenti fit cognitione: nisi qꝫ non poterat quispiaʒ assentire alicui cõclusioni si prius notitia premissarũ nõ pcesserit: ⁊ hoc est qđ dicit Lynconiensis: scientia principioꝝ nõ est acqsita per doctrinam: qꝛ nõ docemur: neqʒ addiscimus nisi illud qđ cum primo concipimus est nobis dubiuʒ vel apparet falsiʒ ⁊ post dubitationẽ vel contrariã opinionẽ manifestat̃ nobis eius veritas: nec soluʒ illud voco doctrinam qđ ab ore doctoris audimus sed scripturã etiã quã loco doctoris accipio: ⁊ vt verius dicamus: nec qui exteriꝰ sonat: docet: nec littera scripture exterius visa docet sʒ soluʒ mouent hec duo ⁊ excitant mentẽ: sed verus doctor ẽ qui mentẽ interius ⁊ intellectũ illuminat ⁊ veritatem ostendit: ⁊ vt reor: est intellectus agens.

Propositio itaqʒ pposita manifesta ẽ speculantibus in oẽs facultates: mathematice.n. scientiarũ prime ob certissimũ quẽ seruant pcedendi moduʒ p huc moduʒ fiunt: ⁊ reliquarũ artiũ vnaqueqʒ. Dicit Auerrois: hec enũciatio apparet ⁊ veritas p inductionẽ: qđ est: scientiaruʒ doctrinaliuʒ.i. mathematicarũ insigni apertoqʒ modo pcedentiũ ⁊ qđ similat̃ ei qđ est ex rebus speculatiuis: cũ pscrutat̃ res apparet qꝫ scientia cõprehensa ex doctrina preceptoris erit qdem ex sciẽtia pcedẽte discipulo: noie ergo artis intellexit Aristoteles sciẽtias: doctrinas disciplinasqʒ alias a mathematicis. Ubi obseruanduʒ est: qnqʒ sunt habitus intellectuales qbus hõ non mentit̃: sciẽtia: intellectus: sapiẽtia: prudẽtia: ⁊ ars: sciẽtia vt cõtra distiguit̃ cõtra artẽ partit̃ in speculatiuã ⁊ practicã: sciẽtia practica: alia est factiua: alia actiua: propterea sciẽtia practica factiua nõ est ars: sciẽtia practica actiua nõ est prudentia. naʒ prudẽtia ⁊ arte quis cõsentit ppositionibus cõtingentibꝰ: quantis sciẽtia ppositionibus necessarijs.

Item: apparet ⁊ veritas predicte ppositionis circa oratões.i. sermones ⁊ disceptationes ⁊ que p syllogismos ⁊ que p inductionẽ pcedunt. Dixit aũt p syllogismos in plurali ⁊ p inductionẽ in singulari ad denotandum qꝫ vna ppositio vniuersalis pluribꝰ modis syllogizari põt: ⁊ tñ vno modo iduci. Utreqʒ.n. oratões ⁊ syllogistice ⁊ inductiue p prius nota efficiũt doctrinã: he qdẽ.i. syllogistice sunt accipiẽtes ppõnes vt a notis incipientes ⁊ sunt ppões quas cões hñt q disserunt: quasqʒ ɔfitent̃ ⁊ approbant. ille vero.i. inductiue sunt demonstrãtes vniuersale.i. inferẽtes ppõneʒ vniuersaleʒ p id qđ manifestũ est singulare: notitia ergo cõclusionis deducte ⁊ p syllogismũ ⁊ p inductiõeʒ pẽdet ex ãtecedente pmissarũ cognitõe. Asserunt aũt vniuersale posse induci p tam cognitũ singulare denotans ad inductionẽ demõstratiuã vnã tantũ singularẽ sufficere nõ ad topicã inductõeʒ. Idcirco notandũ est: qꝫ inductio demõstratiua accipit ⁊ cõcludit vlem ppõneʒ: que põt esse premissa in demonstratõe: inductõe topica colligit̃ ppositio que pmissa syllogismi dyalectici fieri põt: inductõe sophistica inferunt̃ premisse syllogismi sophystici: quare inductõe demõstratiua nõ ẽ iducẽda ppositio vniuersalis p oia singularia sʒ p vnũ aut per plura: ⁊ quidã egent multis: alij paucis fm qꝫ sunt boni exercitatiqʒ ingenij.

Preterea: eodem quoqʒ modo ⁊ rhetorice persuadent: aut per exempla: quod scilicet persuadere per exẽpla tantum valet apud oratorẽ quãtũ suadere p inductionem apud logicum: aut per entimemata: quod quidem persuadere per entimemata est veluti persuadere p syllogismũ apud logicũ. Entimemata quoqʒ plura sine additõe aliqua vere syllogismũ cõstituũt: ex multis aũt exẽplis nũqʒ format̃ inductio nisi addatur solita particula ⁊ sic de singulis: ⁊ ideo dictũ est in textu: per entimemata qđ vere est syllogismus: ⁊ p exẽpla qđ est inductio. Dicit Auer. ⁊ silr q scit aliqđ p viã exempli ⁊ sufficiẽtie.i. entimematis: primo celi 22. ratio demõstratiua cui sensus attestatur dicitur sufficientia ⁊ certissime fidei.

Dupliciter aũt necessariũ ẽ pcognoscere. Alia nãqʒ qꝛ sunt prius opinari necesse est: alia vero quid ẽ qđ dicit̃ itelligere oʒ. Quedam aũt vtraqʒ: vt qꝛ oẽ qđ est aut affirmare aut negare: verũ est qꝛ ẽ. Triangulũ autẽ quoniã hoc quid significat: sʒ vnitatẽ vtraqʒ quid signat ⁊ qꝛ ẽ. non eniʒ similiter horum vnũquodqʒ manifestũ nobis est.

Secundum autem documentum sit tale: Cum officium demonstrationis nullum aliud sit nisi patefacere quia est passionis: preter huiusmodi quia est passionis: cetera que in demõstratione competunt̃: precognoscenda esse oportet. Inueniũtur aũt qnqʒ in demonstratiõe: qꝛ ẽ premissarũ: qꝛ ẽ subiecti: qꝛ ẽ passiõis: qđ subiecti: ⁊ qđ passiõis: quoꝝ qnqʒ quattuor pcognoscũtur. Series ãt verboꝝ Aristotelis talis est: dupliciter necessariũ ẽ pcognoscere.i. duo sunt pcognoscẽdi modi: necesse ẽ nãqʒ opinari alia pcognita prius quia sunt: quedã qđ nomẽ significet pintelligere oportet: alia pcognoscunt̃ vtraqʒ specie pcognitõis: Un illa ppositio: de quolibet ente dĩ affirmatio vel negatio: pcognoscit̃ qꝛ ẽ.i. qꝫ ẽ vera: ⁊ attulit Aristoteles exẽplũ de prima dignitate: ⁊ vteret̃ ppositõibꝰ vlibꝰ ad oẽs facultates. Triangulũ aũt qꝫ hoc suo noie designat: ⁊ p triangulũ intelligit primã passionẽ geometrie: ẽ.n. hoc primũ geometrie theorema: supra oẽm datam lineam est triãgulus equilaterus: sed vnitatẽ opʒ precognoscere vtraqʒ specie pcognitõis ⁊ qđ significat ⁊ qđ qꝛ ẽ: ⁊ exẽplũ subiecti sint vnitas que pprium est arithmetice subiectũ: hec eniʒ tria: dignitas: passio ⁊ subiectũ: qꝛ nõ silr cognoscũt̃: et eodẽ mõ nõ pcognoscũtur. Dicit Lynconiẽsis: duplex ẽ pcognitõis via a simplicioribus in cõposita ⁊ hãc reor eẽ viã syllogisticam: ⁊ a cõpositis ad simpliciora: ⁊ hec via ẽ iductiua hic p modũ diuisiõis: posteriꝰ loco suo dicent̃ hec duo qđ ⁊ qꝛ p modũ verificatõis.i. distincte.

Auer. dicit̃ prio: sciẽtia fm quã oportet pcedere est fm duos modos: aut sciẽtia vt sit inuẽtũ aut nõ inuẽtum: ⁊ hec est sciẽtia q̃ dĩ verificatio: aut scientia super quã significet nomẽ rei: ⁊ illa ẽ que noiat̃ formatio.i. verificatio ⁊ formatio appellant̃ pcognitões: verificatio ptinet ad secũdã opationẽ intellectus: formatio ad primã: cũ sit notitia incõpleta: ⁊ ppterea de quibusdã oportet vt pcedat addiscẽti sciẽtia que iuenit̃ tñ: ⁊ de quibusdã

quibusdā opȝ q̄ p̄cedat ⁊ sciat ex re ipsoꝝ sciētia significans nomē ipsoꝝ tm̄: ⁊ de quibusdā oportet vt p̄cedat ⁊ sciat quid significet nomē ipsi⁹ rei: ⁊ q̄ ipsa res est inuēta: ⁊ illud ē: q: sciētia in inuētiōe rei ē p̄ter sciētiam quid significet nomē ipsi⁹: itaq̄ȝ scit nomen quid significet ⁊ nō scit inuētio ipsi⁹ ⁊ nō cōuertit hoc: sed oportet illū q̄ scit inuētionē rei vt sciat significationem nois. Sēsus est: hec qnq̄ȝ qd nois: si est subiecti: quid rei: questio q: ē: questio ꝓpter qd talē iter se hēre ordinē ꝯstat: prius de subiecto aliquo debemus p̄scire qd nois postea inquirere si est: ⁊ hec qō si affirmatiue terminatur: queritur quid rei: moꝝ queritur quia est idest vtrum homo sit risibilis: postremo propter quid homo est risibilis: ecce q̄ id quod precedit precognitio est sequentis.

¶ Item inquit: nec ē anticipatio sciētie p̄cedentis in scientia discipuli sicut sensibiliū prioꝝ in re ad sensibilia secūda eius in tempore alio: ⁊ illud est: q: iam sentimus qō iaȝ prius sensimus: ⁊ cū sentimus illō scōo: scimus q̄ est illud qō iā sensimus prius: qm̄ si eēt dispositio sciētie acquisite p doctrinā cū sciētia p̄cedente hec dispositio: eēt necesse vt sit disciplina recordatio: sicut dixit Plato. Sēsus ē: inducit Auer. drām inter anticipationē sciētie p̄cedētis in sciētia discipuli: ⁊ sensibiliū prioꝝ in re ad sensibilia secūda tempore alio. Exēplicā: heri vidi matrē meā: ⁊ ponat q̄ tūc primo viderim eā: hodie iterū videbo ⁊ erit sensibile secundum: at siquis cōsentiat alicui cōclusioni ex preexistenti premissarū cognitiōe: in intellectu illius nō prefuit actu notitia cōclusiōis: neq̄ȝ notitia premissarum: ad modū Platonis: apud quem erant habitus cōnaturales intellectib⁹ multiplicatis: ⁊ nostrū scire erat reminisci. Cōmentator ponit vnū tantū intellectum cui cognitio equi ꝑpetuat variis diuersoꝝ holum fantasmatibus eā cōseruātib⁹: quo fit vt nostruȝ scire sit aliquo mō reminisci. 3. de aīa. 5. acqrit nāq̄ȝ discipulus eādē sciētiā quā pri⁹ p̄ceptor acqsiuit: stāte intellectus vnitate in omnibus hominibus.

¶ Iterū ait: nec ēt facit nos dubitare in hac ꝓpōne: si dicat q̄ ois scītia ⁊ ois disciplina nō erit quidem per scientiā p̄cedentē: q: iam nos sentimus res preter qō p̄cesserit nobis sciētia ipsaꝝ: quoniā hec sciētia p sensum ⁊ sciētia ꝓueniēs ꝯm disciplinā est sciētia in equiuocatione nois. i. notitia sensitiua nō opus ē vt nascatur in sensib⁹ ex antecedēte cognitiōe: ois aūt disciplina intellectiua vt ex precedēte oriat notitia necesse ē: ergo apud Auerroim tenēdū est dari primū instās notitie sensitiue: qnimo ⁊ notitia itellectiua ēt si sit qualitas gradualis momēto acquirit: est. n. itellectus sūme dispositus ad notitias capescēdas.

¶ Pro hui⁹ secūdi documēti declaratiōe aduertenduȝ est: dignitas: passio ⁊ subiectū sunt precognita remota: quid ⁊ q: sunt precognita ꝓpinqua: notitie quibus illa tria precognoscimus precognitiōes existunt. Vni q: est subiecti ⁊ q: est dignitatis vniuocant in hoc nomine q: ē. ⁊ ratio est: q: subiecti habet per ꝓpositionē de scōo adiacēte: q: ē dignitatis per ꝓpositionē d tertio adiacēte: constat aūt ꝓpositiōib⁹ de secūdo ⁊ tertio adiacēte hoc nomē ꝓpositio eē vniuocū. Itē qd subiecti ⁊ qd passiōis cōueniūt vniuoce in hoc nomie qd: cum vtrūq̄ȝ illorum sit incōplexū: id cui⁹ cōceptus est resolubilis si concipiatur per diffinitioneȝ quid nominis: cōcipitur confuse: cognitio habita per diffinitionē quid rei existit clara ⁊ perfecta: at ens inquātū ens ꝯceptu adeq̄to distīcto dignoscit p diffinitiōeȝ qd nois quid nois subiecti ante demōstrationē p̄cognoscit: qd rei ante cōclusionē. est. n. qd rei ipsius subiecti mediuȝ in potissima demonstratiōe: palam aūt est mediuȝ p̄cognosci ante conclusionem.

¶ Est aūt cognoscē alia qdē pri⁹ cognoscenteȝ: quoꝝdā aūt simul accipē notitiā vt quecūq̄ȝ ꝯtingūt esse sub vlib⁹ quoꝝ hūt cognitionē. Qō. n. ois triāgulus hȝ tres angulos duob⁹ rectis eq̄les p̄sciuit. Qō vo hic q ē in semicirculo triāgulus sit sil̄ inducēs cognouit. quoꝝdā. n. h̄ mō disciplina ē ⁊ nō p mediū vltimū cognoscit: q̄cūq̄ȝ. n. singulariū cōtingūt eē ⁊ nō de subiecto aliquo. Anteq̄ȝ āt sit inducē: aut syllogismū accipē: quodā qdē mō fortasse dicēdū ē scire: mō aūt alio nō. qd eiȝ nesciuit ē si ē simplr̄. qō āt sciuit ē q̄ duos rectos hȝ: ȝ manifestū ē q̄ sic qdē scit: simplr̄ aūt nō scit. Si vero nō: menonis ambiguitas cōtingit. aut. n. nihil discet: aut q̄ nouit. Nō eiȝ sicut qdā argumētant soluē dicēdum est. Nūquid scimisti oēm dualitatē: qm̄ ē par aut nō: dicēte aūt: attulerūt quādā dualitatē quā nō opinat⁹ ē eē. Soluūt. n. dicētes nō cognoscere oēȝ dualitatē parē eē: ȝ quā sciūt q̄ dualitas sit: ⁊ ēt sciūt cui⁹ vere dīoneȝ hūt ⁊ cui⁹ acceperūt. Acceperūt aūt nō de oī cui⁹ vtiq̄ȝ sciūt q̄ triāgulus aut numer⁹ sit: ȝ simplr̄ d oī numero ⁊ triāgudo. Neq̄ȝ. n. vna ꝓpō accipit hmōi qō quē tu nosti numerū aut quaȝ tu nosti lineaȝ rectā ȝ de oī. Sȝ nihil vt opinor ꝓhibet qm̄ qō addiscit sic ē scire: est autē sic ignorare: incōueniēs autē nō ē si scit quodāmō q̄ addiscit: sed si h̄ mō vt inquātū addiscit ⁊ scit.

¶ Tertium documentum sit tale: ꝯm expositionem Themistij ⁊ Auerrois prosequitur philosophus differentiam inter cognoscere ⁊ discere: ⁊ ostendit conclusioneȝ parte sciri: ⁊ parte ignorari: ⁊ nesciri. qui enim cogniturus aliquid est prenosse aliquid debere: q addiscit pōt cōtingere vt nihil prenoscat: ⁊ sunt quecūq̄ȝ singulares cōtingunt esse sub vniuersalibus quoꝝ habeat cognitionē. i. de qbus vniuersalib⁹ p̄cessit cognitio. prius. n. sciuisti oēm triāgulum habere duobus rectis pares: nunc ꝯspicis istum qui est in puluere descriptum triāgulūȝ esse: statim cognoscis ⁊ addiscis istum triangulū duob⁹ rectis pares habere: vel cum addiscis istum trianguluȝ esse: cognoscis duobus rectis pares habere: anteq̄ȝ ergo sit inducere. i. anteq̄ȝ sensu particularem cōprehendamus: aut anteq̄ȝ sit accipere syllogismuȝ ex vniuersali prius nota: cōclusio parte scitur: parte nescitur. qō enim nescitur: est si est simpliciter: qō aūt scitur: est qō duos rectos habet: ⁊ ita manifestū est q̄ sic quidem scit: simpliciter autē non scit. Argumentum aūt Platonis fuit tale: omnis numerus qui diuiditur in duo equalia est par: omnis numerus binarius partitur in duo equalia: ergo omnis numer⁹ binarius

est par: scis ne per hanc demonstrationē omnez binarium parez esse: te annuente: binarium quē nō opinatꝰ es esse: afferebant. Non est dicenduz cōclusionem sciri cum conditione: quia conclusio simpliciter concludit: ⁊ premisse simpliciter accipiuntur: ergo conclusio simpliciter scietur. Scio itaqz omnē binariuz parem esse: non quem intra manus abscondis: vnde nihil vetat qn ea que scimus partim scire: partim ignorare possimus: ⁊ nihil prohibet quo minus is qui addiscit sciat ea que addiscit: sed alio vtiqz ⁊ alio modo: hec est Themistij nitidaelegāsqz expositio: his Themistij dictis adijciē dum est. Quedam cognoscimus: que prius didicimꝰ: quedam simul cognoscimus atqz discimus: quedam prius cognoscimus q̄z discamus: vt si prius scita fuerit hec propositio: omnisꝰ triangulus habet tres duobus rectis equales: formato nunc hoc syllogismo: ois triāgulus habz tres duobus rectis equos: quod in puluere delineatum est: triāgulꝰ est: ergo qd̓ in puluere descriptuz est: tres habet duobus rectis equales: maiorē cognoscimus: cognouimus: didicimus: ⁊ illam possumus memorari aut reminisci: minorez simul cognoscimus ⁊ discimus: quā quidem neqz cognouimus: neqz didicimus: conclusionez denuo discimus: sed prius cognouimus eam scientia vniuersali cum sciuimus oēz triangulū habere tres duobus rectis equales: hec inter p̄fata vocabula differētia a grāmaticis assignat.

Latini partem hanc nōnullis exponūt ꝓpositioībꝰ.

Prima est: contingit vt quedā principia prius tpe cognoscantur q̄z conclusio demonstrationis: quedaz autem simul tēpore: prius tamen natura: tiam vbi passio demonstretur de subiecto particulari: maior precognoscetur conclusioni ⁊ natura ⁊ tempore: minor vero simul tempore: prius tamen natura. Textus antē Aristotelis ita ordinandus est: est .i. contingit cognoscentē cognoscere prius tempore alia .i. maiorem: quorūdam autem ēst accipere notitiam cum ipsa cōclusione simul tempore sed prius natura: simul antez tempore cognoscuntur cum conclusione quecūqz singularia contingūt esse sub vlibꝰ. quoꝝ hñt cognitionē .i. ꝓpōnes singulares q̄ ꝯtētē sunt sub vlibꝰ iam cognitis. Exemplo aūt propositio prefata declaratur: formata hac demonstratione particulari: omnis triangulus habet tres: hic q est in semicirculo est triangulus: ergo hic qui est in semicirculo habet tres: ante conclusionem prius sciuit quispiam maiorem tempore: minorem vero adiungēs maiori inducens conclusionem: simul tempore: prius natura cognouit ipsam minorem. Quorūdam enīz est hoc modo disciplina: ꝙ videlicet minor ⁊ conclusio simul tempore cognoscuntur: ⁊ in talibus vltimuz idest minor extremitas: siue minor propositio cognoscitur esse sub vniuersali non per medium: ⁊ sunt quecūqz contingunt esse de numero singulariuz ⁊ non dicuntur de aliquo subiecto .i. singularia que solo sensu iudicantur esse talia ad que qdez non egemus medio syllogistico.

Secunda propositio est talis: conclusio anteq̄z inducatur aut syllogizetur ⁊ cognita ſm quid: ignota autez simpliciter: est nāqz cognita prius in vniuersali: ignota in particulari ⁊ in propria forma. Uel vt alij dicunt: ignoratur simpliciter: scitur autem in suis principijs ⁊ virtualiter: ⁊ tanto perfectius virtualiter cognoscitur quanto principia sunt priniora cōclusioni: dicit ergo anteq̄z sit inducē aut syllogismuz accipe .i. anq̄z inductio syllogismusue fiat: q̄dā qdē mō fortassis dicēdū ē scire mō aūt alio: nō .i. nihil ꝓhibet vt q̄spiā aliquo pacto sciat ⁊ aliquo pacto nesciat. Quod .n. nesciuit si ē simpliciter: hoc quodāmodo sciuit: vt ꝙ triangulus habz duos rectos simpliciter: sz manifestū ē ꝙ hoc ꝙ triangulus hz simpliciter: sic qdez scit .i. quodāmodo: simpliciter aūt nō scit: antequā ergo inductio fiat aut syllogismus nihil vetat aliquē quippiaz scire aliquo mō vt vlī sciētia: ⁊ alio mō nescire vt simpliciter: peculiariqz ac ꝓpria forma. Et certe nisi ita fuerit: accidet ābiguitas que in menone scripta ē: nā aut nihil discet: vt si cōclusio eēt simplr̄ ignota aut que simplr̄ nouit: vt si foret simplr̄ scita an̄ deductionē.

Tertia ꝓpō ē talis: Nō ē respōdēdū sicut qdā conant̄ soluere: rō ita ꝓponebatur: scis ne oēz dualitatē q̄m par est: an id nescis: cōcedēte aliquo se scire p illā demōstrationē oēm dualitatē parē eē: afferebāt dualitatē quādā quā nō arbitrabat̄ esse: ⁊ inferebāt illū nō sciuisse oēm dualitatem eē parem: ⁊ cōsimili mō de triangulo cauillabant̄: hec erat rō: hāc vitiosam rōnē nitebant̄ mihi soluere dicētes nō cognoscere oēm dualitatē parē eē: sz se scire dicebant oēm dualitatē quā sciebāt eē dualitatē: eē parem. Hec solutio ē perperā: etenim sciūt cuius cōclusionis demōstrationē hēat ex se: ⁊ cuiꝰ acceperint ab alio: acceperūt aūt demōstrationē nō de oi triangulo quē sciebāt esse triangulū hēre tres duobꝰ rectis equales: aut de oi dualitate quā sciebāt eē dualitatē eē parem: sz simplr̄ ⁊ sine addito de oi dualitate ⁊ de oi triāgulo. Item nulla premissa accipit̄ cū tali additōe: quē nosti eē numerū: aut ꝙ nosti esse rectilineū: q̄ demonstratio ē simplr̄ de his: ois dualitas est par: ois triāgulus hz tres: ergo tales cōclusiones scietur sine addito. Soluit itaqz phs dicēs: sed nihil vt opinor ꝓhibz: vt id qd̓ quis discit denuo: aliquo mō sciuerit: aliquo mō ignorauerit: incōueniēs .n. nō est: si sciuerit quodāmodo in vlī ⁊ virtualr̄ ⁊ in pricipijs id qd̓ ꝓprie ⁊ peculiariter addiscit: sz foret absurdū: vt sciuerit ꝯclusionem eodē prorsus mō quo addiscit: scit igit̄ in vlī qd̓ ignorat in pticulari: ⁊ discit in pticulari qd̓ scit in vlī: at qd̓ scit in vlī: nō discit in vlī. In sūma ergo ⁊ ſz grecos ⁊ ſm latinos in hoc prīo capitulo declaratū ē notitiam conclusionis pendere ex multis vt ex cognitōe principioꝝ: subiecti passiōis: ⁊ ipsiusmet conclusionis precognite in principijs.

Digressio.

Contra ꝓpositiones hic approbatas inducantur nōnulle difficultates ad eleuandū ingenia vestra. In primis nō pōt quispiā inuestigando aliquid cognoscere: aut si ingrēdo cognoscit aliqd: illud alr̄s cognouit: nā aut noscit qd̓ inuestigat aut nō: si primo mō: nulla inq̄sitiōe opus ē: si non noscit: ergo nō inuestigat: quēadmodū ⁊ seruus fugitiuus nūquā a dn̄o cognosceť: ēt si ei occurrat: si priꝰ eū nō viderit: agnoueritqz. Item: p̄ceptor nō pōt erudire discipulū nā si sic: aut hoc eēt: q̄ p̄ceptor nouā causaret scietiam similem sue quam habet in discipulo: ⁊ ita scientia eēt qualitas actiua: aut hoc esset: quia cōiciaret illam quaz habet apud se transferēdo illam a se ad discipulum: ⁊ ita magister denudaretur propria intellectione ⁊ sciētia: hec ratio facit vt Auerrois teneat. 3. de anima. 5. eundem esse intellectum preceptoris ⁊ discipuli: prorsusqz eandem fore vtriusqz disciplinaz: non exequitur enim aliud preceptor nisi ꝙ facit intellectionez q̄ erat cōtinuata cum suo fantasmate cōtinuari cum fantasmate discipuli. Solutio est talis: inueniunt̄ quedam ꝓpositiones ad quas solū ē interior ratio: ⁊ sunt ille quibꝰ intellectus assentit cognitis terminis notissime: verissime:

sime: certissime: alie sunt quibus cōsentimus ratioci/natione: que cognoscunt in suis principijs antequam discant: veluti ⁊ oēs colores in lumie pcipiunt: prius/quam videant: dignitates ⁊ cōes animi cōceptōes cū occurrunt magna apphēdunt facilitate: conclusiones vero queruntur: docentur: addiscuntur. docebat autē Plato discipulos: quando eos ordinate interrogabat querimus ergo qd nouimus prius cōfuse ⁊ in vniuer sali: seruus fugitiuus a domino cognoscetur: si ei oc/currat: dūmodo indicia teneat quibus possit venire in cognitionē serui. Rursus sm fidem ⁊ veritatem dicē/dum est ꝙ preceptor causat in discipulo nouam scien/tiam excitando ingeniū eius per principia nota ⁊ per determinatā principiorū ad cōclusionē applicationez: neqz seqt ꝙ sciētia sit qualitas actiua: quādo eniz acti/ua qualitas agit in aliud nō requirit in illo in qd agit esse aliqd agens principale iuuans ipsaz: at sciētia pce ptoris nō est qualitas sufficiens ad inducendū scien/tiam in discipulo: sed principale agens est intrinsecuz discipulo: vt ē intellectus agēs suo lumine.

Rursus: quid ⁊ q: sunt pcognita: ergo nō sunt pco gnitiōis. Item: sunt tria pcognita: dignitas: passio: ⁊ subiectū: ergo tres pcognitōes. Amplius. n. est subie cti ingrit ergo nō pcognoscit. Itē: veritas cōclusiōis scite abstrahit ab existētia subiecti ⁊ pdicati: ergo ppo sitio de scdo adiacēte p quā enunciat subiectū esse: erit vel poterit eē falsa. Itē: qd rei subiecti in scientijs in/uestigat: ergo nō pcognoscit. Itē: eodē actu fert itel/lectus simul ⁊ semel supra pmissas ⁊ cōclusionē: ergo non est verū ꝙ maior prius tpe: ⁊ minor simul tēpore prius tamē natura pcipiat ipsa cōclusiōe. Solutio est: dico primo: subiectū: passio: dignitas sunt illa de qb⁹ precognoscimus quid ⁊ q: illa tria sunt remota preco gnita: qd ⁊ q: sunt pcognita ppinqua: notitie qb⁹ pre cognoscunt qd ⁊ q: de subiecto: passione ⁊ dignitate sunt pcognitōes ipsius qd ⁊ q: pcognita ergo ppin/qua sunt duo tantū quoꝝ notitie vocant pcognitōes. Dico secundo: si est subiecti ē questio respectu quid nominis subiecti: sed est precognitio respectu quid rei ⁊ aliarum questionum. vel si est subiecti: inquiri/tur syllogismo hypotetico: quo incognita non decla/rantur: ⁊ ita si est subiecti est precognitio quatenus non potest concludi per syllogismum cathegoricum: est questio: inquantum declaratur per syllogismū hy poteticum. Dico tertio: in demonstratione precogno scitur subiectum esse: nam non posset demonstrator declarare quia est passionis: nisi subiectum esset id de quo possent probari proprietates ⁊ passiones: conce/ptus nāqz respondens subiecto scibili debet esse ens intrinsece formaliter: ⁊ extrinsece ⁊ obiectiue: ⁊ pro/pterea de figmentis nihil demonstratur: cum conce/ptus quibus concipiuntur figmenta: ⁊ si sint entia for maliter ⁊ intrinsece: non tamen sunt entia extrinsece ⁊ obiectiue. Dico quarto: tenetur artifex premittere dif finitionem subiecti: tanquam principium sciencie ⁊ eam supponere: non probare: ⁊ inuestigare diffinitio/nem via compositiua ⁊ diuisiua non infert: diffinitio/nem illam esse ignotam. 3. physicorum. t2. Resoluo igitur tandem me ad hoc: in demonstratione inueni/untur quinqz: quia est premissarum: quia est subiecti: q: est passiōis: quid subiecti: quid passionis: quorum quinqz quattuor precognoscunt: cū demōstrator non habeat officium nisi explicandi ⁊ declarandi quia est passionis: ergo quid rei subiecti: cum sit mediū in de/monstratione: pcognoscet ante conclusionez. Dico vl/timo: nunqz eodez actu quis assentit pmissis ⁊ cōclu/sioni: tamē actu sciendi pōt quispiaz cōprehendere cāz ⁊ effectū: quādo causa ⁊ effectus sunt explicata in vna cōclusione: vnde formata hac demonstratione: oē ani/mal rationale est risibile: omnis homo est animal rōna/le: ergo ois homo est risibilis: actus sciendi cadit sup effectum tantū. at cum dicimus: omne animal rationa le est risibile: quia est animal rationale: ois homo ē ani mal rationale: ergo ois homo est risibilis: quia est ani/mal rationale: actus sciendi cadit super effectū ⁊ cām. cuz eniz dico: scio ꝙ homo est risibilis a priori ⁊ p cāz: actus sciendi cadit dūtaxat super effectum. cum autem dico: scio ꝙ homo est risibilis ppter causam: actus sciē di cadit simul ⁊ semel super effectum ⁊ super causam: ⁊ ita iterato ꝙ intellectus in eodē momento temporis tribus actibus distinctis assentiat maiori: minori ⁊ cō/clusioni: ita ꝙ primuz instans notitie maioris ⁊ mino/ris est primū instans notitie conclusionis: potest tamē esse in intellectu certitudo premissarū qn̄ nō sunt ordi/nata in modo ⁊ figura: cū ignorantia conclusionis: hec de primo capite.

Caput secundum.

Cire autē opinamur simplr vnūqdqz sed non sophistico mō qd est scdm accidēs: cuz cāz arbitramur cognoscere ppter quā res est ⁊ qm illi⁹ est cā: ⁊ nō est ɔtingere h alr se hre. Manifestū ē igit ꝙ hmōi aliqd sit sci/re: ⁊ nāqz sciētes ⁊ nō sciētes: hi qdē opinan tur sic se hre: sciētes aūt cāni hnt. Quare cu/ius ē sciētia simplr hoc īpossibile ē alr se hre. Siquidē igit est ⁊ alius sciēdi modus poste rius dicem⁹. Dicimus aūt scire ⁊ p dr̄onem intelligere. Demōstrationē aūt dico syllogis/muz apodyticon. i. faciētē scire. sz apodyticō dico scdm quē in hndo ipm scim⁹. Si igit ē scire vt posuim⁹ necesse ē ⁊ demōstratiuā sciē tiaz eē ex veris ⁊ primis ⁊ īmediatis ⁊ notio rib⁹ ⁊ priorib⁹ causisqz ɔclonis. Sic. n. erūt ⁊ ppria pricipia ei⁹ qd demōstrat. Syllogis/mus qdē erit ⁊ sine his. demōstratio vo non erit. nō eniz faciet sciētiam.

Sententia huius capituli in quo inducuntur diffi/nitiones ipsius scire ⁊ demonstrationis: declarāturqz omnes particule posite in talibus diffinitionibus va/rijs explicetur documentis. Primū sit tale: scire arbi/tramur simpliciter vnūquodqz: quod quidem scire nō est scire sophysticum: quod scire sophisticū est scire sm accidens: ⁊ hoc totum se tenet ex parte diffiniti: cum causam putamus cognoscere propter quam res est: ⁊ quoniam illius causa ē: ⁊ minime possibile est eam rez aliter se habere: comprobat diffinitio testimonio scien tium ⁊ non scientium: ergo concludendum est obiectū scibile fore necessarium: verum si sit alius sciendi mo/dus posterius dicetur. nam cum duplex sit sciendi mo/

dus: per demonstrationem scilicet ⁊ per diffinitionē: de modo sciendi per demonstrationem agitur in prio libro: de modo sciendi per diffinitionem tractaᵗ in secundo huius. Definimus etiā scire dicentes: est per demonstrationem intelligere: est autem demonstratio syllogismus scientialis: non quia eo vtatur scientia sed scdm quē in habendo ipsum scimus. Si igitur est scire vt posuimus: ⁊ notanter dixit vt posuimus ⁊ nō vt probauimus: necesse est vt scientia demōstratiua ex veris sit ⁊ primis: īmediatis: prioribus: notioribus: causisq₃ conclusionis: ⁊ si sit sic definita demonstratio: in ea erunt ꝓpria principia eius quod demonstratur idest conclusionis.

Est in primis aduertendū: quia Aristoteles appellat scire non per causam scire sophisticum ⁊ ſm accidens: propterea inferatur scire quia non esse scire: vnde hec sequela non colliget: demonstratio quia facit scire: quia ergo facit scire. dicit Lynconiensis: hoc ē simpliciter ⁊ maxime proprie scire cognoscere causam incōmutabilem rei in se ⁊ incōmutabilem in causando ⁊ respectu huius scire: vocat Aristoteles alios modos sciendi sophisticos ⁊ ſm accidens: ⁊ istud scire est finis specialissimus huius scientie ⁊ acquiritur per demonstrationem dictam propriissime. Distinctio modernorum est satis sufficiens. Scire per se est scire per propositiones per se: scire per accidens est scire per propositiones per accidens. Scire per se est duobus modis: simpliciter scilicet ⁊ ſm quid: simpliciter est per ꝓpriam ⁊ īmediatam causam: ſm quid est per effectum vel causā remotam. Item: de deo scientia simpliciter haberi potest: licet enim ipsius nulla sit causa in se: ꝙ tamen multa predicata enūciantur de eo habentia ordinem inter se: vnum poterit esse causa alterius: ⁊ hac ratione soluatur de deo ⁊ ente subiecto irresolubili sciētiam haberi posse. Contra: simplex in rei veritate non habet diffinitionem: ergo de deo ⁊ substantiis simplicibus nihil demōstrari potest: ratio videtur esse Auerrois. 7. methaphysice. 59. Solutio ē: simplex. i. abstractum a supposito seu abstractum vltimata abstractione nullatenus definiri potest: neq₃ de eo quicq₃ demonstrari potest: extrema namq₃ propositionum ingrediētium demonstrationem semper sunt concreta a supposito: ⁊ in predicamentis proprie locantur talia concreta. Uel demonstrationes quibus de deo ostenduntur aliqua predicata non sunt vere demonstrationes: quia passiones nō sunt re ipsa a subiecto distincte: exigit aūt potissima demonstratio ſm mentem Auerrois: vt predicatum conclusionis per quod conuenienter respondemus ad interrogationē factam per quale de subiecto re seiūgatur ab ipso subiecto ꝯclusionis. Amplius: difficultas solet esse: nunquid corruptibilitas sit conditio compossibilis obiecto scibili. Sunt qui arbitrantur entia esse eterna ⁊ scibilia ſm esse obiectiuū ⁊ ideale in mēte diuina. Frāciscus in conflatu distinctione. 42. putauit res esse eternas ſm esse essentie: non existentie: apud quem conceduntᵗ iste sex propositiones. Prima est: esse essentie creaturarum fuit ab eterno. Secūda: esse essentie ⁊ existentie realiter distinguuntur. Tertia: esse essentie respicit deum in genere cause formalis vel exemplaris. Quarta: esse existentie respicit deū in genē cāe efficiētis. Quīta: creature nō ꝓducūtᵗ ꝺ nihilo ſ₃ eē essentie. Sexta: creature ꝓducunᵗ ꝺ nihilo ſ₃ esse existentie. Scotus nō existimat creaturas habuisse esse essentie ab eterno: sed eas ponit habuisse dūtaxat esse producibile: apud quem obiectū scibile poterat eē corruptibile ꝑ accidens: hoc est potentia remota: vbi singularia erant corruptibilia potētia propinqua. Cōtra: corruptibilitas est passio vl'is: ergo subiecti vniuersalis: vnde hec ꝓpositio est vera in secundo modo: compositum ex materia in potentia ⁊ forma est per se primo corruptibile: eo nunquam tamen corrumpitur per se primo nisi singulare: quapropter affirmandum est ad scientiam satisfacere propositiones eterne veritatis: ex terminis nāq₃ significantibus res naturales: corruptibiles ⁊ possibiles aliter se habere: ⁊ ex secundis intentionibus pendentibus ab actu intellectus collatiuo quantum ad suum esse ⁊ conseruari possunt formari propositiones primi ⁊ secundi modi dicendi per se: dicendum ergo scibile idest conclusio demōstrationis est prorsus necessarium ⁊ impossibile aliter se habere.

¶ Uera quidem igitur oportet esse quoniā quod non est: non est scire: vt ꝙ diameter sit simeter. Ex primis autem ⁊ indemonstrabilibus est: eo ꝙ non sciet non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim est habere demonstrationem quorum demonstratio est non ſm accidens. Causas quoq₃ ⁊ notiores oportet esse priores. Causas quidem: quoniam tunc scimus cum causas cognoscimus ⁊ priores siquidem ⁊ cause sunt: ⁊ notiores non solum altero modo intelligendo sed in sciendo quoniam sunt. Priora autem ⁊ notiora dupliciter sunt: non enim idem est prius natura ⁊ ad nos prius: neq₃ notius natura ⁊ nobis notius. Dico autem priora ⁊ notiora ad nos proxima sensui. Simpliciter autem priora ⁊ notiora que longius: sunt autē longiora quidem vniuersalia: maxime autē ꝓxima singularia: ⁊ opponuūtur hec adinuicem. Ex primis aūt est qꝺ ex ꝓpriis pricipiis ē. idē. n. dico primū ⁊ principiū.

¶ Secundum documentum sit tale: ostendit philosophus premissas demonstrationis esse veras: quia faciunt adipisci scientiam conclusionis: ergo ⁊ premisse scientur vel cognoscentur vel intelligentur: sed nihil scitur nisi verum: ergo premisse necessario erunt vere. Erunt etiam premisse non note per terminum medium: ⁊ indemonstrabiles sunt: eo ꝙ non sciet aliquis non habens demonstrationem ipsorum idest per ipsa prima ⁊ imediata: scire enī₃ est habere demonstrationem: supple per ea quorum idest per que demonstratio est non ſm accidens. premisse enim si sunt demonstrabiles: vel sunt demonstrate vel non: si non: ergo sunt ignote: ergo per eas nihil scietur. si sunt demonstrate: ergo tandem deueniendum est ad premissas penitus primas ⁊ imediatas. Debent ⁊ premisse esse cause conclusionis: quoniam tunc scimus cum cognoscimus causas: ⁊ priores: siquidem cause ergo ⁊ priores: ⁊ notiores non solum altero modo prenoscendo quid significent: sed ēt cognoscēdo ꝙ sint. i. ſ₃ latios: ꝑmisse in dīone sūt cause ⁊ in inferendo ⁊ in essendo:

ſm

ſm grecos:premiſſe ꝓcognoſcunt ⁊ quātum ad quid
nois ⁊ q: ſunt vere:eſt aūt ꝓcognitio qd nois dignita
tis ſignificatū adequatū ipſius:⁊ cū ſuprius feciſſet mē/
tionem de quid nois ſubiecti ⁊ paſſionis dedit intelli/
gere qd nois dignitatis. Volunt ⁊ ꝑmiſſe eē notiores
quo ad nām: nō enim requirit ꝙ dēo procedat ex no/
bis notioribus:cū ipſa nō ſe ſubmittat ad menſurā no
ſtri ingenij ſed rectam teneat ad veritatē viam: ⁊ hec
eſt cā ꝙ Ariſtoteles innuit hanc conſequētiaꝫ: nō ideꝫ
eſt nature ⁊ nobis notius:⁊ non idem eſt prius natu/
re ⁊ nobis prius:ergo duplicia ſunt priora ⁊ notiora:
priora ⁊ notiora ad nos ea ſunt que ſenſui ſunt proxi/
miora:veluti ſunt ſingularia. Simpliciter autem ⁊ na
tura priora ⁊ notiora ea ſunt que a ſenſu ſunt remotiſ
ſima:veluti ſunt maxime vniuerſalia: opponunt aūt
inuicem vniuerſale ⁊ ſingulare relatiua oppoſitione
⁊ diuerſos habēt modos prioritatis ⁊ cognitiōis:ſenſu
ſingularia:intellectu ꝯprehēdunt vniuerſalia.Demō/
ſtratiuā itaqꝫ ſciētiā ex primis eſſe eſt eam eſſe ex pro/
prijs principijs appropriatis cōcluſioni:ideꝫ.n.vocat
phs primū ⁊ propriū principiuꝫ.

Auerrois inquit:oportet vt ſint propoſitio/
nes ſyllogiſmi dratiui vere ⁊ pri/
me nō note per medium terminū: ⁊ ſint magis note ⁊
priores q̄ꝫ cōcluſio ⁊ vt ſint cā concluſionis duob⁹ mo
dis:finalis.ſ.cauſa vt ſciamus cōcluſionē.i.reſoluim⁹
eandem concluſionē in premiſſas:⁊ cauſa inuentionis
illius rei concluſe.i.intellecte in ſeipſa: ⁊ cauſa rei con
cluſe in ſeipſa. Senſus eſt: premiſſe merito medij qđ
eſt diffinitio ſubiecti ſunt cauſa cōcluſionis ⁊ rei.i.pre
dicati concluſionis: ⁊ ſunt cauſa rei in ſe ⁊ abſolute : ⁊
ſunt cauſa propter quam tale predicatum conceditur
tali ſubiecto. Item aduertendum eſt:premiſſe dicunt
prime:quia carent priori in illo genere cauſe:appellan
tur īmediate:quia nō eſt aliqua cauſa magis influens
ſuper talem effectuꝫ:propterea demonſtratio qua de/
monſtratur ſecunda paſſio per primam non eſt ex pri
mis: exiſtunt priores in comparatione ad concluſio/
nes:ſunt notiores in comparatione ad intellectum co
gnoſcēteꝫ:ſunt cauſe inherentie predicati ad ſubiectū.
Rurſus Ariſtoteles in nāli phya ſentit minus vniuer
ſalia notiora ⁊ priora eſſe quo ad nāꝫ: magis vlia dicit
eſſe priora ⁊ notiora quo ad nos: Ariſtoteles vero po
ſterioriſticus magis vniuerſalia opinat eſſe notiora ⁊
priora ſimplr ⁊ quo ad nām. Dicit ſanct⁹ Thomas ꝙ
primo phyſicoꝝ cōparat magis vlē minus vli:prio
aūt poſterioꝝ cōparabatur magis vlē cognitū intelle
ctu ſingulari noto ſenſu:cōſtat aūt notitiaꝫ ſenſitiuam
precedere in nobis intellectiuaꝫ:dixi ego primo phyſi
corum:ſi ſumamus prius natura pro eo a quo non cō
uertitur ſubſiſtendi conſequētia ⁊ non pro natura pro/
ducente: erunt magis vniuerſalia priora ⁊ notiora na
ture minus vniuerſalibus: ⁊ cauſe magis vniuerſales
cauſis minus vniuerſalibus ⁊ ſingularib⁹:ergo diſtin/
ctio de natura producente ⁊ principio intellectionis a
qua non conuertitur ſubſiſtendi ꝯñtia faciet Ari.omni
ex parte ſibi conſentaneuꝫ:ſunt eniꝫ ⁊ ſingularia ⁊ mi
nus vlia magis nota apud naturam ꝓducentē magis
vlibus:operat.n.natura palaꝫ in ſingulariuꝫ ⁊ minus
vlium:occulte in magis vniuerſaliuꝫ productōe.Am/
plius ſiquis dicat:ꝑmiſſe in dēone debent eſſe priores
⁊ notiores quo ad naturā ipſa cōcluſioneꝫ:ḡ dēo nō erit
ex terminis cōuertibilibus: cū magis vlia ſint priora
⁊ notiora quo ad nām minus vniuerſalibus.Solutio
eſt.vel illa diſtinctio incidētaliter fuit inducta ab Ari.
ad ꝯclarandū ꝙ aliqua inueniebant ꝑora quo ad nām
quo mō prioritatis ꝑmiſſe tenent eē priores ꝯcluſio/
ne.Vel ꝑmiſſe ⁊ ſi ꝯuertant cū ꝯcluſiōe ſunt tñ vniuer
ſaliores:vnde dicebat Lincōienſis:diffinitio formalis
vniuerſalior ē diffinitione māli eiuſdē rei:cum tñ ſint
pares in ꝑdicādo:vnūquodqꝫ.n.ꝑdicatū quatenꝰ pre
dicatū hꝫ rōnē cōtōris ēt ſi ꝯuertat cū ſubiecto.

¶ Eſt aūt principiū demōſtratiōis ꝓpoſitio
īmediata. Immediata autē ē qua nō ē altera
prior. Propoſitio aūt ē enūciatiōis altera ps
vnū ꝺ vno. Dialectica quidē ē accipiēs quā/
libet. Demonſtratiua aūt determinate alteꝝ
quoniā veꝝ ē. Enunciatio aūt ꝯtradictionis
quālibet partē. Contradictio aūt ē oppoſitio
cuius non ē medium ſm ſe inuenire. Pars
aūt ꝯtradictionis q̄ aliqđ ꝺ aliquo ē affirma
tio ē. Que vero ē aliquid ab aliquo negatio
eſt. Immediati aūt ſyllogiſtici principij poſi
tionē quidē dico quā non ē monſtrare:neqꝫ
neceſſe ē habere docendū quēlibet. Quā ṽo
neceſſe ē habere docēdū quēlibet dignitateꝫ
vel maximā ꝓpoſitionē:ſunt eniꝫ quedā hu
iuſmodi:hoc enim maxime in huiuſcemodi
ꝯſueuimus nomē dicere. Poſitionis autē q̄
quidē ē quālibet ptiuꝫ enūciatiōis accipiēs:
vt dico eē aliquid aut non eē ſuppoſitio eſt.
Que vero ſine hoc diffinitio ē:diffinitio.n.
poſitio q̄dā ē. Ponit enim arithmetic⁹ vni/
tatē indiuiſibilē eē ſm quātitatē. Suppoſi/
tio autē non ē idē. Id.n.ꝙ quid ē vnitas ⁊ eē
vnitatē non ē idem.

¶ Tertiū documētū ſit tale:propriū principiū dēmon
ſtrationis eſt propoſitio immediata qua quidem non
eſt altera prior in ſciētia:neqꝫ in eſſentia.i.in natura:
vt Auerrois inquit:omnis ergo propoſitio qua non ē
altera prior eſt principium demonſtrationis:propoſi/
tio imediate imediatione cauſe huiuſmodi eſt:ergo.
Et quia in diffinitione propoſitionis imediate cade/
bat ly propoſitio:ait:propoſitio eſt enunciationis alte
ra pars vera ſcilicet aut falſa vnū de vno ſignificans.
dicit Cōmentator:ꝓpoſitio ē vna partiū oratiōis enū
ciatiue:aut affirmatiue aut negatiue. Aliqui volūt ꝙ
ꝓpoſitio ſit pars ſubiectiue enūciatiōis:⁊ hoc mihi ñ
placet:nā vel ſunt ideꝫ conuertibiliter:vel alique ſunt
ꝓpoſitiōes que nō ſunt enūciatiōes:veluti q̄ ꝯſtituū/
tur ex terminis ignotis. Latini putant ꝙ ꝓpoſitio ſit
ps integralis enūciatiōis:apud quos enūciatio ē ꝓpo
ſitio hypotetica. Pōt teneri ꝙ enūciatio:propoſitio:
ꝓblema:ꝯcluſio:iſtātia ſint idē ſubiecto:ſed dr̃ūcta tantū
rōne. Propoſitio ſyllogiſtica ē altera ps enūciatiōis
i.ē oratio ṽa vl' falſa:aut ē orō affirmatiua vl' negatiua
alicui⁹ ꝺ aliq̄:⁊ ita partit ꝓpoſitio ſillogiſtica. Prio in
affirmatiuā ⁊ negatiuā. Scđo ī vlēꝫ:pticularē ⁊ īdefi/
nitā. Tertio ī dēmōſtratiuā ⁊ dyalecticā:prio priorum
caplo.i. Propoſitio dyalectica ē q̄ ꝯdictiōis vtriuſ
ptē:verā inqꝫ aut falſaꝫ ſumit:ē naqꝫ iterrogatio dya
lectica petitio rñſiōis:vl' ꝓpōnis q̄ iterrogat:vl' alte/
ri⁹ ptis ꝯdictiōis:ḡ ꝓpō dyalectica accipit vnā ptē ꝯdi

etidõis actu:aliã võ potẽtia:⁊ ppterea q̃uis ñ interro/
getur semp cuz vtraq̃ 𝔷dictionis parte:idez tñ valet:
nam electio semp respondẽti daꝛ: vt quã velit cõtradi
ctionis partem:det:sed tñ ille qui respondet apparen
tem sibi atq̃ probabilem:dyalecticus ergo hz viaz ad
cõcludẽduz vtrãq̃ 𝔷dictõis ptez. Propositio dĩatiua
est que determinate enũciationis partẽ veram sumit:
dĩator.n.ppositões suas nõ interrogat:q2 oportet eũ
credere q addiscit:põt tñ interrogare an intelligat ter
minos ⁊ quid per nomen significaꝛ:dĩator itaq̃ tãtuz
vnam ptem 𝔷dictionis medio deducit dĩatiuo. Enun
ciatio est 𝔷dictionis vtrauis partiũ:⁊ ita volunt latini
q enunciatio sit ppositio disiunctiua ex 𝔷dictorijs cõ/
posita sub dubitatõe proponsibilis: quorũ altera pars
syllogismi dyalectici vel dĩatiui põt esse pmissa. Dicit
Auer.indiciuz.i.enũciatio est per quãcunq̃ partẽ op/
positarũ in affirmatõe ⁊ negatõe:⁊ ſm veteres exposi
tores cõsimili mõ capiꝛ enũciatio hic ⁊ primo periher
menias:nam sensus huius propositõis:enunciatio est
𝔷dictionis vtrauis partiuz: aut enũciatio ẽ p q̃cunq̃
partez oppositarũ in affirmatione ⁊ negatõe:talis est:
ois ppositio dĩatiua est enũciatio ⁊ non eẽ:ois propõ
dyalectica est enũciatio:⁊ nõ ecõtra:ideo necesse est vt
vtrauis pars 𝔷dictõis sit enũciatio: nõ aũt o3 vt queli
bet pars 𝔷dictionis sit ppositio dĩatiua:multe quoq̃
sunt 𝔷dictionis partes que nullatenꝰ sunt ppositiões
dyalectice:⁊ his expositoribus 𝔷sentiendum est. Cõ/
tradictio est oppositio cuius nõ est mediuz ſm se:neq̃
mediũ forme:neq̃ mediũ subiecti:affirmatio est enũ/
ciatio alicuiꝰ de aliquo:negatio alicuius ad aliquo:sub
enũciatõe nãq̃ tanq̃ sub genere cõi 𝔷prehẽduntꝛ affir
matio ⁊ negatio:q̃ qdẽ si inter se 𝔷parentꝛ: prior ẽ affir
matio negatõe:at sub enũciatiõe coeq̃ existũt: 𝔷dictio
est affirmatio ⁊ negatio opposite non nois tñ:nõ rei
tantũ:sed nois ⁊ rei simul:ad idez:ſm idez:similiter ⁊
in eodez tpe. Propositio imediata partiꝛ in positionẽ
⁊ dignitatẽ. Positio est ppositio indemõstrabilis facta
ex terminis cõibus:⁊ ita: ista tunica est candida:nõ est
positio licet sit nota ad sensum : nec positionez necesse
est habere docẽdum quẽlibet. Dignitas est propositio
imediata quã op3 habere docẽdum quẽlibet: sunt.n.
quedaz huiuscemodi propositões qbus ex sese assentit
is qui disciplinaz sit adepturus:⁊ nomen maxime ⁊ di
gnitatis solemus 𝔷cedere talibus ppõibꝰ notissimis:
verissimis:certissimis. Dignitatũ quedã 𝔷ferũt ad oẽz
sciam:quedaz ad plures:qui nõ cõsentit dignitatibus
cognitis terminis nõ se cõmittat alicui sciẽtie suscipiẽ
de:possumꝰ aũt opera pceptoris positões 𝔷prehẽdẽ.
Positio diuidiꝛ:alia ẽ suppositio:alia diffinitio. Sup
positio est positio accipiẽs alterã ptẽ enunciatõis:hoc
est affirmatõez aut negatiõem. Diffinitio est positio q̃
est sine hoc.i.diffinitio nõ est affirmatio neq̃ negatio.
Ponit.n.arithmeticꝰ vnitatez indiuisibilẽ esse ſ3 quã/
titatẽ.i.diffinitio vnitatis talis existit:principiũ nume
ri indiuisibile ſm quãtitatẽ. Suppositio autẽ id nõ est
i.hec diffinitio:principiũ numeri indiuisibile ſ3 q̃tita
tem nõ est suppositio:id.n.quodq̃d est vnitas ⁊ vnita/
tem esse nõ est idẽ.i.diffinitio vnitatis ⁊ hec ppositio.
Unitas est:seu queuis alia affirmatio qua affirmeꝛ ali
qd pdicatũ de vnitate nõ sunt idem.

Themistius proponit hãc dubitatõez: si
diffinitio nõ dicit eẽ vl nõ eẽ
⁊ nõ sit ppõ:quãobrez asseritur species ppositõis im/
mediate. Themistius non audet soluere hanc diffi/
cultatem:sanctus Thomas facit differentiã inter im/
mediatũ principiũ ⁊ imediatã ppositionẽ:in plus.n.
se hz imediatũ principiũ q̃ imediata ppositio:diffini
tio itaq̃ erit imediatũ principiũ ⁊ nõ imediata ppositio.
Egidius soluit p distinctionem de esse 𝔷positiue ⁊
expositiue:cũ.n.diciꝛ:hõ ẽ aĩal rõnale:si ly ẽ capiatur
𝔷positiue:tũc diffinitio dicit eẽ vel nõ eẽ:si expositiue
sumaꝛ:diffinitio nõ dicit eẽ vel nõ esse. Cõtra hoc to/
tũ:hõ ẽ aĩal rõnale:nõ ẽ diffinitio:ergo Egidiꝰ nõ lo
quiꝛ ad ppositũ. Sunt alij q dicũt:q lz diffinitio in se
nõ sit ppositio in actu:ẽ tñ in virtute:q2 cognita diffi/
nitiõe app3 diffinitionẽ de subiecto vere pdicari. Cõ/
tra:diffinitio nõ ẽ ppositio actu:neq̃ virtute:naz ista
ppositio penitus ẽ impossibilis:diffinitio ẽ ppositio:
diffinitio põt eẽ ppositio. Joannes grãmaticus dicit:
ad hoc vt pdicatuz dicaꝛ de subiecto oportet vt dicaꝛ
de altero a subiecto:⁊ ita diffinitio nõ pdicaꝛ d diffini/
to:s3 bene genus ⁊ differẽtia:diffinitio ergo ẽ ppos/
tio sed nõ dicit eẽ vel nõ eẽ.i.nõ pdicat esse pdicati d
subiecto:s3 bñ significat eẽ vel nõ esse. Cõtra:genus ⁊
dĩa nõ sunt aliud a specie:ergo nõ pdicabunꝛ de spẽ.
Itẽ:hec ppositio:hõ ẽ aĩal rõnale:h3 subiectũ:copu/
lã ⁊ pdicatũ:ergo pdicaꝛ pdicatũ d subiecto. Amplꝰ:
pfata ppositio ẽ suppositio:ergo nõ ẽ diffinitio. Auer
rois inqt:differẽtia inter positionẽ positam.i.supposi
tionẽ ⁊ diffinitionẽ positã ẽ q positio posita significat
necessario q res ẽ inuẽta:aut nõ iuẽta:⁊ hic ẽ modus
vnus positiõis:sed diffinitio qdẽ nõ 𝔷prehẽdit per se
q res sit inuẽta aut nõ inuẽta:scilicet ex pte qua ẽ dif/
finitio:⁊ talis pticula ex parte qua ẽ diffinitio:iudicio
meo soluit difficultatẽ:nã hec ppositio:ois hõ ẽ aĩal
rõnale:ẽ positio q̃ ẽ suppositio:pdicatũ ẽ diffinitio nõ
dicẽs esse vel nõ eẽ:diffinitio tñ copulata diffinito cõ
stituit suppositionẽ. Cõtra:diffinitio ex pte qua diffi/
nitio nõ dicit eẽ vel nõ eẽ:ergo nõ ẽ ppositio:diffini/
tio tamen vt diffinitio est positio:⁊ omnis positio est
propositio imediata:ergo difficultas non est sublata:
quare dicendum est:q pmisse in demonstratione sunt
suppositiones:mediũ demonstratõis ẽ sola diffinitio:
⁊ pmisse ⁊ mediũ vocanꝛ positiones:⁊ principia dmõ
strationis:⁊ ita diffinitio erit principiũ imediatũ non
propositio imediata:hec sunt q̃ pro soluẽda difficulta
te mihi in presentia occurrunt.

¶ Quoniã aũt oportet credere ⁊ scire rẽ in
huiusmodi habẽdo syllogismũ quẽ vocamꝰ
demonstrationez. Est aũt hoc q2 ẽ ea scire ex
qbus ẽ syllogismus:necesse ẽ nõ solũ preco/
gnoscere prima aut q̃daz:s3 ẽt magis.semp
n.ppter qd vnũquodq̃ tale ⁊ illud magis
ẽ:vt ppter qd amamus:illud magis amatũ
est. Quare siquidẽ scimus p prima ⁊ credi/
mus:illa quidẽ scimus ⁊ credimus magis:
qm propter illa ⁊ posteriora. Non põt autez
credere magis q̃ scit:que non contingunt:
neq̃ sciẽs neq̃ melius dispositus q̃ sciẽs.
Accidit autem hoc nisi aliquis credentium
p demonstrationez precognouerit. Magis
n.credere necesse est principijs aut oibꝰ aut
quibusdam q̃ conclusioni. Debentem au/
tez habere scientiam per demonstrationem:
non solum oportet principia magis cogno/
scere

scire et magis ipsis credere q̃ ei qd̄ demon/
stratur: sed neq3 aliud ipsi credibilius esse:
neq3 notius oppositis principiis ex quibus
erit syllogismus cōtrarie deceptionis: siqui/
dem oz et scientem simplr̄ nō immutabilez eē.
¶ Quartum documentū sit tale: snia gnalis hui⁹ par/
tis stat in hoc: ꝑmisse i syllogismo dr̄atiuo magis sciū
tur q̃ ↄclōnes: impossibile nāq3 ē magis assentire cō/
clusioni: cū nihil magis sciat ꝑmis principiis: neq3 ali
qd sit notius oppositis principioꝝ in falsitate vz ex q/
bus oppositis orit syllogism⁹ ↄrie deceptiōis. Series
aūt verboꝝ Aristo. huiuscemodi est: q2 opz credere et
scire rem. i. ↄclusionē: icū formam⁹ dr̄onē: euenit autez
hoc: q2 cōuenit scire ea. i. ꝑmissas ex qbus extruit syl/
logismus: necesse est nō solū ꝑcognoscere prima: aut
oīa aut quedā: sed ēt magis. notāter aūt dicit Ari. aut
oīa aut quedā: nam si ↄclō ꝑ oēs causas dr̄letur ꝑ quas
dr̄ari pōt: tunc principia oīa magis credunt ac sciunt
cōclusione: si per aliquas tm̄: quedaz principia tūc ma/
gis scientur: vn̄ hec ↄclusio: hō est risibilis: si deducat
ꝑ has ꝑmissas: oē aial rōnale cōpositū ex corpore et aīa
intellectiua ꝓductū ab hoie et sole ordinatū ad felicita
tem est risibile: ois hō est hmōi: ergo. cōstat eam esse
dr̄atam ꝑ oēs causas qbus dr̄ari pōt: et sunt ꝑmisse cō/
tinentes oēs cās et priores et notiores ↄclusione. si v̄o
monstret hoc pacto: oē aial rōnale est risibile: ois hō
est aial rōnale: ergo ois hō est risibilis: est monstrata ꝑ
vnuz genus cause tm̄: et ꝑmisse tales magis creduntur
sciunturq3: siue ergo ꝑmisse cōprehēdant oēs causas ꝑ
quas ↄclusio colligi possit: siue vnā siue plures: eis ma
gis assentire semꝑ tenemur. Themisti⁹ et sanct⁹ Tho/
mas asserūt principia demonstrabilia non esse magis
nota ↄclusione: sed tm̄ indemonstrabilia: quoꝝ snia ve
ra est anteaq̃ demonstrent hmōi principia demonstra
bilia: quare dixit aut oīa aut quedā: ergo si ꝑꝑ princi/
pia esse scita et credita ↄclusionē scimus et credim⁹: ꝑn
cipia certe magis scimus et credim⁹: nam semꝑ ꝑꝑ qd̄
vnūquodq3 et illud magis: vt id ꝑꝑ qd̄ amatū alterum
amam⁹: magis ē amatū. Verū3 famosa hec vulgata q3
ꝓpositio reqrit ꝙ predicatū in quo aliqua inuicē com
parant: insit illis: et sm̄ magis et min⁹: et ꝙ vnum sit cā
alterius: nō solū simpliciter in essendo sed ēt in causan
do esse tale: et ꝙ tali cause soli ↄueniat actus causalitatꝭ
respectu illius effectus: qbus ↄditionibus obseruatis
illa ꝓpositio est infallibiliter vera. Itez: hn̄s notitiam
ↄclusionis ꝑ principia demonstrabilia vocat sciens: cō
sentiēs ↄclusioni ꝑ ꝑmissas indemonstrabiles dr̄ me/
lius dispositus q̃ sit sciens. Sensus itaq3 est: non pōt
q̄spiaz magis assentire his q̄ scit. i. ↄclusionib⁹: q̃ pre/
missis et principiis que nō ↄtingūt: supple sciri: siue il/
le sit sciēs. i. siue habeat notitiā ↄclusionis ꝑ principia
nō simpliciter prima: quoꝝ nō est intellect⁹ s3 scientia q̄
est peior dispō q̃ intellect⁹: siue sit melius disposit⁹ q̃
sit sciens. i. siue habeat notitiaz ↄclusionis ꝑ principia
simplr̄ prima et indemonstrabilis: quoꝝ est intellect⁹
qui est melior dispositio q̃ sit scia: accidit aūt hoc. s. ꝙ
aliqs sit melius disposit⁹ q̃ sciens nisi ↄtingat ꝙ aliqs
credentiū precognouerit supple ꝑmissas ꝑ dr̄ones: q̄si
dicat: tunc nō dicit melius dispositus q̃ sit sciēs. Nō
solum ergo opz eū qui ꝑ dr̄onem sciam sit adepturus
magis cognoscere principia magisq3 ipsis credere q̃
ↄclusioni q̄ dr̄atur: veꝝ neq3 aliud ipso. i. apd̄ ipsū3 dz
eē credibili⁹: neq3 gcq̃ dz eē noti⁹ oppositꝭ ꝑncipiis
in falsitate scilicet ex qbus ↄstituit syllogismus ↄtrarie
deceptionis: siquidē oportet sciētē simplr̄ immutabi/
lem eē: propterea nihil credibilius: notiusue pricipiis
possibile ē esse: si. n. aliqd eēt notius et credibili⁹ princi
piis ex qbus deducit ↄclusio nō repugnaret vt q̄spiā
a sua snia mutaret. Scitū itaq3 et scientia extendunt et
ad principia et ad ↄclusiones: ꝓprie nāq3 loquēdo sciē
tia principioꝝ et sciētia ↄclusionū nō sunt cōparabiles:
semꝑ inclinatur intellectus melius ad principia q̃ ad
ↄclusiones. In sūma ergo in hoc scđo capitulo ostēsū3
ē ꝙ assensus scientificus quo nos ↄsentimus ↄclusioni
scibili requirit vt premisse ex quibus deducit prefata
cōclusio sint vere: prime: imediate: priores: notiores:
causeq3 conclusionis: et per ↄsequens ꝙ sunt magis cre
dite et scite q̃ conclusio.

Digressio.

Expositis his que ad textuz Aristo. ptinere
videbant: operepretiū est contra
ꝓpositiones affirmatas in hoc capitulo adducē et sol/
uere quasdā difficultates: vt eis solutis snie Aristo. ni
tidiores iudicent. In primis: pōt geometer ↄsentire
huic ↄclusioni: triangulus hz tres ꝑ ꝑmissas primas:
imediatas: priores: notioresq3 ↄclusione: nihil tm̄ cōsi
derando sub rōne cause et causati: nam iste ꝓpositiōes:
premisse sunt causa: ↄclusio ē effect⁹: ꝓpria passio d̄pē
det a subiecto methaphysicales existunt. Item: scire ē
ꝑ cām cognoscere: ergo ꝑfectissimū scire ē ꝑ perfectissi
mam cām cognoscere: ↄsequens ē falsū3: naz maxima
ē causaꝝ extrinsecaꝝ excellentia: intrinsecaꝝ vero vili/
tas atq3 imꝑfectio. cause tm̄ intrinsece plus cōducunt
ad cognitionē causati q̃ extrinsece: tū q2 plus faciunt
ad esse rei: tū q2 magis appropriate: tū q2 ptes: tum q2
definitio data ꝑ cās extrinsecas nō ē diffinitio: cū nō
explicet essentiā diffiniti: tū q2 in re importata ꝑ subie
ctū scibile dz eē cā inherentie passionis ad subiectuz:
ergo diffinitio ꝑ extrinseca nō ē diffinitio et mediū3 in
dr̄one. Solutio ē: si ↄclusio sciri dr̄eat: reqrunt quattu/
or ↄditiones: primo reqrit cā ↄclusionis scibilis: nam
eadē sunt principia essendi et cognoscēdi: iō dictū ē: cū
cām arbitramur. Secūdo: ꝑexigit imediatio cāe. pro/
pterea dixit Aristo. ꝓpter quā res est. Tertio: ↄcurrit
applicatio ꝑmissaꝝ ad ↄclusionē: et ob hoc dictum ē: et
qm̄ illius ē cā. Quarto q2 scientia ē certa cognitio sine
formidine ad oppositū: nō pōt aūt q̄spiā cū certitudi/
ne agnoscere qd̄ possibile ē aliter se hr̄e: quāobrē adiū
xit phs: et nō ē ↄtigere hoc aliter se hr̄e. Dico itaq3 ad
primū ꝙ lz geometer ↄsideret trianguli hr̄e tres: non
tm̄ ↄsiderat d̄pendētiā qua hr̄e tres ꝑ̄dicta triangulos
formata. n. dr̄one mathematica conclusio scit et ꝑmisse
intelligunt: et nō reqrit mathematicus vt mathemati
cus cognitionē haꝝ ꝓpositionū: ↄclusio ē effect⁹ ꝑmis
se sunt cā ↄclusiōis: et addo ꝙ si eēt vnus geometer ca/
rens logica nō hr̄et cognitionē vnq3 q̄ esset scia apud
ipm̄: dz nāq3 eē in ptāte scientis scire exponere hoc ar
gumentū eē demōstratiuū: illud topicū: illud sophysti
cū. Ad scđm dico ꝙ definitio hz duplex officiū: vnuz
ē explicādi essentiā definiti: aliud ē explicādi causam:
definitio quātū ad primū officiū ↄsideraf ab Arist. 6.
topicoꝝ docēte ꝑ cās extrinsecas ñ eē diffiniēdū. Se
cūdū officiū definitiōis ↄsideraf. 2. posterioꝝ: vbi as/
serit diffinitionē datā ꝑ finē eē ꝑstātissimaz. tractabat
n. 2. posterioꝝ de diffinitione vt hēbat rōnem mediꝫ:
mediū aūt et causa idem erant: quare cognitio effectus
ꝑ cām extrinsecā in ratione cause: perfectior est cogni

tione eiusdē p intrinseca: explicat tñ essentia rei p cās intrinsecas minime p extrinsecas: ⁊ cū mediū in dēo/ne debeat eē cā inherētie passionis ad subiectū: ↄclu/dendū est diffinitōez datā p intrinseca mediū eē in po/tissima dēone: vñ mediū dēonis tenet explicare cām ⁊ essentiā subiecti ↄclōnis scibilis: nō repugnat: ḡ diffi/nitioni date p cās extrinsecas: quaten⁹ dicit cām esse mediū dēonis: sed ꝑut nō exprimit essentiā ⁊ cām īhe/rentie passionis ad subiectū sibi rō medij dēaui nullate/nus cōcedi pōt: ꝑūt itaqꝫ diffinitōes date p cās extrin/secas hēe rōnē medij syllogistici: nō āt dēaui: ꝑūt item diffinitōis syllogistice ↄcludi ō diffinito minime dēari.

¶ Rursus diffinitio demonstratiōis mālis vr̄ esse nu/gatoria: nam si demonstratio est ex primis: ḡ ⁊ ex ime/diatis: ⁊ priorib⁹ ⁊ notiorib⁹. Item si ꝑmisse sint notio/res quo ad nām: min⁹ aūt note q̄ ad nos p ipsas nō po/terit aliqd nobis declarari. Itē: hec ꝓpō: pp qđ vnū/quodqꝫ tale ⁊ illud magis: appet esse falsa: naꝫ nō vꝫ: tp̄s est quātuꝫ pp motū. ḡ mot⁹ est magis quātus: hō est risibilis pp aīal rōnale: ergo aīal rōale est magis ri/sibile: domus pp edificatorem est: dom⁹ est alba: ergo edificator est magis albus. Item: si notitia ꝑmissaruꝫ euidētior est notitia ↄclōis: sit notitia eaꝝ intēsa vt. 8. notitia cōclusiōis euidēs vt. 4. ⁊ remittant ambe noti/tie vniformiter vsqꝫ ad nō graduꝫ: ḡ aliqñ erit notitia ꝑmissaꝝ ordiataꝝ in mō ⁊ figura absqꝫ notitia ↄclōis. Iteꝫ: notitia qetans intellectū ꝑfectior est notitia non qetāte: sed cognitio ↄclōnis qetat itellectū: nō aūt no/titia ꝑmissaꝝ: nō n. qescit itellect⁹ donec p dēonē ↄclu/sionē aduenerit. Itē: si ist⁹ dēonis: hō est aīal rōnale ḡ hō est risibilis: antecedēs sit magis necessariū ↄñte: igit ex min⁹ īpossibili colliget magis īpossibile: nā vꝫ: nihil qđ est hō est risibile: ergo nihil qđ est hō est aīal rōnale. Solutio est. Ad primū: aliq euitātes nugatio/neꝫ dicūt: ꝑmisse dicunt prime: q2 nō hñt prius: appel/lant imediate: q2 nō hñt mediū. Cōtra: hec idē pror/sus sunt: q2 nō hñt prius: ⁊ q2 non hñt mediū. Sunt q aiunt: prime respectu ꝓbataꝝ ꝓpositionuꝫ: imediate: q2 nō hñt mediū. Cōtra: primū dī per habitudinē ad priora nō ad ꝓpōnes ꝓbandas. Dicunt aliȷ: prime. i. dignitates virtualiter intrātes dēoneꝫ: imediate. i. pre/misse. Cōtra: idem est primū ⁊ ꝓpriū principiū: ḡ per pria nō intelligit dignitates: ꝓpea ad euitādū nugatio/nē diffinitōis dēonis dicat vt dictuꝫ est in exponendo textuꝫ Ari. ꝑmisse nāqꝫ vocant prie: qten⁹ carēt: prio/ri in illo genere: sunt imediate: prout nō est aliqua cā magis influēs sup talē effectū: iccirco dēo qua dēatur scđa passio p primā nō est ex imediatis ⁊ primis: exi/stunt priores in cōparatōe ad ↄclōnes: notiores in re/latōe ad intellectū cognoscētem ⁊ quo ad nām: sunt ⁊ cause inherētie ꝑdicati ad subiectum. Ad scđm: dēo q2 semp est ex notiorib⁹ quo ad nos minus notus quo ad nām: dēo cause tñ est qua scitur pp quid effectus: vbi prius si est effect⁹ notus erat oculata fide: ⁊ hmōi dēo procedit ex notioribus quo ad nām ⁊ nobis ignotiori/bus: nō enim reqritur ꝙ dēo procedat ex nobis notio/ribus: ⁊ hoc sensit Themist⁹ prio posterioꝝ capite. 4. dicēs: nec. n. dēo ad mēsurā se ingenij nři summittit: sꝫ rectaꝫ tꝫ ad veritatē viā: nec qđ ipsi possum⁹: attēdit: sꝫ in solā rei nām incūbit: illā vestigat: illaꝫ explorat ēt si nobis ignota incircūspectaqꝫ sit. ⁊ Cōmē. 2. celi. 35. di/cebat: ⁊ si latēti⁹ fuerit cā rei ꝙ̄ siuꝫ eē erit dēo pp qđ tñ: vñ premisse gignētes notitiā in forte quātū ad no/strū modū cognoscēdi sunt notiores q̄ ad nos ipsa cō/clusione: seruātes qūt modū nāe id nō infert: demon/stratio simpliciter seu cause ⁊ esse est qua simul ⁊ semel scitur ⁊ si est effectus ⁊ pp qđ effectus: ⁊ hec ꝓcedit ex notioribus quo ad nos ⁊ quo ad naturā: mediū ergo demonstrationis aut ē cā latētior apud nos: aut est cā nobis ⁊ nature magis cognita. Ad tertiū: vel illa ꝓpo/sitio vera ē cū limitatiōib⁹ positis in declarādo textū Aristo. in primis reqrit ꝙ ꝑdicatū in quo aliqua simi/lē ↄparātur insit illis: iccirco nō colligūt iste sequele: hō ē ebrius pp vinū: ergo vinū ē magis ebriuꝫ. aer est formaliter calidus pp solē: ergo sol est magis formalr calidus. Debet itē id ꝑdicatū illis ↄuenire sm magis ⁊ minus: ꝓpterea nō valet: sortes ē hō pp platonem: ergo plato ē magis hō. tempus est quātū pp motuꝫ: ergo motus est magis quantus. homo est risibilis pp animal rōnale: ergo aīal rōnale ē magis risibile. Req/ritur tertio ꝙ vnū sit cā alterius nō solū simpliciter in essendo sed etiā in causando esse tale: qua de re nō se/quitur: domus ꝓpter edificatorē est: ⁊ domus ē alba: ergo domificator ē magis alb⁹ ı domificatoı. n. q̄uis sit cā essendi domus: tñ nō ē cā ꝙ domus sit talis ⁊ ta/lis: oportebat quoqꝫ ꝙ tali cause soli ↄueniret act⁹ cau/salitatis respectu illius effectus: stat. n. ꝙ diligat sor/tes ꝓpter platonem ⁊ ꝙ rursus sortes magis diligat: cum plato nō sit totalis cā dilectionis sortis. Uerū cuꝫ filius sit precipua ⁊ totalis cā amoris parentuꝫ erga ꝑceptorē: filius a parentibus magis amatur q̄ꝫ prece/ptor: quia ergo nō sciebātur ↄclusiones scibiles nisi p premissas ↄclusionibus appropriatas: iure inferebat premissas esse magis scitas ⁊ creditas ipsis ↄclusioni/bus. Uel dicendū est prefatā regulā tenere vniuersalr qñ vnum predicatuꝫ ↄceditur cause ⁊ causato: ⁊ attri/buat causato ꝓpter cām: digniori modo attribuit cau/se q̄ꝫ causato: ⁊ dicebat Auer. 7. methaphysice. 3. ⁊ est declaratū ꝙ cū plura cōicant in eodem noie: ⁊ quod/dam dignius quibusdā: illud qđ est dignius illo noie ē cā ceteroꝝ. 8. methaphysice. 7. ait Cōmentator: cuꝫ duo fuerint quoꝝ alteꝝ ē cā reliq: illud qđ ē cā digni⁹ habebit nomen: illud. n. nomen ē secūdi ꝓpter primū: verbigratia: res calide: quoniā nō habent nomē calo/ris nisi ꝓpter calorē ignis qui ē in fine: ⁊ iō cū fuerint plura que habēt nomen idē ꝓpter aliud: illud aliud ē digni⁹ habere illud nomē: ⁊ erit cā illoꝝ. 2. methaphy/sice. 4. hoc idem habet: ergo vult Auer. ꝙ si aliqd di/catur de cā ⁊ causato id verius enūciari de cā q̄ꝫ cau/sato: quare si ista ꝓpositio tp̄s ē quantū: vera sit: q2 mo/tus sit quātus: hec ꝓpositio: motus ē quātus: euiden/tior erit ⁊ verior. Item: ista propositio: homo ē risibi/lis: vera est ⁊ necessaria: quia hec copulatiua ⁊ vera ⁊ necessaria existit: animal rationale ē risibile: ⁊ homo ē animal rationale: ergo talis copulatiua euidētior: ve/rior ⁊ magis necessaria iudicabitur esse: cū igit assen/sus premissarum intellectualis cā sit assensus scienti/ei conclusionis: premissas magis scimus q̄ꝫ conclu/siones: capiendo scire proprie vel magis proprie: no/titia nanqꝫ premissarum ⁊ conclusionis sunt compara/biles in scientia proprie vel magis proprie dicta: non autē in scientia propriissime dicta: auctore linconiēse. Ad quartū: possunt notitia ꝑmissaꝝ intensa vt. 8. noti/tia conclusionis intensa vt. 4. eque ꝓportionabiliter ⁊ eque cito deuenire ad non gradū notitie: non autem vniformiter ⁊ eque velociter ad non gradum deperdi possunt: ⁊ ita primum non esse notitie antecedentis erit primum non esse notitie conclusionis. Solutio quinti est: inuenitur processus quo ab effectu tendi/mus in causam qui ē demōstratio q2. Scđs ē ꝓcessus qui est

idem supra fol. 16. col. 1a in medio

qui est dīo cause tm̄ p̄supponēs necessario dīonē q̄r:ḡ qdē ꝯuincit ⁊ declarat pp qd effect⁹:verꝫ cū notitia cōclusiōis sit depēdēs:ponēdus est vn⁹ terti⁹ ꝓcessus q nō est ad declarādū sꝫ ad getādū intellectū dūtaxat idoneus q̄ resoluim⁹ ꝯcl'onē vsqꝫ adprincipia p se nota i tali disciplina:⁊ auxiliātib⁹ plurib⁹ sciētijs possꝫ q̄spiā resoluere vnā ꝯcl'onez geometrie vsqꝫ ad p̄mū ens:vt in sequēti capl'o declarabit. Rn̄sio ad sextū cōis solet eē talis:ex min⁹ īpossibili infert qdē magis īpossibile: sꝫ nō de forma. Cōtra:hec ꝯn̄tia est formalissima:hō ē aīal rōnale:ḡ hō est risibilis:ḡ ⁊ ista:nihil qd̄ est hō est risibile:ḡ nihil qd̄ est hō est aīal rōnale. Sunt q dicunt hāc ꝯn̄tiā nō valere:hō nō est risibilis:ḡ nō est aīal rōnale:nā cū hō pri⁹ sit ſm nām aīal rōnale q̄ꝫ risibile:in illo priori nō erit risibilis ⁊ erit aīal rōnale. Cōtra: ḡ ista ꝯn̄tia nō valebit:hō est aīal rōnale:ḡ hō est risibilis:quā tn̄ ꝯstat rōnē eē demonstratiuā: iccirco dicēdū est ꝙ nō īcōuenit ex min⁹ īpossibili deduci formalr magis īpossibile:regula vulgata ꝙ ex min⁹ īpossibili nō infert magis īpossibile:ita intelligēda est: ex īpossibili ſm rē nō dꝫ inferri īpossibile ſm imaginatōez:ē aūt īpossibile ſm rez min⁹ īpossibile q̄ꝫ īpossibile ſm imaginatōez. Uel ex īpossibili nō implicāte ꝯdictionez nō colligit īpossibile claudēs ꝯdictionē:iste passus est admodū subtilis ⁊ indigēs ꝑscrutatōe: hec ꝺ digressiōe.

Caput tertium.

Uibusdaꝫ quidēꝫ igitur ꝓpter id qd̄ opꝫ pria scire nō videt̄ scīa esse. Quibusdaꝫ aūt esse quidē omniuꝫ p demonstrationē:quorꝫ neutrū neqꝫ vtrū neqꝫ necessariū est. Supponētes eniꝫ nō esse oīno scire:hi in infinitū volūt reduci tanq̄ꝫ ñ sint vtiqꝫ scientes posteriora ꝓpter prima quorꝫ nō esse prima recte dicētes. Impossibile eniꝫ est infinita transire. Si vero stent ⁊ sint principia:hec ignota esse cuꝫ demonstratio ipsorꝫ nō sit:qd̄ dicunt esse scire solum. Si eniꝫ nō est prima scire neqꝫ q̄ sunt ex eis ē scire simpliciter neqꝫ ꝓprie sed ex cōditione si illa sint. Quidaꝫ aūt ꝙ ipsum quidē scire sit consistent̄ per demonstratōez.n.esse solū.sed oīuꝫ esse demonstratōez nihil ꝓhibet ſm eos. Cōtingit.n.circulariter fieri demonstratōez:⁊ ex his q̄ sunt adinuicē. Nos aūt dicim⁹:neqꝫ oēꝫ sciaꝫ demonstratiuā eē: sꝫ īmediatorꝫ indemonstrabilē eē.⁊ hoc qd̄ necessariū sit:qdē manifestū est. Si.n.necesse est scire priora ex qb⁹ est demonstratio:stant aūt īmediata aliqn̄ hec pōra indemōstrabilia necesse est eē.⁊ h̄ igit̄ sic dicim⁹.⁊ nō solū sciaꝫ sed ⁊ principiū scīe eē q̄ddā dicim⁹.ipsa.n.cognoscim⁹ iquātū terminos cognoscim⁹ vl' q̄ termios cognoscim⁹.

Caput presens nō est de substantia huius artis:sꝫ introductū est ad ꝯplemētū bonitatis huius scīe:vt videlicet errores antiquorꝫ detegātur qui nō intelligētes equiuocationē de ly scire:alij dixerunt nullius eē scientiā ob idipsuꝫ ꝙ oportebat prima scire:pria autē scire impossibile erat. Quibusdā videbat̄ aliquorū eē scientiā:omniū tn̄ demonstratiōes esse ponebāt:ꝯtra quos tractant̄ p̄senti capitulo due ꝓpositiōes. Prima ē:nō oīs scīa demōstratiōe ē suscipiēda:sed imediatarū ꝓpositionū scientia existit indemōstrabilis. Scd̄a ē: demonstratio circularis prorsus ē impossibilis:⁊ dato ꝙ esset aliqd circulo monstrare:nō tn̄ oīa circulo monstrari esset possibile. Series aūt verborꝫ Aristo.duob⁹ absoluatur documentis. Primū sit tale:quibusdā igit̄ si diffinitio scire sit recte assignata:propter id qd̄ opꝫ prima scire p demonstrationē:nō vr̄ alicuius eē sciētia p demonstrationē:qbusdā aūt videt̄ eē scīa oīum per demonstrationē:valet aūt ista ꝯsequētia:oīuꝫ ē sciētia p d̄monstrationē:ergo dat̄ demōstratio circularis:vn̄ si p̄misse magis sciebant̄ ꝯclusionibus:⁊ qcqd sciebat̄ sciebat̄ p demonstrationē:inferebat̄ alterꝫ horꝫ incōuenientiū:vel nihil ꝯtingebat sciri:vel oīuꝫ scitorum erat d̄monstratio:harꝫ opinionū neutra neqꝫ vera ē:neqꝫ necessaria.dicit Auer.ambo videntes mentiunt̄:qm̄ ipsi ñ sunt oppositi:si.n.essent ꝯtradictorie opiniōes: necesse eēt vt vna foret vera ⁊ alia falsa. Ratio dicētiū nullius esse sciētiā:ita ordinatur:supponētes.i.astruētes ⁊ affirmātes nō esse oīo scire:formabāt talē rōnē: si vlla esset sciētia:hi ad infinitum volūt reduci.i.esset ꝓcessus infinitus in sciētijs:ergo nō ē scientia:ꝓpterea ꝙ nō sciūtur posteriora pp priora quorꝫ ñ sunt prima:⁊ recte id dicunt:si abiretur in infinitū nō esse prima:nam fieri nō pōt vt q̄sq̄uā infinita ꝑtranseat actu. At si stent ⁊ sint principia prima:hec īcognita eē opꝫ: cū ipsorꝫ nō sit demonstratio:nihil aūt sciebatur apud ipsos nisi p demonstrationē:si vero fieri nō pōt vt prima sciantur:neqꝫ q̄ ex illis ꝑficiscunt̄ sciri simpliciter ⁊ proprie poterūt:sed si sciētur:hoc erit ex sola suppositione:si illa principia vera sint.dicit Auer.ascendere id qd̄ ē in infinitū ē impossibile:ergo nō sunt hic pria nota ad que perueniat̄ nisi ſm viā positionis:non ſm viā nature:⁊ cū nō sint hic principia:nō ergo ē demōstratio hic penitus:⁊ qd̄ credūt ꝙ res posteriores qdē sciūtur p priores:⁊ ꝙ ascendere in infinitū ē īpossibile ē verū rectū:sed illud vt qdem qd̄ credūt ꝙ oīs res indiget demōstratiōe ⁊ ꝙ nō sunt ⁊ hic principia nota p se ē vanū. Themistius inqt:sane postremum hoc verissime dr̄:priorib⁹ ignoratis posteriora cognosci non posse:illud ꝑperā sciri non posse nisi qd̄ p demonstrationē sciat̄. Ratio ꝯcedētiū oīa posse circulo mōstrari talis erat:modū sciendi p demōstrationē solū eē ponebant:veluti ⁊ primi:at fatebant̄ nihil ꝓhibere oīuꝫ eē d̄mōstrationē:fieri.n.poterat vt dīo mō circuli constitueretur:omniaqꝫ mutuo demōstrarentur. Aduersus hos errores inducit Aristoteles hanc propositionez: immediatarum propositionum est scientia indemonstrabilis:que non solum sciri:sed ipsas principium scientie esse dicimus:propositiones nanqꝫ immediatas cognoscimus inquantum terminos cognoscimus:vl' ipsa principia dignoscimus quo terminos cognoscimus.dicit Auerrois:⁊ est nobis vt concordemus sophisticis:quia principia demonstrationis non sunt nota per alia: sed dicamus ꝙ sunt nota per intellectum ⁊ ipse est qui comprehendit partes enunciationis note per seipsam. Themistius inquit: pec

cant ⁊ qui nihil sciri ⁊ qui omnia sciri per demonstrationē defendunt. sed quēadmoduꝫ notissimum est pleraqꝫ huiusmodi esse vt aliunde ꝓbationē regrant: ita cōspicuum vr̄ cōplura esse que suopte ingenio cognita explorataqꝫ sint: quare sunt principia demonstrationis propositiōes indubitabiles: imediateqꝫ ⁊ luce sua perspicue: his prefecta mens est que terminos cōprehendit: quorum cōplexu dignitates ⁊ proloquia cōcipimus: constat itaqꝫ nō omneꝫ scientiā demonstratōe suscipiendā esse: ⁊ hoc extendēdo nomen scie ad notitiam principiorū ⁊ conclusionum.

Decet pro huius partis declaratione tria notare: in primis: non pōt intelligens infinita transire: in quolibet enim causarum genere status existit: materie nō tendunt in infinitum fm̄ rectitudinem: nam materia eadeꝫ numero est ⁊ qō in vnius generatione sumitur: ab altero in corruptiōe dimittitur. Cause quoqꝫ efficientes infinitū progressum nō sustinent: vnde cum efficientiū causarū sint medie ⁊ postremas esse necesse est: medie. n. cause extreme esse non possunt: status itaqꝫ est in causis efficientibus essentialiter nō accidentaliter ordinatis: cōcessa. n. eternitate mundi palam est nō esse dabile efficiens primū a quo tu ipse processeris: es etenim genitus a patre tuo: pater auteꝫ a tuo auo: auus ab abauo: ꝗ iteꝝ ab attauo: ⁊ attau⁹ a tritauo ⁊ ita sine statu. Fines non trahunt in infinituꝫ: cum in rerū vniuersitate optimū quoddā reperiatur: cui intelligentie dependentes assimilari contendant. Forme item fm̄ directuꝫ in infinitum ꝓdire nequeunt: si. n. forme euaderent infinite: nihil esset qō diffinitiōe cōplecti posset: nam cuꝫ forma det esse rei: remqꝫ ipsam ꝯseruet in esse: vt albedo dat eē album: ⁊ ipsa presens albū cōseruat: formis tendētibus in infinitum: nulla inuenietur forma dare esse: ⁊ reꝫ saluare ac conseruare: vt si. a. fit per. b. ⁊. b. p. c. ⁊. c. per. d. ⁊ ita sine termino: tunc. a. nō habebit esse nisi p. b. veluti album nō hꝫ esse nisi p albedinē: at cū. b. nō habeat esse nisi p. c. ergo. b. nō dabit ipsi. a. aut alicui eorū esse. b. nam nihil dat alicui esse qō non hꝫ: neqꝫ dabit esse. c. nam. c. nō hꝫ esse nisi per. d. cōcessum est. n. admittēdo processum formatū infinituꝫ. d. dare esse ipsi. c. cū igit̄ c. nō possit alicui dare esse. c. tanto minus. b. dare esse c. poterit: ⁊ ita de. d. ⁊ quolibet alioꝝ argumentabor: nulla ergo forma dat eē rei: remqꝫ ꝯseruat in esse si infinite sint forme. Exemplo que dicta sunt aperiant̄: si. a. i. eē album fit p albedinē: ⁊ albedo p dulcedinē ⁊ dulcedo per caliditatē: ⁊ ita sine termino: albedo non dabit esse ⁊ effectū formalē alicui: nam cuꝫ albedo habeat esse per dulcedinē: albedo habebit eē dulce: sed esse dulce non dat esse albuꝫ: ergo. b. nō dat eē ipsi. a. neqꝫ b. dat esse. c. nam. c. hꝫ eē p. d. ergo. c. i. dulcedo cū nō possit dare eē. c. i. eē calidum: neqꝫ. b. poterit dare alicui esse. c. si igitur forme euadāt infinite: nulla erit forma quin illa sit effectus formalis: sed effectus formalis non dat esse: ergo nulla forma dabit esse. Cuꝫ itaqꝫ cognitio effectus cūctaruꝫ eius causarū cognitiōeꝫ exigeret: ne sciētia tolleret̄: cū infinitū fm̄ ꝙ infinituꝫ sit ignotum: fuit status in causis necessario stabiliēdus vnde infinitum sub modo infinitatis non potest ratio humana comprehēdere: sed quaten⁹ infinituꝫ rōnem tenet finiti pōt hō infinituꝫ cōspicere. i. infinita potest intellect⁹ itelligere ꝯceptu vlī: nō peculiari ⁊ adeq̄to: neqꝫ pugnāt hec adinuicē: finitū ⁊ īfinitū opponunt̄: ⁊ infinitum intelligitur vt rationem habet finiti: quia comprehenditur infinitum sub ratione finiti cōceptu vniuersali ⁊ inadequato: nescitur sub ratione particulari ⁊ cōceptu proprio.

Secundo obseruādū ē. Egidius arbitratur ignorato primo ente omnia alia ignorari: vult. n. vltimatā ꝯclusionū resolutioneꝫ stare ad primuꝫ ens. Paulus venetus pulcherrima quedā motiua facit contra Egidiuꝫ: argumenta huiuscemodi sunt: omnis resolutio tendit ad priora: cōmuniora ⁊ notiora: constat autē ens inquantū ens esse prius: cōmunius ⁊ notius primo ente: ergo. Item: hec ꝓpositio: de quolibet dicitur esse vel non esse: non existeret prima: quia nō constituta ex primis terminis i quos aliorum terminoꝝ stet vltimata resolutio: quare dicit ipse Deū esse primum primitate essendi: ens vero primum primitate cognoscendi: ⁊ ꝙ licet ad cognitionē hominis requiratur cognitio Dei: non tamen ad sciēdum hominem esse risibilē exigitur cognitio Dei. Cōtra valet ista consequētia: Deus ergo ens: ⁊ nō econtra: ergo ens inquantū ens est prius ⁊ cōmuni⁹ Deo. Item sicut res se habet ad esse: ita ad cognosci: sꝫ De⁹ ēst primum primitate essendi: ergo erit primum primitate cognoscendi. Insuper ad notitiam ꝯplexam simpliciter perfectaꝫ ꝑexigitur cognitio omniū causarum per se: ergo ⁊ ad notitiam incomplexā simpliciter ꝑfectam: nam notitia complexa presupponit notitiaꝫ incomplexam. puto itaqꝫ sententiaꝫ Egidij romani fundatissimam stare posse. Verūtamen sunt aliq̄ qui ptes egidij defendentes dicunt ipsum per primū ens itelligere non primam causaꝫ: quia sic rationes facte aduersus Egidiuꝫ demonstrassent: sꝫ ens cōmune Deo ⁊ creature: finito ⁊ infinito: resoluitur nāqꝫ ens finitū ⁊ limitatum in ens cōe enti finito ⁊ infinito. Contra: subiectum primi principij complexi resoluit̄ in primū ens: sed huiusmodi subiectū est ens cōmune finito ⁊ infinito: cum de his dicatur esse vel non esse: ergo per primum ens intellexit egidius primam causaꝫ: quare dicendū est aliter: supponendo primo: ens inquantuꝫ ens analogum est Deo ⁊ creature: Deus ē primū analogatuꝫ: creatura secūdū: obseruet̄ hec regula: ab analogo ad primum analogatuꝫ: ⁊ a primo analogato ad analogū consequentia formaliter tenet. Suppono secundo resolutionē duplicem esse: vna que est signi ad signum: alia que est signi ad significatū: ad propositū: resolutio conclusionū vsqꝫ ad subiectū primi principij signi est ad signum: qua imus semper ad priora: cōmuniora ⁊ notiora: resolutio huius nominis ens i primā causam resolutio est signi ad primū ⁊ perfectuꝫ significatum: debet nāqꝫ cognitio quid nominis alicui⁹ reduci in primum ⁊ supremū illius nominis significatum: ⁊ hac resolutione nō oportet ire ad priora: cōmuniora ⁊ notiora: sed sat ē ire ad primū ⁊ summum significatum: ⁊ ita nomen entis resoluitur in Deū tanꝙ in primum analogatū. Posset etiaꝫ sentētia Egidij sustineri alio modo: nam cū Deus ens sit ⁊ substātia ⁊ spiritus ⁊ Deus: ob suā maximam perfectionē pri⁹ De⁹ est Deus ꝙ sit ens: iccirco ens resoluetur in Deū tāꝙ in prius: secus ē in creaturis: que prius sunt entia ꝙ talia entia: pp eaꝝ imꝑfectionē.

Tertio aduertēdū est: principia cognoscimus ea virtute nō discursiua scilicet qua terminos cognoscimus. Vel principia cognoscimus inquantum terminos cognoscimus. i. principia quātuꝫ est ex natura suorū terminorū nata sunt facere euidētē veritateꝫ in quocūqꝫ intellectu concipiente terminos. Thomiste tractantes de ꝓpositiōe ꝑ se nota: has affirmant

mant propositiões. Prima est: propositio per se nota: hoc est nota ⁊ non per mediū ⁊ ƒm se ⁊ quo ad nos ē veluti dignitas cōmunissima cōferens ad oēs disciplinas: ⁊ dignitas vtilis ⁊ cōmoda pluribꝰ facultatibꝰ tātum: ⁊ huiuscemodi propositioni per se note consentit intellectus statim cognitis terminis. Secūda ppositio talis est: ppositio per se nota quo ad nos tantum illa est que est nota: nō per aliud mediū quo ad nos: licet ex natura sua medium hēat simpliciter quo deduci ⁊ declarari possit: sicut est ista propositio: luna eclipsat que nota est oculata fide: quātū ad si est: demōstratione deinde cause tantū ppter quid illius mōstrari pōt. Tertia ppositio eorūdem est: ppositio per se nota ƒm se tantū illa ē que ē nota nō per aliud mediū simpliciter: quāuis nota ⁊ aperta sit p mediuȝ quo ad nos: vt ista: deus est: ⁊ addūt ꝙ qn̄ tractat de propositiōe p se nota idē terminus sunt diffinitio ⁊ diffinitū: qꝛ significatum ƒm se sumptū idē ē: lȝ quo ad nos distiguant ƒm cōfusionem ⁊ distinctionē. Cōtra: ergo ista ppositio: hō ē risibilis: eēt per se nota ƒm se: cū ista sit p se hȝ se nota: aial rōnale est risibile: ergo cōclusio in demonstratione potissima eēt altera pmissarū. Itē: in hac ppositione: homo est aial rationale: idem de eodē enūciaretur ƒm se: qd cōstat eē falsum: nā secus ē ꝙ diffinitio pdicetur de diffinito: secus ꝙ pdicetur de diffinitione: vn̄ diffinito correspōdet cōceptꝰ incōplexꝰ: diffinitioni cōplexus. Quare dicendū est: ꝙ illa ppositio est per se nota que hȝ euidentiā ex se: ⁊ nō ex alia ppositione: cū.n. euidētia sit perfectio ppositiōis: ergo si ppositio hēat ab alio euidentiā nō est per se nota: ⁊ ppterea cū ppositiōes primi modi dicendi per se non habeāt euidētiam ex alia ppositione erūt per se note: vn̄ nascit habitus qui vocat intellectus nō solum ex frequentans actibꝰ elicitis circa dignitates intrantes dōnē virtualr: verū ē ⁊ respectu premissaꝝ indemonstrabiliū notitia intellectiua. Cōtra: multe sunt diffinitiones que inuestigant: ergo tales nō erūt note per se de diffinito. Itē: hec ppositio est p se nota: sol ē mobilis: ⁊ tamē pōt demōstrari: nā oē corpus spericū ē mobile: sol est huiusmodi: ergo. Itē: hec ppositio: ois nix est alba: est per se nota: ⁊ tamen nō hȝ euidentiā ex se: cū notitia illius habeat p inductionē. Solutio est: ad primū dico ꝙ diffinitiōes sunt per se note de diffinito: etiā si inquirant via diuisiua ⁊ cōpositiua. Ad scōȝ dico ꝙ nō incōuenit aliquā ppositionem esse per se notam intuitiue ⁊ quātum ad si est: ⁊ demonstrabilem in notitia abstractiua ⁊ quātum ad propter quid. Ad tertium: vel illa propositio vniuersalis non est per se nota: vel si sit per se nota: probatio inductiua non facit ppositionem non esse per se notam: hec sunt que circa primam propositionem Aristotelis vobis declaranda proposueram.

Circulo quoqȝ quod impossibile sit demonstrare simpliciter manifestuȝ est. Si vere ex prioribus oportet demonstrationem eē ⁊ notioribus. Impossibile est enim eadeȝ simul sibiipsis priora esse ⁊ posteriora: nisi altero modo: vt hec quidem ad nos: illa vero simpliciter: quo certe modo īductio facit notū. Si āt sic ē nō erit scite vtiqȝ simplr̄ bene determinatū: sȝ duplr̄ aut nō simpliciter altera demōstratio que fit ex nobis notioribꝰ.

Accidit aūt dicentibꝰ circulo demonstratōeȝ esse nō solum ꝙ nunc dictuȝ est sed nihil aliud dicere ꝗ̄ qn̄ hoc ē si hoc est. sic.n. facile ē demonstrare oīa: manifestuȝ aūt est ꝙ hoc accidit tribus terminis positis: p multos.n. aut p paucos reflectere nihil differt. p paucos āt si p duos. cum enim sit.a. ex necessitate ē.b. ⁊ cuȝ.b. sit de necessitate est.c. ergo si.a. ē necessario est.c. Si igit cū sit.a. necesse ē eē.b. hoc aūt.b. cū sit erit.a. hoc aūt erat circulo. ponaƭ a. in quo est.c.b. igit cū sit.a. eē dicere est ipm c. dicere. hoc aūt ē qn̄ cū sit.a. est.c. ȝ.c. cuȝ.a. idē ē: quare accidit dicere circulo dicētes eē demonstrationē nihil aliud nisi cū sit.a. est.a. sic aūt oīa demonstrare leue ē. At vero nec h possibile ē nisi in his quecunqȝ alternatim se cōsequūtur sicut sunt ppria. Uno quidē posito ostensum ē ꝙ nequaꝗ̄ necesse ē aliquid esse alterū. dico aūt vno ꝙ neqȝ termino vno neqȝ ppositione vna posita. ex duabus autē ppositionibus primis ⁊ minimis contingit sic quideȝ syllogizare. Si quidē igit ⁊.a. ipsi b. ⁊.c. inhereat: ⁊ hec adinuiceȝ ⁊ ipsi.a. sic quidem cōtingit ex alterutris monstrare omnia quesita in prima figura sicut ostēsuȝ ē in his que de syllogismo sunt. ostēsum est autē ꝙ in aliis figuris aut nō fit syllogismus aut nō de acceptis. nō aūt pdicātia equaliter nequaꝗ̄ est monstrare circulo. Quare qn̄ pauca huiusmodi in demonstrationibꝰ sunt: manifestum quideȝ est: qn̄ vanū ē ⁊ impossibile sic dicere ex his que sunt adinuicē esse demonstrationē: ⁊ ppter hoc cōtingere omniū esse demonstrationem.

Scōa ppositio talis existit: scōo aperiēda documēto. Demōstratio circularis prius est īpossibilis: ⁊ dato ꝙ esset aliqd circulo mōstrare: nō tn̄ oīa circulo monstrari esset possibile: cū.n. dōo sit ex prioribꝰ ⁊ notioribꝰ quo ad nām: ⁊ nō possint eadē simul sibiipsis eē priora ⁊ posteriora eodē genere prioritatis ⁊ posterioritatis: iccirco dōo circularis ē īpossibilis: q̄ vtiqȝ si dareƭ: ideȝ existeret cā suiipsiꝰ. Clarū quoqȝ ē dicere oiuȝ eē sciaȝ p dōnes circularē: pp hoc ꝙ si ipsa dareƭ: repireƭ soluȝ in terminis paribꝰ. Series aūt verboꝝ Aristotelis huiuscemodi ē: manifestū est ꝙ est īpossibile demonstrare simplr̄ circulo ⁊ ex se mutuo: ista ē ꝯclusio. Si qdem ex prioribꝰ opȝ dōnes eē ⁊ notioribꝰ: ⁊ hec ē maior. fieri enīȝ neqt vt eisdē eadē simul priora sint atqȝ posteriora: eodeȝ genere prioritatis ⁊ posterioritatis: ⁊ hoc est qd dicit: nisi altero ⁊ altero mō: vt hec qdē: ad nos: illa aūt simplr̄ ⁊ quo ad nām priora dicātur: quo certe mō ex notioribꝰ videlȝ quo ad nos inductio facit notū: rō itaqȝ hoc mō formeƭ. Demōstratio ē ex prioribꝰ ⁊ notioribꝰ: sed eadē nō pnt esse simul sibiipsis priora ⁊ posteriora eodē genere prioritatis ⁊ posterioritatis: ergo

nō cōtingit simpliciter mōstrare circulo ⁊ ex se mutuo. Quod si ita sit ꝙ demōstratio colligit primo ex priori/bus quo ad naturā: postmodū ex priorib⁹ quo ad nos: non esset recte vno mō definitū scire: sed dupliciter ⁊ duobus modis fuisset definiendū ⁊ determinandū: vnde valet ista consequentia: scire est rem per cām co/gnoscere: ergo demōstratio faciēs scire pcedit ex prio/ribus quo ad nām. at si demonstratio nūc ex prioribus simplr: nūc ex priorib⁹ quo ad nos pcederet: oporte/ret ꝙ scire etiā nō solum esset cām rei cognoscere: sꝫ di/ceret ꝙ esset etiā quoddam scire p posteriora. aut ergo oportebit dicere scire duobus modis esse definiēdū: aut opus erit fateri alterā demonstratōem que sit ex hisce que nobis sunt notiora nō esse simplr demōstra/tionē. Itē qui fatentur demonstrationē circularē cō/gunt dicere nō solū dictū incōueniens: sꝫ nihil aliō dicere ꝙ̄ hoc ē si hoc est. i. p demōstratōem nihil aliō cōnnicet ꝙ̄ idē p seipsū: ⁊ sic facile esset oīa demon/strare: qð qdē absurdū ⁊ ridiculū est: qð aūt id ac/cidat demonstratōe scilꝫ circulari facta idē pbari p se/ipsū pstat positis trib⁹ terminis. i. trib⁹ ppōnib⁹: siue enim p multos siue p paucos fiat reflexio nihil refert: atqꝫ p paucos ēt duos. noia aūt hic reflexionē pcessū q fit in dōne circulari a principio ad pclusionē ⁊ iterū a pclusione ad pricipiū. huiusmodi aūt reflexio ꝗtū ad vim argumētandi siue fiat p multa siue p pauca non differt: nec differt de paucis aut de duob⁹. eadē. n. vir/tus arguēdi ē si ge pcedat sic: si est. a. est. b. ⁊ si est. b. est c. ⁊ si est. c. est. d. ⁊ iterū reflectat dicēs: si est. d. est. c. ⁊ si est. c. est b. ⁊ si ē. b. est. a. sicut si statī a principio fieret reflexio: dicēs: si est. a. est. b. ⁊ si ē. b. est. a. dicit aūt per duos terminos ⁊ supra dixit i trib⁹ terminis positis: qꝛ in deductōe quā faciet vtetur tertio termino q sit idē cū primo. Proponit aūt tō isto modo: cū. n. sit. a. neces/sario est. b. ⁊ cū. b. sit de necessitate est. c. ergo si. a. ē ne/cessario est. c. demū ostendens ꝙ in circulari dōne cō/cludat idē p idem sumpsꝫ tm̄ duob⁹ terminis: ait: si igit cū sit. a. necesse est esse. b. ⁊ retro agendo cum hoc scilꝫ. b. sit. a. necesse est esse: hoc aūt erat monstrare cir/culo. ponatur enim. a. eo in loco quo ipsum est. c. ita ꝙ a. sit propositiones. b. conclusio. c. propositiones: dice/re: ergo cum sit. b. ipsum. a. esset nil aliud est ꝙ̄ dicere: cum. b. sit: ipsum. e. esse: id autem nihil aliud est ꝙ̄ di/cere cum. a. sit. e. ipsum esse: ⁊ dicere cum sit. a. est. a. p/inde est ac dicere cum sit. a. esse. c. nam. a. ⁊. c. idem si/mulqꝫ sunt: quare sit vt hi qui affirmant demōstratio/nem circularem nihil aliud dicant ꝙ̄ cum. a. sit: ipsum a. esse: ⁊ hoc est si hoc est idemqꝫ probari per seipsum ⁊ sic autē facile est omnia demonstrare. Rursus dato ꝙ aliquid sit circulo demonstrare: non tamen omnia cir/culo monstrare esset possibile. nam hoc non esset possi/bile nisi in his quecūqꝫ alternatim se sequuntur ⁊ que mutuo se habent: quemadmodum ipsa propria ⁊ con/uertibilia: vnde si contingat monstrare circulo: id con/tinget positis duabus propositionibus ad minimum neqꝫ enim termino vno neqꝫ propositione vna cōtin/git aliud syllogistice euenire: sed requiruntur due pro/positōes prie ac minime: ita ꝙ nec plures nec paucio/res pcurrūt ad pducēdā pclusionē syllogistice. Si igit a. ⁊. b. ⁊. c. mutuo se sequunt: siquidem pcedat dio ex al/terutris. i. circularis: oīa quesita in prio mō prime fi/gure monstrabunt. i. id qð est pclusio poterit effici pre missa: ⁊ quelibet premissarum ostendi ⁊ concludi pote/rit: vt est ostensum. 2. prior capitulis. 5. 6. ⁊. 7. quo in loco etiā patuit in aliis figuris aut non fieri syllogismū circularē aut nō ex assumptis. i. formet iste syllogism⁹ ois homo est risibilis: nullus lapis est risibilis: ꝗ nul/lus lapis ē homo: si cōuertatur hoc pacto: nullus ho/mo est lapis: nullū risibile est lapis: nō ē syllogism⁹. si aūt sic dicatur: nullus homo est lapis: oē risibile est hō: ergo nullū risibile est lapis: iste non ē de acceptis. Nō pñt igit circulo monstrari que sunt pdicāta non equalr. i. que mutuā nō suscipiūt pdicationē: quare cū in demōstratiōib⁹ pauca huiuscemodi sint que paria sint: cōstat vanū esse ⁊ ipossibile dicere: iō oīum eē de/mōstratiōne: qꝛ demōstratio circularis existat.

Auerrois dicit: ⁊ cū hoc sit ita: ergo ostensio circularis indiget quattuor cōdi/tionibus: vt sit vnaqueqꝫ ppositionū conuertibilis: ⁊ vt sit cōclusio affirmatiua: ⁊ vt sit cōpositio in prima fi gura: forte quarta cōditio est ꝙ arguatur tm̄ in primo mō prime figure: vel ꝙ sit in duab⁹ ppositionib⁹. Sā/ctus Thomas hūc locū diligēter exponit: formās pri mo hūc syllogismū: oē animal rōnale est risibile: ois hō est aial rōnale: ergo ois hō est risibilis. Maior ita concludit: ois hō est risibilis: oē aial rōnale est hō: er go oē aial rōnale ē risibile. Sillogism⁹ āt minoris talis ē: oē risibile est aial rōale: ois hō est risibilis: ergo ois homo ē aial rōnale. In secūda figura ex conclusione ⁊ premissa negatiua non colliget premissa affirmatiua: quā si cōcludere desideraueris: alie ppositiones assit/mende erunt. Neqꝫ in tertia figura quelibꝫ premissa/rū cōcludi poterit ex cōclusione ⁊ altera premissa: con/stat ergo ex his ꝙ nec in prima figura syllogismus cir cularis fieri pōt per quē vtraqꝫ premissarū cōcludat nisi in primo mō in quo solo deducit vniuersalis affir matiua: nec ēt in prefato mō pōt formari huiuscemōi syllogismus circularis p quē vtraqꝫ pmissa cōcludat nisi sumant tres termini pares. oportet. n. ex conclu/sione ⁊ altera premissarū cōuersa cōcludere reliquam: nō pōt aūt vtraqꝫ pmissa cōuerti simplr: cū vtraqꝫ sit vniuersalis affirmatiua nisi in terminis cōuertibilib⁹. Secūdo priorū dicebat Ari. ⁊ Auer. in negatiuis cir/culum inueniri: sed id verū ē put negatiue ad affirmati uas referunt: vnde quedā vñes negatiue cōuertūtur in affirmatiuas: ⁊ hoc est qñ sunt in rebus oppositis a quorū vno nō euacuat subiectū ex muētis. i. in termis negatiue cōuertibilib⁹: ⁊ tūc valent huiuscemodi syl/logismi: oē qð nō ē accidēs ē substāna: nullus hō ē ac/cidens: ergo ois hō est substātia. Cōtra: talis syllogis/mus videt inutilis: tū qꝛ ē ex negatiuis in prima figu ra: tū qꝛ altera premissarū existente negatiua cōclusio efficitur negatiua: dicitur ꝙ tales syllogismi reduci possunt ad formam syllogisticam: vt dictū est. 2. prio rum capitulo. 5.

Rursus obseruādū ē ⁊ multū vtile: in dōne p fecto potissima appet vt conclusio sit maior ppositio: cū loco definibilis liceat semp ponere diffinitionē: quo reddat ppositio clarior. Dico ꝙ subie ctū pclusiōis dꝫ eē termin⁹ incōplex⁹ ⁊ spēs: alꝫ nāqꝫ pceptus correspōdet diffinitōi: alꝫ definitōi: neqꝫ sem per lꝫ loco definibilis ponē suā definitionē: sꝫ id verū ē in diffinitōib⁹ vīt: nō aūt in ppositōib⁹.

Linconiensis dicit hac in pte: manifestū ē discurrēti p singula de/mōstrata pauca eē paria in demōstratiōib⁹. In pria. n. ppositiōe geometrie ē pdicatū maius subiecto: ⁊ non redit cū equalitate sup subiectū: hec aūt est prīa ppo sitio geometrie: super oēm datam lineam est triangu/lus equilater⁹: ostēdit siir pbs nālis ꝙ corpora celestia

sunt

sunt incorruptibilia: nec tñ hoc cõuertit̃ qȝ oē incorru
ptibile sit corpus celeste: intelligētia.n. nõ est corpus
celeste: at supra dixerat prefatus auctor: fm̃ hec non
eēt demonstratio in terminis paribus: ergo absurdũ
reputabat dõnē nõ eē in terminis cõuertibilib⁹. So/
lutio: exigit pfecto demõstratio cõuertibilitatē termi/
norũ: vez qꝛ veteres hic cõdēnati putabant omnium
fore sciētiam p dõnē qꝛ dabat dõ circularis: ppterea
Lincoñiēsis declarauit nõ oium posse eē sciētiaȝ per
demonstrationē circularē cũ in disciplinis multe ostē/
dantur ppositões que nõ sunt in terminis parib⁹. In
sũma ergo in hoc tertio caplõ approbate sunt iste due
ppositões. Pria est: nõ oĩs sciētia dõne est suscipien
da: sȝ imediatarũ ppositionũ sciētia existit indemõstra
bilis. Scõa ē: demõstratio circularis ē penitus ipossi/
bilis: ꝛ dato qȝ eēt aliqd circulo mõstrare: non tñ oia
circulo mõstrari eēt possibile.

Digressio.

Quia sepenumero affirmare soleo: dari quidem
regressum: at nõ demõstrationē circularē:
cũ ipsius regressus vnus pcessus sit q nõ ē dĩatiuus: q
est dõ signi: dicta qꝛ prio posteriorũ capite. 13. qua ab
effectibus tēdimus in cãs: que vtiqȝ demonstratio qꝛ
neqȝ est dõ fm̃ Aristotelē: neqȝ ptãtem hȝ aggenerã
di sciētiam: icirco p cõi oium vtilitate operepretium
duxi ingrendũ eē. Nũqd hec ppositio simpliciter ꝛ ab
solute sit vera: demõstratio qꝛ est dmõstratio: pars ne/
gatiua quesiti approbãda ē: his fundamētis: q̃ ꝛ si se/
pe adduxerim: decies tñ repetita placebũt. In primis
Auerrois prio d̃ gnatõe. 50. iquit: hec dclaratio quã/
uis nõ det fidem per se simplr: cũ sit circularis: tamen
dat nobis sicut dixit Alexãder aliquã fidē: cuius dicti
alia nõ põt assignari cã: nisi qꝛ ipsius regressus alter p/
cessus nõ ē sciētificus: dõ scilicet qꝛ. Itē: Themistius
2. posteriorꝫ capite. 30. dicit: nec enim eadē rõ vtrinqȝ
reciprocandi est: sed cũ ab euentis ad causam subitur:
syllogismus tantum vocatur: cum econtrario est: ab/
soluta demonstratio dicitur. Preterea demonstratio
quia facit scire non per causaȝ: ergo facit scire sophysti
cum: sed scire sophysticum non est scire: omne eīȝ ali/
ud scire a scire simpliciter est scire sophysticum. ꝛ dicit
Auerrois in exponendo diffinitionem scire: scim⁹ reȝ
quando nos scimus rem non propter rem accidenteȝ
ei: fm̃ quem modũ sciunt sophyste: ergo non scit de/
monstratiue qui vtitur demonstratione quia: sed dicit̃
scire sophystice. Amplius si demonstratio quia est de/
monstratio: non probaret Aristoteles non dari demõ
strationem circularē: si enim inquit Aristoteles proces
sus ex nobis notioribus esset demonstratio: ergo de/
monstratio faceret notum: eo modo quo inductio fa/
cit notum: ergo aliqua demonstratio faceret scire ꝛ nõ
per causaȝ. ꝛ dicebat ibi Cõmentator: sequitur eos vt
sit natura demonstrationis que est in vltimo certitudi
nis due nãe: ꝛ illõ ē vt sit ex ea ex rebus in scia priori/
bus apud nos, i. vt sit vnus modus dõnis ex priori/
bus apud nos: ꝛ ex ea q̃ ē ex reb⁹ priorib⁹ apud natu
ram: idest alius modus demonstrationis est qui est ex
prioribus apud naturam: ꝛ hoc est falsum qȝ sit natu/
ra demonstrationis due nature: ꝛ erit natura demon/
strationis absolute ipsa natura inductionis: quod ē: qꝛ
iducti õe ostendit̃ qõ ē magis notũ apud naturam qõ
est vl'e per notius apud nos quod ē particularis. his
auctoritatib⁹ ruit distinctio modernoꝝ de circulo vni/
formi ꝛ difformi. Iteȝ: cum oĩs terminus sit aut vni/
uocus aut analogus: aut equiuocus: iste terminus de/
monstratio vt est institut⁹ ad significãduȝ demõstratio/
nes pp qd ꝛ demonstrationes qꝛ: aut erit vniuocus: aut
analogus: aut equocus. si primũ: ergo diffinitio istius
termini demõstratio oĩbus vniuocatis equaliter ꝯsen
tiet. si scõm: ergo cũ diffinitio analogi oĩbus ꝯcedatur
analogatis: demonstratiõi qꝛ ꝛ pp qd eadē ꝯueniret dif
finitio: qõ ꝯstat esse falsuȝ: ergo remanet terminus eq/
uocus. Et si dicas: ꝯtra: terminus equiuoc⁹ reddit p/
positionem quãcũqȝ in qua ponit̃ distinguibilem: ergo
ista nõ erit falsa: demõstratio qꝛ ē dmõstratio: ꝛ hec nõ
erit vera: demõstratio pp qd est demõstratio. Solutio
ē: termin⁹ equocus penes primũ modũ equocatiõis ꝛ
a casu cũ significet plura eque prĩo diuersis rõnib⁹ fa/
cit semp ppõneȝ in qua inuenit equocã ꝛ distinguẽdã:
at termin⁹ equocus penes scõm modũ equocatiõis ꝛ
a cõsilio q significat plura: vnũ principale: aliud p simi/
litudinē nõ ꝯstituit ppõneȝ equocaȝ ꝛ distinguibilem:
cuȝ talis terminus qñcunqȝ accipit̃ pro significato trã/
sumptiuo: accipit̃ ꝛ pro principali: a quo qdeȝ absolui
nõ põt. nõ aũt si pro pricipali sumit̃: opus est ipm pro
similitudinario verificari: vnde est hec ppositio falsa:
homo pictus est hõ: ꝛ ista vera: hõ ambulat. silr hec
est falsa: demõstratio qꝛ ē demõstratio: hec vera: demõ
stratio pp qd est demõstratio. Itē: cũ istius termini dõ
nõ sint nisi due diffinitões: syllogismus faciens scire:
ꝛ ex primis: veris: imediatis: priorib⁹: notiorib⁹: cau
sisqȝ cõclusionis: ꝛ p formalem cõcludat̃ mãlis: ergo a
quocũqȝ a quo remouebit̃ vna diffinitio: remouebitur
ꝛ altera: sed demõstratio qꝛ nõ ē ex veris: primis: ime
diatis: priorib⁹: notioribus: causisqȝ cõclusionis: ergo
demõstratio qꝛ nõ est syllogismus faciens scire. Rur/
sus: cuȝ dicim⁹ꝫ: demõstratio est subiectũ artis poste/
rioristice: quero qd significet ly demõstratio: si demõ/
strationē qꝛ ꝛ ppter qd: ergo tenet̃ Aristoteles poste/
rioristic⁹ definire hunc terminũ demõstratio explicite
diffinitõe cõueniente demõstratõi qꝛ ꝛ pp qd. nam cũ
teneat̃ artifex sciētificus explicite probare passiones ꝛ
pprietates subiecti de subiecto per mediũ explicitum
qõ est diffinitio subiecti: primo de aia. 11. coget̃ ꝛ pre/
mittere diffinitionē subiecti explicite tanq̃ principiuȝ
sciētie. subiectũ enĩȝ dspicit̃ qñ pmittit̃ diffinitio absqȝ
vlla inuestigatõe: subiectũ nõ despicit̃: qñ inuestigatur
diffinitio via diuisiua ꝛ cõpositiua. si aũt pfatus termi/
nus significet dõnes pp qd tñ: habet̃ ppositum: his
pandit̃ error eoꝝ q existimant hoc nomē demõstratio
esse diffinitũ primo topicoꝝ: diffinitõe ꝯsentiēte demõ
strationi qꝛ ꝛ pp qd: ꝛ credentiũ Aristotelem implicite
tradidisse diffinitionē cõem demõstrationi qꝛ ꝛ demõ
strationē pp qd. Unde obseruãdum est: si sit aliqs ter/
minus vniuoc⁹ diffinibilis: ille primo diffinit̃: mox ea
tractant̃ qbus illa aperte diffinitio cõsentit. si sit termi/
nus analogus diffinibilis: talis prĩo definit̃: deinceps
analogata declarant̃. Definit̃ ly natura. 2. phisicoꝝ. 3.
ly motus. 3. physicoꝝ. 6. ly aia. 2. de aia. 7. si sit termi/
nus equocus penes primũ modũ equocatiõis: ille nul
latenus diffinit̃. si sit equocus iuxta scõm modum: ille
primo diffinit̃: mox diuidit̃: quo ordine pcedit Aristo
teles primo perihermenias: diffinit̃ primo ly enũcia/
tio: paulopost nomen enũciationis diuidit̃ in enuncia/
tionē vnã ꝛ enũciationē plures: cõstat aũt hãc esse fal/
saȝ: enũciatio plures ē enũciatio. Similr facit Aristote
les prĩo posterioꝝ: primo diffinit̃ ly demõstratio: post
partit̃ nomē dõnis in dõneȝ qꝛ ꝛ pp qd: ergo hec erit
falsa: demõstratio qꝛ ē demõstratio: ita qȝ qñcũqȝ diffi/

nitur aliqs terminus: deinde diuiditur: si illa diffinitio cõsentiat diuidentib⁹: ꝯsentiet ⁊ diuisũ: ⁊ erit talis terminus vniuocus vel analogus: si nõ: erit talis terminus equocus penes scdm modũ equocatõis. Contra: ꝓhemio primi physicoꝝ ⁊.2.celi.35. modi demonstrationũ sunt tres: demõstratio signi: demonstratio cause tm̃: demonstratio cause ⁊ esse. Solutio est: sensus est sub isto termino demõstratio tanq̃ sub termino equoco penes scdz modũ equocationis cõprehendunt demonstratio q̃: demõstratio cause tm̃: demõstratio cãe ⁊ esse. Uel extendit nomẽ demonstratiõis interdum ad oẽm ratiocinatiõez aggenerantẽ notitiã aliquã rectaz: Dicebat nãqz Cõmentator apud Porphyriũ: quinqz vl'a sunt partes ꝓpositionũ ingredientiũ dr̃onem: ⁊ 4. physicoꝝ. 20. videt ꝙ illud qd ẽ semp inerret quoquo modo in numero demonstrationũ verarũ nõ essentialium que dicunt demonstratões dyalectice. Itẽ cõparatur demõstratio q̃ ad demonstratiõez pp qd. sed ois cõparatio ẽ in vniuoco. 7. physicoꝝ. 24. ergo Amplius cũ demonstratio q̃ sit syllogismus: ⁊ syllogismus diuidatur in demonstratiuũ: dyalecticũ: ⁊ sophysticũ: ceteris destructis: remanebit demõstratio. Solutio ẽ: fiunt cõparationes sepe in ꝑdicato analogo: quia predicamenta cõparant vt entia sunt: loquutus est aũt Aristoteles. 7. physicoꝝ de cõparatõe que est ſm equalia qñ dicit in specie specialissima fore tãtũ comparatões. Uel dicẽduz est ideo demonstratõez q̃ ⁊ pp qd: demõstrationẽ affirmatiuã ⁊ negatiuã: vlẽm ⁊ particularẽ: ostensiuaz ⁊ ducentẽ ad impossibile fuisse cõparatas inuicẽ: vt intelligeret qbus diffinitio dr̃onis ⁊ nomen ipsum demonstratõis verissime ⁊ appropriatissime ꝯueniret. Ad aliud: vel demõstratio q̃ lz nõ sit demonstratio reducit tñ ad demonstratõez: sicut apud Egidium habitus logicalis: ⁊ si nõ sit sciẽtificus: reducit tñ in sciam. Uel dicẽdum est demonstratõez q̃ syllogismũ eẽ dyalecticũ ⁊ dr̃onem dyalecticã. Cõcludendo itaqz pñtem difficultatez dico ꝙ si ista ꝓpositio esset absolute vera: demõstratio q̃ est demõstratio ꝙ daret vtiqz demonstratio circularis: ⁊ ꝓpterea cõcedendũ ẽ dari qdez regressũ: nequaq̃ demonstrationem circularẽ: ⁊ huius opinionis sunt greci expositores ⁊ Plusq̃ cõmentator primo Tecni. Sed de his fortassis plura diximus q̃ vsus postulabat.

Capit' quartum.

Uoniaz aũt impossibile est aliter se habere cuius ẽ scia simplr̃: ⁊ qñ necessariũ vtiqz erit id eẽ scibile qd ẽ scdz demõstratiuã sciaz. demonstratiua aũt est quã habem⁹ in hñdo dr̃onez. ex necessarijs vtiqz syllogismus demõstratiu⁹ ẽ. accipiẽdũ igit ẽ ex qb⁹ ⁊ qualib⁹ demonstrationes sint.

Quia philosophus prio declarauit demõstrationez esse ex veris: cũ diuisio veri sit p contingens ⁊ necessarium: presenti capitulo ostendit demonstrationẽ esse ex necessarijs: ⁊ ex his que sunt p se: ⁊ ex his que sunt ſm qd ipsũ. Sunt nãqz premisse in demonstratione p se: sunt vniuersales vniuersalitate temporis ⁊ suppositoꝝ sunt ⁊ adequate ⁊ in terminis paribus. Series autem verboꝝ Aristotelis quattuor documẽtis ꝑficiat. Primũ sit tale: qñ fieri neqt vt id aliter se habeat cuius ẽ absolute sciẽtia: ergo id necessariũ vtiqz erit qd demõstratiua sciẽtia sciri poterit. ea aũt est demõstratiua sciẽtia quã habemus demõstrationẽ habẽdo: ergo dr̃o est syllogism⁹ ex necessarijs: expedit ꝓpterea sumere ex quibus ⁊ qualib⁹ necessarijs dr̃ones conficiant. Dicit Auerrois: cõclusio necessaria ⁊ durãs nõ ẽ nisi ex ꝓpositiõibus necessarijs: in quolibet ergo ostensum ẽ: qñ cũ sit ex cõditiõe sciẽtie vere vt sit cõclusio necessaria: q̃ oportet vt sint demõstratõis ꝓpositiões necessarie t. nõ possibiles neqz mutabiles: necessarias itaqz oportet haberi ꝓpões p quas conclusio efficit necessaria: necessariũ nãqz nõ colligit sciẽtifice nisi ex necessarijs. Lyncomẽsis inducit hos syllogismos: ois demonstratio est syllogismus cõcludẽs necessariũ: at necessariuz nõ sequit nisi ex necessarijs: ergo demõstratio ẽ ex necessarijs. Itẽ: ois syllogismus faciẽs scire cõcludit illud qd impossibile ẽ aliter se hẽre: qd aũt nõ põt aliter se hẽre est necessariũ: ergo syllogismus faciẽs scire cõcludit necessariũ: ois syllogismus cõcludens necessariũ scientifice scilz est ex necessarijs: ergo ois syllogismus faciens scire ẽ ex necessarijs. Ordo aũt text' Aristotelis admodũ elegãs est vt resumat ly quoniã bis: ⁊ inferat: ex necessarijs itaqz est demõstratio: hoc pacto: qñ ipossibile est aliter se hẽre cui⁹ est sciẽtia simpliciter. Et qñ id sup qd cadit sciẽtia dmõstratiua necessariũ est esse scibile ꝓpter: ⁊ qñ demõstratiua sciẽtia est quã habemus in habẽdo syllogismũ demõstratiuũ: qñ inquã ita ẽ: dr̃o ẽ syllogismus ex necessarijs. Uoluit insup Lyncomẽsis has cõditiões: necessariũ: de oi: p se ⁊ primo: se hẽre ſz prius ⁊ posterius: cõtor ẽ necessitas: cũ iste ꝓpositões: oẽ aial est coloratũ: aial est hõ: sint necessarie: nõ tñ per se. Dici de oi vniuersalius ẽ q̃ dici p se: ⁊ hoc maioris ẽ ambitus q̃ dici de subiecto prio. His dictis adiũgẽdũ est: in demonstratione duo quidẽ sunt pricipia q̃ intelligibilia dicũtur ⁊ cõclusio que noiat obiectũ scibile: ⁊ hoc verũ est in dr̃one imediata: nã si ꝑmisse forẽt dmõstrabiles ⁊ mediate: forent ⁊ scibiles: posset ⁊ reperiri demonstratio cuius altera ꝓpositionũ imediata: altera eẽt mediata: oẽm tamẽ cõclusionẽ mediatam scibilẽqz esse oportet. Uocat aũt ꝓpositio necessaria q̃ ꝑpetuo vera ẽ: nõ aliquãdo qdem vera: aliqñ vera falsa. Cõmentator prio prioꝝ vr̃ voluisse ꝓpositionẽ necessariã solũ esse ꝓpositionem primi modi ⁊ secũdi: has: currens mouetur: oẽ grãmaticũ ẽ hõ: oẽ ambulans mouet: oẽ ãbulans est animal: fecit ꝓpositiões de inesse ⁊ inuentas minime necessarias: ſz de his latius dixi primo prioꝝ i digressione capli secũdi.

Primum igitur determinandum quid dicimus de omni ⁊ quid per se ⁊ quid vniuersale. De omni quidem hic dico ꝙ vtiqz non in quodam: in quodam autem est: neqz aliquando quidem sic: aliquando vero non vt de omni homine animal. Si enim veruz est dicere hominez verum est dicere animal: ⁊ si nunc alterum ⁊ alterum. Et sic in omni linea pũctũ silr̃ ẽ: signũ aũt ẽ: nã instãtias sic ꝑferimus de oi interrogãti: aut si in quodã nõ: aut si aliqñ non.

Secũdũ documentũ est tale: ostẽdat Aristoteles ad

dictũ

dictũ de oĩ posterioristicũ vniuersalitatẽ tẽporis requirit ⁊ suppositorũ: ⁊ vtit hoc mõ loquendi: nõ in quodam sic: ⁊ in quodã non: ꝓpter istas ꝓpositiones: sol ẽ planeta: luna est planeta: quarũ subiectis non respondet multitudo suppositorũ. Series aũt verboꝝ Aristotelis talis est: de oĩ id appello qð sit non in quoddã sic: in quoddã nõ: neqȝ aliqñ quidem: mõ vero non. i. dicimus de oĩ qð non cuidam inest: cuidã non inest: nec interdũ cõpetit: interdũ nõ cõpetit. i. dictũ de oĩ posterioristicũ requirit vniuersalitatẽ tẽporis ⁊ suppositorum: vt si aĩal de oĩ hoĩe dicat: si verꝫ ẽ hũc dicere hominem: verũ est ⁊ eũ aĩal dicere: ⁊ si nũc verum ẽ alterũ. i. hoĩem dicere: ⁊ nũc alterũ. i. aĩal verũ est dicere. Et sic in omni linea punctus sıṁr inest. i. si dicamus in oĩ linea pũctũ esse: similiter de oĩ est: q: in qualibet linea est punctus: ⁊ semp quacũqȝ linea assignata in ea est punctus: in linea recta finita inueniũtur puncta in actu ⁊ pũcta in potẽtia: at in circulari linea quilibet pũctus est in potẽtia. Signũ aũt ⁊ iudiciũ manifestuȝ qð dictũ de oĩ posterioristicũ requirit vniuersalitatẽ tẽporis ⁊ suppositorũ: est. nã istãtias afferimus: idqȝ priorsus refutamus si interrogamur de oĩ: aut si in quodaȝ non sit. i. si ibi nõ adsit vl'itas suppositoꝝ: aut si aliqñ non sit. i. si ibi nõ existat vniuersalitas tẽporis: quare cõcludendũ est de oĩ id appellari: qð cũ insit: id quidẽ nõ est: alicui ⁊ alicui nõ: ⁊ aliqñ ⁊ aliqñ non.

Dicit Themisti⁹ ı predicare de oĩ ẽ nõ qð in aliquo sit: in aliquo nõ sit: aut qð mõ sit: modo non sit: aliud. n. genus hoc ab eo in libris de syllogismo habita mentio est: ibi nãqȝ de oĩ appellabatur qð nõ semp sed aliqñ oĩb⁹ inesse diceret. ℭ Auerrois primo priorũ caplõ pmo ponit drĩam inter dictum de oĩ ⁊ ꝓpositionẽ vl'em: nã per ꝓpositionẽ vl'em nõ denotat ꝯ̃titudo ad formã syllogisticã: sȝ bñ p dictũ ð oĩ id cõprehẽdit. dictũ. n. ð oĩ significat ꝙ ð q̃libȝ ꝯtẽto sub subiecto dı̃ p̃dicatũ: ⁊ de quolibȝ ð q̃ dı̃ subiectũ: dı̃ ẽt p̃dicatũ. sȝ theologos ista ꝓpõ vl'is est vera: ois eẽntia diuia ẽ pr̃: ⁊ catholica: cui⁹ singl'aris ẽ vera: hec eẽntia diuia ẽ pr̃: at si sit ð dcõ de oĩ falsa existit ⁊ hereticũ significet tũc ꝙ de quocũqȝ ẽ verꝫ dicẽ ipm esse eẽntiã diuinã: verꝫ ẽ ⁊ affirmare ipȝ eẽ prẽꝫ: qð ꝯstat eẽ falsuȝ: nã fili⁹ı diuis ẽ eẽntia diuia: nequaqȝ pr̃. In eodẽ pr̃o prioꝝ ı digressiõe capl'i noni dictũ ẽ dictũ ð oĩ nõ eẽ vnũ ı oĩ mã. i. dictũ ð oĩ nõ equal'r attribuit enũciatiõı necessarie ⁊ absolute ⁊ possibili: sȝ vna rõe dictũ ð oĩ inenit ı ꝓpõe necessaria ⁊ absoluta: alia rõe ı ꝓpõe possibili: vñ subiectũ ꝓpõnis absolute supponit dũtaxat p supposit] actu: semp subiectũ ꝓpõnis necessarie supponit p supposit] actu ⁊ accidit subiecto ꝓpõis necessarie ꝙ supponat ⁊ p supposit] actu: ⁊ p suppositis potẽtia. valȝ. n. ista ꝯ̃ña: isto ẽ subiectũ ꝓpõis necessarie: g̃ supponit p supposit] actu: nõ tñ colligit: g̃ supponit p supposit] potẽtia: ꝓpterea cõe ẽ ꝓpõı necessarie ⁊ ꝓpõı absolute vt subiecta illaꝝ supponãt p suppositis actu: at subiectũ ꝓpõis possibilis suppõit p supposit] ⁊ ı actu ⁊ ı potẽtia: ⁊ h̃ ẽ cã ꝙ maiore possibili ⁊ miore absoluta aut necessaria ısert ꝯcl'o possibil': ⁊ ẽ syllogismus pfect⁹ regulat⁹ p dici ð oĩ aut dici ð nullo: maiore ãt absoluta aut necessaria: miore possibili nihil ꝯcludit sȝ syllogismũ pfectũ regl'atũ p dici ð oĩ aut nullo. Obsuãda ẽ h̃ regl'a gnãl': ı syllogismis mixt] pfect] rglat] p dici ð oĩ aut nullo semp ꝯcl'o comitat modũ ꝓpõnis maioris: siue maior ꝓpõ sit pfectior miore: siue vilior. ãt ꝯcl'o ꝯ̃ducta p syllogismũ ipfectũ nõ regulatũ p dictũ ð oĩ aut nullo: nõ isequit modũ ꝓpõnis maioris ⁊ sepe neqȝ maioris neqȝ minoris. In sũma ⁊ Themisti⁹ ⁊ Auer. volũt exp̃sse dictũ de oĩ posterioristicũ requirere vt p̃dicatũ insit toti subiecti ⁊ in oĩ tpe: dictũ autem de oĩ prioristicũ appellat qð nõ semp sed aliqñ oĩbus inesse dicat: ergo dictũ de omni prioristicũ exigit vniuersalitatẽ suppositorũ: ergo ꝓpositio de omni prioristicõ oportet vt sit vera: ergo syllogismus ꝓcedens ex falsis nõ erit syllogismus regulatus per dici de oĩ aut nullo: ⁊ hoc est qð dicit Aristoteles primo prioꝝ caplõ primo. dicimus de oĩ p̃dicari qñ nihil est sumere subiecti de quo nõ dicat alterũ: id aũt subiecti sumi itelligit: qðcũqȝ tale est vt subiectũ de eo vere affirmet. ⁊ caplõ tertio definiens mediũ ⁊ extremitates syllogismi affirmatiui prime figure ait. voco aũt mediũ qð qdẽ ipsuȝ in alio ⁊ aliud in ipso est: qð ⁊ positõe mediũ est: extrema vero qð ⁊ in alio: ⁊ in quo alið est. Particulares ẽt posite in definitõe syllogismi: qbusdã positis alið qddã ab his q̃ posita sunt ð necessitate accidit eo ꝙ hec sint: ꝯuincũt hũc nõ eẽ syllogismũ: ois hõ ẽ lapis: ois equ⁹ ẽ hõ: ergo ois equ⁹ ẽ lapis. nõ reperitur. n. in tali syllogismo rõ medij termini ⁊ extremitatũ: neqȝ ꝯclusio sequit: eo ꝙ hec sint. i. eo ꝙ hec sint vera: vel cõcessa esse vera. Preterea talis syllogism⁹ nõ ẽ dmõstratiu⁹: neqȝ dyalectic⁹: sȝ neqȝ qdẽ sophistic⁹: cũ nõ sit apparẽs ad decipiẽdũ: ⁊ tales syllogismi sunt syllogismi mendacij q̃ manifeste falsa sumũt: aut q̃ petũt principiuȝ sumẽdo dubiũ: aut falsuȝ tanqȝ ꝯcessuȝ. ⁊ dixerũt veteres expositores Aristotelem in libris prioꝝ visum fuisse his l'ris a. b. c. loco vocabuloꝝ significatiuoꝝ: ⁊ huiuscemodi syllogismos ex terminis ignotis dicũt eẽ syllogismos ex hypotesi. Contra ı syllogismo dyalectico põt quis indifferẽter assentire vero ⁊ falso: ergo syllogism⁹ dyalecticus põt ꝓcedere ex falsis. vñ palaꝫ ẽ demõstratorẽ nõ ꝯcludere nisi alterã ptẽ ꝯdictiõis veraȝ scilȝ: dyalecticũ aũt h̃re ptãteȝ deducẽdi vtrãqȝ ptẽ ꝯdictiõis. Solutio ẽ: demõstrator nõ interrogat p̃missas sȝ bñ dyalecticus: vterqȝ iterrogat ꝯcl'ones: q: sunt dubie: ⁊ dubitate. Dyalectic⁹ vtrãqȝ ptẽ ꝯdictõis verãm eẽ ꝓbat in sensu diuisionis: nõ compositõis: ⁊ necessitas ꝯ̃ntis in ꝯ̃one: ꝯtingẽtia in dyalectico ⁊ applicatio ꝓbabilium medioꝝ causat hãc diuersitatẽ ꝙ demõstrator nõ iterrogat: sȝ bñ dyalectic⁹. Cõcludo g̃ apud Cõmẽtatorẽ dictũ de oĩ posterioristicũ inueniri dũtaxat in ꝓpõnib⁹ necessarijs in qb⁹ ẽt inuenit dictũ de oĩ prioristicũ: de cuius essentia ẽ vt includat vl'itatẽ suppositoꝝ: siue ibi sit ꝯiuncta vl'itas tpis: siue nõ. Verũ Themisti⁹ sentire vr dictũ de oĩ posterioristicũ ⁊ dictũ de oĩ prioristicũ nullaten⁹ ꝯsentire adinuicẽ: apud quẽ dictuȝ de oĩ prioristicũ excludit vl'itatẽ tpis: ergo ꝓpõ necessaria ⁊ dictuȝ de oĩ posterioristicũ distabũt solũ rõne: nõ ꝓm superius ⁊ inferius: sed de his in digressione quoqȝ tractabitur.

ℭ Per se aũt sunt quecũqȝ sunt ı eo qð qd est: vt triãgulo inest linea ⁊ linee punctũ. substantia. n. ipsoꝝ ex his ẽ que insunt in rõne dicente qd est. Et qbuscũqȝ eoꝝ que ısunt ipsis ⁊ ipsa in rõne insunt qd est demõstrãte: vt rectuȝ inest linee ⁊ circulare ⁊ impar ⁊ par numero ⁊ primũ ⁊ cõpositũ ⁊ isopleuruȝ qð est equilaterũ: ⁊ scalenõ. i. altera pte longius ⁊ q̃ oĩbus his insunt in rõne dicẽte qd est illinc

qdez linea hinc vo numerus. silr aũt et in aliis huiõi vnũqdq3 p se esse dico. Quecũq3 vero neutraliter insunt: accidẽtia sunt: vt musicu3 aut album aiali. Amplius quecunq3 non de subiecto dicunt alio quodã vt ambulans et albũ cũ alterũ quoddã sit ambulans et albũ. substãtia vero et quecũq3 hoc aliqd significãt nõ p alterũ aliqd sunt qd vere sunt: que qdez igit nõ de subiecto sunt p se dico: que vero d subiecto accidẽtia. Itẽ alio mõ q qcqd est pp hoc ipm inest vnicuiq3 p se: qd vero nõ pp h ipsu3 accidens ẽ: vt si ambulante aliquo corruscat accidens ẽ. Nõ enim pp id qd ambulat coruscauit: sed quoddã accidens dicimus hoc esse. Si vero pp ipsu3 p se est: vt si aliqd interfectũ interiit scdm interfectionẽ: qm pp id qd interfectũ est interiit: sed non q accidat interfectum interire.

¶ Tertium documentũ sit tale: agit Aristoteles d modis per se: sumit. n. p se sm Lynconiensem priuatiue et positiue: deus est per se: quia nõ est per causa3 efficiente3: intelligẽtie depẽdentes sunt p se: q2 certissimu3 est ens nõ cõstitui in esse p cãm materiale3: oĩs substantia est p se: q2 est ens nõ in subiecto. in pposito dicit alterum p se de altero: cu3 qditas vnius essentialiter egreditur a qditate alterius: erit itaq3 primus modus dicendi p se: cuius vsus primarius est in demonstratione qñ diffinitio in quocũq3 genere cause data sm Lynconiẽsem: et psertim diffinitio formalis et mãlis que explicãt essentiã diffiniti: vel pars diffinitiõis pdicat de diffinito: egreditur enim species a quiditate generis et differentie: et est differentia causa formalis speciei: genus forma materialis: vel materia formalis. potest eni3 genus ad differentiam comparari et ad specie3: ideo et forma materialis et materia formalis sm Lynconiensem nuncupatur. Series autem verborum Aristotelis talis est: per se sunt. i. per se dicuntur predicari predicata quecunq3 sunt in eo quod quid est. i. quecũq3 inueniũtur in ratione dicente quid est. i. predicata per que conuenienter respondemus ad interrogationem factã per quid et per quale essentiale pertinent ad primum modum dicendi per se: vt de triãgulo linea: et de linea pũctus in obliquo predicãtur per se primo modo: substãtia enim ipsorum ex his est. i. diffinitio essentialis triãguli est ex lineis: et diffinitio linee est ex punctis. est namq3 triangulus figura tribus rectis lineis contenta: linea est longitudo expers latitudinis et profunditatis continuata terminataq3 pũctis: hee ergo sunt que collocantur in ratione dicente quid est triangulus et quid est linea.

¶ Dicit Themistius: porro non omne quod predicatur de omni predicatur etiam per se: nam de omni cigno candidu3 predicatur: quia et semper et omni cigno candor inest: non tamẽ in eo quod sit cigno esse: ergo ista propositio: omne animal est coloratũ: erit de omni posterioristico: et si sit p accidens: quia de omni in plus se habet q3 per se. Contra: dictum de omni prioristicum infert propositionem necessariam: sed iste propositiones: omnis cignus est candidus: omnis coruus est niger: nõ sunt necessarie. apud Auerroi3 prio priorum dicentem in expositione. 12. capituli. differentia inter istas et necessarias est q in istis cogitatur esse possibilem priuationẽ ipsaꝝ in tempore futuro: sed in necessariis nõ cogitat illud in corde: põt. n. intelligi coruus sine candore: ergo apud Cõmentatorẽ hec erũt paria: ppositio necessaria: dictũ de oĩ posterioristicu3: ppositio per se prio mõ vel scdo. Itẽ sciendũ ẽ: exemplũ Aristotelis linea ẽ ex pũctis nõ infert lineã cõponi ex pũctis: sed infert diffinitionẽ eẽntialẽ linee habere pũcta tãquã formas terminãtes linea3. est. n. pũctus eẽ formalis continui cũ habeat ptãtẽ principiãdi: cõtinuãdi et terminãdi cõtinuũ: que oĩa cõstat eẽ actus forme.

¶ Rursus notãdũ ẽ: ppositiões p se nõ cõuerti in ppositiones p se: hec nãq3 aial est hõ: non est p se: q2 nõ ẽ de oĩ: d3. n. ppositio per se eẽ ppositio sm cursu3 naturalem: in qua subiiciat qd debet subiici: et pdicetur qd d3 predicari: et ita vtunt semp Aristoteles et Auerrois terminis sm nãlem eorũ dispositionẽ. ¶ Preterea cõsiderandũ est: differentiã superiorẽ non pdicari p se de differẽtia inferiori: aliter in diffinitiõib9 semp cõmitteretur nugatio: vñ qñ diffinitur nomen hoĩs: et capiat genus remotũ: differentia vltima non satisfacit: s3 ponũt oẽs differẽtie ordinate. nõ. n. bñ dicit: hõ ẽ substantia rõnalis: cũ tñ accipiat genus primũ: q2 in ipo includunt oẽs differentie superiores satisfacit differẽtia vltima vnita generi: hinc cõsiderãda ẽ differentia inter includere et includi: psupponere et psupponi. includere et includi sunt cõditiones eorum que ponunt in recta linea predicamentali: psupponere et psupponi eorũ que ponunt a latere. Et l3 oĩa predicata primi modi sumant a forma vltimata sm q magis abstracte et minus abstracte considerat: q2 tñ sumunt diuersimode sm diuersos gradus: iccirco aliqua predicata sunt resolubilia: aliqua irresolubilia. pdicatum qd est genus sumit ab vno gradu vt includit aliũ: silr spẽs: differentia aũt capit precise ab vno gradu: nõ quatenus includit aliũ: ppterea genus et species predicata sunt resolubilia: differẽtia irresolubilis: et potuit differentia de spẽ p se predicari: non de genere: genus nãq3 non predicatur per se de differentia: nec differentia de genere: aliter vel esset nugatio in diffinitione: vel vnum animal esset plura animalia. 6. thopicorum capitulo. 8. genus et differentia in recto: affirmatiue: vere predicantur d specie: partes qualitatiue vt materia et forma: aut in obliquo predicantur: dicendo: homo est ex materia et forma: aut in recto sed denominatiue: patet enunciando: homo est animatus: non anima: materiatus: non materia: sunt nãq3 tales ppositiões denomiatiue: substantiales tamen: et ratio est: quia talia predicata dicũt partem totius: genus aũt est totum speciei. hec de primo modo.

Secundus modus dicendi per se est quando propria passio de subiecto adequato predicatur vel de aliquo contento sub illo. Textus autem Aristotelis ita interpretetur. Et quibuscunq3 eorum que insunt ipsis: et ipsa insunt in ratione quid est demonstrare. Sensus est: per se sunt vel dicuntur altera de alteris quibuscũq3 de numero eorum que sunt in ipsis subiectis: et ipsa subiecta insunt illis predicatis in ratione demonstrante quid est: quasi diceret: quibuscunq3 predicatis subiecta sua insunt: non dico simpliciter insunt: sed insunt in ratione predicatorum: ipsa predicata per se predicantur de subiectis:

ctio: quo pacto linee inest rectum pariter & curuum. Linea recta est a puncto ad punctū extensio breuissima: cuius nulla pars est alteri supeminēs: linea circularis ea est que spatium circundat in cuius medio punctus est a quo ad illam oēs linee recte ducte sunt equales. Numero vero insunt par & impar: & primū & cōpositū: & equilaterū & altera pte longius. numerus par partit in duo equalia: impar in duo equa secari nō potest. primus numerus est quem sola vnitas mensurare potest: vt numerus ternarius. cōpositus numerus est q multis metit ptibus aliquotis. numerus eq laterus est qui descriptus p vnitates i tria porrigit equalia latera. numerus altera pte longior est q p suas vnitates descriptus latera hz p vnitatē inequalia. Et oībus his pdicatis pdictis isunt sbiecta i definitōe eoꝝ qd ē: illis qdē linea: his vero numerus: similiter & in alijs huiusmodi subiectis. s. dico esse predicata per se: quasi diceret: vnicuiqz subiecto. i. omnibus subiectis dico esse predicata per se que subiecta insunt ipsis predicatis in ratione ipsorū predicatoꝝ. At quecūqz pdicata neutraliter insunt. i. pdicata que nō predicant altero istorū duorum modoꝝ sunt predicata accidētalia quēadmodū cōpetit aīali esse musicū aut albū: sunt. n. iste ppōnes accidentales: aīal est musicū: hō est albus.

Dicit Themistius: tertia forma eorum que p se adsunt: ptinet ad accidētia q ita subiectis suis insunt: vt nō alijs prius: quo modo superficiei color: ergo ista ppositio: supficies est colorata: est i tertio mō dicendi p se. exēpla aūt posuimus nō vt ita sint: sz vt assentiant qui addiscūt: Auer. dicit palaz pdicata q nō pdicantur altero istorum modoꝝ sunt pdicata accidētalia. Contra. 5. methaphisice. 23. ista ppōi superficies est colorata: est p se: nō primo mō & scdo: non quarto: g hoc tertio modo quem fatetur Themistius. Solutio est: hec propositio: superficies est colorata: est per se: idest color inest superficiei sine medio: hec nō est per se: homo est coloratus: quo tamen non obstāte: prefata ppositio accidentalis existit. ¶ Aduertendum est: non puto hanc propositionem: animal est risibile: esse in secundo modo: cum per se inferat de omni. neqz has: celum est spericum: nasus est simus: facio propositiones secundi modi: ista etiam: animal rationale est disciplinabile: abicienda est a secundo modo. Item hec: disciplinabile est risibile non est in prefato modo: ppositio enim secūdi modi debet esse imediata imediatione subiecti: non cause & euidētie: & omnes propositiones in quibus predicatur passio de subiecto resolubili sunt dubitabiles & vere scibiles: dico de subiecto resolubili propter passiones entis que de ente vel immediate predicantur: vel saltem prima passio entis est indemonstrabilis de ente per quā cetere deinde de ente ostenduntur: & hec est causa q prima passio entis iure vocari potest vicaria diffinitionis entis. De his duobus modis dicendi per se induco hanc regulam: cuiuscunqz propositionis extrema sunt primi & secundi modi sine aliqua specificatione sumpta extrema supponunt personaliter: vt patet formando has propositiones: homo est animal: hō est risibilis: dicit sine specificatione: q: addita nota aliqua possent subiecta simpliciter supponere: velut si diceret: hō est p se prio risibilis: hō necessario & per se & diffinitiue est aīal rationale: & huiuscemodi propositōes quarum subiecta simpliciter supponūt nō inferūt dictū de oī. An vero hec ppositio: hō est cōicabilis pluribus differētibus numero: sit ppositio secundi modi; dicenduz est sm Auerroim & sanctū Thomā volentes naturā vendicare sibi cōitatem ab intellectu prefatā propositionē nō esse in secūdo modo. At Scotus arbitrans naturā secluso quocūqz actu intellectus fore cōicabilem fecisset talē propositionem secundi modi: vnde quedam inueniuntur proprietates transcendentes a quibus origmē ducūt secunde intentiones: que nunqz affirmantur de subiectis nisi in suppositōe simplici: passiones limitate sum pte sine specificatione enunciant de subiectis in suppositione psonali: cū specificatione vero in suppositiōe simplici. ¶ Postremo obseruādi sunt hi modi arguēdi: ista pposinio ē p se primo modo aut scdo mō: ergo extrema sunt cōcreta a supposito. Itē ista ppositio est denominatiua sm cursum nālem: ergo pdicatū ē concretū a subiecto. hec de secūdo modo.

Tertius additur modus essendi p se: vt compleatur sermo de ly p se: quo qdem substantia oīs: vel substantia prima que de nullo pdicatur est p se. dicit ergo phs: amplius ea p se dicimus quecūqz nō de subiecto alio dicunt vllo. i. q non sunt in subiecto: & nō pdicant denoīatiue: vt ambulās nō ē p se: cū aliud qd ē ambulās: suppositū. n. gppriā subiectūqz esse opz vnde ē: & similiter albū nō ē p se: cū sit subiectum de quo albū denominatiue pdicat: at substātia & quecūqz hoc aliqd significāt: nō aliud qd sunt: qz qd sunt: neqz subiectū aliud esse opz ex quo sint: p se igitur sunt: ea ergo q de subiecto nō dicunt. i. ea q nō pendent depēdētia accidētis ad subiectū p se dicūtur: ea vero q de subiecto dicūtur. i. q sustentantur in substantia accidentia appellant. ¶ Auerrois inquit: & modus tertius ē quidē dictum de indiuiduis substantie: quoniā iam currit consuetudo vt dicatur in eo q nō ē inuentum in aliquo: neqz dictum de aliquo: sicut dicitur in descriptione indiuidui substantie: q: ē inuētum per se: sed in eo qd dicitur in subiecto nō dicit q sit inuentū per se: sed per aliud: & hec sunt accidentia. ¶ Themistius ait: ē & quartus modus verbi huius p se: nō in his que de alio pdicent sed in his que neqz per aliud sunt neqz in alio continentur: atqz hec indiuidua substantie sunt: callias: fortes: plato: ¶ Lynconiensis in hoc tertio modo collocat oēs substātias primas & secundas & intelligētias & materiā & formam. Noīales dicunt ppositiones de. 2. adiacente eē in hoc tertio modo: sed in his nō facio vim: verūtamen ē cū Aristoteles tractauerit tertiū modū ppter ipsiz dmōstratorē: quia indiuiduis de pdicamēto substātie vniuoco vel analogo ppriīssime demandant operationes: idcirco appropriate in tertio mō locant indiuidua de genere substantie: apud ēt Cōmētatorē substātie secūde nō sunt substātie: vt in pdicamētis diximus.

Quartus modus ē qn effectus formalis predicatur mediante sua causa formali: vt dicendo: homo albedine est albus: vel quando actus egrediens a causa formali dicit de effectu formali: vt dicendo: albū albedine disgregat: calidū calore calefacit: vel quando effectus enunciatur de suo imediato principio productiuo: velut si diceretur: intellectus intelligit: voluntas vult: interfectus interijt propter strāgulationem. Textus aūt Aristotelis talis est. Item quarto modo id per se dicitur: qd vnicuiqz inest ppter idipsum cui inest: & ex opposito qd alicui inest sed nō propter hoc ipsū: accidens est: vt si aliquo ābulante corruscauerit: id accidēs esse dicimus: non. n. ppter id qd ambulabat: corruscauit: sed id accidisse dicimus: si vero propter ipm: p se est. i. id per se dicimus quod

propter ipsum euenire dicimus: ut si aliquod interfectum
interierit secundum interfectionem: id per se dicimus: quoniam propter
id quod interfectum est: sed non quod accidat interfectum in/
terire. i. siquis iugulatus interijt: iugulatione ipsa id per
se est: nam interijt ob id ipsum quia iugulatus est: non autem
quod accidat iugulatum cum iugulatur interire: mortemque
oppetere. ¶ Quattuor ergo hi modi ita intelligantur: inue
nitur modus essendi per se: quo modo substantia est per se:
cum non habeat subiectum in quo subsistat ⁊ sustineatur: ⁊
est tertius modus ex quo propterea non sumuntur propositiones
per se. Alius est modus causandi per se: quando s. aliquid
est causa per se alicuius: sicut interfectio est causa per se
quare interfectus interijt: ⁊ conuenit iste quartus mo/
dus cause efficienti ⁊ formali: quando terminus subiectus
causam importat ob quam predicatum competit. Preter supra
dictos modos reperiuntur duo modi dicendi per se. Pri/
mus est quando predicatum ponitur in diffinitione subie/
cti: aut est ipsamet ratio. Secundus est: quando subiectum
ponitur in diffinitione predicati: ⁊ hi duo modi precu/
puum habent ad demonstrationes momentum. Hec de ter
tio documento notata sufficiant.

¶ Que ergo dicuntur in simpliciter scibi/
libus per se sic sunt sicut inesse predicantibus
aut inesse propter ipsa que sunt ex necessita
te. Non enim contingit non inesse aut sim/
pliciter aut opposita: ut linee aut rectum aut
obliquum: ⁊ numero aut impar aut par. Est enim
contrarium aut priuatio aut contradictio in
eodem genere: ut par aut impar in numeris
secundum quod sequitur genus numerorum: quare si
necesse est affirmare aut negare necesse est ⁊
que sunt per se inesse. De omni igitur ⁊ per se de/
terminatum sit hoc modo.

¶ Quartum documentum sit tale: arbitrantur veteres
expositores primum ⁊ secundum modum dicendi per se con/
ducere ad demonstrationem: secundum tanquam conclusionem: pri
mum tanquam premissarum: inter enim propositiones deseruientes
ad scire primus ⁊ secundus modus iuuant: siue sint predi
cata simplicia: siue disiuncta ex contrarijs priuatiue opposi
tis seu contradictorijs. Series autem verborum Ari. huiuscemo
di est: que dicuntur in simpliciter scibilibus per se: sic sunt. i. mo/
di per se accomodati demonstrationi isti sunt: sicut inesse
predicantibus aut inesse propter ipsa. i. primus ⁊ secundus modus. subie
cta propositionum primi modi constituuntur in esse suo
per predicata: que sunt subiectorum rationes. predica/
ta propositionum secundi modi stabiliuntur in esse suo
propter subiecta que dant esse predicato ⁊ diffiniunt
illud: ⁊ hec predicata constituta in esse per subiecta de
necessitate enunciantur de subiectis suis: non enim contingunt
talia predicata non inesse subiectis: aut simpliciter. i. sine adiun
cto: ut dicendo: homo est risibilis: aut cum oppositorum disiun
ctione: ut dicendo: linea est recta vel curua: numerus est
par vel impar: est enim contrarium aut priuatio aut contradi/
ctio in eodem genere. i. contrarium aut priuatio aut con/
tradictio que opposita sunt: in eodem genere subiecti
fiunt: in quo vnius affirmatio est alterius negatio: ut
par est id quod est non impar in numeris: valet enim ista
consequentia: iste numerus est par: ergo non est impar:
quare si necesse est affirmare aut negare: ⁊ que hoc pacto
sunt per se cum oppositorum disiunctione necesse est competere
suis subiectis. Linconiensis inquit: si vtrumque per se

accidentium oppositorum dicat habitum: tunc est oppositio con/
trarietatis. si vero alterum dicat habitum: reliquum priuatio/
nem eiusdem habitus in genere subiecto cum positione po
tentie ad illum habitum ordinate est oppositio priuationis.
si vero alterum dicat habitum ⁊ alterum negationem solam illius
habitus in genere subiecto: tunc est contradictio in illo ge
nere: quadere si de quaque re aut affirmatio aut negatio
vera est: negatio autem talium accidentium: alterum ponit in subie
cto habili determinatoque: manifestum est alterum illorum ne/
cessario inesse omnibus que subiecti generis naturam participant:
colligitur ergo ex dictis Aristo. vulgata hec distinctio.
Inueniuntur passiones simplices ⁊ passiones disiuncte:
que omnes de subiectis suis necessario affirmantur: nume/
rus enim necessario est par vel impar: ⁊ linea necessario est
recta vel curua. Contra: simplicissimis subiectis conce
di debent simplicissime passiones ⁊ non complexe: sed li/
nea ⁊ numerus subiecta sunt simplicissima: ergo eis at
tribuuntur passiones simplices ⁊ non complexe. Item: nume
ro in communi considerato quatenus prescindit ab omni posteriori
aut ambe passiones disiuncte insunt: aut altera tantum:
aut nulla. Primum dici non potest: cum tales passiones sint
opposite: non poterunt simul eidem inesse. Secundum
quoque affirmare perridiculum est: quia si altera precise sibi
inesset: vbicunque reperiretur subiectum: reperiretur ⁊ talis
passio ⁊ sic altera nunquam posset sibi inesse: ergo conceden
dum est tertium nullam scilicet partem passionis disiuncte in/
esse alicui subiecto per se. ¶ Propterea vel dicendum est
nomine complexo ⁊ disiuncto passiones simplices ab auctori
bus fuisse circumloquutas. Vel tales vnque disiuncte pas/
siones modum seruant differentiarum diuidentium non passio
num: palam autem est differentias diuidentes non predicari per se
de diuerso: differentia namque accidit generi ⁊ inferius suo
superiori: pariter ⁊ passiones disiuncte conceduntur illi de quo
dicuntur per accidens solum ⁊ non per se. vnde siquis intuitiue con
spiceret quiditatem numeri in communi: intelligeret quiditatem
prescindentem a paritate ⁊ imparitate: sub numero tamen in communi
continetur aliquis numerus inferior per se includens numerum
in communi fundans paritatem: tanquam eius per se passionem: comprehen
ditur ⁊ sub numero in communi aliquis numerus inferior per se
includens numerum in communi fundans imparitatem: tanquam eius per
se passionem: paritas ergo predicabitur in secundo modo non de nu
mero in communi sed de subiecto eius adequato. Similiter ⁊ impari
tas cum proprium habeat subiectum: de illo predicabitur in secundo
modo. ¶ Obseruanda est regula quam tenet forma demonstrati/
ua: que sunt vni ⁊ eidem eadem: inter se sunt eadem: semper
conclusio est identice identica: que supponit identitatem maioris
⁊ minoris ad medium in premissis: ⁊ premisse si sunt imme
diate dicuntur identice: si demonstrabiles: identice identice:
⁊ est identitas identica perfectior quam identitas identice identica:
cum illa sit prima ⁊ causa alterius: maior enim ⁊ minor ex/
tremitas perfectiorem habent identitatem ad medi/
um in premissis quam habeant inter se in conclusione: cum
vnio earum ad medium causa sit vnionis earum in
conclusione. ¶ In summa ergo in hoc quarto capitu/
lo patefacte sunt iste propositiones. Prima est: demon/
stratio est ex necessarijs. Secunda est: premisse ⁊ con/
clusio demonstrationis sunt de omni requirente vni/
uersalitatem temporis ⁊ suppositorum. Tertia est:
primus ⁊ secundus modus sunt demonstrationi acco/
modabiles.

Digressio.

Contra propositiones approbatas presen/
ti capitulo proponantur nonnulle dif/
ficultates ad excitandum ingenia vestra. In primis:
hec

hec propositio: luna eclipsat: demonstrat oratione cause tñ: tñ non est necessaria: cum luna rarissime eclipset. Item: hec propositio: hõ est risibilis: nõ est necessaria: tũ quia vz: hõ est risibilis: ergo hõ est: nõ põt. n. aptitudo fundari in nõ ente: ꝯñs est contingẽs: ergo ⁊ antecedens: tum q: si talis propõ sit necessaria: g̃ queuis eius singularis erit necessaria: ꝯñs est falsuz: ergo ⁊ añcedens. nõ est. n. hec ꝓpositio necessaria: iste hõ est risibilis: cũ nõ sit necesse istuz hominẽ esse. Solutio est: cathegorice ꝓpositiones sunt que sine alicuius ꝯditionis nodo atqz ligamine proponuntur: ⁊ nominantur propositiones predicatiue. sunt ⁊ ꝓpositiones conditionales quas greci hypoteticas vocãt. ꝓpositionum predicatiuaꝝ quedã sunt necessarie ⁊ sempiterne veritatis: ⁊ harum quedã sunt simplr̃ necessarie: q̃daz sunt necessarie ex suppositõe. sunt ⁊ alie ꝓpositiones ꝯtingentes: ⁊ harum alie sunt equaliter: alie de cõtingenti vt in pluribus: alie de cõtingenti raro: ergo nõ poterit propositio cõtingens esse necessaria ex suppositione: lz posita cã albedinis in hoie: hõ necessario sit albus q: tamẽ talis causa ꝯtingenter ponit: ideo hec propositio: homo est albus: est penitus cõtingens: at hec ꝓpositio: luna eclipsat: necessaria est ex suppositõe: quia stante eternitate mundi futura est necessario interpositio terre inter solem ⁊ lunam: veluti dicimus effectum monstruosuz raro fieri: ⁊ si necessario producat: posita causa: ⁊ hoc est: quia cã monstri ꝓducẽdi raro ponit: ois ergo propositio que demonstratur: aut erit necessaria simpliciter: aut ex suppositione. Uel dicendũ est: hanc: luna eclipsatur: nõ esse demonstrabilẽ: sed istaz: luna est eclipsabilis: quã quidẽ cõstat esse simplr̃ necessariam. Ad scõm non colligunt iste sequele ꝺm Scotuz: hõ est risibilis: ergo hõ est: iste homo est risibilis: ergo iste homo est. veritas eniz ꝓpositionũ primi modi ⁊ secundi abstrahit ab existentia extremoꝝ: ⁊ potest relatio aptidudinalis fundari in subiecto nõ existente. Apud nominales huiuscemodi ꝓpositiões: homo est animal rõnale: hõ est risibilis: si sunt cathegorice: sunt cõtingentes: si cõditionales: sunt necessarie. Cõtra: tales propositões vt cathegorice sunt deseruiũt demonstrationi: ergo vt sic sunt necessarie. Opinatur Cõmẽtato: propositionẽ necessariã esse in terminis necessarijs semper eandez dispositionez seruantibus: veluti: est propositio primi modi ⁊ secundi: est nãqz hec propositio necessaria: hõ est animal: q: subiectuz ⁊ p̃dicatum semper est: ⁊ subiectum semp est in p̃dicato: ergo ille propositiones nõ cõtinebunt sub propositione necessaria quaꝝ subiecta ⁊ predicata nõ sunt sub eadẽ dispositione: ꝯ̃zuis predicata necessario sint: qñ subiecta sunt: sicut est ista: currens mouet: que de inesse est non necessaria: qñ currens nõ semper est: lz qñ cursus est motus sit. Similiter ⁊ ista: omne grãmaticum est homo: est de inesse non necessaria: non enim grãmaticuz semper est: neqz semper homo est grãmaticus. ista: oẽ ambulans mouet: dicitur inuenta: quia non est ex terminis necessarijs: licet enim motus sequatur ad ambulationem necessario: tamen nec motus nec ambulatio sunt necessario in subiecto ambulãte. pariter ⁊ ista: omne ambulans est animal: est censenda de inesse: merito ambulationis importate per lr̃ ambulans: ergo putant Auerrois eas propositiones dumtaxat appellari necessarias que cõstituũtur ex terminis concrens a supposito non a subiecto. His dictis addẽduz est: nõ est ꝓpositio necessaria: omnis illa propõ que qñcuqz formatur est vera: hec eniz propositio: aliqua ꝓpositio est affirmatiua est ꝯtingens: ⁊ tamen quãdocũqz formatur est vera. Neqz illa ꝓpositio censenda ẽ impossibilis: que quãdocũqz explicat ẽ falsa: cũ sit hec ꝓpositio: nulla propositio est negatiua: possibilis: quã palaz est esse falsam quotienscuqz formatur: sed aiunt latini illam propositionem esse necessariam que significat taliter qualiter necesse est esse ⁊ hoc vel simpliciter vel ex suppositione.

Amplius: hec propositio: omne animal ẽ intelligens põt eẽ maior in primo mõ prime figure: ergo ẽ de oi: tamẽ predicatũ nõ vere dicitur de contentis sub subiecto: ergo dictuz de oi priorasticum non exigit vniuersalitatẽ suppositorum. Item: hec propositio: quilibet homo iustus ẽ iustus: est de omni posteriorastico propter vtrãqz vniuersalitatem: nam de quocũqz affirmatur subiectũ: affirmat ⁊ predicatum: ⁊ quãdocũqz de aliquo verificat subiectum: de eodem etiaz verificabitur predicatũ: talis tñ propositio non ẽ necessaria: cũ sit ꝯtingẽs. Solutio ẽ: sententia latinoꝝ talis ẽ: omnis illa ꝓpositio appellatur de oi priorastico ex qua quidem ordo syllogisticus ꝑuenire põt: ergo talis ꝓpositio erit vniuersalis affirmatiua per quã denotabit p̃dicatũ p̃dicari de subiecto vniuersaliter: siue vere predicetur: siue non: ergo apud ipsos: propositio vlis affirmatiua ⁊ dictum d̃ oi priorasticum inuicẽ conuertũtur: ergo syllogismus ex falsis poterit regulari p dictũ de oi aut nullo. Dictum aũt de oi posteriorasticũ reqrit q p̃dicatũ vere ꝯpetat subiecto vniuersaliter sumpto ⁊ pro oi tpe: ergo ois ꝓpositio de oi posteriorastico erit de oi priorastico formaliter aut virtualiter ⁊ non ecõtra. At veteres expositores ad mentẽ Aristotelis voluerũt dictũ de omni priorasticũ exposcere necessario vniuersalitatẽ suppositorũ: a quo dicto de oi Themistius auferebat penitus vniuersalitatẽ tpis: alijs asseuerãtibus dictũ d̃ oi p̃dictũ pmittere ⁊ ꝯpati: vniuersalitatẽ tpis ⁊ si eã nõ icludebat: ⁊ ꝓpterea syllogismus ex falsis nõ regulabat per dictũ de oi aut nullo. ẽ. n. iste syllogismus mendacij: ñ syllogismus: oẽ animal ẽ intelligẽs: ois arbor ẽ aial: ergo ois arbor ẽ intelligẽs. Ad aliud: hec ꝓpositio: qlibet hõ iustus ẽ iustus: nõ ẽ ꝓpositio de oi posteriorastico: cũ sit ꝯtingẽs: in hoc aũt ꝯueniũt ⁊ greci ⁊ latini expositores: vt dictũ de oi posteriorasticũ inferat ꝓpositionẽ eẽ necessariã. Latini tñ opinant noiatas conditiões se hẽ ꝺm superius ⁊ inferius. Auer. putat eas ꝯuerti: apud quẽ nõ sunt ꝓpositiões necessarie nisi ille que sunt p se primo mõ aut secũdo: ⁊ hoc si subiectũ ꝓpositionis p se possit eẽ indifferẽter terminus ꝯplexus ⁊ incõplexus: ergo ista ꝓpositio: oẽ animal ẽ coloratũ: nõ erit necessaria: neqz de oi posteriorastico.

Rursus: hec ꝓpositio: aial rõnale ẽ aial: est in prio mõ. Slr ⁊ iste: oẽ aial rõnale ẽ risibile. Animal rõnale ẽ aial ordiatũ ad beatitudinẽ. Rõnale ẽ animatũ. Rõnale ẽ animal: in quibus tamen nõ predicat pars definitionis: neqz diffinitio de diffinito. Solutio ẽ. Dico primo: voluerũt latini p̃nominatas ꝓpõnes eẽ in primo mõ reductiue. Dico secundo tales ꝓpositiões nõ eẽ in prio mõ: cũ valeat ista cõsequentia: hec ꝓpositio ẽ primi modi: g̃ subiectũ ẽ terminus incõplexus ⁊ resolubilis: rõ ꝯsequẽtie ẽ: naz id qd subijcit in ꝓpositiõe primi modi fundat hãc intentionẽ diffinitũ: ꝯstat aũt diffinitũ oportẽ eẽ terminuz icõplexũ ⁊ resolubilẽ: g̃ ista ꝓpositio: aial rõnale ẽ aial nõ erit in primo modo. Similiter neqz ista: omne animal rationale est risibile: animal rationale est animal

ordinatũ ad beatitudinẽ: quoniã istarũ ppositionum subiecta sunt termini cõplexi. Dico tertio: has ppõnes rationale est sensibile: rõnale est aial: non esse per se in primo mõ: qz cõceptus subiecti est irresolubilis: ꝛ nõ colligit forma syllogistica in terminis modificatis nota perseitatis: vnde vitiosi sunt isti syllogismi: nullum rõnale est per se animal: ois hõ est per se rõnalis: ergo nullus hõ est per se aial. Item: quidã hõ est p se rõnalis: ois hõ est p se aial: ergo quoddã aial p se est rõnale. Amplius: ois hõ est p se aial: oẽ rõnale est p se hõ: ergo oẽ rõnale est p se aial. apud Scotũ de differentia vltima nihil formaliter pdicaf. Auer. vero dixisset istã ppositionẽ eẽ in pmo mõ: rõnale est ens: nomen enim entis pp suam transcendẽtiã ad interrogationẽ factã per qd ꝛ de quiditatibꝰ ꝛ differẽtijs ꝛ modis intrinsecis ꝛ passionibus predicari potest.

Preterea ista ppositio: aial est homo: nõ est in secũdo mõ: vt subiectum ponit in diffinitiõe predicati. Item: he sunt in secũdo modo: animal rõnale est risibile: disciplinabile est risibile: in quibus nihilominus nõ predicatur propria passio de subiecto adequato. Solutio est: pdicatũ secundi modi id est per qđ cõuenienter rñdemus ad interrogatiõem factã p quale accidẽtale cõuertibiliter de subiecto: vñ mediũ dẽonis huiuscemodi est per qđ quidẽ cõuenienter respondemꝰ ad interrogationẽ p qd vel p quale qd de subiecto: maior extremitas que declaraf inesse subiecto predicaf ad interrogationẽ factã p quale accidẽtale ꝯuertibiliter: ergo ista ppõ nõ erit in secũdo mõ: aial est hõ: pariter neqz ista: aial rõale est risibile: disciplinabile est risibile. primꝰ itaqz modus ꝛ secũdus sunt q verissimi modi existunt predicandi.

Ulterius iste propositiones: homo est risibilis: animal rationale ẽ risibile: sunt in quarto modo: quia subiecta importãt causam predicati: ergo eadem propositio erit secundi ꝛ quarti modi: ergo ꝛ quartus modus erit propositio maior in potissima demonstratione. Solutio Thomistarum est: quartus modus a secundo ratione solum secernitur: nam perseitas secũdi est perseitas predicationis: quarti vero causalitatis: ꝛ quia sepenumero euenit qz idem sit per se causa alicuius ꝛ per se subiectum eiusdez: idcirco sepe in vnam propositionem consentiunt secundus ꝛ quartus modus. Cõtra: in prefatis propositionibus neqz predicatur effectus formalis de sua causa formali: neqz actus egrediens a causa formali de effectu formali: neqz effectus predicatur de suo imediato principio productiuo: ergo tales propositiones non sunt in quarto modo: ppterea puto ego ppositiones secundi ꝛ quarti modi nunqz posse coincidere adinuicem: ad quartum enim modum requiritur causa explicata altero trium modorum nominatorum: nõ predicatur quoqz predicatũ quarti modi de subiecto in qd: neqz in quale: vt pz inducẽdo has ppositiones quarti modi: homo albedine est albus: albũ albedine disgregat: calidũ calore calefacit: iugulatus iugulatur iugulatione: interfectus interijt interfectione: intellectus intelligit: voluntas vult.

Postremo diffinitio naturalis demonstratur de diffinito per diffinitionem formalem: ergo non semper conclusio demonstrationis est propositio secundi modi. Item si demõstratur secũda passio de subiecto per primam: nulla ibi reperietur propositio primi modi: ergo nõ semp altera premissarũ est ppositio primi modi. Amplius si oportẽat pmissas oẽs demonstratiuas esse per se: ergo ista propositio erit p se: animal rõnale est risibile: contra ea q dicta sunt: nã talis ppositio nõ ẽ p se primo mõ: nec secũdo: nec quarto: ergo. Solutio est: arbitranf latini rõnes adductas ꝯcludere ad demonstrationẽ posse cõcurrere quartũ modũ: qñ demonstraf ppria passio de subiecto adequato p diffinitionez subiecti qd rei. Ubi demonstref diffinitio subiecti mãlis p formalẽ: ꝯcurrunt quartus ꝛ primus modus: qñ demonstraf secunda passio de subiecto per primã: concurrũt quartus ꝛ secundus modus. Contra: notitia qua qs assentit propositionibus primi modi vocaf intellectus: notitia cõclusionis deducte p demonstrationẽ ẽ sciẽtia: ergo fieri nõ põt vt ppositio primi modi sit ꝯclusio dmonstrationis. Itẽ: ꝯditiones reqsite ad demonstrationẽ sunt dignitas: passio ꝛ subiectũ: ergo ad pficiendã demonstrationem reqrit necessario secũdus modus. Item: Themistius: Auerrois: Lyncomẽsis quos pcipue imitari cõtendo palã scribũt tantũ duos primos modos in scientijs accipi demõstratiuis. 2. posteriorũ capitulo quarto inqt Themistius: pterea diffinitio vniuersam rei substantiã euellat: demonstratio ea que per se insunt explicat: porro dubium nõ est que per se isunt substantiam rei non esse: ergo vult Themistius predicata primi modi per se predicari: non per se inesse subiecto: predicata autem secũdi modi per se inesse ꝛ per se predicari: primo de anima. 4. dicit Aristo. necesse est existimari qz via in omnibus rebus quarũ substantiam volumus cognoscere sit eadem: quẽadmodum via demonstrationis in passionibus contingẽtibus substantie est eadem: ꝛ primo de anima. 11. omnis. n. demonstrationis principium est quod qd est: ergo diffinitio mãlis non demonstratur per diffinitionẽ formalem: sz syllogistice concluditur: ẽ. n. talis ppositio imediata imediatione cause. Exactissime loquendo nõ demonstratur secunda passio de subiecto per primam: cum ñ sint premisse indemonstrabiles ꝛ immediate. Itez nõ habeo pro inconuenienti maiorem premissam nõ eẽ in aliquo modo dicendi per se: minor ergo est pmus modus: conclusio secundus: maior non est appropriate loquendo propositio per se: propositio nanqz per se requirit subiectum necessario esse terminum incomplexum: subiectum propositionis necessarie ꝛ propositionis de omni posterioristico potest indifferenter eẽ terminus complexus ꝛ incomplexus: quapropter ista propositio: omne animal rationale est risibile: ẽ vtiqz ppositio necessaria: ꝛ propositio de omni posterioristico: non autez per se: ꝛ si aliquando Auerrois dicat necessarium: de omni ꝛ per se conuerti: tunc dicendum est ad propositionem per se non esse necessario requisitum vt subiectum sit terminus icomplexus. hec sunt in quibꝰ volui exercere pclarissima ingenia vestra.

Caput quintum.

Uniuersale aũt dico qđ cũ de omni sit ꝛ per se ẽ ꝛ sm qz ipm ẽ. Manifestũ igitur ẽ qcũqz sunt vlia ex necessitate insunt rebus. Per se autem ꝛ sm qz ipm ẽ: idẽ ẽ: vt per se linee inest punctum ꝛ rectitudo: ꝛ

naqz

nãq3 ſm ꝙ linea eſt: & triangulo ſm ꝙ trian/gulus duo recti: etenĩ3 ꝑ ſe triãgulus duo/bus rectis equalis eſt. Uniuerſale aũt eſt tũc cũ in quolibet & pͥo demonſtrat: vt duos rectos hr̃e neq3 figure cuilibet ineſt vlr̃ & tñ eſt demonſtrare de figura ꝙ duos habeat. Sed nõ cuiuſlibet figure eſt: neq3 vtit̃ qualibet figura demonſtrãs. Quadrãgulus.n. figura quidẽ eſt: nõ autẽ h3 duob⁹ rectis equales. Sed iſocheles h3 quidẽ quinis duobus rectis equales ſ3 non primũ: ſed triangulus prius. Quod igitur quodlibet primũ monſtratur duos rectos habere: aut quodcunq3 aliud huic primo ineſt: vniuerſale dicitur. Et demonſtratio ꝑ ſe hmõi vlr̃is eſt: alioꝝ autẽ quodãmodo nõ per ſe vt iſochelis nõ eſt vlr̃ ſed freqentius.

¶ Preſenti capite primo declarat̃ premiſſas & concluſionẽ debere eẽ adequatas. Explanat̃ ſecũdo modus quo falluñt credentes cõcluſionẽ non vniuerſalẽ eſſe vniuerſalem. Tertio ponit̃ regula ad cognoſcẽdũ qñ vniuerſale eſt debite aſſignatũ. Sententia prime partis ſm latinos ſtat in hoc: vniuerſale dicit̃ propria paſſio in cõparatione ad propriũ & adequatũ ſubiectũ: vt riſibile reſpectu hominis de quo demonſtrat̃: quãdo enim vniuerſũ predicatũ implet vniuerſũ ſubiectum id dicit̃ vniuerſale primũ & ſubiecto ineſſe pͥo & quatenus ipſũ: riſibile ineſt animali ſm partẽ: ſortes eſt riſibilis non quaten⁹ ipſũ & primo: riſibile ineſt homini ſm totum & conuertibiliter: ſola ergo propoſitio ſecundi modi eſt ſm ꝙ ipſũ. Placet veteribus expoſitoribus tam predicatum primi modi ꝙ̃ ſecundi eſſe vniuerſale reſpectu ſubiecti: ſiue predicatũ conuertat̃ cum ſubiecto: ſiue non: cum tamen dño requirat cõuertibilitatẽ terminorũ dicẽdum eſt premiſſas & cõcluſionem dñonis debere eſſe ſm ꝙ ipſũ & cõuertibiles. Series aũt verboꝝ Ariſto. talis eſt. Uniuerſale dico & appello in propoſito qđ cum de omni ſit & per ſe ineſt atq3 hoc plane ſm ipſum eſt: diffinit̃ itaq3 vlr̃e hic vniuerſalitate adequatõis ꝑ ineſſe ſubiecto ſm ipſũ: pͥo perihermenias declarabatur vlr̃e per p̃dicari de pluribus: dixit aũt de omni ad differẽtiã vlr̃is topici qđ de pluribus enunciari dicit̃: ponit̃ per ſe ad differentiam ſubiecti in cõcluſione negatiue demonſtratiõis: at ſm ꝙ ipſum ad remouẽdũ ſubiecta ꝑticularũ demõſtrationũ: & ſic credũt expoſitores has tres ꝯditões dici d̃ omni: ꝑ ſe & ſm ipſũ cõplere diffinitõem vlr̃is. Patet igitur ea p̃dicata neceſſario ineſſe reb⁹. i. ſubiectis que qđẽ ipſis vlr̃ ꝯpetũt: nã p̃dicata q̃ inſunt ꝑ ſe: inſunt & ex neceſſitate: vlr̃e aũt ineſt ꝑ ſe ſubiecto ꝗ̃ & ex neceſſitate inerit: ꝗ̃ & ſm ꝙ ip̃m inã ꝑ ſe & q̃tẽn⁹ ipſũ idẽ ſunt: & ſe hñt ſ3 latinos ſ3 ſupius & inferi⁹: apud grecos proꝛſus idẽ exiſtũt: & tũc illa ꝑticula ſ3 ꝙ ip̃3 adiecta ſunt ad maiorẽ exp̃ſſiõẽ: vñ ꝑ ſe linee ineſt pũctũ & rectitudo. nã & ſ3 ꝙ linee: & triãgulo ſ3 ꝙ triãgulus ꝯpetũt duobus rectis eq̃: qꝛ ꝑ ſe triãgulus duob⁹ rectis eq̃les angulos habet. hec duo exẽpla aduertant latini quibus Ariſtoteles oſtendit per ſe & ſm ipſum eẽ omnino paria & inuicẽ conuerti. valent. n. iſte due ſequele: linee ſm ꝙ linea ineſt punctum & rectitudo: ergo & ꝑ ſe. Itẽ triangulus h3 per ſe angulos equales duob⁹ rectis: ꝗ̃ triangulus quatenus triangulus equales duobus rectis angulos h3: ergo cũ Ariſto. oſtendat vnũ p̃dicatũ ineſſe per ſe vni ſubiecto: qꝛ ineſt ſm ip̃m: & ecõtra ineſſe ſm ip̃m: qꝛ ꝯpetit ꝑ ſe: ꝯcludendum ẽ hec duo ꝑ ſe videlicet & ſm ip̃m eſſe oĩa eadem: ergo iſte tres ꝯditiones dici de oĩ: per ſe & ſm ip̃m cõueniũt p̃dicatis primi modi & ſecundi: ſiue ea predicata recurrant cum ſubiectis: ſiue non: que quidem conditiones non ſunt completa diffinitio vniuerſalis. ẽ. n. tunc vniuerſale: cum demonſtratur de ſubiecto primo: & ita ſi p̃dicatũ debeat eſſe vniuerſale alicuius ſubiecti ꝑexigunt̃ due conditiones. prima eſt ꝯuertibilitas. ſecunda eſt vt demonſtretur de ſubiecto: ergo diffinitio ſubiecti ñ erit illius vniuerſale: cum nõ demonſtret̃ diffinitio ſubiecti de ſubiecto: vt nunc loquimur de demonſtratione. Exempli cauſa habere angulos equales duob⁹ rectis nõ eſt vlr̃e figure: & ſi fieri poſſit vt de figura particulariter oſtendatur: ſed iſocheles qui ẽ triangulus duoꝝ laterũ equaliũ habet quidẽ quinis duob⁹ rectis equales: ſed non primus ſed triangulus prior. i. iſocheles non primo ſed triangulus primo habet tres angulos equales duobus rectis. Quodcũq3 igit̃ primum mõſtratur duobus rectis equos hr̃e: aut quodcũq3 aliud p̃dicatũ ineſt primo vni ſubiecto: illud p̃dicatũ vocat̃ vlr̃e: & dño ꝑ ſe ẽ illius vlr̃is: ceteroꝝ vero quodãmodo nõ ꝑ ſe vt iſochelis nõ ẽ hr̃e angulos equales duobus rectis predicatũ vlr̃e cũ tale p̃dicatũ ſit maioris ambit⁹ ꝙ̃ ſubiectũ: & ſupple tñ: cuĩ nomen figure eõius ſit ꝙ̃ p̃dicatũ p̃dictũ: nõ erit figure tale p̃dicatũ vlr̃e: de iſochele aũt & figura demonſtrat̃ hr̃e tres duobus rectis equales quodãmodo nõ ꝑ ſe: inquãtũ huiuſmodi predicatũ cũ illis ſubiectis nõ ꝯuertit̃: aliquo tñ mõ: particulariter ſcilicet per ſe predicatum illud de ſubiectis p̃ſans d̃monſtrat̃. In ſũma id p̃dicatũ vocat̃ vlr̃e qđ & ꝯuertit̃ & demõſtrat̃ d̃ ſubiecto: ergo ſola ꝓpria paſſio ẽ p̃dicatũ vlr̃e reſpectu ꝓprij & adequati ſubiecti: ergo iſte tres ꝓpoſitiones nõ ꝯuertunt̃: hoc p̃dicatũ ꝯpetit huic ſubiecto ſm ip̃m: hoc p̃dicatũ conſentit ſubiecto ꝯuertibiliter: hoc predicatũ ꝯpetit ſubiecto pͥo. vbi ergo latini volunt has tres ꝯditiões dici de oĩ per ſe & ſm ip̃m ꝑficere diffinitionẽ integrã vlr̃is: qđ eſt ꝓpria paſſio reſpectu proprij & adequati ſubiecti: & greci vlr̃e appellant quodcũq3 p̃dicatũ primi modi & ſecũdi: ego arbitror illas ſupradictas ꝯditiões nõ ꝯplere diffinitionẽ vlr̃is: ſed eſt vlr̃e id qđ dicit̃ de omni per ſe & ſm ipſum & primo.

Auerrois ait: predicatio d̃ omni appropriata huic libro ẽ predicatum comprehendens tres cõditiones: & concludit has duo cõuerti: hec res eſt inuenta huic ſubiecto per ſe: & inuenta ei primo: ergo ſentit has propoſitiones eſſe per accidens non per ſe: iſocheles habet tres: figura habet angulos equales duobus rectis: tale nanq3 predicatum non competit illis ſubiectis primo: ergo neq3 ꝑ ſe. & ita apud Commentatorem conuertuntur iſte locutiones: predicatum competit ſubiecto ſm ip̃m: predicatũ competit ſubiecto primo. Themiſtius ſcribit has ſequelas non valere: hoc predicatum eſt per ſe: ergo eſt vniuerſale: nam tertius modus eorum que dicuntur per ſe: & ſequentes duo vniuerſaliter eſſe nõ poſſunt. poſuit enim Themiſtius quinq3 modos dicẽdi per ſe: quorum tres vltimi vniuerſaliter eſſe ñ poſſunt: p̃fata ꝯſequentia nõ colligit etiam pp predicata primi modi q̃ non ſunt vniuerſalia. Item non valet:

hec p̄dicata dicuntur de omni: ergo sunt vl'ia ⁊ per se:
nam albuz de omni cigno assertur: non tñ vl'r ⁊ per se:
opinatur tandē Themisti⁹ predicata oia primi modi
esse vl'ia: pariter ⁊ secūdi modi: siue ea ꝯuertibilia sint:
siue non: Lyncomensis ait: dicit̄ tam isocheles q̄z triā
gulus habere per se angulos equales duobus rectis
q: ab vtriusqz quiditate est habitus trium angulorū:
sed triangulus sm ꝙ ipsum est dicitur habere: quia a
tota quiditate est habitus trium angulorū: isocheles
vero non sm ꝙ ipsum est h3 tres angulos: q: nō a to/
ta quiditate sua hec h3: sed habet hec sm ꝙ ipsum est
triangulus qui sm ꝙ ipsum habet tres angulos: per
se autem proprie dictuz ⁊ sm ipsum ⁊ primo idē sunt:
per se vero cōmuniter dictum quasi genus est ad sm
ipsum ⁊ primo. Existimant ergo predicti tres aucto/
res hanc esse vniuersalis cōpletam diffinitionē: id qd
dicitur de omni ⁊ per se ⁊ sm ꝙ ipsuz: ⁊ talis diffinitio
non erit nugatoria: quia posterior particula nō inclu/
dit priorē sed eam tantū infert ⁊ p̄supponit. Ut igitur
vltimata loquar resolutiōe dico ꝙ greci ⁊ latini volunt
hanc esse vl'is perfectam diffinitionez: id quod dicitur
de omni ⁊ per se ⁊ sm ipsum: greci omnē ꝓpositionez
per se faciunt sm ꝙ ipsum ⁊ ecōtra: nam p̄dicata oia
primi modi ⁊ secundi cōpetunt subiectis ratione eorū
que actualiter ⁊ formaliter in subiecto claudunt̄. Con
tra: vl'e debet ꝯuerti cū illo cuius est vl'e: ergo ille tres
conditiones non sunt vniuersalis integerrima diffini/
tio. Item: hec propositio: hō est aial: est per se ⁊ sm ꝙ
ipsum: quia hō inquantum hō est animal: ergo ⁊ ista:
isocheles habet tres: est per se ⁊ sm ꝙ ipsuz: q: isoche
les inquātum isocheles habet tres. Propterea tenent
latini per se superius esse ad sm ꝙ ipsum: non enuz om
nis propositio per se est sm ꝙ ipsum: homo ergo est
per se animal: nō autez sm ꝙ ipsum: cum hō non sit cā
adequata: cur animal insit his quib⁹ competit: isoche/
les quoqz habet per se tres: non tamen sm ꝙ ipsuz: ⁊
ita predicatuz vniuersale debet conuerti cum subiecto
cuius est vniuersale. Contra: ergo diffinitio erit p̄di/
catum vniuersale diffiniti: homo.n.est animal rōnale
⁊ per se ⁊ sm ꝙ ipsum. Itez Aristoteles fecit istam cō/
sequentiaz: hoc predicatum competit per se: ergo ⁊ s3
ꝙ ipsum: ergo per se non est superius ad sm ꝙ ipsum.
Dicendum est itaqz illas tres conditiones competere
quidem predicatis omnibus primi modi ⁊ secundi: at
illas non integrare totam vniuersalis definitionez: ad
quam diffinitionē cōplendaz addidit Aristoteles: vni
uersale aūt est tunc qd cum in quolibet ⁊ primo demō
stratur: hec particula primo demonstrat̄ posita in defi
nitione vniuersalis facit vt diffinitio subiecti nō sit pre
dicatum vniuersale subiecti: facit etiam vt habere tres
nō existat vniuersal' figure neqz isochelis: hec de vni/
uersali posterioristico quod nil aliud est q̄z ꝓpria pas/
sio respectu ꝓprij ⁊ adequati subiecti: cum.n.demon/
stratoris officiuz nullū aliud sit q̄z declarare q: est pas/
sionis: ergo inter qnqz vl'ia propriū dūtaxat id est qd
demonstrat̄: ergo nō imerito vl'e posterioristicū noiat̄
proprium: appropiate loquendo.

¶ Oportet aūt nō latere: q̄m multotiēs cō/
tingit peccare ⁊ nō esse qd demonstrat̄ pri/
muz vniuersale: quēadmodum videtur de/
monstrari vniuersale primum. Oberramus
autem hac deceptione: cum aut nihil sit acci
pere a sup̄iori extra singulare vl' singularia.

¶ Aut si ē quidē sup̄ius s3 innominatuz sit
in differētibus specie rebus. Aut contingit
eē sicut in parte totum de quo monstrat̄. Eis
enim que sunt in parte inest quidē dmōstra/
tio ⁊ de omni erit: sed tamen non huius erit
primi vniuersalis demonstratio. Dico autē
huiusmodi primi sm ꝙ huius dmonstratio/
nem cum sit primi vniuersalis. Si igitur ali
quis demonstrabit ꝙ recte quidē non inter/
cidant: videbitur vtiqz huius eē demonstra
tio: propter id qd inest rectis omnibus non
autem ē nisi quidem quoniam sic equales
sint: fiat hoc: sed sm ꝙ in quēlibet equales.
Et si triangulus non eēt aliud q̄z isocheles
videbitur vtiqz huius esse demonstratio. Et
proportionale qd cōmutabiliter ē sm ꝙ nu/
meri sunt: ⁊ sm ꝙ linee: ⁊ sm ꝙ firma: ⁊ sm
ꝙ tēpora sint quēadmodum demonstratuz
ē aliquando seorsum: contingēs ē de omni/
bus vna demonstratione monstrari. S3 ꝓp
id qd non ē denominatuz aliquod sm ꝙ om
nia hec vnuz sunt numeri: longitudines: tē/
pora: firma: ⁊ spē differētia: seorsum abinui/
cē accepta sunt nūc autē vniuersale monstra
tur: non enim smꝙ linee: nec sm ꝙ tempora
aut sm ꝙ numeri inerat: sed sm ꝙ hoc ē qd
vniuersale ponunt esse. Propter hoc neqz
si aliquis monstraret vnūquēqz triangulu3
dmonstratione aut vna: aut altera: qd duos
rectos habet vnūquēqz isochelem seorsum
⁊ scalenō id est gradatum nondum cogno/
uit triangulu3: quia duos habet rectos: nisi
sophistico modo: neqz vniuersale trianguli:
neqz si nullus ē preter hoc triāgulus alter:
neqz.n.sm ꝙ triangulus est cognouit neqz
omnem triangulum sed sm numerum: sm
speciem autem non omnem: ⁊ si nullus est
quem non nouit.

¶ Intendit hac in parte Aristoteles explanare mo/
dum quo falluntur credentes conclusionē nō vniuer/
salem esse vniuersalē: ⁊ hec pars non ē de substātia hu
ius scientie: ⁊ oritur in primis defectus circa illam cō
ditionem que ē dici de primo. Latet itaqz interdū di/
uersitas inter vniuersale ⁊ singulare: quando vniuersa
le actu non est cōmunius q̄z suuz inferius: veluti si iso
cheles de numero triangulorū tantum reperiretur exi
stimaret aliquis habere tres isocheli primo conueni/
re: nascitur ⁊ defectus cum subiectū alicuius passiōis
est inominatuz: patet exemplo huius passionis cōmu
tabiliter proportionari attribute numeris: lineis: cor/
poribus: temporibus. est ⁊ idem error vt docet Lyn
conensis cum subiectū est notum sed ambiguum sup
qd pōt erigi demonstratio: aliter ens non esset subie/
ctum methaphysice: siquis.n.passiones primo analo/

go competentes de primo analogato demonstraret: palam est q ipse erraret: neq aliquis sciret triangulū habere tres: etiam si super omnem triangulum sigillatim formaret demonstrationem. Oritur & error quando differentia qua species abundat a genere est occulta: sicut equidistare putabitur accidere primo duabus lineis rectis: cum tamen conveniat lineis equidistantibus. Series autem verborum Aristotelis talis est: id nequaquam latere oportet: sepenumero errorē fieri & non esse universale primum: quemadmodū universale primum demonstrari videtur. oberramus autem decipimur & allucinamur hac deceptione trifariā.

Prio cū pter singulare aut singlaria nullū est superi⁹ qđ sumēdū occurrat: dixit aūt preter singulare aut singularia propter speciem reservatā in uno individuo: veluti sunt: luna: sol: mundus: aut propter genus conservatum in una specie habente plura individua: licet veteres non ponant illam particulam vel singularia. Advertendum est: plurificatio mundi ē impossibilis sm materiam: & est possibilis sm formā: totam enim materiam alicuius forme esse comprehēsam sub. A. forma est causa quare tantum est unum individuum sub illa forma: hanc sententiam habet Cōmentator primo capite de substantia orbis: mundus & celum totam eorum materiam comprehendunt & incorruptibilia sunt: est autem possibilis celi multitudo non sm esse quod habet forma celi in re: sed sm eē forme in intellectu simpliciter & absolute sumpte: nā repugnat etiam pluralitas forme in intellectu abstracte a materia. i. forma inquantū forma cōmunicabilis est: quatenus tamen habet idem esse in re & in anima & ut est universalis per essentiam sibi repugnat cōmunicari: forme enim multiplicabiles sunt universales in predicando non in essendo: & cum sint multe species que non faciunt ad ornamentum universi. .de anima .35. individua illarum non omni tempore conservabuntur: neq ita multiplicabantur: veluti individua specierū facientium ad decorem universi: si enim omnes species facerent ad esse & decorem universi: oporteret omniū specierum individua quasi equaliter multiplicari: quare cum melius sit habere unum individuum perfectum q̄ multa imperfecta: mundus erit perfectus & tantum unus.

Secundo decipimur cum: superius quidē est sed inominatum & nomine careat in differētibus specie rebus. i. altera decipuli causa est: cum species multe differētesq ratione una conveniunt: sed illud in quo conveniunt inominatum ē.

Tertio erramus cū id totū ð quo monstrat vl'e ut pars existat: eis. n. q̄ sunt in pte. i. in partibus inest quidem & accōmodatur demonstratio & de omni erit: attamen non huius erit primi universalis demonstratio. i. non erit demonstratio de eo de quo demonstrari intendit universale. dico aūt demōstrationem huius primi sm q huius: cum ea demonstratio primi sit universalis: debet. n. demonstrari predicatum quod insit subiecto non ratiōe alterius subiecti. Tertia ergo erroris causa est: cuī is qui aliquid inesse omni demonstrat: credit se id inesse universaliter demonstrasse: verbigratia si quispiā demonstrabit q recte due linee non intercidant & non concurrant: inter quas ex eadē pte sint duo anguli recti ex linea recta secante illas: videri poterit eē demōstratio vl'is: q̄ sic est in omnibus huiusmodi rectis lineis: nō aūt est: cū non fiat demōstratio universalis: quia duo sunt recti: sed fit demonstratio universalis inquantum linee sunt: quarū cum has quidē alia intercidat: duo ex eadem parte interiores anguli sunt quocūq mō duob⁹ rectis equales: ostēdat ergo geometra: si linea recta q̄ super duas alias lineas rectas ceciderit: rectū utrūq intrinsecus angulum faciat duas illas rectas lineas nunquā coniunctū iri: hoc omnibus lineis ɔvenit que rectos angulos faciant: non tamen per hoc primum equedistantes sunt. nam si non utrūq facerēt rectū: sed duos: qui simul iuncti equales duobus rectis essent: nihilominus equidistantes probantur: illa ergo demonstratio que confirmat duas rectas lineas nunq̄ coniunctū iri: quia linea eas incidens relinquit ex eadē parte duos angulos quocūq modo duob⁹ rectis equales: primū & universaliter concepta est: illa vero que utrūq angulum cōmitti rectum demonstrat: non universaliter sed de omni duntaxat concludit. Unde advertendum: ab Euclide ponuntur iste propositiones. Equidistātes linee sunt que in eadē superficie collocate atq in alterutram partē protracte non conveniunt etiam si in infinitum protrahantur. Item: si linea recta super duas lineas rectas ceciderit: duoq anguli ex una pte duobus rectis angulis minores fuerint: istas duas lineas in eandem partem protractas proculdubio coniunctū iri. at si ceciderit linea recta super duas rectas lineas & ex eadem parte fuerint duo anguli recti: vel duo anguli equipollentes duobus rectis: ille recte linee nunq̄ coniungentur. hec ergo propositio: linee recte ex incidente linea duos ex eadem parte intraneos angulos rectos habentes sunt non concurrentes: nō est universalis: quāvis id omnibus huiusmodi rectis lineis conveniat. nam & si anguli illi recti non essent: dummodo duobus rectis simul equipollerent: nunquam concurrerent: sed hec universalis est propositio: linee que ex incidente altera duos ex eadem parte intrinsecos angulos quocunq modo duobus rectis equales habētes sunt non concurrentes: quare si quis ostendit primā: existimans universale primum monstrare: errat tertio modo: quod id parti tribuat: qđ toti tribuendū est.

Amplius si nullus alius esset triangulus q̄ isocheles: videri posset: habē tres duobus rectis equales isocheli quatenus isocheli cōpetere: & primo errore deciperemur. erat autē prima erroris causa: ut Themistius ait: cum id de quo aliqđ demonstramus: singulare & individuū est: ut sol: luna: mundus. nam cum nihil sit his superius aut cōmune: sed mera individua sint: tantū unus est sol: & luna una: & una tellus & celum unum: quotiens de his demonstrationem aliquā nectimus: ut de terra q in meditullio orbis sit locata: aut de celo q circumagatur: tunc id quod universale est demonstrasse non videmur: an est qui nesciat de his ut singularia & particularia sunt demonstrationem componi non posse. non enim de sole ut unus est demonstramus deliquium eius lune interventu contingere: sed ita ut etiam si multi soles essent idem probasse demonstrasseq videremur. Item cum solem probamus maiorem terra: non. tn. eo q unus ē: sed in eo q sol probamus: & necesse est demonstrationem non ad hunc solem referri: sed ad omnem solem: si plures illucescerent mundo: quare cum de singularibus ratiocinationes aliquē astringuntur admonendi sumus nō de singularibus sed de universali qđ mente concipitur astrectum & demonstratū intelligi.

Rursus: nascebat̃ scd̃s error: cũ subiectũ alicu ius passionis erat inoĩatũ: p3 exẽplo hui⁹ passiõis: cõmutabilr ꝓportiõari attribute numeris: lineis: corporibus: temporibus. si ergo proportionale qd̃ est cõmutabiliter. i. si cõmutata ꝓportio que ẽ quattuor: quãtitatũ eadẽ primi ad scd̃m ⁊ tertij ad quartũ ratio: ⁊ colligit̃ ex eo eadẽ rõ primi ad tertiũ ⁊ secũdi ad quartũ: monstraret̃ inesse numeris fm ꝙ numeri: ⁊ lineis fm ꝙ lineę: ⁊ corporib⁹ fm ꝙ corpora: ⁊ temporibus fm ꝙ tempora: deciperemur scd̃o errore. nã differunt quidẽ specie: numerus: linea: magnitudo: tempus: sed in hoc cõueniunt ꝙ sicut quattuor cõparabiles numeri cõmutatis vicibus eisdẽ ꝓportionibus respondent: ita lineę quattuor: magnitudines quattuor: ⁊ tẽpora quattuor. porro de singulis demõstratio seorsum fieri solet: q2 eis cõe nomen nõ h3: neq3 natura aliqua supior est numero: magnitudini: tempori: de qua possit illa vl̃is affectio demonstrari: ⁊ est qdem generaliter verum: vt quecũq3 ita cõparabilia sunt cõmutato ordine eisdem ꝓportionibus cõgruant: q2 vero nomẽ aliqd̃ eius rei cõe ⁊ certũ afferre nõ est: soluitur demõstratio vna in multas: atq3 ita de singulis demõstratum vl̃iter videt̃: qd̃ tamẽ aliter est. nã nec numerus vt numerus: neq3 magnitudo vt magnitudo: neq3 tempus in eo ꝙ tẽpus: in illas d̃ones sufficiũt: nũc aũt vl̃e mõstrari põt: quatenus numeri: lineę: magnitudo: tẽpus sunt id cõe ⁊ vl̃e: qd̃ supponit̃: tam ⁊ si sit inominatũ: ⁊ ꝓpter eandẽ cãm siqs vnũquẽq3 triangulum eũ inquã qui ex oĩbus equalib⁹ laterib⁹ ⁊ eum qui ex vniuersis inequalib⁹ cõstat: ⁊ item eũ qui duoꝝ est equaliũ laterũ aut vna aut altera ⁊ altera demonstratõe tres equales duobus rectis ostenderit: nõdũ is profecto cognouit triangulũ tres duob⁹ rectis equos hẽe: nisi sophystico more: neq3 de triangulo id vl̃iter pcipit. i. nõ cognoscit triãgulũ hẽe tres demõstratõe vl̃i: tam ⁊ si nullus alter preter dictos habeat̃ triãgulus: non. n. id istis vt trianguli sunt: nec oĩ triangulo rõne forme sed numeri inesse cognouit: ⁊ si nullus sit triãgulus quem ipse non sciat equales duobus rectis hẽe: his cõstat sepenumero fieri vt qui demõstrant demonstrare non credant: ⁊ ecõtra vt qui nõ demonstrant demonstrare se putant. Notandũ ad cõmutatã ꝓportionẽ quattuor terminos reqri: que ⁊ superficiebus ⁊ motibus aptari põt qb⁹ illa passio fm ꝙ talia cõpetere videtur: nõ tamẽ competit. subiectũ aũt primũ illius passionis si esset noĩatum ab arithmetico cõsideraret̃: alie scientie vtunt̃ cõmutata ꝓportione: cuius qdem passionis subiectũ erit minus cõe ꝙ̃ quãtitas: qd̃ poterit noĩe cõplexo vocari: numeri inuicem habẽtes ꝓportiones equales. Iterũ: non pñt esse plures errãdi cause. nam si fuerit subiectum primũ alicuius passionis vniuersale noĩatum: vniuocũ: reptum in oĩbus in quibus est aptum natum reperiri: cuius differentie diuisiue sunt manifeste quibus abundãt inferiora eius ab ipso: tunc non est causa occultans vniuersitatem vniuersalis ad suũ inferius: nec est causa ꝓp quã debeat credi ꝙ passio que cõuenit vniuersali prio conueniat primo suo inferiori.

Quando igitur non nouit vniuersaliter? ⁊ quando nouit simpliciter? manifestum est ꝙ si idem esse inerat triangulo ⁊ isocheli: aut vnicuiq3 triangulo: aut omnibus. si vero non idem est esse alterum est: sed scd̃m qd̃ est isocheles non nouit. Utrum autẽ id competat fm ꝙ triangulus: aut fm quod est isocheles: ⁊ quando secũdum hoc est primum ⁊ vniuersale ⁊ cuius est demonstratio? manifestum est quoniam remoto insit primũ: vt isochele ⁊ eneo remoto insunt duo recti sed non remota figura aut termino sed non primis. i. non propter illas. Cuius ergo primi? si itaq3 trianguli primo est: ⁊ fm hoc inest ⁊ alijs: ⁊ huius vniuersaliter ⁊ demonstratio.

Docet Aristoteles vitare errores p̃dictos ponens regulã ad cognoscendum quando vniuersale est bene assignatum: ⁊ ordo littere est talis: qua lege cognoscimus cui subiecto predicatum primo inest: ⁊ cui primo non inest. Respondet philosophus: manifestum esse ꝙ si idem esset esse triangulo ⁊ isocheli: veluti vestimẽto ⁊ tunicę: is qui isochelem duos rectos habere ostẽderet: vniuersalem affectionem nouisset: ⁊ quicquid d̃ vno ⁊ altero primo demonstrabitur: si vero non sit idẽ esse triangulo ⁊ isocheli: nullus habere duos rectos de isochele vt isocheles cognouit: cum itaq3 nõ sit idẽ esse triangulo ⁊ isocheli: ⁊ vt vtriq3 idem predicatum conueniat: quo modo dignoscemus cui primo attribuatur: ⁊ cuius tãquam subiecti est demonstratio. videndum quo illorum posito ponatur passio: ⁊ quo remoto remoueatur: istis tribus: figure: triangulo: isocheli inest habere tres: que ponitur posito triãgulo: ⁊ remouetur ipso remoto: quare triangulus primũ erit subiectum talis passionis.

Auerrois ait: si esset possibile ꝙ triangulus permaneret ⁊ auferretur figura: non tolleretur predicatum quod est equalitas angulorum duobus rectis: sed si maneat figura ⁊ dematur triangulus: statim duo recti demuntur: triangulo itaq3 seruato seruatur talis passio: perempto perimit̃. Insuper notandum: cognoscitur aliquod esse accidens cõmune: quando non repugnat subiecto stare sub opposito illius accidentis: quando repugnat subiecto inueniri sub opposito accidentis: illud accidens nuncupatur proprium. Item: aduertendum: hec propositio: triangulo ⁊ isocheli non est idem esse: vera est hoc fundamento: disperata respectu alicuius tertij possunt eẽ compossibilia: vt lapis ⁊ homo respectu huius quod est esse album: superius ⁊ inferius in relatione ad vnũ tertium inueniuntur dissolubilia ⁊ incompossibilia: veluti homo ⁊ animal respectu huius secunde intentionis genus. In summa ergo presenti capitulo ostense sunt iste tres propositiones. Prima est: vniuersale posterioristicum est propria passio respectu proprij ⁊ adequati subiecti. Secunda est: fieri potest vt qui demonstrant demonstrare non credant: ⁊ qui non demõstrãt demonstrare se putent. Tertia: vniuersale per hoc constat: vt seruato subiecto: seruetur: ⁊ perempto perimatur: tale nãq3 predicatum vniuersale competit formaliter subiecto ⁊ ceteris per illud vel fz illud vel ratione illius.

Digressio.

Contra approbatas propositiones non pretermittantur nonulle latinorum difficultates

cultates. In primo: multa sunt vniuersalia quibus nõ competit dici de omni: per se ⁊ ſm ipsum. Item: punctus ⁊ rectitudo ⁊ longitudo non cõpetunt linee ſm ꝙ linea: nã pũctus ꝯuenit linee ꝑ aliud subiectũ. i. per esse principiũ quãtitatis cõtinue: cõstat aũt eẽ principium quãtitatis cõtinue nõ eẽ lineã. Aliqua quoqꝫ ẽ linea non recta: ergo rectitudo nõ est vl'e linee: ⁊ longitudo cõsentit superficiei ⁊ corpori quorũ neutrũ sub linea cõprehẽdit̃ ⁊ cõtinet̃: ergo longitudo nõ ẽ vl'e linee. Amplius: aĩal rõnale cõpetit hõi de oi per se ⁊ ſꝫ ipsuꝫ: ⁊ tñ nõ ẽ vl'e: cũ nõ sit ꝓpria passio hoĩs. Rursus: ꝑnomiate ꝑticule seinuicẽ includũt: ergo diffinitio vl'is est nugatoria. Solutio est: dico primo: multis quidẽ vl'ib⁹ nõ cõcedit̃ dici de oi: per se ⁊ ſm ipm: vt de vl'i tractat̃ in ceteris dyalectice partib⁹: at cũ demõstrator nullum hẽat prorsus aliud officiũ nisi exponẽ ꝙ est passionis: iccirco vl'e posterioristicũ: tũc est cũ in quolibet ⁊ primo demõstrat̃. Dico ſcõo: iste ꝑticule dici de oi: ꝑ se ⁊ ſm ipm nõ sunt cõpleta diffinitio vl'is: ꝓpterea lꝫ longitudo ⁊ rectitudo cõpetant linee ſm ꝙ linea: nõ tamẽ sunt vl'ia illi⁹. Uerũ putãtes latini tres illas cõditiões totã vl'is diffinitionẽ interrogare: asserunt punctũ non inesse linee per aliud subiectũ: cum linea nõ sit puncti subiectũ inhesiõis: neqꝫ ꝑdicatiõis: inesse. n. ꝑ aliõ subiectũ ꝑsupponit ãbo illa esse subiecta. Et ꝑ rectitudinẽ itellexit Aristoteles passionẽ illã simplicẽ que ꝑ hoc disiũctũ rectum vel curuũ designari solet: vel rectitudo. i. aptitudo ad eẽ rectũ cõpetit oĩ linee: linea. n. curua est apta nata esse recta. Insuꝑ longitudo nõ est passio vl'is: linea: cũ non cõpetat superficiei ⁊ corpori nisi quatenus includunt lineam: veluti ⁊ diuisibilitas nõ cõuenit tempori ⁊ motui nisi ratiõe magnitudinis: vnde linea ⁊ quãtitas cõtinua mutuo se inferunt: sicut numerus ⁊ numerus binarius. Dico tertio: diffinitio subiecti non est vniuersale: licet dicatur de omni per se ⁊ ſm ipsum: quia non in quolibet ⁊ primo demonstratur. Et ille particule sunt posite vel ad maiorem expressionem: vel posterior infert quidez priorem eam non includendo: vel dixit de omni ad differentiam vniuersalis topici: per se ad differentiaz subiecti in conclusione negatiue demonstrationis: ſm ipsum ad remouendum subiecta particularium demonstrationum.

Preterea videtur ꝙ istius passionis: proportionabiliter cõmutari nullum sit assignandum subiectum primum de quo demonstretur: nam si sic: posset vnus determiat⁹ artifex ostendere huiusmodi passionem de numeris: lineis: corporibus ⁊ temporibus. est nanqꝫ preceptum vniuersale: eiusdem artificis officium est ostendere passionem de subiecto adequato ⁊ partibus subiectiuis illius subiecti: falsum autem est quod deducitur: nam cõmutata proportio a geometra in lineis: superficiebus ⁊ solidis contemplatur: ab arithmetico in numeris: ab astronomo in temporibus ⁊ motibus: naturaliqꝫ philosopho. Item: propono hanc consequentiam: pręfata passio: diuersis demonstrationibus ostenditur de prenominatis subiectis: ergo medium est nominatũ: ergo subiectum illis cõmune: tale enim subiectuꝫ nõ est cõmunius quãtitate: si sit tante communitatis: erit notum: similiter si erit minoris ambitus: naꝫ erit vel cõtinuũ vel discretũ. Solutio est: dico primo: modus arguẽdi a commutata proportione qui tenet tantum in quãtitatib⁹ ⁊ in his que designant̃ per quantitatem multis varijsqꝫ modis cõmitti cõsueuit: veluti cuꝫ dicim⁹: sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. ergo sicut. b. ad. a. ita. d. ad. c. Item: ergo sicut. a. ad. c. ita. b. ad. d. Rursus sicut se habent inter se. a. ⁊. b. ⁊. c. ita ⁊. d. e. f. ergo sicut a. ad. c. ita. d. ad. f. ⁊ dicit̃ iste modus arguendi equa ꝓportionalitas. coniuncta proportiõalitate sic arguim⁹: sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. ꝗ sicut. a. b. ad. b. ita. c. d. ad. d. disiuncta ṽo sic dicimus: sicut. a. b. ad. b. ita. c. d. ad. d ergo sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. Euersa proportionalitate sic argumẽtamur: sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. ergo sicut d. c. ad. c. ita. b. a. ad. a. Quare dicunt moderni ꝙ queadmodum proportio ⁊ proportionalitas ad arithmeticum principaliter pertinent: ita ⁊ cõmutata proportio. docet enim Arithmeticus proportionaliter cõmutari: quo postea vtũtur alie scientie: neqꝫ opꝫ Arithmeticum demonstrare predictaꝫ passionem de lineis: corporibus: temporib⁹: cum nõ sint hec partes subiectiue illius inoiati subiecti. Alij putant lineas: corpora: tempora: motus prout numerabilia sunt ⁊ proportionabilia ab arithmetico considerari. Dico secundo: põt supradicta passio de supradictis subiectis demonstrari ꝑ causam passionis: hoc modo: omnia numerabilia habentia similitudinem proportionũ sunt cõmutatim ꝓportiõabilia: linee: corpora: tempora sunt huiusmodi: ergo: ⁊ ab expositoribus tale inominatum subiectum ita explicatur: numeri habentes inuicem ꝓportiones equales.

Postremo: cum dictum sit id esse primum subiectum alicuius passionis quo posito omni alio circũscripto per possibile vel impossibile talis passio ponit̃: ⁊ quo non posito omni alio posito talis passio non ponitur: dubitatur nunquid inueniatur aliqua passio eiusdem rationis in specie differentibus absqꝫ subiecto primo ⁊ adequato. Pars affirmatiua tenenda est: nam cõmunicabilitas plurib⁹ differẽtibus numero est passio que competit plurib⁹ alterius rationis: cui subiectum primuꝫ nõ correspõdet. Item: respectu huius passionis: esse vel non esse nullum potest assignari primuꝫ subiectum. id. n. nõ est singulare alicuius determinati generis: neqꝫ est aliquod decem generum: cum eadem ratione reperiat̃ in omni genere: id quoqꝫ nõ est ens reale. nam ens rõnis fundat predicatum primi principij. Ens inquantum ens similiter non cõuertitur cum hoc predicato ens vel nõ ens: quoniam priuationes ⁊ negationes fundant primum principium: vt tenebra vel est alba vel nõ albaꝫ ⁊ cecitas vel est oculus vel non est oculus. Chymera vel est ens vel non ens: propterea ponitur regula generaliter vera: quandocũqꝫ aliqua passio eiusdem rationis inest pluribus alterius rationis ꝗ̃tum ad primum modum: sicut per rationem propriam cuiuslibet competit pluribus alterius rationis: sic ⁊ de eis demõstratur. Contra: secundus modus dicendi per se ꝑsupponit primum: ergo passio eiusdem rationis requirit vnum subiectum primuꝫ vnius rationis. Iteꝫ: qđ competit pluribus cum reduplicatiõe: necessario competit eis per aliquã rationẽ eis cõmuneꝫ: nam reduplicatio reddit causam precisaꝫ inherentie predicati: ergo cuicunqꝫ inest tale predicatum: inest sibi talis causa precisa. Amplius: omnes auctores faciunt istam propositionem esse in terminis conuertibilibus: de quolibꝫ ente dicitur esse vel non esse. Solutio est: dico primo: non est veruꝫ ꝙ semper secundus modus presupponat primum: nam apud Scotum: due differẽtie primo diuer/

se c̄stuz ad primuz modum possunt habere passiones eiusdem rationis: hec quoqz propositio: ens est vnuz non presupponit primuz modum. Dico secundo: tunc reduplicatio infert cōuertibilitatē predicati ⁊ subiecti quādo reduplicat̄ causa precisa inherētie predicati ad subiectuz: causa dico precisa inclusiue includendo oēs causas possibiles inherentie illius p̄dicati ad subiectū patet sic enūciando: triangulus inquantū triangulus h̄z tres. Pōt ⁊ fieri reduplicatio cause precise non inclusiue sed exclusiue: sic q̄ talis causa p̄cise sumpta: omni alia per possibile circūscripta foret causa sufficiēs inherentie p̄dicati ad subiectuz: ⁊ huiusmodi reduplicatio nō exigit extremoꝝ conuertibilitatē: neqz oportet tale predicatū cōpetere subiectis per rōnē eādem: vt in istis ꝓpositionibus: animalitas inquātuz animalitas ē vna: rōnalitas inquātuz rationalitas est vna: ly inquantum non reduplicat cām precisaz inclusiue: sed exclusiue dūtaxat. Dico tertio: aliqui volunt subiectū primi principij esse ens reale finitū ⁊ limitatū: apud quos primum principiū non cōponit̄ ex terminis paribus. Si ly ens inquātum ens subiectū primi principij sit institutū ad significanduz q̄cquid est extra nihil: adhuc non cōuertitur cum predicato: veruz si nomen entis se extenderet vsqz ad intelligibilia ⁊ imaginabilia: tunc procul dubio esset primū principiū in terminis recurrentib⁹: sed q̄cquid sit de predicato primi principij complexi: satis superqz satis pars affirmatiua dubitatiōis his manifesta est. hec de digressione festinans ad sextū capitulum.

¶ Caput sextum.

Si igit̄ ē demōstratiua scia ē ex necessarijs principijs. qđ eniz scit̄ nō pōt aliter se hr̄e. Que āt p se sunt necessario insunt reb⁹. hec. n. sunt in eo qđ q̄d ē: q̄busdā talia insunt in eo qđ q̄d ē p̄dicantib⁹ de ipsis: quoꝝ alteruz oppositoꝝ necesse ē inesse. Manifestuz ē q̄ ex hmōi q̄busdam vtiqz sit demōstratiuus syllogism⁹. oē. n. aut sic ē aut s̄z accidēs. accidentia aūt nō necessaria sunt. Aut igit̄ sic dicendū: aut principiū ponētib⁹ q̄ demonstratio necessaria sit. ⁊ si demonstratū ē alr̄ se hr̄e nō posse. ex necessarijs igit̄ oz eē syllogismū: ex veris q̄dez ē ⁊ nō demōstratiue syllogizare. ex necessarijs aūt nō ē: s̄z aūt demonstratiue. hoc aūt ꝓpriū demonstratiōis ē. Signū aūt ē q̄ d̄mōstratio ex necessarijs sit: q̄n instantias ferim⁹ sic ad opinātes demonstrare q̄n nō sit necesse: si opinamur aut oīo cōtingere alr̄: aut rōnis cā. Manifestū aūt ex his: q̄n stulti b̄n opinati sunt accipē principia si ꝓbabilis sit ꝓpō ⁊ vera vt sophiste: q̄n scire: sciaz ē hr̄e. nō. n. qđ ꝓbabile ē aut verum principiū ē: s̄z primū in genere: circa qđ demonstrat̄ ⁊ verū nō oē ꝓpriū est.

¶ Quia nō est perfecte declaratum demonstrationez eē ex necessarijs: nisi ostendatur necessariū non colligi demōstratiue nisi ex necessarijs: ideo Aristoteles presenti capite probationibus completis repetit superiorem conclusionem: ⁊ intendit s̄m Lynconiensem istaz rationem: omnis demonstratio est ex necessarijs: omnia ⁊ sola per se inherētia sunt necessaria: ergo omnis demonstratio est ex per se inherentibus: cuius syllogismi probationes maioris ⁊ minoris īterponit: ⁊ vt perficeret necessitatem syllogismi facti ex puris affirmatiuis in secunda figura addidit sola ea que per se sūt esse necessaria. Resoluo autem hoc capitulum in tres propositiones. Prima est: propriuz est demonstrationis procedere ex necessarijs: ex veris quis poterit syllogizare non demonstratiue. Secunda est: modus iste arguendi colligit de materia: conclusio est necessaria: ergo ⁊ premisse. Tertia est: accidentium que per se nō sunt: non est demonstratiua scientia. Series autē verborum Aristotelis huiusmodi est: si demonstratiua scientia est: oportet eaz esse ex necessarijs principijs: deducitur cōsequētia hoc pacto: quod scitur non potest aliter sese habere: sed quod scitur: ex his que sunt per se scitur: ea vero predicata que per se subiectis insunt: necessario competunt: nā predicata per se dicta sunt in eo quodquid est: que scilicet dicuntur per se s̄m primum modum: quibusdam autez talia insunt in eo qđ quid est predicantibus de ipsis. i. quibusdam predicatis de subiectis insunt talia. i. subiecta in eo quod q̄d est: quorum predicatorum necesse est alterum oppositorum inesse: quod dixit propter passiones oppositionem inuicem habentes: si igitur est demonstratiua scientia: opz vt ipsa ex necessarijs ꝓcedat.

Item manifestū est q̄ ex huiusmodi quibusdam necessarijs propositionibus format̄ syllogismus demonstratiuus: nā omne predicatum quod cōpetit subiecto: aut sic est. i. aut necessario ꝯpetit: aut s̄m accidens. accidentia aūt non necessaria sunt. i. non necessario competunt subiectis: sed supple tu: si accidentia non sunt necessaria: ex illis non generabit̄ sciētia demonstratiua: ergo neqz syllogismus esset demōstratiuus. Dicit Themistius: licet nōnulla accidentia sint que inesse subiectis suis necessario videantur: vt albedo niui: quia tamen natura horum huiuscemodi est: vt aliquibus subiectis non insint necessario: efficitur vt necessaria simpliciter credi non debeant. illa. n. simpliciter necessaria sunt que ⁊ per se ⁊ vniuersaliter predicantur: vnde ait Lynconiensis: vbicūqz est necessaria ⁊ non accidentalis coherentia predicati cū subiecto: necesse est vt alterum sit egrediens a substātia alterius. Auerrois nō putat has propositiones esse necessarias: cignus est albus: coruus est niger: nix est alba: omnis enim propositio necessaria est per se apud Cōmentatorem.

Rursus: aut igit̄ ita dicatur: sicut nunc dictuz est q̄ demonstratio est syllogism⁹ ex necessarijs: aut hoc principiū supponat̄: demōstrationem necessariā eē. i. demōstrationē eē ex necessarijs: ⁊ repetēs rōnez supradictā inq̄t: ⁊ si demōstratū fieri nō pōt vt aliter sese habeat: oportebit demonstrationem esse syllogismum ex necessarijs: etenim fit vt non demonstrans ratiocinetur ex veris: at non fit vt ex necessarijs quisquam nisi demonstrans ratiocinationem conficiat: id enim ipsum iam demonstrationis ꝓpriū ē: solius igit̄ demōstratiōis id iā peculiare est ꝓcedere

ex necessarijs

ex necessarijs. Dicit Lynconiēsis: ex veris potest q̄s syllogizare nō demōstratiue: ex necessarijs aūt nō ꝯtingit resume nō demōstratiue syllogizare: sȝ q: hoc ē falsum: nisi sumamus demōstrationeȝ cōiter ⁊ non ꝓprie dictam: ideo corrigit suū sermonē dicēs: sed aut demōstratiue supple semp est syllogizare ex necessarijs: q: hō conuenit omni demōstrationi esse ex necessarijs ⁊ nulli alij speciei syllogismorum. i. ꝓprium est demonstrationis ꝓcedere ex necessarijs: quatenus cōpetit oī demōstrationi: sȝ nō soli cōcedatur: nam iste est syllogismus ex necessarijs non demōstratiuus: omne sensitiuū ē coloratū: omne animal est sensitiuū: ergo oē animal ē coloratum: ⁊ ita ex cōditiōe demonstratiōis est vt sit ex ꝓpositiōibus que cum hoc q; sunt vere sint necessarie. Auerrois prio prior vt sepe dictū est voluit duntaxat illas ꝓpositiones esse necessarias: que sunt per se: qḋ si ita sit: ꝓpriū erit demōstratiōis quarto modo ꝓcedere ex necessarijs. Themistius presenti lectiōe expresse dicit: sola ea que dicunt̄ per se sūt necessaria: ergo omnia necessaria erunt per se. Cōmentator inquit: ⁊ etiaȝ qm̄ demōstratio sicut dicit nō euadit qn sit ex propositionibus per se aut accidentalibus. ⁊ si est ex accidētalibus: nō est ex necessarijs: ꝓpterea q: ꝓpositiones accidentales non sunt necessarie: si ipsa ē ex rebꝰ necessarijs non ergo ex accidentalibus: ⁊ qm̄ non est ex rebus accidētalibus: ergo ex his que sunt p se: ğ Auerrois sub propositione per se comprehendit omneȝ ꝓpositionem necessariam.

Amplius iudicio hoc declarari pōt demonstrationem esse ex necessarijs: naȝ instantiam sic ferimus ⁊ obsistimus aduersus eos qui se opinant̄ demonstrare: id nō esse necesse. i. negatiōe necessitatis cōsueuimus inferre contra eos qui demōstrare putant: aut existimātes que sumunt̄ oīno aliter se habere posse: aut rōnis. i. disputatiōis eā id cōtēdētes. Ex his patet eos ꝑfecte stultos ⁊ ignauos esse q principia bene sumere putant: si ꝓpositio probabilis sit atqȝ vera: vti sophyste faciūt: dicentes qm̄ scire est scientiā hēre: nō. n. ideo ꝓpositio principiū est: q: ꝓbabilis aut non probabilis sit: sed q: prima est ipsius generis circa qḋ fit demonstratio: modo nō oē veruȝ est ꝓprium ⁊ primū eius generis in quo demōstratio versatur. Themistius ait: in demōstratōibꝰ non debēt accipi ꝓpositiōes verisimiles ⁊ credibiles: vt fecit Protagoras putās hāc eē demōstrationē: iste hȝ sciētiam: ergo scit quid ē sciētia: at demōstratio nō solum veris cōtenta ē: imo ꝓprias causas ⁊ ꝓpria principia requirit. Nō debet ēt demōstratio inqt Auerrois esse ex famosis: tū q: famosa nō sunt certa: tū q: nō oē famosuȝ est verum. Pateat itaqȝ prima huius capituli propositio: proprium est demonstrationis procedere ex necessarijs.

¶ Quod autem ex necessarijs oportet esse syllogismum manifestum ex his est. Si eniȝ non est habens rationem propter quid: existente demonstratione non est sciens. Sit autem vtiqȝ ⁊ qḋ. a. de. c. ex necessitate. b. auteȝ medium per quod demonstratum est sȝ non ex necessitate non sciuit propter quid. Non enim est hoc propter medium: hoc autem contingit omnino non esse: conclusionem autem necessariam. ¶ Amplius si aliquis nesciuit rem nunc: habens rationem ⁊ saluatus est: salua re: nec est obliuus: nec prius sciuit: corrumpet̄ aūt vtiqȝ mediū nisi sit necessariū: quare hēbit q̄dē rōnē: re salua. nescit aūt neqȝ ergo prius sciuit. Si vero nō corruptū est: cōtingit aūt corrūpi: qḋ accidit vtiqȝ erit possibile ⁊ ꝯtingēs: sȝ est impossibile sic se hñteȝ scire. Cū igit̄ ꝯclusio ex necessitate q̄deȝ ē: nihil ꝓhibet mediū nō necessariuȝ eē ꝑ qḋ demōstratū ē. est eīȝ ex nō necessarijs necessariū syllogizare: sicut ⁊ verū ex non veris. cuȝ aūt mediū ex necessitate est ⁊ ꝯclusio ex necessitate: sicut ex veris verū semꝑ. Sit. n. a. de. b. ex necessitate: ⁊ hō de. c. necesse ē ergo ⁊. a. c. inesse: sȝ cū nō necessaria ē ꝯclusio neqȝ mediū eē necessariū possibile ē. Sit eniȝ. a. in c. non ex necessitate: in. b. aūt. a. ⁊ hoc in. c. ex necessitate. a. ergo in. c. ex necessitate erit: sed nō cōcessuȝ ē. Quoniā igit̄ si scit demonstratiue opȝ demōstrationē hēre: aut nō sciet neqȝ ꝑꝑ q̄d neqȝ q: quare necesse ē illud eē: sȝ aut opinat̄ nesciēs: si accipiat̄ tanqȝ necessarium nō necessariū: aut neqȝ opinabit̄: siꝉr siue sciat q: per mediata vel imediata siue propter q̄d per imediata vel mediata.

¶ Intendens Aristoteles declarare hunc modum arguendi valere in demonstratōe: cōclusio est necessaria: ergo ⁊ ꝑmisse: adducit ⁊ alias rationes ad ostendendū demonstrationē constare ex necessarijs. Tum q: nemo sciet: quare cōclusio necessaria sit: nisi propositiones necessarias cognoscat. si quis enim animal contineri in homine credat: quia deambulat: conclusionē necessariam cognoscit: sed ignorat cur animal ꝯtineatur in homine pōt tale mediuȝ extingui salua conclusione: ⁊ ita tollet̄ causa qua conclusio necessaria esse videatur. Unde notandum hunc modum arguendi esse de forma: ꝑmisse sunt vere ⁊ necessarie: ergo ⁊ conclusio: iste autē est solum de materia: conclusio est necessaria: ergo premisse. non enim quilibet sibi similis in forma valet.

Tum q: medio cōclusionis necessarie ꝯtingēter saluat̄ cognoscens: cognitio: cognitū: ergo per illud conclusio non scitur: licet eniȝ mediū nō fuerit corruptū: posset tamē corrūpi. Ostenso itaqȝ demōstrationē nō cōcludere necessarium nisi ex necessarijs: ne hoc superflue ostendisse videatur: declarare syllogismuȝ sepe inferre necessarium ex non necessarijs: veluti ⁊ verum ex non veris: ex necessarijs auteȝ ⁊ veris semper colligitur necessarium ⁊ verum: ⁊ per demonstratum in textu intelligit syllogizatum: recapitulat tandē que dicta sunt: dictas oportere scientem habere syllogismum ex necessarijs: siue sciat ipse quia per mediata vel imediata: siue propter quid per mediata vel immediata. Themistius inquit: habere conclusioneȝ per demonstrationem nihil aliud est q̄ȝ per medium tale astringi quo sublato necessariū sit cōclusionē nec ꝑfectē nec absolute cognosci: siue de cā siue ḋ effectu agat̄: qm̄ ꝓbamus gnūi corpꝰ esse qḋ orbiculari motu ꝯuertitur

ipsuȝ vt sit: ostendimus: quādo lunam deficere interpositu obiectuqꝫ terre ostendimus: ipsuȝ quāobrē explicamus: hoꝝ vtrūqꝫ siqs per media nō necessaria cōprobet ꝑ demonstrationē scire nō poterit. Lynconiensis ait: dicit itaqꝫ Aristoteles ꝙ oportet demonstratiue scientē habere syllogismum ex necessarijs: aut nō sciet ꝓpter qd cōclusio est necessaria: neqꝫ ꝗ est necessaria: sed aut opinabit se scire cū nescit: vt si accipiat mediuȝ cōtingens tanq̄ necessariū: aut forte nec opinabitur se scire: vt si nouerit mediū cōtingens esse: ⁊ ſm vnam similitudinē currit res in hoc ꝙ oportet scienteȝ habere syllogismū ex necessarijs: siue sciat ipse ꝗ per mediata vel ꝑ imediata: siue sciat ꝓpter qd per mediata vł imediata: ⁊ dicit hic syllogismus ꝗ: : ois syllogism⁹ q ostēdit per effectū: ⁊ ꝓpter qd qui ostendit per cām. Syllogismus quia mediatus est iste: luna vmbraȝ non facit: planeta vmbraȝ non faciens deficit: ergo luna deficit. Syllogismus ꝗ imediatus est iste. plena luna cum sit vmbraȝ nō facit: nō faciēs vmbrā in plenilunio dficit: luna igit deficit. Syllogismus ꝓpter quid mediatus ē iste: luna cuȝ sit ſm dyametrū a sole: obijcit ei terra: ex obiectu aūt luna deficit: ergo luna deficit. Syllogism⁹ ꝓpter qd imediatus huiuscemodi est: luna cum sit ſcdꝫ dyametrū a sole in capite vel cauda draconis: obijcitur ei terra: ex obiectu autē deficit: ergo luna deficit. His adijciēduȝ est: cum ad vnam cōclusionē possint esse plura media potissima in diuersis generibus causaꝝ: vno medio sublato notitia cōclusionis absolute nō destruetur: sed respectu tantū illius medij. Perempto ēt sciētie tam principali q̄ȝ totali: tollit necessario sciētia: que etiā auferl per obliuionem totalem: quia reminiscentia exposcit obliuionem imperfectā ⁊ truncatā. Item: sciēnduȝ est ꝙ disconueniētia medij ab altero extremoꝝ nō pōt esse causa ꝯuenientie vnius extremi cuȝ altero: ideo ꝑmissa negatiua existēte cōclusio est negatiua: sed nō si altera ꝑmissa sit falsa: sequit cōclusio falsa: nō obstāte ꝙ oia hec sint qualitates ꝓpositionis. premisse enim false solū gratia materie ordinate in modo ⁊ figura inferunt veram cōclusionē: veluti duo numeri impares bene constituūt vnuȝ numerū pareȝ: nō quatenus sunt impares: sed ꝓut est in eis materia numeri paris. sunt itaqꝫ quedam false ꝓpositiones que habent in se ptes vnius vere: quedam nō: ⁊ hac lege falsuȝ non est causa vere: vt ipsuȝ cōstituens: sed vt habens in se aliqd per qd cōstituatur ſm materiaȝ.

¶ Accidentiū aūt nō per se qūo determinatum ē ꝑ se quideȝ esse: nō ē sciētia demōstratiua. nō eniȝ ex necessitate demōstrare ē conclusionē. accidens eniȝ cōtingit nō inesse: de tali dico accidēte. Et tamē opponet fortassis aliqs cui⁹ cā hic oportet interrogare de his si nō necesse ē cōclusionē esse. nihil eniȝ differt si aliqs iterrogatus cōtingētia ⁊ postea dicat cōclusionē. oportet aūt interrogare nō tanq̄ȝ necessariū eē ꝓpter iterrogata: sȝ qd dicē necesse ē illa dicē ⁊ vere dicē si vera erūt q̄ sunt.

¶ Proponit tertia ꝓpositio ꝓbanda talis: accidēnum que per se nō sunt non est demonstratiua scientia. nam non potest huiusmodi conclusio ex necessarijs demonstrari. fit enim vt accidens ipsum non insit: de tali nāqꝫ accidente loquor qd nō est necessariū: sed ꝯstat ꝗ demōstratiua scientia est ex necessarijs: ergo accidētiū q̄ ꝑ se nō sunt nō est demōstratiua sciētia: ꝗ igit oē nō per se cōtingit aliter se habere ⁊ nulla demōstratio fit illius qd cōtingit aliter se habere: nulla demōstratio erit ex his que sunt nō ꝑ se: ⁊ cuȝ ita sit dubitabit aliquis cur oportet interrogare ꝓpositiōes cōtingētes: si cōclusio necessaria sequi nō pōt. Solutio est: nihil refert si quispiam cōtingētia interrogatus: postea cōcedat ꝯclusionem: sed ea interrogare oportet: non vt per interrogata necessariū quicq̄ȝ efficiat ⁊ sequat: verū ꝗ cōclusionem cōcedere necesse est: siqs illa cōcedat: ⁊ veraȝ esse fateri oportet cōclusionē: si illa vera sint. Scribit Lynconiensis: dubitabat aliqs qua de causa oportet querere ⁊ syllogizare ea que per se non sunt: cū nō sint necessaria sed cōtingētia: cōclusionē autē syllogismi necesse est accidere ex ꝑmissis: sed qui sic opponit nōdū videt quoniam aliud est aliquid esse in seipso necessarium: ⁊ aliud est aliquid de necessitate esse si aliud est: cōtingēs aūt quod sequit syllogistice ex aliis contingentibus non est simpliciter necessarium: sed ē necessarium esse si illa sunt ex quibus ipsuȝ necessario sequitur. i. conclusio cōtingens sequitur ex premissis cōtingentibus necessario necessitate cōsequētie: nō cōsequentis. ⁊ hoc est qd dicit Themistius: de ꝓpositionibus cōtingentib⁹ cōclusio seorsum ⁊ a se necessaria nō euadit: tamen necessario sequit quatenus ꝓpōnes illas admittimus: verū ad demōstrationē artificiū interrogandi nō ptinet ꝗ syllogismū scientie ab eo qd ꝓposita cōcedant aut negent pendere non conuenit: sȝ ex ipsa plane rerum natura. Auerrois ait: dicit in diffinitione syllogismi ꝙ est oratio ex qua sequit res alia necessario: nō dicit res alia necessaria: ergo necessitas in syllogismo est in ipsa cōsequutiōe cōclusionis ex ꝓpositiōib⁹: nō in essentia cōclusiōis necessarie. In summa presenti caplo declaratū ē multis rōnib⁹ ꝓpositiones demōstrandōis oportere inueniri necessarias.

Digressio.

Soluēde sunt obiectiones que cōtra determinationes huius capituli afferri solent. In primis: patefacta est necessitas cōclusionis per necessitatem premissaꝝ: ⁊ ecōtra necessitas ꝑmissarum ꝑ necessitatē cōclusiōis: ergo cōmissus ē circulus. Itē: modo ostendit demōstrationē eē ex necessarijs: quia est ex his que sunt per se: sepe ex his que sunt per se: quia est ex necessarijs. Solutio est: necessitas cōclusionis declaratur per premissas vt per causaȝ efficientem ⁊ demonstrationē propter quid: necessitas autem premissarum per conclusioneȝ ostenditur ⁊ demonstratione quia: ⁊ sic euitatur circulus: ait Albertus magnus vocans demonstrationem per causam finalem demonstrationē quia: hoc vt arbitror fundamēto: nam conclusio finis est premissarum: ⁊ non colligit iste modus arguendi nisi de materia: conclusio est necessaria: ergo ⁊ premisse. similiter apud latinos hec ratio est demonstratio propter quid: demonstratio ē ex his que sunt per se: ergo ex necessarijs. hec auteȝ est: demonstratio quia est ex necessarijs: ergo ex his que sunt per se. at Cōmentator facit istam consequentiam: demonstratio est non ex accidētalibus: ergo est ex his que sunt per se.

Rursus quattuor sunt enumerate conditiones quibus quidem scientia deponi potest ⁊ saluari: habens rationem: saluatus: salua res fit: ⁊ non oblitus: ergo videtur Aristoteles mortalitati animorum consentire. Solutio est: sublato animali

nō erit

nō erit scientia: auctore pħo in pdicamēto relationis: modus aūt quo scientia acqritur vel deperdit operepretium est vt inducat: Auerrois. 7. physicorum. 20. format istam ratione: cognitio acquiritur intellectui nulla mutatione facta in ipso intellectu: ergo cognitio non terminat veram alteratione: vn̄ sicut columna efficitur dextra ⁊ sinistra per motum fortis sine mutatione eius: ita ⁊ homo efficitur sciens absq; mutatione intellect⁹. pars ergo cognoscens non transmutatur sed quoddā aliud: ⁊ ex hoc infero corolarie ꝙ intellectus agens nō ponitur ex parte intellectus possibilis: sed tantum ex parte obiecti: quod virtute intellectus agentis transfertur de ordine materialium ad ordinem abstractorum: 3. de anima. 18. quando enim cogitatiua virtus deseruiens intellectui cogitat hunc equum habēs in se huius equi idolum ⁊ simulachrū: mox lumen intellectus agentis simulachrum istud pulsat: non aliter q̄ radius solis aquam: atq; vt radius hic solis ab aqua repercussus in oppositum parietem: ibi circulum procreat splēdidum atq; tremulum: ita predictum lumen pulsans particulare equi idolum ⁊ simulachrum: atq; ex eo simulachro in vim intellectus capacem reflexum: in hac ipsa inde speciem quādam parit: que nō amplius hūc equū sed equum refert ⁊ representat: talis enim forma facta abstracta presentata intellectui possibili ipsum perficit absq; hoc ꝙ inhereat: veluti si per possibile intellectio qua fortes intelligit lapidem esset separata a forte: ⁊ tamen fortes per eam intelligeret: tunc ipsa esset forma perficiens fortem: non tamen inhereret intellectui fortis: ⁊ quēadmodum homo post somnum vtitur sciētia actu: absq; hoc ꝙ scientia acquiratur generatione ⁊ alteratione: ita quis incipit scire denuo absq; hoc ꝙ scientia illa noua terminet generationem ⁊ alteratōem: verūtamen sciens cum non vtitur sua scientia est in potentia accidentali: at addiscens antequā addiscat est in potentia essentiali: ⁊. 2. de anima ponebatur differentia inter doctrinationem ⁊ rememorationem. Et est aduertendum ꝙ apud Platonem habitus erant cōnaturales intellectibus multiplicatis ⁊ nostrum scire erat reminisci: at Auerrois arbitratur vnum tantum intellectum cui cognitio equi perpetuatur varijs diuersorum hominum fantasmatibus eam conseruantibus: ⁊ ita apud Cōmentatorem nostrum scire erat aliquo modo reminisci. 3. de anima. 5. si autem fantasmata valeant cōseruare intellectionem in intellectu: opus est vt sit rectitudo accidentium: lumen nāq; intellectus agentis non figitur supra fantasmata puerorum ⁊ ebriorum: nō acquiritur ergo de nouo scientia discipulo: quia cum sit idem intellectus apud Auerroim: erit ⁊ eadem sciētia discipuli ⁊ preceptoris facientis ꝙ intellectio que erat continuata cum suo fantasmate continuetur cum fantasmate discipuli. Dico tamen sm̄ fidem ⁊ veritatē ꝙ preceptor causat in discipulo nouam scientiam excitando intellectum eius per principia nota ⁊ per determinatam principiorum ad cōclusionem applicationem: neq; sequitur ꝙ scientia sit qualitas actiua. quando. n. aliqua qualitas agit in aliud: nō requirit i illo in quod agit esse aliqd agens principale iuuans ipsam: at scientia preceptoris nō est qualitas sufficiens ad inducendum scientiam in discipulo: sed principale agēs est intrinsecum discipulo: vt intellectus agens suo lumine. verus etenim doctor est qui interius mentem illuminat ⁊ intellectum ⁊ veritatem ostendit: auctore Lynconiense primo posteriorū: sed de his absolutius in. 3. de anima tractandum est.

Caput septimum.

Quoniam autem ex necessitate sunt circa vnūquodq; genus quecunq; p se sunt ⁊ sm̄ ꝙ vnūquodq; ē: manifestum est quoniā de his que per se sunt demonstratiue sciētie ex talibus sunt: accidentia quidē enim non necessaria sunt: quare non necessariū est conclusionem scire propter quid sit: neq; si semper sit. Non per se autem: vt sunt per signa syllogismi. Hoc n. per se ex huiusmodi non per se sciet neq; propter quid: ppter quid autem scire ē per causam scire: propter ipsum ergo oportet ⁊ medium tertio ⁊ primum medio inesse.

Docet duabus ꝯclusionibus Aristoteles psenti capite demonstrationem constare ex propositionibus proprijs ⁊ peculiaribus nō ex alienis. Prima ē talis: oportet medium tertio: ⁊ medio primū per se inesse: si per causam ⁊ demonstrationē scire debeamus: nam circa vnūquodq; genus subiectum necessario insunt ea sola que per se sunt: ergo demonstrationes scientiarū effectrices ex his que sunt per se ⁊ necessarijs constat ꝓpositionibus non accidentalibus: accidentia nanq; non sunt necessaria: ergo ex accidentibus non ē necessarium scire conclusionē propter quid est: dato etiam ꝙ accidentia sint inseparabilia ⁊ semper insint subiectis: non sunt autē per se: vnde syllogismi per signa non faciunt scire per se ⁊ propter quid res sit: cū scire per se ⁊ propter quid nihil aliud sit q̄ scire per causam. constat autem signa ⁊ id genus accidentia causas non eē: ergo si scire debeamus oportet tertio medium: ⁊ medio primum inesse. Themistius ait: syllogismi q proficiscuntur a signo fere media sumunt que firma ⁊ ppetua sunt: nam ⁊ lacescere semper inest mulieri que peperit ⁊ ignib⁹ fumare: sed media hec accōmodata demonstrationi non sunt: quia in hoc genere priora ex consequentibus concludūtur: ergo Themistius arbitratur demonstrationē quia non esse demōstrationem. Aduertendū: passio non scitur perfecte de subiecto n̄ adequato: siue illud sit magis cōmune: siue minus cōmune. Neq; scitur passio de subiecto consentaneo nisi per medium conuertibile cum subiecto: ⁊ propria passione: fit. n. demonstratio in primo modo prime figure. passiones autem habentes subiecta adequata de illis primo non sunt demonstrabiles: cum tales passiones competant subiectis diuersarum rationū per eorum rationes diuersas.

Nō ergo ē ex alio genere descēdētem demonstrare vt geometram in arithmeticam: tria enim sunt in demonstrationibus. Vnum quidē qḋ demonstratur conclusio: hoc aūt ē qḋ alicui generi inest per se. Vnū autē dignitates: dignitates autē sunt ex quibus ē demonstratio. Tertium autē genus subiectū ē cuius passiones ⁊ per se accidentia ostēdit

demonstratio. Ex quibus quidez igitur demonstratio fit contingit eadem esse. Quorum autem genus alterum est: sicut arithmetice ⁊ geometrice non est arithmeticam demonstrationem conuenire in magnitudinibus accidentia: nisi magnitudines numeri sint. Hoc autem quemadmodum contingit in quibusdam posterius dicetur: sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod fit demonstratio ⁊ alie similiter. Quare aut simpliciter necesse est idem esse genus aut sic si debet demonstratio descedere: aliter autem impossibile esse manifestum est. Ex eodem igitur genere necesse est vltima ⁊ media esse. Si namqz non sunt per se accidentia erunt: propter hoc ergo non est geometre monstrare quod contrariorum sit eadem disciplina: sz neqz duo cubi vnus cubus sint: neqz scientie alterius quod alterius sit. Sed aut quecunqz sic se habent adinuicem quod sit alterum sub altero: vt perspectiua ad geometricam ⁊ consonantia ad arithmeticam. Neqz autez si aliquid inest lineis non secundum quod linee sunt ⁊ non inquantum ex principiis propriis sunt: vt si pulcherrima linearum sit recta: aut si contrario se habeat circulari. Non enim est secundum quod proprium genus ipsorum est: sed inquantum commune quoddam est.

¶ Secunda propositio talis est: non contingit demonstrantem descendere ex vno genere in aliud genus. i. vna scientia non demonstrabit aliquid de subiecto alterius: nisi quando diuersarum scientiarum subiecta fuerint idem simpliciter aut idem quodammodo. Series autez verborum Aristotelis huiuscemodi est. fieri non potest vt ex alio genere in aliud genus quisquaz demigrans demonstret. i. conclusio geometrica arithmetica non deducitur demonstratione: non possunt. n. dignitas: passio ⁊ subiectum transcendere de genere in genus: demonstratio autem nihil aliud est quam dignitas: passio ⁊ subiectum: ergo non poterit demonstratio migrare de genere in genus: vnde tria in demonstrationibus conspiciuntur. vnum quidem quod demonstratur conclusio i. passio que inest alicui generi per se: nam passio est predicatum quod demonstratur in conclusione de subiecto cui inest per se. alterum sunt dignitates ac proloquia: sunt autem dignitates ex quibus formantur orationes: ⁊ sub dignitatibus comprehenditur omne genus principiorum propriorum. tertium autem est genus subiectum cuius passiones ⁊ per se accidentia ostendit demonstratio: vt magnitudo: vt numerus: sicut. n. diffinitio est via ⁊ instrumentum ad cognoscendum quod quid est: ita demonstratio via est ad percipiendas passiones ⁊ affectiones que subiectis propriis competere manifestantur. i. de anima. 4. Ex quibus igitur est demonstratio contingit eadez esse. i. dignitates in sua communitate acceptas conuenit easdem esse in pluribus scientiis: sicut hanc dignitatem: que vni ⁊ eadez sunt equalia sibi inuicem sunt equalia: recipit tam geometer quam arithmeticus: vterqz tamen communitatem huius dignitatis coartat ad propriam materiaz cum ex illa syllogizat. Scientie autez quarum subiecta sunt diuersa non possunt communicare in demonstratione vna: vt altera descendat in reliquam: fieri. n. nequit vt ad ea que magnitudinibus accidunt accomodetur arithmetica demonstratio: nisi sint ipse magnitudines numeri. i. vt dicit Lynconiensis: accidit quandoqz quod due nature que sunt sicut species opposite altera fiat in natura alterius: sicut magnitudo cuz sit species opposita numero fit in natura numeri ⁊ fit quodammodo numerus: cuz sit magnitudo rationalis ⁊ numerata: ⁊ tunc scientia de numero descendit in scientiam de magnitudine: quo autem pacto in quibusdam fieri potest: vt demonstratio vnius scientie alteri accomodetur: paulopost dicetur: sz constat nunc quod arithmetica demonstratio semper habz subiectum genus circa quod ipsa versatur: ⁊ alie similiter: ergo si transire migrareqz debeat demonstratio de genere in genus: necesse est aut esse idez genus simpliciter: aut aliqua ex parte: aliter vero patet fieri non posse: naz si medium ⁊ extrema sunt eiusdem generis: demonstratio non transit de genere in genus: sed medium ⁊ extrema sunt eiusdem generis: cum per se esse debeant: naz si non essent per se: forent accidentia ex quibus nulla formatur demonstratio: ergo non est officium geometre demonstrare quod contrariorum vna sit scientia: neqz quod duo cubi sint vnus cubus: nec quod linea recta sit pulcherrima linearum: aut contraria circulari: hec. n. permiscua videntur ⁊ in pluribus generibus reperta: neqz omnino quod vnius scientie est: alteri incumbit demonstrare nisi in his quecunqz sic se habent: vt altera sub altera contineatur: quo pacto perspectiua ad geometriaz: ⁊ musica ad arithmeticam se habet: quare explanatuz est sufficienter quod non est demonstrare descendentem ex genere vno in genus aliud nisi cum genus subalternantis ⁊ genus subalternati sint simpliciter idez vel quodammodo idem. Themistius inquit: quando genera illa quasi communicant: ⁊ nature que subiecte scientiis sunt societate aliqua continentur: tunc alteri alterius presidio vti conceditur: ⁊ pronunciata alterius ad commodum suum transferre: hoc federe perspectiua cuz geometria: musica cum arithmetica: medicina cum naturali physica coniungitur: his palam est demonstrationem constare ex propriis non ex alienis.

Est pro maiori textus explanatione in primis notandum: per genus intelligit Aristoteles subiectum: ⁊ sunt mediuz ⁊ extrema eiusdem generis ad hunc sensum quod ipsuz genus est alterum extremum: cum sit minor extremitas: alterum est eius per se accidens: medium vero est subiecti diffinitio que est ratio formalis subiectiua. i. est id per quod subiectum efficitur commodum ⁊ opportunum subiectum respectu predicatorum secundi modi: est namqz vna scientia vnius generis subiecti partes ⁊ passiones considerans. Rursus numerus cubus est qui consurgit ex ductu alicuius in seipsum bis i vt sunt. 8. ⁊. 27. duo numeri cubi ⁊ eiusdem denominationis: ⁊ alterius sepe constituunt tertium numerum cubum: veluti cum dicimus: octies octo pariunt. 64. cuius radix est: quater quattuor quater. Item octies. 27. generant 216. sexies sex sexies constituunt. 216. ⁊ talis consideratio ad arithmeticum non ad geometram pertinet. sunt ergo alique scientie quarum subiecta sunt penitus ⁊ totaliter diuersa in quibus non licet demonstratorem migrare de genere in genus. reperiuntur ⁊ alique quarum subiecta se habent vt superius ⁊ inferius: vel essentialiter vel accidentaliter in

quibus

quibus qdez fas est descēdere de vno genere in aliud: vt exēplo geometrie ⁊ pspectiue: arithmetice ⁊ musice: phye nālis ⁊ medicine cōprobatuz est.

Digressio.

Contra determinata nō ē putandū has rōnes cōcludere: eandez passionē diuersi artifices cōsiderāt: naz sphericitas a geometra: astronomo ⁊ nāli cōsideraf. Eclipsis a naturali ⁊ astronomo. Itez eodē medio diuerse facultates vti pnt. Et methaphysica ⁊ dyalectica pnt descēdere in alias facultates: cuz sint scientie cōes. Rursus eadem passio vt ppetuitas potest ostendi de diuersis subiectis in primo motore: primo motu: prima mā: ergo nō est necesse sp mediū ⁊ extrema esse eiusdē generis. Solutio est: diuersi artifices pnt vti eisdem principijs 2cto tñ: nō incōueniens etiaz sciētias diuersas eandez passionē de eodē subiecto demonstrare: ⁊ hac lege descēsus est cōcedendus: tunc tñ pnt due facultates quecūqz sint ille in subiecto prio ⁊ adequato conuenire: q: penes illud scientie seiungunf. In diuersis ēt scientijs non pōt medium oīno ⁊ formaliter esse idez. Aliqui volunt methaphysicum ⁊ dyalecticū descendere in oēs facultates: at diuinum quo ad res cōsideratas: dyalecticū quo ad modū procedēdi. Preterea dicendū est oportere medium ⁊ extrema esse de genere scibili: naz eē de eodez genere scibili nō est nisi hēe attributionē p se ad idez gen⁹ scibile fm rōnem illam fm quā 2sideraf in illa facultate: vñ in scientia est ordo subiectoꝝ: principioꝝ ⁊ passionum: quedaz sunt principia que sunt subiecta adeo q de illis aliquid demonstratur: ostendit enim methaphysicus primuz principiū cōplexum de quolibet dicitur esse vel non esse: esse verissimū: certissimum: notissimum firmissimum. Alique sunt passiones de quibus etiam aliquid demonstratur: quedaz sunt in scientia ita subiecta q nullatenus passiones esse comperiuntur. Quare ⁊c.

Capitū octauum.

Anifestum est autem ⁊ si sint propositiones vniuersales ex quibus ē syllogismus: quod necesse est ⁊ conclusionez esse perpetuaz huiusmodi demōstratiōis ⁊ simpliciter vt est dicere demonstratiōis.

Presenti capite proponitur hec propositio declarāda: conclusio cuiuslibet demonstrationis est perpetua: nam cum demonstratio fit ex vniuersalibus ⁊ oē vniuersale sit perpetuum: ergo 2clusio est perpetua: ergo demonstratio ⁊ diffinitio est per se incorruptibiliuz: ergo eorum que sepe fiunt ea lege q: semper sunt erunt demonstratiōes: ergo fieri non potest: vt vnūquodqz demonstretur simpliciter nisi ex proprijs cuiusqz principijs: ergo difficile est quēpiaz nosse: sciat nec ne. Series aūt verborum Aristotelis huiuscemodi est: patet si propositiones sint vniuersales ex quibus fit syllogismus: necesse est 2clusionē esse perpetuaz huiusmodi dīonis ⁊ simpliciter vt est dicere dīonis. i. oīno ⁊ absolute dmonstratōis ppositiones sunt vniuersales. Themistius arbitraf 2clusionē ⁊ premissas posse appellari vles eque primo: verū q: vle est propria passio ad subiectū 2sentaneū relata: ppterea appropriate 2clusio est vlis: pmisse vero rudiuscule.

Non ergo est demonstratio corruptibilium: nec sciētia simpliciter: sz sic ē sicut fm accidēs. Q: autem vniuersaliter ipsius non ē sed aliquando ⁊ sic: cum ita autem sit necesse ē alteram non vniuersalē eē propositionez ⁊ corruptibilem: corruptibilem quidez quia ⁊ conclusionem: cum sit non vniuersalē autem: quando hoc quidē erit: hoc autem non erit ex quibus ē: quare non erit syllogizare vlr sed quoniam nunc ē.

Infertur primum hoc corolariū: non est eorum que intereunt demonstratio: neqz scientia simpliciter: sed sic sicut est scđm accidens. i. sed tāqz per accidēs ē corruptibilium demonstratio ⁊ scientia. hoc. n. ideo est q huiusmodi accidentalis demonstratio ⁊ scientia ñ est eius qd est vniuersale: si autem est demonstratio accidētaria: necesse est alteram propositionē esse non vniuersalem ⁊ caducam. caducā quidem quoniam ⁊ conclusio cum est: caduca est ⁊ corruptibilis. nō vniuersalez autem: quoniā conclusio non vniuersalis est: q: quoddam non erit eorum que subiecti subeūt rationē: quare fieri nequit vniuersaliter syllogismus ⁊ pro oī tempore: sed pro aliquo tantum. Themistius ait: que confirmatio conclusionis esse potest: cuius subiectuz dissolubile subcīsiuūqz habeatur: ⁊ cui predicatū neqz semper neqz simpliciter sed modo insit: modo non insit. Plane quorum conclusio cōmutabilis ⁊ corruptibilis est: in his ppositiones nec vniuersales omnes habentur neqz per se: sed necesse est saltem alterā corruptibilem nec vniuersalez afferri. Lynconiensis de eternitate vniuersalium nōnulla scribit de ideis que sunt deo rationes producendi diuersas creaturas: ⁊ tandē concludit dicens: genera ⁊ species rerum corruptibilium necesse est vt sint incorruptibilia altero istorum duorū modorum: vel quia non ex seipsis corrūpuntur: sz cuz egeant deferente: corrūpuntur per corruptionē deferentis corruptibilis: vel quia semper saluantur per successionem continuam indiuiduoꝝ. species. n. que ī aliquibus regionibus corrumpuntur in hyeme: in locis tunc habentibus temperiez saluantur. non est. n. hora temporis in qua alicubi terrarum non sit temperies ⁊ tempus conueniēs generationi ⁊ profectui: ⁊ cū vniuersalitas non sit perfecta nisi manētibus omnibus suis partib⁹: verisimile est omnes species omni hora manere: alioquin vniuersalitas aliquando est completa: quandoqz diminuta. Auerrois. 2. de anima. 35. inquit: intendit generatiuū. i. animal genitum per ppagationem: ⁊ non generatiuū. i. animal genitum ex putri materia: vtrunqz. n. permanet fm speciez: sed generatiuū habet semper hoc: quia si deperderetur: non posset verum talis species reparari: ⁊ non generatiuū in maiori parte ⁊ in pluribus subiectis. i. animalia genita per putrefactionez modo abolentur: modo renascuntur: ⁊ ita fit prolongatio ⁊ permanentia sempiterna in specie: ⁊ quēadmoduz non faciunt ad esse vniuersi: ita nec ad felicitatez. Preterea si conclusio sit nō vniuersalis: ⁊ syllogismus sit in prima figura: necesse ē alterā premissarum esse non vniuersalem: dicif in prima figura: nam sequela hec colligit: omnis homo ē risibilis: ois homo est animal: ergo aliquod animal ē risibile: con-

clusio nihilominus est non vniuersalis ⁊ premisse sunt vniuersales: vnde demonstratio particularis non est proprie demonstratio: cũ p alterũ ⁊ virtute vlis scire faciat: ⁊ quãto pticulare minus facit scire q̃z vle: tanto demonstratio pticularis min⁹ simplr dr̃o est q̃z vlis: qr tñ demonstratõis pticularis cõclusio interdũ est de oi ⁊ per se: interdũ p se nõ de oi: nihil phibet ipsam esse perpetuã non vlem: pariter ⁊ ex ppetuis ⁊ incorruptibilibus nõ vlibus procedere. Rursus: istius ppositionis scientia est corruptibiliũ sm accidẽs: duplex sensus existit: primus est: sciẽtia est vlium que sunt corruptibilia sm accidens: merito singulariũ: peremptis .n. primis substãtijs pereunt cuncta alia a primis substantijs: vñ habent intellecta speculatiua duplex subiectũ. intellectũ possibilẽ: ⁊ hoc est eternũ: merito cuius stat vlia perpetuari. aliud sunt fantasmata: ⁊ rõe illius sunt vlia corruptibilia: vlia .n. in pdicãdo cõseruant̃ in eodem intellectu mediantibus diuersoꝝ hominũ fantasmatibus: ⁊ cum sint eterna in esse intentionali: eis non repugnat inceptibilitas ⁊ desibilitas. Sensus secũdus est: scientia p accidẽs terminat̃ ad corruptibilia .i. pticularia que per se corruptibilia.

¶ Similiter autẽ se hz ⁊ de diffinitione: qm̃ est quidem aut demonstrationis principiũ diffinitio aut demonstratio põne differẽs aut cõclusio quedã demonstrationis.

¶ Secundũ corolariũ: simili mõ ⁊ circa diffinitiones res sese hz: vt perpetue sint ⁊ incorruptibiles: qr diffinitio aut principiũ est demonstratõis: aut demonstratio solo situ dispositioneq̃z distans: aut quedã demonstrationis cõclusio: merito igitur similiter se habẽt: vt ⁊ de demonstrationib⁹ dictum est. Themistius inquit: diffinitio est initiũ demonstratõis qñ vel pro imediata ppositione vel pro termino in ppositione desumit̃. Situ solo a dr̃one differt: quotiens talis diffinitio est: que cãm rei: cur ita sit cõtineat: vt illa: deliquiũ solis est occultatio luminis eius ob lunã ei oppositã atq̃z subiectã: diffinitio hec ordine paululũ mutato in demonstrationẽ cõmeat: hoc modo: luna subicit̃ soli: id qd̃ subicitur: occultat: ergo luna opposita solem occultat: cõclusio demonstratõis definitio ea est que causam materialẽ attingit. Triplices igitur tãgunt̃ diffinitiones: nã quedã est imediata: ⁊ hec pp quid dicit: estq̃z demonstratõis principiũ: vt hec: deliquiũ seu ecclipsis lune est obiectus terre ex dyametro soli luneq̃z medi⁹. quedam aũt est mediata: que quidẽ solum qd est importat: ⁊ hec ad ɔclusionẽ attinet: vt est hec: priuatio luminis in luna. alia est que nõ nihil imediati mediatiq̃z insinuat: que iccirco ⁊ qd ⁊ pp qd dicere nõ imerito asseritur: ⁊ hec a dr̃one demõstrari solo situ ⁊ ppositionũ ordine: sed de his .2. huius dicẽdum est.

¶ Eorum autẽ que sepe fiunt demonstrationes sunt ⁊ sciẽtie: vt lune defectus: manifestum est quidẽ quoniam sm q̃ huiusmodi sunt semper sunt. Inquantũ autẽ non semper sm partẽ sunt: sicut autẽ defectus: similiter est in alijs.

¶ Tertium corolarium est: eorum que sepe fiunt: vt lune deliquia: demonstratões ac scientie fiunt: vt he res tales sunt ⁊ demonstrationis scientieq̃z capaces: semp sunt ⁊ vles. vt autem non semper sunt: particulares .i. ea que sepe fiunt: vt de illis demonstratões simpliciter ⁊ scientie simpliciter habentur: illa semp sunt: ⁊ notionem vniuersalem habentia. vt autem aliquando sunt: ⁊ aliquando non: notiones sibi potius accidentales ⁊ particulares asciscunt: ⁊ hoc est qd̃ Themistius dicit: nec .n. de vno aliquo defectu hoc vel illo q hac vel illa hora compareat: demonstratio accipitur: sed dr̃ omnẽ quem ex talibus causis prouenire necessarium ⁊ perpetuum est: ita in his vniuersale non particulare monstratur: nisi propterea particulare monstrari dicamus: quia sub vniuersali positum cõstitutũq̃z sit: veluti de caducis retro concessimus.

¶ Quoniã autẽ manifestũ ẽ q̃ vnũquodq̃z demonstrare non ẽ: sz aut ex vnoquoq̃z principiorum si id qd̃ dmonstrat̃ sit sm qd̃ est illud: non ẽ omnino scire hoc quidem si ex veris ⁊ indemonstrabilibus monstret̃ ⁊ immediatis. Est eniz sic monstrare sicut brisso thetragonisinum .i. quadrangulatũ: sm cõmune enim demonstrant̃ rationes huiusmodi sm qd̃ ⁊ alteri inest: vnde ⁊ in alijs conueniunt he rationes non proximis. Non itaq̃z sm q̃ illud est scit sed sm accidens. Non enim conuenit demonstratio ⁊ in aliud genus: vnũquodq̃z autem sm accidens ẽ cuz sm illud non cognoscimus sm q̃ ẽ ex principijs illius inquantum illud ẽ vt duobus rectis equales habere cui inest per se qd̃ dictũ est ex principijs ipsius. Quare si per se ⁊ illud inest cui inest necesse ẽ medium in eadẽ proximitate eẽ. Si ṽo non sz sicut armonica p arithmeticam: huiusmodi autẽ dmonstrãtur quidẽ similiter: sz differunt: ipsum enim quia alterius ẽ sciẽtie. Subiectum enim genus alterum ẽ sz pp quid superioris ẽ cuius p se passiones sunt: quare ex his manifestũ ẽ qd̃ non sit dmonstrare vnũquodq̃z simpliciter: sz sm qd̃ ex proprijs vniuscuiusq̃z principijs ẽ. Sz horum pricipia habẽt commune. Si autẽ hoc manifestum ẽ qd̃ non ẽ vniuscuiusq̃z propria principia demonstrare. erũt .n. illa omnium principia ⁊ sciẽtia illorum propria omnibus. Et nãq̃z sciuit magis intelligens ex supioribus causis. Ex priorib⁹ eniz nouit cum non ex causatis sciat cãs: quare si magis sciuit ⁊ maxĩe ⁊ sciẽtia illa erit magis ⁊ maxime. Sz dmonstratio non conuenit in aliud genus: sz aut sicut dictum ẽ geometrice in mechanicas vel machinatiuas aut speculatiuas ⁊ arith. in armonicas. Difficile eniz ẽ nosse si sciuit aut non: difficile .n. ẽ nosse si ex proprijs vniuscuiusq̃z pricipijs scimus: aut ñ qd̃ vere ẽ scire. Opinamur autẽ si habeamus ex aliquib⁹ veris syllogismũ

⁊ primis

⁊ primis scire: sed hoc non ē: sꝫ prima opor
tet esse primis.
¶ Quartum corolariuꝫ est: demonstratio non pcedit
ex cōibus: q2 si non est ex propriis nō facit scire: q2 non
adequatur intellectus rei: cuꝫ. n. in demonstratōe me/
dium de tertio ⁊ primuꝫ de medio ſm ꝙ ipsum ⁊ ade/
quate enunciet: ideo nō oē syllogizatū ex veris ⁊ ime/
diatis scitur: aut demonstrat: ⁊ hac lege pꝫ peccatum
Brisonis credētis ex cōibus demonstrare quadraturā
circuli. Et iaꝫ scientie subalternantes ꝙꝫ subalternate
propriis vtunt principiis: officiuꝫ tamē inferioris sciē
tie est dicere quia: superioris ppter quid. cū ergo prin/
cipia alicuius scientie sint prima omniū in illa scientia
⁊ ex principiis pendeant oīa subsequētia: nullius sciē/
tis erit demonstrare ppria principia: hec tamen ppria
scientiarū specialiuꝫ principia propriam habent mani
festationeꝫ ex methephysica que domina est omnibus
facultatibus: vnaqueqꝫ itaqꝫ demōstratio ex propriis
dependet principiis. dicit aūt Aristoteles: manifestuꝫ
est nō esse demonstrandum vnūquodqꝫ nisi ex cuiusqꝫ
principiis: si id qō demonstrat inest quatenus illud ē:
non inqꝫ est hoc scire si ex veris ⁊ indemonstrabilibus
⁊ imediatis ostendat: naꝫ sic ostendi potest: vt Brisoni
quadrationeꝫ ostendit. huiuscemodi nāqꝫ rationes ſm
aliqd cōe ⁊ vagum monstrant: qō cōe ⁊ aliis generib⁹
cōpetit: qua de re ⁊ ad alias res nō ppinquas accōmo
dantur: ergo res non vtilis est sed p accidens scitur. i.
non scit quispiaꝫ simpliciter ſm illud cōe ⁊ vagūtam ⁊
si veruꝫ sit ⁊ indemonstrabile ⁊ medio carens: sꝫ ſꝫ acci
dens: naꝫ nō ꝯuenit vt dēō in aliud genus demigret:
tunc aūt vnūquodqꝫ scimus nō ſm accidēs: cum p il/
lud cognoscimus p qō inest ex ipsius quaten⁹ ipsuꝫ est
principiis: vt cū scimus tres duob⁹ rectis equos habe
re ei inesse cui per se inest ex ppriis illius principiis.
Quare si quippiaꝫ ei cui inest: p se inest: necesse est me
dium in eadeꝫ esse ppinquitate: si vero nō sit ita: ꝙ me
dium sit in eadeꝫ proximitate: attamen pinde erit atqꝫ
cū musica p arithmeticā demonstrat: atqꝫ talia idētidē
demonstrant: differētia tñ est: nam ipsuꝫ qdem esse ad
aliam scientiaꝫ attinet: subiectū. n. genus diuersuꝫ est:
ipsuꝫ aūt pp qd superioris: subiecti cuius facultatis su
perioris sunt p se passiōes ⁊ pdicata ſm ⁊ scōm modū:
ergo pꝫ ex hisce fieri nō posse: vt demōstretur quodqꝫ
nisi ex ppriis vniuscuiusqꝫ principiis. Sed dices: eoꝝ
que sic demonstrant principia cōe principium habent.
Soluit dicens: nullius scientis est demonstrare ppria
principia: cuius ratio est: q2 principia alicuius scientie
sunt prima omniū in illa scientia: ⁊ ex sciētia principio
rum dependet sciētia reliquoꝝ eiusdem scientie: ⁊ prin/
cipia sunt magis scita subsequētibus in eadeꝫ scientia:
q2 si demonstrarētur in eadeꝫ sciētia tunc alia essent ma
gis scita ipsis in illa scientia: qō est incōueniēs: si ergo
demonstratio nō est nisi ex ppriis principiis: ⁊ ipsa prin
cipia nō habēt manifestationē nisi ex phia cōi: tūc nul
lius scientis est ppria principia ostendere: sꝫ phi cōis
est explanare illa: ⁊ propter hoc non descendit in aliud
genus nisi mō quo dictum est geometricas dōnes in
eas que extruēdaꝝ machinaruꝫ facultatis sunt: vel ad
perspectiuas: aut alia ex parte arithmeticas in armo/
nicas musicalesqꝫ coaptari: ergo arduū ac difficile erit
nosse si ex cuiusqꝫ principiis scimus: an aliter: ergo dif
ficile est quēpiā nosse: sciat nec ne: arbitramur aūt hoc
modo scire: si ex veris ⁊ primis qbuscūqꝫ syllogismuꝫ
habeamus: id auteꝫ nō oportet: sed ea que scimus ge
neris affinitate: ipsisqꝫ primis ppinqua ⁊ ꝯiuncta esse
oportet. In sūma ostensuꝫ fuit demōstratiōis eē ex
his que per se sunt: ⁊ ex perpetuis: non ex cōibus sꝫ
ex propriis cuiusqꝫ principiis.

Digressio.

Contra. in primis videt vt ratio Brisonis sit
nō sophystica que erat huiuscemodi:
vbicūqꝫ est dare maius ⁊ minus eodē: ibi ē dare equa
le: sed est assignare quadratū dato circulo minus ⁊ est
inuenire quadratum maius eodem ergo est dare sibi
equale. Soluit Auerrois dicens: ⁊ propter hoc dmō
stratio Brisonis quā fecit in extractiōe quadrati equa
lis circulo non est oratio demonstratiua: quāuis agat
in ea propositiones veras: quoniā sunt cōmunes cōi/
tate: ⁊ illa ē: nam postqꝫ si sit quadratū maius omni fi/
gura cadente in circulo ⁊ minus omni figura cadente
extra circulum dixit ꝙ quadratuꝫ cuius hec dispositio
est oportet vt sit equale circulo: quoniā circulus ē ma/
ior omni figura cadente in eo: ⁊ minor omni figura ca
dente extra ipsum: ⁊ res que sunt minus ⁊ plus simul
rebus vnis ⁊ eisdem sunt equales: ⁊ hec enunciatio cō
munis ⁊ vniuersalis quāuis sit vera: non propria ē sed
cōmunis: ⁊ propter hoc exposuit Aristoteles in libro
sophystice ꝙ ostensio Brisonis ē sophystica quāuis n
sit falsa sed nominauit eam sophysticā. i. apparentem
ostensionē: cum putatur in ea ꝙ sit demōstratio ⁊ non
sit demonstratio: non semp ergo ex omnibus veris ⁊
imediatis ꝯstat demonstratio.

Rursus: dicit Cōmentator: ⁊ propter hoc opꝫ
vt sit demonstratio omniū principio/
rum scientie: sapientie scilicet phie prime cuius sub/
iectum est inuentio in eo qō inuentio. i. ens inquātum
ens. 6. tamen methaphysice. 3. vult ens inquātuꝫ ens
non esse subiectū: nam stat notitiā entis inquantū ens
remanere sublata methaphysica: ergo habitus metha/
physicalis non respicit ens inquātū ens pro subiecto.
Solutio est: sunt tres discipline reales: diuina versat
circa res abstractas ſm esse ⁊ ſm rationē: mathemati/
ca speculatur res abstractas ſm rationē tantum: natu/
ralis considerat ea que sunt imersa motui ⁊ materie:
ens autē inquantum ens intrat considerationē illi⁹ ar/
tificis cuius officium est tractare de primo ente: sccūr/
co per accidēs ⁊ secundaria intētione intrat considera
tionem methaphysici. ē ergo ens inquantū ens subie/
ctum. i. consideratū a methaphysico: vel ē subiectum
methaphysice preparatorie que quidē est tota metha/
physica que est vsqꝫ ad. 29. 12. methaphysice: vera me/
thaphysica est illa in qua agit dē intelligētiis celestib⁹.

Iterum: principia cōmunia sunt tanqꝫ agentia
vniuersalia: particularia vero tanqꝫ
agentia particularia: sed causa vniuersalis plus influit
in effectum ꝙꝫ causa particularis: ergo magis dꝫ dici
demonstratio ex cōmunibus ꝙꝫ particularibus. Iteꝫ
dyalectica ⁊ methaphysica sunt scientie cōissime: ergo
earum principia sunt cōissima: ergo possunt ꝑ ates fa
cultates per cōissima principia procedere. Solutio ē:
ea principia que cōmunia sunt facultatibus speciali/
bus: sunt propria dyalectice ⁊ methaphysice. Itē prin
cipia vniuersalia magis concurrunt virtualiter ꝙꝫ par
ticularia formaliter: vnde ad cōpletā doctrinam gene
randam non sufficit demonstrationibus scientiarum
particulariuꝫ vti principiis cōmunibus siue contracte
siue virtualiter: sed etiam principiis eis propriis vti
oportet: nam demonstrationes debent esse ex his que

ſunt per ſe ꝛ ſm ꝙ ipſum: ergo ex cōibus ꝓpoſitioni/
bus nō ꝯſtituuntur demonſtrationes.

¶ Caput nonum.

Dico autem principia ī vnū/
quoqꝫ genere illa que cum
ſint non contingit demon/
ſtrare: quid quidem igitur
ſignificent prima ꝛ que ex
his ſunt accipiendum eſt.
Quod autem ſint principia neceſſe eſt acci/
pere. Alia vero demonſtrare: vt quid vnitas
aut quid rectum ꝛ quid triangulus. Eſt aūt
vnitatem accipere ꝛ magnitudinem: altera
vero demonſtrare.

¶ Preſenti capitulo tractat Ariſtoteles de principijs
cōibus ꝛ proprijs vniciuſqꝫ diſcipline: multis ꝯcluſio/
nibus quas ordinate proſequamur. Prima ſit iſta: ea
in quocūqꝫ genere voco principia que fieri nequit vt
demonſtrentur eſſe.i. que nō cōtingit demonſtrare ꝙ ve
ra ſint: in dīonibus accipitur ꝛ ꝑcognoſcitur qd nam ꝓn
cipia ꝛ ea que ex ipſis ſunt ſignificent: ꝛ neceſſe eſt ſu/
mere ꝙ principia ſint.i. ꝙ ꝓncipia ſint vera: cetera de/
monſtrare oportet: vt qd ſignificet vnitas qd rectum:
ꝛ qd triangulus: ꝛ eſſe vnitatē ꝛ magnitudinē ſume/
re opꝫ: cetera vero demonſtrare. Senſus eſt: volens
Ariſtoteles exponere moduꝫ quo cognoſcitur dīonē
eſſe ex proprijs: paulo altius exordiendo ait: de prin/
cipijs.i. de ſubiecto ſcibili: ꝛ dignitatibus ꝛ propoſi/
tionibus: ꝛ de his que a principijs fluunt.i. paſſioni/
bus precognoſcitur qd: at principia neceſſe eſt ſumere ꝙ
ſint vera.i. preaccipitur ſubiectuꝫ eſſe p propoſitionē bi/
nariam: ꝛ dignitates eſſe veras per propoſitionē ter/
nariam: cetera vero.i. qꝛ eſt paſſionis demonſtrari opꝫ:
vt vnitas q̄ eſt ſubiectū: ꝛ rectū ꝛ triāgulus q̄ ſunt paſ/
ſiones accipiuntur qd ſignificāt: ſed vnitas accipitur eē in
arithmetica: ꝛ magnitudo ī geometria: cetera vero.i.
qꝛ eſt recti ꝛ qꝛ eſt trianguli demonſtrātur: ꝛ hec eſt cā
ꝙ ſepenumero aſſerui ſupra nullas alias eſſe dīatoris
partes niſi explanare qꝛ eſt paſſionis.

¶ Sunt autē quibus vtimur in demonſtra/
tiuis ſciētijs: alia quidē propria vniū cuiuſ/
qꝫ ſcientie: alia vero cōia. Cōmunia enim ſm
analogiam: qm̄ vtile eſt quātūcunqꝫ in eo ꝙ
ſub ſcīa ē genere. Propria principia quidē
vt lineam eē huiuſmodi ꝛ rectuꝫ. Cōmunia
aūt vt equalia ab equalibus ſi auferas ꝙ eq̄/
lia reliqua ſunt. Sufficiēs aūt eſt vnū quod/
qꝫ iſtoꝝ: qm̄ in genere eſt. Idem.n. faciet ꝛ ſi
nō de oībus accipiat: ſed in magnitudinibꝰ
ſolum: arithmeticus aūt in numeris. Sunt
aūt ꝓpria qdē ꝛ q̄ accipiuntur eē circa que ſcīa
ſpeculatur que ſunt p ſe: vt arithmetica vnita/
tes: geometria dt ſigna ꝛ lineas. Hec.n. reci
piunt eē ꝛ hoc eē. Horum aūt paſſiones p ſe
quid quidem ſignificet vnaqueqꝫ accipit vt
arithmetica quidē qd par aut īpar aut qua/
drangulus aut cubus: geometria vero quid
rationabile aut reflecti aut curuare. Qd au/
tem ſint demonſtrant per quedam cōmunia
ꝛ ex his que demonſtrant per communia ꝛ
aſtrologia ſimiliter. Omnis eniꝫ demonſtra
tiua ſcīētia circa tria ē ꝛ quecunqꝫ eſſe ponū
tur. Hec aūt ſunt genera cuius p ſe paſſionū
ſpeculatiua ē: ꝛ quecūqꝫ cōmunes dicuntur
dignitates ex quibus primis demonſtrant:
ꝛ tertium paſſiones quaruꝫ quid ſignificet
vnaqueqꝫ accipit. Quaſdam autē ſcientias
nihil prohibet quedam eoꝝ deſpicere vt ge
nus non ſupponere eē ſi ſit manifeſtū: quoni
am ē. Non enim ſimiliter manifeſtum eſt ꝙ
numerus ſit ꝛ ꝙ calidum ꝛ frigidū ſit: ꝛ paſ
ſiones non recipe eſt quid ſignificent ſi ſint
manifeſte: ſicut neqꝫ cōmunia non recipere
quid ſignificent vt equalia ab equalibꝰ de/
mere: quoniam notum eſt. Sꝫ nihil minus
tria hec ſunt naturaliter: circa qd demōſtratur
ꝛ que demonſtrantur: ꝛ ex quibus.

¶ Tertia concluſio ē talis: dignitas nō eſt ſuppoſitio:
neqꝫ petitio: neqꝫ queſtio: pariter ꝛ termini non ſunt
diffinitiones: inducit autē phs hanc concluſionem: vt
ſciamus que in principijs demonſtrationū ſunt omit/
tenda ꝛ que non omittenda: ea que diſcenti non ſunt
nota per ſe non ſunt omittenda in principijs demon/
ſtrationū: veluti ſunt ſuppoſitiones ꝛ petitiōes. Seri
es ergo verboꝝ Ariſtotelis hec eſt: non aūt eſt ſup/
poſitio neqꝫ petitio ſeu poſtulatum qd neceſſe eſt eſſe
per ſeipſum atqꝫ videri.i. proloquia quidem a ſuppoſi
tionibus ꝛ poſtulatis differunt: ꝙ neqꝫ conſtituuntur
neqꝫ petuntur concedi quia ꝛ vera ſunt ꝛ videntur: di
gnitas ergo non eſt ſuppoſitio nec petitio: cū dignitas
habeat propter ſeipſam ꝛ non per medium neceſſitatē
vt ſit: ꝛ manifeſta ē apud omnē intellectū: ratio ē: nam
non ē ad exterius dignitas rationē: ſed ad eam que ē
in anima: quoniaꝫ neqꝫ ſyllogiſmus: ſemp.n. ē inſtare
ad exterius rationē: ſed ad interius rationē non ſemp
i. ad dignitatē non ē exterior ratio.i. argumentatio: ſꝫ
interior: quatenus illi homo aſſentit ſolo lumine intel/
lectus agētis: ſm Themiſtiū. Senſus eſt: cum dico vi
dētur vera: nō id dico ꝙ cōcedātur ore: nam hoc qdeꝫ
modo poſſet cōtingere vt proloquia nulla eſſent: ſane
cum exteriore ſaltem verbo poſſint negari: nam inte/
riore nō poſſunt: qui.n. negare partibus demptis ſub/
ſidua eſſe paria: ſermone potius q̄ꝫ interiore ſenſu con
tēderet: ꝛ vt verus eſt ſumptum ab Euripide: diſſenti
ret lingua nō corde: demōſtratio autem nō ad exterio/
rem locutionē ſed ad internam intellectualēqꝫ ptinet:
quēadmodum ꝛ ſyllogiſmus: plerūqꝫ.n. diſſonat qd
in lingua promptū habetur: ab eo qd clauſum geritur
in pectore: nō ergo ex eo ꝙ quiſq̄ꝫ foras pronunciat:
ſed ex eo qd intrinſecus approbat auctorātur prolo/
quia. Auerrois ait: quedā ſunt propoſitiōes note per
naturam neceſſarie receptiōis: ꝛ quedaꝫ ſunt ꝓlogus
i. petitiones: ꝛ quedam ſunt radices poſite.i. ſuppoſi/
tiones: ꝛ quedam diffinitiōes: ꝛ propoſitiōes note p
naturam

¶ Adverte tu lector in medio anterioris colūne: Cōmētū icipiēs (Tertia ɔclusio) sup̄fluū eē: ⁊ ipsius loco leg dz secūda ɔclusio que hic ponit.

¶ Scōa ɔcl'o huiuscemodi ē: eoꝝ pricipioꝝ q̄ accipiūt eē in sciētijs demōstratiuis: hec qdē cuiusqz ꝓpria: illa vero cōia: cōia aūt ꝫ analogiā ⁊ ꝓportionē: vtpote quorum vsus tm̄ sese extēdat in quacūqz scia quātū cuiusqz subiecto generi ɔgruit. ꝓpria pricipia sūt: vt lineā eē lōgitudinē sine latitudine ⁊ ꝓfunditate: ⁊ rectā lineā esse a pūcto in pūctū extēsionē. cōia vero sunt: vt si ab equalibus equalia demas ea q̄ restant equalia sunt: ⁊ hec cōia pricipia in spāli scia debent appropriari generi subiecto sicut in geometria magnitudinib⁹: ⁊ i arithmetica numero. Itē ꝓpria sunt genera subiecta in sciētijs q̄ accipiūt eē circa q̄ subiecta demōstratores speculant p se accidentia de illis subiectis: de passionib⁹ p cognoscit qd. demōstraf aūt qz ē ⁊ p cōia. i. p ea q̄ sunt demōstrata: ⁊ ex his que demonstraf p cōia. i. ex ꝓprijs ⁊ astrologia silr propria sonat esse de quibus suas affectiones p se monstrat: Ad demōstratione ergo ɔstat q ɔcurrūt nō solū pricipia cōia sed ⁊ ꝓpria: quare tribus absoluit oīs scia demonstratiua: genere subiecto: passiōe ⁊ dignitatib⁹: quoꝝ qd qsqz significat sumit: nihil tn̄ ꝓhibet sciētiarū nōnullas omittere vt sumāt hoꝝ nōnulla: veluti genus nō supponere eē: si pateat ipm eē. nō. n. eque manifesta oīa: neqz passiōes sumēde sunt qd significēt si sint ꝑmāifeste: sicut nec de cōib⁹ dignitatib⁹ p̄docēdū ē qd significēt qn̄ significatio earū volgata extitit: nihilomin⁹ tria h semp p nāz in demōstratiōe ɔspiciunt: subiectū: passio ⁊ dignitates. Sopersedēdū ē igit a p̄scripiōe ⁊ preordinatiōe quorūdā: vtpote si sint preaccepta per se ab oī discēte: in demōstrādo tn̄ opz vti illis: ac si eēnt p̄scripta ⁊ preordinata: resoluo itaqz me ad hoc: cū in demōstratiōe reperiantur qnqz: qz ē ꝑmissarū: qz ē subiecti: qz est passiōis: qd subiecti ⁊ qd passiōis: ⁊ qd premissarū: improprie tamen: vocantur oīa principia demōstrationis pter q: ē passionis ⁊ tenet artifex sciētificus premittere diffinitionē subiecti ⁊ eam supponere non probare; ⁊ inuestigare diffinitionem via diuisiua ⁊ cōpositiua nō infert diffinitionem illā esse ignotā. 3. phyficorū. 12.

¶ Nō ē aūt suppositio neqz petitio qd necesse ē p seipsum. s. dignitas ⁊ videri necesse est. Non ē enīz ad exteri⁹ rōem: sz ad eā q̄ ē i aīa: qm̄ nec syllogismus. Semp. n. ē īstare ad exterius rōnem: sz ad interi⁹ rōnem nō semper. Quecūqz igit demonstrabilia accipit eē ipse nō demōstrās. Hec vero si ꝓbabilia accipiat discenti supponūtur nō simplr suppō: sed ad illū solū. Si vero neqz vni⁹ opiniōis aut contraria ē accipiat idē petit: ⁊ in hoc differūt suppositio ⁊ qō. Est. n. qō in cōtrariū discētis opinioni: aut q si alius demonstrabile cū sit accipiat ⁊ vtat nō demōstrās suppō est. Termini ergo nō sunt suppōnes. nihil. n. eē aut non dicunt: sz in ꝓpōnib⁹ sunt suppōnes. Terminos aūt nō solū intelligere opz. hoc aūt non ē supponere nisi ⁊ audire suppōnē aliqs dicat: sed quorūcūqz extitiū i eo q illa sunt fit conclō. Neqz geometra falsa supponit sicut quidaȝ affirmant dicētes q nō oz falso vti geometrā, mentiri aūt dicentē vni⁹ pedis eē nō vni⁹ pedis: aut rectā scriptā nō rectā eē. sz geometra nihil ɔcludit ꝫm hāc lineā quā ipse posuit: sz q p hoc ostēdunt. Ampli⁹ aūt petitō ⁊ suppō oīs aut sicut totū ē aut sicut in pte. Termini aūt neutri hoꝝ. Species quidez igit esse aut vnū aliqd extra multa nō necesse ē si demonstratio erit. eē tn̄ vnū de multis verū dicē ē necesse. Nō eīz erit vle nisi hoc sit. Si vero vle nō sit mediū nō erit. Quare neqz demōstratio. Opz itaqz aliqd vnū ⁊ idez de plurib⁹ eē non equiuocū in demōstratione.

¶ Tertia ɔclusio ē talis: dignitas nō ē suppositio: neqz petitio: neqz qō. Pariter ⁊ termini nō sunt suppositiones: inducit aūt phs hāc ɔclōnē: vt sciam⁹ que in principijs orationū sint omittenda ea que nō omittenda: ea que discēti non sunt nota p se non sunt omittēda in principijs orationū: veluti sunt suppositiones ⁊ petitiones. Series ergo verboꝝ Aristo. hec ē: nō autē ē suppositio neqz petitio seu postulatū qd necesse ē eē p seipsuz atqz videri. i. ꝓloga qdē a suppōnib⁹ ⁊ postulatis differūt: q neqz ɔstituūtur neqz petunt ɔcedi: qz ⁊ vera sunt ⁊ vidētur: dignitas ergo non ē suppositio: nec petitio: cū dignitas hēat pp seipsaz ⁊ non p mediū necessitatē vt sit: ⁊ manifesta ē apud oēm intellectū. rō est: naz nō ē ad exterius dignitas rōnem: sz ad eā que ē in aīa: qm̄ neqz syllogismus: semp eīz ē instare ad exteri⁹ rōnez: sed ad interius rōnez non semp. i. ad dignitatē non ē exterior rō. i. argumentatio: sed interior: qui en⁹ illi hō assentit solo lumine intellect⁹ agētis: ꝫm Themistiū. Sensus ē: cuz dico vident vera: nō id dico q ɔcedant ore: nā hoc qdez mō posset ɔtingē vt ꝓloga nulla eēnt: sane cū exteriore saltē vbo possint negari: nā iteriore nō pñt: q eiz negare partibus demptis subsidua eē partis ꝫmone poti⁹ q̄z. interiore sensu ɔcēderet: ⁊ vt vēr⁹ ē: sumptū ab Euripide dissentiret lingua nō corde: oratio aūt nō ad exteriorē locutionē ē sz ad īternā intellectualemqz ptinet: quēadmodūz ⁊ syllogism⁹. plerūqz eiz dissonat qd in lingua ꝓōptuz hī: ab eo qd clausūz gerit in pectore: nō g̃ ex eo q geq̄z foras ꝓnūciat: sz ex eo qd intrinsec⁹ approbat auctorant ꝓloga. Auer. ait: q̄dā sūt ꝓpōnes note p nāz necessarie receptiōis: ⁊ q̄dā sunt ꝓlog⁹. i. petitiōes: ⁊ q̄dā sunt radices posite. i. suppōnes: ⁊ q̄dā diffōnes. ⁊ ꝓpōnes note p nāz diuersificant a ꝓlogo ⁊ radice posita: propterea qz ꝓpōnes note p nām sont vere p se: ⁊ nō ē possibile vt aliqs ɔ̄rīū imaginet p itellectū q sint alio mō q̄z sint: neqz ē possibile q istet eis in rōne terminoꝝ: sz si ē: est i rōne exteriori: q̄ ē locutio tm̄: ⁊ oratio ē ꝫ rōnē interiorē nō ꝫ rōnez exteriorē. habem⁹ itaqz hoc: uisqz qd dignitatis: ⁊ eius differentiā qua differt ab alijs.

Amplius Suppositio ē pricipiuz in aliq̄ scia. Petitio ē ꝓpō cui nec addiscēs assentit neqz ɔ̄rīū ei⁹ opinat. Qō ē vt est ab aliquo negata. Diffinitio nō dici eē vel nō eē: ⁊ qz in his differētijs assignādis inoebat Aristo. oēm suppōnez ⁊ petitiōez veraz esse: ⁊ qz qdaz putabāt oppositū remouet hoc exēplo geometre intēdētis loq d linea quā intēdit. Et possum⁹ cōmodissime saluare oēm orationē eē ex incorruptibilibus: nō obstāte q vlia nō sint sepata a suis singularib⁹. Dicit g̃ phs: quecūqz ofabilia accipit ipse nō orans. i. que demōstrari pñt: si nō demonstrat quis: z sumit aūt: si illa vident discēti supponit: sz hec nō simplr suppositio: sed ad illuz duntaxat. Sensus est vt inquit Lynconiēsis:

cũ aliqꝺ ẽ oꝛabile in supiori scia ſi accipiat ab addiscente sine oꝛatione ꝛ ipsi sit ꝓbabile: tũc ẽ hoc ipsi suppositio: ꝛ nõ est simplr suppositio: simplr eĩ suppositio est quod neqꝫ est demõstrabile: neqꝫ ei⁹ receptio ẽ necessaria apꝺ oẽs. Si vero ipse ꝛ is q̄ discit nõ vnius eiusdemqꝫ sint opionis: aut si ꝯria insit opio discẽti: sumat tñ: id postulatũ ẽ: ꝛ in h̄ differũt suppositio ꝛ petitio: est eĩ petitio in ꝯriũ discẽtis opioni: aut qꝺcũqꝫ aliqs oꝛabile cũ sit acceptat: ꝛ vtat nõ oꝛãs. Sensus ẽ: vt inqt Lyncõensis: si aliqꝺ sit oꝛabile in supiori scia ꝛ q̄ ipſʒ nõ sit ꝓbabile discẽti: vel sit ẽt ei iꝓbabile: tũc opꝫ vt doctor petat illud a discipulo: ꝛ hec ẽ petitio vł qꝺ: qꝛ hec ẽ dõis petitionis seu qõnis ad suspitõeʒ: qꝛ ipsa ẽ ꝯria opioni discẽtis: ꝛ tũc ẽ qꝺ aut nõ opinata cũ sit oꝛabilis: ꝛ tũc ẽ petitio quãuis sit oꝛabilis: accipiat tñ p petitioneʒ doctoris sine oꝛatiõe: ꝛ vtat illa in oꝛatione. Sciẽduʒ tñ q̄ petitio vocat cõiter oẽ qꝺ accipit sine oꝛatiõe siue sit ꝓbabile discenti siue nõ: petitio ꝓprie dicta accipit sine oꝛatiõe: sed est improbabilis discenti. Suppositio est ꝓbabilis discẽti accepta tñ sine argumentatiõe.

Rursus termini .i. diffinitiões nõ sunt suppositiões: nã diffinitiões cũ affirmatiões aut negatiões nõ sint ꝓꝫ nõ eẽ suppositiões: quas qdẽ suppositiões vt gen⁹ ꝯplectit ꝓpõ: sunt eĩ suppositiões dicentes eẽ aut nõ eẽ: ꝛ iter ꝓpõnes ꝯputande: ꝛ termini in ꝓpõnib⁹ sunt suppositiões: vt puta hec ꝓpõ: oĩs hõ ẽ aĩal rõnale ẽ suppositio. Ceterũ terminos solũ intelligere opꝫ in pꝛĩa .s. opatiõe itellect⁹: at id suppositio nõ ẽ si itelligat .i. suppositio nõ ptinet ad primã opatiõeʒ itellect⁹: nisi q̄spiaʒ ꝛ audire suppõneʒ dixerit eẽ .i. nisi aliqs dicat vocẽ aliquã simplicẽ q̄ auditu ꝯprehẽdit eẽ suppõnem: qꝺ tñ ẽ falsuʒ: ſʒ quoꝛũcũqꝫ existẽtiũ in eo q̄ illa sunt sit ꝯclusio .i. ea suppõnes sunt q̄ cũ sint ꝛ eo q̄ ille sint ꝯficit ꝯclo. Neqꝫ geometra falsa supponit: vt nõnulli astruxerunt: inquiẽtes nõ opoꝛtere falso vti oꝛantẽ: geometraʒ aũt falso vti dicentẽ lineã esse pedaneã q̄ pedanea nõ ẽ: ꝛ rectũ q̄ minime ẽ recta: verũ geometra nihil cõcludit eo q̄ ea sit qnã designauit: ſʒ eo q̄ ea sint q̄ per designata significant ꝛ iudicant. Itẽ: postulatũ oẽ ꝛ suppositio oĩs aut ꝓpõ ẽ vlis aut pticularis aut neutrũ illoꝝ diffinitionib⁹ ꝯpetit: ergo diffinitiões nõ sunt suppositiões: neqꝫ postulatiões. Habem⁹ itaqꝫ dicãs dignitatis suppositiõis petitiõis ꝛ diffinitiõis q̄ solent ꝓoꝛdinari in sciẽtijs dmõstratiuis: ꝛ ex eoꝝ differẽtijs ꝯstat q̄ suppositiões ꝛ petitiones nõ pñt omitti qn ꝓoꝛdinent in pricipijs sciarũ dẽatiuaꝝ: quasdã aũt dignitates ꝛ diffinitiões ꝯueniẽs ẽ omitti. Et neqꝫ arbitret concedenda eẽ vlia separata a singularib⁹ si dmõstratio dbeat ꝯstare ex icoꝛruptibilib⁹ subdit phs: spẽs .i. ideas platonis esse aliqꝺ vnũ extra multa nõ est necesse: si demõstratio sit futura: esse tñ vnũ de multis verũ eẽ opꝫ. nã nisi id sit: non erit vle: at si vle nõ sit mediũ nõ erit: quare quoqꝫ neqꝫ dmõstratio: opꝫ neqꝫ aliqꝺ vnũ ꝛ idẽ de multis verũ esse nõ equocũ: qꝺ sane ẽ vle. Tertia igit ꝯclusio intantũ sit expedita.

Non cõtingere aũt simul affirmare ꝛ negare neqꝫ vna recipit demõstratio: ſʒ aut si indigeat monstrare cõclusionẽ sic. ostendit aũt accipientibus primum de medio q̄ verum sit affirmare. negare aũt non verum. mediũ aũt nihil differt esse ꝛ nõ esse accipere. Similiter autem ꝛ tertium. Si enim assignetur de quo homine dicere verum est esse animal quãuis non homine verũ. Sed si solum hominẽ aial eẽ oẽ: nõ aial aũt nõ. Erit eĩ verũ dicere calliã ꝛ nõ calliã eẽ aial: nõ animal aũt non. Cã aũt est quod primũ non solũ de medio ſʒ ꝛ ꝺ alio ꝓpter id qꝺ ꝛ de pluribus. Quare siue mediũ ꝛ idem est ꝛ non idem ad conclusionẽ nihil differt. Omne aũt affirmare ꝛ negare que est ad impossibile demonstratio accipit. ꝛ hoc neqꝫ semp vlr: sed quãdium sufficiens ẽ in genere. Sufficiens autem est in genere. Dico aũt in genere vt circa qꝺ gen⁹ demonstratiões sunt sicut dictũ est pri⁹.

Quarta ꝯclo sit talis: nulla oꝛatio recipit affirmatiõeʒ ꝛ negatiõeʒ eiusdẽ de eodẽ: nisi ꝯclo sit talis q̄ nõ possit ondi nisi p affirmatiõeʒ ꝛ negatiõeʒ eiusdẽ ꝺ eodẽ. iducit aũt pñs ꝯclo ab Aristo. vt ondat pricipia cõia q̄ veniũt siue accipiũt i oꝛatiõib⁹ ducẽtib⁹ ad ipossibile opoꝛtẽ appropriari gñi sbo ꝛ ꝯclõni: veluti ꝛ ondsiuis rõib⁹ nõ deseruiũt pricipia cõia nisi coarctata ꝛ limitata. Series aũt vboꝝ Arist. huiuscemõi ẽ: nulla oꝛatio recipit ꝛ assumit h̄ pricipiũ: nõ ꝯtigẽ idẽ sil affirmare ꝛ negare .i. fieri nõ põt vt sil idẽ affirmet atqꝫ neget: ſʒ aut si idigeat mõstrare ꝯclõnẽ sic .i. nisi fuerit op⁹ vt h̄ ẽt pacto ꝯclo oꝛet .i. nisi illi op⁹ sit sic: eũqꝫ pticula illa ꝯclõnẽ mõstrare. nã qñ assumit i oꝛatiõeñ ꝯtigẽ q̄ ꝓpiã sil affirmare ꝛ negare: illud idẽ i ꝯclone ponit: vt de quocũqꝫ ẽ verũ dicẽ ẽ finitũ: nõ sil affirmare decet nõ finitũ: mũdus aũt ẽ finit⁹: ḡ de mũdo nõ ẽ sil ꝛ affirmare nõ finitũ: ꝛ foꝛmet syllogism⁹ h̄ pacto: qcqꝺ finitũ ẽ: finitũ ẽ ꝛ ñ ẽ nõ finitũ: mũdus ẽ finit⁹ ḡ mũdus ẽ finit⁹ ꝛ nõ ẽ ñ finit⁹. Ondit itaqꝫ ꝯclo sic: accipiẽtib⁹ ꝓmũ ꝺ medio q̄ verũ sit affirmare: negare ãt nõ verũ: ꝛ nihil refert mediũ eẽ atqꝫ nõ eẽ sumẽ. silr ãt ꝛ tertiũ terminũ .i. nihil differt sumẽ mediũ affirmatũ atqꝫ negatũ: affirmatũ qdẽ vt si sumat h̄ nomẽ hõ: negatũ si capiat h̄ qꝺ dico nõ hõ. nã si assignet medium li hõ: ꝛ hoieʒ ꝺ aliquo re vã ẽ affirmare: ꝛ sumit mediũ affirmatũ: ꝛ si capiat mediũ li nõ hõ: de aliq̄ ẽt verũ ẽ affirmare ꝛ sumit nõ eẽ .i. mediũ negatũ: at si solũ hoiem medium capiam⁹: verũ ẽ hoieʒ id totũ esse: aial ꝛ nõ eẽ nõ aial .i. ista ꝓpõ ẽ vera: hõ ẽ aial ꝛ nõ ẽ nõ aial: ꝛ ita dicat ꝺ tertio termio. nã si sumat calliã eẽ hoieʒ: terti⁹ termin⁹ sumitur affirmat⁹: ꝛ si sumat nõ calliã eẽ hoieʒ: verũ ẽ etiã affirmare: at terti⁹ termin⁹ repit negat⁹: verũtñ siue sumatur callias siue nõ callias semp ẽ verũ dicẽ: ẽ aial ꝛ nõ ẽ nõ aial .i. iste ꝓpões sunt vere: callias ẽ aial ꝛ nõ ẽ non aial. Nõ callias ẽ aial: ꝛ nõ ẽ nõ aial: cã aũt ẽ: qm primus termin⁹ nõ solũ ꝺ medio dr: ſʒ ꝛ ꝺ alio: propterea q̄ ad plura se extẽdit: qr ad ꝯclõnẽ nihil refert ꝛ si mediũ ideʒ ꝛ nõ idẽ .i. affirmatũ siue negatũ sumat. Demõstratio ita qꝫ ad ipossibile sumit hãc dignitatẽ: de quolibꝫ dr affirmatio vel negatio: verũtñ dignitates supra noiatas non semp vlr itellectas sumit: ſʒ q̄tũ sat ẽ: sat ẽ aũt ſʒ genus circa qꝺ demõstratiões afferunt: sicut ꝛ pri⁹ dictũ ẽ: foꝛment illi syllogismi: oẽ finitũ ẽ finitũ ꝛ nõ ẽ nõ finitũ: mũdus ẽ finit⁹: ḡ mũdus ẽ finit⁹ ꝛ nõ ẽ nõ finit⁹. Itẽ: oĩs hõ ẽ aial ꝛ nõ ẽ ñ aial: callias ẽ hõ: ḡ callias ẽ aial ꝛ nõ ẽ nõ animal. Ampli⁹: oẽ nõ aial ẽ nõ hõ ꝛ nõ ẽ hõ: non callias ẽ non aial: ergo non callias ẽ non hõ ꝛ non est hõ. Hec sunt q̄ textui Aristotelis satisfacere vident.

Auerrois dicit: demõstratio nõ idiget enũciatiõe cõi nisi in duob⁹ locis: quoꝛuʒ vn⁹ ẽ cũ volum⁹ dmõstrare q̄ ꝓdicatũ inuẽtũ ẽ subiecto ꝛ ei⁹ ꝯdictoriũ ẽ nõ iuẽtũ ei: ꝛ loc⁹ secũdus .s. i quo agit

hec

hec enũciatio cõis manifesta ẽ cũ demõstram⁹ de re demõstratõe ĩpossibili. Themisti⁹ ⁊ alij veteres expositores ordinauerũt tex. Aristo. hoc mõ: nulla demõstratio sumit hoc pricipiũ: nõ ɔtingit idẽ simul affirmare ⁊ negare: cũ tale pricipiũ sit manifestissimũ: sed tñ demõstrator vtit̃ p̃fato pricipio: cũ egei eo: eget aũt ipso cũ vult ostẽdere ɔclonẽ vnã ĩ q̃ dmõstret p̃dicatũ vnũ ĩesse subiecto ⁊ oppositũ illi⁹ p̃dicati remoueri ab ipso: ⁊ opz tũc pbe illõ pricipiũ assumere ex pte maioris extremi: si debeat ɔclo colligi illo mõ. ꝙ aũt sumat̃ ex pte medij ⁊ minoris extremitatis nõ cõducit ad ɔclusionem ɔcludendam illo modo: potest tamen assumi ex pte medij modo maior extremitas sit supior ad mediũ. si. n. ẽ vex dicẽ: hõ ẽ aial ẽt verũ ẽ dicẽ: nõ hõ ẽ aial: verũ h̃ vr̃ fieri nõ põt: vtputa si mediũ ⁊ mai⁹ extremũ cõuerterent̃: vñ si solus hõ sit aial: nõ possum⁹ dicẽ: nõ hõ ẽ aial. cã aũt pp quã nõ ẽ necesse ponere affirmationẽ ⁊ negationẽ ad mediũ sed ad maiorẽ extremitatẽ ẽ: q: maior extremitas se hz ĩ plus q̃ mediũ: ⁊ p̃dicat̃ nõ mõ de medio sz ẽt d altero a medio: ⁊ sic põt affirmari ⁊ negari de medio.

Lynconiensis ptẽ hãc aliter ĩtroduxit: vult. n. ꝙ Aristo. ostendat pricipia cõia q̃ veniũt siue accipiũt in demõstratõib⁹ ducẽtib⁹ ad ĩpossibile oportere appropriari generi subiecto ⁊ ɔcloni: queadmodũ ⁊ non nisi restricta p̃fata pria cõia ad demõstratões cõducũt ostẽsiuas. Cõclo igit̃ ꝓponit̃ talis: nulla demõstratio recipit affirmationẽ ⁊ negatõez eiusdẽ de eodẽ: nisi ɔclo sit talis q̃ nõ possit ostẽdi nisi p affirmatõez ⁊ negatõez eiusdẽ d eodẽ: vñ ĩ aliqb⁹ demõstratõib⁹ ducẽtib⁹ ad ĩpossibile puenit deductio ad oppositũ alicui⁹ pricipij vel p̃ostẽsi ĩ eadẽ scia: quãqz ad negationẽ alicui⁹ a se vt facit Arist. 8. physicox q ondit primũ motũ nõ fuisse primũ motũ posito ꝙ prim⁹ mot⁹ icepit eẽ denuo. Et Euclides reducit aduersariũ ad hãc ɔclonẽ: eq̃les ꝓportõẽs sunt iequales: nulla g̃ demõstratio recipit affirmationẽ ⁊ negationẽ eiusdez de eodẽ nisi ɔclo sit talis q̃ idigeat demõstrari sic. i. p affirmationez ⁊ nagatõez oppositas: vt qñ ɔclo ẽ abnegãs idẽ a se. minor n. ꝓpõ iplicitã hz ɔ̃dictionẽ: ĩõ ipa cũ maiori valẽt affirmationẽ ⁊ negationẽ oppositas: ⁊ vt cõpleat̃ modus cõcludẽdi negationẽ ei⁹ a se supponat̃ ꝙ aliqs idẽ sit hõ ⁊ nõ hõ: ⁊ ꝙ solus hõ sit aial qdcũqz. i. ꝙ hõ ⁊ aial cõuertãtur: ⁊ ẽt ꝙ hõ nõ sit nõ aial: ⁊ ex his facile erit colligẽ ꝙ callias ẽ aial ⁊ ꝙ nõ ẽ aial: ex qb⁹ mox deducit̃ ꝙ callias nõ ẽ callias: expssio syllogismorum ẽ hec: callias ẽ hõ: ⁊ oĩs hõ ẽ aial: g̃ callias ẽ aĩal. Itẽ: callias ñ ẽ hõ: ⁊ oẽ aial ẽ hõ: g̃ callias nõ ẽ aial: tũc sic: callias ẽ aĩal: callias nõ ẽ aial: g̃ callias nõ ẽ callias. Itẽ callias ẽ hõ: ⁊ hõ nõ ẽ nõ aial: g̃ callias nõ ẽ ñ aial. Itẽ callias ẽ ñ hõ: ⁊ oĩs nõ hõ ẽ nõ aial: g̃ callias ẽ nõ aĩal: tũc sic: callias ẽ nõ aial: ⁊ callias nõ ẽ nõ aĩal: g̃ callias nõ ẽ callias: duplici itaqz medio. s. p aĩal ⁊ nõ aial ondit̃ ꝙ callias nõ ẽ callias: ⁊ cã huius vz ꝙ duplici medio ostẽdit̃ ẽ: ꝙ primũ. i. callias scdz ꝙ ẽ maior extremitas nõ solũ dĩ d medio qd ẽ aial: sz ẽt d alio: vt de nõ aiali: ⁊ pp hoc nihil dĩt ad hãc ɔclusionem ꝙ callias nõ ẽ callias: siue sumat̃ vnũ ⁊ idẽ medium siue plura ⁊ diuersa. Et lz subiũgit Linconiẽsis p̃dicta expõ cõueniẽs sit scie dmõstratiue: vz tñ ꝙ sñia p̃dicte lr̃e possit eẽ ista: nulla demõstratio vtit̃ oppositis nisi ipsa ɔclo sit ɔ̃ciexta ex oppositis: sicut accidit ĩ scia nãli ꝙ ɔcludunt̃ sibi ɔclones ɔ̃cexte ex oppositis: q̃lis ẽ hec ɔclo ĩ libro d aĩa. sensus cõis ẽ diuisibilis ⁊ idiuisibil: ⁊ hec ẽ oppõ: tñ nõ ẽ oppositio simplex: q: sensus cõis nõ fz idẽ ⁊ eodez mõ ẽ diuisibilis ⁊ idiuisibil: cũ aũt cõcludunt̃ tales ɔclusiões maior ꝓpõ simplr̃ est ex oppositis q̃ opposita sunt cause oppositorũ in cõclusione. hec expositores: verũ ĩ digressiõe mẽs Aristo. adhuc magis explicabit̃.

Cõicant aũt oẽs scie fz cõia: cõia aũt dico qb⁹ vtunt̃ tanq̃ ex his demõstrãtes: sz nõ de qbus demõstrant̃ vel demõstrant. Et dialectica oĩb⁹ est: ⁊ si aliqua vlr̃ tentet monstrare cõmunia: vt qd est oẽ affirmare aut negare aut qd est equalia ab equalib⁹ aut quelibet taliũ. Sed dialectica nõ ẽ sic diffinitoriũ quorũdaz nec generis alicui⁹ vni⁹ est. nõ eĩz interrogaret. demõstrãtẽ eĩz nõ ẽ interrogare pp id qd oppositox esse nõ demonstrat idez. ostensum aũt hoc est in his que de syllogismo sunt.

Quinta ɔclusio ẽ talis: cõia pricipia qb⁹ vtunt̃ ipãles demõstratores sunt cõia oĩb⁹ sciẽtijs: ⁊ ista ꝓpõ est cõis logico ⁊ methaphisico: de ɔplemẽto tñ bonitatis hui⁹ scie ẽ vt hic dicat̃. Series aũt vbox Aristo. huiuscemodi est. Scie oẽs cõicãt circa pricipia. i. ɔueniũt iter sese oẽs scie in hisce pricipijs q̃ cõia sunt: ɔ̃ria tñ ad genus suũ cõicãt dico scie in pricipijs ex qb⁹ ẽ demõstratio nõ in subiectis de qb⁹ demonstrant̃ passiones: neqz in passionib⁹ q̃ de subiectis ostẽdunt̃. Et dyalectica q̃ disserẽdi facultas ẽ oĩb⁹ cõis ẽ: ⁊ si q̃ vlr̃ ipsa cõia tentet ostendere: ⁊ ẽ methaphisica: ⁊ notãter dixit: tentet: q: simplr̃ nõ pbat pricipia: ⁊ lz dyalectica sic cõicet cũ oĩbus alijs sciẽtijs: tñ in hoc differt ab oĩb⁹ ꝙ oẽs alie hñt subiectũ determinatũ: sz dyalectica vtens ⁊ quo ad applicationez nõ ẽ determinati generis ⁊ subiecti: nãz nõ iterrogaret: et aũt q dmõstrat nõ op⁹ ẽ iterrogare: ob id ipz ꝙ ex oppositis nõ ẽ ondẽ idẽ: nã ex affirmatiuis ostẽdit̃ affirmatiua: sumpta dĩ opposita nõ p̃t dduci nisi negatiua.

Est aduertẽduz: sola dyalectica docet formare argumẽtatões dyalecticas gñatiuas opionis: ⁊ quãuis demõstrator nõ hẽat viã ad pbãduz quãlibet ptem ɔ̃dictõis: põt tñ iterrogare significatões terminox: logica docẽs q̃ ex ꝓprijs pricipijs ad ꝓprias tendit ɔclusiones hz qdẽ subiectũ qd speculat̃ cui⁹ per se passiones demonstrat: ⁊ ꝓprietates: at logica vtens aut mãro aut maxia in logica dclarata nullũ hz determinatũ subiectũ: q̃ fz ꝙ diuersis satisfacit disciplinis diuersa sortit̃ noĩa: est nãqz mathematicus demõstrans logic⁹ vtens instro qd ẽ demõstratio. Pbo diffiniẽs: Methaphisicus opinans logici sunt vtẽtes. Aristo. 1. physicox. 35. faciens hãc rõnez infinitũ fm ꝙ infinitũ ẽ ignotũ. Pricipia rex nãliuz nõ sunt ignota: ergo nõ sunt infinita: erat logicus vtens maxĩa ꝓpõne ĩ logica declarata. In summa pñti capl̃o ostẽsuz ẽ ꝙ oĩs dr̃atio est ex pricipijs ꝓprijs ⁊ ꝙ cõia pricipia necesse ẽ fieri ꝓpria: cũ eis vtit̃ dr̃ator.

Digressio.

Contra ꝓpõnes hic approbatas a latinis huiuscemodi inducunt̃ difficultates. In primis demõstratõez ostẽsiuã videt̃ igredi pricipia pria in sua sumpta cõitate: formato hoc pcessu. Idez simul eẽ ⁊ nõ esse ẽ ipossibile: mãm esse absqz forma est idez esse in actu ⁊ nõ esse in actu: ergo nõ potest mã esse sine forma. Rursus in textu ex pte maioris extremitatis dĩ: est aial ⁊ nõ est nõ aial. Medius aũt ⁊ tertius termin⁹ sic sumũtur: hõ ⁊ nõ hõ: callias ⁊ non callias: ergo nõ vniformiter sumit affirmatõez ⁊ negatõem. Itẽ h ꝓpõ: qdlibz ens ẽ vl̃ nõ est nõ est primũ pricipiũ: cũ hec: ens ẽ ens: sit prior illa. Amplius: forẽt dialectica ⁊ methaphysica discipline certissime: si pricipia cõia certissima verissima firmissima specularent̃. Solutio ẽ. Dico prĩo: principia

pria quaten⁹ cõia sunt: ⁊ vt ꝯbunt in demõstrationẽ veniunt ĩ actu signato: pꝫ his exẽplis: neqꝫ idẽ sil' eẽ ⁊ nõ eẽ: moueri ⁊ nõ moueri sunt eẽ ⁊ nõ eẽ: ꝗ neqꝫ idem sil' moueri ⁊ nõ moueri. Itẽ nõ põt idez esse in actu ⁊ non esse in actu: mãꝫ esse sine forma est mãm esse in actu ⁊ nõ esse in actu: ergo nõ põt mã esse sine forma: at si prefata principia ⁊ quaten⁹ cõia ⁊ vt ad terminos spẽles traducta sumant in actu exercito in demõstratõez minime descẽdere psũt: cũ eiꝫ demõstratio nihil supfluũ: nihilqꝫ diminutũ cõprehẽdat siqs dicat: hõ ẽ aial: satisfacit demõstrationi absqꝫ hoc ꝙ dicat ⁊ nõ est nõ aial: verum forma syllogistica illud pricipiũ sic actu exercito sumptũ pmittit. Dico scdo: qꝛ maior extremitas in pria figura semp hꝫ rõnez pdicati: qd qdez vl' maioris ẽ ambit⁹: vl' eq̃lis cũ subiecto: iccirco saluata veritate ppõnis potuit dicẽ Aristo. hõ est aial ⁊ nõ ẽ nõ aial: nõ aũt hõ est aial ⁊ non aial: ex pte aũt subiecti palaꝫ erat affirmatõez ⁊ negatõez oppositi ꝯdictorie sumi posse: ppterea expressit moduꝫ peculiarẽ subiecti: dicim⁹ eiꝫ hõ ⁊ nõ hõ ẽ aial: callias ⁊ nõ callias est hõ: ⁊ hos duos modos vtendi affirmatõe ⁊ negatõe a demõstratõe ostẽsiua seiungere intẽdebat: cũ his oib⁹ stat hoc pricipiũ: oẽ aut affirmare aut negare: verũ est descẽdere actu exercito in demõstrationẽ ducentẽ ad ĩpossibile in qua abolitio vnius oppositi infert affirmatõez alteri⁹: qd nihil aliud ẽ ꝗ̃ p̃fatũ principiuꝫ exercere. Dico tertio: primũ pricipiũ notissimũ ẽ ⁊ certissimũ ⁊ verissimũ quo ad itellect⁹ certitudineꝫ: quãuis ista sit absolute prior: ens est ens: ⁊ solet appellari ppõ prio prima ⁊ vltio vltima: cũ termini p̃sate ppõnis non sint resolubiles in alios priores: ois nãqꝫ ꝯceptuũ resolutio desinit in ꝯceptũ entis: hec quoqꝫ ppõ: neqꝫ idem simul eẽ ⁊ nõ esse ẽ firmissima: cũ circa ipsaꝫ dubitare nõ ꝯtingat: si eiꝫ qs taleꝫ ppõneꝫ dubitaret: posset ⁊ opinari ꝯria inesse eidẽ: notũ ẽ aũt in falsitate ꝙ ꝯrie opiones de ꝯrijs sint simul in aia ꝗ̃ qd primũ pricipiũ hꝫ intellectũ sit falsuꝫ: vñ ẽ mihi euidẽti⁹ hꝫ intellectũ ꝙ ꝯrie opiniones nõ possint simul eẽ in aia mea ꝗ̃ qd primũ principiũ sit firmissimũ. Dico quarto: methaphisica certissima ẽ disciplina merito eoꝝ q̃ ptinẽt ad dignitates: at ea pars in qua de itelligẽtijs agit admodũ alta ⁊ difficilis habet: idẽ de dyalectica affirmari põt: q̃ disciplina certa est q̃ten⁹ speculaꝛ ppõnes cões certas ⁊ formas: sꝫ pardua sit atqꝫ difficil': put õ scõis differũt intẽtõib⁹ q̃ õbilissime sunt entitatis ⁊ intelligibilitatis: hec de digressiõe.

Caput Decimuꝫ.

Si aũt idẽ est syllogistica interrogatio ⁊ ppõ ꝯdictionis. Propõnes aũt sunt sꝫ vnãquãqꝫ sciẽtiã ex qb⁹ ẽ syllogism⁹. Scdꝫ vnãquãqꝫ erit vtiqꝫ aliqua interrogatio scibilis: ex qbus sm vnãquãqꝫ sciaꝫ ppri⁹ fit syllogism⁹. Manifestum ergo ꝙ nõ ois interrogatio geometrica erit neqꝫ medicinalis. silr aũt ⁊ in alijs. Sed ex qb⁹ aũt demõstraꝛ aliqd õ qb⁹ geometria est aut ex eisdẽ demõstraꝛ geometrice sicut in speculatiua. silr aũt in alijs. Et de his quidẽ rationem ꝯtingit esse ponendam esse ex geometricis principijs ⁊ cõclusionibus: sꝫ principioꝝ non ponẽdam rationem esse geometrie sꝫ ꝙ ẽ geometria. silr aũt ⁊ in alijs sciẽtijs. Neqꝫ omnẽ ẽ itaqꝫ scientẽ interrogationẽ interrogare: neqꝫ sm omne interrogatuꝫ respõdere de vnoquoqꝫ: sed q̃ sunt sm sciẽtiã determinatam. Si aũt disputat aliqs cũ geometra sm ꝙ geometra: manifestuꝫ est qm̃ ⁊ bñ si ex his aliqd demõstret: si vero non: nõ bñ. Manifestum ẽ aũt quoniam nõ arguit geometrã sed aut sm accidens: quare non vtiqꝫ erit in non geometricis de geometria disputandũ. Latebit enim praue disputãdiẽ. silr aũt ⁊ ĩ alijs se hꝫ scientijs.

Presenti capite declaraꝛ hec ppositio: cuiusqꝫ disciplinẽ pprie sunt: accõmodateqꝫ interrogatõẽs: hoc fundamẽto idẽ ẽ interrogatio syllogistica ⁊ ppõ ꝯdictõis: sꝫ q̃libꝫ scia hꝫ pprias ppõnes ex qb⁹ coalescit syllogismus: ergo q̃libet disciplina pprias hꝫ interrogatõẽs scibiles ex qbus cõponiꝛ syllogismus. Series aũt verborũ Aristo. multis documentis tractanda est. Primum sit tale: si idẽ ẽ ĩterrogatio syllogistica ⁊ ppõ ꝯdictõis. i. si eadẽ ẽ interrogatio ad syllogizãdũ idonea ⁊ ppõ ꝯdictionis vna. s. ⁊ determiata: sunt aũt in vnaquaqꝫ scia ppositõẽs pprie ex qb⁹ formaꝛ syllogism⁹: ergo ⁊ scientifice ĩterrogatiões: ergo nõ ois ĩterrogatio erit geometrica aut medicinalis: sꝫ ille geometrice sunt ĩterrogatõẽs aut ex qb⁹ ꝯclõnes geometrice demõstranꝛ ĩ ista geometria scia subalternãte: aut ille ex qb⁹ mõstranꝛ ꝯclõnes ĩ ipsa pspectiua scia subalternata: ꝗ teneꝛ geometra reddere rõeꝫ eaꝝ ĩterrogatõuꝫ geometricaliũ q̃ sunt ꝯclõnes tm̃ ⁊ eaꝝ q̃ sunt pricipia ⁊ ꝯclõnes: sꝫ õ suis pricipijs mime geometra vt geometra ẽ ipẽdit reddẽde rõnis officiũ: ꝗ vnaq̃uis facultas hẽbit pprias peculiaresqꝫ responsiões ⁊ disputationes.

Aucr. ait. ⁊ q̃sitũ. i. ĩterrogatio ⁊ ppõ ⁊ ꝯclõ sũt res vna ĩ sbã sꝫ diuersificãꝛ ĩ mõ: ⁊ idẽ ꝯditio ĩ q̃stis õmõstratiuis ipsa eadẽ ꝯditio ĩ ppõib⁹ demõstratiis: ⁊ ĩpossibile ẽ vt trãsmutenꝛ ppões pprie in scia ⁊ scia ⁊ ponãꝛ qões ĩ illa scia: ⁊ paulopost subdit: ⁊ cũ ẽ h' ita appet: ꝗ ꝙ nõ ẽ possibile vt loquaꝛ artifex arti cũ eo q nõ ẽ õ familia ill'⁹ artis: qm̃ si faciat hõ illõ: accidet error ei ĩ arte. Tñ aduertẽdũ ẽ enũciatõeꝫ: ppõeꝫ: pblema: ꝯclõnẽ: isẽtiã eadẽ eẽ sbo: rõe tm̃ distare: h ppõ celũ ẽ ppetuũ: enũciatio ẽ: ĩquãtũ veritateꝫ designat aut falsitatẽ: ⁊ put referꝛ ad rẽ designatã ⁊ ĩterptatã p enũciationẽ: acqrit nomẽ ppõis qñ efficiꝛ pmissa: si ꝯcludaꝛ vocaꝛ ꝯclõ: noiaꝛ pblema: cũ ppõiꝛ p modũ qõis: di isẽtia si ab opponẽte afferaꝛ ꝯ rñdẽtẽ: ⁊ suꝫ hui⁹ ĩtẽtõis ꝙ pmisse syllogismi respiciẽtes formã ⁊ mãꝫ extra syllogismum dicuntur enũciatõẽs: at pmisse syllogismi ĩ termis ignotis extra syllogismũ nõ merenꝛ nomẽ enũciatõis.

Linconiẽsis ait: oriꝛ dubitatio q̃lr Aristo. dicat ĩterrogatõẽs eẽ geometricas ⁊ musicas ⁊ ita õ alijs sciẽtijs: cũ õmõstrator neqꝫ ĩterroget: nec ei⁹ sit ondẽ opposita. Solũ ẽ: dyalectic⁹ ita ĩterrogat vt cupiat acq̃rẽ h'itũ q vtrãqꝫ ptẽ ꝯdictõis possit ondẽ: at õmõstrator eã dũtaxat ptẽ q̃ vã ẽ ⁊ determiata ĩq̃rit colligẽdã: dyalectic⁹. n. data q̃uis rñsiõe põt aduersus illã argumẽtari: nõ sic demõstrator. Rursus ꝯsiderãdũ ẽ: diuersi artifices psũt eãdẽ ĩterrogatõeꝫ ꝯsiderare: aliter tñ ⁊ aliter: psũt quoqꝫ eãdẽ ꝯclõnẽ demõstrare: diuersis tñ medijs: vñ phs ⁊ astrolog⁹ speculãꝛ hãc ppõeꝫ: terra ẽ rotũda: alter p grauitatẽ: alter p h' mediuꝫ: oẽs linee ducte a terra ad celũ sunt equales.

Qm̃

Quoniā aūt sunt geometrice īterrogatio/
nes nōne sunt ⁊ nō geometrice. Et que scdm
vnāquāq3 scientiā ⁊ que ꝺm ignorātias quā/
libet geometrice sunt. Et vtrum ꝺm ignorā/
tiam sit qui ex oppositis syllogismus aut pa/
ralogismus. Scdm geometriam aūt aut ex
alia arte vt musica est interrogatio non geo/
metrica. De geometria paralellos subire opi
nari geometrica quodāmodo ē ⁊ nō geome/
trica alio modo. dupliciter enim est hoc sicut
arithmon: quod est sine rithmo. altera quidē
non geometrica est in nō habēdo. altera ve/
ro in praue habēdo. Et ignorātia huius que
ex huiusmodi principijs cōtraria est. In do/
ctrinis aūt non est paralogismus similiter si/
cut in dyalecticis eo ꝙ mediū sit semper du
pliciter: ⁊ de hoc enim omni: ⁊ hoc iterū dicit
de alio omni. qđ aūt predicatur non dicit om
ne. Hec autem sunt vt videre intellectu sed
in rationibus latet vtrum omnis circulus fi/
gura sit. si aūt scribatur manifestum est. quod
āt sunt carmina circulus māifestū qm̄ nō est.

Secundo hoc documēto declarat aliquas interroga/
tiones esse geometricas ⁊ aliquas non geometricas: vñ
quispiā nō geometer dicitur: ⁊ si nūquā geometrie opa3
dederit: ⁊ vocat ignorās ignorātia negatiōis: veluti est
idiota ⁊ paruus pħs: cōsentiēs quoq3 huic ppōni: para/
lelle cōcurrūt ⁊ nō geometer: ⁊ ignorans ignorantia di/
spositionis errore cōtrario sciētie. Propō nāq3 cōposita
ex terminis geometricis falsa geometrica ē ꝺm gdā: q2 ꝺ3
mām: est aūt nō geometrica simplr: q2 nō est geometrica
ꝺm formā. Series autē verborū Aristotelis hmōi est:
quoniam interrogationes sunt nonnulle geometrice:
nonne sunt ⁊ non geometrice: que tamen geometrice
videantur. Rursus: ⁊ que sunt ꝺm vnāquāq3 sciētiam:
⁊ que ꝺm ignorātiā qualis geometrica est. i. vtrū interro
gationes ꝺ3 ignorātiā cōposite ex terminis geometricis
sint geometrice. Amplius: vtrū ille sillogismus sit scdm
ignorātiā qui ē ex oppositis: an is qui ē paralogismus: ē
nāq3 paralogismus sillogismus vitiosus forma: et sillo/
gismus ex opppositis vitiū habꝫ māe nō forme: he sunt
qōnes. Solutio ē: īterrogatōes sunt nō geometrice: aut
ꝺm geometriā aut ex alia arte: interrogatio musica ē non
geometrica: ꝺm geometriā vero si qs opinet lineas pa/
ralellas concurrere: hoc. n. qđ dico lineas paralellas cō/
meare quodāmodo geometricū est: q2. s. est ppositio cō/
posita ex terminis geometricis: ⁊ mō quodā nō geome
tricū. nā ꝺm formā nō est id geometricū. dupliciter enim nō
geometricū dr: veluti ⁊ incōsonū: ⁊ ppō nihil hñs geo/
metrie: ⁊ ppositio geometrica falsa appellat nō geome
trica. Preterea ignorātia hec que est ex hmōi principijs
male ordinatis ⁊ praue hitis ꝯria ē veritati geometrice:
⁊ supple in sillogismis ex principio: ꝺ oppositis sillogis/
mus ē ignorātie nō paralogism⁹: dicit aūt aliquis pra/
ue hēre pricipia ⁊ si ea pperā itelligat: ⁊ si eoꝝ opposit
ꝯsentiat: hec ē qōnū dilutio. Verū q2 dicebat i terminis
doctrinalib⁹ sillogismos formari posse ex oppositis pnci
pijs iducētes ignorātiā dispōis. i. falsā credulitatē ⁊ er/
rorē3: cū itaq3 ta3 in terminis doctrinalib⁹ q̄3 in terminis
aliaꝝ facultatū efficiat syllogismi deceptorij voluit Ari
stoteles: vt ait Lyncomēsis: ostēdere diriā dceptōis iter
mathematicas quas doctriales vocat ob eaꝝ certissimū
modū pcedēdi: ⁊ alias disciplinas quas qdē noiat rōna/
les pp eaꝝ debilē certitudinē: ⁊ ita hac pte incidētaliter
satis tñ ad ppositū veniūt scie mathematice nō parū cō/
mendāte: dicit ergo Phs: in doctris aūt. i. sciētijs ma/
thematicis sitr nō ē paralogism⁹. i. nō tanta sit fra⁹ cum
differit: ne i dyalecticis. ⁊ rō ē: naꝫ i mathematicis semp
obseruat modus ⁊ figura syllogistica ⁊ ꝓsertim primus
modus pmē figure: q quadā ꝓrogatiua ⁊ excellētia cete
ros syllogismos antecellit: ibi eīꝫ prim⁹ termin⁹ dr ꝺ oī
medio: ⁊ mediū de tertio oī ꝓdicat: ꝓdicatum aūt nō oē
dr: q2 nota vlitatis cōiungēda est subiecto non ꝓdicato:
et in alijs disciplis ⁊ entimematice ⁊ alijs modis arguē
di nō multū ad pbāduꝫ efficacib⁹ pcedi ꝯsueuit. Itē q̄
sunt in mathematicis sponte se offerūt intellectui. consi
derata aūt in alijs sciētijs cū sint magis remota a sensu
longe speculant ab itellectu: in ceteris disciplis pōt ali/
qs decipi credēdo ꝙ carmē ē figura: q2 carmē ē circulus
⁊ circul⁹ ē figura: ꝗ carmē ē figura: dr eīꝫ circulus equo
ce de carmine ⁊ figura circulari. in mathematicis nō eue
nit talis equocatio. naꝫ mathematic⁹ circuluꝫ pmo delim
tat: mox diffinit ⁊ demōstrat: ex diffinitione aūt circuli ⁊
ipso circulo vero descripto ꝯtinuo pꝫ ꝙ carmē nō ē cir/
culus eo mō quo ē figura. Vñ attēdēdū ē: carmē dr cir/
culus apud grecos qn̄ ordie recto ⁊ retrogrado legi pt
seruata bōitate vsus: veluti sunt hec duo carmīa: Pro/
speritas tua: felix sit: nec te puo Viuē: nec tristis sit tua
ꝓsperitas. At si ꝯrio legant ordie ꝯria quoq3 snia hēbit.
Prosperitas tua sit tristis nec viuere puo Te: nec sit fe
lix tua prosperitas.

Nō oꝫ aūt instātiā in ipsuꝫ ferre si sit ppo
sitio inductiua: sicut eīꝫ neq3 ppositio ē que
nō ē in pluribus: nō eīꝫ erit in oīb⁹. ex vlib⁹ aūt
est syllogism⁹. manifestū aūt ē: qm̄ neq3 instā/
tia est: eedē enīꝫ sunt ppōnes ⁊ instātie: quaꝫ
enīꝫ ferūt instātiā: hec erit vtiq3 ppositio aut
dyalectica aut dmōstratiua. Cōtingit āt quos
dam nō syllogistice dicere pp hoc ꝙ accipiūt
vtrisq3 inherētia: vt ⁊ scenes facit ꝙ ignis in
multiplicata analogia sit. ⁊ namq3 ignis cito
generat vt dicit: ⁊ hec ē analogia. Aliqñ qdē
igit syllogizare nō contingit ex acceptis. Ali
quando vero contingit ꝫ nō videt. Si autē
impossibile esset ex falsis verū monstrare: fa/
cile vtiq3 esset soluere: conuerterent eīꝫ ex ne
cessitate: sit eīꝫ ꝯclusio. a. eē. hoc aūt cuꝫ sit ea
vtiq3 sunt q̄ noui: qm̄ sunt vt. b. ex his demō/
strabo ꝙ illud est. Conuertunt aūt magis q̄
sunt in mathematicis: qm̄ nullū accidēs reci/
piunt: sed in hoc differūt ab eis q̄ sunt in dya
lecticis ꝫ diffinitiōes. Augent aūt non p me
dia: sed in post sumendo vt. a. de. b. hoc autē
de. c. iterū hoc de. d. ⁊ hoc in infinitum. ⁊ in la
tus vt. a. de. c. ⁊ de. e. vt est numerus quantus
aut infinitus aut finitus. hoc autem in quo sit
a. impar numerus quātus in quo. b. īpar nu/

merus in quo fit.c.ē vtiq3.a.de.c.ꝛ ē par quā/
tus numerus ī quo fit.d.par numer⁹ in quo
est.e.est ergo.a.de.e.

¶ Tertio hoc documēto assignant cāe quare in mathe/
maticis pauce admodū deceptiōes occurrūt:tū qꝛ eorū
cōsideratio versat̄ ī paucioꝛib⁹ ꝛ magis certis ꝛ stabilib⁹
vt in vlibus solū:tū3 qꝛ in his facili⁹ est resoluere ꝙ̄ in
dyalecticis:tūqꝛ diones mathematice nō eo mō augent̄
quo rōcinatiōes dyalectice. Series aūt ūboꝝ Aristo. hu
iuscemodi ē:nō op3 ferre instantiā ꝯ demōstratorē si p/
positio ea ē quā inducim⁹:nā sicut nō ē ppō disciplina/
lis q̄ nō ē in plurib⁹:si enim nō sit in pluribus:nō erit in
oib⁹:at syllogism⁹ ex vlib⁹ ꝯstat doctrinalis.s.ergo ꝛ sue
ppōnes erūt in oib⁹:ergo manifestu3 ē nō eē discipline
instantiā q̄ nō sit in plurib⁹:eadē eni3 sunt ppōnes que
pri⁹ inuātie:quā ei3 affert qs instantiā:hec fiet ppō aut
dyalectica aut dmōstratiua:ergo fieri nō pōt vt ad ppo
sitionē inductiuā.i.eā quā inducim⁹ in disciplinis affera
mus instātiā:qn̄ qdē neq3 ipsa neq3 ei⁹ opposita demō/
strari possit:vn̄ qualescūq3 sunt ppōnes tales sunt instā
tie:s3 sunt ppōnes vles:ergo instātie vles:cū eni3 p in/
ductionē in disciplinis iducant̄ sole imediate ppōnes:
cōtra ipsas instantia afferri nō pōt:ne3 si ad eas eēt in/
stantia:illa ad eas mōstrādas falsas ꝛ suas oppositas ve
ras sumi posset:nō igitur imediate indemonstrabilesq3
essent:qꝛ ergo l3 afferre instātiā si ppō iductiōe dyalecti
ca inducat̄:nō aūt si inducat̄ inductiōe doctrinali: ppte/
rea in mathematicis nō repit̄ tāta fraus cū disserit:neq3
discipulus mathematicus aduersat̄ p̄ceptori mathema/
tico. addo tā ꝙ in nāli phīa ꝛ logica possunt ꝛ inductio/
nes repiri per quas ppōnes imediate colligant̄ ꝯ quas
nō erit fas afferre instantiā.

Amplius cōtingit quosdā3 paralogismum fa
cere:colligereq3 vitiose:ob l3 ꝙ ac/
ciptum inherentia vtriusq3.i.media que vtrūq3 sequitur
extremū:vt ꝛ scenes facit ꝯcludēs ignē multiplicata p/
portione fieri:hoc syllogismo:ignis cito gignit:qd̄ mul
tiplicata pportiōe fit:cito gignit:ergo ignis fit in multi
plicata pportiōe. aliqn̄ igit̄ syllogizare nō ꝯtingit ex acce
ptis:aliqn̄ vero ꝯtingit s3 nō videt̄.i. nō est euidens:in
terminis nāq3 parib⁹ pōt formari syllogismus ex puris
affirmatiuis in scd̄a figura:hec aūt ppositio:oē cito ge/
neratū est ignis vel in multiplicata analogia generatum
nō est in termīs cōuertibilib⁹:sed d3 ꝯstitui syllogismus
hoc pacto:quicqd̄ celerrime gignit̄:multiplicata ppor/
tiōe fit:ignis celerrime gignit̄:igit̄ ignis fit multiplicata
pportiōe. Dicit Linconiēsis: forma gnāta maxīe in sim/
plicib⁹ īduit p̄te3 materie post p̄te3 successiue:quia pars
primior generātis citius p̄parat̄ ad receptionem forme
substātialis:vn̄ prius recipit ea3 ꝙ̄ pars remotior:ꝛ ex
hoc intellectu est gnātio successiua:qꝛ pars materie post
partē recipit formā substātialē:s3 cū pars aliqua recipit
formā substātialē3 nō vltra recipit intensionē in p̄ia for
ma recepta:s3 si forma accidētalis fuerit recepta ī aliquo
pō3 intēdi successiue vsq3 ad summū gradu3:ꝛ erit alte/
ratio successiua. Sensus ē:ille mot⁹ cuius mobile acqsi/
to aliquo termino nō est in potētia ꝫm eam pt̄ē ꝫm quā
fuit acqsitio termini facta:ille nō est ꝯtinuus: propterea
alteratio pōt dici cōtinua:non aūt gnātio ꝛ p̄terum cū fit
per minima:illa autē generant̄ in multiplicata analogia
quoꝝ magnitudo multiplex ē ad magnitudinē ei⁹ ex q̄
generat̄. Inferat̄ corolarie:si esset ipossibile ex falsis ve/
ru3 cōcludere:facile esset vtiq3 syllogismos oēs resoluēr
p3 hoc exemplo:oīs hō animal: omnis equus animal:
ergo oīs equ⁹ ē hō. vn̄ esto ꝙ ex falsis nō possit seq verū
valet:oē aīal ē equ⁹:ergo equ⁹ ē aīal. conclusio ē vera:
ergo ꝛ id ex quo sequitur: ex falso eni3 non colligit̄ ve3
ex suppōne:ergo ista ē vera:oē animal est equus: hō est
animal:ergo equus est hō:vetū cōstat ex falsis verū in/
ferri posse.2.priorū.

Rursus facilius ē in mathematicis resoluere ꝙ̄
in dyalecticis. nā conuertunt̄ magis q̄
sunt in mathematicis vbi non sumunt̄ ppōnes p acci/
dens:neq3 rōne subiecti:neq3 rōne predicati:neq3 rōne
vtriusq3:sed sumūt mathematici diffinitiōes ꝛ ea que in
diffinitiōibus sunt. Itē augent̄ ratiocinatiōes dyalectice
in infinitū:nō per media sed assumēdo vt.a.de.b.ꝛ.b.d
c.ꝛ.c.de.d.ꝛ hoc in infinitū:at mathematice nō illo mō
augent̄:sed augent̄ ad latus vt si.a.dicat̄ de.c.ꝛ de.e.
vt sit.a.numerus absolute aut quātus aut infinit⁹:sit.b.
numerus impar.c.talis numerus impar vt ternari⁹.d.
sit numerus par.e.talis numerus par vt quaternari⁹:ꝛ
forment̄ ibi syllogismi:oē.b.ē.a.oē.c.est.b.ergo oē.c.ē
a. Item oē.d.est.a.oē.e.est.d.ergo oē.e.est.a. In sūma
ergo in p̄nti caplo ostensum est cuiuscūq3 discipline p/
prias peculiaresq3 esse interrogationes:ꝛ a principio vs
q3 ad caput sequēs nil aliud est declaratū me resoluēdo:
nisi ꝙ in quauis demōstratiōe inueniūtur sex:qꝛ premissa/
rū:subiecti:passionis:qd̄ cōclūdē:quāuis qd̄ p̄missaru3
sit latius dictū:hec oīa precognoscunt̄ preter qꝛ ē passio
nis. docent̄ ergo conclusiōes:p̄docent̄ premisse ꝛ p̄sciū
tur:suppositiōes ꝛ simplr ꝛ ad hoiem necnō ꝛ petitiōes
omitti nō possunt quin p̄ordinent̄ in p̄ricipijs sciētiaru3
demonstratiuarū vbi quasdam dignitates ꝛ diffinitiōes
licet omittere.

Digressio.

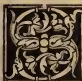
Hec propositio augent̄ demōstratiōes
nō p media sed in post
assumēdo ꝛ in latus:ita ab expositoribus declarat̄:tēdūt
demōstratiōes in infinitū in post assumēdo.i.quousq3 li
ceat accipe subiectū s3 subiecto:ꝛ subiectū post subiectū
ꝛ passionē post passionē,ꝛ crescūt ꝛ in latus si de numero
pari ꝛ ipari l3 p̄dicatū finitū aut īfinitū dmōstret̄. Cōtra
plures demōstrationes esse eiusdē cōclōnis possibile est.
nam potest vna conclusio per quattuor genera causaru3
manifestari:ergo p media p̄nt demonstrationes augeri.
Iste quoq3 ppōes: celū est sphericu3:terra ē rotunda:a
diuersis artificib⁹ varijs medijs deducunt̄. Solutio ē:
si intelligat̄ textus Aristo. vt diximus in expōne l̄re:hec
difficultas nō oritur. Uerū ꝫm latinos dicēdū est:demō
strationes non augeri per media ꝛ causas in eodē gene/
re cause. Uel cōgregatū ex quattuor cāis id ē qd̄ h3 rōe3
vnius absolutissimi medij.

Amplius ait Linconiēsis:si demōstratiōes cre
scant in infinitū in post assumendo:
non erit cōclusio vlis de p̄mo:nō stabūt quoq3 p̄dica/
ta in sursum ꝛ deorsum:soluit:in ordine qdē p̄dicamen
tali neqt vnū sumi sub alio sine termīo:in mathematicis
tamen species super quas erigit̄ demōstratio sunt infini
te ꝛ coequeue in ordie predicamētali ꝛ nulla sub alia. nu
merus enim prior nō constituit numerum posteriorem
ꝫm suum esse formale: demonstratiōes ergo que erigun
tur sup triāgulū descēdūt in quadrāgulos ꝛ spēs conse/
quentes: per hoc enim ꝙ in geometria ostenditur ꝙ om
nes duo trianguli quorum duo latera vnius sunt equa/
lia duobus lateribus alterius ꝛ basis basi: habent angu
los equis lateribus contentos equales: concluditur po/
stea ꝙ in oī paralelogramo sunt anguli oppositi eq̄les ꝛ

sic

sic descēdit trigon⁹ i paralelogramū ⁊ sumit paralelogramū sub trigono: nō q2 paralelogramū sit trigonus: sed q2 paralelogramū est duo trigoni: ⁊ ita conueniunt passiones trigoni in paralelogramū: ⁊ sumitur sub trigono paralelogramus non in ordine predicabilis: quia sic sunt coequeva: sed in ordine subijciendi minorez extremitatem medio vel maiori: sic igitur augens demonstratiōes in infinitum in post assumendo: sicut cuz sumit quadrāgulus sub trigono: ⁊ pentagonus sub trigono ⁊ quadrāgulo: ⁊ ita in infinitū. s. q2 sup oēm spēz figure ⁊ oēm spēm numeri cadūt passiones pprie differētiales de illis p spēs antecedētes ⁊ passiones proprias specierū antecedētiū: vñ cōclusiones harū scientiarū sunt infinite ⁊ nō cōprehēdunt oēs actu ab intellectu creato finite potentie: sz soluz ab intellectu increato potentie infinite: quare sm Lyncoriēsez in speciebus quarum vna pendet ab altera poterit esse processus in infinituz. Aut Aristoteles p li infinitū intelligit numerum incertū: eo q2 post assumendoz nō est numer⁹ determinat⁹. A principio ergo libri vsq3 ad caput. xj. patefacte sunt cōditiones requisite ad hoc q2 quispiam assentiat cōclusioni assensu sciētifico: qui assensus sciētificus exigit assensuz intellectualē quo cōsentimus pmissis primis: veris: imediatis: priorib⁹: notioribus: causis: necessarijs: de omni p se: sm q2 ipsum: necessarijs: vlibus: ppetuis: ppi ijsq3 ɔclusionū principijs.

Caput vndecimū.

Ed differunt q2 ⁊ pp quid scire: primū quidē in eadē sciētia ⁊ in hac dupliciter. Uno quidē mō, Si p non mediū fit syllogism⁹. Nō enim accipit prima cā: sed que est pp qd sciētia sm primā cām. Alio vero mō nō per media quidez sed nō per cām sed per cōuertētiam ⁊ per notius. Nihil.n. prohibet eque predicatū notius esse aliqn nō cām: quare per hanc erit demonstratio. Ut q2 ppe sunt planete pp id q2 nō scintillāt. sic igitur in quo.c.planete in quo.b.nō scintillare in quo.a. ppe esse: verū est.igitur.b.d c.dicere: planete.n.nō scintillāt.sed.⁊.a.de.b. nō scintillans.n.prope est.hoc aūt accipit aut per inductionē aut per sensum.necesse est ergo.a.ipsi.c.inesse.quare demonstratuz est q2 erratice prope sunt.hic igitur syllogism⁹ nō est pp quid sz q2.nō eniz ex eo q2 nō scintillant prope sunt: sed pp id q2 prope nō scintillāt. cōtingit autem ⁊ per alteruz alterū demonstrare ⁊ erit pp quid demonstrationē vt sit.c.erratice.b.in quo prope esse.a.nō scintillare.est igitur ⁊.b.in.c.quare ⁊ in.c.a.⁊ in.b.a.qd est nō scintillare: ⁊ erit pp qd syllogism⁹.accepta enim est prima causa. Item sic lunā demonstrāt q2 per incremēta circularis fit. Si qdez igitur ipsius s q2 factus est syllogism⁹.econuerso aūt posito medio ipsi⁹ pp qd syllogismus. nō.n.pp augmēta circularis ē.s3 q2 circularis ē accipit augmēta hmōi.luna sit i quo.c. in quo.b.augmentū: in quo.a.circularis. In quibus autem media non conuertuntur ⁊ est notius q2 non est causa: quia demonstrat ⁊ nō propter quid. Amplius in quibus mediū extra ponitur: ⁊ in his.n.ipsius quia non ppter quid demōstratio est.nō.n.dicitur cā: vt quare non respirat paries: quia nō est animal.si.n.hoc non respirādi causa ē oportet eē animal causaz respirandi.vt si negatio causa est ipsius nō esse: affirmatio est esse sicut si sine mensura esse calida ⁊ frigida non sanādi causa est: quia cū mēsura esse causa est sanandi.similiter autē est si affirmatio ipsius eē negatio est nō esse. In his autē sic demōstratis qd dictum est nō contingit.non.n.omne animal respirat.syllogismus autem huiusmodi cause est i media figura.vt sit.a.animal i quo b.respiret: in quo.c.paries.in.b.quidē igitur omni est.a.omne.n.respirans animal est.in.c. autez nullo.a.quare neq3.b.in.c.nullo est.nō igitur respirat paries. Comparātur autē huiusmodi causarum dictis sm excellentiam. Hoc autē est plurimum distare mediuz dicere. Sicut.n.illud est anacarsadis qd in scitis non sunt sibilatores neq3.n.vitee. Scdz quidem igitur eandē scientiā ⁊ sm eoz positionē he differentie sunt ipsius quia ad eum qui est ppter quid syllogismū.

Completis ⁊ expeditis conditionib⁹ requisitis ad assensum scientificū ⁊ intellectualez: incipit presenti caplo phs vsq3 in finē primi libri remouere a natura demonstrationis demonstrationē vt sit.l.q2: demonstrationem particularē: negatiuā: necnō ⁊ ducentē ad impossibile: ⁊ licet his diuisionibus distribuat nomen demonstratiōis in multas partes: hoc tamē diuisum nequaq̄ de diuidētibus enūciat. Et obseruandū est: si sit aliquis terminus vniuocus definibilis: ille primo definitur: mox ea tractātur quibus illa definitio palā consentit: si sit termin⁹ analogus definibilis: talis primo definitur: deinceps analogata declarātur: definitur li natura.2.phyficoruz.3.li motus.3.phyficoz.6.li aīa.2.de aīa.4.⁊.7.⁊.24.si sit terminus equiuocus penes primū modū equiuocationis: ille nullatenus definitur: si sit equiuocus iuxta sm modum: ille primo definitur: mox diuidit: quo ordine procedit Ari. primo phiermenias: definit primo li enunciatio: paulopost nomē enūciatiōis partit in enūciationē vnā ⁊ enūciationē plures: ɔstat aūt hanc eē falsam: enunciatio plures est enūciatio: hoc idem obseruat Aristote. hoc primo libro posterioz: primitus nāq3 definit li demonstratio: post distribuit nomen demōstratiōis i dmōstratiōez q2 ⁊ pp qd: vlez ⁊ pticularē: affirmatiuā ⁊ negatiuā: ostensiuā ⁊ ducētē ad impossibile: ergo hec erit fal/

sa: demōstratio: qr ē demōstratio: ita q̄ quācūqz diffinitur aliqs terminus: deinde diuidit: si illa diffinitio ꝯueniet diuidētibus: ꝯueniet ⁊ diuisuz: ⁊ erit talis terminus vniuocus vel analogus: si nō: erit terminus hmōi equocus penes ſm modū equocationis respectu diuidentiū.

Sententia generalis huius vndecimi capitis cōsistit in hoc: scientia pp qd acquirit p demonstrationē proximā cām ⁊ adequatam explicantē: scientia qr p demonstratōēz qr ⁊ eiusdez cōclusionis pōt haberi notitia: qr p effectū seu cām remotaz: ⁊ pp qd p demonstratōem pp qd: que ꝑlate due notitie ⁊ in vna ⁊ diuersis disciplinis nō paruo inter se distant īteruallo. Prima aūt huius capituli parte ꝓponit̄ hec ꝓpositio exemplis declaranda. Demonstratio quādoqz vi fit vno tantū mō ꝯficit̄ p cām. s. ꝓpriam ⁊ adequatam: at demonstratio qr ⁊ p cāz remotā: ⁊ p effectuz adequatū ⁊ p effectuz trāscendētez cōmitti solet. Series vero verborū Aristo. huiuscemodi est: scire qr est: qḋ nō est scire: ⁊ scire pp qd differūt: primū. s. primo in eadem sciētia: ⁊ in hac dupliciter. Uno qdez mō si nō p nō medium fiat syllogismus. s. si per causas sed non īmediatas fiat syllogismus: nō. n. accipit̄ prima cā: sed que est pp qd sciētia ſm primam cām. s. p causas nō īmediatas scimus qr est: nō aūt pp quid: cū non accipiat̄ prima cā: resultat enīz sciētia pp quid dūtaxat ſm primaz cām. Alio modo si per nō media qdem sed nō per cām. s. scimus aliqn̄ p prima proximaqz ⁊ īmediata sed non per cām: hoc est p effectum notiorē cā ⁊ cōuertibilez: vt si ostendat̄ planetas esse prope: qr sunt nō sintillātes. s. nō micātes: facta est demonstrantio qr: nam planete nō sunt prope: qr nō sintillent: sed ecōtra pp id qḋ ꝓpe sunt nō sintillāt: quare hec est demonstratio pp qd: planete sunt ꝓpe ergo non sintillāt. Rursus alio exemplo id plane ostēdit̄: est nāqz hec ratiocinatio qr: luna rotunde accrescit ergo luna est rotunda: at hec est pp qd: luna est rotunda ergo luna rotūde ⁊ sphericē accrescit in lumine: oē. n. receptū recipit̄ ſm naturam recipientis.

Item inuenit̄ ⁊ demonstratio qr p effectū nō parem cuz cā. nam in his in qbus ipsa media nō cōuertuntur cū extremis: ⁊ est notius id quod nō est causa q̄ causa formatur demonstratio quia: nō propter quid. Amplius: assignatur ⁊ demonstratio qr per causaz remotam: nam in his in quibus medium extra ponitur. s. quādo sumitur causa transcendēs: ipsius qr non propter quid demonstratio est: id enim mediuz qḋ est extra ⁊ forte nō dicitur causa: vnde huiusmodi qḋ dico nō respirare: esse nō animal nō est iusta ⁊ legitima cā: si enim nō animal causa foret eius qḋ est nō respirare: ⁊ esse animal cā existeret eius quod est respirare: vt si negatio causa est nō esse ⁊ affirmatio ē causa esse: veluti si indebita primarum qualitatum temperies causa sit nō potiunde sanitatis: earūdem temperamētuz causa erit habende sanitatis: verum nō sic in assignatis cōtingit qḋ dictum est: nā non oē animal respirat: ⁊ syllogismus huius cause remote ordināduz est in scḋa figura hoc pacto: oē respirans est animal: nullus lapis est animal ergo nullus lapis respirat. Tales cause similes his sunt que per exupationē dicunt̄: hoc aūt est id mediū dicere qḋ multū semotum est ab effectu: cuiusmodi id anacharsidos est: in scithya modulatrices ⁊ fidicine non sunt: nam neqz vites: iste ergo sunt differētie demonstratōis qr ad demonstratōem pp qd in eadem facultate ⁊ in mediorū positione.

Themistius ait: scire per cām duobus modis accipitur: aut qr p mediuz quoddam sciatur. nam omne mediū causa ꝯclusionis eliciē est: aut quia explicatio per causam rei que cōprobat̄ ꝯtingit. omnis ratiocinatio ē per causaz primo modo: secundo modo per causaz est solū ille syllogismus q a nobis demōstratio. s. euidens ꝓbatio appellatur. Sensus est: demōstratio quia ē per causaz in inferendo ⁊ cognoscendo tantum: que non vocatur a Themistio demonstratio: demonstratio propter quid est p causam in essendo ⁊ cognoscendo.

Auerrois inquit: ⁊ postq̄ est demonstratio q̄ facit adipisci inuentionē rei iaz post aliam que facit adipisci causam inuētiōis ipsius. s. duplex ē demōstratio: quia ⁊ ꝓpter quid: sicut dictū illius q ostendit q̄ stelle erratice. s. planete qui nō obseruant equalem distantiam inter se: sunt ꝓpinquiores nobis q̄ stelle fixe in firmamento primo mobili ſm Auer. propterea q̄ nō videntur radij eoꝝ trementes. Quid autez sit dictu: prope existis nō sintillat: exponit Lyncoliēsis: corpus dicitur distare longe a visu cū ꝓpter sui distantiā sub paruo angulo videtur ⁊ non subtiliter pōt a visu discerni: vnde istud longe distare ꝯparatiue dicitur ad magnitudinem quā habet res visa nō in se sed iudicio visus: visus autez semper nititur ad discernendū subtiliter rē visam ⁊ differentias visibiles rei vise: ⁊ cuz aūt videtur res sub angulo magno ⁊ ꝓpe visus discernit subtiliter differentias visibiles ⁊ quiescit visus ⁊ inclinatio virtutis visiue quiescit: eo q̄ habet intentū. cū aūt res videt̄ sub paruo angulo ⁊ longe: ⁊ nō possit visus discernere subtiliter differentias visibiles ad quas discernēdas nititur virtus visiua: eo q̄ virtus illa caret adhuc fine intento: nec quiescit: nec sicut ipsis visibilis quiesceret: sed generat in eis tremorē ⁊ apparet ꝓpter tremorē spirituū recipientiū spēm rei visibilis q̄ ipsa res visa minutim ⁊ crebro tremat ⁊ ille apparens tremor rei vise dicit̄ sintillatio: non. n. est sintillatio splēdor radiosus qui apparet egredi a corporibus luminosis: qr splēdor talis plus appz in planetis q̄ in alijs: qr ipsi sunt magis luminosi ⁊ radiantes.

Amplius sciendū: luna ē spherica: qr incremēta luminis recipit circularia: pariter ⁊ decrementa. nam aliquādo ſm plenū circulū: aliqn̄ ſm maiorē circuli portionē: interdū ſm semicirculū: mox illuminatur ſm minorē portionez circuli: ⁊ qn̄ sol patitur eclipsim ob lunā interpositā soli ⁊ nostris aspectibus: luna aliquā partē solis sua opacitate occultans: alterā ptez solis extra lune extremitates apparentē abscindit ſm arcualem figurā: vt id solis qḋ nobis ꝯspicuū relinquit̄ arcuale videatur: ⁊ hoc fieri nō posset: nisi luna eēt spherica: nihil. n. ab altero arcualē figuraz abscindere pōt: nisi ipsum abscindēs circulare ⁊ sphericū fuerit: ergo luna ē spherica: ergo ⁊ oīa astra debent iudicari spherica. vnde est aduertendū: qn̄ luna incipit suam circulationē prima die est penitus obscura ⁊ dr̄ nouiluniū: sex diebus sequentibus illuminat̄ ſm minorē circuli portionē: septimo die ſm semicirculū: sex alijs diebus illustratur ſm maiorē circuli portionem: decimoquarto die completū est assecuta incrementum: ⁊ dicitur pleniluniū: deinde paulatiz decrescit vsqz ad nouiluniū.

Alio autez modo differt propter quid ab ipso quia: q̄ est per aliam scientiā vtrūqz specular. Huiusmodi aūt sunt quecūqz sic se habent ad inuicē q̄ alteruz sub altero ē: vt speculatiua ad geometriaz. machinatiua ad steriometriaz. ⁊ armoniaca ad arithmeticam. ⁊ apparentia ad astrologiaz. Fere autem vniuoce

sunt

sunt harum scientiarũ quedam vt astrologia mathematica que est ⁊ naualis: ⁊ armonica mathematica que est fm auditum: hoc auteꝫ ipsum q2 sensibiliuꝫ est scire. Sed ipsuꝫ propter quid mathematicoruꝫ. Hi enim causarũ demonstrationes habent. Et multotiens nesciunt ipsuꝫ: q2 sicut vniuersale considerãtes multotiens quedam singulariuꝫ nesciunt propter id qđ non intendũt. Sunt aũt hec q̃cunqꝫ alterum quiddaꝫ fm substantiaꝫ ⁊ vtũtur speciebus. Mathematici enim circa species sunt. Non enim de subiecto aliquo: si eniꝫ de subiecto aliquo geometrica sunt: sed nõ fm qđ de subiecto sunt. Habet aũt hec ad speculatiuaꝫ sicut hec ad geometriã. alia ad ipsaꝫ vt id qđ est de iride ipsuꝫ qdem q2 philosophi est scire. sed pp quid speculatiui aut simpliciter aut fcđm doctrinaꝫ. Multe aũt ⁊ nõ sibijnuicem scientiaruꝫ habẽt se sic vt ad geometriaꝫ medicina: quod enim vulnera circularia tardius sanãtur medici est scire q2 propter quid autem geometre.

¶ Sententia huius partis stat in hoc: sciẽtia subalternata dicit q2: subalternãs propter quidnã: cõclusiones in facultate subalternãte premisse sunt ⁊ principia in scientia subalternata: siue sint sciẽtie subalternate fm totum siue fm parteꝫ. Potest ⁊ cirurgicus vti aliqua propositione de qua dicit q2 circa quã geometer exponet pp qd. Series aũt verboꝝ Aristotelis huiuscemodi est: alio mõ differunt q2 ⁊ pp quid: quatenus p aliã ⁊ aliã scientiã vtrũqꝫ consideratur: tales auteꝫ sunt he que ita sese habent: vt altera sub altera collocetꝰ: vt ad geometriã perspectiua ⁊ machinatiua ad stereometriã: vnde stereometria subalternatur geometrie: ⁊ illi machinatiua. Musica quoqꝫ arithmetice subijcitur: ⁊ apparẽtia. i. naualis astrologie. Fere autem vniuoce sunt harum quedam sciẽtiarum. i. plereqꝫ haruꝫ sciẽtiaruꝫ ferme sunt sinonime ⁊ eodẽ nomine cõsentientes: vt astrologia mathematica est ⁊ naualis que est sub astrologia mathemathica quoqꝫ dicitꝰ. Similiter arithmetica ⁊ musica mathematica sunt: his ergo disciplinis que ita se habẽt: sensibiliuꝫ. i. subalternatarum scientiarũ officium est scire q2: mathematicoꝝ aũt i. subalternãtium propter quid: hi eniꝫ per causas demonstratões habent: ⁊ persepe nesciunt ipsuꝫ esse. Perinde ac illi qui vniuersale considerant: ⁊ sepenumero nõnulla singulariuꝫ nesciunt: q2 ad illa non intendunt: ⁊ sunt he scientie que considerãt propter qd vtentes formis citra materiam ⁊ subiectuꝫ: forme. n. mathematice licet sint in subiecto: ea tñ ratione qua sunt in subiecto geometrice considerationi nõ subijciũtur.

Item nõ solum mathematici puri habent officiũ explicandi pp quid: sed ⁊ perspectiuus: nã vt perspectiua se habet ad geometriaꝫ: ita alia ad perspectiuam: vt ea scientia q̃ est de iride. i. arcu celesti physici quidem eiusce rei est scire q2: sed propter qd perspectiui aut simpliciter aut fꝫ doctrinã. i. aut omnino: aut quãtũ sue discipline attinet. Amplius cõplures sciẽtie que nõ sunt ita dispposite vt altera sub altera sit collocata pari mõ se habent: vt medicina atqꝫ geometria: nam q2 circularia vlcera tardius sanentur medici est scire q2 est: at pp quid est: ipsiꝰ geometre est scire: hi itaqꝫ modi sunt qbꝰ vna disciplina ⁊ plures vtũtur demõstratõe q2 ⁊ pp qd.

Linconiensis inquit: cũ igitꝰ sciẽtie subalternate subiectum recipit nomen ⁊ diffinitionẽ subiecti scientie subalternãtis: tunc etiã scientia subalternata recipit nomen ⁊ diffinitionem scientie subalternantis ⁊ vniuocãtur fere in noĩe sciẽtie subalternãtis: dico fere: quia subalternata apponit conditionem que nõ destruit intentionẽ nominis scientie subalternantis: sed permittit eã saluari. i. quãdo genus scientie subalternantis ⁊ genus sciẽtie subalternate ẽ idẽ simpliciter ⁊ essentialiter: tunc ⁊ sciẽtie sunt eedem fm substãtiã ⁊ nõ diuerse: veluti sciẽtia naualis ⁊ astrologia mathematica: vtraqꝫ dicitꝰ astrologia: silr armonica sonora ⁊ armonica mathematica: vtraqꝫ dr armonica.

Amplius aũt: cũ subiectũ scientie subalternate nõ recipit predicationẽ subiecti sciẽtie subalternantis: tunc nõ cõicant vtreqꝫ in noĩe scientie superioris: sicut armonica nõ dicitꝰ arithmetica: subiectũ n. arithmetice est numerus simpliciter fm q2 receptibilis dispositionũ absolutaꝝ ⁊ nõ ad aliud dictaꝝ: cũ autẽ cum numero contiũguntur dispositiões ad aliud dicte ⁊ fit ex eis vnum compositũ iam constituitꝰ subiectũ musice: nõ n. est subiectũ musice cui accidit relatio sed compositum ex numero ⁊ relatiõe: ⁊ de hoc composito nõ p̄dicatꝰ numerus: quia pars ñ p̄dicatꝰ de suo toto. Cõtra: hec propositio est vera: numerus sonorus ẽ numerus: pariter ⁊ ista: numerus est numerus sonorus ergo ⁊ pars de toto ⁊ totũ de parte predicabitꝰ: quinimo ẽ regula gñalis: totum predicatꝰ de parte in modo ⁊ pars in modo de toto. Quapropter dicendũ est subiectũ arithmetice nõ predicari de subiecto musice: nam numerus subijcitꝰ considerationi arithmetici quatenus receptibilis ẽ dispositionum absolutarũ. numerus aũt relatus subiectũ est musice: fm ergo Lyncoñ. ẽsꝫ iuenitꝰ armonica sonora: armonica mathematica: musica ⁊ arithmetica: que oẽs discipline d̃ numero determinant.

Item dicit: scientia inferior semper addit cõditionẽ per quã appropriat sibi subiectũ ⁊ passiones superioris sciẽtie: ⁊ sunt in conclusiõe scientie subalternate sicut nature due: natura. s. quã accipit a superiori ⁊ natura propria quã supaddit: proprij itaqꝫ supadiecti causas nõ dicit scientia supior ⁊ qñqꝫ eas causas dicit sciẽtia iferior ⁊ quãdoqꝫ nõ: illius vero qđ accipit scientia inferior a superiori cãs dicit scientia superior: vnde cõclusionis in scientia subalternate appropriate causas dicit sciẽtia subalternans nõ in se sed in suo vniuersali: nõ. n. ẽ conclusio scientie inferioris in sciẽtia superiori nisi sicut in suo vniuersali: propter hoc ipsi mathematici multotiens noscũt propter quid cõclusiõis inferioris scientie: nec tamẽ nouerunt quia: q2 nõ noscunt cãm conclusiõis in se sed in vniuersali ⁊ ex parte ea q̃ mathematicũ est. In sũma me resoluo ad hoc: scientia pure mathematica quantitatẽ continuaꝫ ⁊ discretã preter qualitatẽ sensibilẽ speculatꝰ. Geometer continuã. Arithmeticus discretaꝫ prosequitꝰ. Philosophus nãlis naturatũ considerat primaria intentione quatenus includit principia qualitatũ sensibiliũ que sunt materia ⁊ forma: quantitatẽ vero complectitꝰ secundario in habitudine ad motũ ⁊ qualitates quas fundat. At intentio artificis medij. i. astrologi: musici ⁊ pspectiui p se ⁊ primo fertur super quantitatẽ: secundario super qualitatem sensibilẽ. Ecõtra ẽ de scientia naturali que p se primo fertur super qualitatẽ sensibilẽ: secundario sup quantitatem: ⁊ hec est cã q2 scientie medie magis censentꝰ ma

thematice q̄ naturales: tum q2 subalternātur mathematicis illis q2 modus procedendi in illis est magis mathematic⁹ q̄ nālis: sepe nāq3 astronomus per mediū pure mathematicū ↄclōnes deducit astronomicas. 2. celi. 57.

Digressio

Contra propositiones approbatas insurgūt nō nulle tractāde difficultates. In primis phs solū facit mentionē de demonstratōe q2 ⁊ pp quid. Auerrois aūt prohemio primi physicoꝝ ⁊. 2. celi. 35. fatetur demonstrationē q2 i demonstratōez cause tantū ⁊ demonstrationē cause ⁊ esse: ergo. Item: demonstratio qua ostendit scōa passio de subiecto p diffinitionē subiecti nō est pp quid: q2 nō per imediata: nec est demōstratio q2: vt ↄstat: ergo. Iterū: eadē ↄclusio percipit notitia q2 ⁊ notitia pp quid ergo notitia q2 ⁊ notitia propter quid sunt eiusdē rōnis ergo ⁊ demōstratio q2 ⁊ demōstratio pp quid erūt eiusdē rationis. Solutio est: satis ē intentioni Aristo. presenti capitulo asserere demonstrationē q2 ⁊ demonstrationē pp qd: cū mediū demonstrationis sit aut cā proxima ⁊ adequata: aut non. i. effectus aut propinqu⁹ aut remot⁹ ⁊ cā remota. At Cōmentator vlteri⁹ considerauit: si erat cā: aut illa erat latētior apud nos: aut erat nobis ⁊ nature magis cognita. Amplius passiones subiecti vni⁹ vel imediate fluant a principijs subiecti vel ordine quodā de subiecto resolubili demonstrāt p diffinitiōez subiecti. Teneo ēt notitias q2 ⁊ pp qd de eadē ↄclusione alterius esse rōnis: media nāq3 alteri⁹ ⁊ alterius rōnis gignūt notitias alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rōnis vñ lʒ a causis diuersarū rōnū prouenit aliqui effectus eiusdē rōnis: a quibuslibet tamē oriunt effectus diuersarū rationū: non apparet aūt qui effectus diuersi proueniant ex medijs diuersis nisi sint assensus vel habit⁹ illis medijs conformes: ideo ⁊c̄.

Rursus ceteris relictis videt q̄ scientia subalternata non sit sciētia: cum eius subiectum sit termin⁹ cōplexus: constat aūt terminū cōplexū non posse habere rōnem subiecti intelligibilis respectu predicatoꝝ primi modi: nec scibilis respectu predicatorum secūdi modi: siue nāq3 sit cōplexū ex genere ⁊ differentia: siue ex subiecto ⁊ passione: siue ex subiecto ⁊ accidente: minime pōt subire rōnem subiecti scibilis. Solutio est: scientia subalternans est illa que ministrat alteri principia ⁊ aliquid subiecti: subalternata ab alia suscipit subiectū addita conditione accidentali. vulgatissimū. n. est subiectū scientie subalternate debere esse cōpositum ex subiecto sciētie subalternātis ⁊ dña accidētali: vñ visualitas coniūcta linee trahit lineā ad considerationem perspectiui: ⁊ celitas addita magnitudini eā cōducit ad cōsiderationem astrologi: ⁊ sonoritas numero copulata ipsum coarctat ad musicā facultatē. Et inferat corolarie scientiā de subiecto ⁊ predicato inferiorib⁹ nō subalternari scientie tractanti de subiecto ⁊ predicato superioribus: īferioritas eiʒ ⁊ superioritas excludunt a rōe subalternationis: colliget mox sciētiam subalternatā non esse scientiam fundamētis assignatis: sed bene ipsam esse notitiam euidētē ⁊ certā fatemur: minime tñ scientiā: dato etiā q̄ subiectū scientie subalternate ↄstitueret ex subiecto ⁊ passione: de tali nāq3 cōstituto nullū predicatum predicat p se: lʒ. n. ista: homo ē risibilis sit i scōo modo: nō tñ hec: homo risibilis est risibilis. Neq3 est putādū inter differētiam illam accidētalē ⁊ id cui additur per se fore vnionē in primo modo perseitatis: que enī in diuersis generibus cōprehendunt vnū esse nequeunt tali vnitate. Perspectiuus itaq3 considerat magnitudinem visibilē: visualitas aūt lʒ absolute sit passio demonstrata a nāli: prout tñ diuersimode imutat visus a quātoi q̄ diuersitas cōuenit quāto visibili nō pp aliquā diuersitatē coloꝝ: sed ex hoc q̄ ipsū visibile se hʒ alio ⁊ alio mō ad visū ↄsiderat a pspectiuo. Arithmetic⁹ numeꝝ absolute speculatur: musicus numerū sonoꝝ: ⁊ lʒ sonoritas absolute sit passio demonstrata a nāli: tñ vt ad eā sequunt diuersi modi imutandi auditū consideratur a musico: ⁊ hoc habet sonoritas vt est proportionalis: verum tales cōsiderationes nō faciunt vt pdicte facultates medie habeāt rationē scientie: quare ⁊c̄.

Caput. 12.

Igurarū autem magis scire faciens maxime prima ē. mathematice etenim scientiarū per hanc ferunt demonstratiões vt arithmetica ⁊ geometria ⁊ perspectiua. Et fere dicere ē quecūq3 propter quid faciunt speculationē. aut enim omnis aut sicut frequentius ⁊ in pluribus per hanc figuram que ē propter qd fit syllogismus: quare ⁊ per hanc erit maxime faciens scire propter quid speculari. Postea ipsius qōquidest est scientiam per hanc solā figurā venari possibile est. in media enim figura nō fit cathegoricus syllogismus sʒ ipsius quodqdem sciētia est affirmationis. in vltima fit qdē sed non vniuersaliter: sʒ quodquidest vniuersalium est. nō enim quodāmodo est animal bipes homo. Amplius hoc quidem illis nihil indiget. Ille autē per hanc densantur ⁊ augmentātur quousq3 vtiq3 ad immediata veniant. Manifestū igit qd maxime ppriū sciētie prima figura.

Presens caput duobus absoluatur documētis. Primum sit tale: figuraꝝ prima demōstrandis conclusionib⁹ est maxime idonea: tū quia mathematici ratiōes suas texunt sm primam figurā: tū quia ex demonstratiōe facta in prima figura pōt extrahi diffinitio: tū quia prima figura per se facit scire: alie aūt per hanc: cū oēs resoluantur in istā. Series aūt verboꝝ Aristotelis huiuscemodi ē: figurarum aūt magis faciens scire maximeq3 prima ē. i. primus modus prime figure est magis faciens scire q̄3 aliquis alius. figura. n. prima in primo modo maxie prima est: ⁊ conuenit demonstrationi ex parte qua est syllogismus. mathematice. n. scientiaꝝ. s. maxime pp certissimum quē habent modū procedendi rationes suas afferunt per primū modū prime figure: ⁊ fere ē dicere quecunq3 propter quid faciūt speculationē: aut. n. oīs aut sicut frequentius ⁊ in pluribus per hanc figurā qui est pp quid fit syllogismus: quare ⁊ per hanc erit faciens scire pp quid. i. per eām speculari. i. cognoscere. Sēsus ē: formantur primo modo prime figure oēs ratiōes que propter quid consideratione explicant: ⁊ dico inquit Lyncolniensis: solū iste modus facit hec: nō quia nūquā sʒ quia raro fit hoc per modū alium: possibile est. n. vt fit demōstratio pp quid in mō negatiuo: sed hoc fit raro.

Item

Item per primum modū prime figure pōt diffinitio investigari quę affirmative et universaliter predicatur de diffinito: ergo cū in media figura complexio negativa ōducat: in postrema particularis: per has nō poterit ɔcludi diffinitio de diffinito: ergo ipsi⁹ quod quid est scia syllogismo cōparabit affirmativo: solo itaqȝ primo mō prime figure pōt plane ois diffinitio veneri.

Amplius hec insuper figura secunde et tertie nō eget adminiculo: at contra ille egent prima: nāȝ demonstratiōes secūde et tertie figure per primā increscūt et coaugent: quousqȝ propositiones ad imediatas perducte sint. Sēsus est vt ait Lynconiēsis. prima figura per se facit scire: alie aūt per hanc: qr oēs resolvūtur in istam: et dico et ꝙ primus modus hui⁹ figure magisqȝ alius modus eiusdē figure facit scire: qr oēs per virtutē modi primi sunt necessarii cū reguleɫ primus modus imediatissime p dictū de omni: hec.n. regula est virtus necessitatis syllogistice: que vni et eidē eadē sunt sibiinvicē sunt eadem: et hec est maxime salvata in primo mō: et cōsequēter in oibus aliis modis tam affirmativis q̄ȝ negativis. hec aūt propositio Ari. alie figure densant p primaȝ donec veniant in imediata: nō est itelligenda de principiis imediatis ex qbus syllogizaɫ sed de cōplexione syllogistica p se nota et imediata: necesse est enīȝ ad hoc vt habeam⁹ ɔpletā scientiā: vt sit demōstratio ex principiis per se notis et imediatis et vt sit demonstratio in cōplexione syllogistica per se nota et imediata: qualis cōplexio tantū est in prima figura et maxie in primo mō: et in hanc cōplexionē imediatā reducūtur cōplexiones aliaꝝ figuraruȝ: et nō in principia imediata ex qbus syllogizaɫ. i. scda et tertia figure cū nō habeant evidentiaȝ in primā reducunɫ in qua evidētissima est illatio cōclusionis ex pmissis. Dicit Albertus alias figuras reduci p condēsationē: quatenus reducūtur in figuram imediatā que nullo indiget ad inferēdum: dicūtur reduci p rarefactionē quo ad reductionē particularium modoꝝ in modos vles prime figure et presertim in primū modū. Vel scda figura reducit densando: tertia augmentādo. i. qr pdicatuȝ ea rōne qua predicatū cōius est subiecto. Scda figura efficiɫ pria: si pdicatū fiat subiectū .i. magis cōe minus cōe ergo p cōdensationē scda figura reduciɫ in primā. Tertia figura efficiɫ pria: qn subiectum fit predicatū. i. min⁹ cōe magis cōe ergo p auctionem. i. dilatatiōeȝ. Vel ppositio mediata vlis affirmativa: veluti est ista: ois homo est substātia: non pōt reduci ad imediataȝ nisi densando. i. ascēdendo et cōponendo: vel augēdo. i. descēdendo et dividēdo: his itaqȝ constat primam figuram demonstrandis cōclusionib⁹ maxime esse idoneum.

¶ Sicut aūt esse. a. in. b. cōtingit individualiter: sic et nō esse cōceditur. Dico aūt individualiter esse aut nō esse eo ꝙ non est eorū medium. Cum igitur aut. a. quideȝ aut. b. in toto quodā sit aut ambo nō contingit. a. in. b. primo nō esse. Sit eniȝ. a. in toto. c. ergo si. b. nō est in toto. c. potest enim. a. esse quideȝ in quodam toto sed. b. nō esse in hoc. erit syllogism⁹ ꝙ nō sit. a. in. b. Si enim in. a. quidē omni est c. in. b. aūt nullo est. in. b. nullo est. a. et hoc per mediū. c. Similiter aūt est et si. b. in toto quodā est vt in. d. d. aūt in oi. b. est. a. aūt in nullo b. erit p syllogismū. Eodeȝ auteȝ mō demonstrabiɫ et si vtraqȝ i toto quodā sit. Quod aūt cōtingit. b. nō esse in quo toto est. a. aut iteruȝ a. in quo est. b. manifestū ex coordinatōib⁹ est quecūqȝ nō cōmutanɫ adinvicē. Si. n. nihil eoꝝ que sunt in. a. c. d. coordinatione de nullo predicentur que sunt in. b. e. f. a. autem in toto. p. sit ordinatione existenti: manifestum ꝙ b. non erit in. p. cōmutarētur enim coordinationes. Similr aūt ē et si. b. in toto quodā est. Si vero neutruȝ sit in toto nullo. Non est autem. a. in. b. necesse est individualiter non esse. Si. n. erit medium necesse est alteruȝ ipsoruȝ in toto quodaȝ esse. aut enim in prima figura aut in media erit syllogismus. Si igitur i prima figura. b. erit in toto quodā: affirmativam enim ad hanc oportet fieri propositioneȝ. Si vero in medio quecunqȝ cōtingit: ad vtrūqȝ enim posito privato fit syllogismus. Cū auteȝ vtraqȝ negativa sit nō erit. manifestum igitur est ꝙ contingit aliud in alio non esse individualiter. et quando contingat et quomodo diximus.

¶ Secundū documentū sit tale. Nō solū affirmative inveniūtur imediate sed et negative alique habentur. eque n. imediate sunt omnes que syllogismo confirmari non habent: negative mediate syllogizari possunt: non autē negative imediate. Induxit vero hoc documentū ne qs putaret nō dari negativā necessariā imediataȝ ex hec ꝙ superius fecerit dūtaxat de ppositione affirmativa imediata: mentionē. Dicit Lynconiēsis. Intēdit Ari. explanare ex quibus et qualiter accidat nobis ignorantia circa ea que veniūt in demōstrationē: et quia ad ostensionē huius rei indiget suppositione huius. s. ꝙ sicut ē ppositio affirmativa imediata: sic est negativa imediata. prio ostēdit quādo et quo modo cōtingat negativā esse imediatā: et hoc totū est de complemento bonitatis et ornatus huius scientie et nō de substātia ipsius. Series aūt verborū Ari. talis est: sicut cōtingit predicatū inesse subiecto individue. i. primo et imediate: sic et nō esse cōceditur. i. predicatum separatur a subiecto nullo medio intercepto: dico autem individualiter esse aut nō esse: cū nihil est eorū medium probandi predicatū de subiecto. cū igiɫ aut. a. i. predicatū: aut. b. i. subiectū est i aliquo toto: aut ambo sunt in aliquo toto: nō contingit predicatuȝ esse in subiecto imediate: diciɫ aūt subiectū esse in toto. i. in predicato qd vniversaliter inest: et i toto nō esse. i. in pdicato qd vniversaliter nō inest. Et ponatur primo. a. predicatū in toto. c. i. ois albedo est qualitas: ergo si. b. subiectū nō ē in toto. c. i. nulla substātia est qualitas: ergo cōcludeɫ nullum. b. esse. a. i. nullaȝ substantiā esse albedinē: ergo hec ppositio: nulla substantia ē albedo: est mediata et pbata per mediū qd est qualitas. Silr aūt si. b. subiectū sit i toto in quo nō sit. a. vt in. d. et formeɫ iste syllogismus: nulla qualitas est substātia: ois homo est substātia: ergo nullus homo est qualitas. Et idē est demonstrandi modus: cū vtrūqȝ et predicatū et subiectū est in aliquo toto in quo toto nō est alterū nō removeɫ imediate predicatum a

subiecto: veluti est ista: nullus homo ē albedo: iste ergo tres ppositiones sunt mediate: nulla substantia est albedo: nullus homo est qualitas: nullus homo est albedo: id ita esse manifestū est ex ordinatiōe earum rez que nō miscētur adinuicē. nam si nihil eoz que sunt in eadez serie. a. c. d. de nullo predicant eorū que sunt in serie. b. e. f. ⁊. a. est in toto. p. ergo. b. nō erit in tali ordinatiōe. Similiter aūt est de. b. ⁊ eius ordinatiōe: nā nisi sic: cōmiscerentur series: sunt aūt pūta impmixta. Ordo aūt predicati fit: substātia: aiatū: aial: hō. ordo subiecti: qualitas: habitus vel scientia: musica. Amplius cum predicatū subiecto nō inest: ⁊ neutrū sit in aliquo toto talis ppositio erit negatiua imediata. nam si erit mediū: necesse est alterz eorū in aliquo toto esse: ⁊ sic aut fiet syllogismus in prima: vt si. b. subiectū sit in aliquo toto: minor. n. in prima figura opus est vt sit affirmatiua: aut in secūda: ⁊ ita vtrūius ⁊ subiectum ⁊ predicatū cōtingit esse in toto: nam in secūda figura vtraqz premissarū indifferēter pōt esse negatiua. Propositiōes itaqz negatiue in qbus genus generalissimum vnius ordinationis remouetur a genere generalissimo alterius coordinatiōis sunt imediate: nam in talibus vterqz terminus ab altero citra mediū remouet.

Digressio.

Contra ea que hic affirmant propono in primis hanc cōsequētiam: subiectuz ⁊ predicatum istius ppositiōis: hō nō est animal: sub aliquo genere locant: ergo illa ppositio nō est imediata. similr ⁊ ista; nullus hō est rōnalis. Item: hec ppositio: nullū rōnale est irrationale: est imediatissima cuius nihilomin⁹ extrema in eodē genere ponunt. Solutio est: dico pmo has ppositiōes: hō nō est aīal: nullus hō est rōnalis: fore nec mediatas nec imediatas: cū sint false. Dico scdo: hec ppositio: nulluz rōnale est irrationale: est qdem imediata. similiter ⁊ ista: nulla albedo est nigredo: quāuis extrema sub aliquo toto cōprehēdant: nam fm intentionem Aristotelis illa ppositio erat negatiua mediata: cui⁹ alterum extremū sub vna erat serie sub qua alterum nō cōtinebat: vnde iste tres ppositiōes cōstitute sunt palam mediate: nulla suba est albedo: nullus hō ē qualitas: nullus hō est albedo: nam prefate ppositiones p mediū suptus aut ad subiectū aut ad predicatū cōiunci possunt.

Amplius hec ppositio: nullla quātitas ē qualitas: nō vr esse imediata: tuz qz extrema cōprehendunt sub noīe entis ⁊ noīe accidētis: tum qz pōt pbari p mediū conuertibile cū altero extremoz. Itez termini diuersoz pdicamētoz pnt inuicē coadunari in veris ppōnib⁹: naz ad iterrogatiōez factā p aliqd interrogatiuū de prima suba lz rñdere p terminos pdicamentales. 7. methaphisice. 2. Solutio est: dico pmo: lz ens ⁊ accidens sint cōiora qualitate ⁊ quātitate: p hm dt tn cōiora non lz pdicta ppositio vere syllogizari: cum sit p se nota. Dico scdo: prefatā ppositionē nō posse pbari p mediū ɔuertibile cū altero extremoz: ⁊ p diffinitiōez: naz talis pbatio nō est valida: cū mediū in pposito Ari. debeat esse superi⁹ ad alterū extremoz. Dico tertio: in generib⁹ accidētiū inueniunt ɔcreta p se ⁊ abstracta reductiue: quaten⁹ p ipsa satisfacim⁹ ad interrogatiōez factaz p aliqd interrogatiuū de pma substātia: at i ipsis generib⁹ repertunt abstracta p se ⁊ ɔcreta reductiue: inquātuz termini vni⁹ predicamēti remouent a terminis alterius predicamēti: ergo ppositiones ille negatiue cēsende sunt imediate in qbus remouet genus generalissimuz vni⁹ ordinis a genere generalissimo alterius.

Capit. 13.

IGnorantia autē non fm negationem sed fm dispositionem dicta est quidez per syllogismum facta deceptio. Hec autem in his que sunt primo aut non sunt: contingit dupliciter. aut enim cuz simpliciter esse accipiat vel nō esse. aut cū per syllogismum accipiat opinionez. Simplicis igitur opinionis simplex deceptio: sz que est per syllogismū plures sunt.

Sententia generalis hoz capitū in quibus de syllogismo ignorantie opposito dmōstrationi tractat: necnō ⁊ de finito dmonstrationū progressu ɔsistit in hoc. Ignorantia negationis fit vno modo: dispositionis vero pluribus ɔmittitur modis. Uniuersalis affirmatiua falsa potest quidem colligi ex duabus falsis in toto ⁊ parte: ⁊ maiore falsa: minore vera. Uniuersalis negatiua falsa cōcluditur ⁊ in prima figura ⁊ secūda ex falsis in toto ⁊ parte: ⁊ altera vera ⁊ altera falsa: ⁊ prefate ppositiōes syllogizari possunt ⁊ per mediū propriū ⁊ per mediū nō propriuz: ⁊ fit hic mentio dūtaxat de syllogismo mendacij. i. peccante in materia. nam de peccante in forma hoc est de paralogismo agitur in libris elenchoz. Mox ostendit phs: si sensus a natura deficit ⁊ scientiā propriorū sensibiliū illi⁹ deficere: vnde nulla forma est in intellectu quin pri⁹ fuerit in sensu: cū. n. non possit esse transitus ab extremo ad extremū absqz medio: ⁊ forma in re habeat eē valde corporale: ab illo ad esse abstractū conduci nō poterit nisi p certa determinataqz media ⁊ presertiz p esse sensata que habet forma in sensibus. Patefacit deinde Aristo. in demonstrationibus nō esse processum infinitū: determinatis nāqz extremis nequeūt media esse infinita: predicata quoqz quidditatiua nō possunt hre ratiōe infinitatis: sed ea esse finita oportet. Tandē concludit phs propositiones affirmatiuas mediatas reduci ad imediatas si sumatur aliquod qd pmus predicet de subiecto qz predicatum illius ppositionis. Propositio aūt negatiua mediata efficitur imediata capiendo mediū a quo pmo remoueatur altera extremitatū. Colligūtur itaqz ex his capitulis duo generalia documenta. Primū est tale: oē infinitum fm qz infinitū est ignotū: qua vtitur physosoph⁹ naturalis primo physicoz. 35. Scdm est tale: predicatio est duplex: fm accidens seu fm cursuz nō naturalē: ⁊ per se seu formalis ⁊ fm cursum nature. dicit predicatio fz accidens quādo subijcitur qd debet predicari ⁊ predicat qd debet subijci. predicatio vero formalis ē cuz subijcit qd iure subijci debet: ⁊ predicat id qd habet ratiōnē forme. Uerum cū hec que hic tractātur nullius fere sint momenti satisfecisset sentētia generalis dcā: nisi iuniores me promouissent ad sententiā horū capitū particularē explicandam: nam putabā me vobis offensionē inferre in psequēdo ea que ab Aristotele hic enarrātur quapropter vt iunioribus mos geratur: dico qz series verboz Aristo. multis absoluenda est documētis.

Primum sit tale. Ignorantia dispositiōis seu affectionis quedā simplex est: qdaz multiplex ac composita. ignorātia non negationis sed fz dispositionē dicta est deceptio quedā que per syllogismū efficitur: verū hec affectionis ignorantia solet dupliciter

accidere

accidere circa ꝓpõnes medio vacantes vel nõ vacantes affirmatiuas vl' negatiuas. nã aut accidit talis ignorãtia simplr aut p rõcinationẽ: simplicis opiniõis ⁊ existimatiõis simplex ẽ error ⁊ deceptio: ei⁹ aũt q̃ p rõcinatiõez ⁊ syllogismũ efficit deceptiões ac ignorãtie plures erunt.

Est aduertẽdũ: de ignorãtia hic tractari ob id qð supra capite. 10. qõez itroduxerat d' sillogismo ignorãtie. Latini voluẽt post tractatũ d' syllogismo dẽatiuo p quẽ scia acqrit agẽdũ eẽ de syllogismo: quo qdẽ in nobis error scie cõtrarius aggenerer.

Themistius igit: due sũt spẽs iperitie. Una cũ alicui⁹ rei penit⁹ rudes ignariqȝ sum⁹: vt pueri q vãnt i cunis hñt ignorãtiã negatiõis oĩuȝ sciaȝ: atqȝ hec nobis dimittẽda ẽ: nihil. n. ꝯtẽplatiõis artificiose i ea cõperias. Altera spẽs iperitie ẽ q̃ affectiõis vocat: cũ qs rudis qdẽ nõ ẽ sȝ falsaȝ ei⁹ rei sciaȝ obtinet: ⁊ dr iperitia hec affectiõis: qr cũ ꝯtigit aiũs ꝑsuasione q̃dã affect⁹ ⁊ format⁹ vr: putat. n. se id scire qð nescit iccirco appellat praue affect⁹ dispositusqȝ circa sciam: hec igit iperitia aut ꝓpõnũ fit imediatarũ aut eaȝ q̃ per aliqð mediũ pñt offendi: in vtroqȝ genere bipertita ẽ. nam aut p syllogismũ ꝯtingit aut p simplicẽ apphẽsionẽ ibi dr: vt triãgulũ duos rectos ãgulos nõ hẽre: aut dyametrũ cõmẽsurabilẽ eẽ cũ costa. nã in his ẽt sine syllogismo corruere possum⁹. q̃lis. n. in sensu error: allucinatio ⁊ obauditio ẽ: talis i mẽte apphẽsio ⁊ opinatio falsa ꝯsurgit: solem⁹ ⁊ rõne aliq̃ mẽtita captiosaqȝ decipi: atqȝ hr varijs ⁊ plusculis mõis ꝯtingit. nã ⁊ syllogismoȝ forme multiplices sunt eoȝ ꝑcipue q palogismi dicunt i quos facile fit quẽ collabi. Ignorãtia ergo distribuit i ignorãtia negatiõis ⁊ affectiõis. Et ea q̃ ẽ affectiõis in simplicẽ ⁊ multiplicẽ. Cõtra: ignorãtia simplex ẽ absqȝ rõcinatiõe: g̃ nõ ẽ ignorãtia dispõis: q̃ nihil aliud ẽ q̃ȝ deceptio scẽ p syllogismũ. Solutio ẽ: ignorãtia affectiõis ẽ deceptio scẽ: vel q̃ fieri põt p syllogismũ. Ampli⁹ dicit Lynconiẽsis: Aristoteles dicit q ignorãtia q̃ ẽ deceptio scẽ p syllogismuȝ põt accidere sine syllogismo: sȝ sciẽdũ q nõ intẽdit dicẽ p hũc sermonẽ nisi q ignorãtia q̃ ẽ opinio erronea q̃lis vt frequẽti⁹ ⁊ maxĩe accidere solet p syllogismũ: accidit q̃nqȝ p syllogismũ ⁊ q̃nqȝ sine syllogismo. Albert⁹ putat diffinita eẽ ignorãtiã de q̃ habẽdus erat sermo in pcessu hoꝝ capitũ: tractãdũ ãt erat d' ignorãtia acq̃sita p rõcinationẽ ⁊ nõ de illa q̃ ꝓpteruitã ⁊ iepnitudinẽ ꝯplonis accidit: ⁊ ita ñ ẽ idẽ diffinitũ ⁊ diuisuȝ: sȝ iõ fuit scẽ illa subdiuisio vt seiũgeret alterũ mẽbrũ a mẽbro intẽto ab Aristo. Itẽ cũ ignorãtia dispõnis sit qd positiuũ quã itellect⁹ deponat in acq̃sitiõe veritatis: alterabit itellect⁹ corruptiue: veluti ⁊ aq̃ corruptiue patit dũ suscipit caliditatẽ ab igne ⁊ ãmittit fridditatẽ. Solo ẽ: corruptio alicui⁹ positiui: necessario tñ req̃sita arguit alterationẽ corruptiuaȝ: mõ dũmõ pcedat sciaȝ ignorãtia vl' negatiõis vl' affectionis sat ẽ: ⁊ ꝓpterea itellect⁹ nõ alterat corruptiue sed ꝑfectiue dũtaxat.

Nã sit. n. a. i nullo. b. idiuidualr: igit si syllogizaret. a. eẽ i. b. mediũ accipiẽs. c. decept⁹ erit p syllogismũ. Cõtingit qdem igit vtrasqȝ ꝓpões falsas: ꝯtigit aũt alterã tm̃. Si. n. nec a. in nullo. c. erit neqȝ. c. i nullo. b. accepta autem sunt ecõtrario vtraqȝ: vtreqȝ erunt false. Põt aũt sic se hr̃e. c. ad. a. ⁊ ad. b. vt q. c. neqȝ sub. a. sit: neqȝ vlr in. b. b. qdẽ ipossibile eẽ est in toto aliquo. Primũ eĩȝ dictũ ẽ in ipo. b. nõ esse. a. a. aũt nõ necesse ẽ oĩb⁹ que sunt. c. iesse vlr. quare vtreqȝ false sunt. Sȝ alterã ꝯtingit verã accipe: non tñ quãlibet ꝯtingentiũ: sed q̃ est. a. c. nam. b. c. ꝓpõ semp erit falsa. ꝓpter id q. c. in nullo est. b. sȝ q̃ est. a. c. põt. vt si. a. i. b. ⁊ in. c. idiuidualiter est. cũ eĩm ꝑdicetur idem primũ de plurib⁹ neutruȝ in neutro erit. Differt aũt nihil neqȝ si nõ indiuidualr isit. Ipsi⁹ qdẽ igit eẽ deceptio p istã figurã ⁊ sic fit solũ. Nõ eĩȝ erit in alia figura ipsi⁹ eẽ syllogism⁹.

Scdõȝ documentũ sit tale. Uĩis affirmatiua imediate ⁊ mediate falsa syllogizabilis ẽ dũtaxat i pꝛia figura p̃missis existẽtib⁹ falsis in toto ⁊ in pte ⁊ maiore vera ⁊ minore falsa: ⁊ erũt ꝑfati syllogismi syllogismi ignorãtie q vtraqȝ ꝓpõne aut altera q̃olibȝ falsa falsuȝ colligũt. Dicit ergo phs: nã sit. a. in nullo. b. idiuidue ⁊ sine medio i. a. nulli. b. cõpetat sine medio: vt dicẽdo: nulla q̃litas ẽ sba: si igit q̃spiam ꝯcludat oẽ. b. eẽ. a. sumpto medio. c. decept⁹ erit sane p rõcinatiõeȝ: atqȝ fieri põt vt ambe ꝓpositiões sint false: ⁊ ẽt altera tm̃: naȝ si nulli. c. insit. a. ⁊ nulli. b. insit. c. cũ sumpta eẽt vtraqȝ ꝓpõ in syllogismo ignorantie ꝯtio mõ: ambe ꝑmisse sine dubio erunt false fieri nãqȝ pt vt. c. sic se hẽat ad vtrũqȝ extremũ: vt neqȝ subijciat. a. neqȝ vlr ꝯpetat ipsi. b. etenĩȝ fieri nõ põt vt b. in toto quopiã sit: qñ qdẽ dictum ẽ. a. priꝰ remoueri ab ipso. b. ⁊ nõ necesse ẽ. a. inesse oibus his que sunt. c. vlr: quare vtreqȝ ꝓpões false sunt: formet iste syllogismus: oĩs linea est substãtia: oĩs qualitas est linea: ergo oĩs qualitas substantia.

Item fieri quoqȝ põt vt altera vera sumat: nõ tñ vtrauis sȝ. a. c. i. maior ꝑmissa: nã. b. c. i. minor semp erit falsa: qr. b. nõ ẽ in aliquo toto: sȝ. a. c. vera eẽ põt: veluti si. a. sine medio ꝯpetat ipsi. c. non cõpetat aũt ipsi. b. prio: naȝ cũ primũ idẽ de plurib⁹ hoc modo ꝑdicet: neutrũ erit in altero. i. si. a. ꝑdicet de. c. ⁊ remoueat prio ab ipso. b. neqȝ. b. inerit. c. neqȝ. c. inerit. b. nã si oẽ. b. vl' aliqð. b. eẽt. c. cuȝ oẽ. c. sit. a. oẽ. b. vl' aliqð. b. esset. a. ꝯ hypotesiȝ. Silr neqȝ oẽ vl' aliqð. c. ẽ. b. naȝ cũ oẽ. c. sit. a. si oẽ vel aliqð. c. ẽ. b. aliqð. b. eẽt. a. ꝯ hypotesim. ordinet iste syllogism⁹: oẽ corp⁹ ẽ sba: oĩs q̃litas ẽ corp⁹: ergo oĩs q̃litas ẽ substãtia: neqȝ refert si ponat. a. nõ inesse. b. sȝ nõ idiuidue: eius sane qð ẽ oĩ. b. iesse. a. p vtrãqȝ falsaȝ: aut altera solũ vera fit deceptio: ⁊ hr mõ solũ: nã vlis affirmatiua nõ ꝯcludit nisi in prio mõ pꝛie figure. Ecce hi sũt syllogismi: oĩs linea ẽ color: oĩs dulcedo ẽ linea: g̃ oĩs dulcedo ẽ color. Itẽ: oĩs nigredo est color: oĩs dulcedo ẽ nigredo: ergo oĩs dulcedo ẽ color. Et ẽ ꝯsiderãduȝ q vlis affirmatiua mediate falsa potest colligi maiore falsa ⁊ minore vera: vt pȝ hoc exẽplo: oẽ aial est albedo: oĩs hõ ẽ aial: ergo oĩs hõ ẽ albedo. hec de secũdo documento.

Que ꝟo ipsi⁹ nõ ẽ in pꝛia ⁊ media figura est. Primũ qdẽ igit dicamus quot modis in pꝛia figura ⁊ q̃uo se hñtib⁹ ꝓpõnib⁹ ꝯtingit. Cõtingit qdeȝ igit vtrisqȝ falsis: vt si. a. in. c. ⁊ in. b. sit indiuidualr. Si enim accipiat. a. in. c. nullo. c. aũt i oĩ. b. false sunt vtreqȝ ꝓpões. Cõtingit aũt ⁊ altera falsa: ⁊ hac quacũqȝ cõtingẽte. põt eĩȝ q̃ ẽ. a. c. veram eẽ. que vero est c. b. falsaȝ. sed que est. a. c. veram. quoniã non

oībus que sunt inest.a.sed que est.b.c. falsa: qm̄ impossibile est esse in.b.c.in quo nullo est a. Non eīz vera erit que est.a.c. ppositio. fiet aūt ⁊ si sint vtreqꝫ vere cōclusio erit vera. Sꝫ que est.c.b.cōtingit veram esse cum altera sit falsa: vt si.b.⁊ in.c.⁊ in.a.erit: necesse est enim alterū sub altero esse: quare si accipiat.a.in nullo.c.eē falsa erit ppositio. Manifestū igit est: qm̄ ⁊ cuꝫ altera falsa sit ⁊ in vtrisqꝫ falsus erit syllogismus. Sed in media quidē figura vtrasqꝫ ppositiones totas falsas esse nō ꝯtingit. Cum eniꝫ.a.in omni sit.b. nihil est accipe qd̄ in altero qdeꝫ omni: in altero vero nullo erit. Opꝫ aūt sic accipere ppositiones: ⁊ ꝙ in hō qdē sit: in hoc aūt nō sit: si vere erit syllogismus. si igit accipiant sic false: manifestū est ꝙ cōtrarie ⁊ ecōtrario se habebunt. hoc aūt impossibile est. In quodam autē nihil prohibet vtrāqꝫ falsam esse vt si.c.in.b.⁊ in.a.quodam est. Si eniꝫ.c.qdeꝫ in.a.omni accipiat esse.in b.aūt nullo esse false quidem vtreqꝫ ppōnes non tamē tote sed in quodam.⁊ ecōtrario aūt posito priuatio. Similiter aūt ⁊ alteraꝫ eē falsaꝫ ⁊ quālibet ꝯtingit. qd̄ eniꝫ in.a.omni ⁊ in b.est. Si igit accipiat in.a.quideꝫ toto eē.c.in b.aūt toto non eē que quidē est.c.a.vera erit. sed que est.c.b.falsa. Iteruꝫ qd̄ in.b.nullo est neqꝫ in.a.oī inerit. Si eīz ⁊ in.a.est ⁊ in.b.sed nō erat. Si igit accipiat.c.in toto qdē.a.iesse b.aūt nullo.b.c. ppositio vera erit. Altera āt falsa. similiter autē fit transpositio priuatiuo. Quod eīz in nullo est.a.neqꝫ in.b. nullo erit. Si igit accipiat in toto qdē.a.nō eē in.b.aūt toto esse que qdem est.a.c. ppositio vera est: altera aūt falsa. Et iterū quod in oībus.est in nullo accipere.a.nō eē falsuꝫ est. Est enim necesse si in omni.b.⁊ in quodā.a.eē. Si igitur accipiat in omni.b.eē.c.in.a.aūt nullo: q̄ qdē est.c.b.vera est: que aūt est.c.a.falsa. Manifestum igit ꝙ vtrisqꝫ falsis ⁊ altera tantum erit syllogismus deceptiu⁹ in indiuiduis.

Tertiū documētuꝫ ē tale. Propō vlis negatiua imediate falsa in p̄ia ⁊ scd̄a figura deduci pōt: at ī p̄ia figura syllogism⁹ īptne īuenit ⁊ ābab⁹ pmissis exn̄tib⁹ falsis: ⁊ altera ppōne soluꝫ falsa: vtrauis ea sumat: in scd̄a aūt figura: vt tote qdē ppōnes ambe sint false fieri neqt. Dicit ergo phs: q̄ vero ē er⁹ nō eē.i. deceptio q̄ ē ppōnis negatiue in prima ⁊ scd̄a fit figura: atqꝫ primū dicamus quot modis ⁊ quo mō sese hn̄tib⁹ ipsis ppōnibus fit in prima figura: ꝯtigit igit vt ambe false ppōnes sumant: veluti si ipsuꝫ.a.tam.c.q̄ꝫ.b.sine medio cōpetat: nam si accipiatur: nullum.c.est.a.⁊ omne.b.est.c.erit vtraqꝫ propositio falsa: ⁊ formetur talis syllogismus: nulla nigredo ē color: oīs albedo est nigredo: ergo nulla albedo est color. Fieri quoqꝫ potest vt altera propositionum vtrauis falsa sumatur. nam potest.a.c.quidem vera esse c.b.falsa: sed que est.a.c.idest nullum.c.est.a.vera erit: si omnibus que sunt.c.non insit.a.at hō: omne.c.ē.b. ē falsa: tū quia fieri nequit: vt.c.cui ipsum.a.nulli competit: ipsi competat.b.nam.a.c.propositio nō foret vera: tum quia si ambe sint vere: erit ipsa cōclusio vera: ⁊ sic non esset syllogismus ignorātie: formet aūt huiuscemodi syllogismus: nullus sapor ē color: oīs albedo ē sapor: ergo nulla albedo est color.

At.c.b.i.minor vera esse potest: altera sumpta falsa: vt si.b.sit in toto.c.⁊ in toto.a.nam necesse erit aliorū sub altero esse. texitur aūt hoc pacto syllogismus: nulla qualitas est color: omnis albedo est qualitas: ergo nulla albedo est color.

In figura aūt secunda vt tote quidem propositiones ambe sint false fieri nequit. nam si omne.b.sit.a.nullum mediū sumi poterit qd̄ alterī cuilibꝫ: alteri nulli cōpetet: oportet aūt ita sumere ppositiōes vt alteri quidem insit mediū: alteri vero nō insit: si in secūda figura ex toto falsis ratiocinatio fieri d̄beat: quod nequaquā fieri posse dictum est. naꝫ si fuerint tote false: ergo sue ꝯrie erūt vere: ex quibus colligitur nullū.b.esse.a.⁊ positū ē oē.b.esse a. hoc aūt īpossibile.

Uerū vtraqꝫ ppositiōe in parte falsa nihil obstare vt quin syllogismus ignorātie gignat ppositiōis negatiue false imediate: veluti si mediū.c.tā.a.q̄ꝫ.b.cuidaꝫ insit: tunc si.c.cuilibet quidem.a.nulli vero.b.dicat iesse: false quideꝫ erūt ambe ppositiōes non in toto sed in parte: erit idcirco ipertie syllogismus si maiorem ppositionē posueris negatiuā: hi sunt syllogismi: oīs sb̄a ē aīal: nullum corpus ē aīal: ergo nullū corpus ē substātia. Item: nulla substantia ē aīal: omne corpus est aīal: ergo nullū corpus est substantia.

Amplius: altera falsa: vtrauis ea sit efficit syllogism⁹ ignorātie: ⁊ primo maiore vera ⁊ minore falsa: oīs color est qualitas: nulla albedo est qualitas: ergo nulla albedo ē color. Rursus maiore falsa ⁊ minore vera fit syllogismus impertie: nullus color ē qualitas: oīs albedo ē q̄litas: ergo nulla albedo ē color.

Idē vtiqꝫ fiet ⁊ si versus maius extremū ppositioneꝫ negatiuā posueris. si.n.c.nulli.a.cōpetit: id ē t nulli competit.b.⁊ formet syllogismus talis ex maiore vera ⁊ minore falsa: nullus color ē substātia: oīs albedo ē substantia: ergo nulla albedo est color: Pōt ⁊ maior esse falsa ⁊ minor vera: oīs color ē substātia: nulla albedo ē substantia: ergo nulla albedo ē color. In summa resoluēdo ista tria documenta dico ꝙ circa ppōnes imediate falsas pōt fieri syllogismus deceptorius ⁊ ignorātie ex vtrisqꝫ propositionibus ⁊ altera solū falsa: tum in prima: tum in secunda figura.

Est aduertēdū. ppō vl' in toto falsa: cuius cōtraria vera est: ⁊ est propositio falsa pro singulis contentis sub subiecto: ea autē est vniuersalis in parte falsa: cuius ⁊ contraria falsa est: neqꝫ enim pro vniuersis falsa est: sed pro aliquibus ⁊ aliquibus nō. Et possunt he sumi regule ex his que Aristoteles docuit. Prima: cum predicatum cuipiam subiecto vlr iest: qcqd̄ vlr cōpetit p̄dicato: ꝯpetit ⁊ vl' subiecto. Secūda: quod a subiecto vniuersalr remouetur: nequit consentire cuilibet contentis sub predicato. Tertia: quod nulli predicato inest: nulli inest ⁊ subiecto. Quarta: quod omni subiecto inest: vt nulli insit predicato fieri non potest.

Caput. 14.

In bis aūt que non indiuiduа sunt cū qdez p ppriuз mediū fiat falsitatio syllogism⁹ īpossibile vtrasq3 falsas esse ppōnes sed solum que ē ad maius extremuз. Dico aūt ppriū mediuз p qd fit cōtradictiōis syllogismus. Sit.n.a ī.b. per mediū.c.qm igit necesse ē que ē.c.b.affirmatiuā accipi syllogismo feō: manifestū est q hec semp est vera. Nō.n.mutat sз que est.a.c. falsa. Cōuersa.n.hac cōtrario fiet syllogism⁹. Silr aūt est si ex alia coordinatiōe accipiatur mediū vt.d.quāuis in toto.a.fit z de.b. pdicatur oi: necesse.n.est q ē.b.d. ppōnē manereз alterā aūt cōuerti. Quare hec qdē semp vera: illa aūt semp falsa:z fere hmōi deceptio eadeз ē ei que fit per ppriū mediū. Si vero nō p ppriū mediū fiet syllogismus:cū.d.qdeз sub.a. fit mediū.in.b.aūt nullo ē:necesse ē vtrasq3 falsas eē. Recipiēde.n.vtriq3 sunt eecōtrario q3 se hēant ppōnes si debeat fieri syllogism⁹. Sic enim accepte vtreq3 fiunt false vt si.a. quidē ī toto.d.est.d.aūt ī nullo.b.cōuersus.n.syllogismus qdē erit z ppōnes vtreq3 false. Cū vero nō fit sub.a.mediū:vt.d.que quideз ē.a.d.vera erit:que vero ē.d.b.falsa:qz si eēt vera z cōclusio eēt vera:sed erat falsa. Sз p mediā figuram facta deceptiōe: vtrasq3 qdē non cōtingit falsas eē ppositiōes totas. Cū.n.fit.b.sub.a.nihil qdem cōtingit hoc quidē omni.in illo vero nullo esse: sicut dictum est prius. Altera vero potest eē falsa z quecūq3 cōtingit. Si eniз c.z in.a.z in.b.ē:si accipiat in.a.quideз esse: ī b.vero nō eē:q quidē a.c.vera erit: altera aūt falsa. Iterū siquidem in.b.accipiat.c.eē.in.a. aūt nullo:que quideз est.c.b.vera erit.altera aūt falsa. Si quidē igit fit priuatiuus syllogismus deceptiōis dictū est:quare z qn z p que erit deceptio. Si vero fit affirmatiu⁹ tūc p ppriū mediū īpossibile ē vtrasq3 eē falsas. Necesse.n.ē que ē hic manere:siqdē erit syllogismus sicut dictū est prius:quare a.c.semp erit falsa:hec aūt erit cōuersa. Silr aūt ē z si ex alia ordinatiōe accipiat mediū sicut dictū ē ī priuatiua deceptione:necesse ē.n.q qdē.d.b.manere. Cū vero fit nō per ppriū mediū siqdeз fit d.sub.a.nec qdē erit vera:altera aūt falsa. pōt eniз.a.ī plurib⁹ esse que non sunt sibiinuiceз. Si vero nō fit.d.sub.a.hoc quidē manifestū: qm semp erit falsa.affirmatiuū eiз accipitur. que quideз.d.b.cōtingit z verā esse z falsaз. nihil enim phibet.a.quideз in.d.nullo eē.d. autē in omni.b.vt animal:scia:musica. Non aūt iterum neq3.a.in nullo.d.neq3.d.in nullo b. Manifestū igit ē:qm cū nō fit mediuз sub a.vtreq3 pnt eē false:z quecūq3 ɔtigit. Quot qdē igit modis z per q pnt fieri scdm syllogismū deceptiōes z in his q sunt sine medio z in his q sunt p demōstratiōes manifestū est.

¶ Quartū documētū ē tale. Propōnes negatiue medio nō vacātes: pariter z affirmatiue p syllogismū ipitie cōcludi pnt: negatiue ī pria z scda: affirmatiue dūtaxat in pria. Dicit ergo phs: In his aūt q īsunt nō īdiuidue: aut nō insunt.i.in ppōnib⁹ affirmatiuis z negatiuis mediatis: cū p ppriū mediū in pria figura fiat falsitatio syllogism⁹: fieri nō pōt vt ppōnes ambe false sumant: sз ea tm ē falsa q ē ad mai⁹ extremū: id aūt appello mediū ppriū p qd fit is syllogism⁹ q syllogismo ignorātie aduersat: fit eiз.a.in.b.i.oē.b.ē.a.p mediū.c. qd supple sit coordinatiōis eoз: facto syllogismo peritie tali: oē.c.est a.oē.b.ē.c.ergo oē.b.ē.a.manifestū ē cū in syllogismo ipertie minor nō ɔuertat.i.nō demutet: ipa erit vera: sз maior erit falsa: nā illa ppōne oē.c.ē.a.ɔuersa ī suū ɔriū fit ignorātie syllogism⁹: syllogism⁹ in terminis notis erit tal: nullū aial ē substātia: oīs hō ē aial: ergo nullus hō ē substātia. Idē quoq3 efficiet z si mediū alia ex serie fuerit sumptū: ceu.d.cui oi insit.a.z ipз.d.de.b.oi pdicet: hmōi error ɔcurrit cū eo q p mediū ppriū efficit ac sere ideз ē: syllogism⁹ ē talis: nulluз risibile ē substātia: oīs hō est risibilis: ergo nullus hō est substātia.

Item cum texit syllogism⁹ ignorātie ī pria figura p mediū nō ppriū ad ɔcludēdū negatiuā mediate falsaз: vtrasq3 ppōnes falsas z alterā solū eē falsaз ɔtingit: si.d.subijciat.a.erūt ambe ppōnes false: at si.d. nō subijciat ipsi.a.maior erit vera: z minor falsa. hec cōstant his syllogismis: nullus lapis ē substantia: oīs hō ē lapis: ergo nullus hō ē sba. Itē: nulla albedo ē substantia: oīs hō est albedo: ergo nullus hō ē substātia.

Amplius cū p mediā figurā fit error: fieri nequit vt ābe ppōnes tote false sumātur: naз cū.b.subijciat.a.fieri nō pōt vt qcq3 vniq3 alteri cuilibet: alteri nulli ɔpetat: altera tn tota falsa: vtrauis ea fit fieri ɔtigit: p:io sepe maior ē vera z minor falsa: vt pз hoc syllogismo: oē corp⁹ ē substātia: nullus hō ē substantia: ergo nullus hō ē corp⁹: interduз maior ē falsa z minor vera: vt ɔstat dicēdo: nulluз corp⁹ ē substātia: oīs hō est substātia: ergo nullus hō ē corp⁹: syllogism⁹ igit ipertie negatiu⁹ hoc mō vt dictū est texit.

Kursus ppō vlis affirmatiua falsa mediate syllogismo ignorātie ɔcludi pōt: at si mediuз ppriū z eiusdē coordinatiōis z alteri⁹ nō pnt ābe ppōnes eē false: sз oз maiorē eē falsaз z minorē verā. Exemplis hec patēt: oē aial ē albedo: oīs hō ē aial: g oīs hō ē albedo. Itē: oē risibile ē albedo: oīs hō ē risibile: ergo omnis homo est albedo. Si vero fiat syllogismus per medium non proprium z possunt ambe propositiones esse false: z altera sola: z vtrauis ea cōtigerit: formentur syllogismi in terminis notis. Prim⁹ ē: oīs albedo ē color: oīs hō est albedo: ergo oīs hō est color. Scdс ē: oīs sciētia est animal: oīs musica est scia: ergo oīs musica est aial. Tertius ē: oē lignū ē albedo: oīs hō ē lignū: ergo oīs hō est albedo. In summa tam exploratū euasit quot

modis ꝛ p quas ppõnes fieri possunt p syllogismũ inscitie ignorãtieqȝ deceptões: tuȝ in his q̃ mediuȝ nõ hñtt tuȝ in his que mediũ qdeȝ hñt ac demõstrari pñt.

Themistius tractans quõ syllogism⁹ iperitie occurrat: ait: illuc potius cõferenda oratio est vt doceam⁹ solere ppõnib⁹ falsis: e qbus obratiocinatões he. i. paralogismi ducũt: resisti nõ opponẽdo disperata aut pticulariter refellẽdo: sȝ cõtraria obijciendo ꝛ vlr ꝯfutando: ex his eiȝ ꝯcessis ꝛ veritas afferet: ꝛ id qd errori cõtrariũ est vindicabit: nam deceptionẽ ita sumere possumus vt p eaȝ ꝯriuȝ demeremus: ac dyalectic⁹ qdeȝ et pticulariter occurreret: qppe cui ꝯclusio aliqua vlis pposita nõ fit: demõstrator semp reprehensiones vlr affert.

Lynconiẽsis inquit: iam igit in hoc capitulo vsqȝ ad locũ istum ostense sunt nouẽ ꝯcl'o nes. Prima ẽ: nulla negatiua est imediata cuius subiectũ est sub aliquo sub quo nõ ẽ pdicatuȝ: vel ecõuerso: vel cuius tam subiectũ q̃ pdicatum est sub aliquo sub quo nõ est reliquũ. Scda ẽ: oĩs negatiua est imediata cuius neqȝ subiectũ neqȝ pdicatũ ẽ sub aliquo sub quo nõ est reliquũ. Tertia est: syllogism⁹ deceptorius circa imediata affirmatiu⁹ põt hre maiorẽ veram ꝛ minorẽ falsam sed nõ ecõuerso. Quarta: syllogismus deceptorius circa imediata negatiua in prima figura põt esse ex vtrisqȝ falsis: ꝛ ex altera tãtuȝ falsa vtrauis existẽte falsa. Quinta: syllogismus deceptorius in scda figura nõ põt esse ex vtrisqȝ falsis totis: sed põt habere vtrãqȝ in pte falsam: ꝛ põt habere alterã tantũ falsam ꝛ qualibet cõtingit. Sexta: syllogismus deceptori⁹ circa mediata negatiu⁹ in prima figura factus p mediũ ppriũ vel per mediuȝ verũ nõ ppriuȝ hȝ tantũ maiorẽ falsam ꝛ minorẽ veraȝ. Septima: syllogismus deceptorius circa mediata negatiu⁹ in prima figura per mediũ nõ ppriuȝ põt esse ex vtrisqȝ falsis ꝛ ex altera tantũ falsa ꝛ qualibet cõtingit. Quod autẽ dictũ est de syllogismo deceptorio circa mediata in scda figura nõ cõputat pro alia ppõne s quinta. Octaua: syllogism⁹ deceptorius circa mediata affirmatiu⁹ factus per ppriuȝ mediũ vel p mediũ verum hȝ tantũ maiorẽ falsaȝ ꝛ minorẽ verã. Nona: syllogismus deceptorius circa mediata affirmatiu⁹ factus p mediuȝ nõ ppriũ põt esse ex vtrisqȝ falsis ꝛ altero tantuȝ falsa ꝛ qualibet cõtingente.

Caput. 15.

Anifestum est autem q̃ si aliquis sensus defecerit necesse est aliquam scientiam deficere: quoniam impossibile est accipere sine sensu. Si vere discimus aut inductione aut demonstratione. Est aũt demonstratio qdem ex vniuersalibus. Inductio autem ex his que sunt bm ptẽ. Impossibile aũt vlia speculari ꝛ nõ p iductõeȝ: qm̃ ꝛ q̃ ex abstractiõe dicũt eẽ p iductões nota facere q̃ insunt in vnoquoqȝ genẽ q̃dã: ꝛ si nõ sepabilia sũt hȝ q̃ vnũqdqȝ hmõi ẽ. Inducere eiȝ nõ hñtes sensuȝ ipossibile ẽ. singulariũ eiȝ sensus ẽ. Nõ eiȝ ꝯtingit accipere eoꝝ sciam. neqȝ eniȝ ex vlib⁹ est sine inductõe neqȝ p inductõeȝ sine sensu.

Quintũ documentuȝ fit tale: intẽdens Aristo. explanare vñ ꝯueniat ignorãtia dicta bm negationẽ: vt sermo suus sit cõplet⁹ de cãis ex qb⁹ accidit ignorãtia põit istã cõclusionẽ: si sensus a natura quispiã defuerit: necessario ꝛ sciam aliquã deesse: quã qdẽ cõseq non possum⁹ si o iscimus vel inductõe vel demõstratõe: ꝛ vis ratõis Aristo. stat in hoc: sine sensu nõ est singulariũ sensus illi⁹ inductio: sine aũt eorum inductõe nõ ẽ vlis cognitio: sine hac aũt non ẽ demõstratio: ꝛ sine demõstratiõe nõ est scia: sine igit sensu nõ ẽ singulariũ eius scia. si igit aliquo sensu sumus orbati a nã: ꝛ sciam accõmodatorum sensibilium illius sensus nobis deficere necesse ẽ: sunt enim sensui accõmodata sensilia ipsius sensus singularia.

Est obseruãdũ: sensus q pñt nobis nã deesse sunt auditus: visus: olfatus. Tactus. n. ꝛ gustus sunt necessarij cuilibȝ aĩali quãtũcũqȝ imperfecto: ergo soni colores ꝛ odores nõ poterũt suscipi in itellectu p terminos nãlr significãtes si p̃lati tres sensus nã defuerit: ꝛ ab hac ignorãtia negatõis ad sciam nõ põt eẽ transitus. Pueri ignorãtes grãmaticã: illã sibi cõparare pñt.

Themistius ait: si verũ ẽ q̃cq̃d cõdiscimus: aut inductõe aut demõstratõe ꝯdisci: demõstratio aũt vlib⁹: inductio pticularib⁹ ꝯstat: fieri negt vt sensiliũ generũ vl'es notões scruteris: nisi ea p inductionẽ pspecta ꝛ cognita hẽas: inducendis porro sensilib⁹ q põt is valere q diminut⁹ sit sensu quo illa noscunt. cũ ergo neqȝ ex vlib⁹ q̃cq̃ã sciri possit sine inductione: neqȝ iductio sine sensu absolui: nulla ei via relinquitur: qua sciam capiat. nã ꝛ illaque p abstractionẽ a mã nosant abstracta q̃q̃ȝ lõge a sensu vident remota: tñ auxilio sensus ꝛ inductõe faciliora ꝛ euidẽtiora discẽtibus reddunt: supficiẽ: lõgitudinẽ: pfunditatẽ ꝛ ceteros mẽsus seorsum hẽri facile credim⁹: cũ fides inductiõis accedit. nã triãgulũ tribus laterib⁹ cludi: fere aut sensus aut iductio cõprobat. nã tñ ꝛ si hec neqȝ reuera exolui a mã neqȝ sepatim pñt cõsistere: tñ ea inductionis vis ẽ vt qd cuiqȝ horũ p se igentũ sit: comitatu sensus exploret.

Lynconiensis textũ Aristo. sic ordinat: cũ sensus sit singulariũ apprehensiuus: deficiẽte aliquo sensu deficit aliquorũ singulariũ apprehẽsio: ergo cũ inductio fit ex singularibus deficiẽte aliquo sensu deficiet inductio accepta a singularibus quorũ sensus q deficit est apprehẽsiu⁹: ꝛ deficiẽte inductiõe accepta ab illis singularib⁹ deficiet apud intellectũ cognitio vlis eorũdem singulariũ: qȝ tpȝ vl'e nõ est acceptuȝ nisi per inductionẽ: ꝛ deficiẽte vli apud intellectũ deficit demõstratio: eo q̃ demõstratio ẽ ex vlib⁹ ꝛ deficiẽte demõstratiõe deficiet scia q̃ p solã demõstrationẽ acqrit: ergo a primo ad vltimũ deficiẽte aliquo sensu deficiet aliqua scientia cuius ẽ ignorãtia bȝ negatõeȝ.

Item ait: dico tamen q̃ possibile est qualibet scientiam esse absqȝ sensus adminiculo. in mẽte enim diuina sunt omnes scientie ab eterno: ꝛ non soluȝ est in ipsa vniuersaliũ cognitio certa sed omnium singularium: licet mens diuina nouerit singularia per moduȝ vniuersalium: quia ipsa nouit omnes singulares essentias per modum abstractũ: nos nãqȝ non nouimus singularitatem huius humanitatis nisi per hoc q̃ ãmiscemus eam accidentibus: ipsa vero nouit eius singularitatem in puritate essentie sue non concernendo eam cum accidentibus. similiter intelligentie recipientes irradiationem a lumine primo: in ipso lumine primo vident omnes res sibiles vniuersales ꝛ singulares: ꝛ etiam in reflexione ipsius intelligentie supra se cognoscat ipsas res que sunt post ipsam per hoc q̃ ipsa est causa eaꝝ

sa earum. Est igitur in his que carent sensu sciētia complexa. Et similiter pars suprema anime humane q̄ vocatur itelligētia ⁊ que non est actus alicuius corporis: nec egens in sua operatione ꝓpria instrumento corporali: si non esset mole corporis obnubilata ⁊ aggrauata: ipsa per irradiationē receptā a lumine superiori hēret cōpletam sciam absq̧ sensus amminiculo: sicut habebit cū aīa erit exuta a corpore ⁊ sicut hn̄t forte aliq̄ absoluti ab amore ⁊ fantasmatibus rerū corporaliū.

Rursus iquit. sed qr ipsa puritas oculi aīe p corp⁹ corruptū obnubilata aggrauata est: oēs vires ipsi⁹ aīe rōalis in hoīe nato occupate sunt per molem corporis ne possit agere ⁊ ita quodāmodo sopite: cū itaq̧ ꝓcessu temporis agūt sensus p multiplicē obuiationē sensus cū sensibilib⁹: expergiscit rō ipsis sensibilib⁹ mixta: ⁊ in sensib⁹ quasi in naui ad sensibilia delata: rō vero experrecta incipit diuidere ⁊ seorsum inspicere que in sensu erāt cōfusa: vtpote visus colorem: magnitudinē ⁊ figurā: corp⁹ ꝯfundit: ⁊ in eius iudicio sunt hec oīa accepta vt vnū: rō vero experrecta diuidit colorē a magnitudine ⁊ figura ⁊ corpore ⁊ iterū figurā ⁊ magnitudinē a corpore suo: ⁊ ita p diuisionē ⁊ abstractionē puenit in cognitionē corporis substātie deferentis magnitudinē ⁊ figurā ⁊ colorē.

Preterea ait: verūtamē non nouit rō hoc esse actu vl̄e nisi postq̄ʒ a multis singularibus hanc fecerit abstractionē: ⁊ occurrit ei vnū ⁊ idem ſm iudiciū suū in multis singularib⁹ reptū. hec ē igit via qua venat vl̄e incōplexū a singularib⁹ p sensus āminiculum. Vl̄e ēt experimētale nō acqrit a nobis habentibus mentis oculū indefecatū nisi sensus misterio: cū.n. sensus apprehēdit duo singularia plories: quorū alterum ē alteri cā vel alio mō ad ipm cōparatū: ⁊ ipaʒ cōparationem mediam non apprehendit: vtpote cū videt frequenter qō comestionē scamonee comitantē egestionē colere rubee: ⁊ non vidit q̄ scamonea attrahit ⁊ educit colereʒ rubeā: ex frequenti visiōe horū duorū visibiliū icipit estimare tertiū iuisibile. s. q̄ scamonea est cā educēs colereʒ rubeā: ⁊ ex hac intētiōe estimata frequēter ⁊ in memoria reposita ⁊ ex intētōibus sensatis a quib⁹ accipit intentio estimata expergiscit rō: rō igit expgefacta icipit āmirari ⁊ ꝯsiderare an res se hēat sicut dicit estimatio memorata ⁊ hec duo cōuertūt rōnem ad experientiam. s. vt det comedere scemoneā cū circūscriptione ⁊ ablatione aliaruʒ causarū purgantiū colerā rubeā: cum aūt dederit frequēter scamoneā cū certa circūscriptiōe ablatiōis aliarū rerum educentiū colerā rubeā format apud rōnem h̄ vl̄e q̄ scamonea oīs ſm se educit colerā rubeaʒ: ⁊ hec ē via qua puenit a sensu in p̄ncipiū vl̄e expimētale.

Postremo ait: manifestum est q̄ deficiēte aliquo sensu in omnibus habentibus mentis oculum mole corporis corrupti occupatū: deficit etiam vl̄e incomplexum ex singularibus sensus deficientis venatum: ⁊ deficit etiam vl̄e complexū experimentale ab eisdem singularibus sumptum: ⁊ per ꝯñs oīs demōstratio ⁊ scia que erigitur sup vl̄ia sic venata. rō enim in nobis sopita non agit nisi postquam per sensus operationem fuerit experrecta. causa autem quare obnubilatur visus anime per molem corporis corrupti est q̄ affectus ⁊ aspectus aīe non sunt diuisi: nec attingit aspectus nisi quo attingit amor ⁊ affectus. cum ergo amor ⁊ affectus aīe cōuertit ad corpus ⁊ ad illecebras corporales: necessario trahit secū aspectū mentis ⁊ a suo lumine auertit eū: qō se hʒ ad ipm: sicut sol se habet ad oculos exteriores: aspectus autē mētis auersus necessario ꝯuertitur in tenebras ⁊ ociuʒ: donec egrediens mō aliquo p sensus exteriores in luce sensibili exteriori p modū aliquem recipit lucis ad ipm nate vestigiū: ad qō cū offendit q̄si excitat⁹ incipit querere lumē ꝓpriū: ⁊ inquātum auertit amor a corpib⁹ corruptibilib⁹ intm̄ ꝯuertit aspectus ad suū lumē ⁊ itm̄ repit ipʒ. In sūma vult Lyncōniēs q̄ res mālēs possint itelligi nō coadiuuāte sensu ab oīb⁹ itelligētijs. Et q̄ aīa hūana q̄ nō ē act⁹ corporis nō egeat bn̄ficio sensuū. Cōtra: si intelligētie cōprehēderēt indiuiduū: tūc necessario essent mālēs. rō est Auer. in de somno ⁊ vigilia. Itē: deus nō ē virt⁹ in corpe neq̧ itellectus diuīs deseruit virt⁹ in corpe: ergo deus nō itelligit singularia neq̧ p se neq̧ p accidēs. Iterū hec forma lapidis nō ē d se abstracta cuicūq̧ itellectui cōparet: ergo nō est de se itellecta: ergo si abstrahi ⁊ itelligi possit: reqrit intellect⁹ agens cuius offm̄ ē trāsferre formā de vno ordine ad aliū. 3. de aīa. 18. ſʒ deus nō eget ope itellect⁹ agētis: neq̧ fantasmatū: ergo. Itē: nequāq̄ itelligit aīa sine fantasmate: ⁊ sicut se hʒ visus ad colores: ita intellectus ad fantasmata: ſʒ nō pōt visus exire in actū vidēdi sine colorib⁹: ergo neq̧ itellectus sine vsu fantasmatuʒ. Amplius. 2. de aīa. 116. Sensus vt sensus indiget medio: nō vt sensibilia sunt remota a sensib⁹: ſʒ vt disponāt p illud mediū ad eē mediū inter esse purū corpale qō hn̄t in re extra: ⁊ eē spūale in sensu: nunq̄ enim nā vadit de opposito ad oppositū nisi p mediū in ꝯtijs mediatis velut sunt esse reale ⁊ esse in sensu. Quare tenēduʒ est ſm Auerroim deū nihil extra se intelligere: apud quē certissimū est oēm intellectionē qua mālia pcipiunt collectam eē ab itellectu agēte ex fantasmatib⁹: ⁊ intellectiōeʒ esse reʒ intellectā: qb⁹ fundamētis solutus fuʒ deducere has ꝯñtias: deus itelligit lapideʒ: ergo lapis intelligit. intellect⁹ human⁹ intelligit se p essentiā ꝓpriā: ergo lapis intelligit. Noīa ergo sunt in quadruplici dr̄a: scriptū vʒ: vocale: mentale ad placitū significās: mentale nālr significans: eccius a natiuitate formās ꝓpōnes ex terminis colores designātib⁹ vtit noīb⁹ mētalib⁹ ad placitū significantib⁹. Similr sigo de mā prīa ostēdar aliqō ꝑdicatuʒ enūciari: nomē materie ē ad placitū significās solūʒ forme vt hn̄t esse in intellectu sunt noīa mentalia nālr significātia. Itē: intelligētie celestes que dicunt intellectiōes per essentiā cōseruant in intellectu humano mediantib⁹ intellectionib⁹ nō p essentiā: que qdeʒ sunt colligate cuʒ virtutibus sensitiuis: cōstat itaq̧ formas mālēs nunq̄ acqrere eē intellectū ⁊ abstractū ab itellectu agēte qn ab agēte sensatiōeʒ pzius acqsiuerūt eē cogitatū: cogitatiua eniʒ ⁊ intellect⁹ human⁹ ⁊ in essendo ⁊ in operādo se cōcomitant: hec sunt que de ignorātia affectiōis ⁊ negationis differenda ꝓposueram.

¶ Est aūt oīs syllogismus p tres terminos. Et hoc qdeʒ demonstrare possibile ē: quoniā est. a. in. c. ꝓpter id qō est. in. b. ⁊ hoc in. c. Sʒ priuatiuus quideʒ est alteram quideʒ ꝓpositionem habens quoniā est aliud in alio: alteram aūt qm̄ nō est. Manifestuʒ igitur est qm̄ principia ⁊ dicte suppositiones he sunt. Accipientes eiʒ hoc necesse est sic demonstrare vt q̄. a. sit in. c. per. b. Itez aūt q̄. a. sit in. b. p aliō medium: ⁊ q̄. b. sit in. c. similiter. Scōm qdeʒ igitur opinionem syllogizātibus ⁊ soluʒ dyalectice: manifestum est q̄ hoc solū intēdēdum

fit. Si ex qb⁹ ꝯtingit verisimilis fiat syllogismus. Quare ꝛ si ē aliqd eoꝝ in veritate que sunt. a. b. mediuȝ. videt̄ aūt nō p hoc syllogiȝans syllogiȝatus dyalectice est. Ad veritatē aūt ex his que sunt oȝ intēdere. Hȝ aūt se sic. Quoniā aūt est qđ ipsuȝ qdem de alio p̄dicatur non ſm accidens. Dico aūt ſm accidens: vt album: aliquādo dicimus illud esse hoīeȝ: nō similiter dicētes ꝛ hominē album. Quod quideȝ enim cum non alteruȝ aliqđ sit albuȝ est. albuȝ aūt est qm̄ accidit homini esse albū. Sunt igit̄ quedam hmōi que quidem ſm se p̄dicant̄. Sit igit̄. c. quidem huiusmodi ꝙ ipsum quideȝ non sit in alio: in hoc autē. b. sit primo: ꝛ non est aliud mediū. Iterum. i. sit in e. Sit etiaȝ similiter ꝛ hoc in. b. Nungd ergo necesse est stare: aut cōtingit in infinitum ire. Et iterum quideȝ si de. a. nihil predicat̄ p se. a. aūt in. c. est primo. mediuȝ aūt in nullo priori. ꝛ item. c. sit in. i. ꝛ hoc in. q. Nūquid ꝛ hoc stare necesse est. an ꝛ hoc ꝯtingit in infinitum abire. Differt aūt hoc a priori: qm̄ hoc gdem est. Nungd cōtingit incepturū ab huiusmodi ꝙ in nullo est altero sed aliud in illo in sursum ꝛ in infinitū abire. alterūq; incepturū ab huiusmodi qđ ipsum quidem de alio. de illo aūt nihil predicat̄ in deorsum intendere si cōtingit ꝛ in infinitū ire. Amplius nungd ꝯtingit infinitare media determinatis terminis. Dico autē vt si. a. in. c. sit. medium autē ipsoꝝ sit. b. ab ipso autē. b. a. alteruȝ. sed hoꝝ um alia. Nūgd ꝛ hoc cōtingit in infinitum abire. aut impossibile est. Est autē hoc intēdere ideȝ eē. ꝛ si demōstratōes in infinitum veniant ꝛ si est demonstratio rei oīs aut adinuicē includant̄. Similiter aūt dico ꝛ ī priuatiuis syllogismis ꝛ ꝓpositionib⁹. vt. si. a. nō inest. b. nulli auteȝ primo aut est aliqd infra cui priori nō inest. a. vt si ipsi. c. qđ sit in omni. i. ꝛ nāq; in his aut infinita sunt in quibus non est prioribus aut statur. Sed in conuertibilibus non similiter se habet. non eniȝ est in eque predicabilibus de quo predicatur primo aut vltimo. omnia enim sic similiter ad omnia se habent. ꝛ si sint infinita de ipso predicantia in vtraq; sunt predicata infinita. Nisi similiter cōtingat ꝯuerti. sed hoc quidem sicut accidēs illud vero sicut predicatum.

¶ Sextū documētū sit tale. Explanauit ingt Lynconiēsis Aristoteles in primo capitulo cāis ignorantie verse ꝛ existētes: in hoc autē caplo intendit explanare causam ignorātie opinatiuā solū ꝛ nō existē ꝛ illā destruere. causa aūt hec ē infinitas mediorū in via resolutiōis que possibilis ē apud opinionē ꝛ impossibilis in re: q̄ si eēt nihil ꝯtingeret scire. hanc igit̄ īfinitatem in hoc caplo destruit Aristo. ꝛ huius destructio est cōfirmatio cuiusdā demōstrati in p̄ria ꝓpōne hui⁹ sciē. s. ꝙ p̄cipia indemōstrabilia ꝛ īmediata sint: ꝛ hoc ē caplm ſm iudiciū meū potius de cōpletiōe bonitatis huius scientie q̄ȝ de completiōe substantie. Ostēdit itaq; phs in hoc caplo quinq;. s. ꝙ predicata stant in sursum: ꝛ ꝙ stent in deorsum: ꝛ ꝙ sinitis extremis finita sunt media: ꝛ ꝙ p̄dicatiōes nō solum substantiales ſȝ ꝛ accidētales p se stant in sursum ꝛ deorsum: ꝛ ex his cōcludit vltimo ꝙ via resolutiōis nō ibit in infinitū. Presenti aūt documēto ꝓponūtur q̄dam suppositiones ꝛ introducūtur nōnulle q̄ōnes quas ostendit nō habere locū in cōuertibilib⁹. Dicit ergo Aristote. oīs syllogismus tribus ex termis cōstat: ꝛ hoc gdem dicere possibile ē: qm̄ ē. a. in. c. pp id qđ est in. b. ꝛ hoc i. c. i. in syllogismo p̄sertim affirmatiuo ostendit̄ primū de tertio per mediū: patet formādo hūc syllogismū: oīs hō ē aīal: oē aīal ē substantia: ergo oīs hō est substantia. Itē syllogismus negatiuus alterā premissam hȝ affirmatiuā ꝛ alterā negatiuā. si. n. premissa sit negatiua ergo ꝛ cōclusio: sicut si ē particularis: conclusio quoq; eueniet p̄ticularis: sunt nāq; dictū de oī ꝛ nullo p̄cipia regulatiua omniū syllogismorū: patet igit̄ hec eē principia ꝛ ea que suppositiones dicunt̄. ꝛ attēde hec p̄cipia nō esse principia ꝛ suppositiones simplr sed hoc in loco. nā hic nō declarātur sed ex libris priorū accipiunt̄. his sumptis necesse ē demōstrare. a. cōpetere ipsi. c. per mediū. b. ꝛ rursus. a. inesse. b. per mediū. d. ꝛ. b. inesse. c. per mediū. e. vnī syllogismi pauloante formati maior sic ostēdit̄: oē viuens ē substantia: oē animal est viuens: ergo omne aīal ē substantia. syllogismus aūt minoris ē huiuscemodi: oē sensitiuum est animal: oīs hō est sensitiuus: ergo oīs homo ē aīal. Amplius: syllogism⁹ dyalecticus ꝓcedit ex īmediatis ſm appentiā tantū: demōstratiuus vero syllogism⁹ ex īmediatis ſm veritatem: ſm qdē igit̄ opinioneȝ syllogiȝantib⁹ ꝛ solū dyalectice. i. q ſm opinioneȝ ratiocinātib⁹ ꝛ solo differendi mō. manifestū est ꝙ hoc solū intendendum est: vt ex qb⁹ ꝯtingit verisimilis fiat syllogism⁹. i. ratiocināntib⁹ ſm opinionē certissimū esse dȝ vt ex q̄ȝ maxime ꝓbabilib⁹ cōficiat̄ syllogism⁹: quare ꝛ si est aliqđ in veritate eorū que sunt. a. b. mediū: nō aūt vī: per hoc syllogiȝās syllogiȝat⁹ ē dyalectice. Ad veritatē aūt ex his q̄ sunt opȝ intēdere: res aūt ita sese hȝ. i. sat est dyalectico vt ꝓpō per quam aliqd declarat sit imediata ſm opinionē: at cū syllogismus demōstratiuus ordinet̄ ad scientiā veritatis: ꝓpterea ad demōstrationē ꝑtinet vt procedat ex veris que sunt reuera imediata: ꝛ si occurrit demōstratori mediata ꝓpositio necesse ē ꝙ probet eam p mediū ꝓpriū: quousq; deuenitur ad imediata nec est cōtētus ꝓbabilitate ꝓpositiōis. Iterū: sunt quedā que ſm se predicantur de subiecto: aliqua ſm accidens. i. aliqua ē ꝓpositio ſm cursum nature: vt quando superius predicat̄ de inferiori ꝛ accidens de subiecto: aliqua est non per naturam: vt si inferius de superiori ꝛ subiectum de accidente predicetur: dicit ergo philosophus: quoniam aūt est ꝙ ipsum quidem de alio predicat̄ nō ſm accidēs. i. sunt que de alio ſm id quod ē: atq; ſm se predicant̄: qm̄ ꝛ id est qđ de alio nō ſm accidens predicat̄. dico aūt ſm accidens: vt albū aliqn̄ illud dicimus hoīem esse nō sitr dicentes atq; cum dicimus hoīem eē albū: qđ qdē eniȝ cū nō alterū aliqd sit: albū ē. i. hō q nō ē aliđ qequā ē albū: hō nāq; nō ē aliđ qeq̄ȝ q̄ȝ hō ꝛ ē qd albū: albū aūt qm̄

accidit

accidit hōi eē albū.i.albū est hō:qz accidit hōi eē albū: albū nāqz est hō:nō φ albū sit ipsuz qđ est:sed φ hōi accidit eē albū.sunt itaqz nōnulla talia que fm se pdicant.

Est attendendū. In his ppositionibus: hō est aial:albuz est colloratuz:aliud fm id qđ est de alio fm id qđ est predicat: ⁊ sunt ppositiões fm se:rōne subiecti ⁊ predicati.in hac ppositione:hō est albus:aliud de alio fm id qđ est soli predicat:est nāqz talis ppositio accidētalis ⁊ p3 se. et cū dicimus:albū est hō:aliud fm id qđ est pdicat de alio:⁊ tale predicatū predicat fm accidēs:⁊ nominat ppositio nō fm cursum nature.

Themistius inquit.Quoniaz vero sepissime testati sumus eū qui demōstrat semp sumere que dicant p se:dyalecticuz nō semp: sed interim que p accidens predicent:mō probabiliora notioraqz videant:q̄ ea que isunt p se:definiēde nobis forme sunt qbus aliqd per aliud aut p accidēs predicari cōtingit:sane fusa ac multiplex eius verbi significatio est.Primuz corpus p aliud esse candidū dicit:q: per superficiē.⁊ vitis alba per aliud: q: racemos albos obtineat.sed de accidēte accidens dicatur per aliud videbitur dici:vt de candido musicū. De substātia quoqz accidēs per aliud predicabitur:si de numero eoꝝ nō sit que p se habētur:vt si de homine albū aut rubeū.Tum vero maxime accidētaria predicatio est:quotiens puerso nature ordine substātia de accidēte affertur: vt cuz de albo aial dicitur:nam oratio hec:albuz est aial:differt ab ea que ē: animal est albuz: in eo φ in posteriore qđ subijcit: neqz in alio inest: neqz per aliud consistit: sed per se substātia est:in priore id sumit vice subiecti qđ vt sit h3 ab eo cui⁹ est accidēs.In more itaqz dyalecticis est:cum argumētant:predicatio vti probabilibus cognitisqz nullo discrimine: demonstraturus predicatões incōditas ⁊ ppostesas:quēadmodū ⁊ accidētarias vitabit: nisi que accidētia huiusmodi sint que φ per se insunt: predicari ēt p se possint de quibus retro monuimus.

Lynconiensis ait:via syllogistica demōstratiua tā affirmatiua q̄ negatiua ordinat pdicata que sunt per se ⁊ nō p accidēs ⁊ que sunt fm veritatē ⁊ nō que fm opinionē soluz per modū vierecte ⁊ continue:vt de.c.b.⁊ de.b.e.⁊ de.e.i. ⁊ de.i.a.hec de suppositionibus.

Questiones introducte ab Aristotele huiuscemodi sunt. Prima est: vtruz predicata infinito ascensu progrediantur. Scđa est: nūqd subiecta infinito descensu egrediant. Tertia est:vtrū ↄstitutis extremis p:io pdicato ⁊ summo subiecto ⁊ vltimo infinita interueniāt media:⁊ querere hec est inquirere an via resolutionis abeat in infinituz: ⁊ demonstrētur oīa:an demonstratões finiātur. Dicit ergo phs:sit.c.tale vt ipsum quidē nulli cōpetat subiecto:de ipso aūt primo dicatur.b.ita vt nō sit mediū inter.c.⁊.b.Et rursus d.ipsi.b.⁊.e.ipsi.d.⁊.f.idētidem ↄpetat ipsi.e.querendum est si necesse est stare: an fieri pōt vt in infinitū pficiscatur:hoc est vt ait Themistius:vtrum necesse sit vt extractio hec procumbat: an in imensuz sit casura: atqz pdicatoꝝ via inexhausta ⁊ incōsumpta que idēdē suppetāt:his est ordo:sortes:hō:aial:aiatuz:corpus: sbaqz hec primo qđ nobis ponitur.

Secunda questio est hmōi:sit.a.vt de ipso nihil predicetur.i.sit.a.primum ⁊ supremū predicatū:atqz primo ↄpetat.f.⁊.f.ipsi.e.⁊.e.d. d.aūt.b.querimus igit vtruz ⁊ huius profectiōis sit necessario status:an sine modo sit semp abitio: itaqz nō sit inuenire aliquod subiectū qđ nō obiter de alio predicetur. Prima ergo questio querit vtrū sursuz pgrēdo abire contingat i infinitū.Scđa inquirit vtrū deorsuz demergendo contingat abire in infinitum: nullūqz statōis modum:finēqz reperire:ordo est talis :substantia: corpus: viuens:animal:hō:sortes.

Tertia questio:vtrum terminatis extremis ↄtingat media esse infinita:veluti si.a.cōpetat ipsi.c.⁊ inter ipsa sit mediū.b.ac inter.a.⁊.b.medium ēt aliud cadat:⁊ inter hec rursus aliud:vtrum ⁊ in his ipsis sit in infinitum progressio:an id ipsuz fieri nequeat:atqz hoc nihil aliud est q̄ querere an demonstrationes progressione infinita vtātur.i.an infinita obire habeant qui demonstrant:ita vt quicquid ad probationē alterius sumitur:ipsum quoqz ab alio probari necesse sit:an verius sit aliquas esse immediatas ppositiones ⁊ vltimos fines quo simul ventū est demōstratio sistit.Similiter aūt dico in priuatiuis syllogismis ⁊ ppositionibus:similesqz formari possunt questiones:vt si nullū.b.sit.a.aut illi primo non inerit.a.aut ē aliquid infra.i.aliquod intermedium cui priori non insit.a.vt ipsi.c.qđ quidē.c.inest omni.b. ⁊ verū.a.ipsi.c.primo:aut alij priori nō inest:qđ quidem cuilibet competit.c.Etenim in his aut infinita sunt ea priora quib⁹ nō inest.a.aut tādē finis occurrit:statur qz: ordo autem sit talis:qualitas:corpus:viuens:animal: homo.

Ergo concludit philosophus:in ↄuertentib⁹ reciprocantibusqz res non similiter se h3.i.qōnes supradicte ⁊ controuersie locū nō habent.non est.n. in eque pdicabilibus de quo primo predicat:aut vltior oīa.n.ad oīa sic similiter se habēt:siue sint ea infinita que predicantur de ipso:siue vtraqz dubitata sint isinita:preter id ipsum qđ non sit vt similiter ↄuertantur:sed alterū per accidens:alterū vero natura est predicatū.i.tūc predicatum conuertit vt accidens:quādo est ppositio fz accidens idest nō fm cursum nature:vt cū subiectū de passione predicatur:conuertit vero predicatum sicut predicatum:quādo est ppositio fm se.i.fm cursuz nature:tūc n.predicatū est predicationi accōmodatissimū:veluti cū passio predicatur de subiecto.

Themistius inquit.In recurrēub⁹ vero reciprocantibusqz cōtrouersie he pari modo nō tractantur:non.n.vltimo subiecto posito dubitari pōt:an primum aliquod predicatū his sit:neqz primo predicato accepto querendū est an subiectuz aliqđ vltimum habeatur:cū.n.aliqua inuicē cōmutant:qcqd de altero queritur:de vtroqz obiter queritur:⁊ si potest subiectum in his summum spectari:poterit ⁊ predicatuz primum:nam si vltimum subiectum conuertas:pdicatū primum efficies.

Lynconiensis ait.Et intelligit Aristot.in hac ordinatione predicabilium super que fundat suas questiones:φ predicatū semper sit in plus q̄ suum subiectū ⁊ subiectū in min⁹:sicut se habent genus ⁊ species:vel differētia ⁊ spēs:vnde in conuertibilibus nō cadit hec qōnon cōtingat in his ire in sursum vel deorsum in infinitū:quia in illis nihil ē supremum vel superius:⁊ nihil inferius.Et cū in ↄuertibilibus sint predicata desinuicē fm rectū vel obliquuz infinita:aliter.n.nō augerētur demonstrationes arithmetice ⁊ geometrice in post assumēdo in infinitū:fz vtraqz viam.i.modū predicandi recte ⁊ indirecte erit processus in infinitū:hoc est posito subiecto aliquo possumus superaddere predicationes in infinitū:⁊ posito predicato aliquo possumus ei subijcere ordinate subiecta infinita:vt

dicamus predicatū omne qd ſm sermonē dicit̄ d̄ aliquo siue sit per se accidens de subiecto: siue subiectū de per se accidente: ⁊ similiter subiectū oē qd ſm sermonē subijcit̄ alij: quia si de ꝯuertibilibus demonstrabilib⁹ dicamus so lum per se accidens: ⁊ qd in ꝯclusione d̄monstratiua ꝑdicatur eē predicatū: ⁊ ꝙ in sermone demōstratiuo subijcit̄ esse subiectū nō erit processus in infinitū ſm vtrāqȝ viaȝ dictā sed ſm alterā solū: posito. n. ꝑdicato primo possibile est assumere in post subiecta infinita: sed posito subiecto nō est sumere i ante predicata infinita: qꝛ si eēt: nō staret demōstratio ante: ⁊ hanc sniaȝ dicit Aristo. in hac lra. Et si sint infinita de ipso ꝑdicāta: in vtraqȝ sunt ꝑdicata infinita: vbi similiter contingat cōuerti: sed hoc qdē sicut accidēs: illud vero sicut ꝑdicatū: hec nāqȝ cōiūctio si ponit̄ affirmatiue: quasi dicat: cū sint infinita ꝑdicata d̄ se conuersim in vtrāqȝ dictā viam erit assumere infinita: nisi velim⁹ ꝙ vna via sit ordinata ſm predicationeȝ vel subiectionē directā: qꝛ tunc nō ibit vtraqȝ via in ifinitū. sed si vna via sumat ꝑdicationē indirectā: ⁊ alia predicationē directam: manifestū ꝙ contingit vtrāqȝ viaȝ ire in infinitū. Sensus hoꝝ verboꝝ est talis: cū predicatione recta ⁊ ſm cursuȝ nature diffinitio predicet̄ de diffinito ⁊ passio de subiecto: predicatione vero obliqua ⁊ nō ſm cursuȝ nature subiectū de passione ⁊ diffinitū de diffinitione enūciet̄: constat ꝙ si ꝯuertibilia sint infinita: vtroqȝ mō predicatōis illa esse infinita. si aūt loqui voluerimus dūtaxat de predicatōe directa: id non habet̄: nam si forent hoīs infinite passiones cū eo cōuertibiles: non ob id habent subiecta ifinita: in his ergo q̄ mutuā suscipiūt predicationē nō occurrūt qōnes de infinito ascēsu ⁊ descensu. Cōtra: stant ꝑdicata in sursuȝ ⁊ deorsuȝ: ergo nō lȝ in mathematicis sumere vnū post aliud in infinitum. Solutio est: fieri non pōt vt accipiat̄ vnū sub alio in ordine predicamētali descēdendo in infinitū: qꝛ sic ꝑfecto status predicatoꝝ nō haberet̄: sed in mathematicis species sup quas erigit̄ demōstratio sunt ifinite: coeque ne tamen in serie predicamentali ⁊ nulla sub alia. he sunt questiones.

Capui decimūsextū.

Uod quideȝ igitur media nō contingit infinita esse si in sursum ⁊ deorsum stent predicata manifestum est. Dico aūt sursum qdeȝ qd vniuersale magis est. deorsum aūt qd particulare est. Si. n. a. predicāte de. c. infinita sunt media in qbus est. b. manifestū est ꝙ cōtingit vtiqȝ ab a. ad. c. in deorsuȝ alterū de altero predicari in infinitū. anteqȝ eniȝ ī. c. veniat ifinita sunt media. ⁊. a. c. in sursuȝ infinita anteqȝ in. a. veniat. Quare si. b. impossibilia sunt: ⁊ ipsius. a. ⁊. c. impossibile est infinita esse media. Neqȝ eniȝ si aliqs dicat ꝙ hec quidē que sunt. a. b. c. cōtinentia sunt adinuicē: quare necesse est media esse finita. illa vero nō accipe nihil differt. qd vtiqȝ accipio eoꝝ que sunt. b. erit ad. a. aut ad. c. aut ifinita media aut nō. a. aut si quo iaȝ primo sunt infinita: siue statim siue nō statim nihil differt. q̄ enim sunt post hoc ifinita sunt. Manifestum auteȝ ⁊ in priuatiua demonstratione quoniam statur. Siquidem statur in predicatiua statur in vtrisqȝ. Si ab vltimo enim non contingens neqȝ in sursum ab eo in quo statur ire in infinitum. Dico autem in quo statur ꝙ ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud vt. c. Neqȝ a primo in id in quo statur vel vt vltimum. Dico auteȝ primum ꝙ ipsum quidem de alio: sed de illo nullum aliud. Si igitur hoc erit in negatione stabitur. Tripliciter eniȝ demonstratur non esse. aut. n. in quo est. c. b. omni inest. Sed in quo ē b. nulli inest. a. Ipsius quidem igitur. b. c. Et semper alterius distantie necesse est ire in īmediata. predicatiua eniȝ hec distantia. sed alterum manifestum ꝙ si in alio non est priori vt in. d. hoc indigebit in omni. b. esse. ⁊ si iteruȝ in aliquo ipso. d. priore nō fuerit illud indigebit in omni. d. esse. Quare quoniaȝ in deorsuȝ statur ⁊ in sursum stabitur: ⁊ erit quoddā principium in quo non erit. a. Iterum si. b. quideȝ in omni. a. ⁊ in. c. auteȝ nullo. a. in. c. nullo erit. Iterum hoc si oportet monstrare manifestuȝ est. quoniam aut per sursum modum mōstrabitur aut per hunc aut per tertiuȝ. Primus quidem igitur dictus est. Secundus autē demonstrabitur. Sic auteȝ vtiqȝ demonstrabitur ꝙ vt. d. in. b. omni est. In. c. autē nullo. Si necesse est aliquid esse in. b. ⁊ iterum si hoc in. c. non erit. Aliud vero in. d. qd in. c. nō ē. Igitur quoniam esse semper in superiori statur stabit ⁊ non esse. Tertius autem est si. a. in. b. omni inest. c. vero in nullo sit. b. Non in omni sit. c. in quo est. a. Iterum autē hoc aut per superi⁹ dicta: aut similiter demōstrabitur: illo tamen modo statur. Si vero sic est accipiatur iteruȝ b. in. c. esse in quo. c. non in omni. e. ⁊ hoc iterū similiter. quoniaȝ autem concessum est stare ⁊ in deorsum manifestū est ꝙ stabit ⁊ in. c. ꝙ nō est. Manifestum autem est quoniam ⁊ si non vna via demonstretur. sed omnibus aliquando quidem ex prima figura. aliquādo vero ex secunda aut tertia. quoniā ⁊ sic stabitur. finite enim sunt vie. finita autem finite multotiens sumpta. finita necesse est omnia. Quoniā quidem igitur in priuatione siquideȝ ⁊ in eē stat̄ manifestum est.

Septimo hoc documento tractatur hec ꝑpositio: determinatis extremis media non possunt eē infinita: ⁊ qd

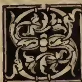
in

in affirmatiua demonstratiõe dicit verũ est & in negatiua. Dicit ergo phs: patet media nõ posse esse infinita si pdicandões versus supius i sertiusue proficiscãtur ad statum: voco aũt versus supius predicationẽ eã que pgit ad id qd ẽ magis vle: v'sus aũt inferius eã q ad pticulare descendit: si enĩ.a.predicante de.c.infinita sunt media in qbus.b.i.cõcesso vt.a.sit primũ pdicatũ: &.c.vltimum subiectũ: inter que sint infinita media que sint.b.fieri nõ poterit vt q ceperit ab.a.descenderit vnquã ad.c.& qui ab ipso.c.inchoauerit: vnq̃ puenerit ad.a.quare cũ hec fieri nequeãt: cõstat q inter.a.&.c.infinita media esse nõ poterũt: ergo qd de finitate mediorũ reducet ad qõnẽ de infinitate extremorũ. Neq̃ quicq̃ refert inquit Arist. si quispiã dicat eorũ que sunt.a.b.c.cõtigua & imediata esse adinuicẽ: ita vt nihil prorsus sit inter ipsa: alia vero sumi nõ posse contigua: nam quodcũq̃ sumo eorũ que sunt.b.erunt ad.a.aut ad.c.infinita media.i.quouis medio.b.sumpto ab hoc ad.a.aut ad.c.ĩfinita vl' finita media erunt nihil igitur interest a quornam primo sint infinita siue statĩ.i.ĩmediate siue nõ statim.i.nõ ĩmediate: nam ea que sunt post hec infinita esse ponunt: cũ ergo ppositiones mediate ad ĩmediatas resoluant: inter earũ extrema media finita esse oportet.

Themistius ait. Atq̃ hoc est pinde ac si qs numerũ dicat ab vnitate ad denariũ finiri: sed numeros esse q interiacẽt infinitos: quẽadmodũ igit qui hoc diceret pugnãtia diceret: q: inter limites finitos numeri actu infiniti cõtinerent: naz eo q sunt: precedũtq̃: nõ eo q possunt accipi: infinita euadunt: ita qui finitos quidẽ terminos faterentur: sed infinita esse que intercederẽt: crederẽt: tueri qd faterentur nõ possent: neq̃ quicq̃ officit rõni nostre qd de sectione cõtinui simile vr: q̃q̃ enĩ sbi extremitatib' terminalis intermedia magnitudo infinite destrabit: tñ rectiamẽta que inidẽ corradũtur: anteq̃ acciperẽtur: actu nõ erant: sz hic terminos q accepti fuissent pcessisse actu necesse esset: vtpote q in rerũ nã finirẽt nõ accepti: at in his que diuidunt nihil in actu euidẽtiq̃ est: anteq̃ cõmittat diuisio: quãobrẽ necessario cõstat: vt cõstitutis extremis intermedia in infinitũ prodire nõ possint.

Secunda huius documẽti parte declarat statum nõ in affirmatiua demostratiõe mõ sed & in priuatiua ppetuũ esse: naz oĩs priuatio negatioq̃ abiũctione affirmatiõis ostendit: si ergo finite affirmationis sunt: finite ẽt erunt adiunctiões p quas negationib' fides affertur: si itaq̃ status sit in demonstratiõe affirmatiua in sursũ & deorsum & sm media finita: stat' quoq̃ cõspicit in demonstratiõe negatiua: q: si itur in infinitũ interponẽdo media sm negatiõẽ: cũ idẽ mediũ oporteat se habere sm affirmatiõẽ ad reliquã extremitatem: necesse est vt sit ordinatio cõtinua pdicabiliũ affirmatiue se habẽtiũ inuicẽ vsq̃ in infinitũ. Dicit ḡ phs: manifestũ est in priuatiua demonstratiõe finẽ & statũ cẽ: si in affirmatiua versus vtrũq̃ statur: & supponit fieri nõ posse: vt pdicatio aut ab vltio.i.indiuiduis hñte tantum rõnẽ subiecti: minime pdicati: versus primũ aut a prio i.genere generalissimo hñte rõnẽ pdicati & nõ subiecti: versus vltimũ pficiscat in infinitũ: hec si ita sint erit pcessionis in negatiõe ẽt status. Unde tripliciter.i.trib' figuris ostendit nõ esse.i.cõclusio negatiua: aut enim in quo quidẽ.c.b.in omni est.i.oẽ.c.est.b.sed in quo.b.nulli inest.a.i.nullum.b.est.a.per primã figurã colligit nullum.c.est.a.sed.b.c.i.minor propositio & semper altera distantis.i.altera premissa ea scilicet que est affirmatiua si est mediata necesse est vt ad imediatam reducatur: sed alterum interuallum idest altera propositio: nullum.b.est.a.manifestũ est q si in alio nõ ẽ priori: vt in.d.hoc scilicet.d.indigebit in omni.b.esse: & si iterũ in alio ipso.d.priore non fuerit: illud indigebit in omni.d.esse: quare quoniã deorsum statur: & que est in sursum stabit: & erit quoddam primũ cui primo non competet.a.sit.a.qualitas.g.substantia.f.corpus.e.viuens.d.sensitiuũ.b.animal.c.homo & patet id qd dictũ est. Secũdo autem mõ ostenditur vniuersalis negatiua in secũdo modo secunde figure hoc pacto: omne.a.est.b.nullũ.c.est.b.ergo nullum.c.est.a. Iterũ si hoc.i.si nullũ.c.est.a.oportet dmõstrare.i.ad imediata reducere: tandẽq̃ stare: manifestum quoniam per modũ qui supra positus est monstrabitur: aut per hunc secundũ: aut per tertiũ.& primus dictus est tandem ad imediata reuocare.per secundũ autẽ hoc ostẽdetur pacto: si quis.d.cuilibet.b.nulli vero.c.competere sumpserit: modo competat aliquid ipsi.b.q si.d.sine medio segregatur a.c.bene est: sin vero mediũ cadit necesse est illud.d.quidẽ cuilibet inesse: nulli vero cõpetere c.i.si hec negatiua: nullum.c.est.b.i.nullus hõ est scientia mediũ habeat: sit illud.d.i.habitus: omneq̃.b.isit.d.i.oĩs scientia est habitus: & nulli.c.insit.d.i.nullus hõ ẽ habitus: & si aliud mediũ sit qd insit.d.illud nõ inerit.c.cũ igitur in affirmationibus cũ superiora petuntur finis occurrat: & in negationib' inde hic sese offert tandẽ. Tertius aũt modus monstrande negatiue est talis: si.a.in.b.omni insit.i.omne.b.est.a.c.vero in nullo sit.i.nullũ.b.ẽ.c.ergo per tertiã figurã concludit: nõ omne.a.est.c.id aũt rursus per modos antea dictos: aut per hũc tertium similiter ostẽdetur: illis aũt vt monstratũ est stat: superest monstrandũ: & hoc tertio modo esse statũ: sumatur oẽ.c.est.b.i.omnis scientia ẽ habitus: & nullũ.e.est.c.i.nulla scientia est hõ. Et.e.i.scientia sumatur iterum inesse.f.i.musice: & quia suppositũ est in affirmationib' versus infimum esse statũ: patet ipsius.e.predicationẽ negatiuã stare tandẽ & nõ in infinitũ procedere. Perspicuũ autẽ est & si nõ vna via sed vniuersis ostẽditur: nunc per primã: aliquando per secundã: interdũ per tertiã figurã: hoc etiã pacto oportet esse statũ atq̃ finẽ: nã finite sunt vie: finita aũt finities necesse est vniuersa esse finita. Patet itaq̃ in negationibus statũ ac finẽ esse si in affirmationib' statur. Sũt igitur presenti documento patefacte iste due ppositiones. Prima ẽ: determinatis extremis finita eẽ media opz. Scdã est: si sit status in affirmatiuis: necesse ẽ & finẽ inueniri in negatiuis: verum de his fortassis plura diximus q̃z fuisset necesse.

Caput.17.

Ed q in illis loyce aliquid quidem speculẽtur hoc manifestum sit. In his quidẽ igitur que in eo q qd ẽ predicantur patens ẽ.s.n.ẽ diffinire aut si notũ est q quid erat esse.infinita autẽ nõ est transire. Necesse est ergo finiri in eo q quid ẽ predicantia. Uniuersaliter autẽ sic dicimus. Est eniz vere dicere albũ ambulare & magnũ illud lignum eẽ & iterũ lignum magnũ esse & hominẽ ambulare. Alterũ igitur ẽ dicẽ sic aut illo modo. Cum enim albũ quidem eẽ dico li/

gnum: tunc dico q cui accidit albū eē lignū est: sed nō qđ subiectū ligno albū fit. Et nāq neq quod album est: neq quod vere album aliquid factum est lignū: quare nō est hoc sm se sed aut sm accidens. Cum vero lignū albū esse dico nō q alterum aliquod fit albū. Illi aūt accidit lignū esse. Et cum musicū albū esse dico: tunc enim quoniā homo est albus cui accidit musicū esse dico. Sed lignum est subiectū qđ vere factū est album nō qđ aliud alterum q̄ qđ vere est lignū aut lignum aliquod. Si igitur op nomina ponere fit sic dicere pđicari. Sed illo modo aut nequaq predicari aut predicari quidē nō simpliciter ē sed aut sm accidens predicari. Est aūt tanq̄ album quidē quod predicaf. sed sicut lignū est de quo predicatur. Subijciaf igitur predicatū predicari semp de quo predicaf simpliciter: sed nō sm accidēs. Sic. n. demōstrationes demonstranf. Quare autē in quodqđest aut quoniā quale aut quātū aut ad aliquid aut faciēs aut patiens aut vbi: quādo cū vnū de vno predicabif. Amplius substantiā quidē significātia qđ vere illud ē: aut qđ vere illud aliqđ est de quo predicātur significant. Quecunq vero nō substātiā significant sz de alio subiecto dicūtur qđ nec vere est illud est: neq quod vere illud aliquid est accidētia sunt. vt de homine est albū. nō enim est homo neq quod vere album est: neq quod vere album aliquod est: sed animal forsan. quod vere enī animal est homo est. Quecunq vero nō substantiā significant op de quodam subiecto predicari & nō esse aliquod albū quod nō cū alterum aliquod fit album est. Species enī gaudeant. monstra enī sunt. & si sint nihil ad rationē sunt. demonstratōes. n. de hmōi sunt. Amplius si nō est hoc huiusmodi qualitas & illud huiusmodi. Neq qualitatis est qualitas. Impossibile est eque adinuicem predicari sic. Sed verum qđem cōtingit dicere. eque autē predicari nō cōtingit vere. Aut. n. sicut substantia predicatur vt est. aut cum gen⁹ sit. aut differētia potest predicari. Hec aūt omnia ostensa sunt quoniā nō erunt infinita neq in sursum. neq deorsū. vt homo est bipes & hō est animal. hoc aūt alterū est neq animal de homine. hoc aūt de callia. hoc aūt de alio i eo qđ qđ est. Substātiam quidē oē est diffinire hmōi. Infinita. n. nō est trāsire intelligētē. q̄re neq in sursū neq in deorsum infinita sunt. Illā. n. nō est diffinire de qua infinita pđicanf. Siquidē igitur genera adinuicem equaliter predicantur: erit. n. ipsum qđ vere ipsum aliquid est. Et neq tamē de qualitate aut aliorū nullum nisi sm accidens predicaf. omnia hec enim accidunt & de subiectis predicari. Sed quoniā neq in sursum infinita erūt: vnūqđq enim qđ predicaf significat aut quale aliqđ: aut ad aliquid: aut quātū aliqđ: aut huiusmodi: aut q̄ sunt in substantia. hec aūt finita sunt & genera predicamentorū finita: aut. n. quale: aut quantum: aut ad aliqđ: aut facere: aut pati: aut vbi: aut quando predicabif. Concessū autem est vnū de vno predicari. Ipsa aute ō ipsis quecūq non aliquid sunt non predicari dicimus. accidētia enim sunt oīa. sed hec qđē sm seipsa. alia vero sm alterum modū. Hec aūt omnia de subiecto quoda predicari dicimus. scđm accidens aūt non eē subiectum aliquod. Nihil enim taliū ponimus esse q nō alterū aliqđ esse dicitur qđ dicif: sz ipsū i alijs & alia quidē de altero. Neq in sursum ergo vnum de vno neq in deorsum esse dicitur. de quib⁹ quidē enim dicunf accidētia quecūq in substantia vniuscuiusq sunt. hec aute non sunt infinita: sz in sursum ipsa quoq & accidētia vtraq non infinita sunt. Necesse ē ergo eē aliquid de quo primū predicetur & de hoc aliud: & hoc stare & eē aliquid quod nō amplius neq de alio priori neq de alio aliquid prius predicetur. vnus quidē demonstrationis modus dicitur hic. Adhuc autē alius. si enim de quibus q̄dam priora predicātur: horum qđe demonstratio erit neq possunt habere ad ipa q̄ scire. neq hoc esse sine demonstratione. si autem hoc per hoc notū ē. Hoc aūt nescimus neq melius habemus ad ipsa q̄ scire neq p hoc notū sciemus. Si igitur ē aliquid scire p demonstrationē simpliciter & nō ex aliquib⁹ neq ex suppositiōe manifestū ē stare predicamēta media. si enim nō steterint: sz est semper acceptio in superius omniū erit demōstratio: quare si infinita nō cōtingit percurrere: quorum non est demonstratio non sciemus per demonstrationem. si igitur neq melius habemus ad ipsa q̄ scire: non erit aliquid scire per demonstrationem simpliciter sed ex suppositione. Loyce quidem igitur ex his vtiq aliquis credet de eo quod dictum est. Analetice

tice aūt manifestū est per hec velocius q̄ neq̃ in sursum neq̃ ī deorsuz īfinita predicātia cōtingit esse in demonstratiuis sciētys de qbus intentio est. Demonstratio eniz est ex his q̄cū q̃ quidez ipsa insunt sm̄ seipsa rebus. Secū dum seipsa vero dupliciter. quecunq̃ enim illis insunt in eo quodqd est: ⁊ in quibus ipa in eo quodquid est insunt ipsis: vt in numero impar quod inest quidē numero. Est autē ipse numerus in rōne ipsius. Et iteruz multitudo aut diuisibile in rōne numeri est. Hoꝝ aūt neutra cōtingit infinita esse nec vt imperfectū numeri. Iterum. n. si impari aliud insit cui inhereat existenti. Hoc autē si ē primū: numerus inerit his que insunt ipsi. si igitur nō contingit huiusmodi infinita esse in numero neq̃ in sursum erunt infinita. At vero necesse est omnia inesse. Primo vt numero ⁊ in illis necesse est esse numerū quare ꝯuertibilia erunt sed nō excedentia. Nec tamen quecunq̃ sunt ī eo qđ quid est nec infinita sunt. neq̃ enim esset diffiniri. Quare si presentia quidē omnia per se dicunt: hec non infinita sunt. Stabunt vtiq̃ in sursuz quare ⁊ in deorsuz. Si autem sic est ⁊ que sunt in medio duoruz terminorum semper sunt finita. Si vero hoc est: manifestum est iam ⁊ demonstrationū q̄ necesse est principia aliqua esse ⁊ non omniū esse demonstratōem: qđ vero diximꝰ quosdā dicere iuxta principium: si enim sunt principia non omnia sunt demonstrabilia: neq̃ in infinitum possunt ire. Esse enim horū quodlibet nihil aliud est q̃ esse nullum spatiuz sine medio ⁊ indiuisibile: sed omnia diuisibilia. Intus enim īmittēdo terminuz sed nō assumendo demonstratur qđ demonstraẜ. quare si hoc infinitum contingit ire: contingeret vtiq̃ duorum terminorum infinita esse interiꝰ media. sed hoc impossibile est si predicamenta steterint in superius ⁊ inferius. quod autem stent demonstratum est logice prius: analetice vero nunc.

¶ Octauo hoc documento declaraẜ predicata non esse infinita ⁊ rōnibus logicis ⁊ rōnibꝰ resolutorijs. Series aūt verboꝝ Aristotelis huiuscemodi est: s; qđ in illis. s. extremis finitis logice. i. per rōnes cōes aliqui speculētur hoc manifestū fit. i. docendū est extrema ipsa vtroq̃ versus finita eē ⁊ primo cōiorībꝰ argumētis id ꝓbabiẜ. In his itaq̃ verū id esse patet que quodqd est ꝑdicanẜ: si. n. est diffinire: aut si notum est q̄ aliquid erat esse. i. si possibile ē diffinire: aut notū eē quodqd erat esse: infinita aūt nō est transire: necesse est predicata que ponuntur in ratione quidditatiua finiri: cū igitur possit aliquid diffiniri ⁊ nequeant infinita pertransiri: predicata quidditatiua statum habebunt: ⁊ dicit Lynconiensis: ostendit Aristo. q̄ posito subiecto aliquo necessario statur in sursum: q꞉ subiectum positum est diffinibile ⁊ in diffinitione cuiuslibet ponūtur oīa superiora sua substantialia que necesse est intellectum diffinientis pertransire: infinita aūt pertransire non est: igitur nō sunt infinita in sursum: ergo nec in deorsum: vt ipse postea dicet: sed nō explanat rationē huius argumenti: s; est accipere infimū vt indiuiduū ⁊ speciem athomā indiuiduis proximā quā est diffinire: tunc manifestum est q̄ cū in sursum statur ⁊ in deorsum staẜ: ex pte. n. qua nō statur non ē accipere vltimū. Preterea considerandum q̄ he rationes ideo appellātur logice: q꞉ limites logici negocij egrediūtur: ⁊ vndecunq̃ sibi ꝑsidia querunt: inserit nāq̃ sermonē de ideis q̄s valere iubet tāq̃ demonstrationi ineptas. varij aūt sunt modi monstrandi conclusionem assumptā.

Primus modus cōsistit in hoc sm̄ Lynconiensem. In predicatione simplici ⁊ p se: quādo scilicet ꝑdicatur qđ dēbet predicari ⁊ subijcitur qđ debet subijci nō progredimur in infinitū: in via ergo ꝑdicationis substātialis nō est infinitas in sursum vel deorsum: quapropter nec in vlla coordinatiōe ꝑdicamentali: constat aūt genera predicamentoꝝ esse finita: q꞉ decez: ⁊ cum accidens predicaẜ de subiecto non augmētatur ꝑdicatio simplex in sursum nisi in eadē coordinatiōe. Similiter nō augetur subiectio in deorsum nisi in eadē coordinatione: manifestū est igitur q̄ cū finita finite accepta sint finita q̄ in predicabilibus simpliciter est via in sursum ⁊ deorsum finita ⁊ nō infinita. Dicit itaq̃ philosophꝰ: vniuersale aūt sic dicimus. i. vniuersaliter dicamus hoc pacto: est. n. vere dicere: albū ambulare: ⁊ id magnū lignū esse: ⁊ iterum lignū magnū esse ⁊ hoiem ambulare: alteꝝ igitur sic est dicere aut illo modo idest dr̄ dicere ex vna parte: albū ambulat: magnū est lignū: ⁊ ex altera pte: hō ambulat: lignū est magnū. cū. n. albū dico esse lignū: tūc dico q̄ cui accidit albū esse: lignū est: sed nō q̄ subiectuz ligno album sit: ⁊ nāq̃ nec cū albū est: neq̃ q̄ vere albū aliquod factum est lignū est: quare nō est album lignum nisi sm̄ accidens. Sensus est: cū dicitur: album est lignū: significatur q̄ illud predicatū lignum predicatur de subiecto cui accidit esse lignū: nam hoc lignū cui accidit esse album est lignū: nō autem est sensus q̄ albū sit subiectuz ligni: quia subiectū sit hoc qđ predicatur de ipso sicut de subiecto vel sm̄ totum vel sm̄ partem: veluti homo fit albus: sed neq̃ album neq̃ aliqua pars albi que vere albū. i. que fit de substantia ipsius albedinis fit lignū: nō eniz accidens subijcitur transmutationi qua de non ligno efficitur lignum: omne autem qđ incipit esse hoc: fit hoc: si igitur nō fit hoc: hoc nō est hoc: nisi dicatur hoc semper fuisse: constat autem nō semper verum fuisse dicere: albū est lignum: quia aliquando simul nō extiterunt albedo ⁊ lignum. Quādo itaq̃ predicatur subiectum de accidente: predicatio est sm̄ accidens ⁊ preter naturā: vn̄ nomē albi potest quidem esse subiectū propositiōis: si solam vocem attēdamus: quantuz ad rei proprietatē fieri non potest vt album substernatur ligno: sed econtra: lignū subijcitur albo sm̄ se ⁊ est naturalis predicatio h꞉ lignum est album: hec vero innaturalis: album est lignum: forma nanq̃ non est subiecta ⁊ materia predicata ⁊ forma superueniens: ⁊ hoc est qđ dicit Aristoteles: cum dicit lignuz album: non dicitur aliquid aliud album esse: atq̃ illi vt sit lignum accidere: quēadmodum cum dico: musicum esse album: tunc. n. homo est albus cui accidit musicum esse: sed cum dico: lignum est albuz: lignum est subiectū

albi: nam lignum vere factũ est albũ: non existens aliud quippiã q̃ aut absolute lignũ aut aliquod lignũ. si igit oporteat nomina ponere ſm propriã significationẽ sic sit predicari: lignũ est album: sed illo modo: album est lignum: aut neq̃q̃ predicari aut nõ simpliciter sed ſm accidens predicari dicatur: est certã ꝙ predicat̃ album: id vero de quo predicatur: est lignũ: supponatur igitur id quod predicat̃ absolute ⁊ similiter semp de eo qd̃ p̃dicatur ⁊ nõ ſm accidẽs predicari: nec sine causa id supponitur: sic enĩ demonstratiões o demonstrãt. i. demonstrationes cõstant ex propositionib᷒ proprijs ⁊ ſm naturã. Quare cũ vnum de vno simpliciter predicatur: illud aut subit rationẽ eorum predicatoꝝ per que convenientier respondemus ad interrogationẽ factã per qd: aut quale: aut quãtum ⁊ sic ſm ordinẽ predicamentoꝝ: cuilibet. n. predicamẽto correspondet propriũ interrogatiuũ. Amplius sbãz qdẽ significãtia qd̃ vere illud est: aut qd̃ vere id aliquid est: significãt d̃ quo predicãtur: quecũq̃ vero non substãtiã significãt sed de aliquo subiecto dicũtur neq̃ qd̃ vere id est: neq̃ qd̃ vere illud aliquid est: accidẽtia sunt: vt de homine album: nõ enĩ est homo neq̃ qd̃ vere album: neq̃ qd̃ vere album aliquod est: sꝫ animal forsitan: qd̃ vere enim animal est: homo est: Sensus est: quãdo subiectũ cõuertitur cum predicato essentiali: subiectum vere est illud predicatũ: at cum subiectum est po subiectiua predicati est vere illud aliquid: vbi aũt subiectũ nõ sit vere predicatũ. i. essentialiter: neq̃ aliqd eius omnia huiusmodi predicata sunt accidẽtalia: vnde albũ dicit formã ab homine reipsa distinctã: nõ autẽ animal: propterea homo dici põt idipsum qd̃ est animal: nõ aũt idipsum qd̃ est album: vt neq̃ materia idipsum qd̃ forma est: species. n. gaudeant: monstra enĩ sunt: ⁊ si sint nihil ad rõnem sunt: demonstratiões. n. sunt de hmõi. i. vt inquit Themistius. Portenta illa Herculis sunt que aliqui autumãt albedinẽ: nigritiã: ruborẽ: numerũ: ambulatiõem: doctrinã seorsum a rebus stare. Dicit Lyncontensis: itaq̃ cum est predicatio simplr̃ aut predicat̃ qd̃ est substãtiale subiecto: vt genus qd̃ ſm veritatẽ vere est idẽ cũ subiecto vel differẽtia: aut predicat̃ accidẽs subiecti qd̃ opꝫ reperiri in subiecto ⁊ nõ eẽ separatũ a subiecto: vnde oẽ qd̃ predicat̃ simpliciter repertũ est de subiecto vel in subiecto: q: forme sepate a subiectis quas posuit Plato genera ⁊ spẽs ⁊ predicabilia sunt sicut prodigia que format error intellectus: sicut sunt prodigia in natura que format natura errans: q: licet sint idee ⁊ rõnes rerũ increate ab eterno in mente diuina: ipse idee nihil pertinent ad ratiocinationẽ in qua p̃dicat̃ aliquid de aliquo: ipse itaq̃ idee in se prodigia nõ sunt: sed cũ intellectus vult facere eas predicabiles de rebus a qb᷒ sunt diuise ⁊ separate in hac ordinatione prodigia sunt: demonstratiões. n. ⁊ ratiocinatiões fiunt de simplr̃ predicabilibus: subiectũ ⁊ predicatũ sunt idẽ numero in subiecto ⁊ nõ sunt res diuise. De ideis satis diximus prio de aĩa. 8. In summa aliqua predicata predicãtur ſm se ⁊ complexu rectoꝝ alia preter naturã ⁊ p̃postero ordine. Amplius si hoc. i. subiectũ nõ est huius. i. p̃dicati qualitas. i. dispositio: ⁊ illud predicatũ sit qualitas ⁊ dispositio subiecti: neq̃ qualitatis qualitas est: nam subiectum est dispositũ disponẽs: nõ aũt dispositio disponit̃: impossibile est eque predicari adinuicẽ sic. sed neq̃ quidem cõtingit dicere: eque eẽt predicari vere nõ cõtingit. i. licet hec sit vera: color est albedo nõ tñ est simpliciter predicatio ex ppositionibus: igit̃ ſm naturã ꝯficiuntur demonstrationes. Tota ergo ratio Aristotelis sic ordinat̃. Predicata quidditatiua certo numero cõprehendũtur ⁊ certũ est oẽ accidens de substãtia predicari ⁊ que predicentur de substantia oĩa sunt finita: nã decẽ genera certis vtriq̃ finibus includũtur: ergo in ppositiõib᷒ affirmatiuis non est progressus infinitus.

Secundus modus probandi prefatã cõclusionẽ stat in hoc: si scire sit: cũ scire acquirat̃ ex principijs meliori dispositione habitus q̃ sit scientia: que melior dispositio est per se notitia: ergo si scire ẽ: principia sunt p se nota: ergo immediata: nam si subiectum ⁊ predicatũ aliquo interuallo distarent: per id posset illa ppositio declarari.

Tertius modus analyticus ⁊ resolutori᷒ talis est pbandi ppositionem dictam. Predicata primi modi ⁊ secundi non possunt abire in infinitum: vt constat: ergo positis extremis nõ possunt iterponi media infinita.

Caput. 18.

Demonstratio aũt his manifestũ est ꝙ si aliquod idẽ duob᷒ insit vt. a. ⁊ in. c. ⁊ in. d. nõ predicante altero d̃ altero aut nullo modo: aut nõ de omni qd̃ nõ semper ſm cõe aliquid inerit: vt isocheli ⁊ scalenõi duobus rectis equales habere ſm cõe aliquod inest. Secundũ enĩ ꝙ ẽ figura quedã ⁊ nõ ſm alterũ iest. Hoc aũt nõ semper sic se hꝫ. sit aũt. b. ſm ꝙ est. a. in. c. ⁊ in d. manifestũ igitur est ꝙ. b. in. c. d. ſm cõe est: ⁊ illud ſm alterum. quare duorũ terminorũ medijs: infiniti vtiq̃ incidunt termini. sꝫ hoc impossibile est. ſm igitur cõe aliquod esse non necesse est semper idẽ i pluribus. quare vero erunt imediata spacia. In eodẽ tamen genere ⁊ ex eisdẽ athomis necesse est terminos esse. si quidem his que per se sunt erit cõmune. non enim erat ex alio genere in aliud descendẽtẽ demonstrare. Manifestũ autẽ est ⁊ cũ. a. in. b. sit. ⁊ siquidẽ est aliquod mediũ est demonstrare ꝙ a. in. b. sit. ⁊ elemẽta huius sunt hec ⁊ tot quot media sunt. imediate enim ppositiones sunt elemẽta: aut oẽs: aut vniuersales. si vero nõ est mediũ nõ amplius erit demonstratio: sed in principia via hec est. Similiter aũt erit ⁊ si. a. in. b. nõ sit. siquidẽ enim aut medium ẽ aut prius cui nõ inest erit demõstratio: si vero nõ: nõ est. sed pricipia ⁊ elemẽta tot sunt: quot sunt termini. ⁊ horum quidẽ enim ppositiones principia demonstrationis sunt. Et sicut quedã principia demonstratiõis sunt idemõstrabilia ꝙ sit hoc illud: ⁊ ꝙ sit hoc in illo: sic ⁊ ꝙ non sit hoc illud: neq̃ ꝙ sit hoc in illo: quare hoc quidẽ esse aliquid: alia aũt non esse ali

quid

qd erūt pricipia. Cū aūt idigeat mōstrare aliqd accipiēdū ē q̄ de.b.primū pdicef. Sit.n.c. de hoc sicr.a.ꝛ sic semp vadēs nequaq̄ extra ppositio cadet neq̄ ipsi⁹.a.eē accipiat vt demōstref: sʒ semp mediū dēsef quousq̄ idiuisibilia fiāt ꝛ vnū. Est aūt vnū cū imediatū fiat: ꝛ vna ppō simplex ē imediata: ꝛ quēadmodū i alijs ē pricipiū simplex. h̄ āt nō idē vbiq̄ ē: sʒ i graui qdē vncia: i melodia aūt son⁹: i mēbris āt dersis: aliō aūt i alio: sic ē i syllogismo vna ppō imediata. In demōstratiōe āt ꝛ scia itellect⁹: in dmōstratiuis igif syllogismis ei⁹ qd ē nihil cadit extra: sʒ i priuatiuis h̄ qdē nihil qd oʒ eē extra hoc cadit: vt si.a.ē.in,b.p.c. nō ē. Si.n.i.b.qdē oī ē.c.i nullo aūt.c.ē.a.iteꝝ si idigeat qd in.c.a.nullo sit mediū accipiēdū ē ipsi⁹.a.ꝛ.c.ꝛ sic semp pcedet. Si vero indigeat mōstrare qd.e.in.d.nō sit in eo qd ē.e.in d.qdē oī ē in.e.aūt nullo.aut nō in oī nūq̄ȝ extra.e.cadit. Hoc āt ē cui nō oʒ iesse. In tertio aūt mō neq̄ a quo opʒ neq̄ quod opʒ priuari nequaq̄ extra ibit.

CUltio h̄ documēto ōndif elnta ppōnū mediatarū nō eē ifinita: ꝛ ponunf multe ppōes itētū declarātes. Prima ē mōstratio his q̄ nō lʒ abire in ifinitū i pdicatōib⁹ ꝛ demōstratōib⁹ tpʒ q̄ si aliqd idē duob⁹ insit: quoꝝ alterū de altero: aut nullo mō: aut nō de quolibet pdicaf: non semp illō p eē aliqd ipsis competit: vñ li aial de hoīe ꝛ equo pdicaf q̄ vocanf disperata: ꝛ de hoīe enūciaf ꝛ masculo q̄ ꝑm ptē iuicē pdicanf: si ergo.a.isit.c.ꝛ.d.siue.c. sit oīs.d.siue nō: nō oʒ vt.a.insit illis p aliqd eē: vbi eē scalenoni ꝛ egpedō iest hēre tres sʒ aliqd eē.nā vt qdā figura triāgularis sunt: ꝛ nō vt aliō qddā. at hoc nō semper ita se hēbit: vt qcqd isit: p aliqd eē insit: qm̄ habere tres iest triāgulo nō p aliō subiectū sit.b.p qd.a.tū.c.tū d.cōpetat: si.b.insit p.e.ꝛ.e.p.f.ergo iter duos terminos ifiniti cadēt termini: q̄ cū hoc fieri nequeat: nō ē necesse idē pluris⁹ iesse p aliqd eē: sigdē sint iteruallā.i.ppōes q̄ medio vacāt. Dicit Linconiēsis: nā generis ē id a quo vno scdm se egrediunf imediate spēs opposite: ꝛ forte iugt oē accidēs p se egredif a nā vna sibi subiecta: ꝛ forte a nā vna subiecta egrediunf duo p se accidētia opposita vt par ꝛ ipar a numero: ꝛ equale ꝛ inequalea quātitate. Declarauim⁹ supra nō oēm passionē exigere subiectum cū quo recurrat ꝛ cōuertaf: pōt nāq̄ passio eiusdē rōnis cōuenire pluris⁹ subiectis alteri⁹ ꝛ alteri⁹ rōnis p ppias eorū rationes.

Secūda ppō ē talis: in eodē tñ genere ꝛ ex eisdē athomis.i.ex ipsis idiuiduis: prie/q̄ȝ herētib⁹: ipsos eōs terminos eē opʒ: sigdē ipm eē ex his erit q̄ p se insunt.nā fieri nō pōt vt ea que demōstrētur ex genere in aliud genus trāseāt.

Tertia ppositio que ē de substantia huius scientie talis ē: tot sunt elementa siue principia imediata ad vnam conclusionem: quot sunt media ad eādem conclusionem. dicit ergo philosoph⁹: manifestū est cū.a.insit ipsi.b.p aliqd mediū vt p.c. pōt ista ppō: oē.b.est.a.demōstrari p.c.hoc pacto: oē.c. est.a.oē.b.ē c.ergo oē.b.est.a. ꝛ quot erūt media: tot erūt elementa: naʒ ppōnes imediate sunt elemēta: aut oēs: aut q̄ sunt vles: ꝛ si nō cadat mediū iter.a.ꝛ.b. illi⁹ nō erit amplius dio sʒ in pricipia via hec ē. Dicit Lynconiēsis: sit ɔclusio demōstrāda: oē.b.ē.a.p.c.ꝛ sit maior ppō q̄ ē.a.c.demonstrāda p.d.ꝛ sit.c.d.ꝛ.d.a.ppō indemōstrabilis: ꝛ iterū sit.b.c.minor ppō ostēdenda p.e. ꝛ taʒ.e.b.q̄ȝ.e.c.sint imediate ppōnes: cōstat q̄ p viam resolutionis a ɔclone q̄ ē.b.a.pueniet in has imediatas ppōnes.b.e. ꝛ.e.c.ꝛ.c.d.ꝛ.d.a. ꝛ he ppōes parificāt in nūero duobus teris extremis ꝛ medijs iterposito vno min⁹: qꝛ extrema cū medijs sunt quinq̄ȝ: ꝛ ppōnes imediate sunt quattuor: vñ sunt vna plus q̄ȝ media. ecce iste ē primus syllogism⁹: oē.c.ē.a.oē.b.ē.c.ergo oē.b.ē.a. psyllogismus maioris sic formaf: oē.d.ē.a.oē.c.ē.d.ergo oē.c.ē a.cui⁹ qdē psyllogismi pmisse idiuidue sunt. psyllogismus minoris hoc pacto componif: oē.e.ē.c.oē.b.ē.e. ergo oē.c.ē.b.pmisse cui⁹ indemōstrabiles existunt: in his oīb⁹ syllogismis adsunt qnq̄ȝ termini ꝛ quattuor ppōnes imediate: tres termini medij ꝛ duo extremi. Cōtra: tot sunt elemēta.i.ppōnes imediate quot media: sʒ termini subeūtes rōneʒ medij sunt tres: ergo ꝛ ppōnes imediate nō erūt nisi tres. Itē: inter subiectū ꝛ pdicatuʒ hui⁹ ppōnis oīs hō ē viuens: nō est nisi vnū mediū: tū sunt due ppōnes imediate. Soluit Lynconiēsis: Arist. nō ɔputat illaʒ ppōneʒ q̄ ē.b.e.i.minorem psyllogismi minoris iter elemēta: eo q̄ maxie pticularis ē: vñ ista nō cōputata palā ē q̄ tot sunt elemēta quot media: ꝛ nō vocat Aristoteles imediatā maxie pticularē: q̄ nō est maior in aliquo psyllogismo ꝛ syllogismo vltīo noīe elemēti: qꝛ elementū ē ex quo gñat aliqd gñatōe pria. maior aūt ppō prior ē in generādo ɔclonē q̄ȝ minor: vñ illa q̄ soluʒ minor ē nō meref nomē elemēti. Cōtra: minor psyllogismi maioris ē dūtaxat minor: ergo nō hēbit rōnem elemēti. Propterea alij dixerūt satis esse ad mentē Aristotelis ppōnes imediatas iter subiectū ꝛ pdicatuʒ non esse pauciores medijs: qb⁹ tñ pnt eē plures. Cōtra: dicit Aristo. tot sunt elemēta quot media: quapropter dicēduʒ: qcqd hʒ rōneʒ medij hʒ rōneʒ elemēti: ex qb⁹ terminis medijs cōponunf ppōnes imediate. Et sicut in affirmatiis dictū ē: ita in negatiis sentiēduʒ ē: sicut isti termini noti: q̄litas: sba: corp⁹: viuēs: aial: hō: ex qb⁹ ppōnes affirmatiue ꝛ negatiue ɔficiūt mediate ꝛ imediate.

Quarta ppō sit talis: in dñonibus affirmatiuis nulluʒ mediū cadit extra pdicatum sed semp infra ipm continef: vt si ostēdi debeat hec ppō: oē b.est.a.capiaf.c.qd primo dicaf de.b.ꝛ de quo.a.enūciaf: ꝛ sic semp pficiscenti nunq̄ȝ ex exteriore erit ppō: neq̄ȝ sumef termin⁹ q insit ipsi.a. sʒ mediū semp densef quousq̄ȝ indiuisibilia fiant ꝛ vnū: est aūt tūc vnū cū fuerit ppō imediata: ppō nāq̄ȝ mediata ē actu vna: ꝛ plures potētia: ꝛ vt in ceteris reb⁹ pricipiū simplex ē: sic in syllogismo pricipiū ē ppō imediata: ꝛ in dēatione inuenif intellect⁹ ꝛ scia: assensus itellectualis satisfacit ppōnib⁹ imediatis: scia aūt ē notitia ɔclonis deducte ex primis: veris: imediatis: priorib⁹: notiorib⁹ ꝛ causisq̄ȝ ɔclusionis tat in negatiuis syllogismis prime figure media accipiunf ex pte propōnis affirmatiue: in scda figura ex pte ppōnis negatiue: in tertia figura media nō pnt accipi neq̄ȝ extra pdicatū negatū: nec extra subiectū de quo negant. In summa ne preclarissima ingenia vestra tedio afficiaʒ in exponēdo hec capita q̄ nō taʒ difficilia sunt q̄ȝ obscuro sermone tradita ab Aristotele: festino eiʒ ad alia vobis futura magis cōmoda. dico q̄ iste ppositiōes tandem sunt declarate. Prima: ppōnes affirmatiue primo

⁊ nō prime falſe: ſimiliter ⁊ negatiue pñt p ſyllogiſmuz iperitie ſyllogizari. Scḋa: ignorantia negationis adeſt cuipiā ſi ſenſus aliqs ab ipſo natiuitatis ortu defecerit. Tertia: determinatis extremis media nequeūt infinita eſſe. Quarta: in demōſtrationibꝰ affirmatiuis ⁊ negatiis nō cōcedit̄ pgreſſus infinitus.

Caput. 19.

Um autē ſit demonſtratio alia pticularis: alia ꝟo vlis: ⁊ hec qḋe cathegorica: illa priuatiua: dubitat̄ qualis potior ſit. ſiṁr aūt ⁊ ḋ ea que demōſtrarare dicit̄: ⁊ de ducenti ad ipoſſibile demonſtratiōe. Primū igit̄ intēdimus de vli ⁊ particulari: oſtendētes enim hoc ⁊ de ea que demonſtrare dicit̄ ⁊ que ē ad impoſſibile dicemus. Videt̄ qdem igit̄ fortaſſis vtiqꝫ qbuſdam ſic intendentibꝰ pticularis eſſe dignior. Si eniꝫ ẛm quā maxime ſcimus demonſtrationē potior eſt demōſtratio. Hec eniꝫ virtus demonſtratōis eſt. Magis autē ſcimus vnūqḋqꝫ cū ipſuꝫ cognoſcimus ẛm ipſum ꝙ̄ ẛm aliud: vt muſicū choriſcū qn̄ choriſcus muſicus eſt ꝙ̄ cū hō muſicus ſit. ſimiliter aūt ⁊ in alijs. Sꝫ vlis qn̄ aliud nō qn̄ ipſuꝫ cōtingit demonſtrat: vt qn̄ eſt equitibiaꝛ: nō qn̄ eſt equitibiaꝛ: ſed qn̄ eſt triangulus: ſed pticularis qn̄ ipſuꝫ. Si ergo potior qdem que eſt ẛm ipſuꝫ: hmōi aūt eſt pticularis vli magis ⁊ potior vtiqꝫ demōſtratio ẛm partē erit. Amplius ſi vle qdeꝫ nō eſt aliqḋ ẛm rem p̄ter ſingularia: demonſtratio opinioneꝫ conficit eſſe hoc aliquid ẛm ꝙ demonſtrat: ⁊ quādam naturam eē hanc ſine his que ſunt: vt trianguli preter quoſdā: ⁊ figure preter aliquas: ⁊ numeri preter quoſdam numeros. Potior aūt eſt que eſt de eſſe ꝙ̄ de nō eſſe. Et pꝑter quā nō errabit̄ ꝙ̄ pꝑter quā errabit̄. Eſt aūt vniuerſalis hmōi. pcedentes eniꝫ demonſtrant de eo qḋ eſt pꝑportionale qḋ ⁊ eſt analogū qḋ neqꝫ linea neqꝫ numerus neqꝫ ſolidum neqꝫ planum eſt ſꝫ p̄ter hoc aliqḋ. Si igitur vlis quideꝫ magis hoc eſt: de eo aūt qḋ eſt minus ꝙ̄ pticularis: ⁊ facit opionē falſam: indignior vtiqꝫ erit vlis particulari. Aut primū quideꝫ nihil magis in vli ꝙ̄ in particulari rō eſt. Si enim ꝙ duobus rectis ineſt nō ẛm ꝙ ē equitibiaruꝫ ſed ẛm ꝙ triangulus eſt cognoſcēs: qn̄ minus cognoſcit inquantū ipſum eſt ꝙ̄ cognoſceret: qn̄ triāgulus eſt: ⁊ olo ſi nō ſit ꝙ dem ẛm ꝙ eſt triāgulus poſtea demōſtrat: nō erit demōſtratio. Si vero ſit cognoſcēs vnūquodqꝫ ẛꝫ ꝙ vnūquodqꝫ ē magis cognoſcit. Si igit̄ triangulus in plus eſt: ⁊ rō eadē eſt ⁊ nō ẛm equiuocationē triāgulus eſt: ⁊ ineſt oī triangulo ꝙ eſt duobꝰ rectis nō vtiqꝫ ⁊ triangulus ẛm ꝙ ē equitibiarū: ſꝫ ẛm ꝙ eſt triāgulus hꝫ huiuſmodi āgulos: quare vlr ſciēs magis cognoſcit ẛm ꝙ ē ꝙ̄ ẛm ptē: potior itaqꝫ ē vlis ꝙ̄ pticularis. Amplius ſiquideꝫ ſit quedam rō vna ⁊ non equoca: vniuerſale erit vti ꝙ̄ nihil minus quibuſdam ẛm partē: ſed magis eſt quāto incorruptibilia ſunt illis: que vero ẛm parteꝫ corruptibilia magis. Amplius neqꝫ vna neceſſitas eſt opinari aliqd eſſe hoc preter hoc qn̄ vnum oſtendunt nihil magis ꝙ̄ in alijs quecūqꝫ non aliqd ſignificant: ſed aut quale aut ad aliqd aut facere: ſic ergo nō demonſtratio cauſa eſt ſꝫ male audiens. Amplius ſi demonſtratio eſt ſyllogiſmus demonſtratiuꝰ cāe ⁊ pꝑ qḋ: vle ḋi magis ē cā: cui.n. pꝑ ſe ſeſt aliqḋ h̄ idē ipſiꝰ cā ē: vle ḋi ē primū cui ineſt ſe cā: ergo vle eſt: qr̄ ⁊ ḋratio dignior eſt: magis enim cauſa eſt ⁊ ꝙ propter qḋ eſt. Amplius vſqꝫ ad hoc querimus propter quid: ⁊ tunc opinamur ſcire cum non ſit aliquid aliud propter quid ſciamꝰ ꝙ̄ hoc aut ꝙ fiat aut ꝙ ſit. Finis enim vltimus ⁊ terminus iam ſic eſt: vt cuius cauſa venit: vt accipiat argentuꝫ: hoc autem eſt vt reddat cui debuit: hoc auteꝫ eſt vt non iniuſte agat: ⁊ ſic procedentes cum non ſit amplius propter aliud neqꝫ alterius cauſa propter hoc ſicut propter finem dicimus venire ⁊ fieri ⁊ eſſe: ⁊ tunc cognoſcere magis propter quid venit. Si igitur ſimiliter ſe habꝫ in alijs cauſis ⁊ que ſunt propter quid: in his autem quecunqꝫ cauſe ſic ſunt: ſicut que eſt cuius cauſa: ſic ſcimus maxime ⁊ in alijs: igitur ſic maxime ſcimus cum non amplius ſit hoc quoniam aliud eſt. Cuꝫ igitur cognoſcimus quidē ꝙ quattuor qui ſunt extra equales ſunt quoniam equitibiarū adhuc deeſt propter quid quia triāgulus: ⁊ hoc quia eſt figura rectilinea: ſi auteꝫ hoc nō amplius propter quid aliud: tunc maxime ſcimus ⁊ vniuerſale: tunc vniuerſalis vtiqꝫ potior eſt. Amplius quantocunqꝫ demonſtratio magis ſcḋm partes eſt infinita cadit: vniuerſalis autem in ſimplex ⁊ finem. Eſt autem ſecundum ꝙ ſunt finita ſcibilia ſunt. Secundū itaqꝫ ꝙ vniuerſalia ſunt: magis ſcibilia ſunt ꝙ̄ que

q̄ que sunt scd̄m partem. Demonstrabilia er go magis sunt vniuersalia. De demonstrabi libus autem magis est demóstratio. Simili/ ter enim magis ad aliquid sunt: dignior er/ go vniuersalis est quoniaȝ quidem ⁊ magis est demóstratio. Amplius si magis p̄poneñ da scd̄m quá hoc ⁊ aliud q̄ȝ scd̄m hoc solum cognoscit. Uniuersale autem habens cogno scit ⁊ particulare: hoc autem vniuersale non sciuit ⁊ sic magis p̄ponenda erit vniuersa/ lis. Amplius autem ⁊ sic. vniuersale eniȝ ma gis demonstrare est quod est per mediuȝ de/ monstrare cum propinquius sit medium p̄n/ cipio: proxime autem imediatum est: hoc au tem est principium: si igitur que ex principio est ea que non est ex p̄ncipio magis est ex p̄n/ cipio ea que minus est certior demonstratio. Est autē hm̄ói vl̄is magis dignior: itaqȝ vl̄is magis erit vt si oȝ demóstrare. a. de. d. media sint in qb⁹ ē. b. c. magis aūt sursuȝ sit. b. quare si p. b. vl̄e magis ē ſȝ eorū q̄ dicta sunt q̄dā lo gica sunt. Maxie aūt manifestū ē q̄ vl̄is ma gis p̄p̄ria sit q̄ȝ p̄póne hác q̄dē h̄ntes. priores scimus quodámó ⁊ posteriorē potētia vt si ali qs cognouit q̄ oís triágulis hȝ tres angulos equales duob⁹ rectis sciuit quodámó ⁊ q̄ eq tibiarū q̄ duob⁹ rectis potētia sit. Et si non co gnouit q̄ triágulus sit: hác aūt h̄ns p̄ponem vl̄eȝ nullo modo cognouit neqȝ potētia neqȝ actu. Et vl̄is q̄dē ītelligibilis ē ſȝ p̄ticularis ī sensu p̄ficit. Quod igit̄ vl̄is dignior sit p̄ticu lari tot modis dicta sunt.

¶ P̄nti caplo declarat̄ hec p̄pó: demóstratio vl̄is. i. in terminis paribus prestantior est particulari his funda/ mentis. Tuȝ quia vniuersale causa est eius qd̄ est p̄pter quid: est nāqȝ subiectum vniuersale causa passionis que demonstratur inesse subiecto per diffinitioneȝ subiecti. Tuȝ q̄: demóstratio vl̄is procedit per cām qua habita non cōtingit amplius querere p̄pter quid. tum q̄: vl̄ia magis sunt dr̄alia: ḡ eoꝝ ē magis dr̄atio. Tuȝ quia: h̄ns vl̄e nouit ⁊ p̄ticulare: at ille q̄ p̄ticlare nouit: nō ideo no uit ⁊ vl̄e. Tū q̄: dr̄atō q̄ p̄ficit ex p̄ncipio exactior ē ea q̄ nō est ex principio: illa aūt ē vl̄is. Tū q̄ h̄ndo dr̄atione vl̄eȝ habem⁹ p̄pónes priores. Tū q̄ dr̄atio vl̄is intelli/ gibilis ē: particularis aūt sensu absoluit̄. Cōtra: dr̄atio p̄ticularis facit scire s̄m seipsuȝ: ⁊ nō p̄bet occasionē errā di: quēadmoduȝ facit dr̄atio vl̄is: ergo. Solutio ē: qui scit dr̄atione vl̄i: magis scit vnūqdq̄ȝ vt est q̄ȝ dr̄atione p̄ticulari. Neqȝ dr̄atio vl̄is dat occasionē ɔcipiendi vl̄ia in re abstracta: cū termini in dr̄atōe p̄sonalr̄ supponant: hec ē breuis sn̄ia text⁹ Aristo. quē vlteri⁹ in sp̄āli nō p/ sequor: q̄ ipȝ vos omnes ob eius facilitatem poteritis comprehendere.

Dicit Lynconiensis: cuȝ syllogismo dr̄atiuo acci/ dant ɔditōes opposite ex p̄te ex qua ē syllo/ gismus: dr̄atio ⁊ ex parte rerum sup̄ quas erigit̄ dr̄a/ tio: intēdit Ari. p̄nti caplo ostendere s̄m quas de oppo sitis ɔditionib⁹ est dr̄atio melior dignior ⁊ certior.

Digressio.

Contra p̄pónes hic approbatas formāt̄ nōnul le rónes. In primis: nō vr̄ veꝝ vl̄e ma gis esse q̄ȝ p̄ticulare: tū q̄ p̄ticulare ē magis vnū ⁊ ens: cū h̄eat esse simplr̄: tuȝ q̄ inferi⁹ p̄fectius ē suo supiori. Solutio ē. Dico p̄mo: vl̄e verius ē obiectū scie ⁊ intel/ lectus q̄ȝ p̄ticulare. Dico scd̄o: singularis exactiꝰ existūt q̄ȝ vl̄ia: existētia nāqȝ vera ē singulariū ɔditio. Dico ter tio: q̄ p̄dicata primi modi ⁊ scd̄i p̄ius vl̄ibus: scd̄ario cō cedunt̄ indiuiduis: ecōtra ē de p̄dicatis accidētalib⁹.

Rursus videt̄ falsuȝ eē q̄ ille q̄ h̄eat vl̄e nouerit ⁊ singulare: nō āt cognoscēs p̄ticulare noscat vl̄e: naȝ vl̄e claudit̄ in p̄ticulari ⁊ notitia vl̄is colli git̄ ex min⁹ vl̄ib⁹. Solutio ē: notitia ɔplexa quāto ē ma gis vl̄is tanto magis hȝ rónes cause: p̄pterea h̄ns p̄pó/ nem vl̄eȝ noscit p̄ticulare in potētia: nō ecōtra: his igit̄ cōstat dr̄ationeȝ vl̄eȝ potiorē esse dr̄atiōe p̄ticulari.

¶ Caput. 20.

Quod aūt demonstratiua p̄ri/ uatiua hinc manifestū sit. sit eiȝ dm̄óstratio dignior alijs existētib⁹ eisdē: aut que est ex minorib⁹ q̄ónib⁹ aut suppositionib⁹ aut p̄pónib⁹. Si eiȝ note sunt similiter cognoscere veloci⁹ p̄ hoc est. hoc aūt appetibilius est. Ró aūt p̄pónis q̄ melior sit ex minorib⁹ vl̄is sic est. Si enim sit̄ ɔtinget cognita eē media: priora auteȝ no tiora sunt. sit igit̄ p̄ media demóstratio eoꝝ q̄ sunt. b. c. d. q̄. a. in. e. sit. altera vero per. b. c. q̄ a. in. d. sit. Sic̄ igit̄ hoc se hȝ q̄. a. in. d. sit q̄. a. in. e. sit. Sȝ q̄. a. i. d. sit prius ē ⁊ cognoscibili⁹ q̄ȝ q̄. a. in. e. per hoc eiȝ illud demonstrat̄. Cre dibilius aūt ē q̄ ē p̄ q̄d ⁊ que itaqȝ p̄ minima est demóstratio: melior est alijs eisdē exn̄tib⁹. Utreqȝ q̄des igit̄ p̄ tres terminos ⁊ p̄pónes duas demóstrantur: sed hec quidem esse acci pit aliquid: illa vero esse ⁊ non esse aliquid: per plura itaqȝ accipit: quare indignor est. Amplius q̄m ostensum ē impossibile esse p̄ vtranqȝ priuatiuarū p̄positionū fieri syllogis mum: sed vnā quidē oportet huiusmodi esse: aliá vero quoniā est. Amplius iuxta hoc op̄s accipere predicatiuas quidē enim argumen tata demóstratiōe necesse ē fieri plures. p̄ua tiuas autē impossibile est plures vna in omni syllogismo eē. Sit. n. in nullo eē. a. in quibus ē. b. i. c. aūt sit oi. b. Si igit̄ opus ē iterū auge re vtrasqȝ p̄póes ē mediū inueniēdū. Hm̄ói q̄dē. a. b. sit mediū. d. sed. b. c. sit. e. q̄dē mani festuȝ ē p̄dicatiuū esse. ſȝ. d. de. b. p̄dicatiuum

quidē.ad.a.aūt tanq̄ꝫ priuatiuū.ponit̄.d.qdē eiꝫ de oī.b.sꝫ.a.in nullo opꝫ esse.d.fit igit̄ vna priuatiua ꝓpō que est.a.d. ideꝫ aūt modus ē ꝛ in alijs syllogismis.semꝑ eiꝫ mediuꝫ ꝑdicatiuoꝝ terminoꝝ ꝑdicatiuū in vtraqꝫ est:sꝫ priuatiui alterū priuatiuū necesse est esse: quare hec vna hmōi fit ꝓpō:alie vero priuatiue.Si igit̄ notiꝰ ꝑ qđ demonstrat̄ ꝛ credibilius est: demonstrat̄ aūt priuatiua ꝑ ꝑdicatiuā. ꝑdicatiua aūt ꝑ illaꝫ nō demōstrat̄.prior ergo ꝛ notior ꝛ credibilior cū sit melior vtiqꝫ erit. Amplius si p̄cipiū syllogismi ꝓpō vlis immediata ē: est aūt in dmōstratiua affirmatiua ꝛin priuatiua aūt ꝛ negatiua vlis. ꝓpō aūt affirmatiua negatiua prior ꝛ notior.per affirmatiuaꝫ eiꝫ negatiua nota ē.ꝛ prior affirmatio ē: sicut eē priꝰ ē nō eē:quare potiꝰ p̄cipiū demōstratiue est q̄ꝫ priuatiue. dignioribꝰ aūt p̄cipijs vtit̄ dignior. Adhuc p̄cipalior est:sine enim demōstratiua nō ē priuatiua. Qđ qdē cathegorica priuatiua sit dignior manifestū ē: ꝛ ad īpossibile ducēte. Opꝫ aūt scire q̄ sit dr̄ia ipsaꝝ. Si igit̄.a.in nullo.b.in.c.aūt in oī.b.necesse ē in nullo.c.eē.a.sic igit̄ acceptis demonstratiue priuatiua erit demōstratio: qm̄.a.ī.c. nō erit. Que v̄o ē ꝑ īpoīe sic se hꝫ si opus est demōstrare q̄.a.in.b.nō sit accipiēdū est affirmatiue.a.esse in.b.ꝛ.b.ī.c.quare accidit.ꝛ.a.in.c.esse.hoc aūt sit notū ꝛ certū q̄ īpossibile est ipꝫ eē. Termini qdē igit̄ simil̄r ordinant̄. Differt auteꝫ quo qualis sit notior priuatiua ꝓpō. Utrū igit̄ q̄.a.b.nō inest.aut q̄.a.c.non inest. Cuꝫ igit̄ ē ꝯclō notior qm̄ nō ē.a.in.b.q̄ est ad īpoīe fit demōstratio. Cū aūt in syllogismo fit dmōstratiua ē. Nā aūt prior est q̄ est q̄ a.in.b.nō sit q̄ꝫ.a.in.c. priora eiꝫ ꝯclōne sunt ex qbꝰ est ꝯclō. Est aūt que.a.qdē in.c. nō est cōclusio.a.aūt in.b.ex qbꝰ ē ꝯclusio. Nō eniꝫ cōtingit remoueri aliqđ hoc cōclusio est.illa aūt sunt ex quibus sed hoc qdeꝫ ex quo syllogismus est.qđ vtiqꝫ sic se hꝫ:quare aut vt totum ad partē:aut pars ad totū se hꝫ.sꝫ q̄ sunt a.c.ꝛ.a.b. ꝓpōnes nō sic se habent adinuicē. Si igit̄ ex notioribus fit ꝛ credibilioribus dignior ē:sunt eiꝫ vtreqꝫ ex nō esse credibiles: sꝫ h̄ qdeꝫ ex priori:illa v̄o ex posteriori potior simpl̄r vtiqꝫ erit ea q̄ ē īpossibilis demōstratio ꝑuatiua. Quare ꝛ hac dignior ꝑdicatiua. manifestū ē ēt q̄ ꝛ ea q̄ ē īpossibilis potior ē.

¶ Presenti capite due ꝓpōes declarant̄. Pria ē:demōstratōes affirmatiue potiores sunt negatiuis:tū q: ex minoribꝰ ꝛ paucioribꝰ:affirmatiua nāqꝫ nō indiget ꝑsidio negatiue:negatia sine vsu affirmatiue n̄ ꝯstat:tū q: dr̄atō ex solis negatōibꝰ ꝯtexta nihil efficit:tū q: affirmatio prior ꝛ simplicior ē negatōe:tū q: ī syllogismis coaugmētatis vna negatiua satisfacit:vbi plēs cōcurrūt affirmatiue.

Secūda ꝓpō talis ē:dr̄atio ostēsiua: assertoria: iusta ꝛ recta ꝑ̄statior est ea q̄ deducit ad īpossibile:ꝛ p̄io oꝫ exponē dr̄ā tꝑ̄saꝝ:hec ē dr̄atio ostēsiua:nullū.b.ē.a.oē.c.ē.b.ḡ nullū.c.ē.a.h̄ ē:nullū aial ē lapis:ois hō ē aial.ḡ nullus hō ē lapis. Dr̄atio ad īpossibile se hꝫ h̄ pacto:si debeat hec ꝓpō ꝓbari:nullū.b.ē.a. dicat̄:oē.b.ē.a.oē.c.ē.b.ḡ oē.c.ē.a.ꝯclō ē īpossibilis ḡ altera ꝑmissaꝝ:nō mior ḡ maior.ꝛ cōueniūt he dr̄atōes q̄ sib̄ ordie disponūt̄.i.terminꝰ mediꝰ ī vtraqꝫ dr̄atōe ē idē:ꝛ maiꝰ extremū ꝛ minꝰ:verū dr̄ia ꝯsistit ī cognitione ꝓpōnū negatiuaꝝ:q̄ istaꝝ sit notior:nullū.b.ē.a .nullū c.ē.a.si ista nullū.c.ē.a.dr̄atio est ad īpossibile:si v̄o hec: nullū.b.ē.a.ꝯficit̄ dr̄atio ostēsiua:dr̄ aūt ista notior nullū c.ē.a.ī syllogismo ad īpossibile:q: eiꝰ oppositū ꝯtrariū:oē c.ē.a.ī falsitate notissimū ē:ī ostēsiua:h̄ nullū.b.ē.a.ē notior.nā ī tali dr̄atōe a p̄cipio ad ꝯclōnē recto ordīe ꝓcedimus:ea dī q̄ ducit ad icōmodū potiꝰ ē.a.ꝯclōne ad ꝓpōeꝫ:q̄ aut p̄cipiū ē:aut p̄cipij loco euadit: dr̄atio ḡ ostēsiua erit potior ducēte ad īpossibile:tū q:h̄ ꝓpō: nullū.b.ē.a.ē prior nā ea q̄ ē:nullū.c.ē.a. tū q: dr̄atio ostēsiua ꝯstat ex ꝑmissis:quarū vna hꝫ rōneꝫ totiꝰ:ꝛ alia rōeꝫ ptis:dr̄atio aūt ducēs ad īpossibile nō.

Digressio.

Cōtra ꝓpōnes declalas cōueniēs ē dubitare. In ꝑmis dr̄atio negatiua q̄ deū nō eē mobileꝫ nec depēdētē colligit ꝑ̄stātior ē lōge his rōīb9 affirmatiuis qbꝰ passiōes d rebꝰ nālibꝰ ondūt̄:ḡ. Itē: stat dr̄atōeꝫ negatiuā eē ex īmediatis:affirmatiuam v̄o ex mediatis. Ampl̄ꝰ ꝓpōes exclusiue ꝛ exceptiue affirmatiue ꝑ negatiuas pn̄t declarari:ꝛ hec ꝓpō sortes n̄ ē lapis prior ē istai sortes ē sortes:ꝑoritate ea a q̄ nō ꝯuertit̄ subsistēdi ꝯña. Iteꝫ:syllogismꝰ affirmatiuꝰ ī pria ꝛ tertia figura format̄ negatiuꝰ ī oībꝰ:plures quoqꝫ sunt mōi negatiui q̄ꝫ affirmatiui. Et vl̄is negatiua singulariū ē illatiua absqꝫ presidio mediꝫ:nō affirmatiua:signū ēt negatiuū extremum q̄duis distribuit:affirmatiuū dūtaxat subiectū. Solō ē. Dico p̄io:dr̄atio affirmatiua vl̄ sit potior ē negatiua vt sic:cū illa tēdat ī veritatē affirmatiuā:hec ī negatiuā:nō īcōuenit tn̄ absolute aliquā rōeꝫ negatiuā ꝑ̄stare multis rōnibꝰ affirmatiuis. Dico scḋo:ꝓpōes exclusiue ꝛ exceptiue nō sunt pure affirmatiue:sꝫ sensuꝫ negatiuū vna cū affirmatiuo icludūt. Et hec ꝓpō:sortes n̄ ē lapis v̄a ē ꝑ̄ꝑ v̄itatē istiꝰ:sortes ē sortes:ē nāqꝫ regl̄a ḡnalis. 2. ꝑhier. capite vltimo:ꝓpositio negatiua vera reducit̄ in ꝓpōnē verā in qua idē ꝑdicat̄ de seipso. Dico tertio:q̄ syllogismus negatiuꝰ in pluribꝰ figuris conficiat̄ q̄ꝫ affirmatiuꝰ hoc nō facit syllogismū negatiuū esse ꝑfectiorē affirmatiuo. Neqꝫ vl̄is negatiua ꝑponēda est vl̄i affirmatiue:q: illa singularia īferat sine medio:hec aūt cū medio:signū quoqꝫ negatiuū ꝛ si distribuat vtrūqꝫ extremuꝫ:affirmatiuū subiectū tm̄ nō ob hoc tn̄ ātepōnēdū ē signū negatiuū affirmatiuo ꝯstat:ergo demonstrationē affirmatiuā prestare negatiue.

Rursus Demōstratio cōducēs ad īpossibile nō facit scire:ꝛ nō ex veris. Neqꝫ est syllogismꝰ ergo nō est dr̄o. Iteꝫ aliqua dr̄o ostēsiua est negatiua ꝛ ꝑticularis: vbi ducēs ad īpossibile erit vl̄is ꝛ affirmatiua. Drōnes quoqꝫ mathematice frequētissime sunt rōnes ducētes ad īpossibile. Solutio est. Dico p̄io

dr̄atio

dēo ducēs ad ipossibile nō est dēo: nō est simplex syllogism⁹ sȝ mixt⁹: ⁊ nō facit scire nisi dispositiue. Dico scdō dēones mathematice debēt eē i p̄mo mō prime figure: ⁊ ille q̄ sunt ducētes ad ipossibile in ostēsiuas reducunt.

Caput. 21.

Ertior autē ⁊ prior est scia q̄cūqȝ ipsi⁹ qr ⁊ ꝓp qd eadē est: sȝ nō est ipsi⁹ extra eaȝ q̄ ē ꝓp qd. Et q̄ nō ē ex subiecto illa que ē de subiecto: vt arithmetica armonica. Et q̄ est ex minorib⁹ ea q̄ est ex appositōe vt geometria ⁊ arithmetica. Dico aūt ex additōe vt vnitas. suba est sine positōe. Pūct⁹ aūt suba posita. hoc aūt est ex appositōe. Una aūt scia est q̄ est vni⁹ generis q̄cūqȝ ex primis ꝯponūt ⁊ ptes aut passiones horū sunt per se. Altera aūt scia est ab altera quorūcūqȝ pricipia neqȝ ex eisdē neqȝ ex alterutris sunt. Hui⁹ aūt signū est cū i demōstrabilia veniāt. oporteret. n. ipsa in eodē genere eē his q̄ demōstrātur. Signū aūt hui⁹ est cū indemōstrabilia p seipsa in eodē genere sunt ⁊ p̄xima. Plures aūt dēones esse eiusdē possibile est: nō solū ex eodē ordīe accipiēti nō cōtinuū mediuȝ: vt eoꝝ que sunt a. b. c. ⁊. d. ⁊. ȝ. sed ex altero vt sit. a. trāsmutari. in quo aūt. d. moueri. sȝ. b. letari. ⁊ iterū. i. gescere. verū est. g. a. ⁊. d. de. b. ⁊. a. de. d. p̄dicari. letās. n. mouet: ⁊ qd mouet: trāsmutat. iteruȝ ⁊. a. de. i. ⁊. i. de. b. veruȝ est p̄dicari. oīs. n. letās gescit ⁊ gescēs trāsmutat: quare p altera media ⁊ nō ex eodē genere syllogism⁹ est: quare est neutrū de neutro dici medioꝝ. necesse. n. ē idē alicui vtrūqȝ iesse. intēdere aūt ē ⁊ p alias figuras quot modis ꝯtigat fieri eiusdē syllm.

¶ Tractādū ē p̄nti lectōe: q̄ scia sit certior: q̄ vna: q̄ altera: ⁊ eiusdē ꝯclōnis plures dēmōes afferri posse. Dicit ḡ p̄mo phs: certior scia ē ⁊ prior q̄cūqȝ ipsi⁹ qr ⁊ ꝓp qd eadē ē: sed nō ipsi⁹ qr extra eā q̄ ē ꝓp qd. Sēsus ē: certior ē scia q̄ ē ipsi⁹ qd ē ⁊ ꝓp qd ea que est ipsi⁹ qd nō ēt ꝓp qd.

¶ Amplī⁹: scia nō d subiecto sensibili certior ē ⁊ prior ea q̄ ē de subiecto sensibili: vt scia subalternās subalternata. Itē ea scia q̄ ē ex minorib⁹ ⁊ simpliciorib⁹ prior ē scia q̄ est ex appositōe ⁊ additōe: cū. n. vnitas simplr sit puncto formalr erit arithmetica prior geometria: his ergo cōstat sciam scia esse maior: ē tribus modis.

¶ Mox ōndit qd sit scia vna. Scia vna ē q̄ ē vni⁹ generis subiecti eaꝝ ꝯlōnū q̄ ex primis pricipijs ꝯponunt ⁊ ptes sunt aut passiones hoꝝ q̄ sunt p se. Sensus est: scia dr vna si sit vni⁹ subiecti hūtis ptes subiectiuas ⁊ passiones ⁊ pricipia p que passiones dēari possunt.

¶ Demū declarat qd sit altera scia. Scia ē altera ab altera quaꝝ pricipia nō sunt ex eisdē. i. nō versant circa eadē: neqȝ ex pricipijs vni⁹ principia alteri⁹ proficiscunt: erit ergo scia vna: cū pricipia ⁊ ꝯclusiones que dēantur sint in eodeȝ genere ⁊ affinia: ⁊ si nō: erit altera ⁊ altera.

Cōclusio talis ē: eiusdē cōclōnis plures p̄nt eē dēones: nō solū ex eodē ordīe sȝ ex alio: ⁊ cū medijs cōtinuis in eadē argumētatōe ⁊ discōtinuis in diuersis: hō nāqȝ ꝓpō: oīs equ⁹ est sba pōt deduci p hō q̄ dico: aiatū: aial: brutū ⁊ i eadē argumētatōe ⁊ i trib⁹: ⁊ vocant media eiusdē ordīs: at hec ꝯclusio. Quicqd voluptate afficit trāsmutat ifert p li moueri ⁊ p li gesce ꝯsequi: ⁊ ñ sunt hec p̄fata media adeo diuersa qn vtraqȝ possint īeē tertio: ⁊ ꝓpea p tertiā figurā poterūt de seinuiceȝ predicari.

Dicit Lynconiēsis: hūano intellectui q̄lis ē adhuc in nobis sunt res mathematice certissime ad q̄s ꝯprehēdēdas nos iuuāt fantasmata imaginabilia visu recepta: sȝ intellectui tali q̄lis dȝ esse bm statū suū optimū sunt res diuine certissime ⁊ quāto res sunt priores ⁊ nā sublimiores tāto certiores. Iteȝ ait nulla scia fac̄ scire ꝓp qd nisi p̄sciat qr: aut sil' cū ipso ꝓp qd habeat quia.

¶ Amplī⁹ inqt. Syllogism⁹ dēatiuus ē istrm dēatoris sciētiā acqrētis ⁊ aggregant plēs syllogismi dēatiui i scia vna: nec tñ q̄cūqȝ ꝯueniūt vni scie sȝ q vnificati sunt i aliquo vno ex q̄ scia ē vna illi sunt vni scie ꝯuenlētes. Et qr nihil scit nisi ex pricipijs ꝓprijs ⁊ imediatis ad hoc vt sit scia vna opȝ vt hēat principia ꝓpria vnificata in vnitate subiecti vni⁹ ex qb⁹ demōstret: hec igit tria aggregantur in scia vna vnitas subiecti sup qd erigitur dēo. Pricipia imediata vnificata i subiecto illo ex qb⁹ fit dēo: ⁊ q subiectū hēat spēs aut ptes aut p se accñā ex qb⁹ ꝯplet ꝯclusio dēanda. Deniq⁹ sunt scie diuerse nec eedē nec subalternate quaꝝ pricipia nō sunt vnificata i nā vni⁹ subiecti: nec in subiectis quoꝝ alteꝝ sit sub altero: ⁊ ita putat Lynco. sciaȝ sbalternatā ñ pōt i numeꝝ cū scia subalternāte.

Itē alr: qd nūc dcm̄ ē nō ē ꝯtrariū ei qd supra dcm̄ ē: q vni⁹ rei vnica ē dēo: qr ibi fuit sermo de dēone potissima que ē in reb⁹ mathematicis: hic aūt ē sermo de dēone i reb⁹ nālib⁹ q̄ ē dēo dcā p posteri⁹. Resoluo itaqȝ p̄ntē lectionē his ꝓpōnib⁹. Pria ē: vnitas scie ñ ꝯsurgit ex vnitate passionū: qr stāte diuersitate sciaꝝ stat idētitas passiōis cōsiderate: vt palā ē de figura a diuersis artificibus ꝯsiderata. Scda. Nō puēit vnitas discipline ex vnitate dignitatū sub eē vli ꝯsiderataꝝ: neqȝ ex vnitate pricipij incōplexi. nā vna ꝯclō pōt dēari p plura media: neqȝ ex vnitate principioꝝ ꝯpleroꝝ: cū ex illis possint deduci varie ꝯclōnes. Tertia. Unitas scie sumit p̄mo ⁊ imediate a subiecto: mediate vō ab alijs que sciaȝ nō ingrediūtur nisi quatenus reducunt ad subiectū.

¶ Caput. 22.

Ed ei⁹ qd ē a fortuna nō ē scia p demōstrationeȝ. neqȝ n. sicut necessariū ē neqȝ sic frequēter qd ē a fortūa. sed qd extra hoc fit. sȝ dmōstratio alteri⁹ hoꝝ ē. Ois. n. syllogism⁹ aut p necessarias aut p eas q̄ sunt tāqȝ frequenter ꝓpōnes. ⁊ si necesse qdē sint ꝓpōnes ⁊ ꝯclusio necessaria ē. si vo sunt sicut frequēter ꝯclō hmōi est: qr si id qd ē a fortuna nō ē sicut frequēter. Neqȝ p sensuȝ ē scire. si. n. est sensus talis q hui⁹ ⁊ nō huius alicuius: sȝ tamē sentire necesse est hoc aliqd ⁊ vbi: ⁊ nūc. vle aūt ⁊ in oib⁹ impoře est sentire: nō. n. hoc ē neqȝ nūc. nō. n. eēt vle: qd

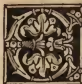
n.sp ⁊ vbiqꝫ est vle dicim᷒ eē: qm̄ igit̄ dr̄ones vles sunt. has aūt nō est sentire. manifestū ē ꝙ neqꝫ scire per sensum est. Sed manifestum quoniā ⁊ si esset sentire triangulum ꝙ duob᷒ rectis equales haberet angulos: queremus vtiqꝫ dr̄onē: ⁊ nō sicut qdam fatent̄ scirem᷒. Necesse.n. qdē est sentire singl'r. Scīa aūt est in cognoscendo vle. Unde ⁊ si in luna essem᷒ viderem᷒ obiectā terrā: nō vtiqꝫ scirem᷒ cām defect᷒: sentirem᷒.n. qm̄ deficeret nūc sꝫ nō pp qd oīno. Non.n. esset vlis sensus. Sed ex ꝯsideratōe multotiēs accidēte vlez dr̄onē hēm᷒. Ex singularib᷒.n. plurib᷒ vle est manifestum. Vle aūt honorabili᷒ est qm̄ ostēdit cāz: quare de hmōi vli scīa honorabilior est sensib᷒: ⁊ cognitōe quorūcūqꝫ cā est: sꝫ de primis alia rō ē. Manifestū igit̄ sit ꝙ īpossibile est sentiēdo scire aliqd dr̄atoꝝ: nisi aliqs sentire h̄ dicat sciaz vere p dr̄onē. Sunt tn̄ quedā reducta ad sensuz pp defect᷒ ī ꝓpositis: qdā.n. si nō viderem᷒ nō q̄rerem᷒ nō tenēs sciētes in vidēdo: sꝫ tāqꝫ hn̄tes vle ex eo qd̄ videm᷒: vt si vitruz pforatū videm᷒ ⁊ lumē ptrāsiēs: manifestū vtiqꝫ erit ⁊ pp qd: ⁊ pp id qd̄ videm᷒ seorsum in vtroqꝫ: ītelligere aūt sil'r est: qm̄ in oīb᷒ sic est.

¶ Ostendit Ari. p̄nti lectōe sup res casuales ⁊ sensibiles q̄ten᷒ sensibiles nullā dr̄onē erigi posse. Dicit itaqꝫ. Eius qd̄ a fortuna euenit nō est drō: cū id tale neqꝫ necessariū sit: neqꝫ frequēter eueniat: ergo de fortuitis nō erit scīa: neqꝫ quātū ad ꝑmissas: neqꝫ quātū ad ꝯclōnez: vn̄. 2. physicoꝝ a. 39. vsqꝫ ad. 68. declarat̄ has enūciationes: fodiēs agrū thesaurū repies: querēs tuuz equū inuenies debitorē ⁊ sīles: nequaqꝫ ꝯducere ad sciaz demōstratiuā. De casu tn̄ ⁊ fortuna causis p accidēs pōt determinari p ꝑmissas p se: hoc est de illis respectu ꝑdicatoꝝ p se notitia scientifica haberi pōt: ⁊ subiungit Lynconiēsis: drō nāqꝫ ꝓprie dicta est incorruptibiliuz ⁊ vno mō sunt se hn̄tiū: sed drō cōiter dicta extendit̄ ēt ad cōtingētia q̄ frequēter sunt: cū igit̄ ita sit ꝙ casualia nec semp sint: nec frequenter: drō autem oīs est eorum que semp sunt: aut frequēter. pꝫ ꝙ casualiū nulla drō est aut scientia:

Similiter nō cōtingit scire sensibilia: cuz.n. scīa sit d̄ vlib᷒ q̄ sūt vbiqꝫ ⁊ sp̄ ꝯstat ipaz p sensuz hēri ñ posse: lꝫ sensus sūmope iuuet ad disciplinas acgrēdas: oīs nāqꝫ notitia itellectiua ortū hꝫ a sensu. Series dī vboꝝ Ari. tal' ē. neqꝫ p sensuz ē. i. ꝯtigit scire. i. nō est scīa ī pceptōe sensus: si.n. sensus talis qdē hmōi. i. hui᷒ singularis sit: ⁊ nō hmōi alicui᷒. i. ñ alicui᷒ pticularis: sꝫ sentire necesse ē hoc aliqd ⁊ vbi ⁊ nūc. i. qd̄ sentit̄ opꝫ vt h̄ aliqd sit ⁊ singulare ⁊ aliq̄ in loco ⁊ nūc: ñ pōt aūt vle sentiri cū sit vbiqꝫ ⁊ sp̄ cū ḡ drōnes vliū sint ⁊ vlia sentiri nequeāt: manifestū ē in pceptōe sensus nō ꝯsistere sciaz: ⁊ istud facile ꝯcedit̄ de ꝯclusiōib᷒ vlib᷒ quaꝝ singularia ñ cognoscunt̄ p sensuz: sꝫ si singulare sub ꝯclusiōe vli cognoscat̄ p sensuz: tūc vr̄ ēt ipm vle dignosci p sensuz vt multi putāt: ⁊ hoc remouet Arist. dicēs ꝙ si ēt eēt possibile nobis sentire ꝙ triāgulus habeat tres: adhuc nō haberem᷒ drōnē nec scirem᷒: q: sensus nō sentiret nisi singularē triāgulū ⁊ singularē equalitatez. Scīa aūt ē in apphēsiōe vlis: vn̄ si in luna. i. supra lunā collocaremur: ⁊ videremus terrā lune opposuā: nō vtiqꝫ sciremus cām eclypsis: nā sentiremus lunā pati eclypsiz nūc: sed nō pp qd oīo. i. nō vlr in oī loco ⁊ tpe: nō.n. sensus ē ipsi᷒ vlis: at ex ꝯsideratiōe ꝙ hoc frequēter eueniat vle ꝯparamus ⁊ drōnē acgrimus: cū ex plurib᷒ singularib᷒ vle euadat. Cōtra: multa ingrimus: q: sensus nō apprehēdit: ergo sentiēdo scimus. Itē deficiente sensu deficit nobis scīa: ergo ⁊ scīa pōt adeē bn̄ficio ⁊ ꝑsentia sensus. Solutio ē: lꝫ ita sit vt si qdā videremus: nō illa q̄rerem᷒: ⁊ id tn̄ nō ió fit q: vidēdo sciamus: sꝫ q: vidēdo sepenumero hēmus exploratū vle: vt sigs ꝯspiceret vitruz rimis plenū ⁊ lumen subire: manifestū subito eēt pp qd per vitrū lumen transit: ob id ipm. s. q: ita esse seorsum in vno, quoqꝫ fieri cognosceret: ꝯstat itaqꝫ neqꝫ fortuitoꝝ neqꝫ sensibiliū demonstrationē haberi posse.

Dicit Lynconiensis: mirū aūt vr̄ de hoc exemplo Arist. cū vitrū sit pspicuū sicut aer ⁊ aqua: ⁊ p nām pspicui suscipiat ptransitionē a lumine: quō inuit ꝙ p porositatē suscipiat ptransitionē luis: nisi forte more suo occultādi gratia vocet porositatē vacuitatem a terrestreitate tenebrosa: corpa q̄ obstāt lumini nō obstāt ei nisi q: sunt plena terrestreitate grossa tenebrosa: q̄ aūt vacua sunt a terrestreitate tenebrosa peruia sunt luī: non q: vbi transit lumē sit vacuitas ⁊ defectus corpis oīo: q: nō transit lumen nisi vbi ē corp᷒: sꝫ q: ibi nō ē tenebrositas nō recipiens lumē: si igit̄ viderem᷒ ī vitro abn̄tiā terrestreitatis tenebrose statim itelligerem᷒ ꝙ oē qd̄ recipit ptrāsitionē luis recipit hoc pp vacuitatē a terrestreitate tenebrosa.

¶ Caput. 23.

Adeꝫ aūt eē pīcipia oīuz syllogismoꝝ īpossibile est. primū qdē logice speculātibus. hi qdē.n. veri sunt syllogismi alij autē falsi. Et si nāqꝫ sit verū ex falsis syllogizare: sꝫ semel hoc fit: aut si a. de. c. veꝝ sit: mediū aūt. b. falsuz: neqꝫ enī a. in. b. est: neqꝫ. b. in. c. Sed si haꝝ media accipiunt̄ ꝓpositionū falsa erūt: eo ꝙ oīs ꝯclusio falsa ex falsis ē: ⁊ vera aūt ex veris: altere aūt sunt vere ⁊ false. Postea neqꝫ false ex eisdem sunt. Est.n. falsas adinuicē ⁊ ꝯtrarias ⁊ īpossibiles sil'r eē: vt iusticiā eē iniusticiā aut timorē: aut hominē equū aut bouē: aut equale mai᷒ aut min᷒. expositis autē sic est. Neqꝫ.n. oium veroꝝ pīcipia sunt eadē. altera.n. multoꝝ genere principia sunt: neqꝫ ꝯueniūt vt vnitates punctis nō cōueniūt. He qdeꝫ.n. nō habēt positionē: illa aūt habēt. Necesse est aūt ī media cōuenire: aut in sursuz aut in deorsuz aut iterius habere hos: illos aūt exterius terminoꝝ. Sed neqꝫ cōiuz principioꝝ pn̄t esse aliqua ex quib᷒ oīa demonstrabunt̄. Dico autē cōia: vt oē aut affirmare aut negare. genera.n. eorū q̄ sunt altera sunt ⁊ alia quidē in quātitatibus:

alia vero in qualitatibꝰ sunt solū de quibꝰ demonstrat̄ ꝑ cōia. Ampliꝰ principia nō multū minora sunt cōclusionibꝰ. principia quidē.n. ꝓpositiōes: ꝓpositiōes autē assumpti termini aut īmissi sunt. adhuc conclusiones infinite sunt: termini āt finiti. Amplius pⁱcipia hec quidē ex necessitate: illa aūt contingētia sunt. Sic igit̄ in intētōe habitis īpossibile est eadē esse. Necesse est ergo alia eē aut finita: aut cū infinite sint ꝯclusiōes. Si vero alr̄ quodāmō dicat aliqs ꝙ he quidē geometrie: alie ꝟo syllogismoꝝ: alie vero medicine: quid vtiqꝫ erit aliud qȝ dr̄ nisi ꝙ sunt pⁱcipia sciaꝝ. sꝫ eadē dicere derisio est: qm̄ eadē eisdez eadē essent: oīa nāqꝫ sic erūt eadē. At vero neqꝫ ꝙ ē ex oībus demonstrare quodlibet horuꝫ. hoc.n.est querere oīum eadē eē principia. Multū.n. īsipiens est. Neqꝫ.n. in manifestis hoc fit docⁱ nis: neqꝫ in resolutōe possibile ē. Inmediate eniꝫ ꝓpositiōes principia sunt: altera aūt ꝯclusio fit accepta ꝓpōne īmediata. Si autē dicat aliqs primas ꝓpositionnes īmediata eē principia: vnū in vnoquoqꝫ genere ē: si vero neqꝫ ex oībꝰ vt opꝰ est demōstrari quodlibet neqꝫ sic ex altera: quare erūt vniuscuiusqꝫ scie altera. Relinquit̄ igit̄ si ꝓxima sunt principia oīuꝫ sꝫ ex his qdē hec: ex illis aūt illa: manifestum aūt ⁊ hoc est qm̄ nō ꝯtingit. monstratū est.n. ꝙ altera pⁱcipia genere sunt differētiuꝫ genere. Principia.n. duplicia sunt: ex qbꝰ: ⁊ circa q̄. Ex qbꝰ qdē igit̄ cōia sunt. Que aūt sunt circa q̄ ꝓpria sunt: vt numerꝰ ⁊ magnitudo.

¶ Huīꝰ capitis ⁊ lectiōe due ꝓponūtur ꝓpōnes declarāde. Prima ē: nō ex eisdē principijs oīa demōstrant̄. Secūda: vna cōclusionū demōstrat̄ ex oībꝰ principijs. Series aūt verboꝝ Arist. talis ē: impossibile ē oīuꝫ syllogismoꝝ eadē eē principia. Tū qꝛ veroꝝ vera: ⁊ falsorū sunt falsa principia: principia vera ⁊ falsa nō sunt eadē. ꝯclusio.n. vera ex ꝓmissis falsis colligi pōt: ⁊ ꝓpōnes false necessario ex falsis deducunt̄: vera aūt ēt ex veris. Tuꝫ qꝛ nec oēs false ꝯclusiōes ex eisdez principijs syllogizant: nam ꝯtrarie ⁊ ꝓpugnātes ꝓpōnes nō nisi ex ꝓpugnātibꝰ ꝓmissis deducunt̄ ꝑ syllogismū ex oppositis. Tū qꝛ neqꝫ veroꝝ oīuꝫ principia eadē sunt: nec remota nec ꝓxima: ꝯclusionibus nāqꝫ genere distātibꝰ opus ē ꝓmissas quoqꝫ illaꝝ genere discrepare: vñ ꝯclusiōes q̄ hnt eadē principia necesse ē vt in medio ꝯueniant aut ad sursum.i. in scda figura aut ad deorsum.i. in tertia figura: aut hos minores.s. terminos interiꝰ hr̄e: illos aūt exterius terminoꝝ hoc ē maiores. nā in prima figura maior terminus est supra: ⁊ minor infra. Tuꝫ qꝛ nec ex solis primis principijs cōibꝰ qcq̄ ꝓbari pōt: sed ꝓpōnes requirunt̄ ꝓprie ⁊ ꝓpinque. Principia nāqꝫ cōia ad aliqȝ genus subiectū ꝯhunt. Tū qꝛ principia nō multo pauciora sunt ꝯclusionibꝰ: principia qdam.n. ꝓpōnes sunt: propōnes aūt sunt assumpti termini aut imissi.i. cū aut addit̄ aut interponit̄ terminꝰ. Preterea ꝯclusiōes infinite sunt: terminis existētibꝰ finitis: ergo ⁊ principia in infinitū variari pñt. Sensus ē ꝓm Lyncōniēsez: principia sunt ꝓpōnes ꝑordinate in syllogismo: propōnes aūt sunt termini assumpti supra extrema vt in scda figura aut sub extremis vt in tertia: aut intra extrema vt in prima: vbi fiunt ꝓpōnes ex terminis interpositis inter extrema: ordinent̄ ergo termini immissi vsqꝫ ad īmediata hoc mō ꝯtinue. a.b.c.d.e.f. ⁊ sit cōclusio: oē.f.ē.a. pꝫ ex superioribꝰ ꝙ tot sunt elementa ad hanc ꝯclusionē quot sunt media: ⁊ vno plra sunt ꝓpōnes īmediate ad hāc ꝯclusionē q̄ȝ media: sꝫ añ q̄ȝ ꝑueniat̄ ad hāc ꝑ viā ꝯpōnis cōcludet̄. a. de.c. ⁊ de.d. ⁊ de.e. ⁊ iteꝝ.b. de d. ⁊ de.e. ⁊ iteꝝ.c. de.e. ⁊ ita erūt in via cōpōnis cū ꝯclusione vltia septē cōclusiōes ⁊ quattuor elemēta ⁊ quinqꝫ ꝓpōnes īmediate siue principia ⁊ ita erūt pauciora principia cōclusiōibꝰ: nō multū in pauciora. Itē inqt ipse: cōclusiones sunt infinite: qꝛ augent̄ demōstratiōes in īfinitū in post assumēdo: verūtñ ad quālibet cōclusionē vnaꝫ ꝓbandā sunt termini imissi aut assumpti vnꝰ aut plures: ⁊ ꝓm numeꝝ terminoꝝ fit numerus elemētoꝝ aut principioꝝ: ⁊ ita cū sint plura principia q̄ȝ cōclusiōes vltimo imēte: pꝫ ꝙ necesse ē principia eē infinita: ⁊ ita nō eadem erūt principia oīuꝫ cōclusionū. Tū qꝛ deuenio ad textuꝫ Arist. principioꝝ alia sunt necessaria alia ꝯtingētia. Tum qꝛ sic ꝯsiderauerint: occurreret eis impossibile eē eadez principia: aut oportere eē finita: cū cōclusiōes sint infinite: infinitaꝝ aūt cōclusionū finita pⁱcipia eē nō possunt. Tū qꝛ vna cōclusio ex oībꝰ principijs demōstrari ñ pōt: demōstrātiū.n. genere principia sunt diuersa genere: vñ principia sciētiaꝝ aut sunt simplicia aut cōposita: ꝯposita vero sunt ꝓpōnes īmediate ex qbꝰ cōtexit̄ demōstratio ⁊ hec ꝯtingit eē cōia: appropriata tñ sunt cū actu veniūt in demōstratiōez. Simplicia pⁱcipia sunt genꝰ subiectū circa qȝ fit demōstratio: ⁊ passiōes que demōstrantur: ⁊ hec sunt ꝓpria i vnaquaqꝫ scia: sꝫ itaqꝫ oīuꝫ syllogismoꝝ sint eadē principia formalia: modus.s. ⁊ figura: ñ tñ sunt eadē principia mālia: cū non oīuꝫ ꝯclusionū sint eedem propositiones.

¶ Caput. 24.

Scibile aūt ⁊ scia differūt ab opinabili ⁊ opiōe: qm̄ scia vlis ⁊ pernecessaria ē. Necessariū aūt non ꝯtingit alr̄ se hr̄e. Manifestuꝫ igit̄ ē ꝙ circa hoc scia nō ē. Esset.n. impossibilia vtiqꝫ alr̄ se hr̄e possibilia alr̄ se habere. At ꝟo neqꝫ intellectꝰ. dico aūt intellectū principiū scie. neqꝫ scientia ē indemōstrabilis: hec aūt ē acceptio īmediate ꝓpōnis. Verus.n.ē intellectꝰ ⁊ scia ⁊ opio ⁊ qȝ per hoc dicitur. Quare relinquitur opinionem esse circa verum aut quidez falsum: sed contingens est aliter se habere. Hec autez est acceptio immediate propositionis ⁊ non necessarie. Et certum est sic apparentibꝰ. opinio enim incertuꝫ est vt natura huiusmodi ē. Adhuc aūt nullus opinat̄ ꝓbare cuꝫ opinet̄ impossibile eē aliter se habere sꝫ scire. sed aliqñ quidē esse sic. sed tñ aliter nihil ꝓhibet tūc ꝓbare tanq̄ȝ hmōi opinionē quidē esse sꝫ ne/

cessarij sciētia. Qualiter ergo est idē opinari ⁊ scire quare nō erit opinio scīa. Si aliqs posuerit esse aut nihil contingere opinari: cōsequēter eniʒ hic quidē sciēs: ille vero opinans per media quousqʒ ad īmediata veniat: quare siquidē ille sciuit ⁊ opinās sciuit. Sicut.n. ⁊ qꝛ est opinari ⁊ ꝓpter qd aūt mediū est. Aut si quidē sic arbitraꝛ nō cōtingētia aliter se habere: sicut ⁊ hīt diffinitōes ꝑ quas sunt demonstratōes nō opinabiꝛ sed sciet. Si autēʒ vera qdem eē nō tñ hoc ipsis inesse ſm substātiaʒ sed ſm spēm opinabiꝛ ⁊ nō sciet vere. Et qꝛ ⁊ ꝓpter qd siquidē ꝑ īmediata opiabiꝛ. si nō ꝑ īmediata solū ipsuʒ qꝛ opinabiꝛ. Eiusdē aūt opinio ⁊ scīa nō penit⁹ est sed sicut falsa opinio ⁊ vera eiusdē quodā mō ē: sic ⁊ sciētia ⁊ opinio eiusdeʒ. Et.n. opinionē ⁊ verā ⁊ falsaʒ sicut dicunt quidē eiusdem inesse incōuenientia accidit appetere alia que ⁊ non opinari ꝙ opinaꝛ falso. Quoniā aūt multipliciter idēʒ diciꝛ est sicut cōtingit. Est aūt sicut nō cōmēsuratiuū eniʒ esse diametrū vere opinari incōueniens est: sʒ qꝛ diametros circa quā sunt opiniones idem sic eiusdeʒ est: sed qd aliqd erat esse vnicuiqʒ ſm rōnē nō idē est. Similiter aūt ⁊ scīa ⁊ opinio eiusdeʒ est. hoc quidē.n. sic aīalis est ꝙ nō est cōtingere nō eē aīal. sed illa qdem ꝙ est cōtingere vt si hoc quidē ꝙ vere hoīs est: illa vero hoīs quidē: nō aūt veri hoīs. ideʒ.n. est qꝛ hō hoc aūt nō sicut idē. Manifestū aūt ex his est ꝙ neqʒ opinari simul idē ⁊ scire contingit. Simul.n. vtiqʒ habere opinionem aliter habēdi ⁊ nō aliter habēdi ideʒ esse ꝙ vere nō cōtingit. In alio quidē.n. vnūquodqʒ eē contingit eiusdē sicut dictū est: sed ī eodē nihil sic pōt eē: haberet.n. opinionē simul: vt ꝙ hō eēt ⁊ ꝙ vere est aīal. hoc.n. erat nō cōtingere non eē aīal. hoc.n. sic cōtingit sic contingere. Reliqua aūt quō opʒ distribuere in rōnē ⁊ in intellectū ⁊ scīaʒ ⁊ artē ⁊ prudētiā ⁊ sapiētiam: hec quidē.n. physice: illa vero ethice speculationis sunt magis. Solertia autem est subtilitas quedam in nō prospecto tempore medij: vt si aliquis videns ꝙ splendorem semper habet luna a sole: statim intelligit propter quid hoc fit: quia propter id quod illustratur a sole: aut disputantē cum nouit: cognouit qm̄ acōmodatū est: aut ꝓpter id quod qdeʒ amici sunt: qꝛ inimici eiusdē sunt. Oīs.n. cās medias videns cognouit ⁊ vltimas. splendiduʒ eē ad solē sit in quo. a. lucere. a. sole. b. luna. c. lest aūt lune quideʒ. c. qd ipsi inest. b. qd est lucere a. sole. ipsi aūt. b. a. quod ē ad hoc eē splēdiduʒ a quo splendor: quare ⁊ ipsi. c. a. per. b.

Ultimo hoc capite ꝯparat Arist. scientiā ad hīt⁹ alios intellectuales: scīa est notitia ꝓpositionū scdm̄ modi: intellect⁹ ꝓpōnū indemōstrabiliū: opīo ē hitus quo īdifferēter possum⁹ dicere veꝝ ⁊ falsuʒ: ondit demū dr̄iaʒ scīe ⁊ alioꝝ hitū ⁊ ꝙ solertia ē subtilitas inueniēdi mediuʒ in nō ꝓspecto tpe. Series aūt verboꝝ Ari. talis ē: scibile ⁊ scīa differūt ab opīone vā ⁊ opinabili. nā certū ē sciam ⁊ opīonē falsaʒ nō ꝯsentire: scīa ꝑ necessarias ꝯparaꝛ ꝓpōnes: opīo ꝑ trāsmutabiles: opīo ergo nō est scīa: at neqʒ intellect⁹: cū sit itellect⁹ pīcipiū scīe quo termini cognoscunꝛ: neqʒ ē apphēsio credulitasqʒ ꝓpōnū īmediatarū: qꝛ cū itellect⁹ vus sit ⁊ scīa ⁊ opīo: relinqtur opinionē eē rūreꝝ videri eē: q̄ vt vē sint: tñ alr̄ eē pnt q̄ sint: hec aūt s. opīo ē acceptio īmediate ꝓpōnis ⁊ ñ necessarie. i. opīo ē acceptio ꝓpōnis īmediate q̄ ñ ē necessaria: ⁊ sic ē opīo magis ꝓpria q̄ ē acceptio veri ꝯtingētis inquātū hmōi: quo pcō nō ē idē scibile ⁊ opinabile: vel opīo ē acceptio ꝓpōnis īmediate q̄ acceptio recipit eā nō inquātū ē necessaria siue sit necessaria siue nō: ⁊ hec ē opīo ꝓprie dcā q̄ ē acceptio vni⁹ ptīs ꝯdictōis cū formidine alterius: ⁊ ſm hoc nō ē scīa opīo: tñ ſm hoc idē ē scibile ⁊ opinabile: qꝛ nihil ꝓhibet qn necessariū scibile credaꝛ cuʒ suspitione: tñ ꝙ ꝯdictio ei⁹ possit eē vera: sʒ ſm hoc nō ē possibile ꝙ aliqs sciat ⁊ opineꝛ sīl vnū ⁊ idē: sʒ vnū ⁊ idē ē scibile ⁊ opinabile sīl a diuersis. Et credo ingt Lyncoiēsis ꝙ Arist. has duas intētiōes sīl ꝯiunxit in sermone vno: qꝛ mos ē philosophoꝝ onerare vba quot sententijs pnt ad rē ptinētib⁹ ad imitationē nāe q̄ nō faꝛ plurib⁹ istru qd pōt facere vno: ⁊ pterea nullus existimat se opiari cū credat de re qm̄ īpossibile ē alr̄ se hr̄e: sʒ tūc existimat se scire: sʒ cum credit aliqñ eē sic: ⁊ tñ ꝙ nihil ꝓhibet se hr̄e alr̄ tūc existimat se opinari: q̄ñ opinio sit nō necessarij ⁊ scīa necessarij: sʒ dubitatio ē: si scitū ⁊ opinatū sunt ideʒ: ergo scīa erit opīo: aut dicēdū scitū nō opinari: qꝛ eiusdē nō pnt eē diuerse virtutes sicut nō est idē visibile ⁊ tāgibile nisi alteꝝ ꝑ accidēs sit si idē sit simplr̄ scibile ⁊ opinabile: scīa erit opīo. Iteꝝ colligiꝛ opinionē esse sciaʒ: quia vn⁹ pōt eē sciens ꝑ media donec veniaꝛ: silr̄ ⁊ opinās: qꝛ si ille scit: ⁊ q opinaꝛ scit. Soluit Phs: eiusdē rei simplr̄ nō sunt scīa ⁊ opīo: eiusdē tñ subiecti pōt eē scīa ⁊ opīo ⁊ opīo vera ⁊ falsa in ꝯparatiōe ad diuersa ꝑdicata: hoīs ꝯsiderati in puritate sue essentie ē scīa: ꝯsiderati autē sub fantasmatib⁹ mālib⁹ q̄ nō ingrediunꝛ puritatē essentie hr̄ opīo. Solertia ē ꝑspicacitas q̄dā: bonaqʒ medij cōiectatio in tpe nō ꝑmeditato: vñ solertia pro ꝓptitudie inueniēdi mediū in nō ꝓspecto tpe nō ē habitus sʒ qualitas de scdā specie qualitatis: at ē habitus vt ē q̄daʒ qualitas acqsita ex frequentatis actib⁹.

Tandē ꝯsiderandū ē: assensus cert⁹ ē sine formidine ad oppositū ⁊ respectu ꝓpōnis firmiter vere: hic ē ꝙ opīo ⁊ scīa pnt hr̄e de eodeʒ subiecto remoto nō aūt ꝓpīquo. Scīa et actualꝛ ꝯpossibilis ē opinioni habituali: ⁊ opīo actualis scīe habituali: nō tñ opinio ⁊ scīa actuales: opīo ⁊ scīa habituales. Itē ad vnam ꝯclusionē opinatā tot ⁊ tāta possent adduci media: ꝙ nihil supereerit de formidine: vnde actus opinatiui scīaʒ interimūt si eā inueniunt. Hec sunt que circa primū posteriorū vobis apiēda ꝓposuerā.

Finis primi libri posterioꝝ.

¶ Tiberij Baciler͂ij Bononiẽsis Lectura in primum librũ Elenchor͂ Aristotelis: quã q̃dẽ hoc verbor͂ serie disposuit Innocẽti⁹ caluti⁹ tortoniẽsis artiũ ⁊ medicine professor nobilissimus.

¶ Incipit liber primus Elenchorũ Aristo. Cap. I.

E sophisticis ãt ⁊ elẽchis: õ his q̃ videnť q̃dem elẽchi sȝ nõ sũt: sunt ãt paralogismi: dicem⁹ incipiẽtes sȝ nãȝ a primis. Quõ ergo alij q̃dem sunt syllogismi alij ãt cũ nõ sint videnť: manifestũ ẽ. Nã queãdmodũ ⁊ ĩ alijs hoc fit: vel pp quãdã similitudinẽ: sic ⁊ ĩ orõnib⁹ se hȝ. Et.n. pprĩũ habitũ alij q̃dẽ hñt hñ: alij aũt videnť tribualr ĩflãtes se ⁊ fingẽtes se. Et pulchri alij q̃dẽ pp decorẽ: alij autẽ videnť cõponẽtes se. Et in inaĩatis q̃dẽ silr. nã ⁊ horuȝ hec q̃dẽ argẽtũ: illa vero auruȝ sunt vere: alia aũt nõ sunt q̃dẽ. videtur aũt sm sensum: vt litargiria q̃dẽ ⁊ stãnea: argẽtea: aurecalcea sellẽ vero tincta aurea. Eodẽ aũt mõ syllogism⁹ ⁊ elẽch⁹ hic q̃dẽ est: ille ṽo nõ est. Videť aũt pp ĩperitiã. nã ĩperiti velut distãtes lõge speculãtur. Nã syllogism⁹ q̃dẽ ex q̃busdã positis est vt dicať diuersum q̃d ex necessitate ab his q̃ posita sunt. Elẽch⁹ ãt syllogism⁹ ẽ cũ cõtradictõe cõclonis: illi ṽo hec q̃dẽ nõ faciũt. Videtur aũt ob multas cãs: quor͂ vnus aptissim⁹ ẽ ⁊ publicissim⁹ p noĩa. Nã qm̃ nõ ẽ res ipsas ferẽtes disputare: sȝ noĩbus p reb⁹ vtimur notis: ⁊ iõ q̃d accidit in noĩb⁹ in rebus arbitramur accidere velut in numeris ratiocinantibus. Hoc autẽ non est simile. nam noĩa q̃dẽ finita sunt: ⁊ orationũ multitudo: res autẽ numero infinite. Necesse ergo erit plura eandẽ orationẽ ⁊ vnum nomẽ significare. Ergo queãdmodum illi qui non sunt prompti numeros ferre a scientibus expelluntur: eodem modo ⁊ in orõnib⁹ qui nominũ virtutis sunt ignari paralogizanť: ⁊ ipsi disputãtes ⁊ alios auserẽtes. Ob hãc igiť causaȝ ⁊ eas q̃ dicẽde sunt: ⁊ syllogism⁹ ⁊ elẽch⁹ ẽ appens: nõ exñs autẽ. Qm̃ autẽ ẽ quibusdam magis opepretium videri sapientes q̃ȝ esse ⁊ non videri. Et enim sophistica apparens sapientia: non existẽs autem: ⁊ sophista copiosus ab apparente sapientia ⁊ nõ existente. Palam quoniam necessariũ est his: ⁊ sapientis opus videri facere magis q̃ȝ facere ⁊ nõ videri. Est auteȝ vt sit ad vnum dicere in vnoquoq̃ȝ opus sciẽtis nõ mentiri q̃deȝ eũ de q̃bus nouit: ⁊ mentientem aũt manifestare posse. Hec autẽ sunt hec q̃dem in eo q̃d põt dare orationẽ: illud aũt in eo q̃d sumere. Necesse est ergo eos q̃ volunt sophistice agere dictarũ disputationũ genera inquirere. Operepreciuȝ eniȝ est. nam hmõi potestas videri faciet sapientes: cui⁹ sunt desideriũ habentes. Quoniã ergo huiusmodi genus est quideȝ disputationũ: ⁊ quoniã huiusmodi appetunt potestatẽ hi quos vocãm⁹ sophystas manifestum est. Quot autem sunt species disputationũ sophysticarũ: ⁊ ex quot numero potestas ea cõstat: ⁊ quot partes cõtingit esse negocij: ⁊ de alijs que suffraganť ad hanc artem nũc dicemus.

¶ Absolutis superiorib⁹ dyalectice ptib⁹: cõueniẽs est nostris quoq̃ȝ vtrunq̃ȝ vigilijs duos hos libros elenchor͂ vobis manifestos reddere in q̃bus ingrunť modi formãdi apparẽtes ⁊ captiosas argumẽtatiões: subtilissimis ear͂ adiectis solonib⁹: ⁊ ppterea his libris pdiscẽdis opa nõ mediocris dandã ẽ: p̃sertiȝ cũ hor͂ fauore sophystar͂ fraudes deteganť. Sunt aũt sophystarum duo vñes loci: vnus in dictõe: ⁊ alter p̃ter dictionẽ. Loci speciales in dictõe sex existunt: p̃ter dictionẽ septeȝ: argumenta palliata que vitiuȝ aliunde non habent nisi adsit signuȝ arbitrariũ. i. nomẽ vocale vel scriptuȝ locis in dictione supponunť: at fraudes rõnuȝ apparẽtiũ nullo signo sm voluntatẽ instituto pñte appellanť iure loci preter dictionẽ: de q̃bus oĩbus locis postea fusius tractandum est. Partiť aũt primus liber elenchor͂ in. 12. capita. Snĩa primi gñalis stat vt probeť syllogismũ sophysticuȝ esse deceptiuũ: ostẽdaturq̃ȝ duo esse sapiẽtis opera: quor͂ alterũ est hñ respõdere: alterũ mẽtientẽ ppĩme cõuincere. Series aũt verbor͂ Aristo. huiuscemodi est. Proponit p̃is q̃d intẽdat dicens. De sophysticis elenchis ⁊ de his q̃ videnť q̃deȝ elenchi sed nõ sunt. Sunt aũt paralogismi: dicem⁹ incipientes sm nãm a primis. Sensus verissim⁹ ẽ: de sophysticis elenchis. i. de sophysticis redargutionib⁹. i. de his que videnť redargutões sȝ nõ sunt. sunt aũt paralogismi. i. captiose rõcinatões nõ redargutões dicere opȝ incipiẽtes sm nãm a p̃mis: liber itaq̃ȝ p̃ns nũcupať de sophysticis redargutionib⁹ a principali fine ⁊ metha sophystarũ: naȝ lȝ sophysta nõ redargutionẽ solum sed ⁊ alias methas intẽdat: hoc est: falsuȝ: inopinabile: solecismũ ⁊ nugationẽ: id tñ q̃d precipue intẽdit est redargutio. Hac facta declaratione constat expositões latinor͂ mẽnti Aristotelis nõ satisfacere: vt q̃ syllogismus sophysticus: apparẽtis ⁊ nõ existẽtis in hac intentiõe memorata fuerint: vel q̃ de syllogismis peccãtib⁹ in mã ⁊ forma loquut⁹ fuerit Aristoteles: aut de locis in dictõe ⁊ preter dictionẽ. Incipiẽduȝ aũt est a primis sm naturaȝ. i. a cõlorib⁹: aut a primis. i. a locis sophysticis syllogismos sophysticos pcedentibus: aut euȝ redargutio sit p̃cipua metha ab ea determinatio inchoanda est: hec est intentio.

Mor inducit vnā syllogismi equocā diuisionē: hic eiꝫ sunt syllogismi: alij aūt cū nō sint videnꝶ eē: appello aūt hāc diuisionē equocaꝫ: qꝛ syllogismꝰ vitiosus mātm̄ nō ē syllogismꝰ sꝫ dī syllogismꝰ ignorātie ⁊ mēdacij: at syllogismꝰ vitiosus forma nequaq̄ꝫ ē syllogismꝰ: vn̄ sic ē in syllogismis veluti in rebꝰ ꝯspicit᷑ aīatis ⁊ inaīatis: alij nāqꝫ pulchritudinē aī hn̄t ⁊ corpis vere ⁊ ñ simulate: nōnulli eas hn̄t palliatas ⁊ fucatas. Itē aliqua sunt q̄ rōnēꝫ verā auri ⁊ argēti subesit: aliqua duntaxat sꝫ silitudinē ⁊ apparentiā. Eodē mō hec redargutio ē: illa v̄o nō ē: appet aūt pp īperitiā: naꝫ īperiti velut distātes a longe speculanꝶ. Syllogismꝰ q̄dē ex q̄buldam positis colligit aliq̄d aliud a positis: elenchꝰ siue redargutio ē cū ꝯdictiōe ꝯclōnis: illi v̄o id q̄dē nō faciūt: vera ergo redargutiōe ⁊ vero elencho qs ꝯuincit᷑: apparenti aūt nō cōuincit᷑ nisi apparenter. hec est diuisio ⁊ illius explanatio.

Demū assignat cāꝫ vnā apparētiū redargutionū dicēs: videt᷑ āt ob mltas cās: quaꝝ vnꝰ locus aptissimꝰ ⁊ publicissimꝰ ꝑ noīa: ⁊ ē equocatio q̄ plane decipit ⁊ facilis est solutiōis: naꝫ qꝛ fieri nō pōt: vt res ipsas ferētes disputemꝰ sꝫ noībꝰ ꝓ rebꝰ vtimur signis: ꝓpterea qd̄ accidit in noībꝰ: in rebꝰ quoqꝫ arbitramur accidere veluti in numeris rōcinātibꝰ. i. veluti fit in rōcinantibꝰ in ꝯputis numeroꝝ siue ꝯputātibꝰ in quo non q̄libet numerꝰ cuilibꝫ numerato applicabilis ē sicut nec q̄dlibet nomē cuilibet rei ē applicabile: inueniunꝶ ⁊ numeri supputatiles q̄bꝰ q̄āplurima ꝯputari pn̄t: iō non est id siſe qd̄ id qd̄ accidit in noībꝰ accidit ēt in rebꝰ: naꝫ noīa q̄dē finita sunt in eodē idiomate ⁊ orationū multitudo: res aūt infinite respectu. s. noīum necesse ergo erit plura eādeꝫ oratiōeꝫ ⁊ vnū nomē significare quēadmoduꝫ itaqꝫ q̄ in supputatiōibꝰ nō sunt prōpti numeros ꝓportionales ferre expellunꝶ ⁊ vicunꝶ ⁊ decipiuntur a sciētibꝰ ferre tales numeros: vt pꝫ in scīa q̄ rithimomātia grece: latine pugna numeroꝝ vocat᷑: in qua docetur qualr numerꝰ capit numerū: eodē mō ⁊ in oratiōibꝰ qui nominū virtutis sunt ignari: ꝑfacile captiōibꝰ d̄cipiunꝶ: ⁊ ipsi disputātes ⁊ alios audiētes: ob hāc igit᷑ causam ⁊ alias narrādas īuenit᷑ syllogismꝰ ⁊ redargutio apparēs: nō existēs aūt. Cōtra: īfinita vr̄ eē orationū multitudo: naꝫ si fortem sanari est verum: fortē sanari eē verū est verū ⁊ ita in infinitū. Solutio ē: nō est infinita orationuꝫ multitudo sm̄ nāꝫ sed quo ad nos: qꝛ oēs ille oratiōes d̄ eodē sunt: hec ē cā vna rōnuꝫ sophysticaꝝ ⁊ eiꝰ expō. nō eiꝫ vni voci opus ē vnū tm̄ correspōdere significatū.

Postremo ostēdit quo nā pacto sophysta imitat᷑ sapienteꝫ: cupit nāqꝫ sophysta magis apparere ⁊ nō esse q̄ꝫ esse ⁊ nō apparere: ⁊ cum opa ⁊ officia sapiētis sunt duo: manifestare mentienteꝫ: falsumqꝫ dicentē ⁊ ipꝫ nō mentiri: falsumqꝫ dicere: si sit sophysta satis est ei hoꝝ duoꝝ officioꝝ vmbra ⁊ apparētia. Qui ergo desiderāt sophystice agere opus ē vt sophysticas ingrant disputatiōes q̄bus cōmodissime finē cōceptū sibi cōparare possint.

Digressio.

Propositio hec approbāda ē: ars sophystica ē scīa cuiꝰ subiectū ē syllogismus sophysticus: vn̄ dyalectica ⁊ sophystica doctētes hn̄t verā scīe rōnē: deducūt nāqꝫ dyalecticus ⁊ sophysta ꝯclōnes scibiles ex p̄mis: veris: īmediatis: p̄oribus notioribꝰ cāisqꝫ ꝯclōnis: at q̄ vtit᷑ syllogismo dyalectico opinat᷑: qui v̄o syllogismo sophystico vtit᷑ cōparat sibi ignorantiā dispōnis ⁊ affectiōis. D̄ratiua aūt disciplina ⁊ docens ⁊ vtēs nō recedit a ratione scientie: ⁊ ꝓpterea apud Porphyriū cōcedebam hanc ꝓpōnem: logicꝰ nō inquantū vtēs est sciēs: his detectis: logicus inquātum vtens est sciens: logicus inquantum vtēs nō est sciens.

Item sunt qui putāt ad eandem sciētiam nō ad eūdem librū spectare topicā ⁊ sophysticā artē: ita q̄ lꝫ liber topicoꝝ distinctus sit a libro elenchoꝝ: scientia tm̄ a scientia nō seiungit᷑ arbitrantes sophysticū syllogismū esse per se obliquitatē syllogismi dyalectici: ipsumqꝫ in esse cōstitui ꝑ solā negationē. Scotus cōsiderauit apparentiā fundari in aliquo positiuo merito cuiꝰ putauit syllogismū sophysticū ꝯstitui ī esse ꝑ aliq̄d positiuū ⁊ ita voluit de syllogismo sophystico hēri sciētiā sophysticā ab alijs ptibꝰ logice sepatam.

Preterea facit Aristoteles istam ꝯñtiam: ars sophystica ē appens scīa ⁊ nō exn̄s ergo sophystice ē apparens sapiens ⁊ nō exn̄s: que tenet hoc fundamēto. Nā ab affirmatione abstracti de abstracto ad affirmationē cōcreti de cōcreto. Et a negatiōe cōcreti de cōcreto ad negationē abstracti d̄ abstracto in cūctis cōcretis ⁊ abstractis colligit᷑ sequela. Si aūt a concretis ad abstracta ꝓcedendū sit: opus ē vt illa sint concreta a subiecto: ex quibus ꝓpositio p̄mi modi cōponatur: sed de his apud Porphyriū diximus.

Postremo aduertendū ē: nomē equocū nomē multiplex iure vocari debꝫ: ⁊ nō plura noīa pp vnitatē vocis: ⁊ multitudo rōnū significādi que in termino equoco cōspiciuntur spē differre tollit simplicitatē vocis: ⁊ quēadmodū non valet: in forte sunt plures scīe ergo fortes ē plures scientes: ita non colligit hec sequela: in termino equiuoco sunt plēs rōes significandi: ergo terminus equiuocus est plura noīa. hec de p̄mo capite.

Capit. 2.

Sunt ergo disputationū genera quattuor. Doctrinales. Dialectice. Tentatiue Litigiose. Doctrinales q̄dem q̄ ex ꝓprijs principijs cuiusqꝫ discipline: ⁊ nō ex his q̄ videnꝶ eē respōdenti syllogizāt. Opꝫ.n. eū credere q̄ dixit. Dialectice aūt que ex ꝓbabilibꝰ sunt collectiue cōtradictionuꝫ. Tentatiue vero que ex his q̄ videnꝶ rn̄denti. Et necessariū est scire ei q̄ simulat hēre sciam: quēadmodū determinatū ē in alijs. Litigiose vero q̄ ex his que videnꝶ ꝓbabilia: non sunt aūt syllogizāt. Ergo de demōstratiuis q̄dē in analeticis dictū ē. De dialecticis vero ⁊ tētatiuis in alijs. De agonisticis āt ⁊ litigiosis nūc dicemus. Primū ergo sumēdum q̄ꝫ cōiectāt q̄ ī disputatiōibꝰ decertant ⁊ contēdūt. Sūt āt q̄nqꝫ hec nūero: redargutio falsuꝫ īopinabile: solecismꝰ: ⁊ q̄ntū facere nugari eū q̄ ꝯtra agit: hꝫ āt ē frequēter cogē ideꝫ dicē. Aut qd̄ ñ sit: sꝫ qd̄ videat᷑ eē singulū eoꝝ

Nam

Nā maxime volūt videri redarguentes. Secūdū autē falsuꝫ aliqd mōstrare. Tertium ad hoc qđ preter opinionē ē ducere. Quartū vero solecismo vti facere: hoc aūt est facere ꝼꝫ locutionē barbarizare ex orōne ridenteꝫ. Ultimū aūt frequēter idē dicere. Modi aūt arguendi sunt duo qdē. nā alij quidē sunt ꝼꝫ dictionem: alij vero extra dictionē. Sunt autem ea que ꝼm dictionē faciunt fantasiam sex numero. Sunt autem hec: equiuocatio: amphibologia: compositio: diuisio: accentus: figura dictionis. Huiusmodi autem fides: ⁊ que per inductionem est: ⁊ sillogismus: ⁊ siquis sumatur alius: ⁊ quoniam totidem modis: si eisdē nominibus ⁊ orationibus non idem significamus. Sunt autem ꝼm equiuocationeꝫ huiusmodi orationes: vt quoniam discunt scientes. nam ꝼm hos grammatici discunt. Discere enim equiuocum ad intelligere eum q vtitur disciplina: ⁊ accipere disciplinam. Et rursus quoniam mala bona. nam que expediūt bona: mala autem expediunt. Duplex enim expediens: ⁊ necessarium quod accidit plerūqꝫ etiam in malis: est enim malum quidē necessarium: ⁊ bona quoqꝫ expedientia dicim⁹ esse. Amplius eundem sedere ⁊ stare ⁊ laborare ⁊ sanum esse. nam qui surgebat stat: ⁊ q sanabatur sanus est: surgebat autem sedens: ⁊ sanabatur laborans. Nam laborantē quidlibet facere aut pati non vnum significat: sed quandoqꝫ quideꝫ quoniam qui nunc laborat aut sedet: quandoqꝫ autem qui laborabat prius. Uerum sanabatur quidem ⁊ laborans ⁊ non laborans: sanus est auteꝫ non laborans: sed laborans nonnunc: sed prius. Secunduꝫ autem amphibologiam tales vellem me accipere pugnantes. Et putas quod quis scit: hoc scit. nam scientem ⁊ scitum contingit vt scientem significari hac oratione. Et putas quod videt quis hoc videt: videt autem columnaꝫ: quare videt columna. Et putas hoc quod tu dicis esse: hoc tu dicis: dicis autem lapidem esse: tu ergo lapis dicis esse. Et putas est tacentem dicere. Duplex enim est tacentem dicere: ⁊ hunc dicere tacentem ⁊ que dicuntur. Sunt autē tres modi scđm equiuocationem ⁊ amphibologiam. Unus quidem quando vel oratio vel nomen principaliter significat plura vt piscis vel canis. Alius autem modus quando sic soliti sumus dicere. Tertius vero quādo compositūꝫ plura significat: separatū vero simpliciter vt scit seculuꝫ. Nam vtrūqꝫ si contingat vnum quidē significat ⁊ scire seculum: ambo aūt plura aut seculum ipsuꝫ scientiaꝫ habere: aut seculi alium: ergo āphibologia ⁊ equocatio circa hos modos sunt. Secunduꝫ compositionem autem sunt huiusmodi vt posse sedentem ambulare ⁊ non scribentem scribere. Non enim idem significāt: si diuidens quis dicat ⁊ cōponēs: qm̄ possibile est sedentē ambulare: ⁊ nō scribentē scribere: ⁊ hoc siłr. Si quis componat nō scribenteꝫ scribere: significat enim qm̄ hꝫ potestatē ꝙ nō scribit vt scribat. Si aūt nō cōponat: qm̄ hꝫ ptātem ꝙ nō scribit vt scribat. Et discere nunc litteras si qdeꝫ didicit quas scit. Amplius qđ vnum soluꝫ pōt ferre plura posse ferre. Scđm diuisioneꝫ vero qm̄ qnqꝫ sunt duo ⁊ tria: ⁊ paria ⁊ imparia: ⁊ maius ⁊ equale: tantūdem eniꝫ maius ⁊ adhuc amplius. Nam eadeꝫ oratio ⁊ diuisa ⁊ cōposita nō idem semp significare videbitꝛ. Ut ego posui te seruū entem liberum. Ex quinquaginta viroꝝ centuꝫ reliquit diuus achilles. Secundum accentū aūt in his quidem que sunt sine scriptura dyalecticis nō est idoneū facere orationē: in scripturis aūt ⁊ poematibus magis. Ut metuo longas pereunte noctes lydia dormis. Et heu qꝛ nam tanti cinxerūt ethera nimbi: ergo circa accentū quideꝫ huiusmodi fiunt. Que autem ꝼm figuram sunt dictiōis accidunt quādo non idem interpretatꝛ similiter. Ut masculinuꝫ femininū vel femininuꝫ masculinuꝫ: vel qđ inter hoc est alterū horuꝫ. Uel rursum quale quātum vel quātum quale. Uel faciens patiens: vel dispositum facere: alia vt determinatum est prius. Est enim qđ non est eoꝝ que sunt facere: velut eorum que sunt facere quidem dictione significare vt vigere. Similiter figura dictionis dicitꝛ ei qđ secare vel edificare: quāuis hoc ideꝫ quale quid ⁊ affectum quodāmodo indicat: illud vero facere qd eodem modo ⁊ in alijs. Ergo ꝼm dictionē redargutiōis ex his locis sunt.

¶ Primo capite quattuor disputationū genera declaratꝛ. Aperiuntꝛ qnqꝫ fines quos sophyste intēdūt. Demū loci sex ppter dictionē manifestantꝛ: quoꝝ equocatio ⁊ amphybologia peccant penes multiplex actuale: cpō: diuisio: accēt⁹ ob potētialeꝫ multiplicitatē deficiūt: figura dictōis decipit fantastica multiplicitate. Series āt vboꝝ Ari. huiuscemodi ē: sūt disputationū gnā q̄ttuor: doctrinales: dyalectice: tētatiue: cōtētiose: ⁊ hec ē diuisio analo

gi i analogata quoꝝ ꝑmū analogatū ē disputatio litigiosa ꝺ q̄ agēdū ē: ꝓpterea ꝑmū ē hic nomē disputatōis ⁊ nō i supiorib⁹ logice ptib⁹. Est āt disputatio act⁹ syllogisticus vere vel apparēter vnius ad alterū ad ostendēduz ꝓpositū iuxta exigentiā finiuz ad quos ordinat̄. Doctrinales sunt que ex ꝓprijs cuiusqȝ discipline principijs ⁊ nō ex his que vident̄ rn̄denti colligunt: naz opz credere eū qui discit. i. d̄rator nō expectat consensuz rn̄dentis: ⁊ hec disputatio que versat̄ inter docentem ⁊ addiscentez instituta est ad generāduz sciam. Principia aūt demonstratōis sunt: qꝛ est ꝑmissaruz: ⁊ qꝛ est subiecti: qd subiecti ⁊ passionis: solum qꝛ est passionis principiatū existit. Dyalectice ex ꝓbabilib⁹ collectiue sunt ꝯdictionū: dyalecticus hȝ ptātem cōcludendi vtrāuis ptem ꝯdictōis: qd ideo facit vt potior pars efficacissimis rōnib⁹ habeatur: ⁊ hec disputatio tendit ad opinionez. Tentatiue ex his colligunt que vident̄ rn̄denti ⁊ que necessarium est euz scire que simulat se hr̄e scientiā. i. tentator petere dȝ ea q̄bus nesciens liquido cōstat imperitia rn̄dentis: que deinde si sciant̄: nō cōuincat̄ eius sciētia: ⁊ sunt cōia: nā illis notis nō ob hoc disciplina cōparata est: at illis ignoratis palaz est sciam hr̄i nō posse: ⁊ ordinat̄ hec disputatio ad experiēdas rn̄dentis vires. Litigiose ex his que vident̄ ꝓbabilia: nō sunt: aūt syllogizant: ⁊ huius disputationis finis est apparēs scia opponētis ⁊ deceptio rn̄dētis. De d̄mōstratiuis dictū est in libro posterioꝝ: de dyalecticis in octo libris topicoꝝ: de tentatiua maxime in octauo: est eīȝ tentatiua ps quedā dyalectice. Ex his itaqȝ saluant̄ tria syllogismoꝝ ⁊ quattuor disputationum genera: nam syllogismi p materiā: disputatōes vero ꝰm exigentiā finis distinguūtur.

Est ꝯsiderandum syllogism⁹ sophistic⁹ primo aduersat̄ syllogismo dyalectico addenti supra syllogismū simplr̄ habitudinē ⁊ maximā verā supra quā decurrit: cū ipse innitat̄ habitudini false: in qua qꝛ non possunt saluari principia regulatiua syllogismoꝝ que sunt dictū de oi ⁊ dictuz de nullo. Scd̄ario peccat ꝯ syllogismū simplr̄. Propterea lȝ in petitōe princip̄ij adsit necessaria illatio: ab eadez tn̄ necessaria illatio syllogistica remouet̄.

¶ Insup dicēduz est has ꝓpōnes: Sortes fingit se esse sophystā: Plato simulat se esse hyppocritā: Cato scit se errare: implicare ꝯdictionē: modo ē regla ḡnalis q̄ ex ꝓpōne ipossibili iplicante ꝯdictionē deducunt̄ formalr̄ duo ꝯdictoria: ea nāqȝ pte qua sortes fingit se eē sophystam: Sortes appet sophysta ⁊ nō est sophysta: at cū sophysta appareat eē talis qualis nō est: vel nō talis qualis est: iccirco si sortes fingit se eē sophystā ⁊ hyppocritaz: colligit̄ ipsuz fore sophystaz ⁊ nō sophystā: hyppocritez ⁊ nō hyppocritā. Rursus si Cato scit errare: cū nihil sciat̄ nisi verū: errat: ergo scit se falso assentire vl̄ vero dissentire: ergo eidez assentit ⁊ nō assentit: dissentit ⁊ nō dissentit: neqȝ pōt q̄spiā p itellectū ꝯsentire vni ꝓpōni ⁊ p sensuz dissentire: nā iudicio potētie supioris subijcit̄ potētia inferior. hec de generib⁹ disputationū hacten⁹.

Quor fines ⁊ methe sophystaꝝ iducunt̄: redargutio: falsuz: iopinabile: solecismus: nugatio: hos fines ꝯtectāt ⁊ itēdūt sophyste: aut qd nō ē sȝ qd videat̄ eē singulū hoꝝ. i. sophyste intēdūt qd re vera nō ē redargutio: falsuz inopinabile: solecismus aut nugatio: sed poti⁹ qd appȝ eē aliqd hoꝝ: vn̄ redargutio ē ꝑcipua metha ⁊ finis pricipalis: falsuz deīde: post inopinabile subseq̄tur solecismus: nugatio metha ē despicacissima: ⁊ ita in ceteris methis a redargutiōe sophysta intendit redargutionē: quā primo ⁊ ꝑcipue peroptat.

Sciendum est: falsum put est finis a redargutione distinctus ē falsum simplr̄ ⁊ aperte non relatū ad preconcessum: ⁊ cū falsum possit eē opinabile: ꝓpterea falsum ⁊ inopinabile potuerūt eē due methe distincte: cum etiā sophista intendat cōueniētiam in orōne solecismus erit metha: quare cū metha sit incōueniens cōclusio: cōclusio aūt orō perfecta: aut ergo erit incōueniens in re aut in oratiōe. Si in orōne: aut penes substāntiā vocis ⁊ hētur nugatio: aut penes accidentia: ⁊ ꝯsurgit solecismus. Si in re aut absolute ⁊ ē falsuz: aut in relatione ad respondentē: ⁊ hoc dupliciter: aut ad respōdētis positionē ⁊ ita constituit̄ inopinabile: aut illud incōueniēs refert̄ ad precōcessum vel ꝑnegatum ⁊ sic est redargutio: vnde redargutio ē prenegati cōcessio vel ꝑcōcessi negatio vi argumentatōis ⁊ in eadem disputatione. Falsuz est manifeste falsi concessio. Inopinabile est quod cōtra opinionē omniū aut plurium ⁊ maxie sapientum. Solecismus est vicium in oratiōe cōtra regulas artis factum. Nugatio est vnius ⁊ eiusdem in eadem parte orationis inutilis repetitio. Hec de quinqȝ finibus sophystarum.

Deinū philosoph⁹ agēs de locis cōibus redargutionū ⁊ locis spālib⁹ ꝓpter dictionez dicit primo: modi redarguēdi sunt duo. nā alij quidē sunt pp̄ dictōez: alij vero extra dictiōez. vnde fallacie in dictione sunt ille penes quas ꝰm oēs mōs peccant sophystica argumenta composita ex signis volūtarie institutis: penes fallacias extra dictionē peccant tam argumenta constituta ex signis volūtarie institutis q̄ȝ ex signis nālr̄ significātibus. Vel dicunt̄ fallacie in dictiōe quatenus sibi comparant causam apparentie ex parte dictōis: extra dictionem ex parte rei: ⁊ non seiunguntur fallacie ex parte cause defectus earum: cuȝ in omnibus sit causa defectus ex parte rei.

Dicit secundo sunt aūt ea que pp̄ dictiōez faciunt fantasiam. i. apparentiam sex numero: equocatio: amphybologia: cōpōsitio: diuisio: accentus: figura dictionis: huius autem fides ⁊ ea que ē per inductionē ⁊ syllogismus ⁊ si que sumetur alia. i. ꝓsyllogismus minoris: quoniaz totidem modis eisdē noibus ⁊ orōnibus non idē significamus. Inductio sic format̄: equocatio fit aliquo istorū sex modoruz: amphybologia fit aliquo istorum sex modorum: ⁊ sic de alijs: ergo omnis fallacia in dictiōe fit aliquo istorum sex modorū. Syllogismus aūt ita ordinat̄: ois deceptio facta ex eo q̄ eisdē dictōibus vel orōnibus nō idē significamus fit aliquo istorū sex modorū: ois fallacia i dictiōe fit ex eo q̄ eisdē dictiōibus vel orōnibus nō idem significamus: ergo ois fallacia in dictiōe fit aliquo istorum sex modorū. maioris ista ē ꝓsyllogismus: ois multiplicitas dictiōis fit aliquo istoꝝ sex modorū: sȝ ois deceptio fcā ex eo q̄ eisdē dictōib⁹ vel orōnib⁹ nō idē significamus fit ex multiplicitate dictiōis vel orōnis: ergo ois deceptio fcā ex eo q̄ eisdē dictōib⁹ vl̄ orōib⁹ n̄ idē significam⁹ fit aliquo istorū sex modorū. ꝓsyllogismus autem minoris primi syllogismi talis est: ois multiplicitas dictiōis fit ex eo q̄ eisdē dictōibus vel orōnibus nō idem significamus: ois fallacia in dictiōe causatur ex multiplicitate dictionis vel orōnis: ergo omnis fallacia in dictione oritur ex eo q̄ eisdem dictionibus vel orationibus nō idē significamus. hactenus de numero locoꝝ pp̄ dictōez.

Dicit tertio sunt autē ꝰꝫ equiuocationē huiusmodi orationes: vt quoniaz discūt sciētes. nā ꝰꝫ hos. i. ꝰꝫ hos mōs palogizādi colligr̄ q̄ grāmatici q̄ sunt sciētes discūt: vl̄ ea que prodita sunt

memorie

memorie grāmatici discūt: discere. n. equocū ad itelligēdū q̄ vti disciplina ⁊ accipere disciplinā. nō intēdit autē hic Aristoteles soluere rōnes captiosas sed constituere: formal aūt sic syllogismus: grāmatici discūt: q̄ ea q̄ pdicta sunt memorie: grāmatici sunt scictes: ergo scictes discunt. Primus ergo modus equiuocatiōis est qn̄ dictio plura significat pricipalr: fm quē modū formāt huiusce modi rōes captiose: grāmatici discūt: grāmatici sunt sciētes: ergo sciētes discūt: discere nāq3 fm grecos equiuocū est ad docendū ⁊ recipiendū disciplinā. Itē quattuor sunt tria ⁊ vnū: sed vnū est nō plura: ergo quattuor sunt tria ⁊ non plura. potest enim li non esse negatio negans ⁊ negatio infinitans: si primo modo ppositio significat: quattuor sunt tria ⁊ nō plura sunt q̄3 tria: si secundo mō: quattuor sunt tria ⁊ aliquod additum quod est non plura. Item: tu scis causam quare ignis comburit ⁊ pp̄ter illam causam tu non es hō: ergo tu scis causam propter quam non es hō: talis ppō pōt significare te scire cām que non ostendit te non esse hominez: vel te scire causaz propter quam tu es priuatus humanitate. Rursus considerāda est ista propositio: omne quod factum est nihil est: factum enim quandoq3 idem est q̄ cōsumatuz: sepe idem est q̄ perfectū. Insup hec ppō: nō hō ē eē pdicabile de oī hoīe: est distiguēda: q2 li nō pōt eē negatio negans ⁊ īfinitans: ⁊ si infinitāns: pōt psonaliter ⁊ materialr teneri. Hec quoq3 est distinguēda: nihil est verū nisi in hīs stātibꝰ: q2 li nisi ⁊ cōditōalr ⁊ exceptiue teneri pōt. Silr iste ad nullū hoīem currere sequif oēm hoīem currere: ⁊ ad oēm hoīem currere deducitur oēm hoīem currere: pnt nāq3 esse vles ⁊ indefinite. ecce ergo quēadmodū primꝰ modus accidit in dictiōibus significantibꝰ ⁊ nō significantibus. Ulterius est aduertendū: perfectio dictiōis vt dictio que est cōtinua syllabarū ⁊ litterarū in dicēdo platio numerari no pōt in vna dictiōe: perfectiō dictiōis accidentalis que est ex relatiōe dictiōis ad significandū numeratur in termino equiuoco actu plura significata importante copulatiue vt copula cadit inter actus significādi nō inter significata. Preterea sciendū est: cum terminus equiuocus ponat sua significata actu respectu predicati: q2 nihil auferf a voce plata respectu predicati nisi sola negatio. nam prius nō erat subiectū: nunc ē subiectū: tñ est difficultas de hac ɔña: canis currit: ergo aīal latrabile currit: que videtur valere: quia quod actu significatur per terminum sequitur ad ipsum: non videtur valere: quia antecedens posset esse falsum: consequente existente falso. Arbitratur Scotus consequentiam prefataz non tenere: hoc fundamento. nam ad hoc vt consequentia sit bona opz q̄ consequens virtualiter includatur in antecedente ⁊ non sub ppria ratiōe: nunc autem consequens sub ppria ratiōe includitur in antecedēte: ⁊ ideo consequentia nō valet: ⁊ putat q̄ ex copulatiua inquantum habet partes distinctas adinuicem non copulatas non sequitur altera pars: sed inquātum habet intellectū copulatum distinctum ab intellectu vtriusq3 partis. Cōtra: ergo sequela ab eodem ad idem non valeret. Albertus magnus opinatur hanc consequentiam valere: latrabile currit: ergo canis currit: at non econtra: dictio eniz equiuoca fm ipsum se habet ad sua significata partiz vt totū vle: ptim vt totū integrale: vna aūt copulatiua ē pcise totum integrale respectu partium: icctrco ex ipa colligif pos: at ex equoco nō inferf aliquid significatū: q2 se hz sicut totū vle. Puto itaq3 ego neutrā illaruz valere: quia aliter ppō equiuoca posset absolute eē vera vł falsa: ⁊ affirmandū ē in equiuocis quidem esse illationē nō cōsequentiam: vnde de ratione ɔñe est q̄ antecedens sit producens: ɔñs pductū: pducens aūt ⁊ pductū re ipsa seiungunf. Propterea in equocis ⁊ in modis arguendi ab eodez ad idem est illatio: minime aūt ɔña. Cōtra: iterum arguif: si in equocis recta ē illatio: ergo ppositiōes equiuoce poterunt esse vere vel false. Dico id nō reqri in bona illatiōe sed dūtaxat in bona ⁊ nota ɔña. His dictis addaf vna regula cōis: ois ppositio est distinguēda in qua ponif terminus equiuocus singularis numeri: ēt si in omni sensu esset vera: at quelibet reddif falsa: si ponatur terminus equiuocus in plurali numero: cuius regula ratio pōt esse talis: per quācūq3 ppositionem pluralem denotaf q̄ multe singulares sunt vere in quibus inuenif pdictus terminꝰ in numero singulari: veluti per istaz: hoīes currunt: denotaf veritas istaz ppōnuz: iste homo ⁊ iste est hō: est eniz plurale singulare geminatū: ergo per istaz ppositionē: sunt plures canes: denotabif veritas istaz ppōnuz: iste ē canis: ⁊ iste ē canis: sed ɔstat q̄ tales ppōnes sunt distinguēde: ergo nec vere nec false. hec de primo mō equiuocationis.

Dicit quarto ⁊ rursus q̄ mala bona sunt: nā que expediūt bona sunt: mala aūt expediunt: naz bonos viros appetere mortez est necessariuz: duplex eniz expediens est: ⁊ necessariuz: qđ accidit plerūq3 in malis: est eniz quoddam maluz necessariuz: ⁊ bona quoq3 expedientia dicimus esse: vnde honestum vocaf expediens: vt expedit iustitiaz facere: vtile quoq3 est expediens: vt expedit laborāti tali egritudine tali victus obseruatiōe vti. Pariter dicif necessarium expediens: ceu expedit vt orta pereant. Secūdus ergo modus equiuocatiōis est quādo dictio iportat plura fm ordinez: hoc est qn̄ terminꝰ significat vnuz pprie: aliud trāsumptiue: ⁊ vt paucis agam: oēs termini equiuoci a cōsilio faciunt fm moduz equiuocatiōis: vbi equoci a casu primū cōstituebant: vnde terminꝰ equocus penes primū modū equiuocatiōis cū significet plura eque primo diuersis rōnibus facit semꝑ ppōnez in qua inuenitur equiuocā ⁊ distinguēdaz: at terminꝰ equocus penes fm moduz equiuocatiōis q̄ significatꝰ plura: vnum principale: aliud per similitudinē: nō constituit ppōnez equiuocā ⁊ distinguibilez: cū talis terminꝰ qñcūq3 accipitur pro significato trāsumptiuo: accipif ⁊ pro pricipali: a quo q̄dez absolui nō pōt: nō aūt si pro principali sumit: opus ē ipsuz pro similitudinario verificari. est nāq3 hec ppositio falsa: hō pictus est hō: ⁊ ista vera: hō ambulat: ⁊ fm hūc modū formaf hec ɔña: subiectū scie est mā scie: ergo scia cōponif ex materia ⁊ forma. hec de scđo modo equiuocatiōis.

Dicit quinto amplius eūdez sedere ⁊ stare: ⁊ laborare ⁊ sanū esse: naz qui surgebat stat: ⁊ qui sanabaf sanus est: surgebat autez sedens: ⁊ sanabaf laborans: laborantē eīz q̄dlibet facere aut pati nō vnuz significat: sed qñq3 q̄dez qui nūc laborat aut sedet: qñq3 autē qui laborabat prius: verūtñ sanabatur q̄dē laborans: ⁊ egrotans cum egrotans. sanus est aūt nō cū laborans: sed laborans nō nūc sed priꝰ. Et attēdendum est has ppōnes: surgebat sedens: sanabaf egrotās: fore multiplices: nā sedēs ⁊ egrotās duobꝰ modis dicunf ⁊ q̄ nūc sedet: ⁊ q̄ sedebat: ⁊ qui nūc egrotat ⁊ qui egrotabat: hmōi eniz pticipia retinent significatiōez ptitis ⁊ pñtis īperfecti. Tertius ergo modus equocatiōis inqt Albertꝰ oritf ex eo q̄ dictio aliq̄ fz se sumpta significat vnū solū ⁊ mō vno significādi: fz ɔiūcta cū alia dictiōe i eadē oratiōe mōs significandi accipit plres: ⁊ fz hō sophystice ɔcludef eūdē sedē ⁊ stare: ⁊ eūdez laborare ⁊ sanū eē. sic formādo palogismos: q̄cūq3 surgebat stat:

sedens surgebat: ergo sedens stat. Itẽ: quicũq3 sanabat sanus est: laborans sanabat: ergo laborans sanus ẽ. fiat enim vis in hoc qḋ dicit surgebat ⁊ sanabat: que includunt ⁊ hñt in se tẽpus preteritũ in pte ⁊ pñs: at si poneretur preteritũ qḋ in se nõ includeret presens: ⁊ dicerentur iste due ppõnes: quicũq3 surrexit stat: ⁊ quicũq3 sanatus fuit sanus est: false existerent: qñ aũt preteritũ imperfectũ ponit: tunc sunt vere in vno sensu ꝗ preteritũ imperfectũ dicit actum incõpletum includentẽ in se pñs ad qḋ continuat actus. ꝗ aũt in talibus fit multiplicitas equiuocatiõis p3 ex hoc ꝗ laborantẽ qḋ format a preterito imperfecto quodlib3 facere aut pati hoc ẽ adiunctũ verbo actiue vel passiue significatiõis de preterito nõ significat vnu3 sed plura. sed rõne duoꝝ tẽpoꝝ que in se claudit: aliqñ significat pñs qḋ nũc instat: ⁊ ita ẽ hec falsa: laborans sanus ẽ. qñq3 significat preteritũ ⁊ sic ista ẽ vera: laborans. i. qui laborabat prius sanus ẽ nũc: quare cu3 multiplicitas fit reuera ex pte pricipij putat Albert⁹ ea3 esse respectu verbi pteriti ipfecti: ⁊ nõ respectu pticipij: hec enim ppõ: laborans sanus ẽ: nõ est distinguenda: cu3 nihil sit qḋ possit dare huic termino laborãs multiplicitatẽ aliquã: tale quoq3 pricipiu3 nõ significat tẽp⁹ pteritũ: determinat ẽt per verbũ pñs: ⁊ ita ista: laborãs sanus: est falsa determinate: at hec: laborãs sanabat: distinguenda est. verũ cõstat prefatã ppõnez distinguẽdã esse vt fusius dicã sequẽti lectione. hec de tertio modo qui nõ resultat pfecto ex eo ꝗ vna dictio significat vnu3 de se ⁊ aliud ex adiuncto s3 nascit ex eo ꝗ dictio de se cõsignificat plura ⁊ nõ ex adiuncto. Et ppterea aduertendum est: ꝗ terminus equiuoc⁹ a casu non põt vno actu distribuẽdi distribui: aliter in equiuocis posset formari syllogismus regulatus p dici de oi ⁊ de nullo. Rursus: terminus equiuocus nec p imediata nec p mediata ẽbi põt: quãuis possit p imediate adiũctũ audiẽs manuduci vt accipiat terminũ equocũ pro altero duoꝝ significatoꝝ determinate: modus ẽt significãdi ẽbit modũ significãdi p se: terminũ aũt equocũ nõ nisi p accidẽs: p3 hoc exẽplo. Cãna romanoꝝ sanguine fluit plenus.

Dicit sexto

Scdm amphibologia3 sunt orationes tales: vellem capere me pugnãtes: ⁊ o3 sic formari paralogism⁹: quoscũq3 vellẽ me accipe: vellez ꝗ me acciperẽt: pugnãtes vellẽ me accipere: ergo vellez ꝗ pugnãtes me acciperẽt. põt nãq3 li me ẽstrui cũ infinitiuo a pte añ ⁊ a pte post. Itẽ: ⁊ putas qḋ qs scit: hoc scit: nã3 sciẽtẽ ⁊ scitũ ẽtingit significari hac oratiõe. Paralogismus ẽ talis. Quod quis scit hoc scit: grãmaticã scit aliqs: ergo grãmatica scit: si enim pnomen ẽstruat cũ verbo a parte ante: ppositio ẽ falsa: si subsequatur verbum est vera. Rursus: ⁊ putas qḋ qs videt hoc videt: videt aute3 columnam: quare columna videt. Pariter in hac captione pnomen variam põt habere constructionẽ. Item: ⁊ putas hoc qḋ tu dicis esse: hoc tu dicis: dicis autẽ lapidem esse: tu ergo lapis dicis esse. Amplius: ⁊ putas est tacentẽ dicere: duplex enim ẽ tacentẽ dicere: ⁊ hunc dicere tacente3 ⁊ que dicunt: alia lectio h3: ⁊ putas est silentia dicere: duplex enim est ⁊ id silentia dicere: hoc qdem eos qui dicunt silere: illud aũt ea que dicunt: res enim inanimate silentes nõ tacentes dicunt. In summa amphybologia ẽ deceptio pueniẽs ex identitate eiusde3 oratiõis ẽm substantiã ⁊ modũ pferendi diuersa significãtis: que tñ diuersitas insurgit ratione totius orationis: varie nãq3 ẽstructiões substantiã nõ mutant orationis s3 dũtaxat significatũ. Propõnes de oblatiuo in cõsequẽtia: ⁊ que possunt esse exclusiue ⁊ de extremo excluso: ⁊ que cathegorice ⁊ hypotetice sũt amphybologice. Preterea sciẽdũ ꝗ vnitas vocis complexe ẽm mãm ⁊ formã principiũ ẽ idoneum seiũgendi amphybologiã a ceteris locis sophysticis: pñt. n. complexum ⁊ incõplexũ differre ex parte mãe ⁊ forme. Itẽ diuersitas sententie est causa nõ existẽs in hac fallacia cui sepe annectit diuersa rõ cõstructiõis. Põt quoq3 vna oratio prolata sub vno actu pferendi multa significare ⁊ stat diuersa constructio cũ vna dictionũ serie: ⁊ nõ permanet oratio amphibologica quocũq3 mõ pferat: determinata tamen prolatio põt orationẽ cõpositam ⁊ diuisa3 ad certum sensum determinare: non amphybologica3: hec de amphybologia.

Dicit septimo.

sunt tres modi ẽm equocationẽ ⁊ amphybologiã. Unus quidẽ qñ nomẽ vel orõ plura significat pricipalr. Alius qñ soliti sumus sic dicere. i. qñ ex significatiõe ppria ⁊ impropria puenit paralogismus. Tertius qñ cõpositũ significat plura: sepatũ vero simplr: vt scit seculum: ⁊ scire lras. nam vtrũq3 si cõtingat vnũ quidem significat ⁊ scire ⁊ seculũ: ⁊ lre: ambo aũt plura: aut seculum ipsu3 ⁊ lras ipsas sciam habere aut seculi ⁊ lrarum aliũ. Terti⁹ ergo modus apud Albertũ est qñ oratio p se sola significat vnũ: iũcta aũt alteri plura: si. n. huic orõni scit seculũ adiungatur pnomen hoc: significat plura: ⁊ ẽ prim⁹ modus amphybologie qñ oratio significat plura etia3 si ab illa oratione auferatur aliqua eius pars: ⁊ ẽ tertius modus quando ablato aliquo residuũ non significat plura. Contra: dependentia huius verbi scit in hac ppositiõe: hoc scit seculũ sufficiẽter determinat ab vtraq3 parte: ergo illa ppositio non est multiplex. Item ⁊ scire ⁊ seculũ significãt vnũ: ambo tamen plura: ergo hec oratio scit seculũ non cõiuncta alteri debet plura significare. Itẽ hec oratio hoc scit seculũ: si fit multiplex: cũ nõ egeat aliquo vt sit pluriũ significatiua erit amphybologica ẽm primũ modũ. Quare vult Scotus questione. 22. totam multiplicitatem esse in hac particula: scit seculum: prout tamẽ ad aliud refertur: veluti subiecto huius ppõnis. b. contingit esse. a. conceduntur varie acceptiones in relatione ad predicatum: ⁊ tale adiunctum poterit determinare hoc quod dico seculum ad rectum vel accusatiuu3 casum. Contra inquit Scotus: hec oratio scit seculum nõ significat plura nisi vt iuncta alteri: ergo totũ id congregatum primo significabit plura. nã qñ aliqua operatio nõ põt inesse alicui nisi vt illud iunctum est cum alio: dicimus illam operationẽ eẽ vtriusq3. Ite3 dicit Aristoteles tertius modus amphybologie est quando compositum significat plura: separatũ vero vnũ solũt vt scit seculum. nam li scire ⁊ li seculum vnum significat: ambo autẽ plura. si ergo Aristoteles vniformiter accipiat li vtrunq3 diuisim ⁊ li ambo coniunctim: hec oratio: scit seculũ plura significabit ⁊ non ex coniunctiõe cum alio. Soluit dicẽs primo: illa operatio est vtriusq3 vel vnius partis vt attributionem habet ad aliam. Dicit secundo ꝗ Aristoteles voluit dicere ꝗ hec oratio ⁊ eius partes solum vnum significant: copulata autem alteri plura. Sunt ergo tres modi cõmunes equiuocationis ⁊ amphybologie: terti⁹ tamẽ modus amphybologie appropriat veluti dicitur secũdo ẽ anime. 64. quinq3 sunt sensibilia cõmunia: que tamen cuilibet sensui non attribuuntur. Primus modus ẽ qñ dictio vel orõ significat plra. Prim⁹ modus equocatiõis repit i dictiõib⁹ significãtib⁹ ⁊ ñ significãnb⁹: prim⁹ mõus ãphybologie iuenit i oib⁹ ppõib⁹ q̃ pñt hẽre sensu3 cathegoricũ ⁊ hypoteticũ. Scds mõus orit ex eo ꝗ aliq̃ dictio vl' orõ significat vnũ ppe ⁊ aliũ trãsũptiue: scds mõus equocatiõis cõmittit: qñcũq3 dictiões a

ppria

pp̄a significatōe ad ip̄:op̄tiā trāsferūt: sicut quidē trāslatōis grāmatici varias adiuenīūt spēs: iter q̄s cōnumerāt iste cathatesis: methaphora: synodoche: methalēsis: stropo pethos: ⁊ paralēge. Secūdus modus amphybologie fit qn̄ oratio pōt accipi ex p̄pria rerū impositōe ⁊ ip̄ropria: vt p̄z in istis p̄positōib⁹: lupus est in fabula: iste vēdit oleū: littus arat. Tertius modus equocatōis est ex eo q̄ dictio aliqua plura cōsignificat ⁊ nō ex adiūcto: vt laborās: qd̄ ꝯsignificat tp̄s presens ⁊ p̄teritū imp̄fectū. Quart⁹ modus amphybologie est qn̄ o͞ro de significat vnū: ⁊ ip̄sa eadē copulata alteri significat plura: vt hec oratio scit seculum. hec de equiuocatione ⁊ amphybologia hactenus.

Dicit octauo.

Secūduz cōpositōem sunt hmōi orōnes: possibile ē sedentē ambulare: ⁊ nō scribentē scribere: nō.n. idē significant: si diuidēs q̄s dicat ⁊ cōponēs: qm̄ possibile est sedentē ambulare ⁊ nō scribētez scribere: ⁊ hoc idē ⁊ idem sigs ꝯponat n̄ scribētē scribere: significat.n. qm̄ h̄z p̄tātez vt nō scribēs scribat: sigs aūt nō cōponat: qm̄ h̄z p̄tātez qn̄ nō scribit vt scribat. i. in ꝯposita o͞rone accusatiuus ⁊ infinitiu⁹ simul iūgunt: in diuisa possibile ⁊ accusatiu⁹: vn̄ si hec p̄positio sit ꝯposita: possibile sedētez ambulare: significat q̄ pōt esse vt sedēs ambulet: si sit diuisa: significat q̄ cū q̄s sedet p̄tātez h̄z vt ambulet. Simil̄r si hec p̄positio possibile est nō scribētez scribere sit ꝯposita significat q̄ pōt esse vt nō scribens scribat: at si sit diuisa: innuit vt nō scribēs h̄z p̄tātez vt scribat: ⁊ hec vocabula: possibile: īpossibile: contingēs ⁊ necesse in compositōe ⁊ diuisione eandem seruant significatōez. Item ⁊ discere nunc l̄ras: sigdē didicit q̄s scit. Et hec p̄positio. Quicūq̄z scit l̄ras nunc didicit illas: pōt esse cōposita ⁊ diuisa. Ampli⁹ qd̄ vnū solum pōt ferre: plura pōt ferre: si sit cōposita est falsa: diuisa est vera: hec de cōpositōe. Propter vero diuisionē sunt iste oratōes. Quinq̄z sunt duo ⁊ tria ⁊ paria ⁊ imparia. Itez maius est equale: p̄bat: maius tantūdē: equali ⁊ adhuc amplius quippiaz: hec oratio cōposita est vera: diuisa falsa. Eadem quoq̄z oratio diuisa ⁊ cōposita nō idez semp̄ videbit significare vt ego posui te seruum existentē liberū: si quispiā sit factus de seruo liber: p̄dicta p̄positio cōposita est vera: diuisa est falsa. Itez hec p̄positio quinquaginta viroꝝ centū reliquit diuus Achilles: supposito q̄ Achilles centū viros duxerit in bellum ⁊ q̄nquaginta amiserit: si sic: cōposita est vera: si diuisa est falsa ⁊ hactenus verba Ari. volētis p̄fatas p̄pōnes esse multiplices multiplicitate potētiali: ergo nō ē veꝝ q̄ sit sensus cōposit⁹ qn̄ modus precedit aut sequit ⁊ diuisus cū mediat: quoniaz si sic esset: nulla in illis orationibus multiplicitas cōspiceretur.

Notandum

compositio diuisio ⁊ accentus operantur multiplex potentiale: q̄r manet eadez dictio vel oratio s̄m māam que est ens potentiale: nō s̄m formaz: ⁊ q̄r maior est vnitas in cōpositione ⁊ diuisiōe q̄̄z accentu ⁊ pri⁹ est res cōposita q̄̄z diuisa ideo prius de ꝯpōne mox de diuisione postremo d̄ accentu tractāduz erat. In modis amphybologie seruabat idē modus p̄nūciādi: pūctuādi: pausandi: nō in modis harū fallaciaꝝ: ⁊ si oz reperiri cōpositio ⁊ diuisio reqrit duplex ordo ⁊ duplex situs partiū. ordo p̄prius ꝯstituit ꝯpōnez: improp̄ri⁹ diuisionē: Similitudo aūt ⁊ nō modus p̄ferēdi o͞ronis cōposite ad diuisaz cā est apparētie in cōpositōe: ⁊ oratōis diuise ad cōpositaz in diuisiōe: ē .n. ꝯpositio eoꝝ q̄ debēt diuidi falsa vnio: ⁊ diuiso eoruz que debēt cōponi falsa separatio. Prim⁹ ergo modus cōmittit mediātib⁹ modis modificātib⁹: que itellexit p̄hs cū dixit: possibile ē sedētē āmbulare ⁊ n̄ scribētē scribere. Scd̄s modus p̄uēit ex eo q̄ aliq̄ ꝯterminatio p̄t referri ad diuersa quē innuit Aristo. his exemplis. Quicunq̄z scit litteras nūc didicit illas. Qd̄ vnū solū pōt ferre plura pōt ferre. Ego posui te seruū existentē liberꝝ. Quiquaginta viroꝝ centū reliquit diuus Achilles. Tertius modus fit quando adsunt copule note disiūctionis ⁊ conditionis: quem patefecit his exemplis. Quinq̄z sunt duo ⁊ tria: paria ⁊ imparia. Tantūdē est maius equali ⁊ adhuc amplius quippiā. Ad has fallacias reducunt iste p̄positiones. Pōt predestinatus dānari ⁊ reprobatus saluari. Senex pōt esse puer. Preteritū pōt eē futurū. Frigidissimo pōt quippiā eē frigidius. O͞is gradus zodiaci potest esse supra nostrū horizonta. In omnes suas p̄tes pōt continuum esse diuisuz. O͞is p̄positio vel eius ꝯdictoria est falsa. O͞is hō vel asinus est asinus. O͞e aīal n̄ ē rōnale est hō. Hec sufficiant.

Dicit nono.

Secundū accentū in his q̄ sunt sine scriptura dyalecticus nō est idoneū facere orationē: in scripturis aūtē ⁊ poematibus magis: vt metuis longas pereunte noctes lydia dormis: alia lectio habet: nec gemē aeria cessabit turtur ab vlmo: ⁊ heu quia nam tanti cinxerūt ethera nimbi. Aristoteles inducebat carmina greca: sed translator latina: in quibus locus iste inueniretur.

Est aduertendū: accentus pertinet ad logicū quaten⁹ ad diuersitatē eius nascitur diuersa significatio ⁊ veritas p̄positionis: ⁊ maxime in dictionib⁹ ꝯsistit: p̄z in istis: pendere: populus: amo: hamo: ara: hara. Itez: hoc qd̄ quies pōt esse vnū solū nomen ⁊ nomen ⁊ verbū. vnitas aūt vocis s̄m materiā prout cōis est voci complexe ⁊ incomplexe ē causa apparentie in accentu. Et ē primus modus quādo vnius dictionis aliqua syllaba pōt habere diuersos accentus: qui cōmodissime decipit ī scripto: s̄m quē modum peccat hec o͞ro: bonum est iustos viros pendere. Secūdus modus est quādo eadē dictio potest p̄nūciari cū aspiratione ⁊ sine: iuxta quē modū formatur iste paralogismus. Quicqd̄ hamat hamo capitur: iste hō amatur: ergo hamo capitur. nec opus est concedere q̄ li h. sit l̄ra: quia tūc nō manerent eedē materialia: ⁊ iste modus decipit dūtaxat in prolatiōe: nunq̄̄z in scripto. Tertius modus ē quādo eadē vox pōt esse dictio ⁊ oratio: q̄ modus pōt fallere tam in voce q̄̄z in scripto: quāobrem hec o͞ro venit distinguenda. Deus p̄ducit folia ⁊ fructus in vite. H de accentu.

Postremo

ait philosophus. Que aūt p̄pter figuram dictionis sunt: accidunt qn̄ nō idem interpretat similiter. i. vt idē: vt masculinum femininū: vel femininū masculinū vel qd̄ inter hec est. i. neutrū: alteꝝ horum. Exempla: omnis substantia bona: o͞is equus s̄ba: o͞is equus bona: dicendū bonus: omnis hō natus ad virtutē: mulier est hō: ergo mulier est natus ad virtutē: dicendū nata: o͞is substantia bona: omne animal est substantia: ergo omne animal bona: dicenduz bonum. Uel rursus quale quantū: vel quantū quale: vel faciens patiens: vel dispositū facere ⁊ alia. s. predicamenta vt diuisum est prius. nam est aliquid qd̄ nō est eoruz que sunt facere vt eoꝝ que sunt facere aliquid dictiōe significare: vt valere similiter figura dictionis dr̄ ei qd̄ ē secare vl̄ edificare: quāuis illud quidē quale quid ⁊ affectum quodāmodo significet: quia valere idē est q̄ sanū esse: sanitas aūt nō actio vel passio sed qualitas est: h vero. s. secare ⁊ edificare facere aliquid indicant. eodem autem modo ⁊ in ceteris. propter igitur dictionem redargutiōes ex his locis enumeratis: equiuocatione: amphybologia: com/

positione: diuisione: accentu & figura dictionis existunt.
Aduertendum nuncupatur hec fallacia figure dictionis: quia sicut figura est exterior pars superficiei ita in hoc loco aliqua videntur esse eadem que non sunt: vnde causa apparentie est similitudo fantastica: hoc est similitudo dictionis ad dictionem: nam in hac fallacia nec nomen nec oratio plura significat: propterea operatur hec fallacia fantasticam multiplicitatem: causa defectus est diuersitas earum quo ad suppositiones & modos significandi. Est quoque locus hic in dictione: quia causa apparentie est similitudo vocis ad vocem quo ad modos significandi essendi: intelligendi: supponendi. Primus ergo modus huius fallacie committitur quando fit interpretatio modorum significandi vel quo ad numerum vel quo ad genus. Secundus est ex commutatione modorum essendi & predicamentorum: potest enim quid in quantum: quale & cetera commutari: & potest quantum in quale & econtra: predicamentis .n. correspondent diuersa interrogatiua & signa distributiua: vt sunt: quicquid: quantumcunque: qualecunque: vbicunque quotienscunque: vnde aliud est quod ad rem vnius predicamenti deducatur res altera alterius predicamenti: aliud est commutare rem vnius predicamenti in aliud: cum .n. dico: Sortes percutit Platonem: ergo Plato percutitur a Sorte: non accipitur res vnius predicamenti ac si esset alterius: sed denotatur quod ad rem vnius generis sequitur res alterius. Sub signo autem distributiuo substantie licet assumere nomina connotatiua & absoluta: cum valeat: quicquid est homo est animal: bicubitum est homo: ergo. sed hoc non conceditur aliis signis distributiuis sub quibus ea tantum incomplexa sumi debent que illis signis correspondent. Propterea hi discursus non colliguntur. Quantumcunque est .a. tantum est .b. .a. est lignum ergo .b. est lignum. Qualecunque currit disputat: Plato currit: ergo disputat. Quandocunque est accidens est suum subiectum: accidens est inherens: ergo & subiectum. hec de secundo capite & locis in dictione sufficiant.

Caput. 3.

orum vero qui extra dictionem sunt paralogismorum species sunt septem. Vna quidem secundum accidens. Secunda autem eo quod simpliciter & non simpliciter: sed quid est aut vbi aut quando aut ad aliquid dicitur. Tertia vero secundum elenchi ignorantiam. Quarta vero secundum consequens. Quinta autem secundum quod in principio est sumere. Sexta quod non est causam secundum causam sumere. Septima vero plures interrogationes vt vnam facere. Ergo secundum accidens quidem paralogismi sunt quando similiter quidlibet assignatum fuerit rei subiecte & accidenti inesse. Nam quoniam eidem accidunt multa non necesse est omnibus predicatis & de quo predicantur hec omnia inesse: nam omnia sic erunt eadem. Vt si coriscus alter est ab homine: ipse est a se alter: est enim homo. Aut si a sorte alter: sortes autem homo: alterum esse ab homine aiunt concessum esse: eo quod accidit a quo dixerit alterum esse hunc esse hominem. Secundum autem quod simpliciter dicitur hoc: aut quo & non proprie quando particulariter dicitur: vt simpliciter dictum ponitur. Vt si quod non est opinabile est quoniam quod est non est. non enim idem est esse quid & esse simpliciter. Aut rursus quoniam quod est non est. Si eorum que sunt quid non est: vt si non homo: non enim est idem non esse quid & simpliciter non esse. Videtur autem eo quod prima sunt dictione & parum differant esse quid & esse: & non esse quid & non esse. Similiter autem est: & quod est secundum quid & simpliciter: vt cum sit niger albus est dentibus indus: albus ergo & non albus est. Aut si ambo quoniam simul contraria inerunt. Huiusmodi autem in quibusdam omni considerare facile est vt si sumens ethiopem esse nigrum: dentibus dicat quoniam albus. Si ergo ibi albus quoniam niger & non niger putabitur disputasse syllogistice: cum perfecerit interrogationes. In quibusdam vero latet frequenter in quibus quandoque quo dicitur & simpliciter videtur sequi: & in quibus non facile est considerare vtrum eorum sit assignandum. Fit autem huiusmodi in quibus similiter sunt opposita. Videtur enim aut ambo aut neutrum esse concedendum simpliciter predicari: vt si dimidium quidem album: dimidium vero nigrum. vtrum album vel nigrum vel neutrum. Quoniam autem secundum quod non determinatur quid syllogismus: aut quid elenchus sed diminutionem fuerit rationis. Nam elenchus est contradictio eiusdem & vnius non nominis sed rei & nominis: non synonymi sed eiusdem. His que data sunt ex necessitate non connumerato quod erat in principio secundum idem: & ad idem & similiter & in eodem tempore. Eodem autem modo est & mentiri de aliquo. Quidam autem omittentes aliquid ex eis que data sunt videntur arguere: vt quoniam idem duplum. nam duo vnius quidem duplum: trium autem non duplum. Aut si idem eiusdem duplum & non duplum: sed non secundum idem. Nam secundum longitudinem duplum: secundum latitudinem vero non duplum. Aut si eiusdem & secundum idem & similiter: & simul: sed quare est apparens elenchus. Trahet autem aliquis in his que secundum dictionem. Qui autem in eo quod idem in principio erat sumere sunt quidem sic: & totidem modis quotiens contingit: id quod in principio est petere. Videtur autem arguere eo quod non possint inspicere idem & diuersum. Qui vero secundum consequens est elenchus: eo quod putent conuerti consequentiam. Nam sicut est hoc ex necessitate illud fit: & cum illud est putant & alterum esse ex necessitate. Vnde & que circa opinionem

sunt ex sensu fallacie fiunt. Sepe enim fel mel suspicati sunt: eo ꝙ sequitur rubeus color mel. Et quoniam accidit terram pluuia fieri madidam: ꝛ si sit madida opinamur pluisse: hoc autem nõ necessarium. Et in rhetoricis que sm signa sunt ex adiunctis insunt demonstratões: volentes enim ostendere: quoniã adulter: qd adiunctũ est accipiunt: quoniam cõptus: aut quoniam in nocte videtur errabundus. Pluribus autem hec quidẽ insunt: pdicatum vero nõ inest. Similiter autem ꝛ in syllogisticis: vt Melliss rõ quoniã infinitũ est vniuersum: sumens vniuersum quidẽ ingenitũ esse. Nam ex nihilo fieri. Quod aũt factum est ex principio fieri. Si ergo nõ factum est principiũ nõ hz vniuersum: quare infinitum. Non necesse est aũt hoc accidere: non. n. omne qd factum est principium habet: ꝛ quicquid principium habet factũ est velut nõ si febris est calor ꝛ calidum necesse est febrẽ esse. Qui vero sm nõ causam vt causam: cum assumitur qd nõ causa velut ꝓpter illud fiat redargutio. Accidit autem huiusmodi in syllogismis ad impossibile. nam in his necessarium interimere aliquid ex his que posita sunt. Si ergo enumeretur in necessarijs interrogationib⁹ ad qd accidit impossibile videbitur propter hoc fieri sepe redargutio. Ut quoniam nõ est aia ꝛ vita idem. Nam si corruptioni generatio cõtraria: ꝛ alicui corruptioni quedam erit generatio contraria. Mors aũt corruptio quedã ꝛ cõtrariũ vite: quare vita generatio ꝛ viuere generari. hoc aũt ĩpossibile: si ergo idẽ anima ꝛ vita. Non autem syllogizatũ est: accidit. n. ꝛ si nõ dicat aliquis idem aiam ꝛ vitam impossibile: sed solum cõtrarium quidẽ vitam morti cum sit corruptio: corruptioni aũt generationẽ. Ergo insyllogizate quidem simpliciter nõ sunt huiusmodi orationes: ad propositum autẽ syllogizate. Et latet plerũqz non minus ipsos ĩterrogãtes huiusmodi. Ergo ꝓpter cõsequẽs: ꝛ ꝓpter nõ causam huiusmodi argumẽtationes sunt. Qui autẽ in eo ꝙ duas interrogatiões vt vnam faciũt quãdo plures latet esse: ꝛ quasi vni⁹ assignatur responsio vna. In aliquibus facile videre quoniam plures: ꝛ quoniam nõ reddẽda responsio vna: vt vtrũ terra mare est aut celum. In aliquibus autẽ min⁹: ꝛ quasi vna sit: aut concedũt in eo ꝙ nõ respondeant ad interrogatum: aut redargui videntur. Ut putasne hic ꝛ hic est homo: quare cum aliquis percusserit hunc ꝛ hunc hominẽ: sed nõ homines percutiet. Aut rursum quorum hec quidem sunt bona: illa aũt non bona oia: aut bona: aut nõ bona. Utrũ enĩ dixerit: aut quidem elenchũ: aut falsum apparens videbitur facere. nam dicere eorum que non bona sunt aliquid esse bonum: aut eorum que bona sunt non bonũ falsum. Quãdoqz autem assumptis quibusdã: ꝛ elenchus fiet verus: vt si quis cõcedat similiter vnum ꝛ plura dici alba: ꝛ nuda: ꝛ ceca. Nam si cecũ est quod non habet visum natum autem habere: ꝛ ceca erunt q̃ nõ habent visum: nata autem habere. Quando ergo hoc quidẽ habet visum: illud autem nõ habet: ambo erunt vel videntia: vel ceca: qd est impossibile.

¶ Agitur presenti capite de septẽ locis sophysticis extra dictionẽ ꝛ hi sunt. Accidens. Scdz quid ꝛ simplr. Ignorantia elenchi. Petitio principij. Consequẽs. Nõ causa vt causa. Plures interrogatiões vt vna. Sũt aũt septem hoc fundamento: fallacia extra dictionẽ peccat ꝯtra syllogismum ꝛ elenchũ: aut in materia: ꝛ sic habetur plures interrogatiões vt vna: que quidẽ exigit propositionẽ plures: quã syllogismus ꝛ elenchus nõ permittũt: aut l forma. i. in ordine ꝓpositionũ vel terminoꝝ: cũ ꝓpositio ꝛ causa ꝛ notior conclusiõe sit: insurgũt non causa vt causa ꝛ petitio principij: at si in ordine terminoꝝ vitiũ sit: constituitur fallacia accidentis: si aũt nõ sit error in forma ꝓpositionum ꝛ terminoꝝ: tñ adsit vitiũ aduersus formã syllogisticam sm ꝙ vnũ deducitur ex altero: sic ꝓueniunt: cõsequens: ꝛ sm quid ꝛ simpliciter. Si aũt peccat ꝯtra elẽchum: hꝫ ignorãtia elenchi: prefatos locos extra dictionem Aristoteles prosequitur varijs documentis. Primum sit tale: propter ergo accidens paralogismi ꝛ captiones sunt: quãdo similiter quodcũqz assignatũ fuerit rei subiecte ꝛ accidenti inesse. i. subiecto ꝛ ꝑdicato. nã quia multa eidem accidunt nõ est necesse omnib⁹ predicatis ꝛ et de quo predicantur illa oia inesse. nam oia sic erunt eadem. Ut si coriscus alter est ab homine: ipse ẽ a se alter: est. n. hõ: aut sic sortes alter: sortes aũt ẽ homo: ergo dicunt sophyste ab homine alterum esse concessum: eo ꝙ accidit a quo dixerit alterũ: hunc esse hominẽ: quia bene sequitur: sortes ergo homo.

Considerandum est.

Capitur accidens in ꝓposito pro omni illo qd est extraneum illi prout sunt cõparata tertio: ꝛ ita superius inferiori accidere pñt. Sũt namqz disperata cõpossibilia respectu tertij. Superius aũt ꝛ inferi⁹ in relatione ad aliquã secundã intentionẽ plane dissentiunt: pñt. n. ratione alicuius esse extranee: quatenus ad tertium comparantur. Et cũ in premissis vt ordinãtur ad conclusionem seruetur forma syllogistica: cõmittetur captio propter accidẽs ex variatione medij: ꝛ extremoꝝ ĩ quauis figura: cõstat his exemplis: hõ est spẽs: sortes ẽ hõ: ergo. Item: triangulus habet tres per se ꝛ primo: figura est triangulus: ergo. Amplius. Sortes nõ est spẽs: hõ est spẽs: ergo. Huius fallacie duo solent assignari modi. Primus ꝯsurgit ex suppositione simplici ꝛ ꝑsonali. Secũdus quãdo accidens ꝛ attributũ diuisim cõueniunt rei subiecte ꝛ creduntur cõuenire cõiunctim. hec de accidẽte.

Secundum documentū sit tale. Scdm aūt qd simplr dicit hoc: aut quo. i. illud aliquo mō: ⁊ nō proprie ⁊ pcipue: ⁊ vlis cā deceptionis in hac fallacia est qn qd in parte seu particulariter: vt simplr dictum sumit: vt si nō ens vt chymera est opinabilis: g nō ens est. i. chymera est: nō. n. idez est eē quiduis. i. opinabile ⁊ intelligibile ⁊ esse simplr. Item: nō valet: leo nō est hō: ergo nō est: nō enim idez est non esse quiduis ⁊ nō esse simplr: appet aūt ⁊ presertiz imperitis parū aut nihil differre: esse qd ⁊ eē: non esse qduis ⁊ nō esse. Similiter indus cum sit totus niger albus est dentibus: ergo albꝰ ⁊ nō albus: aut si ambo aliquo mō: vt dicēdo: cato est sanus capite ⁊ eger corde: ergo est sanus ⁊ eger: verū qn dictum sm qd ⁊ simplr magno inter se distant interuallo: tunc facile deprehendit dicta: at qn est maxima eoꝝ cōuenientia perarduū est vitiuz deprehēdere: vt pz de scuto cuius vna medietas sit alba ⁊ alia nigra. Dictū ergo sm qd est dictio sumpta cū determinatione distrahete: ampliante vel diminuente.

Tertium documentū sit tale. Que aūt sunt pp id qd nō determinat qd est syllogismus aut qd elēchus seu redargutio: fiunt pp omissionē alicuius particularū diffinitiōis elenchi: nam elenchꝰ est cōtradictio vnius ⁊ eiusdē nō nois tantū sed rei: ⁊ nois nō sinonimi. i. multiuoci sed eiusdē: ex his que data sunt ex necessitate nō cōnumerato eo qd erat in pricipio sm idem: ad idem: ⁊ similr ⁊ in eodē tēpore: trahit autez aliquis hanc fallaciā ⁊ in eas que sunt pp dictionē: nam in fallacijs pp dictionē nō argumētamur ad idez significatuz ⁊ neqz sm idē ⁊ similiter: quo sit vt hec deceptio ⁊ locus in dictione ⁊ extra possit noiari. Unde ignorātia elēchi generalis peccat qdez contra oēs particulas positas in diffinitiōe elenchi de cuius rōne est inferre: probare ⁊ cōtradicere: ignorātia elenchi specialis peccat aduersus pticulas quas elenchus addit supra syllogismuz: q̄ sunt quattuor: ad idem: sm idem: similr ⁊ in eodē tēpore.

Quartum documentū sit tale. Que aūt pp id qd in principio erat sumunt: fiunt quidē sic ⁊ tot modis quot modis cōtingit id qd in principio est petere: vident aūt redarguere: eo g non possis inspicere idem ⁊ diuersuz. i. si est idem et qd a principio positū est: an diuersuz: si ēt magis aut eque ignotū. Unde pñs locus differt ab alijs quātū ad principiū motiuū: nam in illis cā apparētie est idētitas siue vocis siue rei: sed in petitione principij cā apparētie est apparens diuersitas: eo. n. g aliqua apparent esse diuersa que non sunt: causat petitio principij: cā defectus est realis idētitas. Amplius petitio principij peccat cōtra pbationez: ois nāqz probatio est p notiora: de petitiōe principij traditur. 2. prioꝝ vt erat cōe vitiū demonstratori ⁊ dyalectico: vel quatenꝰ ꝯsequebat syllogismū circularē. Et est petitio principij sm veritatē qn procedit ab eque noto vel minus noto sm naturā ad magis notum nā. in. 8. topicoꝝ agitur de petitione principij sm opinionē que ē qn ab eque noto vel minus noto quo ad nos tendimus in magis notū nobis: nunc agitur de petitiōe principij vt est principiū decipiēdi vel reducēdi respondentez ad redargutionē ⁊ quatenꝰ addit cām apparētie supra syllogismū dyalecticū. Considerāduz est g multis modis fit petitio principij que nō cōmittit si predicatū aliqd sumatur qd euidētius predicet in antecedēte q̄ ꝯñte ⁊ est difficile nosse qn predicatū notius est de antecedente q̄ de ꝯñte: certuz tn̄: accidētia cōia prius inesse indiuiduis q̄ speciebꝰ: accidētia vero ppria prius speciebꝰ q̄ indiuiduis: ⁊ est petitio principij sepenumero bonꝰ syllogismus dyalecticus non demōstratiuus. Inductio quoqz pōt petere principiū sm g sumunt singulares magis note vel minus note q̄ vniuersales.

Quintum documentū sit tale. Que vero propter consequēs est redargutio: nō ē g putent conuerti ꝯsequentiā. nā si cū hoc ē: ex necessitate illud sit: ⁊ cū illud ē putant ⁊ alterū esse ex necessitate: pz his exemplis. Mel ⁊ fel sunt flaui coloris: ergo mel ē fel. Itē: pluit: ergo terra ē madida: ergo si ē madida pluit. Itez: comptus: ergo adulter: ergo noctu errabūdus. Amplius: nō valet: eē qd factū est principiū habet: ergo quicquid principiū habet factuz est: quēadmodū neqz si febricitans calidus: etiā calidū necesse est febrire. Unde in hoc loco sophystico illa ppositio que est antecedens palliate est cōsequens re vera: ⁊ econtra: denominatur itaqz hic locus a consequēte qd est nō debitū ꝯñs ⁊ nō debitū ꝯñs veꝝ est añs. Et dicit Egidiꝰ in hac fallacia semp eē progressum a positione ꝯsequētis: siue argumētatio sit affirmatiua siue negatiua: quia cōtrarius ordo ē in terminis affirmantibus ⁊ negātibus. Causa apparentie ē apparēs idētitas ꝯñtis ad ans. Cā defectus est realis diuersitas inter illa: neqz requirit alterā fore bonā consequentiaz sed sat est g vna sit magis apparens q̄ alia: neutra. n. istaruz colligit. Comptus: ergo adulter. Adulter: ergo cōptus. Ad hanc fallaciam reducunt modi arguendi ab inferiori distributo ad superius distributū. A termino stante cōfuse tantū ad eundē stantez determinate respectu eiusdē distributionis vel synchategorematis. A termino stāte determinate ad eundē stantē distributiue. Modus arguendi ex affirmatiuis in secunda figura: modo ex cōclusione vtraqz premissaꝝ deducat: vnde sequele iste n̄ colligūt: inter oē instans futurū ⁊ presens est momentū mediuz: ergo est aliquod momentū mediū inter oē instās futuruz ⁊ momentū. Itē post omnē diē pōt eē aliqua dies: ergo aliqua dies potest esse post omnē diem. Omnis forma potest materia priuari: ergo materia pōt priuari oi forma. Iccirco scitis regulꝭ ꝯsequētiaꝝ facile cognoscat vbi eueniat fallacia ꝯsequentis.

Sextum documentū sit tale. Que vero propter nō causam vt cām: cū assumit qd non causa ē: tāquā propter illud fiat redargutio: accidit autez tale: ad impossibile syllogismis: necessariū. n. ē in his aliquid interimere ex his que posita sunt: si ergo enumeret inter necessarias ppositiones ad ostensionem falsi aliqua alia ppositio: ipsa videbit esse causa que tn̄ nō erit causa: vt causa mouet ad decipiendū: sed vt nō causa principiū est falsitatis: q: propter illud non fit illatio: sed eo ablato vberius sequeretur īpossibile: vt qd nō est aīa ⁊ vita idē: sic arguendo: aīa ⁊ vita sunt idē: sed si gnātio corruptiōi sit cōtraria ⁊ alicui corruptioni erit quedā gnātio contraria. mors aūt est quedam corruptio ⁊ cōtraria vite: ergo vita erit generatio: ergo viuere generari: hoc aūt impossibile: nō ergo idē aīa ⁊ vita: nequaquā collectū ē. nā accidit impossibile tamētsi quis n̄ dicat: aīa ⁊ vita sunt idē: sed solū dicat vitā cōtrariū mori: mortēqz esse corruptionem ⁊ corruptioni generationē cōtrariari: huiusmodi ergo orationes nō sunt simplr insyllogizatē: sz incollectiles sunt ad propositū: ⁊ latet plerūqz nō minus ipsos interrogantes qd tale est: propter igit consequēs ⁊ propter nō causam orationes huiusmodi sunt: vnde inter hos duos locos ꝯuenientia est. Primo q: in vtroqz adsunt due cōsequentie. Scdo sicut in ꝯñte est quedā consequentiaruz reciprocatio ita in nō cā vt causa. Quare licet in omni loco sophystico antecedēs videat esse causa ꝯñtis: ob hoc tamē non ois locus vocatur nō causa vt cā: sz est fallacia

sm nō causam vt causa quādo aliqua propositio apparet esse causa conclusionis propter aliquam similitudinem quam habet ad illam que est causa que tamen nō est causa: in argumentatione enthimematica nō cōmittitur hec fallacia. causa apparentie huius fallacie est apparens cōuenientia cause non vere cum causa vera: causa defectus est diuersitas realis: ⁊ sublata propositiōe non causa efficitur bonus syllogism9: predicti loci duo modi assignantur. Primus est quando accipitur aliqua propositio superflua ad illationem que apparet esse causa falsitatis cōclusi: non tamen est propter eam falsum conclusum. Secundus modus est quando non capitur propositio superflua illationis falsi: sed quando propter eius falsitatem non est conclusio falsa: ⁊ hac lege peccant omnia sophysmata in quibus quelibet pars antecedentis est possibilis: vna tamen est alteri incompossibilis: ⁊ potest hec fallacia reperiri in syllogismis ostensiuis ⁊ ducentibus ad impossibile: cōmodius tamen in syllogismis ad impossibile.

Septimum documentum sit tale. Que vero propter id quod est duas interrogationes vnam facere: quando latet plures esse: ⁊ proinde ac vna sit: assignatur responsio vna. In aliquibus facile est videre ꝙ plures ⁊ ꝙ non danda est vna responsio: vt vtrum terra mare est an celum. In aliquib9 vero minus est facile videre plures interrogationes esse ⁊ quasi vna sit: aut confitentur eo ꝙ nequeunt respondere ad interrogatuꝫ: aut redargui videntur: vt putas hic ⁊ hic est homo: ergo cuꝫ aliquis percusserit hunc ⁊ hūc percutiet hominē ⁊ non homines: aut rursus sint hec bona: illa autē non bona: vtrum oīa hec bona sint an non bona: nam vtrūuis dixerit: est qdeꝫ aut vere redargutus si cōcedat partē affirmatiuā: aut apparenter si negatiuā. Quandoqꝫ autē assumptis quibusdā redargutio etiā fiet vera: vt si quis concedat similiter ⁊ vnum ⁊ plura dicta alba ⁊ nuda ⁊ ceca: nam si cecum est quod nō habet visum natum tamen habere: ⁊ ceca erunt que nō habent visuꝫ: nata autem habere: quādo igitur hoc quidem habet visum: illud auteꝫ non habet: ambo erunt vel videntia vel ceca: qd̄ est impossibile. Unde plures interrogationes vt vna fieri possunt per nomen equiuocum: vt dicendo: currit ne canis: ⁊ tunc causa apparentie est ex vnitate vocis ⁊ est locus in dictione: sepe fit sine equiuocatione: nam interdum propter similitudinem due interrogationes videntur esse vna ⁊ non sunt propter aliquam conuenientiam quaꝫ voces habent: ⁊ cum voces possint sumi vt voces ⁊ signa ⁊ vt res quedam: causa apparentie est conuenientia rerum interrogatarum: vel identitas apparens vnius interrogationis ad plures: causa defect9 est realis diuersitas. Et huius fallacie primus modus ē quando aliquid interrogatur in numero singulari: vt est ne hic ⁊ hic homo: demonstrato sorte ⁊ leone: si affirmatiue respondes: vere es redargutus: si negatiue: apparēter tantum. Secundus modus est quando aliquid interrogatur in numero plurali: vt demonstrato ceco ⁊ vidente: si quispiaꝫ querat: sunt ne ista videntia vel non. si affirmatiue respondeatur: vera est redargutio: nam ista ppositio: isti sunt videntes significat ꝙ vterqꝫ est vidēs. si vero negatiua detur responsio: apparens tantuꝫ est redargutio: si tamen eodem modo diffiniatur res in singulari ⁊ plurali causatur vera redargutio: vnde non bona nihil prohibet magis esse eligenda bonis: quia non bona potest importare quorum nullum est bonum: vel quorum vnum est malum ⁊ alterum bonum. hactenus de locis extra dictionem.

Capitul.4.

Ut ergo sic diuidētes apparētes syllogismos ⁊ elenchos: aut omnes reducendū in elenchi ignorantiā: his qui hanc principium faciunt. Est enim omnes resoluere dictos modos in elenchi diffinitionē. Primū quidem si immodificati. Oportet enim ex his que posita sunt accidere conclusionē: vt dicat ex necessitate: sed nō videatur. Deinde ⁊ sm partes diffinitionis. nā eorum que sunt in dictiōe: hi quidem sunt sm duplex: vt equiuocatio ⁊ oratio: ⁊ similis figuratio. Consuetū enim est hec omnia vt hoc aliquid significare. Compositio autem ⁊ diuisio ⁊ accentus in eo ꝙ nō eadem est oratio: vel nomen differens. Oportebat autem ⁊ hoc: queadmodū ⁊ rem eandē si debeat elenchus vel syllogismus fieri. Ut si tunica nō vestis sed tunica syllogizetur. nā verum ⁊ illud sed nō syllogizatū est sed adhuc interrogatione indiget: quoniaꝫ idem significat: ⁊ ad eum qui interrogat quare. Qui vero sm accidens diffinito syllogismo manifesti fiunt. nam eandem diffinitionē oportet ⁊ elenchi fieri verum adiacere contradictionē. nam elenchus syllogismus est contradictiōis. Si ergo non est syllogismus accidētis nō fiet elench9. Nō enim si cum hoc sit necesse hoc esse: hoc autem est albuꝫ necesse est albū esse per syllogismum. Neqꝫ si triangulus duobus rectis equales habet tres angulos: accidit autem ei figuram esse vel primū vel principiū: quoniaꝫ figura vel primū vel principiuꝫ hoc est. Non enim ꝙ figura in eo ⁊ ꝙ primū vel principiū: sed in eo ꝙ trianguli demonstratio. Similiter autem ⁊ in alijs. Quare si elench9 est syllogismus quis nō erit qui sm accidens fit elēch9. Sed sm hoc ⁊ artifices ⁊ omnino scientes arguuntur ab inscijs: sm accidens enim faciūt syllogismos cōtra sapientes. Qui vero nō possunt diuidere aut interrogati concedunt: aut cum nō dent putantur dedisse. Qui autē sm quid ⁊ simpliciter: quoniā nō de eodē affirmatio ⁊ negatio. Nā sm quid albuꝫ sm qd non album: simpliciter autē albi: simpliciter non album negatio. Si ergo dato sm quid esse album vt simpliciter datū accipit nō facit elenchum. Uidetur autē eo ꝙ ignoratur quid est

elenchꝰ. Manifestissimi aūt omniū q̄ prius dicti sunt ſm elenchi diffinitiones: quare ⁊ nuncupati sunt sic. Nam ſm rónis omissioné fantasia fit. Et diuidétibus sic: cómunis in omnibus his ponenda est orationis diminutio. Qui vero in eo ꝙ sumitur hoc qđ erat in principio: ⁊ nó cā vt causa ponitur manifesti fiunt per diffinitioné. Oportet etenim cóclusiones eo ꝙ hic sunt finit accidere: qđ nó erat in non causis. Et rursum nó enumerato eo quod ex principio: quod nó habent qui sunt ſm petitionem eius qđ in principio. Qui vero ſm cósequens: partes sunt accidentis. Nam consequens accidit. Differt autē ab accidéte: qm̄ accidens quidé est in vno solo sumere: vt idē esse rubeū: ⁊ mel: ⁊ album: ⁊ cignum: q̄ autē ſm cósequés semper in pluribus. Nāq3 que vni ⁊ eidem sunt eadem: ⁊ sibiinuicem probamus esse eadem: propter quod fit ſm consequens elenchus. Est autē non omnino verum: vt si fit ſm accidens: nam nix ⁊ cignus albo idem. Aut rursum vt in mellissi ratione: idem esse accipit factum esse ⁊ principiū habere: aut equalia fieri: ⁊ eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim quod factum est habet principium: ⁊ quod habet principium factum esse probat tanq̄ ambo eadem sint quicquid in eo ꝙ principium habent: factum esse ⁊ terminatum. Similiter autem ⁊ in his que equalia facta sunt si eandé magnitudinem ⁊ suméāt: equalia fiunt: ⁊ que equalia facta sunt: vnam magnitudiné accipiunt: quare consequens sumet. Quoniā ergo ſm accidés elenchus in ignorantiam elenchi est manifestum est quoniam ⁊ qui ſm cósequés. Perspiciendū autem hoc ⁊ aliter. Qui vero in eo ꝙ plures interrogationes vnā faciunt in eo ꝙ non enodamus propositionis diffinitionem. Nam propositio vnum de vno est: nam eadem diffinitio vnius solius ⁊ simpliciter rei: vt hominis ⁊ vnius tantū hominis: similiter autem ⁊ in alijs. Si ergo vna tantum propositio est: que vnū de vno assignat: ⁊ simpliciter erit propositio huiusmodi ⁊ interrogatio. Quoniam autem syllogismus ex propositionibus est: elenchus autem syllogismus: ⁊ elenchus est ex propositionibus. Si ergo propositio vnū de vno manifestū quoniam ⁊ hoc est in elenchi ignorantiā. Videtur enim esse propositio que nó est ꝓpositio. Si ergo dedit responsioné vt ad vnā interrogationem erit elenchus. Si autē non dedit ſ3 videtur apparens elenchus. Quare omnes loci cadunt in ignorantiā elenchi. Ergo qui sunt ſm dictioné: quoniā apparens contradictio: qđ erat propriū elenchi. Alij aūt ſm syllogismi diffinitionem.

¶ Presenti capite captiose ratiocinationes ⁊ oēs redargutiones sophystice in ignorantiā elenchi reuocari p̄nt: ⁊ id palam est euenire in his que sunt in dictiōe: id ī accidente: in eo q̄ simplr̄: in speciali ignorantia elenchi: in ꝯñte: in nó causa: in plurib' interrogationib' ꝯspicitur. Proponit aūt pħs hanc conclusioné: oēs oiuz locoꝝ captiōes vitiose sunt ⁊ peccātes ꝯtra dignitaté syllogismi. Tum q: sunt huiusmodi rōnes imodificate ⁊ incollectiles. Tum q: equocatio: amphybologia ⁊ figura dictiōis deficiunt ab elencho pp duplex. nā ibi adest idētitas vocis sed non significati. cópositio: diuisio ⁊ accentus non sunt eadé orō no aut idem nomen. Tū q: accidēs peccat contra syllogismū: nó. n. valet: cignus ē animal: animal est nigrū: ergo cignus ē niger. Itē: triangulo ꝯuenit habere tres ⁊ ratione qua triangulus: triāgulus est figura: ergo figure vt figura conuenit habere tres: ⁊ qui nó possunt distinguere ⁊ secernere captiones accidentis a bōis syllogismis: verisq3 redargutionib' de facili decipiūtur. Tum q: in loco ſm quid ⁊ simpliciter nó est affirmatio ⁊ negatio de eodem. Tū quia ignorantia elenchi specialis omittit aliquam particularū requisitaꝝ ad redargutioné: ad idem: ſm idem: similiter ⁊ in eodem tempore. Tum quia in non causa non sequitur conclusio eo q̄ hec sint: ⁊ in petitione principij cōnumeratur id qđ erat in principio. Tū quia consequens est particula accidentis. nā cōsequens accidit: sed accidere cōius est q̄3 ꝯsequēs ī presenti capitulo. nam id dicit consequēs qđ cū sequit nō recurrit: ⁊ idcirco prouenit deceptio putando q̄ cōuertatur. differt autē ab accidēte: quoniā accidens quidem est in vno solo sumere. i. fieri potest vt accidens vno solo antecedente sumatur: vt id flauum est: ergo mel est: non tamen id oportet. nam quādo in duplici sumitur nihilominus est accidens: sed consequēs semper in duplici consequentia sumitur: vt si est mel: est flauū: ergo si flauū mel: quare omnis apparens redargutio captiosq3 ꝓpter consequens: eadem est ⁊ propter accidens: non autem econtra sit vt omnis propter accidens sit eadem ⁊ propter cōsequens. q̄ autē consequens sit in duplici ostenditur. nā que vni ⁊ eidem sunt eadē ⁊ sibiinuicem sunt eadē: que propositio vera est de re singulari non de his que cōib' nominibus designantur: propterea non sequitur vt nix ⁊ cignus sint idem: ⁊ homo ⁊ leo ⁊ si sint animalia. Itē: que eandē magnitudinem accipiunt equalia fiunt: at cōtra non oportet. nam a maiore sublata parte qua minoré supabat magnitudinē: equalia fiunt: tamen non equalem magnitudinem accipiunt: id enim non accipit a quo quicquā detrahitur. Tum quia plures interrogationes vt vna habet propositiōes plures quas nō syllogismus.

Dubitādum esset vtrum ista propositio sit vera: triāgulus primo habet tres: putant multi illam esse concedendam sub cui' subiecto licet sic descendere. Isosceles vt triangulus habet primo tres: existimo tamē hanc propositioné esse falsā. Isosceles vt triangulus habet primo tres. nam subiecta propositionum primi modi ⁊ secundi quando sumūtur sine specificatione supponunt personaliter: secus supponunt

supponunt simpliciter. Item dictum fm quid trifariam accipitur. Uno modo pro termino cum aliqua determi/natione quecunq₃ sit illa. Secundo modo pro termīo re/stringente ⁊ non diminuente: ampliante aut distrahēte: ⁊ ita modus arguendi a fm quid ad simpliciter tenet. Tertio modo pro termino sumpto cum determinatione distrahente: ampliante aut diminuente: ⁊ sic a fm quid ad simpliciter est locus sophysticus: ideirco attenden/dum ꝙ determinatio restringens est illa que addita ter/mino facit ipsum stare pro paucioribus ꝙ̄ si sibi non ad/deretur: est namq₃ li albus determinatio restringens respectu li homo. Determinatio distrahens facit termi/num cui adiungitur stare pro suis significatis minus principalibus: vt dicendo: homo pictus. Determi/natio amplians terminum inducit ad supponendum p significatis que non sunt: sed erunt: fuerunt vel possunt esse. Determinatio diminuēs restringit terminū ad par/tem integralem minus principalem vt album fm den/tes. Et predicte determinationes cadunt tantu₃ sup ex/trema: quia sunt absolute modificationes vł dispositio/nes: negatio vero ⁊ distributione dum cadunt super ex/tremum sed ⁊ super copulam. Item eadem est diffini/tio rei simpliciter ⁊ vnius rei: quia cui non cōuenit diffi/nitio vnius rei: nec rei. nam res ⁊ vnum conuertuntur: ergo idem est res ⁊ vna res: ergo est eadē diffinitio rei ⁊ vnius rei.

C Caput. 5.

Allacia autē fit in his quidē q̄ sūt f₃ equocationē ⁊ orōnē cum non pōt diuidi qđ multipliciter dicit̄: q̄dam. n. non ē idoneum diuidē vt vnu₃ ⁊ ens ⁊ idē. In his autē q̄ sunt fm compositionē ⁊ diuisio/nē: eo ꝙ nihil putatur differre: composita ⁊ diuisa oratio: velut in plurimis euenit. Siř autē ⁊ in his que sunt fm accētum. Non enim aliud videtur significare remissa ⁊ intēsa ora/tio: in aliquo: aut non in pluribus. Eoru₃ ve/ro que sunt scđm figuram: propter similitudinē dictionis. Difficile. n. diuidē: q̄ siř ⁊ diuerse dicūtur. Pene. n. qui hoc pōt facē: prope ē vidē veru₃. Maxime autē sciet inuenire: q̄m oē quod de aliquo p̄dicatur: opinamur hoc aliquid eē: ⁊ vt vnum intelligimus. Na₃ vnū ⁊ substantiam maxime videtur sequi hoc quod est aliqđ ⁊ ens: quare in his que sunt fm dictionē hic locus ponendus. Primum quidem quoniam magis fallacia fit his qui cum alijs considerant ꝙ̄ qui per seipsos. na₃ que cum alio est consideratio per orationes: que autem per seipsos non minus per ipsa₃ rem. Deinde ⁊ per seipsos falli accidit: cum in orationem facit consideratiōe. Amplius fallacia quidē ex similitudine: similitudo aūt ex dictione. In his autem que sunt fm acci/dens: eo ꝙ non pōt diiudicare idem ⁊ diuer/sum ⁊ vnum ⁊ multa: neq₃ quibus predica/torum omnia hec: ⁊ rei accidunt. Similiter autē ⁊ in his que sunt fm consequēs. Pars enim quedam accidentis est ꝯsequens. Am/plius autem ⁊ in pluribus videtur ⁊ proba/tur sic: si hoc ab illo non separatur: neq₃ ab altero separatur alterū. In his vero que sunt fm diminutionē orationis: ⁊ in his que fm quid ⁊ simpliciter: in eo ꝙ pene fallacia est. Nam quasi nihil consignificat: quid aliquo modo: aut simpliciter: aut nunc: aut alicubi: aut nunc vniuersaliter concedimus: similiter autem ⁊ in his ꝙ que in principio sumunt: ⁊ in non causis. Et quicunq₃ interrogationes plures vt vnas faciunt. In omnibus eni₃ est fallacia ob id quod propter paru₃. Non eni₃ subtiliter discernimus: neq₃ propositiōis: ne/q₃ syllogismi diffinitionem: propter predictā causam.

C Presenti capite tractat̄ d̄ locis quatenus per eos de/cipimur ⁊ cur captionibus in dictione magis cum alijs differendo decipiamur. Dicit ergo phs: deceptio fit in his que propter equiuocationem ⁊ amphybologia₃: eo ꝙ non potest quis diuidere id quod multipliciter dicit̄. In his aūt que sunt propter cōpositione₃ ⁊ diuisione₃: eo ꝙ nihil putatur differre cōposita ⁊ diuisa oratio. Si/militer in his que sunt propter accentū. non enim aliud videt̄ significare intensa ⁊ remissa ꝓ(n)o. i. acuta ⁊ grauis: nam acuta intenditur: grauis remittitur. Earum vero que sunt propter figuram: ob similitudine₃ dictionis: ⁊ est locus in dictione: cum oriatur ob similitudinem di/ctionis ad dictionem. In his autem que sunt fm acci/dens: eo ꝙ non potest diuidere idem ⁊ diuersum ⁊ vnū ⁊ multa: neq₃ quibus predicatoru₃ omnia hec ⁊ rei acci/dunt. Similiter ⁊ in his que sunt ꝑpter consequentia. pars eni₃ quedam accidentis est cōsequens: amplius ⁊ in multis apparet ⁊ postulatur hoc modo: si hoc ab illo non separatur: nec ab altero separatur alterum. i. homo non separatur a risibili: neq₃ risibile ab hoīe: ⁊ ita in con/uertibilibus: sed licet homo nō separet̄ ab aīali: animal tamen ab hoīe separat̄: quapropter cum petunt si hoc ab hoc non separatur: neq₃ alterum ab hoc: cōcedendū est in cōuertibilibus: nō aūt in inequalib⁹. In his aute₃ que sunt ꝑpter omissionē ꝑticularū regstarū ad ꝯtradi/ctiōe₃ ⁊ in his que sunt ꝑpter id qđ aliquo mō ⁊ simpl'r: nam dicta f₃ qđ nihil putamus differre a dictis simpl'r: ꝑpterea vl'r cōcedimus. Similiter ⁊ in his que quod in principio est sumunt ⁊ in non causis ⁊ quecūq₃ plures interrogationes vt vnam faciunt: in oībus enim his est deceptio: ob id qđ ꝑpter parū: nam nō exacte discerni/mus neq₃ ꝑpositionis neq₃ syllogismi terminū ꝑpter predictam causam: nam parum vident̄ differre nō cause ⁊ cause: ⁊ interrogatiōes plures ⁊ vna interrogatio.

Sciendum est species specialissima ē ita vniuoca ꝙ nullas patitur

analogiam: vnūquodụis genus est analogum analogia perfecti ad imperfectū ꝛ talis analogia nō aufert rōnē vniuocationis: ens aūt est analogum analogia cause ad causatū: que analogia tollit rationē vniuocatōis: ꝛ propterea datur mediū inter vniuocū ꝛ equiuocū ꝛ ē analogum analogia cause ad causatum. Item: quandocūqꝫ medius terminus vel quilibet alius comparat̄ vni extremo ſm vnā rationē ꝛ alteri ſm alterā rationē ita ꝙ ille rationes nō includant se inuicē: in tali illatōe necessario erit fallacia accidentis: si aūt ille rationes se inuicē includant perfectus erit syllogismus: vnde in syllogismo difformi mediū accipitur vniformiter in premissis respectu talis conclusionis: non variatur etiam medium licet ipsum in maiori habeat rationem partis: in minori rationem totius, rationis enim totius ꝛ partis se inuicem includunt.

Caput. 6.

Quoniam aūt habemus ſm quot sunt apparentes syllogismi: habemus ꝛ ſm quot sophystici syllogismi ꝛ elenchi. Dico autē sophysticum elenchum ꝛ syllogismū: nō solum eū qui videt̄ syllogismus vel elench⁹: non est autē: sed etiam qui est quidem: videt̄ autem conueniens rei. Sunt aūt hi qui nō ſm rem redarguūt ꝛ monstrant ignorantes: qđ quidē erat tentatiue. Est aūt tentatiua pars dyalectice. hic autem pōt syllogizare falsum ꝑpter ignorantiā eius qui dat orationē. Sophystici autē elenchi ꝛ si syllogizent contradictionem: non faciūt manifestum si ignoret. nam ꝛ scientem impediunt his orationibus: ꝙ autē habemus eos eadē via manifestū. Nam ſm que videntur audientib⁹ velut interrogata syllogizare: ſm hec ꝛ respondenti vtiqꝫ videbit̄: quare erunt syllogismi falsi per hec: aut omnia aut quedā. Quod enim nō interrogatus arbitrat̄ dedisse: ꝛ interrogatus poneret idem. Uerum in quibusdam simul accidit ꝛ interrogare qđ deest: ꝛ falsum apparere: vt in his que sunt ſm dictionem ꝛ soloecismum. Si ergo paralogismi contradictionis ſm apparentem elenchum sunt manifestum est: quoniā ꝑpter tot erunt ꝛ falsorum syllogismi: ſꝫ quot ꝛ apparens elenchus. Apparens aūt ꝑ ꝑticulas veri. nā cū singulū defuerit videbit̄ elench⁹: vt qđ ꝑ nō accūs ꝑ orōē ꝙ ad īpossibile: ꝛ ꝙ duas interrogationes vt vnam facit propter propositionem: ꝛ propter idem qui ſꝫ accidens: ꝛ huiusmodi pars qui ſm consequēs. Amplius non in re: sed in oratione accidere. Deinde ꝑpter vlem cōtradictionem: ꝛ ſm idem ꝛ ad idē. Et similiter: ꝛ ſm ꝙ in aliquo: vel scđm singulū horū. Amplius scđm nō cōnumerato qđ in principio qđ erat in principio accidere. Quare habebim⁹ scđm quot sunt paralogismi. Nam ſm plura non erunt: ſm aūt ea que dicta sunt erunt omnes. Est autem sophysticus elenchus nō simpliciter elenchus sed ad aliquē: ꝛ syllogism⁹ siꝉr. Nam si non sumat id quidē qđ ē ꝑ equiuocationē est vnū significare: ꝛ qui ſm similē formā solum hoc: ꝛ in aliis siꝉr: neqꝫ elēchi: neqꝫ syllogismi erūt: neqꝫ simpꝉr: neqꝫ ad eū ꝗ interrogat̄. Si aūt sumāt ad eū quidē qui interrogatur erunt: simpꝉr aūt non erunt. Nō enim vnum significatū sumpserunt sed apparens ꝛ apud illum quidē. Scđm aūt ꝙ arguunt ꝗ elenchis vtunt̄: nō oꝫ tētare sumere sine omnium que sunt scia: hoc autē non vnius ē artis. Infinite. n. sunt fortasse scie. Quare manifestum qm̄ ꝛ demōstratōes: elēchi aūt sunt ꝛ veri. Nam quecūqꝫ est demonstrare: erit ꝛ redarguere eū qui ponet cōtradictionē veri: vt si ꝯmēsurabilē coste diametrū posuit redarguet quis demōstratiōe: quoniā sit incōmensurabilis. Quare oīm oportebit sciētes esse. nam alii quidē erunt ſm ea que in geometria sunt principia: ꝛ horum conclusiones. Alii āt ſm ea que in medicina. Alii vero scđꝫ ea que sunt aliarum disciplinarū: sed ꝛ falsi elēchi similiter infiniti erunt. Nam ſm vnāquāqꝫ artem ē falsus syllogismus: vt ſm geometriam geometricus: ꝛ ſm medicinam medicinalis. Dico aūt ſm artē ſm illius principia. Manifestum ē ergo qm̄ nō oīum elēchorum: ſꝫ eorum qui sunt ſm dyalecticam sumendi loci. nā hi cōes ad oēm artē ꝛ potētiam. Et eū quidē qui ē ſm quāqꝫ disciplinā elēchum scientis ē considerare: siue cum non sit videt̄: siue cum ē ꝛ quare ē. eū aūt qui ex cōibus ē ꝛ sub nullā artē cadit: dyalecticorū. Nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet: ꝛ habemus ex quibus elenchi. nam elenchus est contradictionis syllogismus: quare aut vn⁹ aut duo sillogismi contradictionis elenchus est. Habemus ergo ſm que omnes huiusmodi sunt. si autem hec habemus ꝛ solutiones habemus. nam horum instantie solutiones sunt. Habemus autem scđm que fiūt

ꝛ apparentes

& apparētes fiunt: apparētes autē nō cuilibet sed talibus: infinita enim sunt siquis consideret illa scd'm q̄ appent quibuslibet. Manifestum: qm̄ dyalectice ē posse sumere scd'm que fit p cōia: vel qui ē elēchus: vel appens elēch⁹ vel dyalecticus: vel apparens dyalecticus vl' tentatiuus.

¶ Agit presenti capite ex quibus locis proueniunt captiones ducentes ad falsum: necnon de veris & falsis redargutionibus. Dicit ergo primo philosophus: qm̄ autem habemus propter quecūqz fiunt apparentes syllogismi habemus & propter quecūqz fiunt sophystici syllogismi & redargutiōes. i. ꝓpter locos in dictione & extra dictionē fiunt syllogismi apparentes: sophystici & redargutiones. dico aūt sophysticū elenchū. i. sophysticā redargutionē & syllogismū non solū apparētē syllogismuz & redargutionē nō existentē quidē: sed & existente at apparenter accōmodatam rei. i. syllogismus seu redargutio non existit: quando nihil colligitur: existit autē quando adest bona illatio: sed apparenter accōmodatur cum deficit in probatione: quod maxime fit in captionib⁹ petitionis principij: neqz ex hoc loco sumi potest syllogismum ex falsis esse syllogismum: etiam si de ratione syllogismi non sit probare: quia syllogismus petens principium deficiens a probatione est syllogismus non tamē ex falsis: sunt autem ille redargutiones que non ſm rez redarguunt & que monstrant ignorantes: quod quidem erat ꝓpriū tentatiue: est autem tentatiua pars dyalectice: illa autē pōt syllogizare falsum propter ignorantiaz eius qui dat orationē. i. respondentis: sophistice aūt redargutiones tam & si colligant ꝯtradictionē: nō faciūt manifestum si ignorat. nam & scientē impediūt hisce orationib⁹ i. differētia est inter redargutiōes dyalectici: qm̄ periculum facit & redarguit vere respondētē & eas que sunt sophyste: qd' dyalecticus docet & manifestū facit id etiaz eē falsum si forte cōcluserit: respōdēs ignorauerit: at sophysta si falsum concludit & id ignorat respondens: neqz manifestat: sed gaudet eum falsis pro veris inuoluere: seductionis enim & errorum est amator. Ecce igitur quomodo declaratum est vnde fiant syllogismi sophystici & differentia patefacta est inter redargutiones dyalectici & sophyste.

Dicit secundo. captiones ad falsum ducentes ex eisdem locis pēdent ex quibus pendent sophystice redargutiones: & h' est quod ait: quod autem illas captiones ad falsum ducentes hac via habeamus manifestum est. nam ꝓpter quecunqz apparet audientibus vt interrogata syllogizare: propter hec & respōdenti vtiqz videbitur: quare erūt syllogismi falsi per hec aut oia aut aliqua. nam quod nō interrogatus arbitratur dedisse: & interrogatus quoqz ponet: verum in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest & apparere falsum: vt in his captionib⁹ que sunt ſm dictionem & solecismum. Item: si syllogismi cōtradictionis ꝓpter apparentem redargutionez sunt: manifestum est ꝙ propter tot erunt & falsoruz syllogismi ꝓpter quot & apparens redargutio: apparens aūt propter particulas veri. nā cuz quodcūqz. i. queuis particula defuerit: apparebit redargutio: ergo cum ſm tredecim locos cōmittant sophystice redargutiōes: ergo ſm eosdē habebuntur captiones ad falsum ducētes. latini volunt Aristo. ꝓbasse sillogismorū peccātiū forma & mā fore eadem principia & elementa.

Dicit tertio sophysticā redargutionē & apparentē ad aliquē soluz redargutionē & syllogismū eē: & ita sophystica redargutio ad aliquē non est redargutio simplr': est aūt inquit phs sophystica redargutio nō simplr' redargutio ſ; ad aliquē: & syllogismus sitr': nam si respondens multiplicitatē orationum agnoscat: neqz vere neqz apparenter redargui poterit: si aūt sumat respōdens multiplicitates dictionuz & orationū: tunc firmabunt redargutiōes ad hoiem que nō erunt simplr' redargutiōes.

Dicit quarto vere redargutiōes fortassis sunt infinite: pariter & false: ꝓpter quecūqz redarguūt qui redargutionib⁹ vtunt nō opz tentare sumere sine oiuz entium scientiis: id aūt non vnius artis: nam infinite fortassis sunt scientie: particulares scilz. vnaqueqz enīz cōclusio que demōstratione colligit scita est. false quoqz redargutiōes innumere inueniunt: naz ſm vnāquāqz artē est falsus syllogismus: manifestū est igit ꝙ nō oiuz redargutionū ſ; eaz que sunt ſm dyalecticaz sumendi sunt loci: naz hi cōes sunt ad oēm artez & potentiaz: quare dyalectici officiuz erit sumere vnde & vere & apparētes redargutiōes fiant. In summa in hoc capite declarauit Aristoteles ꝙ tot modis fit apparens elenchus quot modis fit verus elenchus: qz ois apparens elenchus peccat contra aliquā particulam positam in diffinitione elenchi & probauit non esse vnius artis officium agere de omnibus sophysticis elenchis applicatis ad speciales terminos: at dyalecticus cōibus documentis de eis differit.

¶ Caput. 7.

On est aūt differētia orationum quā qdaz dicūt eē: has qdez ad nomē: illas autē ad intellectū: incōueniens ē eīz opinari: alias qdez eē ad nomen orationes: alias aūt ad intellectū: sed nō easdez. Quid enīz est nō ad itellectū: nisi qm̄ nō vtit noīe qui puldtur interrogare ad qd' his qui interrogatus dedit: idem aūt hoc est & ad nomen & ad intellectuz aūt: qm̄ ad hoc dedit intelligēs. Si aūt aliqs plura significāte noīe vnum putet significare & interrogās & iterrogat⁹: vt forte ens & vnū plura significant: sed & rńdens & interrogās zeno vnū putans esse interrogat: & est oratio: qm̄ vnum oīa: hec aūt ad nomē est: aut ad intellectum interrogātis disputata. Si vero aliquis multa putet significare: palaz qm̄ nō ad intellectū est: primū ergo circa hmōi orationes est: ad nomē & ad intellectū quecūqz plura significāt. Deinde circa quālibet est. nō eīz in oratiōe ē ad intellectū esse: sed in eo ꝙ rńdens se hz aliquo modo ad ea que dantur. Deinde ad nomen oēs eas cōtingit esse. Nam eē ad nomē hoc in loco est nō ad intellectū eē. Naz

si nō oēs erūt quedā alie: neqȝ ad intellectuȝ: neqȝ ad nomē: hoc vero dicūt oēs: ⁊ diuidūt vel ad nomē vł ad intellectū eē oēs: alias aūt nō. Attñ quicūqȝ syllogismi sunt in eo q̄ multipliciter sunt hoꝝ aliqui q̄ ſm nomē sūt. Nā incōuenienter dictū ē ſm nomē dicere esse oēs qui sunt ſm dictionē. Sȝ sunt qdā paralogismi nō in eo q̄ rñdēs se hȝ ad eos aliquo mō: sed q̄ hmōi interrogationē oratio ipsa habet que plura significat: ⁊ oīo incōueniēs de elencho disputare: ⁊ nō prius de syllogismo. Nā elenchus syllogismus est: quare oportet ⁊ de syllogismo prius q̄ de falso elencho. Est aūt hmōi elenchus apparēs syllogismus cōtradictionis: quare aut in syllogismo erit causa aut in cōtradictiōe: adiacere. n. opȝ contradictionē: qñqȝ aūt in vtrisqȝ apparēs elench⁹: est aūt de eo quidē qđ est tacentē dicere in contradictione: nō in syllogismo: de eo autē q̄ est qđ nō hȝ aliquis dare in vtrisqȝ: de eo autem qđ est quoniā Homeri poema figura est ꝑ circulum in syllogismo: qui aūt in vtroqȝ verus syllogismus. Sed vnde sermo venit reuertamur vtrū que in disciplinis sunt oratiōes ad intellectum sunt vel non. Et sicut videt̄ plura significare triāgulus: ⁊ dedit nō vt hanc figuram de qua cōcludebat: qm̄ duo recti: vtrum ad intellectuȝ illius hic disputauit vł nō. Amplius si plura qdem significat nomē: ille autē nō intelligit: neqȝ putat: quo modo hȝ non ad intellectuȝ disputauit: aut quo modo oportet interrogare: etiā qui nō dat diuisionem siue interroget aliquis si est tacentē dicere: aut nō est quidē vt nō: est aūt vt sic. Si autē aliquis det nullo modo: ille aūt disputet: vtruȝ nō ad intellectū disputat: quāuis oratio videat̄ eoꝝ que ſm nomē sunt esse. Nō ergo aliquod genus orationū ad intellectuȝ: sed he quidē ad nomē sunt: ⁊ hmōi nō omnes: neqȝ elenchi: neqȝ apparētes elenchi. Sunt eīȝ ⁊ nō ſȝ dictionē apparētes elenchi: vt qui ſm accidēs ⁊ reliqui. Si aūt aliqs ꝓbet diuidere: qm̄ dico est tacentē dicere: hec qdē sic: illa aūt nō sic: tñ hoc ē primū qđ incōueniēs postulare. Qñqȝ enim nō videtur interrogatum multipliciter se habere. Impossibile aūt diuidere qui non putat: deinde docere quid aliud erit: manifestum enīȝ faciet vt hȝ ei qui neqȝ considerat: neqȝ scit: neqȝ opinat̄ qm̄ alter dicit̄. Deinde ⁊ in nō duplicibus quid ꝓhibet hec pati vel facere: vt putas equales sunt vnitates binariis in quaternarijs: sunt aūt binarij hi qdē sic vniti: illi aūt nō sic: ⁊ putas ꝯtrariorū vna ē disciplina vel nō: sunt aūt cōtraria hec qdē nota: illa vero ignota. Quare videt̄ ignorare q̄ hȝ postulat qm̄ aliud est docere q̄ disputare: ⁊ qm̄ opȝ qdē docentē qdem nō interrogare: sȝ eos manifestos facere: illum aūt interrogare. Ampli⁹ vt affirmēt vel negēt ꝓbare nō monstrātis est: sed experimentū sumentis. nā tētatiua est dyalectica quedā: quapropter ꝯ oīb⁹ īspicit: ⁊ ꝯsiderat nō sciētē sȝ ignorātē atqȝ simulantē. Qui ergo ſcđȝ rē ꝯsiderat cōia dialectic⁹ ē: q̄ aūt hoc appenter facit sophisticus.

¶ Presenti capite ostēdit phs orōnes ad nomē ⁊ intellectū re ipsa nō differre: ⁊ syllogismū. i. argumētationeȝ priorē esse redargutiōe: vnūqȝ cās apparētiū redargutionū in syllogismo aut in cōtradictōe aut in vtroqȝ: neqȝ iustū eē vt respondens petat ꝓposita distingui. Dicit ergo primo Aristo. non ē differentia orationū: has qdeȝ ad nomē: illas vero ad intellectū. sunt. n. prefate orationes nō diuerse sed eedem: ergo illa diuisio nō erit admittenda: cū non sit ꝑ opposita. qd. n. est nō ad itellectū nisi quando non vtitur nomine qui putat interrogare eo ad quod is q̄ interrogatus ē dedit. idē aūt hoc est ad nomē ⁊ ad intellectū aūt qñ ad quod dedit intelligēs: in orationibus que plura significant est differere ad nomen ⁊ ad intellectum: ad nomen quidē quando is qui interrogat ⁊ is qui respondet nō serūtur ad idē significatū: ad itellectum vero qñ ad idem prorsus intelligentiā suam accōmodant. possunt ⁊ orōnes que non plura significant eē ad intellectū: qñ opponēs ⁊ rñdens ad idē significatum ferunt̄: deinde ad nomē ꝯtingit oēs eas esse. nam esse ad nomē hoc in loco ē esse nō ad intellectū: cum oēs orōnes sunt apud ipsos vel ad nomen vel ad itellectuȝ. cōstat aūt esse in potestate rñdentis ferre itelligentiā suā ad illō significatū ⁊ nō ferre: ergo oēs orōnes pñt disputari ad nomē. Attamē quicūqȝ sunt syllogismi ꝓpter id quod multipl̄r: hoꝝ aliq̄ sunt ſm nomē. nā incōuenienter dictū ē ſm nomē eē oēs q̄ sunt propter dictionē: sed sunt quidā paralogismi. nā in eo q̄ respōdens se habeat aliquo mō sed quia talem interrogationē oratio ipsa habeat: que plura significet: orationes ergo ad nomē ⁊ ad itellectum re ipsa non differunt: ⁊ cū essentiale sit terminis ⁊ nominibus post impositionē significare nō sunt in potestate disputantiū orationes: vt dicant̄. s. ad nomē vł ad intellectum.

Dicit secundo syllogismus prior ē redargutiōe: cū sit prior apparēti syllogismo: ⁊ appens syllogism⁹ appenti falsaqȝ redargutiōe: q̄ cū redargutiōes aut erūt ī syllogismo: aut ī ꝯdictiōe: qñqȝ aūt ī vtroqȝ erit appens redargutio: ē aūt de eo qdē qđ ē tacētē dicē: ī ꝯdictōe: nō ī syllogismo: vt si q̄rat̄ nūqd ꝯtingat tacētē dicē ⁊ dicat̄ q̄ non: arguit̄ sic: ꝯtingit sortē dicē: sortes ē tacēs: ergo ꝯtingit tacētē dicere. nō ē ergo hic ꝯdictio sȝ appet: de eo aūt qđ nō hȝ aliquis dare: in vtrisqȝ: vt putas quis dat quod non habȝ. non. Contra: aliquis dat solū vnū denariū: non habȝ autem vnum solum denariuȝ: ergo dat quod non habet: hec ratio neqȝ colligit: neqȝ ꝯdicit. De eo aūt qđ ē q̄ homeri

meri poema ē figura p circulū in syllogismo: que aūt in neutro ē ver⁹ ē syllogism⁹: patēt itaqȝ eē̄ redargutionū.

Dicit tertio nō ē diuersū gen⁹ orationū ad intellectū que nō sint ad nomē: verū vñ sermo puenit reuertamur: vtrū que in disciplinis sunt oratōes: ad intellectū sint: an nō. ꝛ si cui vr̄ plura significare triāgulus ꝛ dedit nō vt eē̄ figurā ꝺ qua cōcludebat: qm̄ duo recti: vtrū ad intellectū illius disputauit hic: an nō. inuenit̄ eīȝ triāgulus apud geometram ꝛ arithmeticū. ampli⁹ si plura qdēȝ significat nomē: ille āt nō intelligit neqȝ putat: quo mō is nō ad intellectuȝ disputat quasi diceret hōs: pn̄t oratōes in disciplis disputari ad nomē: ꝛ multiplices ad itellectū: aut quo mō oȝ interrogare eū q nō dat diuisionē. nō dant diuisionē qui nulluȝ vocabuluȝ ambiguū ponūt: aut q dicunt oē vocabuluȝ equocū ſ̄ȝ oēm ptēȝ diuisionis refutant: siue interroget aliqs si est tacentē dicere: an nō. an ē qdem vt nō: an est vt sic. Si aūt dat ꝛ ꝯcedat aliqs nullo mō: ille aūt disputat: vtrū nō ad itellectū disputat: quāuis oratio videat̄ eaꝝ eē̄ que ad nomē sunt: nō igit̄ ē genus aliquod orationū ad intellectū ſ̄ȝ ille qdēȝ ad nomē sunt: ꝛ hmōi nō oēs: nō ꝙ redargutiōes sed neqȝ apparētes redargutiones: naȝ sunt ꝛ nō pp dictionē apparētes redargutiones: vt que pp accidens ꝛ relique.

Dicit quarto nō dȝ opponēs ꝓposita distinguere. Tū qꝛ iterrogatū sepe nō vr̄ multiplr̄ se hñtat i possibile est diuidere qui nō putat. Tum qꝛ doceret opponens respondentem: ꝛ haberet officium docentis. Tum quia in nō duplicibus quid prohibet hoc facere vt putas equales sunt vnitates binarijs in quaternarijs. sunt autem binarij hi quidem inexistentes: illi aūt nō sic: capiant̄ quattuor vnitates. a. b. c. d. binarius vnus ē. a. b. secūdus. c. d. tertius a. c. quart⁹. b. d. tñ sunt duo tm̄ iexistētes. a. b. c. d. duo aūt. a. c. b. d. cōtrāt: suntqȝ alijs duob⁹ vniti ꝛ iexistētes ꝛ putas ꝯtrariorū vna ē disciplina: an non. sunt aūt ꝯtra hec qdē nota: illa vero ignota: qr̄ vr̄ ignorare q hoc postulat: ꝙ aliō ē docere ꝙ̄ disputare: ꝛ ꝙ oȝ docentē non iterrogare ſ̄ȝ eā manifesta facere: illū aūt ꝛ dyalecticū tētalē aut sophystā iterrogare: rn̄dens aūt nullaten⁹ dȝ petere vt ꝓposita distinguant̄: vñ dyalectic⁹ tētatiu⁹ iterrogāo petit aut ꝯcedere aut negare. id. n. officiū ē nō mōstrātis ꝛ docētis ſ̄ȝ experimētū sumētis. nā tētatiua dyalectica qdā ē: ꝙ propter ꝺ oib⁹ ispicit ꝛ explorat nō scīētē ſ̄ȝ ignorātē atqȝ simulātē: ꝛ rō ē. nā scitis cōib⁹ ob hoc nō hētur disciplina: at illis ignorat̄ palā ē sciaȝ nō hēri. Qui igit̄ ſ̄m rē. i. p rei veritate ꝯsiderat cōia dyalectic⁹ ē: qui aūt id apparent facit sophista noiari dȝ. In summa in h capl'o patefactū ē orōes ad nomē ꝛ ad itellectū reipsa nō eē̄ diuiūs: eē̄ redargutionū apparētū sunt exposite: ꝛ ꝙ nō dȝ rn̄dens petere vt ꝓposita distinguant̄: tādē dūa iter dyalecticū ꝛ sophystā stabilita ē.

Capitulum. 8.

T syllogism⁹ litigiosus ꝛ sophistic⁹ ē vn⁹ qdē apparēs syllogistic⁹ de qb⁹ dyalectica tētatiua est: ꝛ si vera sit ꝯclō. nā ei⁹ q pp qd deceptori⁹ ē: ꝛ qcūqȝ cuȝ non sint ſ̄ȝ singulorū viā palogismi videnr̄ eē̄ ſ̄ȝ artē. Nā false descriptiōes nō litigiose. nā ſ̄ȝ ea que sub arte sunt palogismi: neqȝ siqua ē falsa descriptio circa verū: vt hypp. quadratū p lunulas: ſ̄ȝ vt brisso q̄dravit circulū: tā ꝛ si quadraret̄ circulus: tñ qꝛ nō ſ̄m rē: ꝛ iō sophisticus: qr̄ ꝛ q ꝺ his ē appens syllogismus: litigiosa orō: ꝛ q ſ̄m rē ē appens syllogismus: ꝛ si sit syllogismus: litigiosa orō. nā appens ē scōȝ rē: qr̄ fallax ꝛ iniusta. Quēadmodū. n. ea q̄ in certamīe ē iniuria speciēȝ quādā hȝ veri: ꝛ ē q̄dā iniusta certatio: sic ī cōtradictiōe iniusta ꝯtētio ē litigiosa. nam ꝛ illi q oio vicere volūt: oīa tētāt: ꝛ hi q ꝯtētiosi sunt: ergo q ob victoriā ipsaȝ tales sunt litigiosi homines: ꝛ rixe amici videnr̄ esse: q aūt pp gliaȝ que ī diuitijs sophistici. nā sophistica ē dyalectica q̄dā vt diximus ab appēte sapiētia ꝓpter qō appentē demōstratōeȝ appetūt: ꝛ ī orōnibus eisdē q sunt litiū amatores ꝛ sophiste: sed nō ꝓpter eadē ꝛ orō eadē erit sophistica ꝛ litigiosa: sed nō ſ̄m idē: sed in eo qdē ꝙ ꝓpter apparētes victoriā litigiosa. In eo ꝟo ꝙ propter sapientiam sophistica. Nam sophistica est appens q̄dā sapīa: nō āt exn̄s. Litigiosus āt ē q quodāmō sic se hȝ ad dialecticū vt falsigraph⁹ ad geometricū. Nā ex eisdē differēdi mō palogizat velut ꝛ falsigraphus geometrice. sed h quidem nō litigiosus qm̄ ex principijs ꝛ cōclusionib⁹ q̄ sunt sub arte falso describit. Qui aūt ex his ē que sunt sub dyalectica circa alia qdē qm̄ litigiosus sit manifestū: vt q̄dratura q̄ ē qdē p lunulas nō litigiosa: brissonis aūt litigiosa: ꝛ hūc qdēȝ nō ē trāsferre nisi ad geometriā tm̄: eo ꝙ ex ꝓprijs sit pricipijs. Illuȝ aūt ad ples quicūqȝ nō sciūt qd possibile est in vnoquoqȝ: ꝛ qd ipossibile nō. Aptabit̄ aūt vt antipho quadrauit: vel si qs dicat nō meli⁹ eē̄ post cenā deambulare p zenonis rōneȝ: nō medicinalis: cōis eīȝ ē. Si ergo oio silr̄ se hēret litigiosus ad dyalecticuȝ: vt falsigraphus ad geometrā: nō esset de illis litigiosus. Nūc aūt nō est dyalectic⁹ circa gen⁹ aliqō determinatū: neqȝ ostēsiu⁹ vllius: neqȝ talis qualis vlis. Neqȝ eīȝ sunt oia in vno aliquo genere: neqȝ si essent: possibile sub eisdē pricipijs eē̄ ea q̄ sūt. Quare ꝛ nulla ars ꝺmōstratiua alicui⁹ nature iterrogatiua ē: nō eniȝ possibile vtrālibet ptiuȝ dare. Nā syllogism⁹ nō fit ex vtrisqȝ. dyalectica aūt iterrogatiua ē. si āt ostēdit: qd illud nisi ꝛ oia: ſ̄ȝ pria ꝛ ꝓpria pricipia nō interrogās: nā si nō daret: iaȝ nō hēret ex qb⁹ ampli⁹ disputaret ad istatiā: talis aūt est ꝛ tentatiua: neqȝ eīm tētatiua tal' ē q̄lis

est in geometrica: sȝ quā hēat ꝛ nō sciens ali/
quis. est eiȝ experimentū sumere nō sciētis: ꝛ
cū qui nescit rem: sigdeȝ dat nō ex qb⁹ novit:
neqȝ ex ꝓprijs: sed ex ꝯñibus: quecūqȝ talia
sunt que sciētē qdē nihil ꝓhibet nō scire ar/
tem: nō sciētē aūt necesse ē ignorare. Qua/
re manifestū: qm̄ nulli⁹ determiāti tentatiua
disciplia est: eo ꝙ de oib⁹ ē. nā oēs artes vtūt
cōibus qbusdā. Quare oēs ēt idiote q̇dāmō
vtunt dyalectica ꝛ tentatiua. naȝ oēs vsqȝ ad
qd conāt diiudicare ꝓnūciātes. hec aūt sunt
cōia. nā ea nihil min⁹ sciūt ipsi: quāuis videā
tur valde extra dicē. Redarguunt ergo oēs:
nā sine arte ꝑticipāt id de quo artificialr dya/
lectica ē: ꝛ arte syllogistica tentatiuus dyale/
ctic⁹. Qm̄ aūt sunt multa qdē hec: ꝛ de oib⁹:
nō talia aūt vt nā q̇dā sit ꝛ genus: sȝ velut ne
gatōes: alia aūt nō talia sȝ ꝓpria sunt. Est eiȝ
de his oib⁹ expimentū sumē ꝛ esse artē quā/
daȝ ꝛ nō taleȝ eē q̄les q̇ dr̄anī: eo ꝙ litigiosus
nō est sic se hn̄s oio: vt falsigraph⁹. Nō enim
erit paralogism⁹ ex determiāti cuiusdā gene
ris principijs: sȝ circa gen⁹ oē erit litigiosus.
Loci ergo d̄ sophysticis elenchis hi sūt. Qm̄
aūt est dyalectici ꝯsiderare d̄ his ꝛ posse ea fa
cere nō difficile ē videre. Nā q̄ circa ꝓpōnes
est methodus oēm hȝ hanc speculatōeȝ: ꝛ de
elenchis quideȝ apparentib⁹ dictū est.

¶ Pn̄ti capite tractādūȝ ē de syllogismo cōtentioso: so/
phystico: dyalectico: ꝛ tētatiuo: multis ꝓpōnib⁹. Pªˢ
est: similes sunt syllogism⁹ litigiosus seu ꝯtentiosus ꝛ so
physttic⁹: hoc ē qd̄ dicit: ꝛ syllogism⁹ litigiosus ꝛ sophy
sticus vn⁹ idemqȝ sunt apparēs syllogismus: circa ea de
qbus dyalectica tentatiua ē: quāuis vera sit ꝯclusio: vel̄
ti ē syllogism⁹ petens pricipiū q deficit dūtaxat in ꝓba/
tione: nam et⁹ syllogismi qui ē pp qd syllogism⁹ litigio/
sus deceptorius ē: ꝛ quecūqȝ cū nō sint fm̄ artē ꝛ esse vi
deant: tales oēs ꝯtentiose: ille rōnes sunt fm̄ arteȝ que
ex ꝓprijs pricipijs ꝓcedūt artis: videnť aūt fm̄ artē eē
que nō ꝓcedunt ex ꝓprijs artis sed ex cōib⁹: false ergo
descriptiōes nō litigiose: fm̄ eiȝ ea q̄ sub arte sunt: neqȝ
si qua ē falsa descriptio circa veruȝ: vt Hyppocratis aut
Antiphōtis quadratura ꝑ lunulas: quoꝝ rōnes erāt fȝ
artē nō litigiose sed falsigraphe: sȝ vt Brisso quadrauit
circuluȝ: nam lȝ quadraret circulus. i. vera esset cōclusio
Brissonis: qꝛ tñ nō fȝ reȝ: ideo rō illa erat sophystica:
arbitrabať Brisso hac rōne quadrare circuluȝ: inscribe/
bat ꝛ circūscribebat circulo quadratū ꝛ tertium faciebat
maius inscripto ꝛ minus circūscripto ꝛ ita argumenta/
batur. Quecūqȝ eisdeȝ maiora ꝛ eisdeȝ minora sunt: illa
inter se sunt equalia: sed circulus ꝛ tertiū quadratū eisdē
maiora sunt ꝛ eisdeȝ minora: igiť equalia. hec oratio ca/
ptiosa sophysticaqȝ est: qꝛ cōi vtitur: quecūqȝ eisdeȝ ma
iora ꝛ eisdeȝ minora equalia sunt: qd̄ etiaȝ sophysticum
principiū est: ꝛ qd̄ in supficie verū appȝ: nā. 8. ꝛ. 9. eisdē
maiora sunt: ꝛ eisdeȝ minora: nō tñ equalia. Sūt ergo
sunt syllogismus litigiosus ꝛ sophysticus ꝛ ex illis⁹ ꝓ/
positionib⁹ ꝯpositi: qꝛ ꝓcedunt ex his que non sunt fm̄
arteȝ: esse tamē videnť.

Secunda ꝓpositio ē talis: litigiosi ꝛ sophiste:
oratio litigiosa ꝛ sophystica idē sunt
reipsa: secūda rōne: litigiosus tendit ad victoriā: sophy
sticus ad apparentē gloriā gratia diuitiaruȝ acquirēda/
rum: ꝛ qui ad victoriā ꝛ gloriā pariter: cōtendit is ꝛ con
tentiosus ꝛ sophysticus noiať. Contentiosa autē oratio
sic se habet ad dyalecticā: vt falsigrapha ad geometricā:
naȝ sicut ex ꝓprijs fm̄ artē est falsigrapha ꝛ geometrica
oratio: ita ex cōibus cōponiť litigiosa ꝛ dyalectica ora/
tio: nō incōuenit quoqȝ dyalecticū ꝛ litigiosuȝ eisdē vti
principijs: sȝ dyalecticus recte: litigiosus aūt ꝑperā: ma
le eiȝ intelligit: pessime applicat: hȝ ēt sophysta suas ꝓ/
prias ꝛ peculiares ꝓpōnes que appent vere: cū tñ falsis
sime deprehendanť: oratōes ergo ꝯtentiose nō sunt ex
ꝓprijs: sȝ bene falsigraphe.

Tertia ꝓpositio est talis. Dyalectic⁹ nō ē deter/
minati generis: neqȝ d̄ratiu⁹ vllius pas/
sionis de subiecto: neqȝ talis qualis vlis. i. methaphysi
cus qui hōs appellať supramūdanus: naȝ neqȝ omnia
sunt in vno aliquo genere: neqȝ si sint: possibile est sub
eisdeȝ principijs esse ea que sunt: nulla aūt sciētia inter/
rogat: cū demōstrator nō habeat facultatē concludendi
vtrāqȝ ptem ꝯdictōis: dyalectica aūt interrogatiua est: si
aūt monstraret qd illud nisi ꝛ oia. i. dyalectica nō demō
strať quicq̄: verūtñ prima peculiariaqȝ principia q̇ sunt
elementa cōium locoꝝ: nō interrogat: nam si nō daret:
tam nō haberet ex qbus amplius disputaret ad instan/
tiam. i. dyalecticus vt docens nō pōt ꝓbare sua princi/
pia sed bñ vt est artifex cōis.

Quarta ꝓpō ē talis. Tētatiua iterrogatiua est ꝛ
nullius determiāti generis. nā tētatiua
nō talis ē qualis ē geometria sȝ qualē vtiqȝ hēret nō sci
ens aliqs: fieri. n. pōt vt piculū sumat ꝛ is q nescit rē de
eo q nescit: sigdē ꝛ dat nō ex qb⁹ scit neqȝ ex ꝓprijs sȝ ex
ꝯñib⁹. i. cōib⁹: que oia talia sunt q̇ sciētē qdē nihil ꝓhibȝ
nescire artē: nesciētem aūt necesse ē ignorare: qꝛ manife/
stū qm̄ nullius determinati generis tentatiua disciplina
ē: eo ꝙ de oibus ē. nā oēs artes vtunť quibusdā cōib⁹: ꝛ
nō sunt ergo dyalectic⁹ ꝛ tentatiu⁹ scientes: cū scia circa
ꝓpria verseť: nō tñ sunt rerū ignari sed disciplinā habēt
cōem a qua dyalectici ꝛ tentatiui dicunť: idqȝ oēs idio/
te ꝛ illiterati quodāmō vtunť dialectica ꝛ tētatiua. nā oēs
vsqȝ ad aliqd conanť diiudicare eos q ꝓnūciāt. hec autē
sunt cōia. nā illa nihilomin⁹ sciūt ipsi: quāuis videantur
lōge extra dicere: redarguūt igiť oēs. nā sine arte qdē eo
participāt: cui⁹ artificialr ē dyalectica: ꝛ arte syllogistica
vtunť dyalectic⁹ ꝛ tētatiu⁹. i. nō sufficit insita cuiqȝ disse/
rēdi vis sed arte ꝛ vsu ꝛ exercitatōe fulciri dȝ.

Quinta ꝓpō ē talis. Dyalectica aūt ē cōium. naȝ
sunt multa hec ꝛ de oib⁹: nō talia aūt vt
nā q̇dā sint ꝛ gen⁹ sed vt negatōes: qꝛ negatōes neqȝ na
turā certā neqȝ gen⁹ dicunt circa qd̄ existāt: sȝ quodāmō
sunt circa oia: alia aūt nō talia sed ꝓpria sunt vni discipli/
ne: ex illis de oib⁹ experimentū possibile ē sumere ꝛ ar/
tem eē quādam ꝛ nō talē eē quales q̇ demōstrāt: eo ꝙ li/
tigiosus nō ē oino sic se habēs vt falsigraphus. nā nō ē
cōtētiosus ex determinati cuiusdā generis pricipijs sed
circa oē genus erit is q litigiosus: hi itaqȝ loci enumera/
ti sophysticarū redargutionū sunt. In summa in hoc ca
pitulo patefacta ē plane differētia inter syllogismū liti/
giosum: sophysticū ꝛ falsigraphū: cui opponiť d̄ratio vt
ē ex falsis: quatenus aūt ꝓcedit ex ꝓprijs ei aduersať ten
tatiuus. Tētatiua aūt est quedā dyalectica applicita ad

ꝑticulares

particulares cōclusiones: ⁊ nō pōt vocari ars quedā spe
cialis: neqȝ dyalectica docens ⁊ vtēs: quāuis magnā cō
uenientiā hēat cū vtēte: tētatiuus.n. tēdit ad expiendas
rñdētis vires: dyalectic⁹ cōducit ad opinionē.

Caput.9.

Alsum aūt in aliquo ostende
re: ⁊ orationē ad inopinabile
ducere: hoc.n.fuit ſm ppoſi
tū sophistice intētiōis. Pri/
mū quidē ē ex eo ꝙ īterrogat
quodāmō ⁊ p interrogatōez
maxīe accidit. Nā id ad nul/
lū determīatū ppositū interrogare venatiuū
ē horū. nā vane dicētes peccāt magis. Vane
aūt dicunt qñ nihil habēt ppōitū ⁊ in īterro/
gare multa: q̄uis determīatū sit ad qđ dispu
tat: ⁊ ea q̄ videt̄ dicere pbare facit quādā ido
neitatē: vt ad īopinabile ducat: vł falsū: ⁊ si ī/
terrogat⁹ affirmet aut neget aliqd horū duce
re ad q̄ argumētari idone⁹ est: pñt aūt nūc mi
nus ledere p hoc q̄ pri⁹: exigunt.n.quid hoc
ad id qđ est in pricipio. Elementum aūt deue
niendi: aut ad falsum aliquod: aut inopina/
bile: nullam statim interrogare positionē: sed
confiteri ob hoc se interrogare qđ discere ve
lit: locum enim argumētationis facit confide
ratio. Ad mentiētem autē ostendēdum pro/
prius locus sophisticus est ducere ad talia ad
que abundet orationibus. est aūt ⁊ bene ⁊ nō
bene hoc facere: queadmoduȝ dictū ē prius.
Rursuȝ vt qđ extra opinionē est ducat cōside
rare ex quo genere est q disputat deinde īter/
rogare qđ pluribus hi dicant inopinabile est
aūt singulis aliqd tale. Elemētuȝ aūt hoꝝ sin
guloꝝ sumere positiones in ppositionibus.
Solutio vero ⁊ hoꝝ cōpetens fertur sed ostē
dere qm̄ nō pp orationē accidit improbabile
semp aūt hoc vult q ꝯtendit. Amplius aūt ex
volūtatib⁹ ⁊ manifestis opinionib⁹ nō enim
eadē ⁊ volunt ⁊ dicunt: sed dicunt qdē decora
tissimas orationes: volūt aūt ea que videntur
prodesse: vt bene mori magis q̄ viuere volu/
ptuose dicūt oportere: ⁊ egere iuste magis q̄
diuitijs affluere praue: volūt aūt cōtraria. Er
go eum q dicit ſm voluntates ad has manife
stas opiniones ducēduȝ eum vero qui ſm ad
abscōsas: vtrūqȝ enim necessarium extra opi
nionē ducere: aut.n. ad manifestas aut ad ob/
scuras opiniones dicūt cōtraria. Plurimus
aūt locus est faciēdi q̄ extra opinioneȝ sunt di
cere: sicut ⁊ callicles in gorgia scriptus est di
cens: ⁊ vere res oēs arbitrati sunt accidere ī
eo ꝙ ſm naturā: ⁊ ſm legē: cōtraria.n. esse na
turā ⁊ legeȝ dicunt: ⁊ iustitiā ſm legē quideȝ
esse bonū: ſm nām aūt non bonū. Opȝ ergo
ad eum quidē q dicit ſm nām ſm legē obuia
re: ad eum vero q ſm legē in naturaȝ ducere:
vtrūqȝ.n. dicere ē qđ extra opinionē est. Erat
aūt eis ſm naturā quidē ipsis verū: ſm legeȝ
aūt qđ plurib⁹ videt̄. Quare manifestuȝ: qm̄
⁊ illi queadmoduȝ ⁊ q nunc aut redarguere:
aut ad qđ extra opinionē esset dicere respon/
dentē conabant̄ facere. Quedam aūt interro
gationes hñt vtrinqȝ improbabilē rñsioneȝ:
vt vtruȝ sapiētib⁹ aut patri oporteat obedire:
⁊ expediētia facere aut iusta: ⁊ iniuriā pati me
lius q̄ nocere. Opȝ aūt ducere ad ea que plu
ribus ⁊ sapiētib⁹ sunt cōtraria. Nam si dicat
aliqs vt hi q circa ratiōes ad ea que plurib⁹.
si aūt vt plures in ea que his q in rōne: dicūt
enim hi quidē ex necessitate beatū iustū esse:
pluribus aūt improbabile est regē nō feliceȝ
esse. Erit aūt ad ea que sic sunt improbabilia
ducere idem ei qđ est in eam que est ſm natu
ram: ⁊ ſm legem contrarietatē ducere: nā lex
opinio pluriū est: sapientes autem ſm naturā
⁊ ſm verita[...] dicunt: ⁊ ea quidē que sunt ex/
tra opinion[...] ex his opȝ querere locis.

¶ Inducuntur presenti capite loci sophystici duodecim
quibus respōdens ducitur ad falsum ⁊ inopinabile. hoc
aūt fuit ſm propositum sophystice intentionis ⁊ volun
tatis: per interrogationē aūt maxime accidit aut ostende
re falsum aut ducere ad inopinabile. Primus ergo loc⁹
est talis: interrogare ad nullum propositū determinatuȝ
venatiuū est falsi ⁊ opinabilis: temere nāqȝ dicentes: pec
cant magis: vane aūt dicunt: qñ nihil habent propositū:
debet ergo opponens generaliter ⁊ nō specialiter inter/
rogare. Secundus est: ⁊ id interrogare multa: quāuis id
determinatū sit ad qđ disputant: ⁊ id ea que vidētur dice
re respondentes probare ⁊ cōmendare facit quandā ido
neitatem vt ad inopinabile ducat aut falsum. Tertius: ⁊
si interrogatus affirmet aut neget illoꝝ aliquid conet̄ op
ponens ipsum ducere ad ea ad que promptus ē argumē
tari: pōt tamen nunc minus nocere per hec q̄ pri⁹. nam
repetunt aliquid ad id qđ in principio: ideo caute digre/
diendum est ne respondens possit offendere. Quartus
est: elementū deueniendi ad falsum aut inopinabile nul/
lam statim interrogare positionem sed affirmare ob id se
interrogare ꝙ discere velit. nam locū argumētatiōis cō/
sideratio facit. i. qui respondet se minus obseruat ⁊ libe/
rius loquitur more docentiū: ⁊ sophysta interrogans ex
attentione ad verba respondētis plerūqȝ aucupat̄ argu/
mentandi facultatē. Quintus: ad falsum ostendēdū pro/
prius locus sophysticus est ducere ad talia ad que abun
dat orationibus ⁊ argumētationibus: est aūt bene ⁊ nō
bene id facere. Sextus: opponens debet videre ex quo
genere. i. secta sit respondēs ⁊ post interrogare qđ pluri/

hus illi dicunt inopinabile: est. n. singulis quibusqꝫ ali/quid tale. Septimus: elementū hoꝝ sumere singulorū quorūqꝫ positiones in ꝓpositiōibus: solutio vero ⁊ ho/rum competens fertur: ostendere ꝙ nō ꝓpter orationē accidit inopinabile: semper aūt id vult qui ꝯtēdit. Octa/uus: amplius ex voluntatibus ⁊ manifestis opinionib⁹. nam nō eadem volunt ⁊ dicunt: sed dicunt quidē decora tissimas orationes. volunt aūt que videntur prodesse: vt bene mori magis ꝙ̄ voluptuose viuere dicunt oportere ⁊ egere iuste magis ꝙ̄ diuitijs affluere praue: volūt autē contraria: eū igitur qui dicit ſm volūtates: ad has mani festas opiniones ducendū: eū vero qui dicit ſm has: ad absconsas: vtroꝗ enim modo necessariū est inopinabi/lia ducere. nam aut ad manifestas quas verbotenus cōfi tentur homines: aut ad absconsas ⁊ īmanifestas que sic tecte geruntur: dicunt contraria. Nonus: plurimus loc⁹ faciendi inopinabilia dicere: quēadmodū callicles ī gor/gia scriptus est dicens. veteres aūt oēs arbitrati sunt ac/cidere ꝓpter id qꝺ ſm naturā ⁊ ſm legem contraria: cō traria enim esse naturā ⁊ legem dicunt: ⁊ iustitiā quidem ſm legem esse bonū: ſm autem naturā non bonū: opor tet igitur ad eum quidē qui dicit ſm naturā ſm legē ob/uiare: ad eū vero q ſm legē ad naturā ducere. nā vtroqꝫ modo dicere contingit inopinabilia. erit autem qꝺ ſꝫ na turam quidē ipsis verum: ſm autem legem qꝺ multitu/dini videtur: arbitrātur aliqui aristotelē loqui ꝺ iure nāli: ⁊ iure positiuo: multa. n. licent ſm ius naturale que nō li cent ſm ius positiuū ⁊ econtra. Decimus: quedam in/terrogationum habent vtrinqꝫ inopinabilē responsionē: vt vtrum sapientib⁹ an patri oporteat obedire: ⁊ an expe dientia facere an iusta: ⁊ an iniuriam pati eligibili⁹ ꝙ̄ no cere. Undecim⁹: opꝫ ducere ad ea que multitudini ⁊ sa/pientibus sunt cōtraria: nam si dicat aliquis vt hi q circa orationes. i. (vt sapiētes qui orationib⁹ ⁊ scriptis verita tem determināt: vt voluptates fugiēdas esse: honestum vtili preferēdū: potius oppetēdū ꝙ̄ turpe cōmittendū: ⁊ cetera id genus pro veritate determināt: quāuis mēs allegata sensib⁹ magis ad opposita facienda trahat) ad ea que multitudini: si aūt vt multi: ad ea q hi q in ora/tione: dicunt. n. hi quidē ex necessitate beatū iustū esse: multitudini aūt inopinabile est regē infelicē esse. Duo/decimus: est autē ad ea que sic sunt inopinabilia ducere idem et qꝺ est ad eam que est ſm naturā ⁊ ſm legē ꝯtra/tatem ducere: naꝫ lex opinio multitudinis: sapiētes aūt ſm nām ⁊ veritatē dicūt: lex. n. est opinio multitudinis: lex. s. popularis: nam lex in regia gubernatione regis est institutū: in tyrānide: tyranni: in optimoꝝ gubernatiōe: scita prudentiū: in paucoꝝ ptāte: opulentorū: in republi ca ⁊ censu potestate: mediocriter coniectantiū: ⁊ in po/pulari populariū. Ex his igitur locis oportet inopina/bilia querere.

Caput. 10.

De facere nugari quid dicim⁹ nugari iam monstrauimus: omnes aūt hmōi oratōes hoc volunt facere si nihil differat nomē vel orationē dicere: du plum aūt ⁊ dimidij duplū idē est. si ergo est duplum dimidij duplū erit di/midij dimidij duplū: ⁊ rursū si pro duplo du plum dimidij ponatur: ter erit dictū dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis: hec autē est appetitus delecta/tionis: est ergo cōcupiscentia appetitus dele/ctationis delectatiōis. Sunt autē omnes hu iusmodi orationes in his que sunt ad aliquid quecūqꝫ non solū genera: sed ⁊ ipsa ad aliqd dicuntur: ⁊ ad idē ⁊ vnum assignant: vt appe titus alicuius appetitus: ⁊ cōcupiscētia alicu ius cōcupiscentia: ⁊ duplū alicuius duplū: ⁊ duplum dimidij: ⁊ quorūcunqꝫ substantia cū non sint aliquid omnino quoꝝ sunt habitus aut passiones: aut aliquid huiusmodi in ora/tione eorū cum designant predicatoꝝ de his: vt impar est numerus mediū habens: ⁊ autē numerus impar: est ergo numerus numer⁹ medium habens. Et si simum cauitas naris est: est aūt naris sima: ⁊ igit naris naris cauā. videtur autē facere non faciētes. quādoqꝫ eo ꝙ non interrogant si significat aliquid per se dictū duplū: aut nihil: ⁊ si aliquid significat: vtrū idem aut diuersum: sed conclusionem di cunt statim: ⁊ videt eo ꝙ nomen idē: ⁊ idem ⁊ significare.

Caput. 11.

Solecismus autem quale quid est: dictū est prius. est autē hoc ⁊ facere ⁊ non faci entem videri: ⁊ facientē nō videri: quēadmodū Lecli/lianus dicit: si ficus sit secū de declinationis: naꝫ qui di cit ficus naturas solecismū quidē facit ſm il/lum: nō videt aūt pluribus. qui vero ficos vi detur quidē: sed nō facit solecismū eodē mo/do si finis solū masculini generis ſm quosdā. nam qui dicit certā solecismum facit ſm eos. Manifestū ergo: quoniā ⁊ ars quedā hoc po test facere: eo ꝙ multe orationes nō colligen/tes solecismū: vident syllogizare velut in elē chis. Sūt aūt pene oēs apparentes solecismi ſm hoc. ⁊ quando casus neqꝫ masculinū neqꝫ femininum indicat: sed neutrū: nam hoc ma sculinum significat: hoc aūt femininū: hoc ve ro vult quidem neutrū significare. Sepe aūt significat ⁊ illa vtraqꝫ vt quid ē hoc: calliope lignū coriscus: ergo masculini ⁊ feminini dif ferunt casus oēs: neutri aūt alij quidē alij aūt non. Dato ergo sepe hic syllogizant quasi di ctum sit hunc similiter ⁊ aliū casū pro alio ponunt.

ponunt. Paralogismus autez fit:eo ꝙ commune sit hoc plurium casuum:nam h̄ significat quandoqȝ quidem hoc quandoqȝ autem hunc. Oportet autez vicissim significare cuz est quidem hic cum esse autez hunc:vt est coriscus esse coriscum:⁊ in femininis similiter nominibus. nam in omnib⁹ similiter est:⁊ eē facient differentiaz. Et quodāmodo similis ē in his solecismus elenchis qui dr̄r ſm ꝙ non similia similiter:nam quēadmoduz in rebus illius sic his in nominib⁹ accidit solecismum facere:nam homo ⁊ album ⁊ res ⁊ nomē est. Manifestum ergo q̄m ⁊ solecismum tentandum ex his dictis casib⁹ syllogizare:spēs igit̄ sunt he cōtentiosarū disputationū ⁊ ptes specierū ⁊ modi qui dicti sunt.

¶ Ostendit Aristoteles his duobus capitulis quo nāz pacto cōmittatur nugatio ⁊ solecismus simil'r figure dictionis:⁊ in primis ait omnes huiusmodi orationes nugationez facere: si nihil referat nomen ⁊ orationē.i.si liceat semper pro nomine orationez ponere iste erunt captiones:dupluz est dimidij dupluz:concupiscētia est cōcupiscentia delectatōis. In relatiuis ⁊ ſm se ⁊ ſm gen⁹ apparēt tales orationes nugatorie:⁊ in quibuscūqȝ que cum substantia nō sint ad aliquid oratio eorū sunt quoꝝ sunt habitus aut effect⁹ aut aliqd huiusmodi in oratione ipsorum de illis predicatoruz declaratur: vt impar est numerus mediuz habens:est autem impar numer⁹: est igitur numerus numer⁹ medium habens. Et si simuz cauitas naris est:est aūt naris sima:est igit̄ naris naris caua. apparent aūt facere nō facientes q̄nqȝ:eo ꝙ non interrogant si significet aliquid p se dupluz an nihil:⁊ si aliquid significat: vtrū idem an diuersuz:sed conclusionē dicunt statim:⁊ apparet pp nomen idez esse idem ⁊ significare. Non ē ergo verū ꝙ pro noīe liceat semp ponere orationem:nam si dicat̄ dupluz per se:datur intelligi suū correlatiuū:at cum dicitur dupliū dimidij nō amplius intelligitur dimidij q: illa dependētia iaz est terminata. Simū quoqȝ per se sumptū dicit intellectū in cognitionē nasi: sed dicēdo nasus simus nō vlterius intelligit̄ ubi nasus: semp tamē est nugatio si superius ⁊ inferius copulētur: siue superius inferiori siue inferius supiori anteponat̄. Quō ergo fiat nugatio ⁊ in qbus sit dictum sit.

Secundo ait phs: contingit solecismū quem latini dicunt ſtrib liginosuz facere ⁊ nō facientē videri ⁊ facientē non videri:quēadmodū celius dicit:si ficus sit secūde declinationis: nam q dicit ficus maturas: solecismū quidē facit ſm illum:nō videtur aūt pluribus:q vero ficos: videtur quidez sed nō facit; eodez mō si finis soluz masculini generis:ſm quosdam:nam qui dicit certam:solecismuz facit ſm eos. hoc nomē ficus si sit quarte declinatōis significat fruct⁹ fici arboris: si sit secūde ⁊ sit in plurali morbū vitiūqȝ corporis: at si in singulari ⁊ arborē ⁊ fructum designat: ſȝ hec grāmaticis relinquātur. manifestū igitur q̄m ⁊ ars quedam hoc pōt facere:eo ꝙ multe oratiōes nō colligentes solecismum videntur colligere: vt ⁊ in redargutionib⁹.i.ars quedam vt dyalectica que docet quo modo fiant captiones solecistice:que autem vtitur: ars apparens atqȝ sophystica. Sunt autez omnes pene apparentes solecismi ꝓpter hoc:quia videntur colligere ⁊ non colligunt:⁊ q̄ casus neqȝ masculinū neqȝ femininū significat ſȝ neutrū: nam hic quidē masculinū significat:hec femininum:hoc vero neutrū vult significare:sepe autem significat ⁊ illa vtraqȝ.i.sepe indicat masculinū ⁊ femininū:⁊ ēt neutrū: vt quid hoc. coriscus. quid hoc. calliopea. qd hoc. lignū. Masculini igitur ⁊ feminini dint casus oēs:neutri autez alij quidē:alij aūt nō:cū datur igitur hoc:sepe colligunt quasi dictū sit hunc. similiter aūt ⁊ aliū casum ponūt pro alio:paralogismus aūt fit eo ꝙ hoc eēe sit pluriū casuuz. nam hoc significat q̄nqȝ hic:q̄nqȝ hunc:opȝ aūt vicissim significare:cū est quidē:hic:cū esse aūt:hunc:cū ē corisc⁹: esse coriscū:⁊ in femininis noībus similiter. nā in oībus sīr est ⁊ esse facient differentiā. Et quodāmodo in his similis ē solecismus his redargutionib⁹ que ꝓpter id qd nō similia aut pp figurā similiter dicunt̄. nā quēadmodū illic in rebus:in paralogismis figure dictionis:sic hic in noībus accidit solecismū facere. nam homo ⁊ albū ⁊ res ⁊ nomen est:vnde formando hanc ratione captiosaz. Oē animal coloratū tali colore est albū:hō est animal coloratuz tali colore:ergo homo est albū:pȝ ibi esse solecismuz quantū ad vitiosam prolationē:⁊ figurā dictionis:quare nus in ipsis rebus euenit incōgruitas:quia per hoc arguitur res esse alterius generis q̄ sint:redargutio est ēt ibi:vt hoc qd dico:hō album prius fuerit negatū. Solecismus est prout dictiones nō debite ordinātur. h̄ de nugatione ⁊ solecismo hactenus.

¶ Caput. 12.

Differt aūt non parum si ordinētur quodamnodo ea q̄ circa interrogationē sunt vt lateat velut in dialecticis. Deinceps ergo ex his que dicta sunt hoc primuz dicendum. Est ergo ad redarguendū vnum quidem longitudo. difficile eniȝ simul multa conspicere: ad longitudinē vero predictis elemētis vtendum:vnum vero festinatio:naȝ tardiores minus preuident:est autem ira ⁊ contentio. conturbati enim minus possunt conseruare omnes:elementa aūt ire ⁊ manifestū eum facere qd velit iniuste agere ⁊ circa omne impudentem esse. Amplius permutatiȝ interrogationes ponere siue ad idez plures aliquis habeat interrogationes siue ⁊ quoniā sic ⁊ quoniam non sic. Simul enim accidit aut ad plura aut ad cōtraria facere obseruationez:omnino autem omnia que ad occultationē dicta sunt prius:vtilia etiam ad contentiosas disputationes. nam occultatio est latēdi causa. latere autem causa fallacie. Ad abnuētes autē quecunqȝ opinantur esse ad orationem ex negatione interrogandum velut contrariuȝ velit: aut etiam ex equo interrogationē facere. nam

cum dubium est quid velit sumere minus in/solescunt. Et quādo in partibus dedit aliquis singula inducenti vniuersale sepe nō interrogandū: sed vt concesse vtendū: nam qñqꝫ putant ⁊ ipsi dedisse ⁊ audiētib⁹ videnť ꝓp inductionis memoriā: velut nō interrogata frustra: ⁊ in quibus non noīe significanť vl'e: sed similitudine vtendū ad hoc qđ expedit. Latet. n. similitudo plerūqꝫ: ⁊ ad sumendū ꝓpositionē cōtrariū opꝫ cōparādo interrogare: vt si debeat sumere: quoniā oportet patri per omnia obedire: vtrū oīa oporteat obedire parētib⁹: aut omnia inobedire: ⁊ si sepe multa: vtrū multa cōcedēda aut pauca. magis enim si necesse est videbunť esse multa. Appositis. n. iuxta se cōtrarijs ⁊ maiora minora: ⁊ videnť peiora: ⁊ meliora hoībus. Valde. n. ⁊ sepe facit videri redargui maxime sophystica calūnia interrogantiū: cū nihil syllogizāteo nō interrogatio/nem faciūt de hoc qđ vltimū est: sed cōclusiue dicunt velut syllogizātes: nō ergo hoc ⁊ hoc. Sophysticū aūt ⁊ positio inopinato postulare hoc qđ videtur respōdere proposito eo quod videť ex pricipio: ⁊ interrogationē talium sic facere vtrum tibi videtur. Necesse est enim si sit interrogatio ex quibus syllogism⁹ est: aut elenchum: aut inopinabile fieri cum dat quidem elenchuꝫ: cum autem nō dat: neqꝫ dare videtur fatetur inopinabile: cuꝫ vero nō dat: videri autē fatetur elenchi simile. Amplius quēadmodū in rhetoricis ⁊ in elenchis similiter cōtrarietates cōsiderādum: aut ad ea q̄ ab eo sunt dicta aut ad eos quos cōfiteť bene dicere vel facere. Amplius ad eos qui videntur huiusmodi: aut ad similes vel ad plures vel ad omnes: ⁊ sicut respondentes sepe: cuꝫ redarguūtur faciunt duplex: si debeat accidere redargutio. Et interrogātibus vtendum quandoqꝫ hoc contra instantes: si sic quidem accidit: sic autem non: quoniam sic sumpserit vt cleofon facit in mandrabulo. Oportet etiā abstinentes ab oratione reliqua argumenta diuidere: ⁊ respondēti si presenserit prius instare ⁊ predicere. Argumētandū autem quādoqꝫ: ⁊ ad alia ab eo qđ dictum illud extra sumentibus: si nō ad hoc qđ propositum est habeat aliquis argumentari: qđ Lycophron fecit proposito ex arte lyram extollere. Ad eos aūt qui exigunt ad quid conanť argumētari: qꝛ videtur oportere assignare causaꝫ. Dictis autem quibusdam obseruabilius: qđ vniuersaliter accidit in elenchis dicere contradictio/nem: quoniam qđ affirmauit negare: aut qđ negauit affirmare sed non: quoniam contrariorum eadem disciplina: aut non eadeꝫ. Nō oportet autem conclusionem vt propositionē interrogare: quedam autem neqꝫ interrogā/dum est: sed vt concessis vti. Ex quibus ergo interrogatiōes: ⁊ quo mō interrogandum in agonisticis exercitationib⁹ dictū est.

Presenti capite cautele ⁊ precepta sophystice īterrogātis assignantur. In primis debet opponens preponere premissas sine ordine: ne respondēs putet aliquid ex eis posse colligi. Item: multa interrogare. naꝫ difficile simul multa conspicere. Ceterū festinatio cōmoda ē: nam tardiores ingenio cū festināntur: cuꝫ festināntur minus preuidentꝫ: vel tardiores prudentiores sunt. Amplius proterbādi sunt respondētes. nā conturbati nimis possunt obseruare: elementa aūt tre: appellare respondentē discolum importunū: inertē: clamorosū amatorē. Iterū permutatiꝫ interrogationes ponere: nā sic occultatur propositū. Ad eos aūt qui renuūt quecūqꝫ opinantur esse ad orationē ex negatione interrogandū: ceu contrariū veluti aut etiā ex equo. i. per disiūctionē interrogationē facere: nam cuꝫ dubiū est quid vult sumere: minus insolescūt. Et quādo in ptibus dederit quispiaꝫ singula inducenti: vniuersale sepe nō interrogandū est sed vt dato vtendū. nā qñqꝫ putant ⁊ ipsi dedisse ⁊ audientib⁹ quoqꝫ apparet ꝓpter inductionis memoriā: veluti perinde atqꝫ non interrogauerit vane. Et in quibus nō nomie significať vniuersale: similitudine tamen vtendū est ad id qđ expedit: nā latet similitudo plerunqꝫ. Et ad sumendū ꝓpositionē contrarium oportet interrogare comparādo: vt si đbeat sumere: qm̄ oportet per oīa pr̄i obedire: vtrū p omnia oporteat obedire parentibus: an per oīa nō obedire: ⁊ sepe id vtrum multa concedendū an pauca: magis. n. si necesse videbūtur esse multa: appositis. n. iuxta se ꝯtrarijs: maiora ⁊ minora apparent: ⁊ peiora ⁊ meliora hominib⁹: valde auteꝫ ⁊ sepe facit videri redargui maxime sophystica calumnia interrogantium: cū nihil colligentes nō interrogationeꝫ faciunt id qđ est vltimū sed concludēter dicunt veluti colligentes: nō igitur hoc ⁊ hoc. Sophysticū aūt est ⁊ cū ponitur inopinabile: qđ apparet postulare respōdere ꝓposito eo qđ videť ex principio ⁊ interrogationē taliū sic facere vtrum tibi videť. nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus: aut redargutionem aut inopinabile fieri: cum dat quidē: redargutioneꝫ: cum autem non dat neqꝫ dare videtur: fatetur inopinabile: cum vero ñ dat: videri autem fatetur: redargutionis simile. Amplius cōtrarietates considerande sunt. Item: opponens dꝫ preuenire distinctioneꝫ ⁊ predicere que possunt dici a respōdente: vt fortius argumentatur contra ipsum: transferat se ad aliud propositum: ⁊ non manifestat intentum suum nisi valde generaliter. H de cautelis hactenus sophystice opponentis.

Explicit liber primus Elenchoꝝ Aristo.

¶ Tiberij Bacilerij Bononiensis breuis summa eorum que in secundo Elenchorum continentur.

¶ Incipit liber secundus elenchorum Ari. Cap. i.

E responsione
autem et quo oportet
soluere et quid:
et ad quam vtilita
tem huiusmodi ora/
tiones prosunt
post hec dicen/
dum. Utiles er
go sunt ad phi/
losophiam propter
duo. Primum
quidem: quoniam sepe que secundum dictionem fiunt
melius habere faciunt ad id quotiens singu
lum dicitur et ea que similiter: et que aliter re/
bus accidunt et in nominibus. Secundum autem
ad eas que per seipsum inquisitiones fiunt:
nam qui ab alio facile paralogizatur et hoc non sen
tit et ipse a se hoc patitur sepe. Tertium vero
et reliquum adhuc ad gloriam eo quod circa omnia
exercitatus esse videbitur et in nullo inexper
tem se habere. Nam et si is qui communicat ora
tionibus vel opinionibus spernit orationes: cum
nihil habeat determinare de vitio earum su/
sceptionem dat quod videtur insolescere: non quia
verum: sed propter imperitiam. Responden
tibus autem quomodo obuiandum sit ad huius/
modi orationes manifestum siquidem recte dixi
mus prius ex quibus sunt paralogismi: et que
inquirende sunt super abundantias sufficien/
ter diuisimus. Non est autem idem sumentem
orationem videre et soluere vitium et interro/
ganti posse obuiare velociter: nam quod scimus
sepe transpositum ignoramus. Amplius autem
quemadmodum in alijs id quod citius et tardius
ex exercitatione fit magis sic et in orationibus se
habet. Quare si manifestum nobis sit impeditum au
tem sumus priuamur oportunitatibus frequen
ter. Accidit autem quandoque sicut in linea/
rum descriptionibus. nam et illic soluentes quan
doque componere verum non possumus sic et
in elenchis. nam scientes secundum quid orationem
accidit connectere et soluere orationem impoten
tes sumus. Primum ergo sicut syllogizare
oleimus probabiliter quandoque magis quam ve
re eligere oportere: sic et soluendum quandoque
magis probabiliter quam secundum verum. Omnis. n.
contra litigiosos obstandum non vt arguentes:
sed vt apparentes. Non. n. dicimus eos syllogi
zare: quare vt non videantur corrigendi sunt. nam
si est elenchus contradictio non equiuoca ex qui/
busdam nil opus est diuidere ad amphiboliam:
et equiuocationem. Non. n. facit syllogismum sed ob
nil aliud condiuidendum est: nisi quia conclusio
videtur elencho similis. Non ergo redargui
sed videri redargui cauendum est: eo quod interro
gare amphibolias et que sunt secundum equiuoca-
tiones et quecunque alie huiusmodi obtusiones
et verum elenchum obnubilant et redarguentem
et non arguentem dubium faciunt. Nam quia licet in
fine conclusi non quod affirmauit negare dicere:
sed equiuoce: aut amphibolice: et si quod maxi/
me contingit in idem ferant dubium si redargu
tus est: dubium. n. si vera dicit nunc. Si vero diui
dens interrogasset equiuocum aut amphibolum:
non dubius esset elenchus: quoniam requirunt nunc
quidem minus. prius autem magis litigiosi: vel sic:
vel non respondere interrogatum necesse. Nunc
autem: quia non bene interrogant inquirentes: ne/
cesse est vt respondeant aliquid his que interro
gatur corrigens vitium interrogationis: quo/
niam diuiso sufficienter: vel sic vel non necesse est
dicere respondentem. Si autem aliquis putet eum qui
secundum equiuocationem elenchum esse quodammodo non
est respondentem effugere redargutionem. nam in vi
sibilibus necessarium quod dixit negare illud: et quod
negauerit affirmare. Nam vt corrigunt quidam
nihil prodest: non. n. coriscum aiunt esse musicum et
non musicum: sed hunc coriscum musicum: et hunc
coriscum non musicum. Nam eadem erit oratio cori/
scum vel hunc coriscum musicum esse vel non musi
cum: quod simul affirmant et negant: sed fortasse
non idem significant: nam nec illic nomen: quare
in aliquo differt. Si autem huic quidem simpliciter
dicere coriscum assignet: illi autem addat aliquem
aut hunc: inconueniens: nihil. n. magis alteri:
vtrolibet. n. nihil differt: non sic igitur. Sed quia dubium
quidem est qui non determinauit amphiboliam:
vtrum redargutus est vel non. Concessum est au
tem in disputationibus diuidere: manifestum
quoniam non determinantem dare interroga/
tionem: sed simpliciter peccatum est: quare et si non ipse:
tamen disputatio redargute similis est. Accidit
autem sepe videntes amphiboliam pigrescere di/
uidere: eo quod frequenter talia proponantur: ne ad
omnia videantur molesti esse. Deinde non putan
tibus propter hoc fieri orationem: sepe obuiant

improbabile quare quoniā datuʒ est diuidere nō pigritādum: quēadmoduʒ dictum est prius. Si autem duas interrogatōes nō vnā facit quis interrogationē nō ꝓpter equocatōeʒ ꝛ amphiboliaʒ fiet paralogismus: sed vt elencbus: vel nō. Quid.n. dr̄t interrogare si callias ꝛ themistocles musici sunt ꝙ si ambobus vnuʒ nomē esset existētibus diuersis. nam si plura significet vno nomine: plura interrogauit. Si ergo non rectum ad duas interrogationes vnam responsionē censere sumere simpliciter: manifestum quoniam nulli eorum q̄ equiuoca sunt conuenit respondere simpliciter. Nec si de omnibus verum sit vt volunt quidam: nihil enim hoc dr̄t ꝙ si interrogasset coriscus ꝛ callias: vtrum domi sint: vel non domi: siue p̄sentibus vtrisqꝫ: siue nō presentibus: vtrinqꝫ enim propositiones plures: nō enim si verum ē dr̄e propter hoc vna est interrogatio. Possibile autē ꝛ mille alia interrogata omnia: vel sic vel non verum esse dr̄e: attamē non respondēduʒ vna responsione. Interimitur enim disputare. hoc autem simile tanꝙ si idem nomē ponatur diuersis. Si ergo non oportet ad duas interrogationes vnam responsionē dare: manifestū quoniam nec in equiuocis sic vel nō dicēdum ē: neqꝫ enim qui dixit respondit tam ꝛ si dixit. Sed contēdunt quodāmodo ī disputatione eo ꝙ lateat qd̄ accidit. sic ergo diximus: quoniam elēchi quidaʒ vidētur esse qui nō sunt: eodem modo ꝛ vidētur solutiones esse quedam que non sunt: quas quandoqꝫ magis oportere ferre: quas veras ī contētiosis disputationibus que ad duplex est obuiatione.

¶ Caput. 2.

Respondēdum autem in his quidē q̄ vidētur sic: dicenteʒ etenim sic minime fiet ad se elēcb⁹: si vero aliquid quod extra opinionē sit cogat dr̄e. hic maxime addēdum videri: sic.n. neqꝫ elēcbus neqꝫ inopinatū videbit̄ fieri. Quoniā quo modo petit̄ qd̄ est in principio manifestuʒ: putant aūt omnino si sit propinquum interimendum: ꝛ non concedendum esse quedam velut quod in principio est petente: ꝛ quando aliquid tale postulauerit quis qd̄ necessarium quidem accidere ex positione. Est autē falsum vel inopinatū idē dicendum. naʒ que ex necessitate accidūt: eiusdem vidētur eē positiōis. Amplius quādo vniuersale nō nomine sumit̄: sʒ in parabola dicēduʒ: quoniam nō sic datum ē: neqꝫ vt proposuit sumit: nam pp hoc fit sepe elēcbus. Si aūt phibeatur his ad hoc: quoniam non bn̄ ostensuʒ est redeundum obuiando ſm dictaʒ determinationeʒ. In his ergo que proprie dicunt̄ nominibus necesse ē respondere vel simpliciter vel diuisim. Que autē subintelligētes proponimus: vt quecunqꝫ non plane sed truncatiʒ interrogantur. propter hoc accidit elencbus: vt putasne quicquid est danaū: possessio ē danaum: sic similiter autem ꝛ in alijs: sʒ homo est animalium dicimus: vtiqꝫ: possessio ergo homo ē animalium. Nam hominē animaliū dicimus: quoniam animaliū ē: ꝛ Lysandruʒ lacedemoniorum: quoniā lacedemonius est. Manifestū ergo quoniā in quibus obscurū ē quod proponitur non concedendum simpliciter: quando autē duobus existentibus cum alterum quidaʒ ē ex necessitate alterum eē videtur: cum autem alterum hoc non ex necessitate ē interrogatum prius oportet quod minus est dare: difficilius.n. syllogizare de pluribus. Si autem argumēietur: quoniam huic quidem ē contrarium: illi autem non est si oratio vera sit contrariū dr̄e respōdēti: nomē autem non eē alterius. Quoniam aūt quidam quedam eorum que dicūtur plures cum qui non concedit mētiri inquiunt: quidam autem non: vt quecunqꝫ ambigunt: virū.n. corruptibilis vel immortalis sit anima animaliū non determinatum ē multis. In quibus ergo dubium est: vtro modo soleat dici propositum: vtrum vt conceptiones: vocant.n. conceptiones ꝛ veras opiniones ꝛ totas negōnes vt diameter incōmēsurabilis linea. Ampli⁹ vbi verum dubitatur maxime transferēs aliquis nomina in his latebit. Nā quia dubium est vtro modo se habeat verum non opinabitur sophystice agere: quia vero dubium non putabitur mētiri. Nā translatio faciet orationeʒ sine elēcbo videri. Amplius quascunqꝫ aligs presenserit interrogationū prius insurgēduʒ ꝛ predicendum.

¶ Intentio Aristotelis in hoc secūdo libro est inquirere modos ac̄s soluēdi ratiōes captiosas quas formare docuit in primo. Sententia autē primi ꝛ secūdi capitis stat vt pro apparenti orationū sophysticaꝝ solutiōe adducā-tur

tur varia documenta: series autem verborum Aristote/
lis multis documentis prosequenda est. Primum sit ta/
le: de responsione autem quantum ad apparentem solu/
tionem: ⁊ quomodo oportet soluere quārum ad rectam
⁊ quid sit recta solutio: ⁊ ad quaꝫ vtilitatē huiusmodi ora
tiones prosunt: post hec dicendū: ⁊ hec est intētio. Enu
merat postea vtilitates cognitionis orationū sophysticarum: dicēs. vtiles ergo sunt ad philosophiā ꝓpter duo.
Primū quidē quia he orationes que vtplurimū propter
dictionē sunt: quas siquis soluere sciat: melius se habere
faciunt ad id quotuplr quodqꝫ dicit: ⁊ ea que sic ⁊ que
aliter in rebus accidūt ⁊ in nominibus: vnde qui virtu/
tis nominū sunt ignari: maximū habent ad philosophiā
capescendā impedimentū. Secūdum emolumentuꝫ ad
eas que per seipsum inquisitiones fiunt. naꝫ qui ab alio
facile paralogizatur ⁊ captiose fallitur: ⁊ id nō sentit: nō
ꝑcipit: ⁊ id quoqꝫ ipse a se patitur: vtile est ergo habere
modum soluendi captiones propter dictionē: quib᷒ hō
decipitur ab alio: ⁊ captiones extra dictionē quib᷒ quis/
piam per seipsuꝫ fallitur: ⁊ iste sunt due vtilitates ad phi
losopiam. Tertiū vero ⁊ reliquū adhuc ad gloriā: eo ꝙ
circa oīa exercitatus eē videbit: ⁊ in nullo inscie ⁊ inex/
perte se habere. nam si is qui cōicat orationibus vel opi
nionibus spernit orōnes. i. si respondēs qui in oratōib᷒
est consotius culpet vitiosas orōnes: cum nihil hēat de/
terminare de vitio earū. i. non hēat quo ostendat earum
vitiositates: suspitionē dat: ꝙ videt grauis eē ⁊ imperi/
tus ⁊ ꝙ videri velit insolescere: non quia verū sit: sed ꝓ/
pter imperitiā assistentium: he sunt vtilitates cognitiōis
orationū sophisticarū. Mox ostendit respondētē debere
esse apparatum: premeditatūqꝫ ad orationes sophysti/
cas diluendas dicens: respondentibus aūt quo mō ob/
uiandū: obsistendūqꝫ sit aduersum huiusmodi oratiōes:
manifestum siquidē recte diximus prius ex quibus sunt
paralogismi ⁊ captiose ratiocinationes ⁊ sique inquiren/
de sunt: superabundātias. i. cautelas sufficiēter dixim᷒:
ergo que hic dicuntur superflua eē vident. Soluit phs
nō ē idē rńdentē eē sumentē orationeꝫ ⁊ soluere ⁊ vide/
re vitiositatem orationū ⁊ interroganti posse occurrere
celeriter. nam quod scimus vno ordine: sepe transpositū
⁊ alio ordine ignoramus. Amplius autem quēadmo/
dum in aliis: id quod citius ⁊ tardius: ex exercitatiōe fit
magis: sic ⁊ ī orationibus se habꝫ: quare ⁊ si manifestum
sit nobis: imeditati aūt simus: priuamur oportunitatib᷒
freqūter. Accidit aūt quandoqꝫ sicut in linearum descri
ptionibus. nam ⁊ illic soluentes ⁊ dissoluentes eas rur/
sus componere non possumus: sic ⁊ in redargutiōibus
accidit. nam sciētes sm quid ⁊ aliquem modū orationē
cōnectere: soluere tn̄ orationē dubitam᷒ ⁊ īpotes sum᷒.
Que itaqꝫ tractant hoc scdo volumie ꝯstituūt rńdētē ap
paratū: ⁊ ꝑmeditatū ad captiōes diluēdas: nō ergo otio/
sus est ⁊ supuacane᷒ liber iste secūdus.

Secundum documētum sit tale: quēadmo/
dū dicimus ꝓbabilr qnqꝫ ma/
gis eligere syllogizare oportē q̄ꝫ vere: sic ⁊ soluēdū qn̄/
qꝫ magis opinabilr q̄ꝫ ad veritatē. nā oīo ꝯ litigiosos ē
obstādū ⁊ reluctādū nō vt ad eos q vere redarguūt sꝫ q
redarguē appent: nō. n. dicim᷒ eos syllogizare: sꝫ videri
syllogizare: qr vt nō videāt: corrigēdi emēdādiqꝫ sunt:
⁊ hō cōmode fieri pōt p appentē solōnē. nā si elēcb᷒ ⁊ re/
dargutio ē ꝯdictio nō equoca: ex qbusdā ꝓpōib᷒: cū oīs
syllogism᷒ ex qbusdā positis ꝯclōnē ex necessitate colli/
git: eo ꝙ illa sunt: nihil opus ē diuidere ad amphybolo
giam ⁊ equiuocationem. i. non opus est bene rńdere:
nō enim facit syllogismum aliquis talium orationū: sꝫ ob
nil aliud. i. nullius alterius gratia conduuidendum nisi
quia conclusio videtur redargutioni similis. rōnes itaqꝫ
contentiosas decet aliquando apparenter soluere: non
ergo redargui sed videri redargui cauendum: eo ꝙ in/
terroget amphybola. i. que sunt ambigua sm amphy/
bologiam ⁊ que propter equiuocationeꝫ ⁊ quecūqꝫ alie
obtusiones ⁊ cauillationes que ⁊ verum elenchuꝫ obnu
bilant: adumbrant: ⁊ redarguenteꝫ atqꝫ non redarguen
tem dubium ⁊ incertuꝫ faciunt: nam quia licet in fine cū
conclusum fuerit: dicere se non id ipsum quod affirma/
uit negare sed equiuoce aut amphybologice: quāuis ꝙ
maxime contingit in idem ferat. i. dicat opponens quod
ad idem tulit: incertum est si redargutus est: incertum
enim si vera dicit nunc: scilicet cum dicebat se equiuoce
aut amphybologice capere: ⁊ non in eodem sensu cum
interrogante. si vero diuidens interrogasset equiuocuꝫ
aut amphybolum: non dubius esset elenchus: non in
certa redargutio: quoniaꝫ requirunt nūc quidem min᷒:
prius autem magis litigiosi sic vel non respōdere eū qui
interrogatur. i. antiqui sophyste volebant interrogatuꝫ
respondere sic vel non sine quacunqꝫ distinctione: ideo
fiebat incertus elenchus: hoc autem minus fiebat tem/
pore Aristotelis: nunc autem quia non bene interrogāt
inquirentes: necesse est vt respondeat aliquid is qui in/
terrogatus est emendans vitium interrogationis: quia
diuisio sufficienter sic vel non: necesse est dicere respon/
dentem. i. facta distinctione pōt respondens simplici re/
spondere responsione: ecce ergo quēadmodum expedit
sepenumero apparenter soluere.

Tertium documentum sit tale. Si aliquis pu
tet sm equiuocationem redargutio/
nem esse: quodāmodo. i. apparenter non erit respondē
tem effugere quin redarguatur: naꝫ in visibilibus ⁊ his
que oculis subiecta sunt: necessarium quod affirmauit
negare ⁊ quod negauit affirmare. i. sit coriscus bononiē
sis musicus: papiensis non musicus: si interrogetur est
ne coriscus musicus: ⁊ respondeatur ꝙ sic: cū hic: demō
strato papiensi nō sit musicus: ergo coriscus est musicus
⁊ non musicus. siquis ergo putet contradictionē in equi
uoco esse: necesse est vt de corisco papiensi affirmet esse
musicum: quod prius negasset: ⁊ quod cognoscitur ne/
gandum: ⁊ neget quod affirmasset: cognosciturqꝫ affir/
mandum: aut due contradictorie simul vere: prius enim
affirmasset ipsum esse non musicum ⁊ negasset esse mu/
sicum: nam vt corrigunt quidam nihil prodest: nō enim
coriscum aiunt esse musicuꝫ ⁊ non musicum sed hunc co
riscum musicum ⁊ hunc coriscum non musicū. i. iste erāt
contradictorie: coriscus est musicus: coriscus non est mu
sicus apud illos: non autem he: hic coriscus est music᷒:
hic coriscus non est musicus: putabant ergo illas esse cō
tradictorias: quia subiectum semper in illis pro eodem
supponebat: has vero non esse: quia subiectum stabat
pro diuersis. Propterea aduersus eos inquit phyloso/
phus: eadem erit oratio coriscum vel hunc coriscuꝫ mu
sicum esse vel non musicum quod simul affirmant ⁊ ne/
gant: sed fortasse non idem significant: nam nec illic no/
men: quare ī aliquo dīt: quo tn̄ nō obstāte semp ꝑ equo
cationē ipedit elencb᷒ ⁊ ꝯdictio. Si aūt hoc qdē simplr
dicēdo coriscū assignet: illi āt addat aliquē aut hūc: incō
ueniēs ē: vtrolibet eiꝫ nihil differt. i. nulla dīa ē in ꝯdicē
do ꝑ appōneꝫ ꝓnois demōstratiui: appō ergo pronois
nec tollit: nec inducit ꝯdictōeꝫ: facit tn̄ ad quādā expres/
sionē: sꝫ quēadmodū facit ad euidēti᷒ ipedimentū: cū ca
pit dictio equoce pro alio significato: ita talis additio fa
cit ad manifestiorē ꝯdictōeꝫ cū termin᷒ ꝑ eodē intelligit
significato: nō dꝫ ergo qs putare ꝯdictōeꝫ ī equocis eē.

Quartum documentum sit tale. Non sic igit est q̄ aliquis sit redargutus p equiuocationez: sed videt redargutus: ideo ne videat redargutus tenetur respondens distinguere orationē multiplicem in principio disputationis: ꝛ non debet torpescere ꝛ tardare distinctionez: quēadmoduz ergo nō opz ad duas interrogatōes vnaz responsionē dare: ita nec in equiuocis dicenduz est sic vel non: etiam si ppositiones equiuoce vere essent in omni sensu vel false: operep̄tiuz ergo est quādoqz magis afferre solutōes apparētes q̄ veras in cōtentiosis disputatōib⁹ ꝛ in ea que ad duplex est obuiatione ꝛ occursione. i. in solutione captionis que prouenit rōne alicuius multiplicitatis vt plereqz earum que sunt ꝓpter dictionem.

Quintum documentuz sit tale. Respondēdū in his que vident respondētū: dicēdo: esto: transeat: naz ꝛ sic minime fiet redargutio: si vero aliqd qd inopinabile sit cogatur dicere: hic maxime addenduz videri: sic eniz neqz redargutio neqz inopinabile videbit fieri. Sepe etiā dicenduz est opponentem petere id qd in principio est. Amplius qn̄ vſe non noie sumit sed similitudine: dicenduz q̄ nō sic datuz est neqz vt ꝓposuit sumit. Itez nunq̄ respondens dicat se non intelligere sed orationez truncatam esse. Et si id qd ꝓponitur perobscuruz sic nō simpliciter concedat: vt putas ne qcqd est athenieñsiuz possessio ē athenieñsiuz. Et qcqd est aialiuz: possessio est aialiuz. Quādo vero duob⁹ existentibus cuz hoc qdez est: ex necessitate alterū esse vt: cū vero alter est: hoc nō ex necessitate: iterrogato vtroqz opz qd min⁹ est dare. i. ꝓnis simplicius añte: naz difficilius est colligere ꝺ plurib⁹. Si aūt argumentet q̄ huic qdez ē ꝯriuz: illi aūt nō est: si oratio vera sit ꝯriuz eē dicēdum ē: at nomē alterius positū nō esse. Itē: duz ꝓponit ꝓpositio opinabilis: vt vtrū aia sit mortalis vel imortalis: oz dicere rñdens se velle pro nūc tueri ptes hui⁹ lectē: lz aliter aliȷs visuz sit. Dicit aūt phs: qm̄ aūt quedā qdez eoꝝ que dicunt plures eū qui nō ꝯcedit falsuz dicere aiunt: quedaz aūt nō: vt quecūqz ambigūt: vtrū corruptibilis vel imortalis sit aia aialiuz: nō exploratū est multis: in qbus igit incertū est vtro mō soleat dici qd ꝓponit: vtrū in his que sunt vt snie. vocāt eniz snias veras opiones ꝛ totas negatōes. i. eas opiones que cōtrouerse sunt: ꝛ cū aliaꝝ negatōe. Amplius de quo verū dubitatur: trāsferens. i. translatiue loquens vtensqz: maxime latebit in illis: qr incertū est vtro modo se hz verū: nō videbit sophystice agere: ꝓpter id aūt q̄ dubiū: nō videbit falsuz dicere: naz methaphora faciet orationē sine redargutōe videri. Ampli⁹ quascūqz interrogatōuz ꝓsenserit aliqs ꝑ instāduz est ꝛ ꝓdicēduz: naz sic maxie iterrogantez ꝓhibebit. hec de apparenti solutione.

Caput. 3.

Q[u]oniaz aūt est recta quidē solutio manifestatio falsi syllogismi ſm quālibet interrogationē accidit falsum. Falsus āt syllogismus fit dupliciter: aut eniz syllogizatū est falsuz: aut qui nō ē syllogismus videt eē syllogism⁹: erit ꝛ que nūc dicta est solutio: ꝛ apparētis syllogismi ſm quā vꝫ iterrogationū correctio: quare accidit orationes syllogisticas quidem interimentē: apparentes autē diuidentē soluere. Rursum autez qm̄ syllogizantiū orōnum he quidem veraz: ille autem falsam habent conclusionem. Eas quidē que ſm conclusionē sunt false duobus modis contingit soluere. nam ꝛ in eo q̄ interimitur aliquid eorum que interrogata sunt: ꝛ i eo q̄ ostendit cōclusio non sic se habere: eas vero que ſm ꝓpōnes in eo q̄ interimitur qd tantū. nā cōclusio vera ē. Quare volētibus soluere orōnē primū quidē perspiciendū si syllogizat aut nō syllogizat. Deinde vtrum sit vera conclusio an falsa: quatenus vel diuidētes vel interimētes soluamus: ꝛ iterū interimentes vel hoc modo vel illo sicut dictū est prius. Differt autem plurimum interrogatam vel non interrogatā soluere orationem. nam ꝓuidere quidem difficile ē: per otium aūt temporis videre facile.

Caput. 4.

[H]orum igit qui sunt ſm equiuocationem ꝛ amphiboliam elen- b chorū: Aliȷ quidē habēt interrogationē aliquam plura significantem. Aliȷ autez conclusionem multipliciter dictaz: vt in eo quidem quod est tacentem loqui conclusio duplex est: in eo vero qd est non conscire scientē vna interrogationū amphibolia. Et duplex quādoqz quidē est quādoqz aūt non ē sz significat duplex: h̄ gdē ens: illō ꝟo n̄ ē: qb⁹ ergo i fine multiplex ē nisi pri⁹ sumpserit ꝯdictionē nō sit elēch⁹: vt i eo qd ē cecū vidē. naz sine ꝯdictōe nō erit elēch⁹. Quib⁹ ꝟo i iterrogatōib⁹ nō necesse ē pri⁹ negare qd duplex ē. nā nō ad h̄: sz ꝓp h̄. orō ergo i pricipio duplex ꝛ nomē ꝛ orōez sic rñdēdū: qm̄ ē vt sic: est āt vt nō: vt tacētē loq: qm̄ ē vt sic: ē aūt vt nō: ꝛ que expediūt faciēdū sunt q̄ sic: sunt aūt q̄ nō. naz expediētia dicunt multiplr. Si āt lateat i fine addētē iterrogationē corrigere ē ne tacētē loqui non: sed hunc tacētem. Et in his aūt que habēt multiplr in ꝓpōnibus silr: non putas cū sciūt qm̄ sciūt: vtiqz: sz non sic scientes. non eniz idē ē qm̄ nō ē cōscire: ꝛ quoniā sic sciētes nō ē: ꝛ oio obstādū ēt si simplr syllogizet quoniam non esse quā dixit negauit: sed nomen

quare

quare non est elencbus. ¶ Manifestū aūt ⁊ eos qui sunt sm̄ diuisionē ⁊ cōpōnē quo mō soluendum. nam si diuisa ⁊ composita oratio aliud significat conclusa contrarium dicēdū. Sunt aūt oēs hmōi orōnes sm̄ cōpōnem vel diuisiōes. Putasne quo vidisti tu hūc percussum illo percussus est hic: ⁊ quo percussus est illo tu vidisti. Habet ergo aliqd ⁊ dubiarū interrogationū: ⁊ si ē sʒ cōpōnē: nō.n.ē duplex qđ sm̄ diuisionē: nō enim eadē orō fit diuisa ⁊ cōposita siqdē ora ⁊ hora sm̄ accentū ꝓlata significant aliud: sed in scriptis qdē idē nomen cū ex eisdē elemētis scriptū ē: ⁊ silr ⁊ illic āt iā signa faciūt: ꝓlata aūt nō eadē ē: quare nō duplex qđ sm̄ diuisionē est. Manifestū āt ēt qm̄ nō oēs elēchi sm̄ duplex: sicut qdam dicunt. Diuidēdū ergo ei q rn̄dit: nō.n. idē est oculis videre percussuʒ: ⁊ dicere videre oculis ꝑcussum. Et euthidimi orō: putasne vidisti tu nūc coexris in pirco naues l sicilia ens. Et rursuʒ putasne bonū sutorē malū eē: erit āt qs bonus sutor malus: qr̄ sutor malus. Putasne quorū scīe bone: bonas esse disciplinas: mali aūt bona disciplina: bona ergo disciplina malum: at vero ⁊ malū ⁊ disciplina est malū. Quare mala disciplina malū. Putasne verū dicere nūc: qm̄ tu factus es: ergo fact⁹ sed nunc: aut aliđ significat diuisum. verū.n. dicere nunc: qm̄ tu factus es: sʒ nunc nō factus es. Putasne vt potes ⁊ que potes: sic ⁊ ipsa facies: non citharizans aūt hēs ptātē citharizādi: citharizabis ergo nō citharizās: aut nō hmōi hʒ ptātēʒ: vt nō citharizās citharizet: sed cū nō facit hoc vt faciat. Soluūt aūt hunc quidam ⁊ alr̄. naʒ si ꝺcdit vt potest facere: non ꝺn̄t accidere non citharizantē citharizare: nō.n. vt pōt oīno facere ꝺn̄t: datum est facere nō idē aūt ē vt pōt: ⁊ oīno vt pōt facere sʒ manifestū: qm̄ hn̄ non soluunt. Nam orōnuʒ oīum que ꝑꝑ idē eadē solutio: hec aūt nō conueniet in oēs nec oīno ad interrogatas: sed ē ad interrogantem non ad orationem: sm̄ accentum aūt orationes nō sunt: neqʒ in his que scribuntur neqʒ in his que dicuntur: excepto si que pauce fiant vt hic. Putasne est quod habitas domus. sic. nūquid ē quod habitas. negatio eius ē qđ habitas. sic. dicebas autēʒ ne esse quod habitas domum. Negas igitur te habitare domum. Quo autem soluenduʒ. palam enim idem significat grauiter ⁊ acute ꝓlatum.

¶ Capi. 5.

Alaʒ aūt ⁊ in his que fiūt in eo qđ similiter dicuntur que nō sunt eadeʒ qūo obuiandū eo ꝙ habemus genera p̄dicamētorū: nā hoc quid dedit interroga⁹: nō esse qd eoꝝ que qd ē significant: ille vero ostēdit esse qd eoꝝ que sunt ad aliqd vel quātitates: videnr̄ aūt qd est significare sm̄ dictioneʒ vt in hac oratōe. Putasne cōtingat ideʒ simul facere ⁊ fecisse. nō. at vero videre aliqd simul ⁊ videri idem ⁊ sm̄ idē cōtingit. Putasne est quidem verum q̄ sunt pati facere. non. nōne ergo secar̄ vritur opar̄ similiter dicunr̄: ⁊ oīa qdem pati significant. Rursuʒ aūt videre currere similiter sibi inuicem dicunr̄: sed videre qdem operari qd est ⁊ quare pati qd. silr aūt ⁊ facere. Si autē aliqs illic dans nō contingere simul idem facere ⁊ pati videre ⁊ videri dicat contingere nōdum elencbus factus est si nō dicat videre facere qd ⁊ videri pati. indiget enim hac interrogatione: sed ab audiēte opinar̄ datum esse cuʒ ⁊ secare facere qd ⁊ secari fieri ꝺdit: ⁊ quecūqʒ alia dicunr̄ silr: nā reliquū ipse addit q audit: velut silr dictū: hoc aūt qdē dr̄ nō silr: vr̄ autē sm̄ dictiōnē. Idē aūt accidit qđ in equocationib⁹. Putat aūt in equocis inscius orationū quā dixit negare rem: nō nomen. hoc autem adhuc eget interrogatiōe: si ad vnū respiciēs equiuocū dicat: sic enim dante erit elencbus. Similes aūt ⁊ he oratōes his si qđ q̄s habēs postea nō hʒ amisit: nam vnū soluʒ amittens calculuʒ: nō habebit decē calculos: aut qđ nō hʒ qdeʒ prius hn̄s amisit: quātuʒ aūt non hʒ vel quāta nō necesse ē tot amittere: ergo interrogans qđ hʒ colligit in eo ꝙ quāta nā deceʒ quanta. Si ergo dixisset ex principio: si quot qs nō hʒ prius hn̄s putasne amisit tot nullus dedisset: sed aut tot aūt hoꝝ aliqd. Et qm̄ dabit qs qđ nō hʒ: nō eniʒ hʒ vnū soluʒ calculū. Aut si ꝺdit qđ nō habuit sʒ vt nō habuit vnū: nā soluʒ nō significat neqʒ solū neqʒ tale neqʒ tm̄: sʒ vt hʒ ad aliqd vt qđ nō cū alio. Quēadmodum si sic dicat putasne ꝙ non aliquis habet hoc dabit. non. dicente autem interroget si dabit quis cito quod nō habet cito. dicente aūt syllogizet qm̄ dabit qs qđ nō hʒ: ⁊ manifestuʒ: qm̄ non syllogizauit: nā cito nō hoc

dare sed hoc modo dare est: vt aũt non hʒ: da/bit aliquis: vt qd delectabiliter hʒ cũ tristitia dabit. Similes aũt ⁊ hmõi orationes putasne quã non hʒ ⁊ manu percutiet: aut quẽ nõ hʒ oculo videbit: non enim hʒ vnũ solũ oculũ. Soluũt ãi gdã dicẽtes ⁊ vi hʒ vnũ solũ oculũ ⁊ aliud qdlibet qui plura hʒ. Quidam vero ⁊ vt qd hʒ accepit. dedit enim hoc vnũ solum calculum ⁊ hoc hʒ vnum solum adhuc calculum. accepit enim ab hoc ergo vnũ solum hʒ hic calculum. Alij aũt statim interrogationẽ interimentes qm cõtingit qd nõ accepit hr̃e vt vinũ accipiẽtẽ suaue corruptũ in acceptõe hr̃e acre: sed qd dictũ ẽ vt prius hi oẽs nõ ad orationẽ sed ad hoiem soluunt. Nam si esset solutio hec dantem oppositum non possibile esset soluere: sicut in alijs: vt si est quidem qd est: est autem qd non fit solutio: sed si plura ds dici cõcludendo: si autem nõ cõcludit nõ erit solutio. in predictis aũt omnibus datis nec di/cimus fieri syllogismũ. Amplius autem ⁊ he sunt ex hmõi orationib⁹: putasne qd scriptuʒ est scripsit quis: scriptum aũt est nunc qm tu sedes falsa oratio: erat autẽ vera cum scribe/batur: ergo simul scribebat vera ⁊ falsa. Naʒ falsam ⁊ veram orationẽ vel opinionẽ esse nõ hʒ: sed tale significat: nam eadeʒ ratio ⁊ in opinione. Et putasne qd discit discens: hoc ẽ qd discit: discit autẽ aliquid hoc est tardum cito: nõ ergo qd discit: sed vt discit dixit. Et putas ꝙ aliquis ambulat ꝙ aliquis pessundat. am/bulat aũt totaʒ diem: aut ꝙ non ambulat sed cum ambulat dixit: sed nec quãdo cyphuʒ bibit qd bibit sed ex quo: ⁊ putas qd qs nouit vel veniens vel discens nouit ex quibus hoc quidem inuenit. illud aũt didicit ambo neu/trum aut qd gdeʒ omne: illa aũt non omnia. Et qm est quis tertius homo a se ⁊ ab vno/quoqʒ: nam homo ⁊ omne cõmune non hoc aliquid sed quale quid: vel ad aliquid aliquo modo: vel hmõi gd significat in hoc. Simil'r aũt ⁊ in hoc coriscus ⁊ corisc⁹ musicus: vtrũ idem vel alterum: nam hoc quidem hoc ali/quid: illud auteʒ quale quid significat: qua/re non est ideʒ exponere verum exponere nõ facere tertium hominem: sed hoc quod hoc aliquid esse concedere: non enim si hoc aliud esse ideʒ qd callias ⁊ idem qd homo est: neqʒ quis expositum non idem qd hoc aligd esse dicat: sed idem quod quale nihil distabit: erit enim qd preter plures vnũ gd vt hõ. Mani/festũ ergo qm nõ dandũ h̃ aligd eẽ: qd cõiter predicaẽ de omnibus: sed aut quale: aut ad aliquid: aut quãtum: aut taliuʒ aliquid signi/ficare. Omnino autem in his que ẽm dictio/nem sunt orationibus: semper per oppositũ erit solutio: ꝙ ẽm quod est oratio: vt si ẽm cõ/positionẽ est orõ solutio diuidẽda: si aũt ẽm di/uisionem solutio per cõpõnem.

¶ Presenti lectione his capitulis tractandũ est de re/cta solutione captionũ propter dictionẽ multis documẽ/tis iuxta seriem verborũ Aristotelis. Primũ sit tale: recta solutio est manifestatio falsi syllogismi ob quãcũqʒ inter/rogationem accidit falsum ⁊ propter quãcũqʒ causam: siue syllogism⁹ sit vitiosus materia: siue forma: siue vtra/qʒ: nihil enim recte soluitur nisi vere deficiat. falsus au/tem syllogismus dicitur dupliciter ⁊ si collectum sit fal/sum: ⁊ si cum non est syllogismus: videatur esse syllogis/mus: erit ⁊ que nunc dicta est solutio ⁊ apparentis syllo/gismi ob quam videtur esse interrogationum correctio: quare cõtingit orõnes syllogizantes quideʒ interimere: apparentes autem diuidentem soluere idest duo sunt modi soluendi per interemptionẽ ⁊ distinctioneʒ: inter/emptione soluuntur captiones figure dictionis ⁊ loco/rum extra dictioneʒ: equiuocatio: amphybologia: com/positio: diuisio: accentus distinctione soluuntur eorum causa defectus manifestata. Rursus: orationum syllogi/zantium: he quidem veram: ille autem falsaʒ habent cõ/clusionem. quando conclusiones sunt false: interimende sunt tam premisse ꝙ conclusiones: at si propositiones tantum sint false: satis est patefacere falsitatem premissa/rum: differt autem plurimum ⁊ interrogatam: ⁊ non: soluere orationem. nam preuidere quidem idest in prõ/ptu habere est difficile: per vacationem ⁊ otium tempo/ris ⁊ diuturnam meditationem facile. hi itaqʒ sint modi soluendi.

Secundum documentum sit tale. Earum redargutionum que sunt pro/pter equiuocationẽ ⁊ amphybologiam: alie habẽt ali/quam interrogationũ. i. premissam plura significantem: alie autem conclusionem multipliciter dictam: vt in ea quidem que est: tacentem loqui conclusio duplex est: in ea vero que est: non conscire scientem: vna interrogatio/num amphybologica est. Et duplex quandoqʒ est ens i. verum: quando vtroqʒ sensu ꝓpositio est vera: qñqʒ nõ est ens. i. falsum: qñ vtroqʒ sensu ꝓpõ est falsa: ⁊ quã/doqʒ significat duplex: hoc quidem ens: illud vero non ens: quãdo propositio multiplex vno sensu est vera: alte/ro falsa. Quibuscũqʒ igitur in fine est multiplex: nisi pri/us sumpserit cõtradictionem: non fit redargutio: vt in eo quod est cecum videre. nam sine contradictione non fit redargutio. i. respondens non redarguitur quando conclusio est multiplex nisi ipse prius illi conclusioni cõ/tradixerit: quibuscunqʒ vero in interrogationibus ẽ mul/tiplex: non necesse est prenegare quod duplex est. nam non ad hoc sed propter hoc fit oratio: cum enim est: multiplicitas in premissis fit oratio propter duplex: at cum in conclusione: ad duplex: non fit ergo redargutio in habentibus conclusionem multiplicem: nisi prius ne/getur duplex. in premissis autem fit redargutio: etiam si non prius negeẽ duplex. nã ex hoc aliquẽ redarguimus quia ꝑ syllogismũ cõuincim⁹ ꝯtrariũ ei⁹ qd affirmauerat:

ergo

ergo nõ fiet redargutio ex eo ꝙ negentur premiſſe: ſed ex eo ꝙ concluſio interimitur. vnde ſi intenderemus redarguere eas qui premiſſas perimunt: oporteret nos illas per aliquem ſyllogiſmuȝ concludere: per ſe ergo loquendo non fit redargutio niſi q2 primus negatur concluſio. ſi itaqȝ concluſio eſt duplex: vt fiat redargutio opus eſt negare duplex: ſed quando concluſio non eſt multiplex: quia ſufficit negare concluſionẽ vt fiat redargutio: poterit quis redargui non negando aliquod multiplex. Ergo in principio ad duplex ⁊ nomen ⁊ orationeȝ ſic reſpondenduȝ: quoniam eſt vt ſic: eſt autem nõ: vt tacentem loqui: ⁊ que expediunt agendum: ſi autem lateat: in fine addendo interrogationi: corrigẽdum eſt: nõ eſt per tacentem loqui: ſed hunc taceteȝ. Et in his que ſe habent quidem multipliciter in propoſitionibus ſimiliter: nõ ergo conſciunt: quoniaȝ ſciunt vtiqȝ: ſed nõ ſic ſcientes: nõ enim idem eſt: quoniaȝ nõ eſt conſcire ⁊ quoniaȝ ſic ſcientes nõ eſt: vnde conſcire eſt duplex: nam id cum alio ſcire: illud vero conſcium eſſe ſignificat. Et omnino obluctanduȝ eſt: tametſi ſimpliciter colligatur: ꝙ nõ rẽ quã dixit negauit ſed nomẽ: quare id nõ eſt redargutio. In ſumma: omnis oratio multiplex poſita ĩ ſyllogiſmo diſtinguenda eſt ⁊ concedenda in ſenſu vero: neganda in falſo.

Tertium documentuȝ ſit tale. Manifeſtum auteȝ ⁊ eas captiones que ſunt propter compoſitiõem ⁊ diuiſioneȝ quo modo ſoluenduȝ: nam ſi diuiſa ⁊ compoſita oratio aliud ſignificat cum concluditur: contrariuȝ dicendũ. i. vbi fallit diuiſio: ſoluit compoſitio ⁊ econtra. Sunt autem huiuſmodi omnes orationes ſm compoſitionẽ ⁊ diuiſioneȝ: putas ne quo vidiſti tu hunc percuſſum: illo percuſſus eſt hic. ⁊ quo percuſſus eſt: illo tu vidiſti. habet quidem aliquid dubiarum queſtionũ ⁊ interrogationũ. quãuis ſit propter compoſitioneȝ. i. vtrum ea deceptio que eſt propter compoſitionem: ſit propter duplex: nam nõ eſt duplex: ob id quod eſt ſm diuiſioneȝ: nõ enim eadem oratio ſit compoſita ⁊ diuiſa: vult ergo phs proprie non eſſe propter duplex: nam oratio compoſita ⁊ diuiſa non ſunt eadem: cum ſit alius ⁊ alius cõtextus orationis ⁊ dictionis cum dictiõe ordinatio: debet tamẽ diuidendo ſolui: vnde ſit vt nõ ſolum duplex diuidendo ſoluatur. ſunt enim orationes cõpoſite ⁊ diuiſe multiplices multiplicitate potentiali: am phibologice autẽ actuali: ſiquidem malum ⁊ maluȝ: ſiue ora ⁊ hora nõ prolata ſm eundem accentum ſignificant aliud: ſed in ſcriptis quideȝ idem nomen: cum ex eiſdem elementis ſcriptum eſt: ⁊ ſimiliter: ⁊ illic in oratione cõpoſita ⁊ diuiſa iam ſigna faciunt: prolata auteȝ nõ eadeȝ. i. orationis compoſite ⁊ diuiſe materialiter ſunt eedeȝ: nõ formaliter: diuidẽdum ergo ei qui reſpondet: nõ idẽ enim eſt dicere: videre oculis percuſſum: ⁊ dicere oculis percuſſum videre. Et euthydem oratio: putas ne vidiſti tu nunc exiſtentes in pireo naues: cum in ſicilia ſis. Pireus portus eſt athenienſiũ. 40. ſtadia ab vrbe diſtãs. ⁊ talis oratio poteſt cõiungere nunc ⁊ vidiſti: ⁊ eſt falſa: vel poteſt disiũgere vt dicatur: putas ne vidiſti tu in pireo naues: nunc cum ſis in ſicilia: ſed nõ eadem eſt oratio. Et rurſum putas ne malum ſutorem bonum eſſe. ſit autem quis bonus ſutor: malus: quare ſutor malus. Itẽ putas ne quorum ſcientie bone: bonas eſſe diſciplinas: mali auteȝ bona diſciplina: igitur bona diſciplina malũ: attamen ⁊ malum ⁊ diſciplina malum: quare mala diſciplina maluȝ: talis orõ: putas ne quoꝝ ſcie bone bonas eẽ diſciplinas: iũgi põt vt intelligat: putas ea quoꝝ ſcie bõe bõas eẽ diſciplinas ⁊ id falſuȝ: diuidi põt pputas ne quoꝝ ſunt ſcie bone bonas eſſe diſciplinas: ⁊ itelligentia eſt: putas ne diſciplinas eſſe bonas eoꝝ quoruȝ ſcie ſunt bone. Item: putas ne verum dicere nunc quoniaȝ tu factus es. factus ergo es nunc: an aliud ſignificat diuiſuȝ: verum. n. dicere nunc ꝙ tu factus: ſed nõ nunc tu factus es: talis oratio eſt falſa: ſi iungatur nunc cuȝ factus es: ſi disiungatur: eſt vera: putas ne verum dicere nunc: ꝙ tu factus es. Amplius: putas ne vt potes ⁊ que potes ne ⁊ ipſa facies. nõ cytarizans autem habes poteſtateȝ cytarizandi: ergo cytarizabis non cytarizans. An non huius habet poteſtatem vt non cytarizans cytarizet: ſed cũ nõ facit hoc: vt faciat. Soluunt auteȝ id quidam ⁊ aliter. nã ſi dedit vt poteſt facere: nõ dicunt accidere non cytharizantem cytarizare: non eniȝ omnino vt poteſt facere: datum eſt facere: nõ idem autem eſſe: vt poteſt ⁊ omnino vt poteſt facere: ſed manifeſtũ quoniam non bene ſoluunt: nam orationũ omnium que propter ideȝ: eadeȝ ſolutio: eadem autem nõ accõmodalẽ ad omnes: nec omnis ad interrogatas: ſed eſt ad interrogantẽ ⁊ ad homineȝ ⁊ nõ ad orationem. Item: propter accentuȝ orõnes nõ ſunt decipientes: neqȝ in his que ſcribuntur: neqȝ in his que dicũtur: preterꝗȝ ſi que pauce ſiunt: vt hoc iuſtos viros oportet pendere: iuſtos viros non oportet pẽdere: ideȝ ergo oportet pati iuſtos viros ⁊ non pati. Quomõ autẽ ſoluendum palam: nõ eniȝ idem ſignificat grauiter ⁊ acute prolatũ. Alia tranſlatio habet: putas ne ẽ qđ habitas: domus. ſic. nunquid ne eſt qđ habitas. negatio eius: eſt qđ habitas. ſic. dicebas autem ne eſſe qđ habitas domũ: negas igitur te habitare domũ. hoc ergo qđ dico: ꝙ ne: poteſt habere accentũ grauem: ⁊ tunc interrogans eſt: ⁊ nõ negans: ſic: putas ne eſt qđ habitas: domus. ſic. veꝝ eſt. aut poteſt eſſe vox acuta: ſic: putas ne eſt quod habitas: domus: ⁊ ſic particula eſt negatiua. ⁊ falſum eſt. h õ compoſitione: diuiſione ⁊ accentu peccantibꝰ ꝑpter multiplicitatem potentialem.

Quartum documentũ ſit tale. Palam auteȝ ⁊ in his que ſunt propter id qđ vt eadem dicuntur ea que non ſunt eadem: quo pacto obſiſtẽdum ⁊ obuiandum: eo ꝙ habemus genera predicamẽtorum diſtincta. i. cum nouimus predicamenta quantum ad rem ſignificatã ⁊ modum ſignificandi ⁊ terminãdi ſȝ que contingit aliquo modo predicamenta eſſe diſtincta facile eſt ſoluere captiones figure dictionis: nã hic quidẽ dedit ⁊ conceſſit interrogatus nõ eſſe aliquid eorum que quid eſt ſignificant: ille vero oſtendit quidem eẽ aliquid eorum que ſunt ad aliquid vel quantitatis: videntur aũt quid eſt ſignificare propter dictionẽ. i. per cõmutationẽ predicamentoꝝ cõmittitur huiuſmodi fallacia figure dictionis: vt in hac oratione: putas ne contingit ideȝ ſimul facere ⁊ fieri: non: at vero videre ſimul ⁊ videri idẽ ⁊ ſm idem contingit. nam homo videt ſm oculum ⁊ ſm oculum videtur: ergo cõtingit idem ſimul facere ⁊ fieri. Itẽ: putas ne eſt aliquid eorũ que ſunt pati facere. nõ. nonne igitur ſecatur: vritur: operatur ſimiliter dicunt: ⁊ omnia quideȝ pati ſignificant. Rurſuȝ: dicere: currere: ſcribere ſimiliter ſibiinuicẽ dicũtur: ſed ſcribere operari eſt: ergo ⁊ pati: ſimiliter autẽ ⁊ facere. Si autẽ aliquis illic dãs nõ contingere ſimul idem facere ⁊ pati ⁊ dicat videre ⁊ videri poſſibile: nondũ redargutus eſt: ſi nõ dicat videre facere aliquid ⁊ videri pati: indiget. n. hac interrogatione: ſȝ ab audiente opinatur datum eſſe: cũ ⁊ ſecare facere aliqđ ⁊ ſecari fieri aliquid dedit: ⁊ quecunqȝ alia ſimiliter dicũtur: nõ erant ergo ille captiones vere. nam que apparent eſſe ſimiliter dicta nõ ſunt ſimiliter dicta. In hac captiõe: qđ quis habens: poſtea nõ habet: amiſit: habebat autem

quis prius decem digitis ⁊ nunc nō habet: ergo perdidit decem digitos: mutatur quid in quātum: et in his: iste dat vnum solum denariuꝫ: ⁊ nō habet vnum solum denariuꝫ: ergo dat qđ nō habet. Item: iste dat cito: ⁊ nō habuit cito: ergo. Dat cum tristitia ⁊ nō habet illud mestee: ergo. Aliquis percutit cū vna sola manu ⁊ non habet vnam solam manuꝫ: ergo. Aliquis videt aliquid cū vno solo oculo ⁊ nō habet vnum solum oculuꝫ: ergo: mutatur quid in aliquid. Solutiones veterū erant insufficientes: vt ꝙ hēres vnā solaꝫ manū: nam q hꝫ plures hꝫ vnam solam. Uel ꝙ haberes vnaꝫ solam manum qua percussisti: nō autem vnam solam manuꝫ. Uel quod dares qđ non haberes: sunt enim solutiones ad hominē: quarū si oppositum daretur: soluerentur adhuc prefate captiones. Amplius: qđ scriptum est: scripsit quis: sed falsa oratio scripta est: ergo scripsit falsam orationē: sed scribebat eaꝫ veram: ergo simul erat vera ⁊ falsa: mutatur qd in quale. Et putas qđ discit discens: hoc est qđ discit. discit autem aliquis quod est tarde: celeriter: nō igitur qđ discit sed vt discit: dixit. Et putas quod ambulat aliquis: pessundat. ambulat autem totam diem: an nō quod ambulat: sed quādo ambulat: dixit: quod ambulat aliquis est via ⁊ spatium: quando autem ambulat totam diem: aut diluculo aut vesperi. Nec cū cyphum quis bibat: qđ bibit: sed ex quo. Et putas qđ quis sciuit: inueniens vel discens sciuit. quorum autē hoc quidem inuenit: illud autem didicit: ambo hec neutrū: an hec quidem omne: qđ autem nō omne. i. hec ambo neqꝫ inueniēs: neqꝫ discēs sciuit: nō igitur quod quis sciuit: vel inueniēs vel discēs sciuit. Solutio est: hec quideꝫ omne. i. omne scitum vel inuentione vel doctrina est scitum: quod autē non omne .i. si sint duo quorum vnum sit scitum inuentione: alterū doctrina: illa nō sunt scita inuentione neqꝫ doctrina. Et quoniā est quis tertius hō a se ⁊ ab vnoquoqꝫ: nam homo ⁊ omne cōmune non hoc aliquid sed qualequid vel ad aliquid vel aliquo modo vel huiusmodi aliquid significat. i. quia est tertius homo a se: q: tertius ab homine est: ⁊ ipse homo est: igitur tertius homo a se: ⁊ est a quolibet tertius: q: tertius ab homine: callias autem homo igitur tertius a callia: ⁊ ita ꝺ quolibꝫ alio: mutatur itaqꝫ ibi in hoc aliquid qualequid. Siīr aūt ⁊ in hoc: coriscus ⁊ coriscus musicus: vtrum idem an alteruꝫ: nam hoc quidem hoc aliquid: illud auteꝫ qualequid significat: quare nō est idem exponere. i. nō est eadem eiusdēqꝫ predicamenti expositio: exponere autem nō facit tertium hominem: sed idipsum quid esse concedere: nō enim erit hoc aliquid esse id quod callias ⁊ id quod homo est: neqꝫ si quis expositum: nō id quideꝫ qđ hoc aliquid esse dicit: sed ideꝫ quod quale nihil referet. nam erit a multis vnū quiddaꝫ: vt homo. i. deceptio ꝙ quilibet sit a se tertiᵘˢ homo: nō prouenit propter expositionē: eo. s. ꝙ quid: substantiaqꝫ exponatur: quātum: quale aut aliquid aliorum generum. nam callias ⁊ homo eiusdem sunt predicamenti: sed hoc aliquid ⁊ singulare: cōmune cōceditur: quocirca ⁊ ꝙ substantie cōmuni conuenit: idem singulari tribuitur: ꝙ siquis contendat id esse propter expositionē: quia hoc aliquid qualequid esse exponitur: nō putat Aristoteles esse curādum: si ꝑpter expositionē id prouenire dicatur: verūtamen ꝑpter expositionē prouenit deceptio: quādo quod est vnius predicamenti per alteruꝫ exponitur: vt substātia quātum: quale aut hmōi: sꝫ eadem putatur expositio: quādo in eodē sit predicamēto: maxime in substātia: nam si forte quanta quot exponerētur: deceptio hec ꝑꝑ expositionē diceretur: vt quantos heri digitos habuisti: hodie habēs: sꝫ heri decē habuisti: ergo decē habes: cōtinuū enim hic exponitur discretū. Tādeꝫ Aristoteles assignat modum vniuersalē soluendi captiones in dictione dicens: oīo autem in his que propter dictionem sunt orationibus: semper per oppositum erit solutio q̄ꝫ propter qđ est oratio: vt si propter compositionē oratio: solutio diuidendo: si autē propter diuisionē componendo. Rursum si propter accentū acutū: grauis erit solutio: si vero propter grauē: acutus. Si aūt ꝑpter equiuocationē est: oportet oppositū nomen in opposito sensu dicendo soluere: vt si animatū. i. hominem veruꝫ accidit dicere: negando nō esse: manifestū ꝙ est inanimatum idest ꝙ concessit illud ꝺ homine picto: si vero inanimatū dixit: hic autem inanimatū colligat: dicendū ꝙ est inanimatum. Similiter autē in amphybolia danda est solutio per oppositionē. Si autem ſm similitudinem dictionis: oppositum erit solutio: putas ne qđ nō habet: dabit aliquis. an nō qđ nō habet: sed vt nō habet. vt vnum soluꝫ denarium. Putas ne qđ scit: discens vel inueniens scit. attamen nō que scit. Et si qđ ambulat: pessundat: non tñ quādo. Similiter autē ⁊ in alijs semꝑ respondēs dicat se accipere ꝑpositionē in sensu opposito sensui opponētis. Hꝫ de solutione captionū in dictione.

¶ Capıt. 6.

Ursum si ſm acutuꝫ accentuꝫ grauis accētus solutio: si autē ſꝫ grauē acutus. Si autem ſm equiuocationeꝫ oportet oppositūꝫ nō dicentes soluere: vt si animatū acciderit dīe negantē non eē monstrare qđ est inanimatū: si vero inanimatū dixit: hoc autē animatū collegit dīe quod ē inanimatū. Similiter autē ⁊ in amphibolia: si autē ſꝫ similitudinē dictionis oppositū erit solutio. putasne ꝙ non habet dabit aliqs: aut nō: qđ nō hꝫ: sꝫ vt nō hꝫ: vt vnū solū denariū. putasne ꝙ qs scit inueniens vel adiscens scit: sed nō que scit. ⁊ si ꝙ ambulat pessundat: sed nō cū. similiter aūt ⁊ in alijs.

¶ Capıt. 7.

D illos vero qui sunt ſm accidens vna quidē solutio ⁊ eadem ad omnes. nam quia īdefinitum est quando de re dicēdum cuꝫ in accidente est: ⁊ in quibusdā quidē videtur: ⁊ dicunt: in quibusdā autē non dicunt necessariū esse. dicendū igitur conformātes similiter ad omnes quoniā nō necessariū: habere aūt opꝫ vt pferre veluti. Sunt āt huiusmodi omnes orationes ſm accidens. putasne nosti ꝙ ōbeo te interrogare: age cognoscis ne venientē vel coopertum: ergo statua tuū opus ē: aut pater

tuus

tuus canis:ergo rara pauca pauca. Manifestum enim in omnibus his:quoniam non necesse est quidem de accidēte dicitur & de re verum esse:solis enim his que fm substantiam sunt indifferentia: & que vnum sunt omnia videntur eadem inesse:bono autem non idem est & bonum esse & futurum esse interrogare. Neqꝫ venienti vel cooperto & venientem esse & coriscum: quare nō si cognosco coriscum: ignoro autem venientem:eundem cognosco & ignoro. Neqꝫ si hoc est meum est autē opus: meum opus:sed vel possessio vel res vel opus vel aliud aliquid:eodem autē modo & in aliis. Soluunt autem quidam interimētes interrogationem. Dicūt autem contingere eandē rem nosse & ignorare:sed nō fm idem. nam venientem quidem non cognoscētes: coriscum autē noscētes eundē quidē nosse & ignorare dicūt: sed non fm idem. Quāuis primum quidē sicut iam diximus oportet earum que fm idem sunt orationum eandem eē solutionem. hoc autem nō erit siquis nō in nosse sed in esse: vel in aliquo modo se habere idipsum quod approbant accipiat:vt si hic est pater:est autem tuus. nam si in quibusdam hoc est verum & cōtingit idē nosse & ignorare: tamen hic nihil cōmunicat qđ dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationē plures occasiones fallēdi habere: sed non omnis false demonstratio solutio ē:cōtingit enim quādoqꝫ falsum syllogizatum ostendere aliquādo:fm quid autē non ostēdere:vt zenonis orationē quoniā nō ē mouere. Quare & siquis conetur colligere velut impossibile deducēs ad impossibile peccat: & similiter syllogizet:non.n.hoc est solutio:erat autem solutio manifestatio falsi syllogismi fm quid falsus ē. Si ergo similiter nō syllogizauit:vel verum vel falsum colligere conetur: manifestatio illius solutio est. Fortasse autē & id in quibusdam veris hic nihil prohibet accidere:verum in his nec hoc videbitur: nam & coriscum quoniā coriscum noscit & veniēs:quoniam veniēs:contingere autē videbitur idem nosse & nō:vt quoniā album quidē nosse:quoniam musicum non nosse:sic enim idē noscit & non noscit:sed non fm idē. venientem autem & coriscum & quoniā veniēs & quoniam corisc9 noscit. Similiter autem peccant & qui soluūt:& quoniā omnis numerus paucus:sicut quos diximus: nā si nō cōclusio hec obmittētes verum cōclusum eē dicant:omnia.n.eē & multū & paucum dicentes peccant. Quidam autem & duplices soluunt syllogismos.vt quoniam tuus ē pater vel filius vel seruus:quāuis manifestum:quoniā si in eo qđ multipliciter dicitur videtur elēchus:oportet nomē vel orationem principaliter esse plurium:hunc autē eē huius natum nemo dicit proprie si dominus est nati:sed fm accidēs cōpositio ē. Putasne hoc ē tuū.vtiqꝫ.est aūt hoc natus & tuus:tu9 ergo hic natus est:quoniam accidit & tuū & natum esse:sed non tuū natum esse. Et esse malorum quoddam bonū.nam prudentia disciplina malorum.hoc aūt horum eē non dicitur multipliciter:sed possessio.qꝫ si forte multipliciter.nam & hominē animalium dicimus esse:sed nō possessionem:& siquid ad mala dicitur:vt aliquorum propter hoc malorum est:sed nō hoc malorum. Secundū quid ergo & simpliciter videtur:quāuis malorum contingit fortasse bonum esse aliquid malorum:dupliciter autē non in hac oratione sed siquid seruum sit bonū mali magis: fortasse aūt non sic.nō enim si bonum & hui9 bonum huiusmodi. Similiter autē neqꝫ hominem dīe animalium esse dicit multipliciter: non.n.si aliquid significamus quid auferentes:hoc dicitur multipliciter.nam & dimidium dicētes versum:da mihi hyliada significam9. vt irā pande dea.

Caput.8.

Os vero qui sunt ī eo qꝫ principaliter hic vel quo vel vbi vel aliquo modo vel ad aliqd dicunt:& non simpliciter soluendum consideranti conclusionem ad contradictionem:si contingit horum aliquid passa esse.nam contraria & opposita fm affirmationem & negōnem:simpliciter quidem impossibile inesse eidē:quo aūt vtrunqꝫ vel ad aliqd vel aliquo modo:aut hoc quidem quo:illud autē simpliciter nihil prohibet. Quare si hoc quidem simpliciter:illud autē quo nondū elēchus:hoc autē considerandum in conclusione ad contradictionem. Sunt aūt huiusmodi oēs orationes hoc habētes:putasne contingit qđ non ē esse.sit autem quid qđ non ē:similiter autem & quod ē non erit:non.n.erit eorū q̄ sunt. Nunquid contingit eundē simul bn̄ iurare &

periurare. nūquid possibile est eundem simul eidē suadere ⁊ dissuadere. Aut nō ⁊ eē quid ⁊ esse idē: qđ autē non ē nō si est quid ēt est simpliciter. Neqꝫ si bene iurat. hoc autē non hoc necesse est ⁊ bene iurare. nam qui iurat se piuraturum aut ſm piurans: ſm hoc soluꝫ bene aūt iurat nō. Neqꝫ qui dissuadet suadet ſꝫ qd suadet. Similis aūt ratio ⁊ đ eo qđ est mētiri eundē simul ⁊ verum eē. Sed qr nō est facile inspicere vtro modo quis assignet simplr verum eē vel mētiri: difficile videt̄: probibet aūt eundē nihil simplr quidē eē mēdacē: quo aūt verū vel aliquo ⁊ eē verū aliquo verū aūt nō. Similiter aūt ⁊ in ad aliquid ⁊ vbi ⁊ quādo oēs hmōi oratōes ſm hoc accidūt. Putasne sanitas vel diuitie bonū: sed inspicienti ⁊ nō recte vtēti nō bonū. bonum ergo ⁊ nō bonum. Ergo sanū eē vel posse in ciuitatē bonum: ſꝫ est quādo nō melius: idē ergo eidē bonum ⁊ nō bonū. Aut nihil probibet qđ simplr ē bonum huic nō eē bonum: aut hoc huic quideꝫ bonū ſꝫ non nunc: vel nō in hoc loco bonum. Putasne qđ nō volet sapiēs est malum: mittere autē nō vult bonū: malum: ergo bonum. Non. n. idem dr̄e malum eē bonū ⁊ amittere bonum. Similiter autē ⁊ que de fure ē oratio: nō. n. si malū ē: fur ⁊ sumere ē malū: ḡ malū vult: ſꝫ bonuꝫ: nam sumere bonū est bonū. Egritudo maluꝫ ē: ſꝫ nō amittere egritudinē: ergo iustuꝫ iniusto: ⁊ qđ iniuste eo qđ iniusta magis eligēdū est. ſꝫ mori iniuste magis eligēdū. putasne iustuꝫ est sua hr̄e quēqꝫ. Que aūt aliqs iudicat ſꝫ opiōnē suā: ⁊ si sit falsus: rata sunt ex lege: idē ergo iustuꝫ ⁊ iniustū. Et vtrū oporteat iudicare eum qui iusta dicit: vl' q iniusta. At vero eum q iniuriā passus est iustuꝫ est ⁊ abunde dr̄e que passus est. Ea autē erāt iniusta: nō. n. ⁊ si pati aliquid iniuste eligēdū: hoc qđ nō iuste eligēduꝫ magis q̄ꝫ qđ iuste. ꝟ autē nihil probibet iuste q̄ꝫ iuste: ⁊ habere sua iustum: aliena aut nō iustum. Judicium vero hoc iustum eē nihil probibet vt si sit ſm opinionem iudicātis: nō enim si iustum hoc mō vel huic ⁊ simplr iustum. Similr auteꝫ ⁊ que iniusta sunt nihil probibet ea dr̄e iusta eē: nō enim si dicere iustū necesse est iusta esse: sicut nec si vtilia est vtile dr̄e vtilia similiter ⁊ iniustis: quare nō si que debētur iniusta qui dicit iniusta conuincit: dicit. n. que dicere est iustū. Simpliciter autem pati iniusta.

¶ Presenti lectione tractandū est de vera solutione omnium locorum extra dictionē multis documentis iuxta seriem verboꝝ Aristotelis. Primuꝫ sit tale: ad captiones que propter accidens vna solutio est ad omnes: nam qr indeterminatū est quando dicendū de re: cum quippiaꝫ accidenti inest: ⁊ in quibusdā quidem videtur ⁊ dicūt: in aliquibus autem nō dicunt necessariū esse: dicenduꝫ igitur conformantes similiter ad omnes dicentes qꝫ non est necessariū: habere autē oportet quo refellat dicēdo pinde est vt. i. tales captiones sunt soluendo negando sequelā. Sunt autē omnes huiusmodi orationes ꝑpter accidēs. Putas ne id scis qđ đbeo te īterrogare. Itē: cognoscis ne venientē vel coopertū. Statua ne tuuꝫ opus est. Antus canis pr̄. Sunt ne paucies pauca pauca. Manifestū n. in omnibus his quoniā non est necesse qđ de accidente dicit̄ ⁊ de re veꝝ esse. Solis. n. ijs que ſm substantiaꝫ sunt indifferentia ⁊ que vnum sunt: oīa videntur eadem inesse. Bono aūt nō idem est bonum esse ⁊ venturuꝫ eē interrogari: neqꝫ venienti aut cooperto venientē eē ⁊ coriscum: quare nō si cognosco coriscū: ignoro aūt venientem: eundem cognosco ⁊ ignoro: neqꝫ si hoc ē meuꝫ: est aūt opus: meū est opus sed possessio vl' res vel aliud qppiam: eodem autē modo ⁊ in alijs. Soluūt quidā antiq interimentes interrogationē. i. cōclusionem: dicūt. n. cōtingere eādeꝫ rem cognoscere ⁊ ignorare sed nō ſꝫ idē: venienteꝫ igitur nō noscētes: coriscū autem noscentes: eundem quidem cognoscere ⁊ ignorare dicūt: sed nō ſm idem. Attamē oportet earum que propter ideꝫ sunt orationum eādem esse solutionē: id autem nō erit si quis nō in cognoscere sed in qđ est esse aut aliquo modo se habere id ipsum qđ approbāt sumat: vt si hic est pr̄: est autem tuus. nam tametsi in quibusdā id verū est: ⁊ ꝯtingit ideꝫ cognoscere ⁊ ignorare: tamē hic nihil cōe habet qđ dcm̄ est: nihil autem probibet eādem orationem plures vitiositates habere: ſꝫ nō omnis peccati manifestatio: solutio est. nam possibile est ostendere quēpiam qꝫ falsuꝫ quideꝫ syllogizauit: propter quid autē nō ostēdere: vt Zenonis orationē: quoniā nō est moueri: quare si quis conet colligere vt ad impossibile: peccat: ⁊ si millies syllogizet: non n. est ꝟ solutio. nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi propter qđ falsus. si igitur non syllogizauit: quāuis aut verum aut falsum conetur colligere: illius manifestatio: solutio est. i. contra argumētari nō est soluere: fortasse aūt ⁊ id in quibusdā nihil probibet accidere: verum in his nec hoc videbitur: nam ⁊ coriscuꝫ qꝫ coriscus cognoscit ⁊ venientem qꝫ veniens: contingere autē videt̄ idem cognoscere ⁊ nō: vt qꝫ album quidem cognoscere: qꝫ autē musicum nō cognoscere: sic. n. idē cognoscit ⁊ nō cognoscit: sed nō ſm idem: venientē autem ⁊ coriscū ⁊ qꝫ veniens ⁊ qꝫ coriscus cognoscit. Solutio ergo recta debet eē per se ⁊ vniuersalis: debet manifestare causaꝫ falsitatis ⁊ esse ad propositū. Similiter aūt peccant ⁊ qui soluūt: qm̄ omnis numerus paucus: vtpote qui nō conclusum ē id omittentes: verum esse conclusuꝫ dicūt: omnia. n. esse ⁊ multum ⁊ paucū dicentes: peccant. Quidā auteꝫ dupliciter soluunt syllogismos: vt quoniā tuus est pr̄: aut filius aut seruus. Attamen manifestū quoniam si eo qđ multipliciter dicitur apparet redargutio: oportet nomē vel orationem proprie esse pluriū. hunc aūt esse huius filiū: nemo dicit proprie si dominus est filij. Sꝫ propter accidēs cōpositio est: putas ne ē hoc tuum. sic. est autem hoc filius: tuus igitur filius: quia accidit esse ⁊ tuum ⁊ filiū: sed nō tuum filium: quia scilicet nō est filius tuus: est tñ tuus ⁊ filius. Et esse aliquid malorū bonum: nam prudentia est disciplina malorū: hoc autem bonum esse nō dicit̄ multi-

pliciter

123

pliciter sed possessio: siquidē fortasse multipliciter: nam & hominē animaliū dicimus esse: sed non possessionē: & si quid ad mala dicitur vt aliquo: si: propter id malorū est: sed non hoc malorū. i. non sequitur: prudentia ē disciplina malorum: ergo est aliquid malorū: propter id igit qd aliquo modo: etiā simpliciter apparet: q̄q̄ cōtingit fortasse bonum esse aliquid malorū dupliciter: nō tamen in hac oratione: sed magis: si qd mancipiū sit bonum mali: fortasse autem neq3 sic: non. n. si bonum est & hui⁹: bonū huius simul: vt si est bonū possidentis q simul sit bonum malis: si is qui possidet malus sit: etiā3 & male diuitie bone nō dicūtur sed male. Neq3 hominē dicere animaliū esse: dicitur multipliciter: nō enim si aliquid significamus auferentes: id dicitur multipliciter: nā & dimidium dicentes versus: da mihi: iliada: significamus: vt iram. pande dea. i. cū dicitur: homo est de numero animaliū: cum auferimus de numero & solū id dicimus: homo est animalium: idem quoq3 intelligi volumus: at nō ppterea multiplicitatem aliquā esse oporteat. Item & dicentes da mihi dimidiū versus significamus iliada: significamus dimidium versus iliados: vt verbi causa: iram pande deat non: amen quando tantūdem volumus significare auferentes iliados: & dicendo: da mihi dimidiu3 versus: ac si integre dictū fuisset: da mihi dimidium versus iliados: propterea illud truncatim dictū multiplex ē: iram pande dea: ita hec oratio: hō est animaliū multiplex erit: h̄ d̄ solutionibus argutiarū accidentis.

Secundum documentū sit tale: eas vero captiōes que sunt propter id qd precipue. i. simpliciter: illud autē vel qua: vt policletus qua albus nō est statuarius: vel vbi vel aliquo modo vl̄ ad aliquid dicitur: & nō simpliciter: soluendū est considerando conclusionem ad contradictionē: si contingit horū aliquid passas esse: na3 contraria & opposita & affirmationē & negationē simpliciter quidē impossibile iesse eidē: qua autem vtranq3: vel ad aliquid: vel aliquo modo: vl̄ hoc quidem qua. illud autem simpliciter nihil phibet: qr̄ si hoc quidem simpliciter. illud autē qua: nondū ē redargutio. hoc autem in conclusione considerandū ad cōtradictionem. Sunt autē omnes huiusmodi oratiōes id habentes: putas ne contingit qd non est esse. attamen nō ē aliquid id quod nō est. Similiter autem & qd est nō erit tiam non erit aliquid eorum que sunt. Nunquid cōtingit eundem simul bene iurare & peierare. Nūquid possibile ē simul eidem suadere & dissuadere. Solutio: nō sunt idē esse quid & esse: & non esse quid & non esse. Neq3 si bn̄ iurat id quidem: & qua: necesse est & bene iurare: na3 qui iurat se periuraturū: bene iurat: periurans hoc solū: at non bene iurat: neq3 qui dissuadet suadet: sed quid suadet. Similis autē ratio est & de eo qd est mentiri eundē simul & verum dicere: sed propter id qd non est facile inspicere vtrum quis assignet simpliciter veracē esse vel mēdacē3: difficile apparet: prohibet autē eunde3 nihil simpliciter quidem esse mendacē: qua autē veracē: vel alicuius eē veracē aliquē: veracem autem non: vnde id argutiarum genus: ego mentior: ego dico falsum: cum sola dicuntur vocantur insolubilia & inexplicabilia: que si construas: falsa apparent: si destruas: illico apparent vera. Aristoteles arbitratur difficile esse explicare vera ne an falsa sint: qd nesciat quis secernere inter simpliciter verum & veracē & aliquo mō veracē: similiter inter simplr̄ falsu3 & mendacē & aliquo mō. ille est simplr̄ periurus q iurat: tribuēdo alicui qd tribui nō d3: aut auferēdo qd attribui d3: & est simplr̄ mendax qui de certa re mentit̄: si autē id fiat d̄ solis signis: aliquo mō veraces sunt: nō tn̄ simplr̄: nam id vane faciunt tribuendo signo sine re subiecta qd tribui nō d3: & periuri dicunt̄: & similiter q dicunt se mentiri: aliquo modo veri sunt: simpliciter aūt mendaces: q ea signis absolute tribuūt: que minime sine rebus subiectis tribuere deberent: sunt. n. signa precipue aliorū gratia. si aūt queras de quo tales aut peierāt aut sunt mēdaces & de quo sint hmōi orationes vere aut false: nihil habeas que asseras nisi inania verba. Sed de his pro nūc satis. Amplius & in aliquid & vbi & qn̄: oēs. n. hmōi orationes pp id accidunt. Putas ne sanitas vel diuitie bonum. attamē insipienti & nō recte vtenti nō bonu3: ergo bonum & nō bonū. Est ne sanū esse vel potestatē habere in ciuitate bonū. verūtamē est quādoq3 nō bonum: idem igitur eidem bonū & nō bonum. Solutio: nihil phibet qd simplr̄ est bonū: huic nō esse bonū: aut huic quidem bonum: at non nunc: vel nō hoc in loco bonum. Putas ne qd nō vult sapiens: malum. amittere aūt nō vult bonum: ergo malu3 est bonū: nō enim idem est dicere malum est bonū & amittere bonum. Similiter aūt & que de fure est oratio: nō enim si malu3 est fur: et capere est malum: ergo vult malu3 sed potius bonū: nam capere furē bonū est: nō enim sequit̄: vult capere furem & fur est malum: ergo vult malum: quinimo potius sequit̄: vult bonum: nam capere furē est bonū. Et egritudo malum est: sed nō amittere egritudinē malum. Putas ne iustū iniusto: & qd iuste eo qd iniuste magis eligēdu3 est. sed mori iniuste magis est eligēdu3. ille moritur iuste qui suis exigentibus culpis morti adiudicat̄: iniuste q criminis insons iniusta morte mulctat̄. Putas ne iustū est sua habere quēq3. que aūt aliqs adiudicabit s̄m opinionē suam & si sit falsa: sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustu3. Et vtrum op3 iudicare eum q iusta dicit an qui iniusta. at vero qui iniuriā passus est: iustu3 est abunde dicere q̄ passus est: ea autē erant iniusta. Non enim & si pati aliqd iniuste eligēdum: id qd est iniuste eligibilius q̄ qd iuste: sed simplr̄ quide3 qd iuste. hoc aūt nihil prohibet si iniuste an iuste. i. nō valet: eligēdum est iniuste mori: ergo ē eligēdum iniustu3 simplr̄. Et habere sua quēq3 iustum: aliena aūt nō iustum: iudiciū vero hoc iustum esse nihil prohibet: vt q sit s̄m opinionē iudicātis: nō enim si iustum est hoc modo vel huic: & simpliciter iustum est: stat ergo aliqd esse iustu3 s̄m legem & tn̄ nō esse iustū. Similiter aūt & q̄ iniusta sunt: nihil phibet dicere ea iustū esse: nō. n. si dicere iustū est: necesse est iusta eē. Sicut nec si ē vtile dicere: vtilia: simplr̄ aūt & in iniustis: quare nō si q̄ dicunt̄ iniusta: qui dicit iniusta conuincit̄: dicit enim que dicere est iusta: simplr̄ aūt & que pati iniusta: vtile enī3 est dicere morbu3 suum & sui morbi accidētia declarare medico: non tn̄ morbus & accidentia morbi sunt vtilia. hec de loco s̄m quid & simplr̄.

Tertium documentu3 sit tale. His que ppter diffinitionē fiunt redargutiōes obsistendum considerantib⁹ conclusionē ad ꝯtradictionē: vt sit idem & s̄m ide3 & ad idem & similiter & in eodem tpe. Si vero in principio interroget: nō cōfitendu3 qm̄ impossibile est ide3 esse & duplu3 & nō duplum: s3 dicendu3 nō sic vt sit redarguere cōfitentē: nō est eni3 incōueniēs fateri idem esse duplu3 & nō duplum: presertim cū qbusdam determinationib⁹. Captiones huius loci he sunt. Putas qui nouit aliquid s̄m aliqd scit illud: & qui ignorat similiter: cognoscens aūt quis coriscum q coriscus: ignorabit q musicus: quare ide3 cognoscit & ignorat: s3 nō s̄m idem. Itē: putas ne quadricubitū tricubito maius. fieri enim pōt ex tricubito quadricubitū s̄m longitudine3. maius aūt minore maius: idem igit̄ eodem s̄m

idez maius ⁊ minus: at nō simul: eodēqz tp̄e. Ceptiōes petitionis principij soluūtur dicendo opponenti ꝙ pe tit principiuz: ⁊ dicenduz est si lateat in principio id datum esse nō vt eo vteref: sed vt ad illud colligeret cōtrarium. Itē neganda est ꝯn̄a paralogismoꝝ ſm ꝯsequēs. Quecūqz vero ꝓpter id qd̄ addit aliquid colligunt: cōsiderānduz: si eo sublato accidit nihilminus impossibile: deinde manifestanduz ⁊ dicenduz ꝙ dedit: nō tanq̄ȝ videretur: sed vt ad orationem: quo vero vsus est: nihil ad orationem idest dedit illam propositionem superfluam non quia videretur: sed vt pertinentem ad orationem: nunc aūt cuz ea vsus sit: nihil ad orationē ptinet. Pluribus interrogationib⁹ vn̄de sunt plures rn̄siones. Hec d̄ solutionibus locoꝝ extra dictionē inducta sufficiant.

Caput. 9.

Is autez que ſm diffinitiōes fiunt elenchi quēadmoduz scriptuz est ipsis obuiare cōsiderantes cōclusionē ad cōtradictionē: vt si idem ⁊ ſm idem ⁊ ad idez ⁊ silr̄ ⁊ in eodem tempore. Si vero ⁊ in principio interroget non fatendum: q̄m impossibile esse idez duplum ⁊ nō dupluz. Sed dicenduz non sic aūt vt erat redarguere cōcessuz: sunt aūt oēs he oratiōes ſm hoc. Putasne qui scit singulum q̄m singuluz nouit rem ⁊ g ignorat silr̄. Sciens aūt quis coriscum q̄m coriscus ignorabit: q̄m musicus quare idez scit ⁊ ignorat. Putasne tetracubituz tricubito maius: fieri enim pōt ex tricubito tetracubitus ſm longitudinē: maius aūt minore maius: idem ergo ipso ſm idem maius ⁊ minus. Illos aūt qui fiunt in eo qd̄ petunt ⁊ accipiunt qd̄ in principio: si interrogāti qdem sit manifestuz: nō dandum: nec si ꝓbabile sit dicēti verū. Si autē lateat ignorantiā ꝓpter molestiaz taliū orationum: ad interrogantē trāseūdū nō redarguētem. Naz elench⁹ sine eo ē qd̄ ex pricipio: deinde qz datū ē: nō vt hoc vteref: sed vt ad hoc disputaret cōtrariū q̄ȝ in extra elenchis: ⁊ eos qui ꝑ ꝯn̄s ꝯcordes in ipsa oratione mōstrare. Est aūt duplr̄ sequētiū ꝯn̄a: aut.n. vt ꝑticulare seqt̄ vle: vt hoīem aīal. postulant.n. si h̄ cuz illo: ⁊ illd̄ esse cum hoc. Aut ſm oppōnes. naz si huic ē illd̄ ꝯn̄s ⁊ opposito oppositū h̄z ꝙ est. Mellissi rō. nā si qd̄ factū ē h̄z principiū: īgenitū postulat nō hēre: quare si īgenitū ē celuz ⁊ infinitū: hoc aūt nō ē. ecōtrario.n. ꝯn̄a. Qui aūt in eo ꝙ addit aliquid syllogizāt cōsiderādū si ablato accidit nihil minus impossibile. Deinde h̄ ostendēdū ⁊ dicēdū quoniā dedit: nō vt vr̄ s3 vt faceret ad orationē: hic ꝟo vsus nil ad orōnez. Ad eos vero qui plures interrogationes vnā faciūt statim in principio determinandū est. nam interrogatio est vna: ad quam vna est respōsio. Quare nec plura dcē de vno: nec vnum de multis: sed vnuz d̄ vno affirmandū vel negandū. Sicut aūt in equociis q̄rīqz quidē ābob⁹: q̄rīqz autē neutri inest: quare cum non simplex: ē interrogatio: simpliciter respondētibus nihil accidit pati: silr̄ ⁊ in his. Qn̄ ergo plura vni: vl̄ vnū plurib⁹ īest vel nō inest simplr̄ dāti ⁊ delinquēti hoc pcō nihil contrariuz accidit. Qn̄ aūt accidit huic quidem: illi autē non: aut plura de pluribus: ⁊ est quando insunt ambo ambobus: ē autez quando non insunt: rursum quare hoc formidandum: vt in his orationibus: si hoc quidē est bonum: illud autez malum: quoniam hoc verum est dicere: quoniam bonum ⁊ maluz: ⁊ rursum neqz bonum neqz malum. Non.n. inest vtrūqz vtriqz: quare idem bonum ⁊ malum: ⁊ neqz bonum neqz malum. Et si singulum ipsum sibi idem ⁊ aliis est diuersum: q̄m autem non aliis eadem sed sibi ⁊ diuersa aliis ipsa sibimet diuersa ⁊ eadem. Amplius si bonum quidem malum sit: malum autez bonū est duo fiant: ⁊ vnum inequalium vtrūqz ipsum sibi equale: quare equalia ⁊ inequalia ipsa sibi. Cadunt ergo he orationes ⁊ in alias solutiones. naz ambo ⁊ omnia plura significāt. Non ergo idem preter nomē accidit affirmare ⁊ negare: hoc aūt non erat elenchus. Sed manifestū q̄m si non vna īterrogatio plures fiant: sed vnum de vno affirmet vel neget nō erit impossibile.

Caput. 10.

In illis autē qui deducunt ad idem frequēter dr̄e manifestum: quoniā nō dandū eorū que ad aliquid dr̄r significare aliquid separatas ꝑ se predicatiōes: vt dupluz sine eo quod ē duplū dimidij: quoniā in eo videt: nam ⁊ decē in vno minus decem: ⁊ facere in non facere: ⁊ oīo in negatiōne affirmatio. Nō tamen siquis dicat hoc nō eē albū dicit albū idē eē. Duplum autem neqz significat aliquid fortasse: quēadmoduz neqz quod in dimidio est qd̄ si forte significat

sed

s3 nō idē ⁊ copulatᷓ. Neqꝫ scīa in spē: vt si ē sci entia medicina: ipm qꝺ cōe: illud aūt erat sci entia scibilis. In his aūt que per se ostēdunt predicatis hoc dicendū qm̄ nō idē ē extra ⁊ in ozōne qꝺ ostēdit. Nā cauū cōiter qꝺ idē si gnificat in simo ⁊ curuo: additū aūt nihil ꝓhi bet hoc quidē nasoꝛ: illud aūt cruri significare. nā hic quidē simū: illic aūt rhebū significat: ⁊ nihil differt dicere nasus simus ⁊ nasus cau⁹. Amplius nō est danda dictio s3 noīatiuū: fal sum enim hoc est: nō enim est simū nasus ca uus: sed nasi hoc vt passio: quare nihil incōue niens si nasus simus nasus ē hñs cauitatē na si. De solecismo aūt ꝭm quid gdē videt̄ accide re diximus prius. Quō aūt soluendū in ipsis oratōibus erit manifestū. Oēs.n. huiusmōi ꝟ volūt cōstruere. Putas qꝺ dicis vere eē hoc vere ē. Dicis aūt quippiā esse lapidē: est ergo quippiā lapidē: aut dicere lapidē nō est dicere qui s3 quē: nec hoc s3 hūc. Si dicat aliquis pu tasne quē ⁊e dicis eē ē hunc: ergo nō videtur loq romane: queadmodū neqꝫ si dicat: putas quā tu dicis eē est hic: lignu3 aūt dixit hic: aut q̄cūqꝫ: neqꝫ femininū: neqꝫ masculinū signifi cat: nihil differt: quare ēt nō fit solecism⁹. Si qꝺ dicis eē est hoc: lignū aūt dicis eē. est ergo lignū istud. lapis aūt ⁊ hic masculini hñt declī natione. Quod siquis dicat. putasne est hic il la est: deinde dicat rursum: ꝙ aūt nō hic ē co riscus ita dicet. est ergo hic illa: nō syllogizauit solecismū: nec si coriscus significet idē qꝺ illa: non dat aūt qui respōdet: s3 opꝫ ꝟ ad interro gare. Si aūt neqꝫ est neqꝫ dat nō syllogizauit neqꝫ in eo qꝺ est gd: neqꝫ ad eū q interrogat⁹ est: sit aūt ⁊ illic oꝫ lapidē significare hic. Si aūt neqꝫ ē neqꝫ dat non dicēda cōclusio. Ap paret aūt eo ꝙ dissilis casus nois silis vr: vt putas verū est dicere qm̄ ē ista: id qꝺ ais eā eē. ais autē esse aspidē: est ergo ista aspide3. Aut non necesse ē si nō ista aspidem significat sed aspis. aspidem aūt istam. neqꝫ siquez dicis eē hunc est hic: dicis autem istum cleonem esse. est ergo hic cleonem: non enim est hic cleonē. Dicctum est enim quoniā quē dico eē cleonē est hic: nō hunc: neqꝫ enim romane dicet̄ iter rogatio ista dicta. Putas scis hic: hic aūt ē la pis: scis ergo lapis. Aut nō idē significat ꝟ in putas scis hoc: ⁊ in hoc: istud aūt lapis sed in primo quidē hūc: in posteriore quidē hic. Pu tasne cuius sciam habes scis ꝟ: sciam aūt ha

bes lapidis: scis ergo lapidis. Aut cui⁹ gdē la pidis dicis hunc aūt lapide3 datū est aūt hui⁹ sciam habes scis nō huius sed hoc quare nō lapidis sed lapidē. Qm̄ ergo hmōi ozationes nō syllogizant solecismū sed videntᷓ: ⁊ pp gd videntᷓ: ⁊ quō est obuiādū eis manifestū ex his que dicta sunt. Opꝫ autez intelligere qm̄ oīu3 orationū alie sunt faciles cōspicu: alie aūt difficiliores: ꝭm gd: ⁊ in quo paralogizāt au dientē: cū frequēter eedem illis existant: nam eandez orationē oꝫ vocare q̄ ꝭm ide3 fit. Eadē aūt oratio alijs gde3 ꝭm dictionē: alijs aūt ꝭm accidens: alijs aūt ꝭm aliqd videbit̄ eē: eo ꝙ trāslatū vnū qꝺqꝫ fit̄ est manifestu3. Queād modu3 ergo in his que ꝭm equocationē sunt qui modus videt̄ eē leuissim⁹ paralogismoꝝ: hec gdem ⁊ qbuslibet sunt manifesta: nam ⁊ oratōes pene ridiculose oēs sunt ꝭm dictōez: vt vir ferebat̄ gradatiz sedens: ⁊ boreas pu rus nō perdidit eniꝫ pauperē ⁊ ementem. Et vtra bonū pariet antea: neutra sed posterius ambe. Eodez aūt modo ⁊ aliaꝝ pene plures. Illa aūt putasne est euarcus non certe sed ap pollonides ⁊ pitissimos videntur latere. Si gnum aūt hoꝝ qm̄ litigant sepe de noib⁹: vt virū idem significet de oībus ens ⁊ vnu3 vel aliud. Alij aūt zenonis oratōnē ⁊ pmenidis soluunt eo ꝙ multipliciter dicam vnu3 dici ⁊ ens. Similr̄ aūt ⁊ in accidēte ⁊ in alijs singu lis. Alie gdem orationū erunt faciles videri: alie vero difficiliores: ⁊ sumere ī quo genere ⁊ vtru3 elenchus vel nō elenchus: non facile fit̄ in oībus ē. Est aūt acuta oratio que dubi tare facit maxime: mordet eniꝫ hoc maxime. Dubitatio aūt est duplex hoc gdem in syllo gizantibus quā interimat gs īterrogationē. Illa aūt in litigiosis quō dicat gs ꝓpositum. Quapropter in syllogisticis acutiores oratio nes querere magis faciunt. Est aūt syllogisti ca oratio gdē acutissima si ex q̄maxime appa rentib⁹ q̄maxime ꝓbabile interimit. Nam cuꝫ vna est oratio transposita cōtradictōe oēs fit̄ habebit syllogismos. Semp eniꝫ ex ꝓba bilibus: fit̄ ꝓbabile interimet vel construet. Quapropter necessariu3 dubitare: maxima ergo ꝟ acuta que ex equo conclusionez facit interrogantib⁹. Scđa aūt que ex oīb⁹ silib⁹: hoc enim similiter faciet dubitare que nam interrogationū interimenda est: hoc aūt diffi cile: nam interimendum quidem: quid autē

interimēdum dubiū. Litigiosaꝝ aūt acutissima quedam est que primū statim dubia est: vtrū syllogizata est vel nō: ⁊ vtrū ſm falsum: vel ſm diuisionē solutio. Scōa aūt aliaꝝ que manifesta qdez ſm diuisionē vl interemptionem est. Nō est aūt euidens per cuius interrogationū interemptionē vel diuisionē soluēda est. s. vtrū ſm cōclusionē aut ſm aliquā interrogationū est. Qñqꝫ nō syllogizans ratio facilis est: si sint valde improbabilia: vel falsa que sumunt. Qñqꝫ aūt nō digna despici. naꝫ qñqꝫ deest aliqua talium interrogationuꝫ de qua oratio ⁊ ꝓpter quaꝫ est: ⁊ qui nō assumit hanc ⁊ nō syllogizat: ⁊ stultus est syllogismꝰ. Qñqꝫ aūt eaꝝ que extrinsecus: nō despiciendus vllo modo: sed ratio qdem babilis ē. interrogans aūt interrogauit nō bene. Et quēadmodum soluere qñqꝫ quidez ad orationē: qñqꝫ aūt ad interrogantē ⁊ interrogationeꝫ: quādoqꝫ vero ad neutrum hoꝝ. Similiter ⁊ interrogare ⁊ syllogizare est: ⁊ ad positioneꝫ: ⁊ ad respondentem: ⁊ ad tēpus: quādo fuerit pluris tpis egēs solutio ꝙꝫ presentis tēporis disputatio ad solutionem.

¶ Presenti lectione ponende sunt solutōes nugatiōis ⁊ solecismi. De oratione facili difficili ⁊ acuta tractāduꝫ est. Tandem epilogus habet octo librorū Topicoꝝ ⁊ duoꝝ pñtiuꝫ libroꝝ Elenchoꝝ: sed iuxta serieꝫ verboꝝ Aristotelis: dico primo. In illis locis qui deducunt ad idem frequenter dicere: manifestum ꝙ non danduꝫ eoꝝ que ad aliquid dicunt significare aliqd separatas per se predicationes: vt duplum sine eo ꝙ est dimidiū dupluꝫ: qm̄ in eo videtur. i. cuꝫ vnum relatiuū non intelligatur sine alio: dupluꝫ per se sumptū ⁊ voce suo correlatiuo nō expresso prebet illius intelligentiaꝫ: nam ⁊ deceꝫ in deficientibus vno a decem. i. nouem vt deficiunt a decem dant intelligentiam decem: ⁊ facere in non facere ⁊ oīs in negatione affirmatio apparet ⁊ intelligitur: nō tamē siquis dicat hoc non esse albū: dicit idē albū eē: dupluꝫ aūt neqꝫ significat aliqd fortasse: cū nō sit absolutuꝫ: sicut neqꝫ qd in dimidio: qd si forte significat: tñ nō ideꝫ ⁊ cōiunctū: neqꝫ scia in spē. i. scia nō significat cū itelligētia correlatiui in spē. i. medicabilis ſꝫ cū itelligētia scibilis: oportet enim cōmunia ad cōmunia ⁊ specialia ad spālia referri. In his ergo que p se ostendūtur predicatio id dicendum ꝙ non idē est extra ⁊ in orōne qd ostendit: nam cauum cōiter ideꝫ significat in simo ⁊ curuo: additū aūt nihil ꝓhibet hoc quidē naso: illud aūt cruri significare: ⁊ nihil dr̄t dicē: nasꝰ simꝰ ⁊ nasus cauꝰ. Amplius nō dāda est dictio ſm rectum: falsum enim est: non est eniꝫ simus nasus cauus: sed nasi hoc vt passio: quare nihil incōueniens: si nasus simus est nasus habēs cauitatē nasi.

Dico secundo syllogismi ducēte ad solecismū ita soluūtur: vt dicat ibi nō esse bonā illationē. nā incōgruū nec verū ē nec falsum: cū aūt dicit phs: si aūt neqꝫ ē verū neqꝫ dat nō syllogizauit neqꝫ in eo qd est eē aliqd: neqꝫ ad eū q interrogatus ē: palā colligitur syllogismum ex falsis non eē syllogismum.

Dico tertio orōnū alie sunt faciles conspici: alie difficiliores: ꝓpter id ꝙ ⁊ in aliquo subdole decipiūt audientē. multe captiōes ꝓpter equiuocationē faciles sunt solutiōis: vt vir ferebat gradatim sedens: gradatim equiuocū. Et boreas purꝰ ne. nō certe: pdidit eniꝫ pauperē: ⁊ ementē: purus equocū qꝛ vel celū serenās: vel nō nocēs. Itē: vtrū vtra boū āte pariet: equocū ante: ⁊ situ anteriorē significat: ⁊ tēpus: loci pp dictionē p maiori pte faciles sunt solutiōis. Est aūt acris ⁊ acuta oratio que dubitare facit maxime: mordet eniꝫ hec maxīe: dubitatio. i. dubitalis orō ē duplex: hec qdē in syllogizātibus quā eligat qs interrogationū vt eā interimat: illa aūt in litigiosis: quō dicat qs ꝓpositum: quia ibi nihil cōcludit: quapropter in his q̄ syllogizant acutiores orōnes īquirere magis faciūt: est aūt ea que syllogizat qdē orō acutissima si ex ꝙꝫ maxīe apparentibus quā maxime ꝓbabile iterimit. nā cū vna orō sit transposita cōtradictiōe oēs sic habebit syllogismos. semper enim ex ꝓbabilibꝰ similiter probabile interimet aut construet: ideo dubitare necessarium est: maxime autem talis acuta que ex equo conclusionē facit interrogatiōibꝰ. Secūda aūt que ex oībus similibus: hec enim similiter faciet dubitare que interrogationū interimenda ē: id ē difficile est. nā interimendum quidem: quid autem interimendum dubium. Contentiosarum autem acutissima: que primum statim dubia est vtrum syllogizat: an non: vel vtrum propter falsum an diuisionem solutio. Secūda autem alterum que manifesta quidem ꝙ propter diuisionem vel interemptioneꝫ est: non tamen est exploratum per cuius interrogationum interemptionem vl diuisionem soluenda est: vtrum videlicet propter conclusionem an propter aliquam interrogationuꝫ id ē. Quādoqꝫ igitur non syllogizans oratio facilis est: si sint valde inopinabilia vel falsa que sumuntur: quandoqꝫ auteꝫ non digna despici. nam quando deest aliqua talium interrogationum de qua oratio ⁊ propter quam est: ⁊ qui non sumit illam ⁊ colligit inepta est ratiocinatio: quādo autem eorum que extrinsecus non despicienda vllo modo: sed oratio quidem iusta: interrogans autem non probe interrogauit. Et est sane soluendum: quandoqꝫ quidem ad orationem: quandoqꝫ autem ad interrogantem ⁊ interrogationem: quandoqꝫ autem ad neutrū horum: similiter ⁊ interrogandum ⁊ syllogizandum est ⁊ ad positionē ⁊ ad respondendem: ⁊ ad tēpus: qñ fuerit pluris tēporis egens solutio ꝙꝫ pñtis tpis quo disputat ad solutionem.

Dico quarto. De locis cōibus ⁊ specialibus in dictiōe ⁊ extra: de cautelis: de solutionibꝰ captiosaruꝫ orationū dictū est in his libris elenchorū: facultas āt īueniēdi peroptime tradita est in octo libris topicoꝝ: quare totā arteꝫ inuentiuā Aristoteles tradidit tāta cura ⁊ diligētia vt nihil dictis eius addi possit: ceteri nō artē sed que ab arte erāt edocebāt: dignꝰ ē ergo phs magna cōmendatiōe qui hanc artem adinuenerit ⁊ ꝯpleuerit. hec sunt que Aristoteles docuit in toto dyalectico negocio.

Digressio

Uaria sunt propositionū genera que intellectum sepe obnubilant ⁊ obūbrāt ꝓcipue ille que insolubiles ⁊ inexplicate vocant. Due eniꝫ ꝓpositiōes ꝯdictorie nequeūt simul esse vere ⁊ false in quauis mā: ⁊ id certissimū est in ꝓpositiōibꝰ nō se de-

destruentibus

structib⁹:vñ he sunt ꝯdictorie: oīs chymera que currit mouet:aliqua chymera que currit nō mouet:que significat chymeraꝫ currere vel nō moueri. Est ēt ista vera:hō albus nō est hō:nullo hoīe existēte albo. Item: iste non sunt ꝯdictorie:qlibet asinus cuiuslibet hoīs currit:asin⁹ nullius hoīs currit:cū subiecta nō sint eadē. Similr nec iste: quodlibet differēs ab omni ente est ens: differens ab ente nō est ens. In insolubilibus duo ꝯdictoria sunt simul falsa:qꝛ vnū significat aliter q̄ȝ est:alterū qꝛ se falsificat ꝛ destruit:nō.n.oīs ꝓpositio significās sicut est: est vera:nec oīs ꝓpositio falsa est significās aliter q̄ȝ est:stat ēt ꝙ aliq̄s dicat totalr sicut est ꝛ tñ dicat falsum.

Item est aduertendū. In his sequelis: tantū falsuȝ est ꝓpositio vlis:ergo oīs ꝓpositio vlis ē falsa. Oīs ꝓpositio alia ab exceptiua est vā ꝛ exceptiua nō ē vera:ḡ oīs propō preter exceptiuā ē vera. Omnis hō nō sortes dicit verū: ꝛ sortes nō dicit verū:ergo oīs hō preter sortē dicit verū:saluat illa regula:ex vero falsum sequi nō pōt. Et in istis:nihil demōstrat: ergo hoc nō demonstrat: solus leo demonstrat: ergo iste hō non demonstrat. Oīs ꝓpositio est affirmatiua:ergo nulla est negatiua. Cōsequētia sunt possibilia que tñ nō pñt eē vera. At he rōnes nō colligūt. solus asinus demonstrat:ergo hoc qđ demonstrat non est deus. Omnis hō preter sorteȝ excipit:ergo sortes excipit ꝛ sortes nō excipitur. Si tm̄ exclusuȝ ē exclusuȝ:aliqđ est exclusuȝ ꝛ nō exclusum: vñ in insolubiliū pfectis ꝯñtijs oppositū ꝯñtis repugnat antecedēti:reguleqꝫ cōsequētiaꝝ generales saluari debēt sed de his alibi fusius dixi.

Rursus sciendū est. Descēsus oīs ꝛ ascēsus debite factus:colligit. Note ꝓpositiones hyppoteticas constituētes : syncheihegoremata:verba potestatē habētia ampliādi ꝛ appellandi ꝓpositōes reddunt pobscuras:veluti sunt iste. Omnis hō est oīs hō. Oīs senix ē. Omne aīal fuit in archa noe. Oēs apostoli dei sunt.12. Omne verū ꝛ deuȝ esse differūt. Aliqđ est ꝛ quodlibet est illud. Aīal non est lapis ꝛ asinus est illud. Oīs hō habēs equū equitat illuȝ. Omnis hō est aīal:ꝛ sunt leo gesett. Oīs hō videt se. Qualibet currit. Verum lȝ ab his in iuuentute mea nō me abstinuerim multaqꝫ ediderim ad huiusmodi artē sophisticā ptinētia:nūc tamē supersedēduȝ ē:qꝛ q̄ desiderat proficere opus est vt intra libros Aristotelis se cōtineat. Propterea ne tanta sectarū ꝛ opinionū multitudine: ingenia vestra ꝯfundā: cōtendā omni cura ꝛ studio vt ꝓpositiones Aristotelis a vobis nitide casteqꝫ intelligantur:qđ vt expeditius fieri possit: ea que in dyalectica:nālī: diuina: moraliqꝫ phīa cōprehendūtur:ad talem ordinē modūqꝫ docēdi reuocabimus vt (absit arrogātia) quicquam desiderandum nō remanebit.

ℭ Caput.10.

Ex quot igit̄ ꝛ qualib⁹ fiunt disputātib⁹ paralogismi: ꝛ quō ostēdem⁹ falsum:ꝛ que extra opinioneȝ sunt dīe faciem⁹. Ampli⁹ aūt ex q̄bus accidit syll̄s ꝛ quō īterrogādū:ꝛ q̄s ordo īterrogationū. Ampli⁹ autē ad q̄d sint vtiles hmōi oēs orōnes. Et đ rñsione simr oī. Et quō soluēdum ē orōnes syll̄os dicta sunt de oīb⁹ nobis hec. Reliquū est aūt de eo qđ ex pīcipio erat ꝓpositum reminiscētib⁹ aliq̄d dīe breuiter ꝛ finē īponē dictis:ḡ sumpsimus īuenire ptātēȝ aliquā syllogisticā de ꝓposito ex his q̄ īsunt q̄ȝ pbabilissima.h.n.opus ē dialectice ꝛ tentatiue p se. Qm̄ aūt ꝓformat ad ea pp sophistice vicinitatē:vt nō solū experimētū possit sumere dialectice:sȝ etiaȝ quasi sciens:pp h nō tm̄ dcm̄ op⁹ negocij ꝓposuimus orōnē posse sumere:sȝ ēt vel orōnē sustinētes obseruemus pōnem velut per pbabilissima. Silī mō cām aūt dixim⁹ hui⁹:qꝛ ꝛ pp h. Socrates īterrogabat sed nō rñdebat:fatebat̄.n. nescire. Manifestū ē aūt ī priorib⁹ ꝛ ad quot ꝛ ex qualib⁹:ꝛ ex quot hoc erit:ꝛ vnde idonei erim⁹ hoꝝ. Ampli⁹ aūt quō īterrogādū vł ordināda qđ oīs:ꝛ de rñsionib⁹ ꝛ solōnib⁹ que sunt ad syll̄os patefactū ē:ꝛ de alijs q̄cūq̄s huiusce disciplie sunt orōnes. Preter hec aūt ꝛ de paralogismis ptractauimus:sicut iā diximus pri⁹:qm̄ ergo habēt finē sufficiēter que ꝓposuimus mānifestū ē. ℭ Oportet aūt nos nō latere qđ accidit circa hoc negociū. Nā eoruȝ q̄ inueniunt oīuȝ:q̄ q̄dē ab alijs sumpta sunt prius elaborata pticulariter augent ab eis.q̄ accipiūt postea. que autē ex principio inueniūtur:parū in primis augmētū solēt sumere:vtiliꝰ aūt plūs illo qđ postea ex his fit augmentū. Maximū.n. fortasse principiū oīum vt dr: quare ꝛ difficillimū. Quanto.n. validissimuȝ ptāte:tanto paruissimum magnitudine:difficillimum est videri:hoc autem inuento:facile est addere ꝛ arguere reliquum. Quod ꝛ circa rhetoricas orationes accidit:pene autem ꝛ circa alias omnes artes. Nam qui principia inuenerūt:omnino ad paruū q̄d pduxerunt. Qui aūt nunc famosiores sunt assumentes a multis velut ex successione particulariter colligētes sic auxerūt. Tysias q̄dē post priores: Transimach⁹ vero post Tysiaȝ:Theodorus aūt post hunc:ꝛ multi multas coadunauerūt ptes. Quapropter nimirū est si in amplū creuerit ars. Huius aūt negocij: nō hoc quideȝ erat explorātū:illud aūt non erat:sed nil oīno erat ipsi⁹. Nam eoꝝ que circa litigiosas erāt orātōes mercenarioꝝ quedā similis erat doctrina. Georgie negocio. Orātōes.n.hi q̄deȝ rhetoricas:illi aūt interrogatiuas ꝛ litigiosas docebāt ediscere:in quas sepi⁹ cadere solebāt vtrinq̄s alternoꝝ orātōes. Quapropter

velox qdem sed arte erat doctrina discētibus ab eis. Non.n.artez sed que ab arte sunt dantes: erudite arbitrati sunt loqui: velut figs dicat disciplinam tradere vt nō doleant pedes. Deinde sutoriā: quidē nō docēat: nec vñ possint inueniri talia: det aūt plura genera oīum modoꝝ calciamētoꝝ: hoc.n.profuit qō ad vtilitatē: artez aūt non tradidit. Et de rhetoricis quidē erant multa ꝛ antiqua dicta. De syllogismis aūt nihil habuim⁹ omnino pri⁹ aliud dīcē ꝙ ī attritōe querētes multū tpis laboramus. Si aūt vī ex cōsideratōibus nostris velut ex talibus que a principio existentib⁹ hēre has sufficiēter supra alia negocia que ex traditione inducta sunt. Reliquū erit oīuz vestrū: vel eoꝝ qui audierint hoc opus: omissa qdez artis venia: dignari aūt artis indultōez: inuēta aūt multa prosequi.

C Papie p Jacob de burgofrācho. Impēsis Aloysij comēsis ac Bartholomei bergomēsis socioꝝ.
Anno domini
1512. die. 5.
Maij.
✠

Registrū totius logice.

a	g	n
Prima alba.	Contra	C Tiberij
C Tiberij	est esse:	quibusdam
omnes	lias est	sime: certissime
b	h	o
rentia	est omne	mant ꝓpositiōes
species	infinitos:	sūt icorruptibilis
eam: ꝛ	iustus:	dictum de oī
c	i	p
subiecto	existente	go competētes
in substantijs	secunde	cultates.
sacramentaliter	noui	ex necessarijs.
d	k	q
litatis: ꝛ	que est	Aduerte
delectabili	te aut	hec
ne quibus	gatiua	Quoniā
e	l	r
alia modalis	logismum	accidere
ex voluntate	est dicere	In his
Secunda	nus: ergo	si earum
f	m	s
Tertium	per ipsam	quid
te ꝛ falsitate	cunda	ꝙ que
bū ꝛ magnū	demonstrandi	

Registrum elenchoꝝ.

A	B	C
Tiberij	supponit	tur
Nam	ꝛ apparentes	quare
memorie	meri	D
		plicter
		sed nō

C Francisci berti saronensis artium ꝛ medicine ꝓfessoris epigramma ad oēs ticinensis gymnasij auditores pro excellēti ꝑceptore suo Tiberio baccilerio bononiēsi philosophoꝝ principi.

Fons sophie fluxit: quē magnus Auerrois olim
Radit: ꝛ in magno lustrat Aristotele.
Amplificatqꝫ sophos docta sup arte serendi.
Nil manet intactū: cultius oē docet.
Clarius hoc etiā Tiberius explicat autor.
Inter subtiles gloria prima viros.
Solus ꝛ hic oēs supauit mente magistros.
Cui soli primus sic referatur honos
Tiberius nemo penetralia dogmata pandit.
Si legis ꝛ tanto des tua corda viro.
Tiberij toto monumēta legentur in euo.
Illustri signes que nituisse nota.
Basis fer libris: quos tantus ꝑmpserit autor.
Egregio huic semp fama supstes erit.
Rancidulū nihil est: qō pessima turba latrātū
Inuidia possit corripuisse sua.
Omnibus vt radios toto dimittit olympo
Titā: sic libris hic dat Aristotelis.

C De eiusdē morte erūnosa conquestio a Frācisco berto saronensi eiusdē discipulo composita ꝛ edita.

Flete oēs latij doctores flete disertis
Assiduas ticinū funditis in lachrimas.
Et studiosa cohors logices suspiria ab imo
Pectore deducens maxima dāna vide.
Doctoꝝ doctor supis secessit ab oris.
Elisijsqꝫ locis fatur Aristoteli.
Corpore dispergit meliori parte per orbē
Euolat: ꝛ toto splendidus orbe micat.
Fama perennis erit totū celebranda per euū
Tiberij: cui per nullus in orbe sedet.
Ergo oēs tantū calamis equate magistrū
Atqꝫ animo inuicto tollite ad astra ducem.

ακρόνος.

